MARK LANE

JUDECATA PRIPITA

O CRITICĂ • LA ADRESA • ANCHETEI • EFECTUATE DE • COMISIA WARREN ÎN • LEGĂTURĂ CU • ASASINAREA • PREȘEDINTELUI • JOHN F. KENNEDY • A POLIȚISTULUI • J. D. TIPPIT • ȘI A • LUI • LEE HARVEY • OSWALD •

MARK LANE

O JUDECATĂ PRIPITĂ

TRADUCERE DIN LIMBA ENGLEZĂ

MARK LANE

RUSH TO JUDGMENT

THE BODLEY HEAD
LONDON — SYDNEY — TORONTO
1966

MARK LANE

O JUDECATĂ PRIPITĂ

O critică la adresa
anchetei efectuate de Comisia
Warren în legătură cu asasinarea
președintelui John F. Kennedy,
a polițistului J. D. Tippit
și a lui Lee Harvey Oswald

Cu o introducere
de prof. Hugh Trevor-Roper

Editura politică, București–1967

Deşi au trecut peste trei ani de la evenimentul tragic din oraşul Dallas (Texas), împrejurările asasinării preşedintelui John F. Kennedy continuă să fie subiectul unor aprinse controverse.

În S.U.A. şi în alte ţări au apărut numeroase lucrări, dintre care unele acceptă, iar altele formulează rezerve sau resping concluziile raportului Comisiei Warren. Unul dintre criticii acestui raport este Mark Lane, avocatul lui Lee Harvey Oswald. Apărută iniţial la Londra, cartea sa „O judecată pripită" a fost retipărită în Statele Unite în 1966, unde a devenit repede un mare succes de librărie, menţinîndu-se şi în acest an printre primele 10 cărţi *best-seller*.

Un atentat împotriva regelui este aidoma unui paricid, statul fiind asemuit unui părinte, iar juriul, martorii şi chiar judecătorii, copiilor. Ar fi deci indicat un răgaz solemn, înainte de a rosti, fără pripeală, sentinţa.

Lordul-cancelar Thomas Erskine, în apărarea lui James Hadfield, acuzat de tentativă de asasinare a regelui George al III-lea.

INTRODUCERE

Vestea asasinării președintelui Kennedy în cursul unei vizite la Dallas, Texas, la 22 noiembrie 1963, a cutremurat întreaga lume. Bine cunoscuta politică a președintelui și prea bine cunoscutele concepții politice ale multor persoane din orașul Dallas făcuseră pe unii dintre prietenii săi să se îndoiască de oportunitatea unei asemenea vizite, care, într-un anumit sens, constituia un act de sfidare sau, în orice caz, de curaj. Deznodământul tragic a provocat, cum era și firesc, o avalanșă de zvonuri și speculații ; iar acestea s-au înmulțit peste măsură atunci cînd, cu numai două zile mai tîrziu, la 24 noiembrie, presupusul asasin Lee Harvey Oswald — care tăgăduise cu înverșunare acuzația — a fost împușcat în fața camerelor de televiziune de un om care s-a introdus în închisoarea din Dallas, păzită cu strășnicie. Acest om era Jack Ruby, proprietarul unui bar din Dallas, care avea strînse legături cu poliția din acest oraș.

În aceste două zile, poliția din Dallas reușise să stabilească o adevărată performanță. Ea nu a putut să împiedice asasinatul. Ea nu a izbutit să-l apere pe prezumptivul asasin. În această atmosferă de indignare generală, cauzată de îndoita incapacitate a poliției, noul președinte, domnul Lyndon B. Johnson, a dispus ca ancheta să nu fie condusă de autoritățile statului Texas, ci de cele federale, și a instituit o comisie specială de anchetă. Această comisie nu era alcătuită din juriști, ci din senatori, membri ai Camerei reprezentanților și funcționari de stat aleși din ambele partide, asistați de juriști de profesie. Președintele ei era cea mai respectată persoană din magistratura americană, Earl Warren, președintele Curții Supreme a Statelor Unite.

Comisia Warren şi-a început activitatea primind la 9 decembrie 1963 din partea F.B.I. un raport în cinci volume, la care erau anexate toate dovezile pe care se sprijinea acel raport. Pe această bază, Comisia şi-a alcătuit programul de lucru, iar la 3 februarie 1964 a început audierile. În decursul următoarelor şapte luni, ea a ţinut 51 de şedinţe. Direct sau indirect, a examinat mii de documente şi a primit depoziţiile a 552 de martori. Membrii Comisiei, fiind mai cu seamă personalităţi angrenate în mod activ în politică sau persoane cu funcţii în aparatul de stat, au participat, firește, oarecum neregulat la şedinţe. Domnul John J.McCloy, de pildă, a luat parte la numai 16 din cele 51 de şedinţe, iar senatorul Russell din Georgia, la numai 5. Nici un membru al Comisiei nu a participat la toate şedinţele, dar preşedintele nu a lipsit decît la foarte puţine. Este limpede că greul muncii a căzut asupra lui, precum şi asupra consilierului şi a personalului care îl asista, personal ce a fost împărţit în şase grupuri de lucru centrate pe diversele aspecte ale cazului. La jumătatea lunii septembrie 1964 au fost primite ultimele depoziţii, iar la 24 septembrie, datorită rapidităţii cu adevărat remarcabile cu care a lucrat, Comisia a prezentat concluziile sale preşedintelui Johnson într-un amplu raport, cunoscut de atunci sub denumirea de „Raportul Warren".

Cum şi-a efectuat Comisia ancheta? Este important de notat că, datorită modului original în care fusese alcătuită, Comisia nu a avut la dispoziţie un aparat independent de cercetare a faptelor. Funcţia ei era de a emite o judecată independentă, în baza unor fapte adunate pentru ea, precum şi a depoziţiilor martorilor care îi fuseseră propuşi. Desigur, un fapt poate sugera altul, un martor poate implica audierea altui martor, iar Comisia avea dreptul să convoace pe cine credea de cuviinţă şi, printr-o anchetă suplimentară, să urmărească orice chestiune pînă la elucidarea ei. Dar în privinţa alegerii iniţiale a martorilor şi a strîngerii dovezilor, ea depindea, în mod inevitabil, de agenţiile existente, adică de F.B.I., de serviciul secret şi de poliţie. Această limitare a puterilor Comisiei se poate perfect înţelege, dar era, totuşi, o limitare serioasă. Ea era, poate, deosebit de gravă, deoarece în momentul în care Comisia preluase efectiv chestiunea din

mîna F.B.I.-ului, acesta ajunsese deja la concluzii proprii, iar numărul imens de dovezi pe care le strînsese şi care formau baza acestor concluzii a exercitat probabil o anumită înrîurire asupra modului de a gîndi al Comisiei.

Care au fost concluziile finale ale F.B.I.-ului şi de la care, într-un anumit sens, a pornit Comisia? Ele rezultă destul de clar din depoziţia pe care domnul J. Edgar Hoover, şeful F.B.I.-ului, a făcut-o în faţa Comisiei la 14 mai 1964. D-l Hoover a fost categoric. Concluziile F.B.I.-ului, a spus el, sînt definitive, şi anume: „1: Oswald l-a împuşcat pe preşedinte; 2: El nu a avut nici o legătură cu vreun complot, de nici un fel şi de nici o natură". Nu există nici „urmă de dovadă" a unei conspiraţii. Singura problemă nerezolvată era dacă ţinta lui Oswald fusese de fapt preşedintele, sau guvernatorul Connally. Dar chiar şi în această privinţă nu exista aproape nici un dubiu „Eu personal — a declarat domnul Hoover — cred că ţinta era preşedintele, avînd în vedere felul întortocheat de a gîndi al individului". Desigur, a admis domnul Hoover, vor exista întotdeauna unii extremişti care nu vor accepta un asemenea raţionament, dar Comisia nu trebuie să se lase indusă în eroare de ei. Aşa, de pildă, doamna Marguerite Oswald, mama lui Oswald. Suferea de o „instabilitate emoţională": ea credea că fiul ei este nevinovat şi repeta mereu acest lucru „pentru bani", adică ţinuse conferinţe publice. Domnul Hoover socotea că ea strînsese „o sumă frumoasă". Pentru aceste motive nu trebuia să se ţină seama de cele spuse de Marguerite Oswald. Dimpotrivă, Marina Oswald, văduva lui Oswald, era „o persoană pe care se putea pune mult mai multă bază": ea era convinsă că soţul ei era vinovat. Domnul Hoover n-a menţionat că, insistînd asupra vinovăţiei lui Oswald, ea strînsese de zece ori mai mulţi bani decît mama acestuia, care susţinea nevinovăţia lui. El a preferat să invoce o dovadă care i se părea categorică pentru a dovedi neseriozitatea doamnei Marguerite Oswald: „primul indiciu al instabilităţii ei emoţionale — a spus el — a fost faptul că a angajat un avocat pe care nu l-ar fi angajat nimeni care ar fi căutat într-adevăr să elu-

cideze faptele“ [1]. Acest avocat este autorul prezentei cărți, domnul Mark Lane.

Domnul Lane l-a supărat pe domnul Hoover dat fiind că încă de pe atunci se încumetase să presupună că Oswald ar putea fi nevinovat. El credea că în fața oricărui tribunal care, în mod obligatoriu, apreciază vinovăția sau nevinovăția unui om, acest om are dreptul de a avea un avocat și era neliniștit de faptul că, prin însăși structura ei, Comisia Warren era înclinată să presupună vinovăția lui Oswald. El observase că Comisia instituise grupuri de lucru pentru a ancheta *de ce* îl împușcase Oswald pe președinte, dar că nu fusese constituit nici un grup care să stabilească *dacă* îl împușcase. Acest fapt părea să fie considerat drept o certitudine. De aceea el s-a hotărît să reprezinte, dacă era posibil, interesele lui Oswald în fața tribunalului. Dar tribunalul nu era de acord cu el asupra acestei gingașe chestiuni juridice și serviciile sale nu au fost acceptate. S-a anunțat că interesele lui Oswald vor fi apărate în mod corespunzător și tribunalul a desemnat ca apărător al acestor interese pe domnul Walter Craig, președintele Asociației americane a avocaților, care a fost invitat să participe la anchetă „cu drepturi depline și fără limitare“, putînd pune întrebări martorilor, rechema martori și face propuneri. Domnul Craig a dat, desigur, Comisiei mult mai puține bătaie de cap decît i-ar fi dat domnul Lane. Potrivit documentelor oficiale, el a participat la numai două din cele 51 de ședințe ale Comisiei, n-a participat la nici una din audierile separate și n-a deschis gura decît la una din cele două ședințe. Intervențiile sale la acea ședință nu s-au referit la Oswald.

Și astfel Comisia s-a apucat de lucru, iar cazul lui Oswald a fost — după părerea domnului Lane — cercetat fără apărător. Dar domnul Lane s-a apucat și el de treabă. Comisia a lucrat mai repede decît el — în definitiv, ea dispunea de resurse mai vaste — și raportul ei a fost publicat la 27 septembrie 1964. Ajungînd prima la potou, ei i s-au decernat laurii. Aplauzele au fost aproape unanime. A fi de altă părere era o erezie, iar ziariștii — dintre care mulți par să nu fi

[1] „Hearings Before the President's Commission on the Assassination of President Kennedy“, V, 99—105.

citit decît „Rezumatul și concluziile", tipărite înaintea textului integral și publicate separat în „New York Times" — s-au întrecut unii pe alții în a lăuda Comisia. Domnul Louis Nizer, care a scris o prefață elogioasă la Raport (prezentată în mod greșit drept „o analiză" a lui) a afirmat, plin de convingere, că acum chestiunea este rezolvată și că numai „nevropații" vor refuza din „mîndrie" sau din „interese mai meschine" să admită faptul. El a repetat astfel afirmația domnului Hoover, după cum Raportul a preluat concluziile F.B.I.-ului. Comisia, a conchis el, a făcut un „serviciu de neprețuit", „aducînd din nou liniștea în țară și lichidînd scepticismul străinătății. Aceasta este contribuția ei la istorie".

Dar care este contribuția ei la adevărul istoric? Într-adevăr, în ultimă instanță, Raportul Warren nu trebuie judecat după succesul lui ca tranchilizant, ci după valoarea argumentelor pe care le conține. Trebuie să mărturisesc că, atunci cînd am citit prima dată Raportul, nu m-am putut alătura ovațiilor. Mi s-a părut că conține grave lacune. În plus, dacă analizezi părțile slabe ale Raportului, ele ți se par și mai slabe. Am îndrăznit să atrag atenția asupra acestor slăbiciuni. Mă tem că, procedînd astfel, nu mi-am sporit popularitatea.

Ceea ce m-a consternat cel mai mult citind Raportul nu au fost contradicțiile minore care pot fi găsite în el: asemenea contradicții pot apărea în orice lucrare care depinde de o mare varietate de mărturii, și ar fi greșit să le dăm prea multă importanță. M-a consternat mai degrabă evidența unui proces subtil, dar perceptibil: procesul prin care, din mărturiile existente, s-a căutat să se creeze o anumită imagine și, această imagine o dată făurită, să i se subordoneze mărturiile. Pentru a-ți da seama de acest proces nu este de ajuns să citești Raportul (deși lectura Raportului e suficientă pentru a face să încolțească îndoiala inițială): trebuie să recurgi la cele 26 de volume de „Audieri", publicate la scurt timp după Raport și pe care am putut să mi le procur și să le citesc în America. A fost o lectură captivantă. Dar și neliniștitoare. Dacă urmărești aceeași chestiune la cele trei nivele succesive — „Audierile", „Raportul" și „Rezumatul și conclu-

ziile" — observi uneori cum, pe neobservate, mărturiile se transformă.

Să luăm un caz concret. Unul din cele mai importante aspecte ale întregii probleme este acela al dovezilor pe baza cărora poliția din Dallas l-a suspectat pe Oswald. Oswald a fost arestat într-un cinematograf, fiind bănuit că a omorît un polițist din Dallas — pe Tippit ; abia ulterior el a fost identificat ca fiind omul căutat pentru că l-ar fi asasinat pe președinte. Dar atunci de ce s-a produs oare ciocnirea dintre polițistul Tippit și Oswald ? Ajungem să presupunem că Tippit intenționa să-l aresteze pe Oswald, pe care-l bănuia că l-ar fi asasinat pe președinte. Dar, admițînd că așa stau lucrurile, cum se face că în întregul oraș Dallas poliția, în persoana polițistului Tippit, a izbutit aproape imediat să urmărească un om — și numai unul singur —, iar acest om, potrivit afirmației ei ulterioare, categorice, să fi fost adevăratul asasin ? Potrivit „Rezumatului și concluziilor", încercarea de arestare a fost făcută în urma unei descrieri radiodifuzate de poliție, iar această descriere, la rîndul ei, se baza „în primul rînd" pe cele observate de un oarecare Howard L. Brennan, despre care se spune că l-ar fi văzut din stradă pe Oswald, la o fereastră de la etajul șase al Depozitului de manuale școlare din Dallas. „În primul rînd", presupunem că cele observate de Brennan constituiau sursa principală, printre alte cîteva surse sigure. Dar cînd trecem de la Rezumat la textul integral al Raportului pentru a căuta aceste surse, constatăm că ele au dispărut și că identificarea lui Oswald se baza nu „în primul rînd", ci „foarte probabil" pe depoziția lui Brennan [1]. Așadar, nu există o dovadă a legăturii dintre afirmația lui Brennan și urmărirea lui Oswald, ci numai o probabilitate. În Raport această probabilitate este însă întărită de declarația potrivit căreia, văzîndu-l pe Oswald la poliție într-un grup prezentat spre identificare, Brennan l-a „identificat cert", „precis" ca fiind omul pe care-l văzuse trăgînd cu arma [2]. Dar cînd citim mai atent Raportul, ba mai mult, cînd urmărim acest episod pînă la „Audieri", descope-

[1] „The Warren Report", p. 144.
[2] Ibid., p. 146, 250.

rim că aceasta este o versiune care poate induce mult în eroare. Ni se spune că Brennan l-a văzut pe Oswald preț de o clipă la o fereastră situată la etajul șase, ceea ce i-ar fi dat poliției putința de a-l identifica dintre toți locuitorii orașului Dallas. Or, Brennan — după cum reiese din „Audieri" — *n-a izbutit* el însuși să-l identifice pe Oswald într-un grup de oameni ce i-au fost prezentați la poliție, în ciuda faptului că între timp îl văzuse pe Oswald la televiziune. Abia ulterior, după ce Oswald murise, Brennan a declarat că, de fapt, deși nu izbutise să-l identifice printre oamenii ce-i fuseseră prezentați, ar fi putut s-o facă dacă ar fi vrut, dar i-a fost teamă de represalii „comuniste" [1]. Iată mărturia care în Raport este transformată într-o identificare „certă", „precisă" și care, la rîndul ei, în Rezumat îl transformă pe Brennan într-o sursă de mîna „întîi".

Fapt este că nu există nici un fel de dovadă care să explice cum sau de ce poliția din Dallas l-a urmărit imediat pe Oswald, iar atîta timp cît nu va fi dată o explicație satisfăcătoare acestui lucru, nu i se poate face nimănui un reproș dacă se menține la ipoteza cea mai probabilă, și anume că poliția din Dallas avea motive ascunse spre a-l aresta pe Oswald, înainte chiar de a fi dispus de mărturii plauzibile care să-l fi indicat drept vinovat. Odată admisă această ipoteză, aproape toate dovezile acceptate de Comisie pot fi reinterpretate în alt mod.

Se pot da și alte exemple care ilustrează acest procedeu. Este, de pildă, pasionant să urmărești cum se transformă, pe nesimțite, constatările medicale. În „Rezumat și concluzii" nu se găsește nici o indicație că printre doctori ar fi existat vreo divergență de păreri în privința traiectoriei glonțului care l-a ucis pe președinte, și anume dacă a venit din față sau din spate. În Raport, toate declarațiile care duc la ideea că împușcăturile au venit din spate sînt puse pe primul plan, deoarece aceasta este concluzia la care s-a ajuns. Numai din „Audieri" reiese evoluția care a dus la această concluzie; inițial, un doctor după altul a insistat asupra faptului că focurile au fost trase din față, pentru ca apoi, treptat, după ce

[1] „Hearings", III, 148.

au fost supuşi unor presiuni — făcînd rezerve şi în premisa anumitor condiţii, uneori imposibile —, să cedeze insistenţelor depuse de Comisie şi să admită că s-ar putea ca focurile să fi fost trase din spate. Cel puţin în această privinţă domnul J. Edgar Hoover a vorbit fără echivoc: el a recunoscut în faţa Comisiei că, la început, doctorii de la Parkland Hospital au fost de părere că focurile au fost trase din faţă.

Am dat aceste exemple, deoarece ele mi-au atras în primul rînd atenţia cînd am citit documentele. Dar această evoluţie poate fi ilustrată la infinit, după cum o vor putea constata cititorii prezentei cărţi. Un exemplu deosebit de pregnant este felul în care, pe nesimţite, cazul Jack Ruby a fost disociat de cazul Oswald şi cum interesantele legături pe care Ruby le întreţinea cu poliţia din Dallas au pălit tot mai mult. Există însă şi multe alte exemple. Toate acestea arată cît de important este să nu luăm Raportul drept literă de evanghelie şi cît de esenţial va fi pentru viitorii istorici să treacă peste Raport şi să consulte direct mărturiile şi dovezile. Acest lucru nu a fost făcut de către cei care au luat, în mod public, apărarea Raportului. Ei au pornit — după părerea mea, cu prea multă uşurinţă — de la premisa că Raportul ar fi un rezumat fidel al mărturiilor. Pînă şi lordul Devlin, cel mai capabil şi, în aparenţă, cel mai critic apărător al Raportului (şi îmi dau seama că a fi într-o asemenea chestiune în dezacord cu lordul Devlin este tot atît de prezumţios ca a te afla în dezacord cu domnul Warren), nu merge mai departe de Raport. Nu mă îndoiesc că lordul Devlin a citit cele 26 de volume ale „Audierilor", dar fapt e că din amplul său articol nu reiese că le-ar fi folosit, iar rezumatul său este un rezumat al Raportului, nu al mărturiilor [1]. Dacă, după cum mi se pare, între Raport şi dovezi există nepotriviri serioase, un asemenea rezumat nu poate fi socotit ca ultimul cuvînt.

Pînă acum m-am ocupat numai de depoziţiile care s-au aflat la dispoziţia Comisiei şi care, între timp, au fost publicate. Există însă, bineînţeles, şi alte depoziţii care nu au ajuns la Comisie: depoziţii pe care Comisia nu le-a socotit demne

[1] Articolul lordului Devlin a fost publicat în America în „Atlantic Monthly" (martie 1965), iar în Marea Britanie în „New Statesman" (12 martie 1965).

de a fi audiate, sau pe care „agenţiile existente" nu le-au considerat demne de a fi aduse la cunoştinţa ei, sau pe care martorii respectivi se temeau să le facă, sau, în sfîrşit, pe care agenţiile în cauză nu au dorit să le popularizeze. Asemenea depoziţii sînt, în mod necesar, mai puţin probatorii decît cele efectiv supuse Comisiei. Nu au fost verificate în acelaşi mod, nu au fost luate sub prestare de jurămînt, iar probitatea martorilor nu a fost atît de clar stabilită. Cu toate acestea, nu pot fi pur şi simplu înlăturate. Simplul fapt că Comisia a audiat un martor nu înseamnă încă, în mod necesar, că depoziţia lui este mai demnă de crezare decît aceea a unui martor care nu a fost audiat, şi, într-adevăr, multe din depoziţiile făcute de martori audiaţi sînt de o valoare foarte redusă. De aceea, pe bună dreptate, domnul Lane nu s-a mărginit să reanalizeze depoziţiile şi mărturiile acceptate (deşi nu întotdeauna valorificate) de Comisia Warren, oricît de substanţiale şi de pasionante ar fi ele. El şi organizaţia care l-a sprijinit, Comitetul cetăţenesc de anchetă, au urmărit indiciile din ziare, au cercetat comunicări particulare sau neoficiale, au ascultat martori pe care Comisia nu i-a audiat şi au mers pe urma indiciilor mai departe de punctul la care s-a oprit Comisia. O asemenea anchetă făcută de neprofesionişti pare întotdeauna puţin suspectă şi cititorii vor păstra, fără îndoială, o atitudine critică luînd cunoştinţă de ea. Tot ce le cere domnul Lane este ca ei să nu fie mai puţin critici citind dovezile prezentate de Comisie. Uneori ai senzaţia că diletantismul nu este apanajul exclusiv al neprofesioniştilor.

Cu ce impresie rămînem după ce am citit Raportul şi critica pe care i-o face domnul Lane? Cred că este limpede. Ni se arată că în Raport o serie de concluzii se bizuie pe depoziţii şi dovezi triate cu multă grijă, dar că — pentru a nu spune mai mult — ansamblul depoziţiilor şi dovezilor nu duce în mod necesar la aceste concluzii. Autorii Raportului au ales acele depoziţii care par să întărească concluziile lor. Ei au preferat să treacă peste un mare număr de depoziţii şi dovezi care nu întăresc, ci, dimpotrivă, contrazic aceste concluzii. Iar în strîngerea şi examinarea mărturiilor, ei au vădit o remarcabilă preferinţă pentru un anumit fel de dovezi, pentru un anumit tip de martori. Imaginea pe care şi-au făurit-o

pe baza dovezilor este cert o imagine care putea fi construită din ele ; dar ea nu rezultă în mod sigur şi nu rezultă din toate depoziţiile şi dovezile : această imagine a fost făurită în mod forţat, prin procedee care, dacă partea adversă ar fi fost reprezentată printr-un avocat, ar fi putut s-o năruie complet înainte de a se ajunge la formularea unei judecăţi. Singurul lucru ce se poate spune despre domnul Lane este că era avocatul indispensabil, şi cine ar putea afirma că pledoaria lui n-ar fi convins ? În definitiv, chiar şi unul dintre juriştii folosiţi de Comisie a publicat ulterior un studiu în care demonstrează că pe baza unor asemenea dovezi nici un tribunal nu ar fi putut, în mod legal, să-l găsească vinovat pe Oswald. În parte, obiecţiile Comisiei sînt de pură procedură, şi anume că depoziţia Marinei Oswald, chiar dacă ar fi corespuns realităţii, nu poate fi folosită în justiţie împotriva soţului ei. Cititorul cărţii domnului Lane ar putea totuşi ajunge foarte bine la concluzia că au existat şi alte obiecţii, în afara celor de pură procedură, care au determinat neluarea în consideraţie a depoziţiei Marinei Oswald [1].

Desigur, există şi argumente care pledează în favoarea părţii adverse. Este uşor să-ţi dai seama care sînt. Dacă susţinătorii Raportului ar abandona osanalele necritice şi injuriile necritice la care s-au dedat mult prea des, ei ar putea admite anumite lucruri. Ei ar putea admite că mulţi, chiar cei mai mulţi martori oculari, au fost de părere că focurile au fost trase din faţă, şi nu din spate. Ei ar putea admite că toţi medicii de la Parkland (singurii medici care au văzut rănile înainte ca acestea să fi fost deformate prin autopsie) au fost de părere că acestea au fost provocate de focuri trase din faţă. Ei ar putea admite că nimeni nu l-a văzut pe Oswald cu o puşcă în mînă sau cu un pachet care ar fi putut conţine o puşcă, că nimeni nu l-a văzut stînd la fereastra de la etajul şase sau în vreo altă poziţie compromiţătoare. Ei ar putea admite că pare neverosimil, ba chiar imposibil ca un asemenea om, cu o asemenea puşcă, să fi putut nimeri atît de bine. Dar chiar dacă ar admite toate acestea, ei tot ar con-

[1] „The American Bar Association Journal", ianuarie 1965, V, 51, p. 39—43. „Observaţiile unui jurist la Raportul Comisiei Warren", de Alfredda Scobey.

tinua să-şi menţină părerea. Dovezile subiective, vor spune ei, trebuie să se plece în faţa dovezilor obiective ; iar observaţia umană, supusă greşelii, trebuie să se plece în faţa certitudinii faptului ştiinţific. Laboratoarele F.B.I.-ului au dovedit că gloanţele au fost trase cu un anumit revolver, cu o anumită puşcă, că fibrele textile proveneau din anumite haine... În faţa acestor fapte stabilite în mod obiectiv, prin procedee tehnice, orice alte dubii trebuie să amuţească. Împuşcăturile sînt deseori confundate cu ecoul lor. Medicii pot să greşească. O asemenea îndemînare la tir poate surprinde, dar nu este imposibilă : faptele nu pot fi contestate.

Dar nici acest argument nu este convingător. Graniţa între dovada subiectivă şi cea obiectivă nu este chiar atît de uşor de stabilit. Într-adevăr, cine interpretează dovada obiectivă ? Chiar şi experţii pot greşi, mai ales atunci cînd îşi închipuie că cunosc dinainte răspunsul. Chiar cazul Oswald oferă unele exemple interesante de felul cum, într-un domeniu ca cel al amprentelor digitale, „dovada" poate fi transformată. Unii experţi au făcut declaraţii publice în privinţa unor chestiuni tehnice, iar această dovadă „obiectivă" a trebuit după aceea ajustată, pentru a corespunde unor fapte date ulterior în vileag. Este de datoria unei comisii „independente" să aibă o atitudine foarte critică faţă de „expertize", mai ales dacă experţii sînt suspecţi de a fi interesaţi în a se ajunge la o anumită concluzie. În multe cazuri este clar că Comisia Warren nu a avut o atitudine suficient de critică faţă de expertizele ce i-au fost supuse de „agenţiile existente", de care depindea în asemenea măsură. Ea nu a insistat să obţină explicaţii care le-ar fi putut pune pe acestea într-o situaţie delicată. Ea nu a verificat declaraţiile poliţiei. Foarte politicoasă, ea a acceptat drept bune orice răspunsuri evazive convenabile. Aşa stînd lucrurile, Comisia nu se poate plînge dacă cei care o critică nu au încredere nici chiar în depoziţiile experţilor.

Ajungem astfel la cheia problemei. Aceasta este o chestiune de încredere. Trebuie să recunoaştem că nu avem încredere în dovezile prezentate Comisiei şi nici în felul cum le-a apreciat ea. Această declaraţie din partea noastră este,

fără îndoială, un lucru grav, dar, după ce am făcut-o, o altă întrebare se ridică în faţa noastră. Dacă considerăm că Comisia ar fi putut fi înşelată sau s-ar fi putut înşela ea însăşi, cum să explicăm o asemenea înşelare? Presupunem oare că „agenţiile existente" sau Comisia însăşi ar fi căutat în mod deliberat să ajungă la o anumită concluzie, în pofida faptelor? Socotim noi oare — pentru a nu spune prea delicat lucrurilor pe nume — că ele sau ea au fost necinstite?

Acesta ar fi răspunsul cel mai simplu, şi unii ar fi, fără îndoială, gata să-l ia drept bun. Ei ar declara că, din moment ce explicaţiile oficiale nu sînt convingătoare, asasinarea preşedintelui trebuie să fi fost rezultatul unei conspiraţii şi că Raportul Warren reprezintă „o muşamalizare". Alţii, nevrînd să meargă chiar atît de departe, ar ajunge la o concluzie opusă. Dacă nu există altă alternativă decît fie a crede că constatările Raportului sînt adevărate, fie a crede că preşedintele Curţii Supreme a Statelor Unite şi o comisie alcătuită din personalităţi publice onorabile şi din jurişti de profesie sînt cu toţii implicaţi într-o conspiraţie avînd drept scop să acopere o crimă, oamenii cu scaun la cap, cu bun simţ vor prefera, firește (şi după părerea mea pe drept cuvînt), să dea crezare primei versiuni. Ei vor răspunde domnului Lane că, chiar dacă a dovedit totul, a dovedit prea mult.

Nu cred însă că este vorba de o dilemă propriu-zisă. Între acceptarea totală a unei argumentări îndoielnice şi presupunerea că această argumentare este în mod deliberat mincinoasă există multe trepte; atunci cînd se produc erori judiciare sau interpretări greşite ale istoriei, ele nu sînt în general rezultatul unei intenţii criminale, ci al unei erori omeneşti. Cînd un om, sau un grup de oameni, caută adevărul într-un hăţiş de probe, ei trebuie, în mod inevitabil, să procedeze la o simplificare. Nu ne putem plînge dacă se arată dornici să-şi facă o imagine clară din masa amorfă a depoziţiilor. Aceasta le este meseria. Dar foarte uşor poţi să-ţi făureşti prea devreme imaginea pe care o cauţi; şi, odată făurită, este şi mai uşor să interpretezi probele în aşa fel, încît să vină în sprijinul acelei imagini: să pui accentul pe acele probe care par să o confirme şi să ignorezi, sau să minimalizezi, sau să

cauți explicații pentru a înlătura pe cele care ar putea să o submineze. Nu este nimic necinstit în aceasta și nu este o lipsă de bună-cuviință să sugerezi că așa ceva e posibil. Este un fenomen psihologic binecunoscut și cei mai reputați savanți cad în această greșeală. Cu cît sînt mai reputați, cu atît sînt mai dispuși să admită posibilitatea ei și cu atît sînt mai atenți să nu cadă în ea. Ei se autodisciplinează. Dar nu ar fi rațional din partea noastră să ne bizuim exclusiv pe autodisciplina lor. Cea mai bună garanție împotriva făuririi unei imagini greșite, care să influențeze asupra dovezilor, este critica făcută în mod public. În mod ideal, critica publică ar trebui să aibă loc înainte de pronunțarea sentinței, pentru ca judecătorii să nu fie influențați de o pledoarie unilaterală. Dacă nu se procedează astfel, dacă verdictul este dat înainte ca avocații uneia din părți să fi avut de înfruntat cele mai temeinice obiecții ce puteau fi ridicate în fața lor, nu mai rămîne altceva decît o critică făcută în mod public după judecată. Dacă Comisia Warren ar fi permis domnului Lane să conteste probele ei înainte de a se fi pronunțat verdictul, cartea de față n-ar mai fi fost necesară.

Eu nu pornesc deci de la ideea că Comisia ca atare ar fi urmărit în mod deliberat să ajungă la un răspuns dinainte stabilit. Pornesc de la ideea că toți membrii ei au căutat, cu toată conștiinciozitatea, adevărul. Atunci cînd metoda lor de cercetare și de argumentare este susceptibilă de o interpretare defavorabilă, prefer întotdeauna să presupun că nu a fost vorba de o rea intenție. În general se poate vorbi despre o asemenea interpretare nevinovată. Cu toate acestea cred, ca și domnul Lane, că cercetarea a fost defectuoasă, iar argumentarea — eronată. Defectuoasă pentru că a trecut peste depoziții care nu-i conveneau, eronată pentru că a aplicat criterii diferite depozițiilor acceptate de ea. Pe nesimțite și treptat, Comisia a pus accentul pe acele mărturii care păreau să confirme concluzia că singurul vinovat era Oswald și, tot pe nesimțite și treptat, a minimalizat probele care duceau în alte direcții. Cred că Comisia a procedat așa mai ales fiindcă îi fusese prezentat un material atît de vast și astfel aranjat, încît, ținînd seama și de graba cu care a trebuit să lucreze,

a fost din capul locului exclusă posibilitatea unei reexaminări obiective. Ori de cîte ori avea un dubiu, ea a acceptat, invariabil, interpretarea care confirma concluzia ce fusese deja acceptată atunci cînd îi fusese prezentat materialul.

Din păcate, au existat prea multe ocazii de legitimă îndoială. Cînd reexaminăm probele fără a fi supuşi presiunilor la care a fost supusă Comisia, rămînem uimiţi de uşurinţa cu care a soluţionat ea atît de multe probleme complicate. Chiar şi în ipoteza cea mai binevoitoare, chiar dacă recunoaştem că depoziţiile oamenilor sînt în mod firesc deseori confuze, totuşi mai rămîn numeroase chestiuni — de importanţă crucială — în privinţa cărora incertitudinile din depoziţii au devenit în Raport certitudini. Domnul Lane are deci incontestabil dreptate cînd ne duce de la Raport la depoziţii.

Este suficient să menţionăm aici principalele chestiuni. Din ce direcţie au fost trase focurile? Ce anume a pus poliţia pe urmele lui Oswald? În ce împrejurări a fost împuşcat Tippit? Cît de certă este legătura dintre Oswald şi puşcă, dintre puşcă şi focurile trase? Cu tot materialul prezentat Comisiei, aceste chestiuni rămîn în continuare nişte enigme. Au trebuit ele oare să rămînă în mod necesar enigme? Dacă martorii existenţi, inclusiv cei din poliţie, ar fi fost supuşi unei examinări mai critice şi interogaţi mai insistent, sau dacă martorii suplimentari, indicaţi de domnul Lane, ar fi fost convocaţi, poate avea oare cineva certitudinea că n-ar fi ieşit la iveală adevărul sau măcar un nou indiciu care să ducă spre adevăr? Şeriful adjunct Craig a făcut, imediat după asasinat, o declaraţie importantă şi poate chiar edificatoare. Dacă depoziţia lui ar fi fost consemnată, întreaga relatare oficială ar fi devenit de la bun început suspectă. De ce a fost nesocotită şi de ce a înlăturat poliţia în acel stadiu iniţial depoziţia lui pe motiv că „nu concordă cu ceea ce ştim că este adevărat“ [1], adică cu versiunea dată imediat de poliţie despre faptele lui Oswald? Într-adevăr, ce a făcut Oswald atît înainte, cît şi după asasinat? Domnul Lane ne oferă temeiuri pentru a presupune că versiunea oficială despre ce a făcut Oswald după asasinat nu corespunde întru ni-

[1] „Hearings“, IV, 245.

mic adevărului. Chiar şi lordul Devlin îşi exprimă mirarea faţă de indiferenţa manifestată de Comisie pentru ce a făcut Oswald şi cu cine a venit el în contact înainte de asasinat. Comisia a consemnat în mod solemn mărturii privind „obsesia" mamei lui Ruby că are un os de peşte în gît, dar, evident, nu a căutat să stabilească ce a făcut Oswald în săptămîna ce a precedat asasinatul. „Acest fapt — remarcă lordul Devlin — este destul de surprinzător". Şi ce-i cu Ruby? Cum a reuşit el oare să pătrundă în clădirea poliţiei, atît de riguros păzită? Indiferent însă de felul cum a izbutit, este neîndoios că nu a putut fi vorba decît fie de o neglijenţă, fie de o conivenţă cu poliţia, dar nici un poliţist şi nici un purtător de cuvînt autorizat al poliţiei nu a admis vreuna din aceste două posibilităţi. Şi apoi, uciderea lui Oswald de către Ruby a fost premeditată sau nu? Depoziţiile respective, atît cele directe cît şi cele indirecte, arată că a fost premeditată. Socot că aceste depoziţii nu pot fi eludate. Depoziţia categorică a doamnei Wanda Helmick [1], fuga lui Larry Crafard [2], intrarea lui Ruby tocmai la momentul oportun, depoziţia sergentului Dean [3] — totul duce la această concluzie. Ce s-a întîmplat însă cînd sergentul Dean şi-a făcut depoziţia în faţa consilierului juridic al Comisiei, domnul Griffin? Domnul Griffin a întrerupt brusc consemnarea depoziţiei şi, între patru ochi, a făcut presiuni asupra lui Dean ca acesta să-şi modifice declaraţia. L-a acuzat de sperjur şi i-a promis imunitate dacă îşi va schimba declaraţia. Dean a refuzat însă să o schimbe şi după aceea a insistat să se consemneze că a fost supus unor presiuni — altfel nu am fi aflat niciodată de ele [4]. Legăturile strînse, inavuabile, dintre Ruby şi poliţie au fost suficient dezvăluite de numeroşi martori, ale căror depoziţii ne sînt prezentate de domnul Lane. Comisia a tăgăduit aceste legături, sau le-a atenuat în asemenea măsură, încît au devenit de nerecunoscut. Faptele şi contactele lui Ruby înainte de asasinat, ca şi cele ale lui Oswald, nu au fost cercetate.

[1] Ibid., XV, 396—404.
[2] Ibid., XIII, 402—506, XIV, 1—95.
[3] Ibid., XII, 415—445.
[4] Ibid., V, 254—258.

Ruby este astăzi[1] singura sursă directă care ar mai putea dezvălui adevărul. Dar cererile lui de a face depoziţii în afara statului Texas au fost respinse şi el continuă să rămînă şi astăzi sub paza vechilor săi prieteni intimi de la poliţia din Dallas.

Din moment ce toate aceste îndoieli mai subsistă, cine poate afirma că dosarul este închis? Într-un anumit sens, el se află încă în curs de judecare. Raportul Comisiei Warren reprezintă concluzia unui avocat. Faptul că avocatul crede în propria sa versiune nu spune încă nimic: avocaţii se află deseori în această situaţie. Înainte de a se da sentinţa, trebuie ascultat şi avocatul părţii adverse. Acest avocat este domnul Lane. Şi el crede în cauza pe care o apără. Datorită acestei încrederi, şi el poate greşi în amănunte. Dar are cel puţin dreptul, care în America i-a fost adesea refuzat, de a fi ascultat cu bună-credinţă. Abia după ce ambele părţi vor fi fost ascultate, şi nu înainte, va putea posteritatea să-şi rostească verdictul.

Hugh Trevor-Roper

[1] De cînd au fost scrise aceste rînduri, lucrurile s-au schimbat. Jack Ruby a decedat la Parkland Hospital la 3 ianuarie 1967. — *Nota trad.*

COMISIA PREZIDENȚIALĂ PENTRU CERCETAREA CAZULUI ASASINĂRII PREȘEDINTELUI KENNEDY

Earl Warren, președintele Curții Supreme a S.U.A.
Richard B. Russell, senator
John Sherman Cooper, senator
Hale Boggs, membru al Camerei reprezentanților
Gerald R. Ford, membru al Camerei reprezentanților
Allen W. Dulles
John J. McCloy

J.Lee Rankin, consilier general

INSTITUITĂ DE PREȘEDINTELE LYNDON B. JOHNSON LA 29 NOIEMBRIE 1963

Raportul Comisiei prezidențiale pentru cercetarea cazului asasinării președintelui John F. Kennedy (Raportul Comisiei Warren)
888 pagini Publicat la 27 septembrie 1964

Audierile Comisiei prezidențiale pentru cercetarea cazului asasinării președintelui Kennedy
26 volume — depoziții și piese probatorii

Publicate la 23 noiembrie 1964

Partea întîi
TREI ASASINATE

„Chibzuiți asupra verdictului vostru“,
zise regele către juriu.
„Încă nu, încă nu!“, l-a întrerupt pripit Iepurele,
„Sînt multe care trebuie făcute mai înainte!“
„Cheamă primul martor“, spuse regele,
Și Iepurele alb sună de trei ori din trîmbiță
Și strigă: „Primul martor!“

(ALICE ÎN ȚARA MINUNILOR)

1. Prolog

În dimineaţa zilei de 22 noiembrie 1963 o femeie tînără, la volanul unui automobil Valiant, a trecut prin faţa Depozitului de manuale şcolare Texas, situat la încrucişarea străzilor Elm şi Houston din Dallas. Clădirea de şapte etaje este ultima casă pe lîngă care treci cînd ieşi din oraş. Pe acoperişul ei se află o mare reclamă *Hertz închiriază automobile,* care indică prin semnale luminoase ora şi temperatura pentru cei ce se află în Piaţa Dealey.

Cînd Julia Ann Mercer, din oraşul Dallas, în vîrstă de 23 de ani, a virat maşina spre vest pe Elm Street înspre trifrucarea aflată în faţă, ea a văzut „un camion parcat pe partea dreaptă a străzii". Camionul staţiona parţial pe curbă, chiar la poalele unui dîmb acoperit cu iarbă. Pe coama dîmbului se afla un gard care mergea de la podul de cale ferată pînă la o pergolă din beton. Pe lîngă gard erau nişte tufişuri şi cîţiva pomi. Pergola se afla cam la jumătatea distanţei dintre Depozitul de manuale şcolare, spre est, şi viaduct, spre vest (vezi harta de la p. 459).

Nu peste multă vreme atenţia întregii lumi avea să se îndrepte spre acest perimetru restrîns. Deocamdată însă, acolo nu se afla decît un camion parcat nereglementar la jumătatea curbei. Lîngă camion erau doi oameni. Camionul staţiona în aşa fel, încît bloca circulaţia. D-ra Mercer a fost obligată să oprească maşina şi să aştepte înainte de a putea porni, pînă ce porţiunea de pe stînga drumului să se elibereze. Camionul era un Ford verde cu număr de Texas. Pe partea unde şedea şoferul erau scrise cu negru cuvintele : „Aer condiţionat". În partea dindărăt a camionului se aflau, „pare-se, nişte cutii cu scule".

D-ra Mercer a văzut un om solid, de vîrstă mijlocie, cu o jachetă verde „aplecat asupra unei roţi din spate a camionu-

lui", în timp ce al doilea, „întinzîndu-se peste oblonul din spate, scotea un obiect ce părea a fi un toc de pușcă". Pe porțiunea sa cea mai lată, tocul măsura circa 20 cm și se îngusta pînă la 10—12 cm. Era de culoare cafenie, avea un mîner și era lung de circa 1,10—1,20 m. Apoi omul cu tocul s-a îndepărtat de camion, și cum mergea așa, vîrful tocului s-a agățat de ceva în iarbă sau pe trotuar și el s-a aplecat să-l degajeze. După aceea și-a continuat drumul pe iarbă, urcînd dîmbul care ducea spre viaduct.

D-ra Mercer a putut face o descriere destul de amănunțită a acelui om. Era „un bărbat alb ce părea să aibă în jur de 30 de ani și purta un veston cenușiu, pantaloni cafenii și o cămașă cu un desen în carouri". A declarat că i-ar putea identifica pe amîndoi dacă i-ar mai vedea o dată.

Această mică scenă n-a scăpat, desigur, ochiului vigilent al poliției, deoarece în timpul incidentului trei polițiști „stăteau de vorbă lîngă o motocicletă pe pod", chiar în fața d-rei Mercer și a camionului. Așadar, un camion era parcat nereglementar și bloca circulația, în timp ce în prezența unor polițiști din Dallas un om căra pe dîmbul acoperit cu iarbă ceva ce părea să fie un toc de pușcă. Exact în acest loc, mai tîrziu, în aceeași zi, s-a tras în președintele care a fost ucis.

La 22 noiembrie, d-ra Mercer a semnat în biroul șerifului din Dallas o declarație în care descria incidentul în amănunțime; declarația ei a fost publicată de Comisia Warren în volumele cu depoziții și piese probatorii. Și, totuși, Comisia nu a convocat-o ca martoră. Ea nu a fost interogată de nici un anchetator al Comisiei și în Raportul Comisiei nu există nici o referire la eveniment și nu apare nici măcar numele ei. Comisia n-a încercat să-i identifice pe cei trei polițiști pentru a-i interoga sau pentru a descoperi camionul pe care l-a descris d-ra Mercer.

Așa-numitul toc de pușcă putea să fi fost gol, dar poate că poliția din Dallas a observat un om care transporta un toc spre tufișurile aflate deasupra drumului ce urma să-l parcurgă președintele și totuși nu l-a oprit. În ostilul Dallas au fost luate măsuri importante de precauție pentru securitatea președintelui; cu toate acestea, cele petrecute la 22 noiem-

brie au constituit o evidentă încălcare a lor. Chiar dacă tocul era gol, totuşi a fost o neglijenţă din partea Comisiei faptul că nu a cercetat incidentul. Şi s-ar putea să nu fi fost.

La 22 noiembrie, Lee Bowers Jr. avea cea mai bună vizibilitate asupra zonei dindărătul gardului. El era supraveghetor de linie în serviciul societăţii de cale ferată „Union Terminal Company". De deasupra pergolei de peste 4 metri înălţime, situată îndărătul gardului, el putea cuprinde cu privirea întreaga zonă. Bowers a declarat unui anchetator al Comisiei că în jurul orei 10 dimineaţa circulaţia pe porţiunea dintre pergolă şi Elm Street a fost oprită de poliţie, aşa încît orice mişcare pe această porţiune putea fi observată.

El a spus că în jumătatea de oră ce a precedat asasinatul a văzut trei automobile intrînd în zona respectivă. Primul vehicul „a trecut prin faţa Depozitului şcolar în jos, traversînd două-trei linii de cale ferată şi a ocolit porţiunea din faţa pergolei şi cea de la vest de ea, de parcă ar fi căutat o cale de ieşire sau ar fi verificat terenul, iar apoi s-a întors înapoi pe singurul drum posibil, acelaşi pe care venise". Era un Oldsmobile tip 1959, un camion alb-albastru cu număr din alt stat. Purta un afiş *Goldwater-for-President*[1] şi, în consecinţă, nu putea fi o maşină a poliţiei locale sau federale.

Al doilea, „un Ford negru tip 1957", era condus de un om care părea să ţină un microfon în faţa gurii. Acest automobil „a pătruns ceva mai adînc în zonă decît primul" şi, „după ce s-a învîrtit trei-patru minute pe acolo, s-a înapoiat pe acelaşi drum", ca şi primul.

Al treilea, un Chevrolet, a intrat în zonă „cu numai şapte-opt minute înainte de a fi fost trase focurile". Purta un afiş electoral al lui Goldwater, identic cu cel de pe primul automobil, şi avea „acelaşi tip de număr" din alt stat, ca şi Oldsmobilul. În plus, a spus Bowers, cel de-al treilea automobil era stropit „pînă la geamuri" cu acelaşi fel de noroi roşu pe care îl observase şi pe primul automobil. El a declarat că şoferul celui de-al treilea automobil „a rămas mai mult timp în zonă. El a verificat — a ocolit zona şi a făcut o tentativă

[1] Afiş electoral în favoarea candidatului republican Goldwater, liderul dreptei americane. — *Nota trad.*

de a trece prin dreapta pergolei, dar a fost nevoit să dea înapoi pe o distanță considerabilă; apoi a luat-o încet spre fața clădirii Depozitului de manuale școlare". Bowers a adăugat: „Ultimul lucru pe care l-am văzut a fost că s-a oprit chiar deasupra locului unde s-a petrecut asasinatul".

Bowers a mai declarat că a văzut doi oameni stînd lîngă gard chiar înainte de momentul în care s-au tras focurile. Unul, a spus el, era de vîrstă mijlocie și destul de solid. Al doilea era de „vreo 25 de ani, avea o cămașă, sau o haină, sau o jachetă în carouri". Descrierea celor doi oameni dindărătul gardului făcută de el nu se deosebea de cea a d-rei Mercer, care-i înfățișase pe cei doi oameni, dintre care unul scosese tocul de pușcă din camion și-l transportase după gard. Cei doi oameni se aflau la „patru-cinci metri unul de altul", a spus Bowers, și stăteau cu fața spre cortegiul prezidențial, care se apropia. Nici unul dintre ei nu era îmbrăcat ca un lucrător de la calea ferată sau ca un polițist. „Aceștia doi erau singurii străini aflați în zonă. Ceilalți erau muncitori pe care-i cunoșteam".

După ce au fost trase focurile, a spus Bowers, cei doi mai erau încă acolo. El a declarat consilierului Comisiei că „în chiar acel loc s-a întîmplat ceva neobișnuit, ceva ce mi-a atras atenția, dintr-o cauză pe care n-am putut-o identifica".

Întrebare: Nu ați putea să descrieți ce ați văzut?

Bowers: N-aș putea să spun nimic despre care să fiu sigur că s-a întîmplat, așa că...

Înainte ca Bowers să fi putut termina această importantă frază, avocatul Comisiei l-a întrerupt, punîndu-i o întrebare care nu avea nici o legătură cu ea. Puțin mai tîrziu, audierea lui Bowers ca martor s-a încheiat, lăsînd nelămurit ce anume se petrecuse în zona dindărătul gardului, acel lucru care-i atrăsese atenția în momentul în care președintele a fost ucis.

Într-o întrevedere — filmată și înregistrată pe bandă de magnetofon — pe care am avut-o ulterior cu el, Bowers a dat însă informații mai amănunțite asupra acestui important punct.

Bowers : În timp ce se trăgeau focurile, în vecinătatea locului unde se aflau cei doi oameni descriși de mine s-a petrecut ceva ca o străfulgerare sau, cel puțin în ce mă privește, ceva ce n-am putut identifica, dar a fost ceva, s-a întîmplat ceva care mi-a atras atenția în această zonă, chiar de lîngă ridicătură. Ce să zic, ce a fost nu m-am putut dumiri atunci, iar acum nu pot lămuri lucrul acela altfel decît că era ceva neobișnuit, o dîră de lumină sau de fum, sau ceva ce m-a făcut să cred că acolo s-a întîmplat ceva ieșit din comun.

Lane: Din lectura depoziției dv., domnule Bowers, rezultă că tocmai cînd erați pe punctul de a face această declarație ați fost întrerupt, în mijlocul frazei, de consilierul Comisiei, care a trecut pe urmă la altă chestiune.

Bowers : Da, chiar așa. Adică, încercam să răspund la întrebările lui și el a părut satisfăcut de răspunsul meu și nu ținea să continuu.

De cealaltă parte a pieței, pe acoperișul clădirii Terminal Annex, se afla J. P. Price, privind cortegiul de automobile. Într-o declarație scrisă pe care a făcut-o în biroul șerifului din Dallas la 30 de minute după asasinat, Price a spus că a auzit o serie de împușcături. Privirea i-a fost atrasă de zona dindărătul gardului, de pe dîmbul acoperit cu iarbă. După ce am auzit focurile, a declarat el, am văzut un om alergînd spre vagoanele de pasageri garate pe linie. Omul avea cam vreo 25 de ani și purta pantaloni kaki. Lucrul acesta corespunde cu descrierea făcută de Bowers și de d-ra Mercer. Price a adăugat că omul care se îndepărta fugind de locul asasinatului „avea ceva în mînă".

Deși semnase o declarație în care dădea importante informații, Price nu a fost interogat de Comisie sau de consilier, iar Raportul nu conține nici o referire la observațiile lui, nemenționîndu-i nici măcar numele.

În ziua de 27 martie 1966 am avut o întrevedere cu Price pe acoperișul clădirii Terminal Annex. În timpul convorbirii noastre — filmată și înregistrată pe bandă de magnetofon —, el a făcut o descriere completă a omului pe care-l văzuse la 22 noiembrie : „I-am acordat o atenție deosebită. Purta pan-

taloni kaki, o cămașă albă și cred — sînt aproape sigur — că avea părul blond și lung. Un om cam de vreo 73 de kilograme și nu prea înalt. Cam de 1 metru 60 pînă la 1 metru 70. Era în capul gol și fugea foarte repede, lucru care m-a făcut să-l suspectez că el a tras focurile, dar s-ar putea să mă fi înșelat". „Omul — a adăugat Price — avea ceva în mîna dreaptă", ceva ce „putea să fi fost o pușcă".

Lane: Și unde l-ai văzut fugind?

Price: În dosul gardului de lemn, dincolo de mașini și îndărătul clădirii Depozitului Texas.

În dimineața zilei de 22 noiembrie, S. M. Holland, aflat de 25 de ani în slujba societății „Union Terminal Company", a fost rugat de polițiști să verifice pe salariații de la căile ferate care doreau să privească cortegiul prezidențial de automobile de pe podul de peste Elm Street. La orele 11,45 a.m., Holland s-a dus la pod și a început să-i verifice pe feroviari. El se mai afla pe pod în momentul cînd cortegiul de automobile a trecut pe Elm Street, îndreptîndu-se direct spre el. Deodată au răsunat împușcături. Holland a privit imediat spre stînga, spre gardul de lemn, tufișuri și pomi. „S-a înălțat un norișor de fum de 2—3 metri înălțime, chiar deasupra pomilor". El a declarat că a auzit patru focuri și că nu avea „nici o îndoială că a văzut acel norișor de fum înălțîndu-se deasupra pomilor".

Holland și-a dat seama că, în timp ce privea, avusese loc o tentativă de asasinat. El a avut impresia că unul sau mai mulți asasini se aflau îndărătul gardului de lemn. „Așa că, imediat după ce au fost trase focurile — a spus el —, am alergat la capătul podului, după gard, ca să văd cine se află acolo". El a declarat: „În momentul cînd am ajuns, erau acolo vreo 12 sau 15 polițiști și agenți și, un timp, am căutat cu toții cartușe goale". Holland adaugă: „Îmi amintesc de un al treilea automobil. Jos, lîngă gard, staționa un camion cu spatele la gard, era al treilea automobil acolo jos și o porțiune de teren pe o suprafață cam de un metru pe șaizeci de centimetri arăta de parcă ar fi stat cineva acolo timp îndelungat". El a spus că „era noroi pe bara camionului în două locuri".

Întrebare: Ca și cum cineva și-ar fi șters tălpile pantofilor, sau...

Holland: Da, ca și cum cineva și-ar fi șters tălpile pantofilor, sau s-ar fi suit pe bară ca să se uite peste gard.

Un alt salariat al căilor ferate, James L. Simmons, a alergat și el după gardul de lemn imediat după ce au fost trase focurile. El spune că a văzut „urme de picioare în noroiul din jurul gardului și că erau urme de picioare pe a doua și a patra din ulucile gardului". Simmons a declarat că și el a văzut urme de noroi „pe bara unui vehicul aflat acolo, ca și cum cineva ar fi stat în picioare pe ea ca să privească peste gard".

Holland a menționat că serviciile șerifului din Dallas foloseau spațiul de după gard ca loc de parcaj. După ce a făcut această remarcă, interogatoriul a fost suspendat. Deși consilierul nu l-a întrebat cît timp i-a trebuit ca să ajungă în zona de după gard și nici dacă socotea că un om ar fi putut fugi de acolo fără ca el să-l observe, Comisia a citat depoziția lui Holland în sprijinul afirmației ei că după asasinat nu a existat vreo „mișcare suspectă" în zona din spatele gardului: „Holland, de pildă, imediat după ce s-au tras focurile, a alergat de pe pod să vadă dacă se află cineva în spatele gardului de uluci de pe partea dinspre nord a lui Elm Street, dar n-a văzut pe nimeni printre mașinile parcate acolo".

Cînd am avut o întrevedere cu Holland, filmată și înregistrată pe bandă de magnetofon, el mi-a spus că Comisia i-a răstălmăcit depoziția: „Eu nu pot înțelege declarația aia că ar fi fost imposibil ca cineva să se afle acolo, îndărătul gardului, cînd cert, era posibil". El a mai spus că i-au trebuit cel puțin două minute pentru a ajunge în zona de după gard. În ziua de 22 noiembrie, a declarat el, spațiul de parcaj era „o mare de mașini", nu exista „nici un centimetru pe care să nu fi fost un automobil și n-am putut vedea pînă la colț". Holland mi-a spus că a trebuit să se cațere peste mașini ca să ajungă după gard. „Erau parcate bară lîngă bară. Săream peste bare și peste capote".

„Puteau lesne să fi fugit înainte de a fi ajuns eu acolo", a încheiat el.

Seymour Weitzman, ofiţer de poliţie, a fost printre primii poliţişti care au ajuns la gardul din spatele căruia fuseseră evident trase focuri. (Unul dintre cei mai capabili ofiţeri de poliţie din Dallas, Weitzman, a recuperat ulterior o porţiune din craniul preşedintelui în partea dinspre sud a lui Elm Street. După aceea a descoperit o puşcă.) Cînd a trecut limuzina preşedintelui, el se afla la intersecţia dintre Main Street şi Houston Street, cam în dreptul unui bloc la sud-est de dîmb. Cîteva clipe mai tîrziu, cînd automobilul s-a apropiat de panta gazonată, a auzit împuşcături şi atunci a fugit spre dîmb. Weitzman a declarat că a urcat dîmbul şi a sărit peste gard.

El a descris zăpăceala ce domnea îndărătul gardului în timp ce soseau şi alţi poliţişti şi a arătat că acolo a dat de un martor foarte important — un feroviar: „Am întrebat pe un muncitor de la căile ferate dacă a văzut sau a auzit ceva în timp ce trecea preşedintele. Mi-a răspuns că are impresia că a văzut pe cineva aruncînd ceva într-un tufiş". Weitzman a adăugat că l-a întrebat pe muncitor de unde venise, după părerea lui, zgomotul, iar acesta arătase spre porţiunea de perete unde se afla un desiş de arbuşti.

Comisia era deci informată despre existenţa unui foarte important martor ocular al evenimentului — un salariat al căilor ferate, a cărui părere era că împuşcăturile veniseră din zona dindărătul gardului şi care avea impresia că văzuse un om aruncînd ceva într-un tufiş cînd trecuse maşina preşedintelui. Totuşi, imediat după ce Weitzman a dat această informaţie, consilierul Comisiei a spus: „Cred că asta-i tot" şi Weitzman a fost liber să plece. Nu i s-a cerut să dea numele feroviarului şi nici să-l descrie. N-a fost întrebat dacă s-a uitat în tufiş şi nici dacă a găsit ceva acolo. Nimic în cele 26 de volume de probe sau în Raport nu arată că Comisia sau anchetatorii ar fi depus vreun efort pentru a-l găsi sau a-l identifica pe acel salariat de la căile ferate.

2. De unde au fost trase focurile

Nici o dovadă demnă de crezare nu arată că focurile ar fi fost trase de pe podul de cale ferată de peste tripla răscruce, de la liniile de cale ferată din vecinătate, sau din vreun alt loc decît clădirea Depozitului de manuale şcolare Texas.

Raportul Comisiei Warren

Depoziţiile martorilor care au auzit şi au observat focuri trase din depozit n-au fost infirmate de ancheta întreprinsă de Comisie, negăsindu-se nici o dovadă demnă de crezare că ar fi fost trase focuri din altă parte.

Raportul Comisiei Warren

A afirma că „nici o dovadă demnă de crezare" nu arată că s-ar fi tras focuri din altă parte decît din Depozitul de manuale şcolare înseamnă a nu ţine seama de depoziţiile d-rei Mercer, ale lui Bowers, Price, Holland, ale ofiţerului de poliţie Weitzman, precum şi ale acarului care a stat de vorbă cu acesta din urmă. De altfel declaraţiile acestor şase persoane concordă şi se coroborează reciproc. Pentru ca să existe mărturii atît de concordante, numitorul lor comun — dacă nu este vorba de un sperjur — trebuie să fie adevărul. Respingerea, vădit arbitrară, de către Comisie a unor asemenea mărturii se răsfrînge mai nefavorabil asupra ei înşăşi decît asupra încrederii ce se poate avea în martori, deoarece, în realitate, aproape 100 de alte persoane au fost de părere că focurile au fost trase de pe dîmb.

Comisia a avut cunoştinţă de numele a cel puţin 266 de martori care au asistat la asasinat[1]. 259 puteau depune măr-

[1] Peste 400 de oameni se aflau în Piaţa Dealey sau în apropierea ei cînd s-a comis asasinatul. Mulţi erau spectatori, alţii se aflau în cortegiul de automobile, unii erau reporteri, iar alţii poliţişti locali sau federali, însărcinaţi să-l apere pe presedinte. Toţi au fost martori.
Comisia nu a publicat lista persoanelor despre care se ştie că au fost de faţă la asasinat. Totuşi, folosind informaţiile din cele 26 de volume de probe, completate în 11 cazuri cu reportaje din ziare, a putut fi întocmită o listă de 266 de persoane care au fost prezente în Piaţa Dealey în momentul asasinatului. Vezi anexa I.

turie [1], 23 au compărut în fața cel puțin a unui membru al Comisiei ; 58 de martori au fost interogați de un consilier al Comisiei ; alți 123 de martori au fost interogați de poliția din Dallas, de serviciul șerifului comitatului Dallas, de F.B.I. sau de serviciul secret ; 55 de persoane — ale căror nume erau cunoscute și care au fost de față la asasinat — nu au fost, pe cît se pare, niciodată interogate de vreo autoritate locală sau federală.

În cazul a 68 de persoane chemate ca martori sau interogate de poliție (inclusiv de F.B.I. și de serviciul secret), anchetatorul a uitat sau a neglijat să-l întrebe pe martor de unde crede că au fost trase focurile. Din 90 de persoane cărora li s-a pus această întrebare importantă și care au fost în măsură să dea un răspuns, 58 [2] au declarat că focurile au fost trase din direcția dîmbului acoperit cu iarbă, și nu din clădirea Depozitului de manuale școlare, iar 32 au emis o altă părere. Așadar, aproape trei sferturi din cei care și-au exprimat părerea asupra acestei probleme au întărit depozițiile făcute de d-ra Mercer, de Bowers, Price, Holland și Weitzman.

Este de asemenea important de notat că aproape jumătate din cei care n-au fost de acord cu majoritatea se aflau în cortegiul de automobile. Depozițiile lor trebuie apreciate cu multă circumspecție, deoarece vehiculele se aflau în mișcare, astfel încît le era greu să-și dea seama din ce direcție veneau diverse sunete. Apoi, aproape toți martorii din cortegiul de automobile care nu erau de aceeași părere cu cei 58 — adică 13 din 15 — erau fie persoane oficiale, fie soțiile sau secretarii acestora, fie polițiști locali sau federali. Nu vreau să susțin că depozițiile lor n-ar trebui luate în seamă, dar consider că se impune față de ele o atitudine foarte circumspectă, deoarece părerile lor puteau fi, evident, preconcepute.

[1] Unul din cei 266 de martori era infirm și n-a auzit focurile ; altul, polițist din Dallas, aflat pe pod, a declarat că în momentul critic a trecut un tren între el și Piața Dealey ; iar cinci au fost copii în vîrstă de cinci ani sau mai puțin.

[2] Doi martori au declarat că n-au auzit împușcăturile, iar 46 au spus că nu au putut stabili de unde au fost trase focurile.

Chiar şi în rîndurile minorităţii de 32 de persoane care n-au fost de acord că focurile fuseseră trase de undeva din apropierea dîmbului există cîteva ale căror depoziţii sînt în totală contradicţie cu concluzia Comisiei potrivit căreia toate focurile au fost trase de la fereastra colţului dinspre sud-est al celui de-al şaselea etaj al Depozitului de manuale şcolare. Aşa, de pildă, martori aflaţi la etajul cinci al acestei clădiri au declarat că atunci cînd s-au tras focurile au crezut la început că zgomotul provenea de la eşapamentul unei motociclete sau al unui automobil. Chiar dacă acum declară că împuşcăturile au venit de sus, prima lor impresie a fost evident că ele au venit de jos.

Depoziţiile altor persoane din rîndurile minorităţii sînt numai relativ mai verosimile. Un martor interogat de Comisie a declarat că atunci cînd focurile au fost trase a văzut ieşind o flacără dintr-o puşcă la fereastra situată la colţul dinspre sud-est al celui de-al şaselea etaj al Depozitului de manuale şcolare. Potrivit F.B.I.-ului, el nu a putut vedea o flacără provocată de puşca care se pretinde că ar fi folosit-o Lee Harvey Oswald, deoarece această agenţie a încercat puşca şi a stabilit cu certitudine că atunci cînd se trage cu această armă în plină zi nu se poate zări nici o flacără. S-ar putea, firește, să se fi tras cu altă puşcă, fie de către Oswald, fie de către altcineva, dar aici vorbim despre o neconcordanţă în concluziile Comisiei. Un alt martor ocular, Howard L. Brennan, care declarase că împuşcăturile veneau de la Depozitul de manuale şcolare, a recunoscut în faţa Comisiei că la poliţie tăinuise în mod deliberat observaţiile sale din 22 noiembrie.

Există mulţi oameni care, atunci cînd depun mărturie în faţa justiţiei, se află într-o stare de tensiune nervoasă. În general, ei caută să fie pe placul tribunalului. Comisia a fost prezidată de preşedintele Curţii Supreme a Statelor Unite, ea a fost instituită de preşedintele Statelor Unite, iar membrii ei au fost personalităţi de vază şi influente. Este logic să presupunem dorinţa — conştientă sau inconştientă a martorului — de a fi pe placul unui asemenea for. Nu este de mirare să constaţi că a existat adesea o dorinţă vădită de a se conforma versiunii guvernului. Un martor a declarat efectiv

că „atunci a auzit o împușcătură mai mult decît s-a tras". El auzise patru împușcături, pe cînd versiunea oficială era că se trăseseră numai trei. Pînă și doamna Jacqueline Kennedy a spus în fața Comisiei că ceea ce își amintește despre eveniment diferă de reportajele din ziare și că este gata să admită că eroarea e de partea ei.

Guvernul a convocat majoritatea martorilor cu mult după ce arătase clar că, după părerea sa, focurile fuseseră trase exclusiv din clădirea Depozitului de manuale școlare, dînd totodată a înțelege că cei care respingeau această teză nu erau decît niște visători iresponsabili. O mare parte a presei și-a însușit poziția guvernului și i-a făcut o largă publicitate, astfel încît dezacordul dintre ipoteza fantezistă și o cugetare făcută cu simț de răspundere a fost estompat. De aceea, cifrele cele mai semnificative — mai semnificative chiar decît cele reproduse mai sus — sînt poate acelea care arată primele reacții ale martorilor la asasinat, înainte de a fi existat vreo versiune oficială. Se cunosc 25 de martori care în zilele de 22 și 23 noiembrie au făcut declarații sau au depus mărturii sub prestare de jurămînt în legătură cu direcția de unde s-au tras focurile. 22 dintre ei au declarat că, după părerea lor, focurile fuseseră trase dinspre dîmb.

92 din 124 de martori au arătat, fie în mod explicit, fie indirect — indicînd în ce direcție au fugit sau au privit —, că dîmbul, și nu clădirea Depozitului de manuale școlare a fost locul de unde s-au tras focurile. 58 de martori au declarat că focurile au fost trase de pe dîmb, iar despre 34 se știe că în momentul cînd s-au auzit împușcăturile au alergat spre dîmb sau și-au îndreptat atenția spre el. Pe 21 dintre aceștia din urmă Comisia sau anchetatorii ei nu i-au întrebat de unde fuseseră, după părerea lor, trase focurile. Cînd celorlalți 13 li s-a pus această întrebare, ei au declarat fie că nu sînt siguri, fie că nu pot indica direcția de unde s-au auzit împușcăturile.

Cu excepția lui Lee Bowers, care a urmărit scena dintr-un foișor aflat îndărătul gardului de lemn, martorii care au avut cea mai bună vizibilitate asupra zonei îngrădite au fost cei care stăteau pe podul de cale ferată ce trece

peste Elm Street. Cînd s-a apropiat cortegiul de automobile, pe podul de cale ferată se aflau 13 salariaţi de la căile ferate şi doi poliţişti din Dallas ; dîmbul se afla imediat în stînga lor. Nici unul dintre feroviari nu a fost chemat în faţa Comisiei Warren. Totuşi, 4 au fost interogaţi de consilieri ai Comisiei, iar 9 de către agenţi ai F.B.I.-ului [1]. 5 dintre ei au declarat că focurile fuseseră trase dinspre dîmb ; iar alţi 6 au spus că atunci cînd s-au tras focurile, atenţia le-a fost imediat atrasă de dîmb. Este demn de notat că nici unul din cei 13 martori care se aflau cel mai aproape de dîmbul acoperit cu iarbă n-a declarat că a avut impresia că împuşcăturile ar fi venit din direcţia Depozitului de manuale şcolare. 11 dintre ei au indicat — explicit sau implicit — că zona împrejmuită de pe dîmb era locul unde, după părerea lor, s-a aflat ţintaşul.

Există multe puşti care scot puţin fum cînd se trage cu ele. Prezenţa pe dîmb a unor pomi şi tufişuri, în jurul gardului, excludea practic posibilitatea ca un martor ocular care nu se afla pe pod să fi putut observa fum în cazul că un ţintaş ar fi tras dindărătul gardului. Cei mai mulţi dintre feroviarii care se aflau pe pod s-au întors spre stînga — spre dîmb — cînd au fost trase focurile. Astfel, dintre toţi cei care se aflau în Piaţa Dealey cînd s-a comis asasinatul, se pare că ei au fost singurii în situaţia de a fi observat fum pe dîmb. Şapte din ei au declarat că văzuseră fum deasupra tufişurilor şi pe sub pomi.

S. M. Holland a declarat în faţa consilierului Comisiei că atunci cînd s-au tras focurile „la 3 sau 4 metri înălţime a apărut un norişor de fum, chiar deasupra pomilor. Şi chiar din locul în care mă aflam se putea vedea acel norişor de fum". Într-o declaraţie semnată în ziua asasinatului, Holland a afirmat : „Am privit spre arcadă şi spre pomi şi am văzut un norişor de fum înălţîndu-se de sub pomi". El a mai adăugat : „Norişorul de fum pe care l-am văzut venea în mod cert dindărătul arcadei, printre pomi".

[1] Primul din aceste interogatorii a avut loc la aproape patru luni după asasinat, în ziua de 17 martie 1964. F.B.I. nu a prezentat Comisiei stenograme, ci doar rezumate întocmite de agenţii săi, adică ceea ce au reţinut aceştia din depoziţii.

Alți 6 oameni aflați pe pod au văzut fum în același perimetru[1]. Austin L. Miller a precizat într-o declarație făcută la 22 noiembrie : „Am văzut ceva ce am crezut că era fum sau aburi venind dinspre un pîlc de pomi aflați la nord de Elm Street, în apropierea șinelor de cale ferată". El a fost interogat prima dată la patru luni și jumătate după asasinat de către un consilier al Comisiei. Întrevederea a fost scurtă ; n-a durat decît cîteva minute. Consilierul nu l-a întrebat despre fum, iar Miller a fost scos din cameră înainte de a fi putut face observația crucială din declarația sa scrisă.

În convorbiri filmate, atît James L. Simmons, cît și Richard C. Dodd mi-au declarat că au observat fum lîngă tufișurile și pomii din locul unde gardul de lemn făcea un unghi. Simmons a spus că zgomotul împușcăturilor „a venit din stînga și din fața noastră, din direcția gardului de lemn, și că de sub pomii de pe dîmb ieșea un norișor de fum". Dodd a spus : „Fumul venea dindărătul gardului, din partea de nord a pieței". Walter L. Winborn și Thomas J. Murphy au spus unei persoane care făcea o anchetă pe cont propriu că și ei au observat fum pe sub pomii de pe dîmb. Clemon E. Johnson a declarat unor agenți ai F.B.I.-ului că el observase un „fum alb".

7 sau poate 8 oameni aflați pe pod au observat fum îndărătul gardului. În loc să-i interogheze asupra acestui punct important, Comisia s-a bizuit pe interogatoriile necorespunzătoare făcute de consilieri și pe rapoartele agenților F.B.I.-ului care au redat ceea ce reținuseră din interogatorii. Apoi Comisia a tras concluzia că nu există „dovezi demne de crezare" care să arate că focurile ar fi fost trase din altă parte decît de la etajul șase al Depozitului de manuale școlare.

[1] O altă persoană aflată pe pod a spus de asemenea că văzuse fum, dar raportul F.B.I.-ului privind acest interogatoriu este atît de vag, încît e greu să determini cu precizie unde anume a localizat martorul prezența fumului. Potrivit raportului, un polițist pe motocicletă se îndrepta „spre taluz" și martorul a localizat fumul în acel perimetru. Polițistul se îndrepta spre zona îngrădită de pe dîmbul cu gazon și, așa cum au declarat alți martori, urca în viteză taluzul, îndreptîndu-se spre triaj. Se poate deci deduce că acolo, lîngă gard, a observat martorul fumul.

Deşi numai feroviarii au observat fum pe dîmb, multe alte persoane aflate în Piaţa Dealey au arătat şi ele că împuşcăturile au venit din această direcţie. Persoane care se aflau chiar în faţa Depozitului de manuale şcolare au arătat că focurile nu au fost trase din această clădire. Aşa, de pildă, Ochus V. Campbell, vicepreşedintele Depozitului de manuale şcolare, a declarat : „Am auzit focuri trase dintr-un punct pe care-l socoteam a fi situat în apropierea şinelor de cale ferată, dincolo de răscrucea de pe Elm Street". Campbell a spus : „N-am avut vreun motiv să mă uit înapoi spre clădirea Depozitului de manuale şcolare din Texas, deoarece am avut impresia că focurile fuseseră trase dinspre vest".

Cîţiva dintre cei aflaţi în faţa gardului au indicat dîmbul şi au exclus depozitul ca loc de unde ar fi putut fi trase focurile. Mary Woodward, salariată a ziarului „Dallas Morning News", care a fost martoră a evenimentului dintr-un loc situat în faţa şi spre stînga gardului de lemn, a scris că „deodată s-a auzit un zgomot asurzitor venind din spate şi oarecum la dreapta noastră". Mai aproape de gard stătea Abraham Zapruder, fotograf amator, care a filmat asasinatul. Un raport al serviciului secret cu privire la interogarea lui arată : „Potrivit domnului Zapruder, locul unde se afla asasinul era în spatele domnului Zapruder".

De asemenea şi unii martori aflaţi lîngă limuzina prezidenţială au indicat dîmbul ca locul de unde au fost trase focurile. Jean Hill, învăţătoare, a spus : „Am crezut efectiv că veneau dinspre dîmb... Am avut impresia că nişte oameni trăgeau de pe dîmb. Credeam că trăgeau mai multe persoane".

Depoziţia făcută de Bobby W. Hargis, poliţist pe motocicletă din Dallas, care mergea chiar la stînga şi în spatele limuzinei, vine în sprijinul versiunii că focurile au fost trase din faţă şi din dreapta, deci din direcţia dîmbului acoperit cu iarbă : „Am fost împroşcat cu sînge — mă găseam imediat în spatele şi la stînga — da, puţin la stînga doamnei Kennedy". Patru luni şi jumătate după asasinat, acelaşi poliţist din Dallas avea să spună că „am avut impresia", că focurile „ar fi putut fi trase din Depozitul de manuale şcolare Texas", dar reacţia sa imediată după ce au fost trase focurile e probabil mai concludentă decît ceea ce şi-a

adus aminte ulterior, deoarece a întors spatele depozitului și a alergat spre dîmb : „M-am cățărat repede pe acest perete mic, peretele de cărămizi de acolo sus, ca să văd dacă pot avea o priveliște mai bună asupra podului și, firește, în acel moment mă uitam de jur împrejur".

Un locțiitor de șerif din Dallas, Harry Weatherford, a emis părerea că focurile fuseseră trase de la triajul de cale ferată aflat în spatele gardului de lemn. La 23 noiembrie a depus la serviciul șerifului o declarație în care a spus : „Am auzit o detunătură puternică ; am crezut că era un motor de la calea ferată, deoarece zgomotul venise parcă din gara de triaj". Detunăturile care au urmat le-a recunoscut ca fiind împușcături și „atunci am alergat spre gara de triaj a căilor ferate, de unde păreau să fie trase focurile". J. L. Oxford, un alt locțiitor de șerif, a declarat că atunci cînd a auzit împușcăturile a traversat în goană Piața Dealey înspre dîmb : „Cînd am ajuns acolo, toți se uitau în direcția gării de triaj a căilor ferate. Am sărit gardul care merge de-a lungul lui Elm Street pînă la gara de triaj a căilor ferate. Cînd am ajuns acolo, cineva ne-a spus că a văzut fum acolo unde gardul face un unghi". Ulterior Oxford nu l-a mai putut identifica pe omul respectiv și nici Oxford, nici Weatherford nu au fost interogați de Comisie sau de consilier.

Forrest V. Sorrels, agentul care conducea biroul din Dallas al serviciului secret, se afla într-o mașină la aproximativ cinci lungimi de automobil înaintea limuzinei prezidențiale. Cînd au fost trase focurile, Sorrels s-a uitat imediat spre dîmb, aflat la dreapta sa, deoarece „zgomotul împușcăturilor suna de parcă ar fi venit de sus, de pe ridicătura de pămînt". El a declarat că „detunăturile păreau să fie așa de puternice, încît am avut impresia — cu alte cuvinte, acesta a fost primul meu gînd — că se afla cineva sus, pe ridicătura de pămînt ; acesta-i motivul pentru care m-am uitat într-acolo".

Cînd s-a tras primul foc, Paul E. Landis Jr., alt agent al serviciului secret, se afla pe scara din dreapta a primului automobil care venea după limuzina prezidențială. „Impresia mea în acel moment — a declarat Landis — a fost că focul fusese tras de undeva din față".

Agenți ai serviciului secret, polițiști din Dallas și loc-

ţiitori ai şerifului comitatului Dallas, postaţi în diferite puncte în jurul pieţei, au fost de acord că împuşcăturile păreau să vină dinspre dîmb. Mulţi poliţişti au declarat că imediat după ce au fost trase focurile au alergat direct spre dîmb şi îndărătul gardului de lemn şi au început să cerceteze zona respectivă, unii din ei trecînd prin faţa clădirii Depozitului de manuale şcolare. Lee Bowers a declarat că, la cîteva minute după asasinat, cel puţin 50 de poliţişti cercetau spaţiul de parcaj şi gara de triaj a căilor ferate din spatele gardului de lemn ; alţi martori oculari confirmă acest lucru.

Poliţiştii au în general tendinţa să-şi însuşească acuzaţia ce se aduce împricinatului. În acest caz, dacă un poliţist ar fi vrut să-şi modifice declaraţia făcută imediat după eveniment, el ar fi fost în contradicţie cu ceea ce reiese din propriile sale acţiuni. El ar putea fi atunci supus unui interogatoriu foarte riguros ca să explice de ce, dacă socotea într-adevăr că asasinul se afla în altă parte, a alergat spre dîmb, a sărit un gard de pe dîmb şi a cercetat zona din spatele gardului — toate acestea imediat după ce preşedintele fusese împuşcat în prezenţa sa.

Şi cu toate acestea, cel puţin un poliţist din Dallas s-a arătat indiferent faţă de această logică. Este vorba de Jesse E. Curry, şeful poliţiei, care conducea maşina ce deschidea cortegiul. La 23 noiembrie el a declarat reporterilor că, „după zgomotul produs de cele trei împuşcături, poate afirma că focurile fuseseră trase din clădirea Depozitului de cărţi, situată în apropierea centrului comercial al oraşului Dallas". Dar imediat după ce fuseseră trase focurile, avînd în faţa sa podul, iar în spate clădirea Depozitului de manuale şcolare, Curry a ordonat prin microfonul emiţătorului său de radio : „Trimiteţi un om sus deasupra triplei răscruci să vadă ce s-a întîmplat acolo". Într-un caz ca acesta, reflexiile ulterioare au mai puţină valoare decît reacţiile şi declaraţiile făcute pe loc şi, indiferent de ceea ce a putut spune reporterilor şeful de poliţie Curry după ce versiunea oficială fusese stabilită, bunul simţ continuă să deducă părerea lui autentică din cuvintele rostite de el imediat după asasinat.

Şeriful J. E. Decker se afla pe bancheta din spate a

primei mașini. Auzind ordinul lui Curry, Decker a dat la rîndul său dispoziție ca „toți oamenii disponibili din serviciul meu să fie trimiși la gara de triaj pentru a încerca să stabilească ce s-a întîmplat acolo și să țină totul sub pază, pînă cînd vor sosi poliția criminală și alți anchetatori". Două ore mai tîrziu, locțiitorii șerifului Decker continuau să mențină „un post de comandă" foarte activ în spatele gardului de lemn. După cît se pare, Comisia a trecut cu vederea acest fapt atunci cînd a ajuns la concluzia că „timp de cîteva minute atenția s-a concentrat asupra Depozitului de manuale școlare Texas" ca fiind singurul loc de unde s-au putut trage focurile.

Un număr de martori au auzit împușcături venind dinspre dîmb. Un număr de martori au văzut fum pe dîmb. Un martor a simțit chiar mirosul prafului de pușcă în spatele gardului.

Polițistul J. M. Smith, care stătea la încrucișarea dintre Elm Street și Houston Street, în fața clădirii Depozitului de manuale școlare, a arătat într-un raport scris adresat șefului de poliție Curry : „Am auzit împușcăturile și am avut impresia că veneau dinspre tufișurile de pe pod" [1]. De asemenea Smith i-a spus lui Ronnie Dugger, redactor al gazetei „The Texas Observer", că s-a dus direct spre zona din spatele gardului. Cercetînd terenul, Dugger a observat : „Un om postat îndărătul gardului și, în plus, mascat de mașinile din spațiul de parcaj din dosul lui ar fi putut să tragă în președinte cînd automobilul acestuia a pornit-o pe Elm Street în jos spre pod". Polițistul Smith a alergat acolo și, după cum i-a declarat lui Dugger, „a simțit miros de praf de pușcă" în spatele gardului de lemn : „Pot spune că mirosul plutea în aer".

Senatorul Ralph Yarborough a simțit și el miros de praf de pușcă. În timp ce aștepta vești despre starea președintelui, aflat la Parkland Hospital, el a spus : „Puteai simți mirosul

[1] Pe pod nu existau tufișuri ; ele se aflau pe lîngă gardul de lemn situat lîngă pod. În depoziția pe care a făcut-o în fața consillerului Comisiei, Smith a explicat că atunci cînd a vorbit despre tufișuri s-a referit la cele de lîngă gardul de lemn.

prafului de pușcă în mașina noastră pe aproape tot parcursul pînă aici". Dugger a observat: „Cînd au fost trase focurile, Oswald și pușca sa se aflau, așa cum se afirmă, sus la etajul șase și, probabil, la 75 de metri în spatele limuzinei președintelui. Yarborough se afla în al treilea automobil al cortegiului de mașini, împreună cu vicepreședintele de atunci, Johnson, și cu soția acestuia. Unii funcționari superiori întrebați aici (la Dallas) n-au fost în stare să explice cum de a putut senatorul Yarborough să simtă mirosul prafului de pușcă".

Cînd Smith a fost convocat de consilierul Comisiei pentru a-și face depoziția, nu i s-a pus nici o singură întrebare în legătură cu afirmația sa că simțise miros de praf de pușcă îndărătul gardului, deși declarația sa fusese reprodusă în gazeta din Texas. Senatorul Yarborough n-a fost convocat de Comisie ca martor și nici n-a fost interogat de consilier. În schimb, Comisia a obținut de la el o declarație scrisă de o pagină, în care nu se pomenea nimic despre cele spuse de el cu privire la mirosul de praf de pușcă.

Există unele mărturii din care rezultă că unul sau mai multe focuri ar fi putut fi trase din Depozitul de manuale școlare, așa cum afirmă Comisia Warren. Ele sînt mult mai puțin convingătoare decît mărturiile din care rezultă că focurile de armă au fost trase din spatele gardului. A susține că focurile au fost trase dinspre dîmb nu înseamnă a spune că nu s-au tras focuri și din altă parte. Dar este imposibil să se susțină în același timp că unele împușcături au venit dinspre gard și că un singur asasin — Oswald — a tras de la fereastra Depozitului de manuale școlare. Întrucît Comisia ținea să rămînă fidelă acestei din urmă concluzii, ea a trebuit mai întîi să dovedească că nu au fost trase focuri dinspre dîmb. Încercînd să o facă, raportul citează mărturii rupte de contextul lor, ignorează, ajustează mărturii și — ceea ce este poate și mai grav — simplifică la maximum probele existente.

3. Perdeaua de ceaţă

La 5 iunie 1964, doamna Jacqueline Kennedy a fost interogată în cursul unei şedinţe extraordinare a Comisiei, la care nu au asistat decît preşedintele Curţii Supreme Warren, J. Lee Rankin, consilierul general, şi Robert Kennedy, pe atunci ministru de justiţie al Statelor Unite. Deşi doamna Kennedy se afla cel mai aproape de preşedinte cînd a fost atins şi, în timp ce limuzina gonea spre spital, şi-a ţinut soţul în braţe, cu capul pe genunchii ei, nu i-a fost pusă nici o singură întrebare cu privire la rănile soţului ei, cu toate că — cu excepţia cîtorva medici şi a agenţilor serviciului secret — nimeni n-a avut prilejul să vadă rănile preşedintelui de atît de aproape şi timp atît de îndelungat ca doamna Kennedy. Şi aceasta nu din cauză că ea n-ar fi vrut să vorbească ; ea a dat de bunăvoie informaţii despre aceste înfiorătoare răni. Cu toate acestea, în depoziţia ei, la acest loc al stenogramei, Comisia a introdus fraza : „Referinţele la răni au fost eliminate". Cuvintele ei, a asigurat Comisia, sînt înregistrate şi păstrate la Arhivele naţionale ; istoricii viitori le vor putea cerceta după ce vor fi trecut 75 de ani.

Va trebui să discutăm despre răni în amănunţime, cît de temeinic vom putea. Tema aceasta, deşi neplăcută, face parte integrantă din adevărul despre asasinat : natura rănilor ne va spune multe cu privire la locul de unde au fost trase focurile.

Medicii care l-au examinat pe preşedinte la Dallas în ziua de 22 noiembrie au observat două răni : o rană mică la gît şi o rană mare în partea posterioară a craniului. Ne vom ocupa mai întîi de rana de la gît.

În clipa cînd a fost tras primul foc, preşedintele era cu faţa spre dîmb, care se afla înaintea şi la dreapta sa. Dacă glonţul care l-a atins la gît a venit dinspre dîmb, rana trebuia să se prezinte ca un orificiu de intrare. Dacă glonţul a venit dinspre Depozitul de manuale şcolare, aflat în spatele limuzinei, atunci trebuia să se prezinte ca un orificiu de ieşire. Un orificiu de intrare nu are, de obicei, margini

neregulate, este mic, rotund și neted. Un orificiu de ieșire are de obicei margini neregulate, este larg și alungit. De regulă, medicii pot deosebi orificiile de intrare de orificiile de ieșire, deoarece atunci cînd iese din corp glonțul provoacă importante rupturi de țesuturi.

Cam la o oră după ce a fost anunțată moartea președintelui, doi medici care la Parkland Memorial Hospital se zbătuseră să-i salveze viața au ținut o conferință de presă. Dr. Malcolm Perry, chirurgul de serviciu, a spus: „Era o rană ce se prezenta ca un orificiu de intrare aflat sub mărul lui Adam". Declarația sa a fost larg difuzată în presă. „New York Times" a scris:

> După-amiaza tîrziu, dr. Malcolm Perry, chirurg de serviciu, și dr. Kemp Clark, șeful secției de neurochirurgie de la Parkland Hospital, au dat și alte amănunte. Domnul Kennedy a fost lovit de un glonte în gît, chiar sub mărul lui Adam — au spus ei. — Această rană are aspectul orificiului de intrare a unui glonț.

Patru zile după asasinat a apărut din nou în ziare declarația unui medic care l-a examinat pe președinte la Parkland Hospital. Potrivit spuselor acestuia, glonțul care l-a lovit pe președinte în gît a pătruns prin față:

> Se știe că au fost trase trei focuri. Două gloanțe l-au atins pe președinte. Unul nu a fost găsit. Dr. Kemp Clark, care a anunțat moartea președintelui, a declarat că glonțul l-a atins lîngă nodul cravatei. „Glonțul a pătruns în jos, în torace, și nu a mai ieșit" — a declarat chirurgul.

Dr. Charles Carrico, primul care i-a dat îngrijiri președintelui rănit în sala de operații nr. 1, pentru cazuri de accidente, a redactat și a semnat un raport de spital în după-amiaza zilei de 22 noiembrie, descriind de asemenea rana de la gît ca fiind un orificiu de intrare.

Poliția federală și cea locală, puse în fața probelor medicale care demonstrau că președintele fusese împușcat din față, nu și-au putut dezvolta în voie teoria lor. Ele au continuat să susțină că Lee Harvey Oswald a fost singurul asasin

şi că el trăsese de la etajul şase al Depozitului de manuale şcolare Texas. Dar limuzina prezidenţială, care înaintase pînă la Depozitul de manuale pe Houston Street, cotise la stînga în faţa clădirii, intrînd în Elm Street înainte de a fi răsunat prima împuşcătură şi se deplasa într-o direcţie aproape diametral opusă depozitului. Cum a putut fi oare preşedintele împuşcat în faţă de cineva situat în spatele lui? Medicii au fost unanimi în ce priveşte natura rănii de la gît: era un orificiu de intrare, şi toţi medicii care şi-au exprimat părerea în zilele care au urmat asasinatului au descris-o ca atare. Dacă asasinul era Oswald şi, aşa cum susţine poliţia, se afla la etajul şase al clădirii Depozitului de manuale, el nu a putut trage focul care a pricinuit rana de la gît.

S-ar părea că autorităţile au căutat mult pînă ce au găsit, în sfîrşit, o ieşire din dilema lor. La început ele au încercat să arate că limuzina s-ar fi aflat pe Houston Street, aşa încît automobilul s-ar fi apropiat de Depozitul de manuale în momentul primei împuşcături. Patru zile după asasinat, un corespondent din Dallas al ziarului „New York Times", bizuindu-se pe afirmaţiile poliţiei federale şi ale celei locale, a scris:

> Faptele cunoscute cu privire la gloanţe şi la locul unde se afla asasinul sugerează că el a început să tragă în momentul cînd limuzina preşedintelui se apropia de el, apoi şi-a întors arma cu aproape 180 de grade şi a mai tras cel puţin încă două gloanţe.

Orificiul de intrare — „faptele cunoscute cu privire la gloanţe" — şi afirmaţia că unicul asasin se afla la fereastra depozitului — „locul unde se afla asasinul" — au fost, evident, factorii care „au sugerat" unde se afla limuzina. Numai o autoritate dinainte hotărîtă să ajungă la o anumită concluzie putea încerca să stabilească în acest fel poziţia limuzinei. O judecată nepreconceputâ, după toate probabilităţile, ar fi plasat automobilul în acord cu depoziţiile numeroşilor martori care declaraseră că automobilul se afla pe Elm Street, şi nu pe Houston Street, şi că trecuse de depozit înainte de a se fi tras primul foc. Diferite filme şi fotografii dovedesc

că așa stau lucrurile. Astfel, în ziua de 1 decembrie 1963, ziarul „St. Louis Post-Dispatch" scria :

> În timp ce se trăgea, automobilul deschis al președintelui se afla aproape direct cu spatele la depozit, îndepărtîndu-se de fereastra de la care se crede că au fost trase focurile... Filme cu automobilul președintelui, prezentate publicului cu o întîrziere de cîteva zile, au arătat clar că toate focurile au fost trase după ce președintele cotise pe Elm Street și trecuse de clădire. Dacă împușcăturile au venit de la fereastra de la etajul șase, apoi au fost trase aproape direct din spatele președintelui.

Prima versiune a evenimentelor, oricît de mult ar fi convenit ea autorităților, a devenit curînd de nesusținut. Revista „Life" a prezentat, dacă mă pot exprima astfel, o avanpremieră a celei de-a doua versiuni oficiale. La 6 decembrie 1963, după ce luase interviuri unor agenți ai poliției federale, „Life" a publicat un articol de o pagină intitulat „S-a pus capăt zvonurilor contradictorii : cele șase secunde critice", în care problema era pusă în felul următor :

> Descrierea celor două răni ale președintelui, făcută de către un medic care a încercat să-l salveze, a alimentat zvonurile. Medicul a declarat că un glonț a trecut din spate spre față, în partea dreaptă a capului președintelui. Dar cel de-al doilea glonț — a spus medicul — a pătruns în gîtul președintelui prin față și apoi a rămas în corpul lui. Întrucît în acel moment limuzina depășise cu circa cincizeci de metri locul unde se afla Oswald și cum spatele președintelui se afla aproape direct în fața țintașului, era greu de înțeles cum de a putut pătrunde glontele din față în gît. De aici presupunerea, formulată din nou, că undeva, în alt loc, ar fi existat un al doilea țintaș. Filmul de 8 mm arată însă că președintele își întorcea corpul mult spre dreapta, în timp ce saluta pe cineva din mulțime. Gîtul său era expus vederii — în direcția unde se afla țintașul — cu o clipă înainte ca președintele să fi dus mîinile spre el și să se fi apucat de gît.

Agenţii federali au reconstituit crima, evident în conformitate cu această teorie, aşa cum reiese din articolul publicat la 6 decembrie 1963 de „New York Times" sub titlul : „Reconstituirea asasinatului lui Kennedy" :

> La treisprezece zile după asasinarea preşedintelui Kennedy, anchetatorii federali mai reconstituie azi crima pe film... Un automobil deschis, cu un bărbat şi o femeie şezînd pe locurile din spate, a refăcut astăzi în repetate rînduri traseul parcurs de preşedinte şi de doamna Kennedy la 22 noiembrie.

Agenţii federali au aşezat o cameră de filmare la fereastra de la etajul şase al clădirii Depozitului de manuale şcolare şi au folosit un teodolit plasat pe Elm Street şi îndreptat spre acea fereastră. Autorităţile încercau să afle — arată „Times" — „cum se putuse ca preşedintele să fi fost lovit în partea din faţă a gîtului de un glonţ provenit dintr-o puşcă care se afla în clădirea Depozitului de manuale şcolare Texas, într-un moment cînd automobilul în care se afla depăşise clădirea şi se îndepărta de ea descriind o curbă lină. O explicaţie dată de o sursă competentă a fost aceea că preşedintele tocmai se întorsese spre dreapta pentru a saluta pe cineva şi a fost lovit în momentul acela".

La aproape două săptămîni după asasinat, teoria propusă de „Life", şi anume că preşedintele se întorsese aproape complet, a fost, după cît se pare, cea îndrăgită de autorităţile federale. Dar chiar şi o lectură superficială a revistei „Life" din 29 noiembrie 1963 — apărută deci cu o săptămînă înainte de a fi fost lansată această teorie — arată că atît „Life" cît şi autorităţile federale trebuie să fi ştiut că teoria era incorectă. La 29 noiembrie, „Life" a publicat fotografii dintr-un film înfăţişîndu-l pe preşedinte în momentul cînd fusese atins. Aceste fotografii dovedeau că limuzina prezidenţială trecuse de clădirea Depozitului de manuale şcolare şi că în momentul cînd primul glonte pătrunsese în gîtul lui, preşedintele privea nu înapoi, ci spre dreapta şi înaintea sa. Dovada era irefutabilă. De ce oare în acest caz poliţia federală a adoptat, iar „Life" a publicat, o teorie ce nu poate fi susţinută ?

Explicațiile rănii de la gît, limitate la început la publicarea fără discriminare a constatărilor poliției și ale medicilor, au devenit și mai complicate după publicarea fotografiilor din film. În acest stadiu se pare că poliția a fost pusă în fața necesității de a alege una dintre următoarele trei explicații :

1. Oswald a avut un ajutor. Un al doilea asasin, care se afla în fața limuzinei și care a tras și el în președinte.
2. Oswald însuși nu se afla în Depozitul de manuale școlare, ci pe dîmbul acoperit cu iarbă.
3. Orificiul de intrare era în realitate un orificiu de ieșire.

Fiecare dintre aceste trei explicații era greu de împăcat cu declarațiile anterioare făcute de guvern. Prima și a doua ipoteză, care sau îl situau pe Oswald în altă parte decît la fereastra de la etajul șase al Depozitului de manuale școlare, sau îi atribuiau un complice, infirmau complet părerile preconcepute ale Comisiei, ceea ce a făcut aproape inevitabil să se opteze pentru cea de-a treia ipoteză.

Această a treia explicație însă nu era numai în contradicție cu constatările medicilor, dar nu concorda nici cu comportarea pe care a avut-o poliția federală la 5 decembrie 1963, după ce expertiza medicală se afla deja în posesia ei. Într-adevăr, dacă raportul de autopsie stabilise efectiv, așa cum susține Comisia, că președintele „a fost lovit mai întîi de un glonț care a pătruns în partea din spate a gîtului său și a ieșit prin partea din față și de jos a gîtului", de ce mai fusese oare necesară o reconstituire menită să verifice o teorie bazată pe un orificiu de intrare ? Această reconstituire dă de bănuit că concluzia inițială la care a dus autopsia nu excludea posibilitatea unui orificiu de intrare la gît.

În perioada cînd a fost prezentată soluția în problema rănilor, dr. Robert N. McClelland, unul dintre chirurgii de la Dallas, i-a spus lui Richard Dudman, un corespondent din Washington al ziarului „St. Louis Post-Dispatch", că „rana de la gît i-a pus în mare încurcătură pe chirurgii care l-au îngrijit pe Kennedy la Parkland Memorial Hospital, cînd au aflat despre felul cum reconstituise poliția din Dallas asasinatul". După spusele lui Dudman, McClelland a declarat

că medicii din Dallas „continuau să creadă că este vorba de un orificiu de intrare, deşi se afirma că focurile ar fi fost trase dintr-un loc aflat aproape în spatele preşedintelui". Doctorul i-a mai spus lui Dudman „că el şi colegii săi de la Parkland vedeau în fiecare zi, uneori chiar de cîteva ori pe zi, răni provocate de gloanţe şi că recunoşteau cu uşurinţă orificiul mic, caracteristic, de intrare a glonţului, în contrast cu orificiul mai larg, cu sfîşieturi, pe care îl lasă ieşirea glonţului".

La scurt timp după aceea, agenţi ai serviciului secret s-au prezentat la medicii de la Parkland Hospital şi le-au comunicat că toate rănile preşedintelui fuseseră provocate de la spate. Medicul care a efectuat autopsia la spitalul militar din Bethesda, Maryland, a primit dispoziţii să nu discute problema. Potrivit ziarului „New York Times", comandorul James J. Humes „a spus că i s-a interzis să vorbească".

Comisia s-a declarat convinsă că rana de la gît, considerată la început a fi un orificiu de intrare, era în realitate un orificiu de ieşire. Cum însă medicii de la Parkland adoptaseră în mod public o poziţie contrară, membrii Comisiei s-au văzut nevoiţi să-şi îndrepte atenţia asupra medicilor militari care efectuaseră autopsia. Dar şi aici au dat de dificultăţi. Deoarece d-rul Perry efectuase la Parkland Hospital o traheotomie, modificînd astfel rana, comandorului Humes i-a fost imposibil să stabilească natura rănii de la gît atunci cînd a făcut autopsia. El a declarat Comisiei:

> Văzînd rana, am avut impresia că e o plagă creată de o traheotomie, o plagă creată adesea de chirurgi atunci cînd oamenii au greutăţi de respiraţie, cu scopul de a le asigura libera circulaţie a aerului... Vorbind despre această rană de la gît, d-rul Perry mi-a spus că înainte de a o lărgi pentru a crea plaga traheotomică, ea avea „un diametru de cîţiva milimetri". Desigur, în momentul cînd eu şi colegii mei am văzut-o, după cum aţi auzit, ea era considerabil mai mare şi nu mai arăta de loc a rană provocată de un proiectil.

Așadar, a trebuit din nou să se recurgă la doctorii de la Parkland. Cînd au compărut în fața Comisiei sau a unui consilier al Comisiei, li s-a pus o întrebare asupra ipotezei care conținea aproape întreaga acuzație împotriva lui Lee Harvey Oswald [1], și anume au fost întrebați dacă era posibil ca rana de la gîtul președintelui să fi fost un orificiu de ieșire. Parte din medici au arătat că e puțin probabil.

D-rul Perry a spus consilierului Comisiei că n-avea cum „să dovedească" nici traiectoria glontelui, nici ipoteza Comisiei. El a descris rana de la gît ca fiind asemănătoare cu o rană de perforație și, deși a evitat să folosească cuvîntul „intrare", rana pe care a descris-o avea toate caracteristicile unui orificiu de intrare.

D-rul McClelland a confirmat părerea colegului său cu privire la rana de la gît, declarînd : „Dacă aș vedea rana în starea în care mi-a descris-o d-rul Perry, primul meu gînd ar fi probabil că e un orificiu de intrare".

Raportul scris de mînă, întocmit de către d-rul Ronald Jones la 23 noiembrie, consemnase „un mic orificiu în partea anterioară, la mijlocul gîtului, apreciat ca un orificiu de intrare a unui glonț". D-rul Jones a declarat :

> Rana era foarte mică și cu marginile relativ netede, mai degrabă așa cum ar arăta cînd un glonț intră în corpul pacientului, decît atunci cînd iese. Dacă ar fi un orificiu de ieșire... te-ai aștepta mai curînd la un orificiu de ieșire de tip exploziv cu mai multe distrugeri de țesuturi decît părea să fi prezentat acesta...

D-rul Charles R. Baxter a spus consilierului Comisiei că „ar fi ceva neobișnuit pentru un proiectil de mare viteză" să cauzeze un orificiu de ieșire prezentînd caracteristicile rănii de la gîtul președintelui.

> *Întrebare :* Care sînt, după părerea dumneavoastră, considerentele pentru care — după cum ați declarat — ar fi improbabil să fie un orificiu de ieșire ?
>
> *Dr. Baxter :* Ar fi improbabil, deoarece distrugerile pe care glonțul le-ar provoca ar fi următoarele : mai întîi

[1] Vezi Anexa M.

viteza lui ar pricinui o reacție în lanț, care ar distruge un număr mare de țesuturi, căci în traiectoria lui ar avea tendința să lovească sau, așa cum se întîmplă de obicei, ar lovi țesuturi mai dense decît a lovit proiectilul în cauză, și apoi ar începe să-și croiască drum și ar provoca sfîșieri mai mari ; cu cît ar ajunge mai departe, cu atît mai mari ar fi sfîșierile pe care le-ar provoca, așa încît, în mod normal, un orificiu de ieșire ar fi trebuit să fie mai degrabă de dimensiuni mari.

Deși toți medicii care au văzut rana de la gît înaintea traheotomiei și și-au exprimat pe loc părerea, declarînd că este un orificiu de intrare, Comisia a tras concluzia :

Îndată după asasinat, datorită comunicărilor făcute presei de d-rul Perry, numeroși oameni au tras concluzii eronate cu privire la direcția de unde au venit împușcăturile... D-rul Perry nu a declarat decît că ar fi „posibil" ca rana de la gît să fie un orificiu de intrare.

Comisia pare să insinueze că ziarele „New York Times" și „St. Louis Post-Dispatch", agențiile „Associated Press" și „United Press International", ca și alte ziare și reviste, l-ar fi citat greșit pe d-rul Perry, toate atribuindu-i în mod inexact aceleași cuvinte.

La conferința de presă ținută de d-rii Perry și Clark în după-amiaza zilei de 22 noiembrie au fost de față reporteri ai televiziunii, ai radioului și ai ziarelor. Așa cum au declarat ambii medici ulterior, la conferința de presă au fost făcute înregistrări pe bandă de magnetofon. Deși, față de dovezile medicale citate mai sus, era în orice caz absurd să se pretindă că reportajele inexacte apărute în presă purtau răspunderea pentru pretinsele „concluzii greșite", Comisia s-a străduit într-un mod nu prea convingător să stabilească inexactitatea reportajelor din presă. Cînd și-a făcut, de pildă, d-rul Clark depoziția, consilierul l-a întrebat dacă își mai amintește ce anume spusese d-rul Perry la conferința de presă.

Comisia nu avea nevoie să se bazeze pe ceea ce-și aminteau doctorii despre un eveniment petrecut cu patru luni în urmă ; ea n-avea decît să-și procure, să citească și apoi să publice o

stenogramă a respectivei conferințe de presă. Comisia a publicat alte stenograme, unele avînd doar o contingență dubioasă cu cazul, dar pe aceasta nu a publicat-o. Încercările făcute de persoane din afara Comisiei de a audia benzile de magnetofon înregistrate de televiziune și de radiodifuziune n-au fost încununate de succes. Cele trei rețele naționale și posturile locale din Dallas nu mai erau în posesia lor, deși filmele și înregistrările pe bandă de magnetofon făcute la conferințele de presă la care doctorii au discutat despre tratamentul medical aplicat guvernatorului statului Texas, John B. Connally Jr. — grav rănit cu ocazia asasinatului —, și despre tratamentul aplicat lui Lee Harvey Oswald puteau fi cercetate sau cumpărate. Un funcționar superior de la un post de radio din Dallas a explicat că înregistrările originale fuseseră confiscate de agenți ai serviciului secret. Dacă documentele au fost depuse la Arhivele naționale, sînt șanse ca ele să nu poată fi cercetate înainte de luna septembrie a anului 2039. Vedem aici — și nu pentru ultima dată — cum dovezi importante au fost ignorate de Comisie.

Dintre probele luate în considerare de Comisie, multe care prezentau importanță au fost nesocotite. De pildă, problema relativ simplă a diagnosticului rănii de la gît a fost complicată printr-o sumedenie de teste balistice și de termeni medicali. Raportul afirma că la început medicii de la Parkland ar fi putut avea dubii cu privire la rană, deoarece experiențele efectuate de experți militari în materie de răni provocate de proiectile „au arătat că în condiții anume create, orificiile de intrare și cele de ieșire au un aspect foarte asemănător". Totuși, însuși testul pe care s-a bazat Comisia a dovedit că această afirmație nu corespunde adevărului.

Comisia a dispus ca din presupusa armă a crimei să se tragă într-o substanță acoperită cu piele de capră, imitînd gîtul unei ființe omenești. Orificiile de intrare au fost mici și rotunde și toate au corespuns descrierii pe care o făcuseră medicii despre rana de la gîtul președintelui. Orificiile de ieșire, dimpotrivă, au fost de două sau de trei ori mai mari. Neregulate, alungite și, în două cazuri, de formă stelară, ele

au fost cu totul neasemănătoare descrierii făcute de medici rănii de la gîtul președintelui.

D-rul Perry a spus că rana de la gîtul președintelui era o tăietură „mai degrabă netedă" și cu un diametru de aproximativ 5 mm. D-rul Baxter a spus că „era o rană foarte mică", largă de 4—5 mm. D-rul Carrico a spus că era o „rană mică" de 4—7 mm, o „rană netedă rotundă". Ea nu prezenta „margini sfîșiate sau iregularități stelare", a adăugat el. D-rul Jones a descris rana de la gît ca „neavînd un diametru mai mare de 6 mm". El a notat că „nu s-a constatat decît o foarte mică sfîșiere" a pielii din jurul ei și a adăugat că perforația a provocat „o rană foarte mică și netedă". Orificiile de ieșire din pielea de capră măsurau unul 10, iar celelalte 12, respectiv 13 mm.

Comisia a publicat o fotografie a orificiilor de intrare și de ieșire create în pielea de capră, dar nici fotografia — piesa nr. 850 a Comisiei —, nici pielea de capră în care s-a tras nu au fost prezentate medicilor de la Parkland pentru ca aceștia să poată aprecia care dintre rănile provocate în mod artificial se asemăna mai mult cu rana reală pe care o văzuseră. Chiar și un ochi neexersat poate să-și dea lesne seama de deosebirea dintre orificiile de intrare și cele de ieșire de pe piesa nr. 850 a Comisiei și, de asemenea, poate să stabilească care tip de orificiu corespunde în mai mare măsură cu descrierea rănii de la gîtul președintelui. Comisia a lăsat implicit să se înțeleagă că testul ei a demonstrat că chirugi cu experiență, care au tratat numeroase răni provocate de gloanțe, nu ar fi în stare să deosebească un fel de rană de celălalt.

Comisia a fost însă de părere că medicii de la Parkland erau întru totul competenți să deosebească orificiile de intrare de cele de ieșire atunci cînd pacientul era guvernatorul Connally. În acest din urmă caz, atît dimensiunea cît și forma rănilor au fost hotărîtoare pentru stabilirea felului de rană. Raportul spune că „datorită dimensiunilor mici și marginilor netede prezentate de rana din spatele guvernatorului, d-rul Robert Shaw a conchis că era un orificiu de intrare". Faptul că rana din pieptul guvernatorului era mai mare și avea „margini sfîșiate" i-a permis d-rului Shaw să tragă concluzia „că era orificiul de ieșire al glonțului", a explicat Comisia.

Teoria Comisiei conform căreia nu a existat decît un singur asasin care a tras în președinte din spate păcătuiește și din alt punct de vedere. Potrivit medicilor de la Bethesda și Parkland, precum și potrivit spuselor Comisiei, rana mortală a fost cauzată de un glonț care a provocat o rană mare, larg deschisă, în partea posterioară a capului președintelui Kennedy. Comisia a declarat că acest glonț a intrat drept în partea posterioară a capului președintelui, i-a sfărîmat craniul și a ieșit prin partea din dreapta, și a tras concluzia că „orificiul mai mic din partea posterioară a craniului președintelui era punctul de intrare, iar deschizătura largă din partea dreaptă a capului era orificiul de ieșire".

În momentul cînd a fost tras glonțul mortal, limuzina ajunsese pe Elm Street, la un punct situat în dreptul dîmbului care se afla la dreapta limuzinei. Cînd glonțul a atins capul președintelui — așa cum se poate constata din fotografii —, președintele a fost aruncat spre stînga și spre spatele limuzinei. Ce explicație putea găsi Comisia pentru mișcarea violentă și bruscă imprimată corpului președintelui direct spre stînga și spre spate ? Atîta timp cît Comisia susține că glonțul a venit aproape direct din spate, ea afirmă, implicit, că în cazul de față legile fizicii nu au acționat, deoarece președintele nu a căzut înainte.

Declarațiile martorilor oculari care se aflau în imediata apropiere a președintelui tind să confirme probabilitatea că împușcătura a venit din dreapta, și nu din spate. La stînga președintelui, pe partea de sud a lui Elm Street, se afla James W. Altgens, fotograful agenției de presă „Associated Press", care a luat un instantaneu senzațional al președintelui Kennedy chiar în momentul cînd a fost împușcat. Altgens a declarat consilierului Comisiei :

> Mici părticele de carne au zburat din acea parte a capului său, care se afla în direcția unde stăteam, fapt care mi-a indicat că glonțul a ieșit din capul său prin partea stîngă.

Un alt martor ocular, Charles Brehm, stînd cu tînărul său fiu la curba sudică a lui Elm Street, se afla la aproximativ șapte metri de limuzină cînd glonțul a sfărîmat capul pre-

şedintelui. „Am văzut foarte clar efectul produs de cel de-al doilea glonţ care l-a lovit pe preşedinte", mi-a spus Brehm în cursul unei întrevederi pe care am avut-o cu el la Dallas. „Ceea ce părea să fie o parte din craniul preşedintelui a zburat puţin spre spatele automobilului prezidenţial şi direct spre stînga acestuia. A zburat în direcţia curbei, spre stînga şi spre spate", a declarat Brehm [1].

Ofiţerul de poliţie Seymour Weitzman a declarat că a găsit un fragment de craniu pe partea sudică a lui Elm Street, la aproximativ 25—30 cm de curbă. Prezenţa acestui fragment pe partea sudică a străzii concordă cu ipoteza că glonţul fusese tras dinspre nord, de acolo unde se află dîmbul acoperit cu iarbă, deoarece aşchiile de os au tendinţa să urmeze traiectoria glonţului. Dacă fragmentele de craniu ar fi fost descoperite în faţa locului unde se afla limuzina în momentul cînd a fost lovit preşedintele, lucrul acesta ar tinde să confirme versiunea Comisiei. Weitzman nu a fost întrebat în care loc anume pe partea de sud a lui Elm Street a descoperit fragmentele de craniu. Organele poliţieneşti din Statele Unite fac în mod curent uz de asemenea probe pentru a determina direcţia din care vine o împuşcătură, dar Raportul Comisiei nu face nici o referire la această importantă descoperire.

Alte mărturii din care reiese că glonţul a intrat prin partea dreaptă şi nu prin spate provin de la poliţiştii care escortau limuzina. Erau patru poliţişti pe motociclete în spatele limuzinei, doi pe dreapta şi doi pe stînga. În mod inexplicabil, Comisia nu a convocat decît pe cei doi din stînga, dar nu se poate afirma că depoziţia lor ar veni în sprijinul versiunii oficiale. Poliţistul B. J. Martin a declarat că atunci cînd glonţul a pătruns în capul preşedintelui, motocicleta sa, apărătoarea de vînt, casca şi umărul uniformei sale au fost împroş-

[1] Brehm a fost interogat la faţa locului de către ziarişti şi poliţişti la numai cîteva minute după asasinat. El a apărut la televiziune în ziua de 22 noiembrie şi ceea ce a declarat reporterilor a fost reprodus în numeroase ziare din 22 şi 23 noiembrie. În după-amiaza asasinatului el a fost reţinut timp de cîteva ore în biroul şerifului comitatului Dallas, iar un raport întocmit de un locţiitor al şerifului afirmă că i s-a luat atunci o declaraţie. Totuşi, nici un document de această natură nu a fost inclus în cele 32 de declaraţii ale martorilor transmise Comisiei de biroul şerifului. Comisia a luat depoziţii de la 552 de persoane în decursul unei anchete pe care Raportul o califică drept „îndelungată şi serioasă", dar nu l-a chemat pe Brehm ca martor şi numele lui nu este menţionat în Raport.

cate cu sînge, părticele de carne și alte materii, probabil părticele din creierul președintelui. Polițistul Bobby W. Hargis, aflat de asemenea pe partea stîngă și spre spatele limuzinei, a declarat că și el a fost împroșcat cu sînge și părticele de creier. Într-adevăr, Hargis a declarat ziariștilor că bucățelele de carne l-au lovit atît de puternic, încît „la început crezusem că s-ar putea să fi fost chiar eu atins de un glonț".

Dacă glonțul ar fi pătruns în craniul președintelui din spate, după cum susține Comisia, Martin și Hargis n-ar fi putut face depozițiile în sensul în care le-au făcut. Declarațiile lor capătă însă un sens dacă glonțul a intrat prin partea dreaptă.

Imediat după ce glonțul a atins capul președintelui, doamna Kennedy, care ședea lîngă soțul ei pe bancheta din spate a limuzinei deschise, s-a săltat puțin și a schițat un gest de aplecare spre spatele automobilului. Din examinarea unui film făcut de Orville O. Nix, un spectator aflat în Piața Dealey, rezultă dovada grafică că, după cît se pare, ea a încercat să prindă o porțiune din craniul președintelui, care dădea impresia să fi fost zvîrlită peste spatele automobilului. Această posibilitate este susținută de mărturia lui Clinton J. Hill, agent al serviciului secret, care a sărit de pe scara din stînga a automobilului imediat următor și a împins-o pe doamna Kennedy înapoi în limuzină. El a declarat Comisiei că i se păruse că doamna Kennedy „se întindea după ceva" ce zburase peste spatele automobilului.

Un alt fapt straniu este că nici unul dintre medicii care l-au examinat pe președinte la Dallas nu a observat în partea posterioară a capului său „un orificiu mai mic", despre care Comisia afirmă că ar fi fost punctul de intrare al glonțului. Lucrarea „Răni provocate de proiectile", pregătită de departamentul medical al armatei americane, ajută să se înțeleagă de ce s-ar fi putut să nu se vadă un orificiu de intrare. În document se arată că în cavitatea craniană se află țesuturi, în majoritatea lor în stare lichidă, iar un glonț tras în craniu, pe lîngă faptul că pricinuiește o distrugere masivă de țesuturi, provoacă și o serie de unde de șoc, putînd la rîndul lor cauza o explozie care să distrugă o bună parte din craniu, inclusiv

regiunea din jurul orificiului de intrare. Deşi opt medici nu au putut găsi un orificiu mic, iar o lucrare medicală întocmită de medici oficiali arată că o asemenea rană nu este întotdeauna vizibilă, Comisia, pentru a-şi susţine concluziile, s-a văzut evident constrînsă să insiste asupra existenţei unui asemenea orificiu de intrare.

D-rul Clark a spus că „a examinat rana din partea posterioară a capului preşedintelui. Era o rană mare, larg deschisă, situată în partea posterioară dreaptă, cu ţesuturile cerebrale distruse şi la vedere". El nu a făcut nici o menţiune despre o gaură mai mică în partea posterioară a craniului preşedintelui.

Întrebare : Aţi descris rana mare din creştetul capului preşedintelui cu creierul ieşind afară ; aţi observat vreun alt orificiu sau rană la capul preşedintelui ?

Dr. Clark : Nu, nu am observat.

D-rul McClelland a confirmat că a putut „examina foarte îndeaproape" rana de la cap :

...şi am observat că partea posterioară dreaptă a craniului fusese puternic traumatizată. După toate aparenţele, ea fusese sfărîmată de forţa glonţului, astfel încît osul parietal a ieşit afară prin piele şi părea să fie fracturată aproape întreaga jumătate posterioară a sa, după cum osul occipital a fost parţial fracturat în jumătatea sa laterală, ceea ce a aruncat afară oasele pe care le-am menţionat, aşa încît puteai să te uiţi efectiv în cavitatea craniană şi să vezi că probabil cel puţin o treime sau cam aşa ceva din ţesuturile creierului, din ţesuturile cerebrale posterioare şi parte din ţesuturile cerebeloase fuseseră azvîrlite afară...

Întrebare : Aţi observat vreo altă rană pe partea posterioară a capului ?

Dr. McClelland : Nu.

D-rul Perry a declarat consilierului : „N-am văzut alte răni decît aceea pe care v-am indicat-o — o rană mare şi care a sfîşiat zona occipitalo-parietală dreaptă, dar nu am procedat la un examen minuţios al capului.

Întrebare : Ați observat un orificiu de glonț dedesubtul vastei regiuni sfîșiate ?

Dr. Perry : Nu, n-am observat.

D-rul Adolf H. Giesecke a fost întrebat dacă a observat „vreo altă rană sau un orificiu de glonț mai jos de marea regiune unde lipsea osul craniului", iar el a răspuns că nu a văzut. D-rul Jones a fost întrebat dacă poate face „vreo presupunere care să explice rănile pe care le-ați observat la președinte". În răspunsul său, d-rul Jones s-a referit la „ceea ce părea să fie un orificiu de ieșire în partea posterioară a craniului" și n-a pomenit despre nici un „orificiu mai mic". D-rul Marion T. Jenkins a fost întrebată : „Ați observat vreo rană imediat dedesubtul găurii mari din craniu pe care ați descris-o ?" Răspunsul a fost : Nu. D-rul Paul C. Peters a fost întrebat dacă a văzut un „orificiu mai mic" ; el a răspuns : Nu ! D-rul Baxter a fost de asemenea întrebat și el a răspuns tot nu.

Dr. Baxter : Singura rană pe care am văzut-o — d-rul Clark a examinat-o pe deasupra manubriului sternal al unghiului lui Louis. Această rană se află în zona oaselor temporal și parietal, care erau ieșite lateral în afară ; exista o zonă mare, să zicem de 6—8 sau 10 cm, de creier sfîșiat, care se scurgea din această rană pe masă o dată cu o masivă pierdere de sînge amestecat cu materia cerebrală și răspîndit în jurul ei.

Întrebare : Ați observat un orificiu de glonț mai jos de această mare deschizătură din creștetul capului ?

Dr. Baxter : Nu, personal n-am observat.

Acești opt medici au examinat regiunea occipitalo-parietală dreaptă ; cu toții au declarat că nu au văzut orificiul de glonț despre care vorbea Comisia.

Comisia pretinde că singurele orificii existente la capul președintelui, indiferent dacă erau de intrare sau de ieșire, se aflau în partea dreaptă a craniului, și totuși există un număr destul de apreciabil de depoziții care arată că cel puțin o rană a putut fi văzută în partea stîngă a capului.

La cîteva ore după ce a plecat de lîngă cadavrul președintelui, la 22 noiembrie, d-rul McClelland a redactat o declarație pe hîrtie cu antetul spitalului Parkland, descriind rolul pe care l-a avut în tratarea cazului. Acest document, scris de mînă și semnat de medic la orele 16,45, afirmă: „Moartea s-a datorat leziunilor masive de la cap și creier cauzate de un foc de armă tras în tîmpla stîngă". Și d-rul Jenkins a spus că a observat o rană în „regiunea tîmplei stîngi". Cînd Consilierul Comisiei i-a spus că probabil se înșală, el și-a retras depoziția, spunînd că „s-ar putea să fi fost sînge provenit din cealaltă parte și în felul acesta am crezut că era și acolo o rană".

În timpul autopsiei, comandorul Humes a făcut însemnări pe două diagrame pentru a indica rănile pe care le examinase. Diagramele, care constituie o parte a piesei nr. 397 a Comisiei, arată că Humes a fost, după cît se pare, de părere că un glonț ieșise prin partea stîngă a craniului președintelui, deoarece el trasase o săgeată îndreptată spre stînga, spre un semn care indica evident un orificiu de intrare a glonțului [1]. După cum s-a consemnat, părintele Oscar Huber, preotul care a îndeplinit ultimele ritualuri la căpătîiul președintelui Kennedy, ar fi spus în timp ce miruia fruntea președintelui că a observat o „rană înfiorătoare" deasupra ochiului stîng.

Radiografiile și fotografiile medicale ale corpului președintelui, făcute în timpul autopsiei efectuate la cîteva ore după decesul său, constituiau desigur cea mai bună dovadă cu privire la natura rănilor. Medicii care au întocmit raportul de autopsie au fost de acord că era necesar ca aceste fotografii și radiografii să fie examinate. Referindu-se în special la rana de la cap, ei au arătat în raportul de examen patologic:

> Complexitatea acestor fracturi și fragmentele astfel produse îngreuiază o descriere verbală satisfăcătoare și pot fi mai bine apreciate din fotografiile și radiografiile efectuate.

Comandorul Humes a declarat că au fost făcute circa 15—20 de fotografii și 10—12 radiografii pentru a-i ajuta pe medici în efectuarea autopsiei. Consilierul l-a întrebat pe co-

[1] Aceste diagrame sînt reproduse în Anexa III.

mandorul Humes : „În mod obișnuit faceți fotografii și radiografii, sau aceasta constituie o excepție ?"

Comandorul Humes : Nu, pentru noi e un lucru obișnuit în cazuri de moarte violentă. Am constatat că în medicina legală fotografiile și radiografiile au o mare valoare, în special radiografiile, pentru găsirea proiectilelor care uneori merg în direcții diferite și mai ales ca dovadă documentară, ele sînt neprețuite în medicina legală.

Această dovadă „neprețuită" nu a fost niciodată prezentată Comisiei. Radiografiile și fotografiile au fost luate de la d-rul Humes și predate serviciului secret ; într-adevăr, fotografiile au fost confiscate înainte de a fi fost developate. Humes a declarat că nici măcar el nu a văzut fotografiile, evident luate pentru a-l ajuta atît pe el, cît și pe ceilalți medici.

Comisia pretinde că ar fi publicat dovezile pe care se bizuie. Faptul că nu a publicat fotografiile și radiografiile dă naștere presupunerii că ele n-ar fi fost de folos, deși doctorul care a efectuat autopsia le-a prezentat drept probe „neprețuite". Erau ele oare „neglijabile" ? Ar fi dovedit oare publicarea lor lipsă de bun gust ? Comisia pretinde că n-a publicat unele materiale exclusiv din aceste motive. S-ar putea ca membrii Comisiei să nu fi vrut să publice fotografii ale cadavrului președintelui, lucru ce ar fi fost de înțeles, dar mai greu de înțeles este de ce nici măcar nu le-au examinat.

„Orificiul mic" a constituit o problemă foarte discutată ; radiografiile ar fi putut arăta dacă existase sau nu. Este clar că radiografiile nu pot constitui o chestiune de „gust" sau de lipsă de „gust" — ele nu pot fi mînjite de sînge. În general radiografiile nu pot fi înțelese atîta timp cît nu sînt explicate de un medic sau un tehnician. Comisia ar fi trebuit să supună atît fotografiile cît și radiografiile unui grup de medici care să nu se afle în subordinea guvernului sau a autorităților militare, iar apoi să publice concluziile acestora. Din păcate, nu s-a procedat așa.

Comisia a dat asigurări că toate „materialele anchetei" — chiar și cele considerate a fi de valoare îndoielnică sau de prost gust — au fost încredințate „Arhivelor naționale, unde pot fi păstrate permanent", potrivit legii. Cu toate acestea,

fotografiile și radiografiile nu au fost, evident, predate Arhivelor. Faptul că asemenea dovezi n-au fost publicate sau păstrate, nu poate fi interpretat într-un sens favorabil Comisiei.

Comandorul Humes a apreciat că pentru a explica membrilor Comisiei rănile președintelui era necesar un material vizual. Întrucît se îndoia că Comisia va putea obține fotografiile și radiografiile confiscate de poliția federală, el a cerut unui desenator să facă trei schițe.

> Cînd am fost informat că trebuie să ne prezentăm în fața acestei Comisii, nu știam dacă fotografiile pe care le făcusem vor fi sau nu accesibile Comisiei. Pentru a-i ajuta pe membrii Comisiei să înțeleagă mai bine depoziția noastră, am hotărît să facem schițe, niște scheme ale situației, așa cum o văzusem, așa cum ne-am notat-o și așa cum ne-o aminteam.

Humes a arătat că fără fotografii nu i-a putut „explica exact desenatorului unde anume se aflau rănile", că desenatorului i s-a acordat un „timp scurt" pentru a pregăti desenele și că „a trebuit să lucreze după descrierea noastră, o descriere verbală a celor ce observasem".

Pentru a admite un document drept probă, tribunalul cere în general să existe o bază, și anume o mărturie care să confirme că documentul respectiv se referă la cazul cercetat și să garanteze exactitatea lui. În cazul de față însă, Comisia, deși a aflat de la Humes despre imprecizia explicabilă a acestor desene, le-a acceptat apoi în mod oficial ca dovezi, înregistrîndu-le ca piese ale Comisiei sub nr. 385, 386 și 388. Nici un tribunal american care se respectă și nici un organ administrativ n-ar fi acceptat o asemenea probă, cu atît mai mult cu cît proba cea mai bună — fotografiile originale — existau.

Ignorarea unei depoziții importante și distrugerea unor probe incomode nu au fost niciodată mai evidente decît în cazul rănilor președintelui și guvernatorului Connally. Depoziția doamnei Kennedy cu referire la răni a fost eliminată, iar agenții poliției federale au confiscat fotografiile și radiografiile de însemnătate crucială și apoi au confiscat benzile de magnetofon înregistrate de radiodifuziune și televiziune. Comandorul Humes a întocmit și apoi, potrivit propriilor sale

cuvinte, „a distrus prin ardere cîteva note preliminare" privind autopsia pe care o efectuase. Să discutăm acum și chestiunea cămășii purtate de guvernatorul Connally în ziua în care s-a tras în el. Deși cămașa era ruptă în cîteva locuri și deci nu mai putea fi folosită decît ca dovadă, înainte de a fi fost examinată de către Comisie sau de către F.B.I., ea a fost „spălată și călcată", ca de altfel și vestonul și pantalonii guvernatorului. Cine a spălat cămașa, înlăturînd în felul acesta proba ? Consilierul Comisiei a fost informat de către un expert al F.B.I.-ului că valoarea probatorie a cămășii fusese distrusă, iar acesta, fără a pronunța un singur cuvînt, a trecut la altă chestiune. N-a manifestat nici un interes și cu atît mai puțin indignare. Comisia s-a arătat și ea deosebit de îngăduitoare :

> Deoarece cămașa a fost spălată, nu au existat suficiente indicii pentru ca expertul care a examinat-o să-și poată forma o opinie concludentă privind direcția sau natura obiectului care provocase găurile.

Expertul F.B.I.-ului la care se referă Comisia, atunci cînd a descris ceea ce se întîmplase cu cămașa, a spus în realitate mai mult decît e cuprins în rezumatul Comisiei privind declarațiile sale. El a spus că nu mai rămăsese nici un indiciu de valoare.

> *Întrebare :* Au existat suficiente indicii vizibile pentru a formula o concluzie asupra cauzei care a provocat acea gaură și asupra direcției de unde venea proiectilul care a făcut-o ?
>
> *Agentul F.B.I.-ului Robert A. Frazier :* Nu, nu au existat indicii pe care să-ți poți întemeia o concluzie cu privire la originea ei, dacă a fost sau nu provocată de un glonț, iar în caz afirmativ, care a fost direcția proiectilului.

Comisia a citat chiar această pagină din depoziția expertului F.B.I.-ului drept dovadă că „orificiul din spate a putut fi provocat de pătrunderea unui glonț de 6,5 mm, iar orificiul din față — de ieșirea unui asemenea glonț". Cuvintele „a putut" se pretează la interpretări ; adevărul este însă că Frazier a declarat consilierului Comisiei că spălarea cămășii

și curățarea și călcarea vestonului înainte de a fi avut loc examinarea lor l-au împiedicat efectiv să ajungă la vreo concluzie privind natura rupturilor.

În acest capitol am trecut în revistă explicațiile, adesea contradictorii, date de poliția federală cu privire la rănile președintelui. Mai întîi limuzina a fost plasată pe Houston Street, pentru a explica orificiul de intrare aflat în partea din față a gîtului președintelui. Cînd toată lumea a fost însă de acord că locul asasinatului era Elm Street, s-a pretins — pentru a explica totuși rana — că președintele s-ar fi întors. Apoi Comisia și-a adus și ea contribuția ; la aproape o lună după autopsie, agenția „Associated Press" a citat „o sursă demnă de încredere, care cunoaște constatările autopsiei" : „...Mulți observatori au fost de la început mirați de informația că ar fi existat o rană la gît, deoarece era un fapt bine stabilit că asasinul trăsese dintr-un loc situat deasupra și în spatele președintelui". Știrea, publicată la 18 decembrie 1963 în „New York Times" și în alte ziare, arăta că nu mai era cazul ca cineva să se mire, deoarece aceasta era versiunea oficială :

> Primul glonț a provocat ceea ce a fost descris ca fiind o rană mică, netedă, în spate și a pătruns pe o adîncime de 5—6 cm... al doilea glonț care l-a atins pe domnul Kennedy, a declarat sursa, a pătruns în partea posterioară a craniului și a sfîrtecat fruntea... Medicii patologi de la Bethesda, glăsuia sursa, au conchis că rana de la gît a fost cauzată de ieșirea unei schije, sau a unei bucăți de os, ca rezultat al împușcăturii mortale în cap.

Comisia a optat în continuare pentru o rană în spate, publicînd „schița descriptivă a autopsiei" întocmită de comandorul Humes. În acest document, medicul patolog făcuse pe un desen ce reprezenta un om un semn care indica rana din spatele președintelui, situînd-o la cîțiva milimetri sub guler și puțin mai la dreapta de coloana vertebrală. Pe un alt desen alăturat, el indicase printr-un semn rana de la gît. Rana de la gît apare plasată mult mai sus decît rana din

spate [1]. Agentul Hill de la serviciul secret, care văzuse cadavrul președintelui Kennedy imediat după terminarea autopsiei, a declarat Comisiei : „Am văzut o rană la spate, cam la 15 mm sub baza gîtului, în partea din dreapta a coloanei vertebrale".

Localizarea rănii din spatele președintelui a fost, după cum se pretinde, confirmată de rupturile găsite în vestonul și cămașa sa. Examinarea efectuată de F.B.I., declară Raportul, a stabilit că a existat o gaură în spatele vestonului, cu „13 cm mai jos de partea superioară a gulerului și cu 4 cm la dreapta cusăturii de pe mijlocul spatelui hainei sale", iar „cămașa purtată de președinte avea o gaură în partea din spate la 14 cm sub partea superioară a gulerului și cu 3 cm la dreapta de mijlocul spatelui cămășii".

Rupturile din haină și din cămașă, pe de o parte, și rana descrisă atît de Humes cît și de Hill, pe de alta, concordă întru totul ; iar această dovadă ar putea corespunde unui glonț care a trecut prin spatele președintelui, la cîțiva centimetri sub gît. A existat însă o altă dovadă în lumina căreia Comisia nu mai putea considera rana de la gît ca fiind provocată de ieșirea unui os sau a unui fragment de metal provenit de la cel de-al doilea glonț care-l atinsese pe președinte. Această dovadă a constituit-o filmul lui Zapruder.

Atunci cînd, din această cauză, Comisia a fost constrînsă să abandoneze explicația ei, nu i-a mai rămas decît ipoteza alternativă, care a devenit, în cele din urmă, concluzia ei finală. Un singur glonț, a hotărît ea, a provocat atît orificiul de intrare din spate, cît și orificiul de ieșire de la gît. Consecința logică a acestei constatări a Comisiei este că proiectilul, tras în jos, a pătruns în spatele președintelui, n-a fost deviat și, totuși, în mod absolut inexplicabil, s-a ridicat în sus pentru a ieși prin gît. Un orificiu de intrare situat în spate nu se potrivea deci cu teoria Comisiei și, de aceea, — deși stabilit în mod evident și neîndoielnic prin diagrama autopsiei lui Humes și confirmat de găurile găsite în haină și în cămașă — el a dispărut. În schimb, Comisia a constatat că glonțul pătrunsese „prin ceafa președintelui Kennedy".

[1] „Schița descriptivă a autopsiei" este reprodusă ca Anexa III.

În felul acesta, Comisia a putut trage în Raportul ei concluzia că glonțul care pătrunsese prin ceafă ieșise, în mod logic, prin partea anterioară a gîtului. După cum am văzut, această constatare contrazice însă dovezile existente.

În prefața la Raportul ei, Comisia a confirmat că la începutul anchetei primise de la agențiile de investigație federale și de stat „un volum foarte mare de rapoarte. O deosebită importanță avea raportul în cinci volume întocmit de Biroul Federal de Investigații, prezentat la 9 decembrie 1963, raport care rezuma rezultatele anchetei efectuate de Birou imediat după asasinat". Comisia nu a mai pomenit niciodată de acest document al F.B.I.-ului și, deși a publicat sute de alte rapoarte prezentate de această agenție, tocmai raportul apreciat de ea ca fiind de „deosebită importanță" nu l-a publicat.

Dacă cele conținute în raportul F.B.I.-ului din 9 decembrie sînt exacte, acest raport conține dovada că explicația dată de Comisie cu privire la rana de la gît este greșită, tot așa cum greșită este și constatarea Comisiei că un glonț a pătruns prin ceafa președintelui. Documentul semnat de J. Edgar Hoover, directorul agenției, a fost transmis Comisiei la două săptămîni după ce fusese efectuată autopsia. Documentul precizează :

> Examenul medical al corpului președintelui a arătat că unul dintre gloanțe a pătruns chiar dedesubtul umărului, la dreapta coloanei vertebrale, sub un unghi de 45—60° în jos, că nu exista un orificiu de ieșire și că glonțul nu se afla în corp [1].

Dacă se poate da crezare raportului, glonțul a pătruns sub umărul președintelui, excluzînd posibilitatea ca printr-o traiectorie de sus în jos să fi ieșit în regiunea mărului lui Adam. Mai mult, un glonț „fără orificiu de ieșire" și care „nu se afla în corp", în mod evident, căzuse afară din spatele președintelui — singura posibilitate rămasă. Așadar, prezentarea dovezilor medicale de către F.B.I. era în dezacord cu

[1] Raportul F.B.I.-ului din 9 decembrie poate fi acum cercetat la Arhivele naționale ; pagina din raport care conține acest citat este reprodusă ca Anexa IV.

acuzația adusă lui Oswald de Comisie și este foarte probabil că acesta a fost motivul pentru care nu s-a publicat raportul.

Implicațiile raportului F.B.I.-ului din 9 decembrie sînt foarte grave. Este limpede că Hoover nu s-ar fi încumetat să rezume „examenul medical al corpului președintelui" — raportul de autopsie — într-un document de importanță capitală, fără ca raportul de autopsie să fi fost studiat cu toată atenția. Raportul de autopsie, nedatat, întocmit de medicii militari și publicat de Comisie nu permite să se tragă însă concluziile prezentate de F.B.I. În realitate, el le contrazice în mod categoric. Este cert că nu ar fi putut servi drept bază pentru rezumatul făcut de F.B.I. De aceea, una din două: sau raportul original de autopsie, după ce fusese examinat de F.B.I. și folosit drept bază pentru rezumatul anchetei efectuate de această agenție, a fost retras și apoi modificat, sau F.B.I. a procedat într-un mod ce dovedește lipsa oricărui simț de răspundere. Atunci cînd celelalte dovezi existente — găurile din haină și din cămașă, informația „sugerată" de Comisie și publicată în ziare la 18 decembrie 1963, precum și depoziția agentului Hill din serviciul secret — sînt corelate cu diagrama comandorului Humes și cu recunoașterea acestuia că a distrus notele originale cu privire la autopsie, prima alternativă devine verosimilă.

Abraham Zapruder, care stătea pe dîmbul acoperit cu gazon în fața gardului de lemn, a filmat asasinatul în momentul cînd limuzina președintelui se îndrepta spre el, cotind-o spre vest pe Elm Street. Filmul a fost imediat cumpărat de revista „Life". Au trecut mai bine de trei luni pînă cînd agenți ai F.B.I.-ului și ai serviciului secret, împreună cu reprezentanți ai Comisiei, au văzut filmul original, deși fotografii din film fuseseră publicate în „Life" încă de la 29 noiembrie 1963 [1].

[1] Comisia pare să se fi mulțumit în mare parte cu copii ale filmului, din moment ce „Life" refuza să-i dea originalul. Depunînd mărturie cu privire la calitatea acestor copii, expertul fotograf al F.B.I.-ului a declarat: „Originalul conținea mult mai multe amănunte și puteau fi studiate mai multe lucruri decît în oricare dintre copii, deoarece în procesul de fotografiere, de fiecare dată cînd faci o copie, pierzi din amănunte". Expertul F.B.I.-ului a afirmat că revista „Life" „nu voia să dea din mînă originalul din cauza valorii lui". După ce Raportul Comisiei a fost pu-

Comisia a stabilit că filmul rula cu o viteză de 18,3 cadre pe secundă [1]. Admiţînd că un pom ascundea limuzina de fereastra de la etajul şase pînă la cadrul 210, Comisia a socotit că preşedintele nu putea fi împuşcat de la fereastră înainte de acest cadru. Din filmul lui Zapruder reiese că preşedintele a fost împuşcat la cadrul 225, că guvernatorul Connally a fost, după toate aparenţele, lovit de glonţul următor [2] şi că preşedintele Kennedy a fost atins a doua oară la cadrul 313.

Potrivit Raportului, în cazul unei carabine italiene Manlicher-Carcano de 6,5 mm, presupusa armă a crimei, se scurg minimum 2,3 secunde între un foc şi următorul dacă arma este folosită de un trăgător cu experienţă [3]. Făcînd uz de cifrele Comisiei, ajungem la concluzia că dacă Oswald sau altcineva a fost unicul asasin şi dacă s-a folosit într-adevăr de această armă, ar fi trebuit să se perinde cel puţin 42,09 cadre între două focuri. Această cifră nu poate fi diminuată, dat fiind că filmul rulează cu 18,3 cadre pe secundă şi că între focuri există un interval de minimum 2,3 secunde. Aşadar, dacă primul foc a fost tras la cadrul 210, cel de-al doilea nu putea fi tras înainte de cadrul 252. Apoi, fireşte, un al treilea foc ar fi putut fi tras la cadrul 313, cu 61 de cadre mai departe, cînd preşedintele era deja în mod neîndoielnic atins la cap.

blicat, Rankin a fost întrebat de ce Comisia nu obligase revista „Life" să-i prezinte filmul original. Amintind de colonelul din filmul *Doctor Strangelove*, căruia i s-a cerut să deschidă cu forţa o maşină cu Coca-Cola pentru ca lumea să fie salvată, Rankin a răspuns că filmul era „proprietate privată". Această explicaţie este foarte puţin satisfăcătoare. Somaţiile cu caracter de dispoziţie obligatorie au în special menirea de a obţine obiecte care sînt proprietate privată ; este de presupus că obiectele aflate în proprietatea statului erau la dispoziţia Comisiei fără asemenea somaţii.

[1] Comisia a explicat metoda pe care a folosit-o pentru a marca cadrele filmului în scop de referinţă : „Fotografiile sau cadrele din filmul lui Zapruder au fost însemnate de agenţi ai F.B I.-ului şi ai serviciului secret cu nr. 1 pentru primul cadru, acela unde motocicletele care precedau cortegiul de automobile au apărut pe Houston Street. Au fost apoi numerotate în continuare cadrele, pe măsură ce Zapruder a filmat limuzina prezidenţială, cînd aceasta a cotit înaintînd în josul lui Elm Street".

[2] În limuzină, guvernatorul Connally ocupa o strapontină în faţa preşedintelui. Doamna Connally ocupa o altă strapontină la stînga guvernatorului, iar doamna Kennedy şedea în spatele ei, la stînga preşedintelui.

[3] Cifra de 2,3 secunde nu este dată de mine, ci de Comisie. Eu o apreciez ca nerealistă şi am acceptat-o exclusiv cu scopul de a analiza poziţia Comisiei de pe punctul de vedere pe care se plasează ea însăşi. În condiţiile existente la 22 noiembrie pare probabil să fi fost necesar mai mult de 2,3 secunde. Vezi Anexa V.

La 24 mai 1964 filmul a fost însă folosit de F.B.I. și de serviciul secret la reconstituirea asasinatului, iar reconstituirea a arătat că guvernatorul Connally nu putea fi împușcat de la fereastra Depozitului de manuale școlare după cadrul 240; în realitate, el n-a putut fi probabil împușcat de acolo după cadrul 225. Expertul F.B.I.-ului, Frazier, a subliniat acest lucru în cîteva rînduri atunci cînd și-a făcut depoziția la 4 iunie, spunînd de fiecare dată că Connally „ar fi putut fi împușcat de oriunde între cadrele 207 și 225". Guvernatorul Connally însuși a declarat în depoziția sa că filmul arată că a fost lovit între cadrul 231 și cadrul 234. Comisia a fost nevoită să tragă concluzia: „La un anumit punct între cadrele 235 și 240 era deci ultima ocazie cînd guvernatorul Connally putea fi rănit, deoarece în cadrele ce urmează după 240 el era prea mult întors spre dreapta".

În consecință, dacă președintele a fost lovit chiar în primul moment sugerat de Comisie — la cadrul 210 — și dacă guvernatorul Connally n-a greșit, atunci glonțul următor a fost tras cu 1,15 pînă la 1,31 secunde mai tîrziu; dar nici chiar în mîinile unui trăgător cu experiență, presupusa armă a crimei nu este capabilă de o asemenea performanță.

Comisia nu mai putea să-și susțină poziția. Dovezile păreau să indice fie existența mai multor asasini, fie o altă armă. Raportul expertului F.B.I.-ului a subliniat că Connally nu putea fi atins la numai 2,3 secunde după ce primul glonț fusese tras, deoarece în acel moment nu se afla într-o poziție potrivită pentru a primi un glonț venind de la fereastra Depozitului de manuale școlare. Din depoziția guvernatorului Connally reiese că dacă președintele fusese împușcat la cadrul 210, el — guvernatorul — a fost lovit prea repede după acel moment pentru ca glonțul să fi provenit de la aceeași pușcă. Iar dacă președintele a fost împușcat mai devreme — adică înainte de cadrul 210 —, atunci este aproape cert că glonțul n-a putut fi tras de la fereastra etajului șase al Depozitului de manuale școlare Texas. Înainte de acest cadru, a spus Comisia, vizibilitatea spre limuzină era stînjenită de un stejar.

Dovada materială a înlăturat ipoteza fundamentală de lucru a Comisiei, şi anume că Oswald era unicul asasin. Comisia a căutat — şi în cele din urmă a găsit — o nouă soluţie, dar nu a putut s-o găsească decît îndepărtîndu-se de fapte.

4. Glonţul fermecat

Deşi pentru nici una din constatările esenţiale ale Comisiei nu este necesar să se determine exact care glonţ l-a atins pe guvernatorul Connally, există o dovadă foarte convingătoare, furnizată de experţi, din care reiese că acelaşi glonţ care a perforat gîtul preşedintelui a pricinuit şi rănile guvernatorului Connally.

Raportul Comisiei Warren

Cred că ambele părţi ale acestei afirmaţii — a treia concluzie a Comisiei — sînt incorecte. Le vom analiza pe rînd.

Atîta timp cît Comisia susţinea că Lee Harvey Oswald este unicul asasin, era necesar să se stabilească faptul că glonţul care l-a atins pe guvernatorul Connally îl nimerise mai întîi pe preşedintele Kennedy. Căci la ce concluzie se ajunge dacă această ipoteză este infirmată? În acest caz trebuie să se presupună că au fost trase cel puţin două gloanţe pentru a fi pricinuit rana de la gîtul preşedintelui şi toate rănile guvernatorului Connally. Un alt glonţ a nimerit capul preşedintelui, în timp ce altul, în mod evident, nu a nimerit limuzina şi pe ocupanţii ei, ci a lovit curba din partea sudică

a lui Main Street. Ceea ce ar însemna că au fost trase cel puțin patru gloanțe [1].

Majoritatea celor care fuseseră de față la asasinat, inclusiv agenții serviciului secret, au fost de acord că focurile, trei, patru sau indiferent cîte, fuseseră trase într-un interval de maximum 5—6 secunde. Comisia a confirmat această apreciere, constatînd că din momentul în care primul glonț l-a lovit pe președinte și pînă în momentul cînd un glonț i-a sfărîmat craniul s-au scurs aproximativ 5 secunde [2]. Dar înșiși experții Comisiei au stabilit că presupusa armă a crimei nu putea trage patru focuri în acest interval de timp : un trăgător cu experiență avea nevoie de „un minimum de 2—3 secunde" pentru a acționa pușca. Iar unui trăgător mai puțin experimentat i-ar fi fost necesar un timp corespunzător

[1] Comisia a admis probabilitatea unui glonț rătăcit, conchizînd că „un foc nu a nimerit probabil limuzina prezidențială și pe ocupanții ei". Un glonț care a lovit caldarîmul a provocat scîntei și fum, care au fost văzute de cîteva persoane. Un martor, James T. Tague, a fost lovit în față de un obiect în timp ce erau trase focurile. Adjunctul șerifului, E. R. Walthers, a vorbit cu Tague și, examinînd terenul în căutarea de gloanțe, a găsit o urmă pe caldarîm la curbă. Tague a declarat : „Era o urmă lăsată evident de un glonț și era foarte recentă. Porțiunea respectivă din trotuarul de pe curbă, expusă intemperiilor timp de trei sferturi de an, a fost în cele din urmă luată și dusă la un laborator al F.B.I.-ului. Acolo, potrivit Raportului, examenele făcute de experți au descoperit urme de metal și „s-a stabilit prin metoda spectrografică că în esență era plumb cu urme de antimoniu". Urma de la curbă putea să fi fost cauzată de plumbul unui glonț, dar absența cuprului — a spus Comisia — exclude „posibilitatea ca urma de la curbă să fi fost lăsată de un glonț militar intact, cu cămașa complet metalică", așa cum era glonțul care ar fi fost tras de Oswald. Această dovadă, care ducea spre altă direcție decît cea a premisei fundamentale a Comisiei, a fost înlăturată numai din acest motiv. Plumbul putea să fi provenit de la un glonț de plumb fără cămașă metalică ; dar aceasta ar fi dus la ideea că a mai fost folosită o altă pușcă, cu alte gloanțe. Comisia nu a luat în considerare această posibilitate, deși capul președintelui Kennedy fusese zdrobit într-un mod care, se știe, este specific pentru gloanțele de plumb. D-rul Alfred G. Olivier, care timp de șapte ani a efectuat pentru armata americană cercetări în legătură cu rănile provocate de proiectile, a declarat că nu crede ca genul de rană din capul președintelui să fi putut fi pricinuit de un glonț cu cămașă de cupru. După o serie de teste făcute pe un craniu uman reconstituit, el s-a convins că acest caz prezintă caracteristici ieșite din comun, pentru care anii săi de experiență nu-l pregătiseră îndeajuns.

[2] Comisia a apreciat că intervalul de timp dintre primul glonț care l-a lovit pe președinte și glonțul care i-a sfărîmat craniul „a fost de 4,8 pînă la 5.6 secunde". Piesa Comisiei nr. 2 444, care conține un raport de laborator al F.B.I.-ului cu privire la examinarea aparatului de filmat al lui Zapruder, stabilește că acest aparat opera cu o viteză de 18,3 cadre pe secundă. De aceea, a conchis F.B.I.-ul, „cea mai bună evaluare a intervalului de timp dintre primul și al treilea glonț este de aproximativ 5—6 secunde". Prin cuvintele „primul și al treilea glonț", F.B.I.-ul înțelegea, în mod evident, primul glonț care l-a rănit pe președinte și glonțul care i-a sfărîmat capul.

mai îndelungat pentru a trage cu această armă — o pușcă demodată cu închizător mobil. De aceea, dacă, așa cum pare probabil, s-au tras cel puțin patru focuri, atunci, socotind trei intervale de cîte 2—3 secunde între ele, un asasin înarmat cu presupusa armă a crimei ar fi avut nevoie de aproape 50% mai mult timp.

Pentru a-și susține teza, Comisia trebuia fie să explice — împotriva părerii propriilor ei experți — cum au putut fi trase patru sau mai multe focuri din acea pușcă demodată și într-un interval prea scurt, fie să reducă numărul focurilor de la patru sau mai multe la trei sau mai puține. Ea a ales această din urmă soluție :

> Dovezile materiale și de altă natură examinate de Comisie duc la concluzia că au fost trase cel puțin două focuri... Cea mai convingătoare dovadă cu privire la numărul focurilor a constituit-o faptul că la etajul șase au fost găsite trei tuburi-cartușe.

De aici rezultă mai limpede ca oricînd că Comisia își fixase concluziile înainte de a fi fost cunoscute faptele. Ea a admis în mod tacit acest lucru, și nu o singură dată. Atunci cînd Comisia a dezvăluit că prezența la etajul șase a trei tuburi-cartușe a dus-o la concluzia că au fost trase trei focuri, ea a dezvăluit implicit că era predispusă să considere că toate împușcăturile veneau de la fereastra Depozitului de manuale școlare. Dacă s-ar fi tras focuri de oriunde din altă parte, cu greu s-ar fi putut afirma că cele trei tuburi-cartușe de la etajul șase constituie „cea mai convingătoare dovadă" pentru stabilirea numărului total al focurilor trase. Comisia a lucrat pornind de la presupunerea aprioric că Oswald se afla la etajul șase, că el era asasinul și că a acționat de unul singur.

În loc să cerceteze posibilitățile ce reieșeau din faptul evident că fuseseră trase în total cel puțin patru focuri, Comisia și-a salvat ipoteza fundamentală de lucru trăgînd concluzia că glonțul care l-a atins pe guvernatorul Connally îl lovise în prealabil pe președinte. În felul acesta, ea a putut susține că au existat trei împușcături, fără a trebui să exagereze și mai mult posibilitatea de a reduce timpul necesar

pentru reîncărcarea presupusei arme a crimei — chiar și mînuită de un trăgător cu experiență. Concluzia că același glonț care l-a atins pe guvernator îl lovise și pe președinte, ne asigură Raportul, „nu este necesară pentru nici una din constatările esențiale ale Comisiei". Dar lucrurile nu stau chiar așa. Dacă glonțul care l-a lovit pe guvernator nu trecuse în prealabil prin corpul președintelui, atunci au fost trase patru focuri și, fie chiar și numai din acest motiv, întreaga acuzație împotriva lui Oswald ca unic asasin nu stă în picioare.

Care este oare „dovada foarte convingătoare furnizată de experți" care i-a permis Comisiei să ajungă la concluzia că același glonț a perforat gîtul președintelui și l-a rănit și pe guvernatorul Connally? Guvernatorul a afirmat categoric că el știe că glonțul care îl lovise pe președinte nu putuse să fie același care îl nimerise pe el. El a declarat Comisiei: „Este de neconceput pentru mine să fi fost lovit de primul glonț". El a declarat în fața Comisiei că limuzina cotise spre vest pe Elm Street și parcursese aproximativ „50 de metri, poate 70... cînd am auzit ceea ce mi s-a părut a fi o împușcătură", apoi „m-am întors să privesc peste umărul drept și n-am văzut nimic neobișnuit, în afară de oamenii din mulțime. Președintele nu se afla în raza mea vizuală, eu însă voiam să-l văd, deoarece în momentul cînd am auzit împușcătura mi-am dat seama că era un foc de pușcă și imediat singurul gînd care mi-a trecut prin minte a fost acela că are loc o tentativă de asasinat".

Nereușind să-l vadă pe președinte, guvernatorul arată: „M-am întors atunci să mă uit peste umărul stîng spre scaunul din spate", cînd „am avut senzația de parcă m-ar fi lovit cineva în spate". A tras pe loc concluzia că „era vorba de doi sau trei oameni sau chiar mai mulți, sau că cineva trăgea cu o pușcă automată. Toate acestea nu erau decît gînduri fugitive care mi-au străfulgerat prin minte din cauza repeziciunii cu care s-au petrecut aceste două evenimente — prima împușcătură și lovitura pe care am simțit-o".

Întrebare: După părerea dv., care glonț a provocat rana din pieptul dv., domnule guvernator Connally?

Guvernatorul Connally: Al doilea.

Întrebare: Cum aţi ajuns la această concluzie?

Guvernatorul Connally: Să vedeţi, după părerea mea, era imposibil să fi fost primul, deoarece am auzit detunătura. Nu ştiu nimic despre viteza acestui glonţ, dar orice glonţ are o viteză care depăşeşte pe cea a sunetului, şi cînd am auzit prima detunătură, glonţul respectiv trebuia să fi ajuns deja în locul unde mă aflam, iar eu am mai avut timp să mă întorc spre dreapta şi să încep să mă întorc spre stînga înainte de a fi simţit ceva.

Doamna Connally a fost de acord cu soţul ei. Ea şedea în stînga lui, chiar în faţa doamnei Kennedy, şi, diagonal, în faţa şi în stînga preşedintelui. În depoziţia ei, ea a declarat:

...Am auzit un zgomot, dar neavînd experienţă, nu mi-am putut da seama că era o împuşcătură. Pentru mine era pur şi simplu un zgomot înfiorător care venea din dreapta. M-am întors şi am privit peste umărul drept şi am văzut că preşedintele îşi dusese ambele mîini la gît... Cred că n-a scos nici un cuvînt, nici un ţipăt. N-am văzut sînge, n-am văzut nimic. N-am văzut decît faţa lui lipsită de expresie şi că, dintr-o dată, s-a lăsat într-un fel ciudat în jos. Apoi a răsunat a doua împuşcătură, care l-a atins pe John. Cînd s-a tras primul foc şi m-am întors imediat să mă uit, îmi amintesc că John spunea „o, nu, nu, nu!". Apoi s-a auzit a doua împuşcătură. Ea l-a lovit pe John şi cînd s-a dat înapoi spre dreapta, chircindu-se spre dreapta ca un animal rănit, a spus „dumnezeule, o să ne omoare pe toţi".

În faţa Comisiei, doamna Connally nu a comunicat nimic altceva referitor la focul de armă care l-a nimerit pe guvernator. Deşi depoziţia doamnei Connally pare să contrazică constatarea că un singur glonţ îl lovise pe soţul ei şi pe preşedinte, Comisia a tras totuşi concluzia că depoziţia ei nu era incompatibilă cu propria sa explicaţie, elaborată cu atîta minuţiozitate:

Dacă acelaşi glonţ l-a lovit atît pe preşedinte cît şi pe guvernator, este foarte posibil ca ea [doamna Connally]

să fi văzut mișcările președintelui chiar în timpul cînd a auzit cea de-a doua împușcătură. De aceea depoziția ei nu exclude posibilitatea ca primul foc să nu-și fi nimerit ținta.

Această constatare a Comisiei poate fi convingătoare numai pentru cei ce nu au citit depoziția. Doamna Connally nu a declarat că „a văzut mișcările președintelui chiar în timp ce auzea a doua împușcătură". Dimpotrivă, ea a declarat că președintele a fost împușcat, că fața lui și-a pierdut expresia dinainte, că el și-a apucat gîtul cu mîinile și s-a lăsat în jos în limuzină — toate acestea înainte de a fi auzit cel de-al doilea foc, care l-a lovit pe soțul ei. Depoziția ei exclude cu desăvîrșire posibilitatea ca primul glonț să nu-și fi nimerit ținta, deoarece ea a descris foarte plastic reacția președintelui la acest glonț. În sfîrșit, depoziția ei infirmă categoric constatarea Comisiei că glonțul care l-a lovit pe soțul ei îl nimerise și pe președinte.

Filmul lui Zapruder arată că guvernatorul a reacționat la rana căpătată un timp oarecare după ce reacționase președintele. În cursul depoziției unui expert al F.B.I.-ului cu privire la concluziile care ar putea fi trase din această porțiune a filmului a avut loc următoarea convorbire între doi membri ai Comisiei.

Dulles: Se naște problema: dacă Connally ar fi fost lovit în același timp, ar fi reacționat tot în același timp, iar nu mult mai tîrziu, așa cum reiese din aceste secvențe.

McCloy: Așa e.

Dulles: Rănile ar fi fost deja pricinuite.

McCloy: Asta-i ceea ce mă nedumerește.

Dulles: Asta mă nedumerește și pe mine.

Din nimic nu rezultă însă că nedumerirea lor și-ar fi găsit vreo dezlegare. Ea a fost înmormîntată într-o frază a Raportului, semnat de întreaga Comisie:

S-ar putea să fi avut loc o reacție întîrziată între momentul cînd glonțul l-a lovit pe guvernatorul Connally și momentul cînd el și-a dat seama că este lovit, în ciuda fap-

tului că glonțul a atins în trecere o coastă și a pătruns în încheietura mîinii.

Evident, putem admite o reacție întîrziată în ce-l privea pe Connally, dar nu și în privința președintelui Kennedy. Apoi, potrivit medicilor, rana a fost pricinuită de un glonț care l-a lovit pe guvernator și „a zdrobit aproximativ zece centimetri din porțiunea laterală și anterioară a coastei a cincea din dreapta", făcînd să sară mici fragmente de coastă „în diferite direcții". Comandorul Humes și d-rul Robert R. Shaw au fost ambii de părere că rana era suficient de serioasă pentru ca guvernatorul să fi simțit imediat lovitura glonțului și să fi reacționat pe loc. Comisia Warren a calificat însă această lovitură extrem de puternică drept o lovitură „în treacăt".

Comisia a încercat să dovedească pe două căi că un singur glonț — piesa Comisiei nr. 399 — îl lovise atît pe președinte, cît și pe guvernatorul Connally. După cum vom vedea, glonțul în chestiune și-a făcut apariția la Parkland Hospital într-un mod oarecum misterios. Comisia a căutat să stabilească mai întîi posibilitatea ca un singur glonț să-l fi lovit atît pe președinte, cît și pe guvernator. După ce a ajuns la convingerea că era posibil — deși acest lucru implica o serie de ipoteze care între timp fuseseră infirmate de fapte —, Comisia a căutat apoi să tragă concluzii din probele existente, respectiv din însăși piesa nr. 399 a Comisiei.

Comisia a argumentat că unghiul sub care glonțul a trecut prin corpul președintelui și al guvernatorului corespundea cu poziția avută de ei în limuzină, atît unul față de celălalt, cît și față de fereastra Dépozitului de manuale școlare. Comandorul Humes a declarat în depoziția sa că rana de la gîtul președintelui corespundea unui unghi de 45°. Dar topografii folosiți de Comisie au constatat că un glonț tras de la etajul șase al clădirii Depozitului de manuale școlare ar fi pătruns în corp sub un unghi mai mic de 18°, mai precis sub un unghi de 17°43'30". Glonțul care a trecut prin corpul guvernatorului a intrat — potrivit spuselor chirurgului care l-a îngrijit — sub un unghi de 27° (greșit citat în Raport ca fiind

de 25°). Din afirmațiile topografilor rezultă deci că nici glonțul care l-a lovit pe președinte, nici glonțul care l-a lovit pe guvernator nu au fost trase de la fereastra etajului șase, iar în depozițiile lor experții medicali ai Comisiei au arătat că glonțul care l-a lovit pe președinte a intrat sub un unghi diferit de acela care l-a lovit pe guvernator. În loc să demonstreze că ocupanții limuzinei au putut fi atinși de un singur glonț tras de la fereastra etajului șase, Comisia a demonstrat — fără să vrea — contrariul.

Comisia a încercat să împace diferitele unghiuri ale gloanțelor care au trecut prin corpul președintelui Kennedy și prin cel al guvernatorului :

> Această deosebire se explică fie printr-o ușoară deviere a glonțului, cauzată de lovirea celei de-a cincea coaste, fie prin faptul că în momentul cînd a fost atins, guvernatorul ședea puțin aplecat pe spate.

Prima explicație a fost infirmată de d-rul Shaw, șeful secției de chirurgie toracică de la Parkland Hospital, care l-a tratat pe guvernatorul Connally în ziua de 22 noiembrie. În depoziția sa, medicul a declarat : „Coasta a fost evident lovită în așa fel, încît în acea poziție glonțul a antrenat o porțiune mai puțin densă din cartilajul costal și devierea a fost probabil foarte mică". Cealaltă versiune nu poate fi luată în serios. Guvernatorul, care aici, la pagina 107 a Raportului, „în momentul cînd fusese lovit ședea puțin aplecat pe spate", a fost găsit tot de Comisie, la pagina 105, șezînd „drept", deoarece strapontina nu-i permitea decît foarte puțin să-și întindă picioarele".

Deși Comisia afirmase la început că, „în momentul cînd președintele fusese lovit la gît, pozițiile respective ale președintelui Kennedy și guvernatorului Connally confirmă că același glonț a trecut probabil prin amîndoi", cu două pagini mai departe ea face o declarație mai rezervată : „Așezarea în aceeași linie a punctelor de intrare oferă numai o indicație, și nu o concluzie certă că un singur glonț i-ar fi lovit pe amîndoi".

Ce era atunci concludent? Comisia a hotărît că din moment ce glonțul care a ieșit din gîtul președintelui fusese tras de sus și dinapoia limuzinei, ar fi trebuit „foarte probabil" să fi fost găsit fie în limuzină, fie în corpul celor ce ședeau în ea. Cum ipoteza formulată de Comisie — că glonțul ar fi lovit limuzina — a putut fi verificată și s-a constatat că nu lovise limuzina, Comisia a tras concluzia că l-a lovit „probabil" pe guvernator:

> Glonțul care l-a atins pe președintele Kennedy în spate și a ieșit prin gîtul său nu putea, după toate probabilitățile, să nu fi lovit nici automobilul, nici pe cei ce ședeau în el. Din moment ce nu a lovit automobilul, [agentul F.B.I.-ului] Frazier a declarat că l-a lovit probabil pe guvernatorul Connally [1].

Comisia a folosit, așadar, afirmația nedovedită că glonțul care l-a lovit pe președinte venea din spate drept premisă fundamentală pentru a dovedi că l-a lovit „probabil" și pe guvernatorul Connally. În felul acesta, ipoteza inițială a devenit concluzie, iar apoi premisă fundamentală din care au fost deduse alte conjecturi. Dacă glonțul — care a cauzat ceea ce chirurgii din Dallas au descris ca pe un orificiu de intrare în gîtul președintelui — ar fi fost tras de pe dîmb sau din vreun alt punct bine plasat, el ar fi putut ieși trecînd pe deasupra spatelui automobilului. În acest caz examinarea limuzinei sau a celorlalți ocupanți ai ei nu ar fi contribuit mult la găsirea lui.

Dacă ipoteza Comisiei ar fi corectă, ceea ce este foarte puțin probabil, putea fi oare glonțul în chestiune identic cu piesa nr. 399 a Comisiei? Căci Comisia afirmă acest lucru

[1] Deși Comisia l-a citat indirect pe Frazier ca fiind sursa afirmației că glonțul, după ce l-a lovit pe președinte, l-a atins, probabil, pe guvernator sau automobilul, Frazier a spus de fapt altceva:

> ...Eu pot să-mi întemeiez părerea numai pe ceea ce am văzut, și pe experiența mea: dacă în corpul președintelui s-ar fi produs o deviere a glonțului care l-a lovit — deviere care se putea produce — și dacă din întîmplare președintele s-ar fi aflat în automobil într-o anumită poziție care ar fi afectat unghiul, glonțul ar fi putut ieși din automobil.

și, după cum vom vedea, în afară de două fragmente în privința cărora experții sînt de acord că n-ar putea folosi în scopuri de identificare, acest glonț constituie singura legătură dintre pușcă și asasinat.

Glonțul care l-a lovit pe Connally a pătruns în spatele său, i-a zdrobit coasta, i-a fracturat încheietura mîinii și i-a pătruns în coapsă. Piesa nr. 399 a Comisiei este însă aproape nedeformată și de loc turtită. Comisia a cerut comandorului Humes să răspundă dacă piesa nr. 399 ar fi putut provoca rana de la încheietura mîinii drepte a guvernatorului Connally. Humes a răspuns: „Cred că e foarte improbabil", și, în sprijinul părerii sale, a citat raportul întocmit de Parkland Hospital: „Mici bucățele de metal au fost găsite la diferite niveluri în întreaga rană, și pretutindeni unde au fost identificate și au putut fi extrase, ele au fost extrase și supuse spre identificare și examinare secției de patologie". Humes a mai declarat că piesa nr. 399 era „în esență intactă; cămașa mi s-a părut a fi intactă și nu înțeleg cum ar fi putut lăsa fragmente" în încheietura mîinii. Putea să fi provocat piesa nr. 399 rana din coapsa guvernatorului? „Cred că este foarte improbabil", a declarat Humes. El a menționat că radiografiile rănii vădeau existența unor „fragmente de metal în os care, după cum reiese din acest raport, nu au fost îndepărtate și se mai află în coapsa guvernatorului Connally". „Nu pot înțelege de unde anume ar putea proveni din acest proiectil", a adăugat patologul.

Comandorul J. Thornton Boswell, care l-a asistat pe Humes la efectuarea autopsiei, a declarat că Humes vorbește și în numele său: „D-rul Humes a declarat în esență care a fost rezultatul examenului nostru și al discuției noastre ulterioare și totul corespunde exact cu concluziile la care am ajuns". Locotenent-colonelul Pierre A. Finck, șeful secției de patologie a rănilor balistice de la Institutul de patologie al forțelor armate, a fost întrebat de consilier dacă piesa Comisiei purtînd nr. 399 ar fi putut pricinui rana de la încheietura mîinii drepte a guvernatorului. După ce a examinat glonțul, el a răspuns: „Nu, deoarece, așa cum e descrisă încheietura mîinii, în ea există prea multe fragmente".

D-rul Shaw a declarat de asemenea Comisiei că nu crede ca piesa nr. 399 să fi pricinuit rănile :

> Dar examinarea încheieturii, atît cu ajutorul radiografiilor, cît și în timpul operației, a arătat existența cîtorva fragmente de metal, lucru care face greu de crezut că același proiectil ar fi putut cauza aceste două răni [cea din pieptul lui Connally și cea de la încheietura mîinii sale]. Par să fie circa 180 mg de metal risipite — mă refer la încheietură.

D-rul Shaw a declarat că dacă glonțul în chestiune ar fi cauzat rănile, el nu ar fi rămas intact : s-ar fi produs „o mai mare pierdere de substanță din glonț, sau o deformare a lui".

Deoarece Comisia a pornit de la ideea că un singur glonț l-a lovit atît pe președinte, cît și pe guvernatorul Connally și că a rămas intact, ea a apelat la experți pentru a dovedi că lucrul acesta se putea întîmpla cu orice glonț de 6,5 mm.

Expertizele medicale cu caracter științific au fost efectuate pentru Comisie de către un veterinar, dr. Alfred G. Olivier, prezentat de Comisie ca „un medic care timp de șapte ani a efectuat pentru armata S.U.A. cercetări în domeniul rănilor cauzate de proiectile". Una din principalele misiuni ale d-rului Olivier a fost de a trage din presupusa armă a crimei un glonț în cadavrul unei capre care, pentru Comisie, reprezenta spatele și pieptul guvernatorului Connally. D-rul Olivier a declarat că leziunea produsă în cadavrul caprei era „foarte asemănătoare" cu rana din coasta guvernatorului Connally. Cînd i s-a cerut însă să descrie glonțul folosit pentru experiență, el a răspuns : „Glonțul a fost complet turtit". Piesa Comisiei cu nr. 399 este însă aproape în perfectă stare.

Un alt glonț a fost tras în încheietura mîinii unui cadavru uman. Cerîndu-i-se să facă o comparație între fractura rezultată și rana guvernatorului Connally, d-rul Olivier a răspuns cu o înfumurare lesne de iertat că, „potrivit celor ce-mi amintesc din radiografiile văzute, în acest caz particular ea este foarte similară. Este una din cele mai bune reușite ale noastre". Totuși, în privința glonțului care a fost tras în în-

cheietura mîinii cadavrului, d-rul Olivier a admis că „vîrful glonțului a fost complet turtit în urma faptului că se lovise de radius".

Întrebare : Cum arată el, de pildă, în comparație cu piesa Comisiei purtînd nr. 399 ?

Dr. Olivier : Nu seamănă de loc. Vreau să spun că piesa Comisiei purtînd nr. 399 nu are vîrful turtit, pe cînd acest glonț are vîrful foarte turtit.

D-rul Olivier a mai tras un glonț printr-un bloc de gelatină, care voia să reprezinte gîtul președintelui, dar a fost scutit de întrebări cu privire la modul cum arăta glonțul.

Deși Comisia a afirmat că experții ei dovediseră că un glonț putea trece prin gîtul președintelui și apoi prin pieptul și încheietura mîinii guvernatorului și pătrunde în coapsa acestuia din urmă, experții nu au încercat niciodată să efectueze o experiență atît de cuprinzătoare. În schimb, au tras diferite gloanțe, fiecare printr-o altă substanță, fiecare glonț suferind deformări în decursul experienței. Cu toate acestea, Comisia a tras concluzia că un singur glonț — cel ce constituie piesa Comisiei purtînd nr. 399 — a comis toate leziunile și a rămas nesfărîmat, neturtit, nedeformat.

Un alt factor este următorul : deși s-a pretins că piesa nr. 399 a lovit o serie de obiective — gîtul președintelui și apoi coasta, încheietura mîinii și coapsa guvernatorului — și deși depoziția experților constată prezența a aproape 180 mg de metal numai în rana de la încheietură, totuși proiectilul și-a încheiat traiectul traumatizant fără a fi pierdut mai mult de 90—150 mg din greutatea normală pe care o are un glonț de acest tip înainte de a fi tras [1]. Pe scurt, după cît se pare, glonțul a lăsat în încheietura mîinii guvernatorului metal pe care nu-l posedase niciodată, pentru a nu mai vorbi de fragmentele pierdute în celelalte ciocniri. Întreaga acuzație îm-

[1] Potrivit experților în arme de foc ai F.B.I.-ului, piesa Comisiei nr. 399 cîntărește 9,41 gr. Există mici variații în greutatea gloanțelor standard, dar chiar dacă piesa nr. 399 a fost la început echivalentă cu cel mai greu glonț de 6,5 mm examinat de experții F.B.I.-ului, și tot nu ar fi fost suficient de grea pentru a lăsa 0,2 gr de metal în încheietura mîinii guvernatorului și a mai cîntări ulterior 9,41 gr. D-rul Shaw a declarat că părea să fie „mai mult decît 0,2 gr metal" acolo.

potriva lui Oswald se bizuia deci pe o afirmație a Comisiei pe care propriii ei experți nu au putut-o susține, pronunțîndu-se de fapt împotriva ei.

Piesa Comisiei nr. 399 constituie principala legătură pe care o fac autoritățile între răni și puşca presupusă a fi aparținut lui Lee Harvey Oswald. De unde provine piesa nr. 399? Cine a descoperit-o și în ce împrejurări?

S-a anunțat că la 22 noiembrie a fost găsit un glonț pe targa folosită la transportarea corpului președintelui Kennedy. S-a spus atunci că el căzuse din partea posterioară a capului președintelui. Întrucît Comisia avea să considere că glonțul descoperit la spital trecuse mai întîi prin gîtul președintelui și apoi prin diferite părți ale corpului guvernatorului, prezența lui pe targa președintelui ar fi fost inexplicabilă. De aceea, Comisia a localizat glonțul nu pe targa președintelui, ci pe aceea a guvernatorului Connally.

Darrell C. Tomlinson, mecanic-șef la Parkland Hospital, a declarat că la 22 noiembrie a descoperit glonțul pe un coridor al spitalului. Puțin timp înainte de a se fi găsit proiectilul, Tomlinson scosese o targă mobilă dintr-un ascensor și o așezase lîngă altă targă aflată pe coridor. El a spus că cel puțin o persoană, pe care n-ar fi putut-o identifica, umblase la una dintre tărgi cu o clipă înainte ca el să fi descoperit glonțul. Acel om „împinsese targa" și, cîteva clipe mai tîrziu, un glonț „s-a rostogolit și a căzut de pe ea". Tomlinson a declarat că glonțul, după toate aparențele, „se aflase sub marginea cuverturii de pe targă".

Comisia a pretins că targa scoasă de Tomlinson din ascensor fusese cea folosită pentru guvernatorul Connally și că glonțul provenea de la această targă. Tomlinson a declarat însă în depoziția sa că își „amintea perfect de bine" că glonțul căzuse de pe targa care nu fusese în ascensor și despre care Comisia a afirmat că „n-avea nici o legătură cu îngrijirile date guvernatorului Connally".

Comisia nu putea ști de unde apăruse glonțul sau dacă într-adevăr căzuse de pe targa guvernatorului, deoarece nici Tomlinson — singura sursă de informare a Comisiei — nu era sigur în această privință. În plus, ambele tărgi stătuseră fără

supraveghere timp foarte îndelungat înainte ca glonțul să fi fost descoperit, iar în ziua de 22 noiembrie la Parkland Hospital se aflau numeroase persoane străine de spital. Chiar dacă, într-un fel sau altul, glonțul provenise din corpul guvernatorului Connally, este greu de înțeles cum de s-a aflat el sub cuvertură dacă nu fusese într-adins pus acolo.

Comisia s-a dovedit însă în stare să învingă dificultatea rezultată din lipsa vreunei dovezi. Ea ne-a servit pur și simplu o concluzie nefondată pe nici o dovadă și care contrazicea ceea ce își „amintea perfect de bine" singurul martor cunoscut al incidentului.

Deși Tomlinson nu era sigur dacă glonțul provenea de la targa președintelui sau de la cea de lîngă ea, Comisia a ajuns la concluzia că glonțul provenea de la targa guvernatorului.

5. De ce era căutat Oswald?

O descriere a celui suspectat de a fi comis asasinatul — și care corespunde descrierii lui Lee Harvey Oswald — a fost radiodifuzată de poliția din Dallas în ziua de 22 noiembrie, cu cîteva clipe înainte de orele 12,45 p.m., adică cu 15 minute după ce se trăsese în președintele Kennedy. Dar cînd, în aceeași zi, Oswald a fost arestat în cinematograful „Texas", în jurul orei 13,50, autoritățile din Dallas au anunțat că suspectul, în vîrstă de 24 de ani, fusese căutat în legătură cu asasinarea polițistului J. D. Tippit. Oswald a fost interogat timp de circa cinci ore și apoi acuzat de a-l fi asasinat pe Tippit. Abia a doua zi, la orele 13,30, a fost oficial acuzat de asasinarea președintelui. La o conferință de presă de douăzeci de minute, ținută în 22 noiembrie la miezul nopții, Oswald a fost întrebat dacă îl asasinase pe președinte. „Nu, n-am fost acuzat de așa ceva! — a răspuns el. — De fapt, nimeni nu mi-a spus-o

încă pînă acum. De așa ceva am auzit prima oară atunci cînd reporterii mi-au pus această întrebare". Procurorul districtului Dallas, Henry M. Wade, care prezida conferința de presă, a confirmat că Oswald „nu fusese informat de acuzația ce i se aducea în legătură cu asasinarea președintelui, dar că i se vorbise despre acuzațiile ce i se aduceau în legătură cu moartea polițistului". Autoritățile din Dallas și deținutul lor erau deci de acord că Oswald fusese arestat și interogat în legătură cu omorîrea polițistului Tippit și că aceasta era singura acuzație ce i-a fost adusă la 22 noiembrie.

După spusele Comisiei, Tippit a fost ucis la orele 13,15 sau 13,16. De ce atunci l-a căutat oaro poliția din Dallas pe Oswald cu cel puțin treizeci de minute înainte de a fi fost împușcat Tippit ?

La o conferință de presă ținută în ziua de 24 noiembrie, la cîteva ore după moartea lui Oswald, procurorul districtului, Wade, a explicat de ce a fost lansată descrierea lui Oswald cu atît de mare grabă :

> Imediat după comiterea asasinatului, un polițist a alergat în clădire, l-a văzut într-un colț pe acest om [Oswald] și a vrut să-l aresteze, dar administratorul clădirii i-a spus că e un salariat și că e totul în regulă cu el. Toți ceilalți salariați ai societății au fost găsiți, în afară de acest inculpat. Descrierea și numele lui au fost comunicate de poliție pentru a fi căutat.

Comisia a negat însă că numele lui Oswald ar fi fost transmis de poliție : „În descrierea radiodifuzată dinaintea arestării lui, poliția nu a menționat niciodată numele lui Oswald".

Căpitanul W. P. Gannaway, șeful serviciului special al departamentului poliției din Dallas, a dat o explicație similară. El a afirmat că descrierea lui Oswald fusese radiodifuzată deoarece lipsise de la un „apel nominal" făcut salariaților Depozitului de manuale școlare. „Era singurul care nu s-a prezentat și despre care nu s-a știut unde se află", a spus Gannaway.

Această încercare de a explica motivul pentru care fusese căutat Oswald implică, pe de o parte, faptul că în clădire avu-

sese loc un apel nominal al tuturor salariaţilor, iar pe de alta că Oswald a fost singura persoană despre care nu se ştia unde se află imediat după orele 12,30 p.m. În primul rînd, un asemenea apel nominal nu a avut loc, iar în al doilea rînd, Oswald nu a fost singurul salariat absent din clădire după comiterea asasinatului. Dintr-un total de 75 de persoane care lucrau în clădire, 48 se aflau la orele 12,30 în afara ei, iar 5 nu se prezentaseră în ziua aceea la lucru. Alţii părăsiseră clădirea imediat după ce au auzit împuşcăturile. Multor salariaţi nu li s-a permis să intre în clădire după asasinat şi astfel erau absenţi atunci cînd poliţia şi-a început cercetările. În realitate, chiar şi dintre cei 8 salariaţi despre care se ştia că s-au aflat în ziua aceea mai devreme la etajul şase, Oswald nu era „singurul care nu se prezentase şi despre care nu se ştia unde se află".

Şeful poliţiei, Jesse Curry — iar acesta trebuie considerat drept o autoritate în ce priveşte motivul care a determinat poliţia din Dallas să-l caute pe Oswald —, a declarat că Oswald a devenit suspect „după ce poliţia găsise la etajul şase puşca presupusă a fi arma crimei". Explicaţia aceasta este şi ea inacceptabilă, deoarece radiodifuzarea semnalmentelor s-a făcut înainte de orele 12,45, iar puşca nu a fost descoperită înainte de orele 13,22.

Comisia a fost astfel pusă în faţa unor explicaţii ale poliţiei care, în lumina faptelor cunoscute, nu stăteau în picioare. În aceste împrejurări, ea s-a văzut nevoită să-şi construiască o ipoteză proprie. De ce a fost transmisă descrierea lui Oswald la orele 12,45 ? Cercetările efectuate pentru Comisie de către agenţiile federale de anchetă au inclus peste 25 000 de interogatorii. Un ordin al Administraţiei a pus la dispoziţia Comisiei toate resursele guvernului federal. Comisia a fost împuternicită să lanseze mandate de aducere pentru martori, să ceară prezentarea oricăror piese probatorii şi „să efectueze orice alte investigaţii pe care le-ar socoti necesare". Eforturile depuse de ea au costat pînă la urmă peste un milion de dolari. Se poate susţine că a fost cea mai mare operaţie de anchetă din istorie, dar ea nu a izbutit totuşi să afle un răspuns la această întrebare simplă şi capitală.

Comisia a recunoscut că nu-şi dă seama care ar putea fi răspunsul la această întrebare, dar s-a arătat dispusă să riște o presupunere. „Cel mai probabil" — spune Raportul — este că Howard L. Brennan a fost sursa descrierii. Brennan, mecanic de calorifer în vîrstă de 45 de ani, a fost singurul martor care l-a identificat pe Lee Harvey Oswald ca fiind omul care a tras cu pușca. El a declarat că privea cortegiul de automobile din stradă, de peste drum de clădirea Depozitului de manuale școlare, aflîndu-se la circa 36 m depărtare de clădire și la circa 40 m de fereastra din colțul de sud-est al etajului șase. Comisia a apreciat că în felul acesta Brennan se găsea „într-o poziție excelentă pentru a putea observa pe oricine s-ar fi aflat la fereastră".

Brennan a declarat că între orele 12,22 sau 12,24, cînd a ajuns în acest loc, și momentul în care s-a apropiat cortegiul de automobile a văzut un om îndepărtîndu-se de fereastră și revenind „de cîteva ori". Comisia a arătat că „Brennan l-a văzut pe om trăgînd ultimul foc și dispărînd apoi de la fereastră", iar „la cîteva minute după asasinat, Brennan l-a descris pe om în fața polițiștilor. Această descriere a dus, foarte probabil, la alarma transmisă prin radio mașinilor poliției în jurul orei 12,45 p.m.; suspectul era descris ca fiind alb, zvelt, cîntărind în jurul a 75 kg, înalt de circa 1 metru 70 și avînd ceva peste 30 de ani".

Brennan a declarat sub prestare de jurămînt în fața Comisiei că omul pe care-l văzuse trăgînd de la fereastră „stătea în picioare și se rezema de pervazul din stînga al ferestrei". Cu toate acestea, acolo nu se putea afla un om care să stea în picioare și să tragă, deoarece, așa cum se vede din fotografiile clădirii luate la cîteva secunde după comiterea asasinatului, fereastra era numai parțial deschisă în partea de jos, iar dacă cineva ar fi tras stînd în picioare, ar fi fost obligat să tragă prin geam. Din moment ce geamul era însă intact, Comisia a fost nevoită să admită că, „deși Brennan a declarat în depoziția sa că omul de la fereastră stătea în picioare cînd a tras focurile, este foarte probabil ca el să fi șezut sau să fi stat în genunchi".

Comisia l-a contrazis pe principalul ei martor într-un aspect esențial al depoziției lui, și anume poziția asasinului

în momentul crimei. Deşi a ajuns la concluzia că „fereastra deschisă pe jumătate, felul cum erau aşezate lăzile şi unghiul sub care au fost trase focurile exclud efectiv poziţia în picioare", Comisia a considerat că „este totuşi de înţeles ca Brennan să fi crezut că omul cu puşca stătea în picioare". Comisia a ajuns la această concluzie, deoarece „la clădirea depozitului cornişele ferestrelor sînt mai joase decît la majoritatea clădirilor", ceea ce „din stradă poate crea impresia că persoana respectivă stă în picioare". Brennan însuşi a infirmat această explicaţie, deoarece a jurat că-l văzuse pe omul de la fereastră atît în picioare, cît şi şezînd jos. În plus, el a mai declarat în depoziţia sa că-l văzuse pe acel om depărtîndu-se de fereastră de mai multe ori. „L-am văzut pe acest om la etajul şase depărtîndu-se de fereastră, după părerea mea, de cîteva ori". „Impresia" vizuală pe care s-a întemeiat Comisia pentru a nu expune observaţiile inexacte ale lui Brennan unei examinări critice nu rezistă, în afară doar de cazul cînd omul s-ar fi tîrît în genunchi.

Chiar dacă Brennan ar fi avut posibilitatea să-l vadă pe omul de la fereastră în întregime, el ar fi avut nevoie de multă pricepere şi experienţă pentru a-i putea aprecia cu atîta precizie înălţimea, deoarece clădirea se afla la peste treizeci de metri depărtare de el, iar fereastra, la şase etaje deasupra lui. Fotografiile supuse Comisiei au arătat că dacă omul ar fi şezut pe vine sau ar fi stat în genunchi, numai porţiunea de la cîţiva centimetri sub umărul său şi pînă în creştetul capului ar fi fost vizibilă din stradă — şi Comisia a recunoscut că asta era realitatea. Dacă Brennan era într-adevăr sursa semnalmentelor transmise prin radio de către poliţie, măiestria lui în a aprecia înălţimea omului cu puşca ar fi fost — ţinînd seama de împrejurările date — aproape de domeniul miraculosului. Dacă însă avem în vedere şi faptul că printre dificultăţile întîmpinate pentru o apreciere corectă se numără şi aceea că Brennan a încercat să estimeze înălţimea unui om care şedea, el crezînd de fapt că stă în picioare, afirmaţia potrivit căreia era foarte probabil ca el să fi fost sursa semnalmentelor devine într-adevăr de necrezut — în afara cazului cînd punem totul pe seama întîmplării. După ce a recunoscut, potrivit propriilor ei dovezi, că este efectiv exclusă posibili-

tatea ca Brennan să fi văzut mai mult decît o porţiune din partea superioară a omului de la fereastră, Comisia a continuat totuşi să susţină că nu coincidenţa era factorul hotărîtor : „Brennan a putut vedea suficient din corpul unui om stînd în genunchi sau pe vine pentru a aprecia înălţimea lui".

O notă discordantă a constituit-o depoziţia căpitanului de poliţie din Dallas J. Will Fritz, care, potrivit Comisiei, a ajuns la Depozitul de manuale şcolare înainte de orele 13 „pentru a prelua conducerea cercetărilor". Fritz a declarat : „Atunci cînd am ajuns la clădire, un poliţist mi-a spus că poliţia crede că omul care a tras focurile de la fereastră este un om înalt, alb — asta-i tot ce ştiam. Ştiţi, nu însemna mare lucru, deoarece nu poţi spune dacă un om aflat cu cinci sau şase etaje mai sus este înalt sau scund".

Mai întîi nu este limpede de ce ar fi privit Brennan în sus, spre etajul şase, din moment ce a avut impresia că prima împuşcătură fusese o explozie de eşapament.

Brennan : Şi după ce preşedintele trecuse de locul unde mă aflam... am auzit acea detunătură despre care am crezut efectiv că fusese o explozie de eşapament.

Întrebare : Aţi crezut că era o explozie de eşapament ?

Brennan : Da, de la o motocicletă.

Apoi, un lucru pe care nici nu l-a definit, nici nu l-a descris l-a îndemnat să creadă că era „o petardă aruncată" din clădire. „A privit în sus", la etajul şase, şi a văzut un om.

Păi să vedeţi, aşa cum mi s-a părut, stătea în picioare şi se rezema de pervazul din stînga al ferestrei... şi, ţintind, a tras ultimul lui foc. După socoteala mea, trebuie să fi fost cîteva secunde. Şi-a tras apoi puşca înapoi de la fereastră, ca şi cum ar fi rezemat-o de el, şi a mai făcut poate o pauză de o secundă, ca şi cum ar fi vrut să se asigure (sic) că şi-a atins ţinta şi după aia a dispărut. Şi în acelaşi moment am sărit repede jos de pe parapet, trăgîndu-mă spre dreapta acestui perete de piatră ca să mă feresc de gloanţe...

Brennan a continuat să descrie cum el singur încercase să îndrepte atenţia poliţiştilor care cercetau zona de la vest de clădire — din apropierea şinelor de cale ferată şi a dîmbului — spre locul de unde credea că au fost trase focurile : etajul şase al Depozitului de manuale şcolare Texas. A spus că a alergat la un poliţist care stătea în faţa depozitului şi i-a cerut să cheme „pe cineva de serviciu, un om de la serviciul secret sau de la F.B.I.", deoarece — a spus Brennan — „aveam impresia că ei căutau într-o direcţie greşită pe omul care trăsese focurile". Poliţistul — neidentificat şi nici convocat de Comisie — l-a dus apoi la Forrest V. Sorrels, şeful biroului din Dallas al serviciului secret, şi care, a precizat Brennan, se afla lîngă automobilul său, în faţa depozitului.

Întrebat cît timp i-a trebuit, după ultima împuşcătură, ca să ajungă la treptele de la intrarea în depozit, Brennan a răspuns că i-au trebuit mai puţin de zece minute. I s-a mai pus şi următoarea întrebare : „După aceea, cînd aţi ajuns la poliţist, acesta v-a dus la un om al serviciului secret şi apoi dv. şi agentul serviciului secret aţi ajuns în faţa depozitului ?" Şi el a răspuns : „Da, ştiţi, am discutat lîngă automobil şi cînd acei doi oameni de culoare au coborît scara şi au ieşit în stradă, i-am arătat agentului şi i-am identificat ca fiind cei doi oameni care se aflau la etajul dedesubtul acelui etaj". Înainte de aceasta, Brennan spusese că „a vorbit cu domnul Sorrels şi i-a spus că aceştia erau cei doi oameni de culoare care se aflau la etajul cinci, respectiv dedesubtul omului care trăsese cu puşca".

Brennan s-a referit în repetate rînduri la convorbirea sa cu Sorrels şi a pretins că ea a avut loc pe treptele de la intrarea în Depozitul de manuale şcolare, la zece minute după ce fuseseră trase focurile. Sorrels însă l-a contrazis. În depoziţia sa, Sorrels a declarat că în timpul cînd s-a comis asasinatul se afla în prima maşină [1], aceea care a gonit apoi spre

[1] Sorrels a declarat că a fost în măsură să vadă toate ferestrele depozitului. El a fost întrebat dacă-şi aminteşte „să fi văzut ceva în acea parte a clădirii care se afla la dreapta dv., la vreuna din frestrele din acea parte a clădirii, spre colţul din dreapta al clădirii". Sorrels a răspuns : „Da, în partea aceea erau cel puţin una sau două ferestre deschise. Nu-mi amintesc să fi văzut pe cineva la vreuna din ferestrele acelea. Nu-mi amintesc, bineînţeles, să fi văzut vreun obiect sau ceva de acest gen la ferestre, ceva cum ar fi o puşcă sau altceva ieşind afară

spital înaintea limuzinei prezidențiale. După ce președintele și guvernatorul Connally au fost transportați la spital, a spus Sorrels, el s-a întors în Piața Dealey și, pentru prima oară în acea zi, a oprit acolo. „Voiam să ajung acolo și să iau măsuri pentru a stabili cine erau oamenii care se aflau în vecinătate". El a intrat în depozit pe ușa din dos, a vorbit acolo cu un salariat, l-a căutat și l-a găsit pe intendentul clădirii, Roy S. Truly, și i-a cerut să-i facă rost de numele și adresele tuturor salariaților care lucrau în clădire, deoarece puteau să fi fost martori ai crimei. Drumul cu mașina la spital și înapoi la depozit durase circa „douăzeci sau douăzeci și cinci de minute" — a declarat Sorrels — și un timp oarecare i-au răpit apoi diversele lucruri de care s-a ocupat după sosirea acolo. Admițînd că a acționat foarte repede, trebuie să fi trecut totuși aproximativ treizeci de minute între orele 12,30 și momentul cînd l-a întîlnit pentru prima oară pe Brennan în ziua de 22 noiembrie. Brennan a declarat însă sub prestare de jurămînt că Sorrels era acela căruia i-a făcut prima descriere a asasinului de la etajul șase, și aceasta la aproximativ zece minute după comiterea asasinatului. Diferența de timp este aici de importanță crucială și ea nu este legată de vreo eroare de judecată umană, nici nu rezultă dintr-o asemenea eroare.

Faptele vin în sprijinul versiunii date de Sorrels în privința întîlnirii sale cu Brennan — ea pur și simplu nu putuse avea loc înainte de orele 13. Dar descrierea asasinului a fost difuzată de poliție prin radio la orele 12,45.

Să fi comunicat oare Brennan semnalmentele altcuiva decît lui Sorrels — eventual polițistului în uniformă cu care a vorbit la cîteva minute după asasinat? S-ar putea; dar, potrivit însemnărilor din registrul convorbirilor prin radio ale poliției, convorbirea radiofonică ce a avut loc cu puțin înainte de orele 12,45 între inspectorul J. Herbert Sawyer și sediul central al poliției a fost următoarea:

pe ferestre. Nu era acolo nici o activitate, nimeni care să se fi mișcat și pe care să-l fi văzut".

Cînd a fost întrebat din nou dacă el — un observator de profesie și cu experiență — văzuse pe cineva la ferestrele din partea dreaptă, Sorrels a repetat: „Îmi amintesc clar că aproximativ două etaje mai jos am văzut doi oameni de culoare la ferestre. Nu-mi amintesc să fi văzut în mod special pe altcineva. Poate să fi fost acolo vreo persoană, dar nu-mi amintesc să fi văzut cu precizie pe cineva în partea din dreapta a clădirii, acolo unde geamurile erau deschise. Nu-mi amintesc așa ceva".

Sawyer : Persoana căutată este un bărbat alb, zvelt, de circa 30 de ani, 1 metru și 70 înălțime, purtînd ceea ce părea să fie o pușcă Winchester de tipul 30—30 sau de alt tip...

Sediul central : Vreo descriere a îmbrăcămintei ?

Sawyer : Martorul în cauză nu și-o poate aminti.

Între orele 12,49 și 12,51 a fost din nou notat în registru că nu există „o descriere a îmbrăcămintei". Cine era „martorul în cauză" ? Sawyer a fost întrebat de consilierul Comisiei :

Întrebare : Cunoașteți numele acestei persoane ?

Sawyer : Nu.

Întrebare : Știți ceva despre el, despre felul cum era îmbrăcat ?

E cazul să menționăm că Brennan era îmbrăcat într-un mod care bătea la ochi : purta o cască de metal cum o au muncitorii din construcții.

Sawyer : Nu-mi amintesc cum era îmbrăcat. Îmi amintesc că era un alb, că nu era nici tînăr, nici bătrîn. El se afla acolo. Sînt singurele două lucruri pe care mi le amintesc despre el...

Întrebare : Vă amintiți dacă era înalt sau scund, vă amintiți în genere ceva despre el ?

Sawyer : Nu-mi pot aminti așa ceva despre el. Amintirile mele sînt într-adevăr foarte vagi...

Întrebare : Domnule inspector, vă amintiți și altceva despre această persoană despre care spuneți că v-a făcut prima descriere ?

Sawyer : Nu, nu-mi amintesc...

Întrebare : L-ați mai văzut vreodată ?

Sawyer : După cîte știu, nu.

Brennan fusese oare „martorul în cauză" ? S-ar părea că nu. Un element izbitor din transcrierea convorbirii radiofonice este faptul că nu exista „o descriere a îmbrăcămintei", ceea ce nu corespunde semnalmentelor date de Brennan lui Sorrels.

Sorrels : L-am întrebat dacă credea că poate identifica persoana pe care a văzut-o și mi-a făcut, firește, o descriere a acesteia, spunînd că omul părea să fie zvelt, că purta ceva ce arăta ca o jachetă ușoară sau o cămașă, sau ceva de acest gen, și că are impresia că l-ar putea identifica — a spus că era zvelt.

De aceea, dat fiind că inspectorului Sawyer nu i se făcuse „o descriere a îmbrăcămintei" și cum, pe de altă parte, cel mai precis și mai clar lucru din descrierea pe care Brennan i-o prezentase lui Sorrels era că „purta ceva ce arăta ca o jachetă ușoară sau o cămașă", pare improbabil ca Brennan și omul care a vorbit cu Sawyer să fi fost una și aceeași persoană. Cu toate acestea, Comisia a citat atît depoziția lui Sawyer, cît și pe cea a lui Sorrels — deși sînt ireconciliabile — drept dovadă că Brennan era sursa transmiterii semnalmentelor prin radio.

Drept altă dovadă a faptului că Brennan fusese cel care-l descrisese poliției din Dallas pe asasin, Comisia citează depoziția făcută de polițistul Welcome E. Barnett ; dar Barnett nici n-a pomenit de Brennan și nici nu i-a fost pusă vreo întrebare despre acesta. El a declarat că un muncitor din construcții îi spusese : „Stăteam acolo și am văzut un om la fereastră cu o pușcă" și a adăugat „îl ținusem pe om acolo, lîngă mine". Consilierul nu i-a cerut lui Barnett să-l identifice pe Brennan. Și chiar dacă Brennan ar fi fost muncitorul care vorbise cu Barnett, nu rezultă de nicăieri că Brennan dăduse polițistului o descriere a omului de la fereastră.

Dovezile pe care s-a întemeiat Comisia arată că este foarte improbabil ca Brennan să fi fost sursa descrierii transmise prin radio de la orele 12,45. Aceste dovezi nu vin în sprijinul argumentului că Brennan ar fi putut aprecia exact înălțimea omului ; ele nu oferă nici un temei pentru afirmația că Brennan comunicase poliției din Dallas semnalmentele ; ele dau naștere unor serioase îndoieli cum că Brennan ar fi comunicat poliției observațiile sale înainte de orele 12,45, indiferent care ar fi fost aceste informații.

Nemaivorbind de dovezi, însăși logica pare să respingă depoziția lui Brennan, ca fiind lipsită de sens. Dacă la numai

cîteva minute după ce s-au tras focurile Brennan a informat poliția din Dallas că-l văzuse pe asasin trăgînd de la fereastra etajului șase, este greu de înțeles de ce poliția a continuat neabătută să-și concentreze atenția asupra dîmbului. Este foarte greu de înțeles de ce Depozitul de manuale școlare n-a fost imediat înconjurat și izolat. Este aproape imposibil să înțelegi de ce nu a început imediat cercetarea clădirii și, de asemenea, cred că este la fel de neînțeles de ce atunci cînd un adjunct al șerifului comitatului Dallas a găsit trei tuburi-cartușe la fereastra etajului șase, această descoperire a avut loc la 42 de minute după ce s-a tras — adică la mai bine de o jumătate de oră după ce Brennan pretinde a fi comunicat informația sa — și nu ca urmare a informației primite de la Brennan.

Brennan a declarat că la cîteva minute după comiterea asasinatului, el i-ar fi spus lui Sorrels și polițiștilor că cei doi negri pe care i-a văzut părăsind clădirea depozitului erau oamenii pe care îi observase la etajul cinci. Sorrels a negat în mod expres această afirmație, susținînd că Brennan nu-i spusese nimic cum că cineva ar fi părăsit clădirea. Brennan a făcut următoarea remarcă : „De cînd mă știu, n-am fost în stare să-mi amintesc cum arată o persoană de culoare în clipa în care n-o mai am înaintea ochilor. Și întotdeauna am avut impresia că, dacă aș trebui să identific un om de culoare, n-aș fi capabil s-o fac. Dar, printr-o coincidență, de data aceasta i-am recunoscut pe ăștia doi".

Pentru a se prezenta în fața Comisiei, Brennan a plecat la Washington și a călătorit în același avion cu trei martori negri : Bonnie Ray Williams, James Jarman Jr. și Harold Norman. Doi dintre aceștia, a declarat el, erau oamenii pe care-i văzuse la început stînd la etajul cinci și apoi părăsind clădirea. Cînd i s-a arătat o fotografie a celor doi oameni și a fost întrebat dacă știe cine sînt, Brennan a răspuns : „Nu, nu-i recunosc". Consilierul l-a întrebat apoi dacă „îi văzuse pe negri tot atît de bine cum îl văzuse pe omul cu pușca". Brennan a răspuns afirmativ. Consilierul l-a mai întrebat pe Brennan dacă este de părere că amintirea păstrată despre negrii văzuți în ziua asasinatului este tot atît de limpede ca

amintirea omului cu pușca. Brennan a răspuns : „Da — atunci a fost. Acum, ce să zic, oamenii au călătorit cu mine în avion — și, firește, acum îi recunosc".

Mai tîrziu, în cursul aceleiași zile, cînd Brennan a fost confruntat cu Williams, Jarman și Norman în încăperea unde aveau loc audierile și i s-a cerut să-i desemneze pe cei doi pe care îi văzuse la 22 noiembrie la fereastră sau ieșind din clădire, el n-a fost în stare să-i identifice. „Nu știu care sînt — a spus el. — Nu, nu sînt sigur, nu pot spune care din ei au fost. Am văzut doi, dar nu pot să-i identific care au fost".

Comisia a fost totuși de părere că declarațiile lui Brennan constituie o identificare : „Cînd cei trei salariați au compărut în fața Comisiei, Brennan i-a identificat pe cei doi pe care îi văzuse părăsind clădirea".

Situația s-a repetat apoi într-o formă și mai gravă atunci cînd Brennan, incapabil să-i identifice pe oamenii pe care afirma că-i văzuse — mai întîi la fereastră și apoi pe treptele de la intrarea în clădire —, s-a dovedit curînd a nu fi în stare nici măcar să identifice fereastra.

Brennan : La una din ferestre am văzut doi, doi dintre acei oameni, salariați, care au coborît.

Întrebare : Dar nu sînteți în măsură să precizați la care anume dintre cele trei ferestre posibile ?

Brennan : Așa e.

Faptul că Brennan avea o vedere slabă explica poate de ce n-a fost el în stare să-i identifice pe oamenii de la fereastră. Cînd și-a făcut depoziția în fața Comisiei, Brennan a admis că nu are o vedere „bună" [1]. Oricare ar fi fost starea ochilor lui Brennan la 22 noiembrie, fapt e că nu purta ochelari cînd a privit în sus spre fereastra de la etajul șase, la o depărtare de circa 40 m.

În ziua aceea Brennan a fost dus la poliția din Dallas, unde i-au fost prezentați mai mulți oameni aliniați, pentru a

[1] Brennan a explicat că între momentul comiterii asasinatului și cel al depoziției sale în fața Comisiei, vederea sa suferise un traumatism. Deși fusese examinat de dr. Howard R. Bonar înaintea traumatismului, cu mai puțin de un an înaintea asasinatului, medicul nu a fost chemat să depună.

se constata dacă e în stare să-l identifice pe omul pe care pretindea că l-a văzut la fereastră. Deşi văzuse fotografia lui Oswald la televiziune, Brennan n-a fost în stare să o facă [1]. La 17 decembrie 1963 el a declarat unor agenţi ai F.B.I.-ului că „este sigur că persoana care trăsese cu puşca fusese Oswald". Ulterior însă, la un interogatoriu pe care i l-a luat F.B.I.-ul la 7 ianuarie 1964, Brennan — potrivit spuselor Comisiei — „a părut să revină la incapacitatea sa anterioară de a face o identificare certă". Consilierul l-a întrebat pe Brennan ce anume le-a spus poliţiştilor cînd a fost pus în faţa şirului de oameni care i-au fost prezentaţi. El a răspuns : „Păi, le-am spus că nu pot să fac o identificare certă" [2]. Brennan a declarat că, la cîteva zile după moartea lui Oswald, un agent al F.B.I.-ului sau al serviciului secret a venit la el şi, după cît se pare, i-a sugerat că el ar fi putut realmente să-l identifice pe Oswald, dar că n-a făcut-o din motive de securitate personală.

> Păi, el [agentul] m-a întrebat, mi-a spus : „Ai zis că n-ai putut face o identificare certă". El a spus : „Ai făcut-o din motive de securitate personală, sau n-ai fost în stare ?"

Brennan pare să-şi fi însuşit această sugestie pentru a explica de ce la 22 noiembrie minţise în faţa autorităţilor.

[1] Poliţia din Dallas a prezentat Comisiei un document care, după spusele ei, cuprindea numele tuturor persoanelor cărora le-au fost înfăţişate cele patru şiruri de oameni între care se afla şi Oswald. Numele lui Brennan nu apare însă în acest document. Se presupune că documentul conţine declaraţia fiecărui martor care-l văzuse pe Oswald, fiecare nume specificat fiind urmat de cuvintele : „Identificare certă". La prima vedere s-ar părea, aşadar, că Brennan nu şi-ar fi cîştigat dreptul de a fi menţionat pe listă, deoarece nu făcuse nici o identificare certă sau de altă natură. Această explicaţie este însă nesatisfăcătoare, deoarece nici C. J. McWatters, şofer de autobuz, nu l-a identificat pe Oswald — şi totuşi numele lui figurează pe listă urmat de cuvintele : „Identificare certă".

[2] Comisia precizează : „Deşi Brennan avea reputaţia de a fi un bun observator, el a refuzat să facă o identificare certă a lui Oswald cînd l-a văzut prima dată printre oamenii înşiraţi la poliţie". Comisia a adăugat că, întrucît Brennan nu a fost în stare să facă o identificare în acel moment, ea „nu-şi întemeiază concluziile cu privire la identitatea asasinului" pe declaraţia ulterioară a lui Brennan. După alte 104 pagini, Raportul rezumă depoziţiile martorilor aflaţi în afara clădirii depozitului şi care au pretins că au văzut un om la fereastra etajului şase : „Aşa cum s-a mai arătat, unii au fost în stare să facă descrieri mai bune, alţii mai puţin bune ; iar unul, Howard L. Brennan, l-a identificat cu certitudine pe Oswald ca fiind persoana de la fereastră".

Brennan : Am crezut în momentul acela și cred și acum că era vorba de o activitate comunistă, și cum eram de părere că nu exista decît un singur martor ocular, și dacă ar fi ajuns să se știe că eu eram acel martor ocular, familia mea și cu mine n-am mai fi fost în siguranță.

Întrebare : Bine, dar dacă nu l-ați fi identificat, nu s-ar fi putut întîmpla ca poliția să-l fi pus în libertate ?

Brennan : „Nu... Știam deja că era reținut pentru asasinat [al lui Tippit] și știam că n-o să mai fie eliberat.

Brennan a pretins că la 22 noiembrie a mințit, iar că în fața Comisiei a spus adevărul. El a admis că la 22 noiembrie spusese autorităților un neadevăr, deoarece „eram de părere că nu exista decît un singur martor ocular, și dacă ar fi ajuns să se știe că eu eram acel martor ocular, familia mea și cu mine n-am mai fi fost în siguranță". Dar în depoziția sa, Sorrels a declarat că la 22 noiembrie, în timp ce vorbea cu Brennan, îl întrebase dacă „văzuse pe altcineva" și Brennan i-l arătase pe Amos Euins, alt martor ocular care văzuse un om la fereastra din colțul dinspre sud-est al etajului șase. Apoi Sorrels i-a dus împreună pe Brennan și pe Euins la biroul șerifului districtului Dallas, unde amîndoi au dat declarații. Brennan trebuia deci să fi știut că nu era singurul martor ocular ; el însuși i-l indicase lui Sorrels pe celălalt martor.

Mai mult, teama lui Brennan pentru securitatea sa și a familiei sale nu l-au împiedicat să stea de vorbă cu reporterii la 22 noiembrie, cînd el nu le-a împărtășit acestora numai impresiile sale ca martor ocular, ci le-a comunicat chiar și numele său. În sfîrșit, după publicarea Raportului, Brennan și-a făcut o scurtă apariție la o conferință de presă de la New York, unde s-a dus pentru a apărea într-un program special al posturilor de televiziune aparținînd societății de radio și televiziune Columbia. Dacă Brennan ar fi crezut într-adevăr că o „conspirație comunistă" l-ar fi ucis pe președintele Kennedy și dacă s-ar fi temut în mod sincer din această cauză, ar fi trebuit să continue să aibă motive de a se teme, deoarece conspiratorii nu fuseseră prinși.

Din moment ce Comisia avea temei să aibă dubii că Brennan îl putea într-adevăr identifica pe omul de la etajul șase, ea ar fi trebuit să stabilească dacă Brennan îl văzuse efectiv trăgînd cu arma, sau dacă auzise numai împușcătura. Un singur membru al Comisiei, John J. McCloy, a încercat să stabilească ceva în această privință.

McCloy: Ați văzut izbucnind focul din pușcă? Ați văzut flacăra a ceea ce a fost al doilea sau al treilea foc?

Brennan: Nu...

McCloy: Ați văzut pușca descărcîndu-se? Ați văzut reculul sau flacăra?

Brennan: Nu.

McCloy pare să nu fi pus singura întrebare care ar fi putut într-adevăr lămuri dacă Brennan văzuse sau nu presupusa armă a crimei descărcîndu-se — respectiv dacă a văzut fum. Brennan și-a făcut depoziția cu șase luni înainte de data cînd Comisia a primit de la J. Edgar Hoover o scrisoare în care se arăta că atunci cînd se trage cu o asemenea pușcă se vede puțin fum alb, dar nici o flacără.

Pe cînd era interogat de consilier, s-a emis presupunerea că Brennan ar fi spus la un moment dat că văzuse fum, dar nu la fereastra de la etajul șase, ci pe dîmbul acoperit cu iarbă.

Întrebare: Cunoașteți pe un oarecare George Murray de la National Broadcasting Co.?

Brennan: Nu...

Întrebare: Ați declarat vreodată cuiva că în momentul asasinatului ați auzit împușcături venind din partea opusă Depozitului de manuale școlare Texas și că ați văzut fum ieșind din lăzi care păreau umplute cu vată, pe o pantă aflată sub podul de cale ferată? Ați spus vreodată cuiva acest lucru, sau ați vorbit în genere despre acest lucru?

Brennan: Nu.

Întrebare: Asta-i tot.

Brennan: Există un alt Howard Brennan?

Întrebare: Ce să vă spun, noi nu știm. Am vrut să știm dacă ați făcut vreodată cuiva o asemenea declarație.

Brennan: Nu.

Warren: Vă mulțumesc foarte mult, domnule Brennan.

Murray răspundea de filmările și înregistrările efectuate în regiunea Dallas imediat după asasinat pentru rețeaua de radiodifuziune și televiziune N.B.C. Deși el personal nu se afla la Dallas, Murray mi-a spus că menținuse o legătură permanentă cu reporterii și tehnicienii N.B.C.-ului aflați la fața locului. Din însăși natura întrebărilor puse lui Brennan reiese că Murray și oamenii săi ar fi trebuit să fie convocați ca martori pentru a se stabili dacă Brennan declarase într-adevăr cuiva de la N.B.C. că văzuse fum pe dîmb. Aceștia n-au fost însă convocați și nu li s-a cerut să dea nici un fel de declarație scrisă sub prestare de jurămînt sau vreo declarație simplă, și nici să facă vreo depoziție. Într-adevăr, pînă cînd depoziția lui Brennan nu a fost publicată, Murray nici nu a știut că Comisia îl întrebase pe acesta despre el.

Deși Brennan a negat că făcuse asemenea declarații, pare evident că Comisia avea un oarecare temei pentru a pune întrebări atît de precise. După cît se pare însă, Comisia a hotărît să nu împărtășească cititorilor sursa de la care a primit informația, deoarece în Raport nu este făcută nici o mențiune în legătură cu acest incident.

Un martor a făcut însă o depoziție care, dacă ar corespunde realității, ar crea posibilitatea ca Brennan să fi crezut că împușcăturile veneau nu de la fereastra depozitului, ci de pe dîmb. Această persoană era chiar Howard L. Brennan. Cocoțat pe un mic parapet ornamental de beton de pe cealaltă parte a străzii, în fața depozitului, Brennan a spus că atunci cînd a auzit ultima împușcătură „am sărit repede jos de pe parapet, trăgîndu-mă spre dreapta acestui perete de piatră, ca să mă feresc de gloanțe". Piesa Comisiei purtînd nr. 477 — o fotografie care-l înfățișează pe Brennan așezat pe parapet — demonstrează în mod concludent că dacă el ar fi alergat spre dreapta, ar fi ajuns în raza vizuală a oricui s-ar fi aflat la fereastra din colțul de sud-est al eta-

jului șase. Peretele putea să-i asigure lui Brennan o protecție numai față de gloanțe care veneau dinspre dîmb sau din alt punct situat la vest de clădirea depozitului.

Depoziția lui Brennan a fost contrazisă de un alt martor ocular care văzuse un om cu o pușcă la etajul șase. Martorul acela era un tînăr de 18 ani, Arnold Rowland, care avea vederea foarte bună. El stătea împreună cu soția sa la intrarea dinspre vest a clădirii Dallas County Records, pe Houston Street, peste drum de clădirea depozitului, la aproximativ cincizeci de metri în diagonală.

Cînd Rowland a ajuns acolo la orele 12,15, el a observat un om stînd la etajul șase, cam la un metru, un metru și jumătate depărtare de fereastră. Omul ținea în mînă o armă care, după părerea lui Rowland, trebuie să fi avut o bătaie destul de lungă, din pricină că, în raport cu arma, vizorul telescopic părea relativ mare. El a apreciat că pușca era „cam de 30, măsura 6, o pușcă pentru cerbi, cu o rază de bătaie destul de mare". Rowland l-a descris pe om ca fiind „mai degrabă zvelt în raport cu înălțimea lui... o piele albă, dar părul negru... nu mi s-a părut să fi avut un început de chelie... mi s-a părut că e sau bine pieptănat, sau că e tuns scurt". El a declarat că omul purta „o cămașă de culoare deschisă, o cămașă de o culoare foarte deschisă, albă sau un albastru deschis, sau o culoare de genul ăsta... cu gulerul desfăcut... descheiată cam pînă la jumătate și mai avea dedesubt un maiou obișnuit, unul de polo... Purta pantaloni de culoare închisă sau «blue jeans»" [1]. Rowland a apreciat că omul cîntărea vreo 70—75 kg și avea ceva peste treizeci de ani. Ținea pușca în „poziție de tragere".

Rowland văzuse filme în care agenți ai siguranței erau postați la ferestre pentru a supraveghea mulțimea, și, presupunînd că omul în chestiune era un asemenea agent, s-a întors spre soția sa ca să i-l arate. Dar cînd au privit amîndoi spre fereastră, la orele 12,22, omul dispăruse. Rowland

[1] Pantaloni de cow-boy. — *Nota trad.*

a continuat să se uite la clădire vrînd să-l arate pe omul acela soției sale, dar nu l-a mai revăzut.

Potrivit Raportului, focurile fuseseră trase de la fereastra din colțul de sud-est al etajului șase, dar, în depoziția sa, Rowland a declarat că-l văzuse pe omul cu pușca la fereastra din colțul de sud-vest al etajului șase. Cum rămîne atunci cu fereastra din colțul de sud-est? Văzuse Rowland pe cineva acolo? Da, a declarat el, la orele 12,15, chiar imediat înainte de a-l fi observat pe omul cu pușca, el a văzut un negru „aplecîndu-se" în afară la fereastra din colțul de sud-est, adică acolo unde Comisia îl plasase pe Oswald. Negrul a stat la fereastră și nu a dispărut decît cu cinci minute înainte de a trece cortegiul de automobile. Rowland l-a descris ca fiind „foarte slab, un domn mai în vîrstă, chel sau aproape chel" și cam de vreo 55 de ani. El a mai spus că în zilele de 23 și 24 noiembrie, atunci cînd a dat declarații agenților F.B.I.-ului, el le-a vorbit despre negrul de la fereastra de unde se afirmase că ar fi fost trase focurile. Consilierul Comisiei a întrebat dacă Rowland ceruse agentului F.B.I.-ului să consemneze această informație, deoarece ea nu apare în rezumatele interogatoriilor luate de agenți. „Nu părea prea interesați de această chestiune", a răspuns Rowland.

Întrebare: A fost această informație inclusă în partea scrisă a declarației pe care ați dat-o duminică?

Rowland: Nu, n-a fost inclusă... agentul a eliminat-o, vreau să spun că eu am inclus-o în ceea ce am declarat.

Întrebare: Cînd spuneți că a eliminat-o înseamnă că a șters-o după ce a scris-o sau că a omis-o în transcrierea interogatoriului?

Rowland: A omis-o.

„Pur și simplu nu părea să-i intereseze de loc — a adăugat Rowland. — N-au urmărit chestiunea, n-au trecut-o în însemnările lor... Pur și simplu nu s-au ocupat de ea. Vreau să spun că eu doar am menționat că l-am văzut la fereastra aceea. Ei nu m-au întrebat, știți, dacă îl văzusem în același moment, sau așa ceva; pur și simplu părea să nu-i intereseze".

Întrebat dacă l-ar putea identifica pe negrul de la fereastră, Rowland a răspuns: „Ar trebui să spun poate. Nu sînt sigur".

Raportul menţionează depoziţia lui Rowland după cum urmează:

> Un martor a făcut însă o declaraţie care, dacă ar fi corectă, ar pune ipoteza unui complice la fereastră în momentul asasinatului.

Declaraţia a fost greşit interpretată. Rowland nu a văzut pe nimeni cu o puşcă la etajul şase după orele 12,22, ci a văzut un negru neînarmat stînd la fereastra din colţul de sud-est cu cinci minute înainte de trecerea cortegiului de automobile. După orele 12,25 negrul nu se mai afla la fereastră şi Rowland n-a mai văzut pe nimeni la etajul şase. Din depoziţia lui, dacă corespunde realităţii, s-ar putea trage concluzia că nu ar fi existat un complice, ci că focurile care l-au ucis pe preşedintele Kennedy nu au venit de la fereastra din colţul de sud-est al etajului şase. Însăşi comportarea lui Rowland după ce focurile au fost trase sugerează impresia lui că împuşcăturile veneau din direcţia dîmbului, deoarece în momentul acela el nici nu s-a mai uitat spre depozit, ci a fugit spre gara de triaj din spatele gardului de lemn.

Comisia nu a încercat să verifice dacă Brennan greşise, sau dacă Rowland avea dreptate, dar a încercat, în schimb, să anihileze depoziţia lui Rowland. Rowland a afirmat că F.B.I.-ul omisese să menţioneze informaţia pe care o dăduse despre negrul de la etajul şase. Comisia nu i-a audiat pe agenţii care l-au interogat pe Rowland la 23 şi 24 noiembrie. Ea s-a mulţumit să facă următoarea remarcă:

> Cînd Rowland a depus mărturie în faţa Comisiei la 10 martie 1964, el a pretins, pentru prima dată, că văzuse o altă persoană la etajul şase.

Cel mai remarcabil aspect al acestei concluzii nu este faptul că e greşită, ci că este infirmată de o frază care figurează pe aceeaşi pagină a Raportului, cu două alineate mai jos. Aici Comisia declară:

[locţiitorul de şerif Roger D.] Craig a pretins că la zece minute după asasinat a vorbit cu o tînără pereche, domnul şi doamna Rowland...

...tînărul i-a spus că văzuse doi oameni la etajul şase al clădirii Depozitului de manuale şcolare; unul dintre ei avea o puşcă cu un vizor telescopic, dar el crezuse că erau agenţi ai serviciului secret sau oameni de ordine...

Comisia a mers şi mai departe cu discreditarea depoziţiei lui Rowland:

În depoziţia ei, doamna Rowland a declarat că după ce soţul ei i-a spus că văzuse un om cu o puşcă, ea s-a uitat de mai multe ori la clădirea depozitului şi n-a văzut nici o persoană care să privească de la vreuna din ferestrele etajului şase. Ea a mai adăugat că „soţul meu este uneori înclinat să exagereze".

Cu această declaraţie, Comisia, fără să vrea, a pus sub semnul întrebării propriile ei concluzii, căci dacă doamna Rowland n-a văzut pe nimeni la etajul şase, depoziţia ei pune în egală măsură în cauză mărturia lui Brennan, ca şi pe cea a soţului ei. Raportul a mai omis de asemenea să menţioneze că piesa Comisiei purtînd nr. 2 782 — care include darea de seamă asupra unui interogatoriu luat doamnei Rowland de F.B.I. la 22 noiembrie — dezvăluie că:

Soţul ei i-a spus că acesta [omul cu puşca] trebuie să fie un agent al serviciului secret. Ea a spus că a privit în sus şi atunci soţul ei i-a zis că omul s-a tras înapoi. Ea a spus că nu-l putuse vedea pe om, deoarece este foarte mioapă şi nu avea ochelarii la ea.

Cît priveşte înclinaţia soţului ei de a exagera uneori, aceasta este o slăbiciune la care sîntem cu toţii expuşi şi de care nici măcar autorii Raportului Comisiei nu sînt feriţi. Expresia „înclinat să exagereze" a fost iniţial sugerată de consilierul Comisiei. Doamna Rowland şi-a însuşit-o în contextul unei discuţii avînd drept obiect micile exagerări posibile comise de soţul ei în privinţa notelor pe care le obţinuse la şcoală, consilierul asigurînd-o că aprecierea ei nu se va

răsfrînge asupra depoziției lui Rowland referitoare la „ceea ce a observat la clădire în acel moment". Ea a adăugat că soțul ei nu exagera decît atunci cînd era vorba de propria sa persoană. Comisia a prezentat declarația doamnei Rowland în cea mai defavorabilă lumină și ruptă de contextul ei.

După ce a apreciat în felul acesta depoziția lui Rowland, Comisia a tras concluzia că el nu e un martor demn de încredere. În schimb, Brennan — care a admis că minţise poliția federală și locală, care a comis o eroare grosolană atunci cînd a declarat în scris că vorbise cu Sorrels și i-l descrisese acestuia pe Oswald cam la zece minute după asasinat, care nu a fost în stare să identifice doi martori pe care jurase că-i văzuse în ziua de 22 noiembrie la ferestrele de la etajul cinci al Depozitului de manuale școlare și care avea vederea slabă — a fost considerat un martor demn de încredere și Comisia s-a bizuit temeinic pe mărturia lui în concluzia trasă de ea că asasinul președintelui Kennedy a fost Lee Harvey Oswald.

Comisia a declarat că „cel mai probabil" Brennan a fost cel care a furnizat poliției din Dallas descrierea lui Oswald radiodifuzată la orele 12,45 : „alb, zvelt, cîntărind circa 75 kg, cam de 1 metru 70 înălțime" — și toate acestea dintr-o simplă ochire aruncată spre o fereastră situată la etajul șase și aflată la circa patruzeci de metri depărtare de locul unde Brennan pretinde că ar fi șezut. A fugit el oare să se pună la adăpost cînd l-a văzut pe asasin? Relatarea lui Brennan n-a fost confirmată de nici unul din sutele de martori aflați în Piața Dealey. Afirmațiile lui sînt în contradicție cu faptele. Ele contrazic depozițiile lui Rowland și Sorrels. În anumite puncte esențiale — de pildă, poziția asasinului în momentul cînd a tras focurile —, ele sînt în contradicție cu înseși concluziile Comisiei Warren.

Străduința Comisiei de a discredita depoziția lui Rowland a fost, după cum am văzut, ușurată de refuzul F.B.I.-ului de a consemna în mod corect declarația lui. Această străduință nu a putut fi însă încununată de succes, deoarece atît Craig, cît și doamna Rowland au confirmat că Rowland spusese din primul moment că observase un om cu pușcă la etajul șase. Dacă Comisia ar fi analizat afirmațiile lui Brennan cu un

spirit critic egal şi ar fi aplicat aceleaşi criterii, rezultatele ar fi putut fi surprinzător de diferite.

A comunicat oare Brennan poliţiei la cincisprezece minute după comiterea asasinatului că văzuse un om trăgînd de la fereastră? A fost Brennan dus în grabă la biroul şerifului, unde să facă aceeaşi declaraţie? A fost el luat la poliţie pentru a-l identifica pe Oswald dintr-un şir de persoane prezentate lui? Dacă aplicăm criteriile pe care le-a aplicat Comisia pentru a aprecia cuvintele lui Rowland, avem temeiuri să ajungem la concluzia că ceva nu este în regulă. A doua zi după ce informaţia lui Brennan a fost — după cum se pretinde — transmisă poliţiei, i-a fost luat un interviu lui Curry, şeful poliţiei, la postul de televiziune W.F.A.A. din Dallas.

Întrebare: Domnule Curry, a venit cineva să vă spună că văzuse o puşcă după ce a auzit prima împuşcătură, eventual privind spre fereastră? A venit cineva...?

Curry: Am citit în ziare că cineva ar fi spus lucrul acesta, dar noi nu avem cunoştinţă de o asemenea declaraţie.

Întrebare: Nu aveţi...?

Curry: Nu am. Dacă nu cumva...

Întrebare: Şi poliţia ar dori să se prezinte cineva care ar fi văzut aşa ceva?

Curry: Da, sigur că da!

Întrebare: Cu alte cuvinte, dumneavoastră continuaţi să solicitaţi ajutorul publicului în această chestiune?

Curry: Desigur, neapărat!

Potrivit spuselor lui Curry, care era cert în măsură să cunoască chestiunea, a doua zi „ajutorul publicului", nu sosise încă. Luîndu-i-se un interviu de postul de televiziune K.R.L.D. în dimineaţa zilei de 24 noiembrie, Curry a declarat categoric că nu se găsise încă un martor care să-l fi văzut pe asasin în exerciţiul funcţiunii.

Întrebare: Domnule Curry, aveţi vreun martor ocular care să fi văzut pe cineva împuşcîndu-l pe preşedinte?

Curry: Nu, nu avem!

6. Cerul se prăbuşeşte

În sprijinul depoziţiei inconsistente a lui Howard Brennan, Comisia a citat pe aceea a trei salariaţi ai Depozitului de manuale şcolare Texas.

Privind de la etajul cinci cortegiul de automobile, trei salariaţi ai depozitului au auzit că focurile au fost trase de la etajul de imediat deasupra lor.

Relatările celor trei — Harold Norman, James Jarman Jr. şi Bonnie Ray Williams — se contrazic suficient pentru ca să ne punem întrebarea dacă Comisia era îndreptăţită să le prezinte ca fiind concordante.

Williams a spus că atunci cînd a auzit prima împuşcătură i s-a părut că era „parcă o detunătură provenind de la eşapamentul unei motociclete", fapt din care rezultă, desigur, implicit, că el apreciase zgomotul ca venind de pe stradă.

Jarman, descriind prima împuşcătură, a declarat şi el în depoziţia sa că „era o explozie de eşapament". Din depoziţia sa se poate deduce acelaşi lucru ca şi din cea a lui Williams. Într-adevăr, Jarman a fost foarte precis în această privinţă.

Ford, membru al Camerei reprezentanţilor: De unde vi s-a părut că venea zgomotul primei împuşcături? Aveţi cumva o impresie clară în această privinţă?

Jarman: Păi, a răsunat de parcă la început am crezut că venea de jos. Asta am crezut...

Ford: Prima dumneavoastră reacţie a fost că venea de jos.

Jarman: Da.

Ford: Aveţi vreo amintire diferită despre a doua împuşcătură?

Jarman: Păi, toate au răsunat cam la fel.

Principalul martor care a declarat că prima sa impresie a fost că împuşcăturile veneau de sus a fost Norman. Ară-

tînd că după părerea lui Norman împuşcăturile veneau chiar de deasupra capului său, Comisia a omis să releve o neconcordanţă semnificativă: Norman a afirmat că cel puţin una din declaraţiile ce-i erau atribuite într-un raport al serviciului secret nu o făcuse el.

Întrebare: Documentul pe care îl am aici poartă data de 4 decembrie 1963. Vă amintiţi să fi făcut în acea zi vreo declaraţie domnului Carter, agent special al serviciului secret?

Norman: Nu-mi amintesc data exactă, dar cred că de domnul Carter îmi aduc aminte.

Întrebare: Doresc să vă atrag atenţia asupra unui pasaj al declaraţiei şi vă voi întreba dacă i-aţi spus cele ce urmează: „Imediat după ce trecuse preşedintele am auzit o împuşcătură şi, cîteva secunde după aceea, am auzit alte două împuşcături. Mi-am dat seama că împuşcăturile veniseră chiar de deasupra mea şi am putut să aud tuburile cartuşelor căzînd pe podea. Am putut auzi şi cum era încărcată puşca. De asemenea, am observat cum s-au desprins de pe tavan cinci bucăţi de tencuială şi am fost convins că cel care trăsese se afla chiar deasupra mea". Aţi făcut această declaraţie agentului serviciului secret?

Norman: Nu-mi aduc aminte să fi declarat că mi-am dat seama că împuşcăturile veneau chiar de deasupra noastră. N-am făcut această declaraţie şi nu-mi amintesc să fi spus că am auzit [alte împuşcături] cîteva secunde mai tîrziu. Nu i-am spus decît că am auzit răsunînd trei focuri, deoarece n-aveam idee cît timp trecuse.

Norman a susţinut că „n-a făcut această declaraţie" serviciului secret şi a negat categoric că ar fi văzut „cum s-au desprins de pe tavan bucăţi de tencuială". Din depoziţia lui se poate trage concluzia că agenţii serviciului secret au adăugat la declaraţia lui amănunte pe care ulterior Norman le-a tăgăduit. Această posibilitate oarecum îngrijorătoare nu a fost niciodată examinată de către Comisie.

Raportul declară că Jarman „observase că Bonnie Ray

[Williams] avea praf pe cap. Era un fel de substanţă albă, sau aşa ceva". Comisia a lăsat să se înţeleagă că acea pulbere albă ar fi putut să cadă pe capul lui Williams dacă se trăsese cu puşca de la etajul şase. Dar cum nici Norman, nici Jarman nu văzuseră căzînd pe părul lui Williams bucăţi de tencuială, şi cum nici Williams însuşi nu-şi dăduse seama de acest lucru înainte ca cineva să-i fi atras atenţia, Comisia ar fi trebuit, fără îndoială, să încerce să stabilească, dacă praful căzuse în momentul cînd se trăsese, sau înainte. Este posibil să fi căzut ceva praf pe capul lui Williams de pe muchea de jos a ferestrei ridicate, atunci cînd se aplecase în afară pe fereastra depozitului, pentru a privi ce se petrece în piaţă. Această explicaţie pare cel puţin tot atît de plauzibilă ca şi concluzia forţată potrivit căreia dintre cei ce se aflau la etajul cinci Williams a fost singurul pe care căzuse o pulbere albă, pe care de altfel nimeni nu o observase, şi că cea mai probabilă cauză a acestei căderi de praf era faptul că se trăsese cu puşca la etajul şase. Comisia nu a încercat să-şi verifice teoria, reproducînd în acelaşi mod desprinderea unor bucăţi de tencuială.

Există unele confirmări indirecte ale părerii că Williams putea să fi avut acea pulbere albă pe cap înainte de a se fi tras focurile. Dacă acest lucru este adevărat, ar fi explicată o parte din depoziţia lui Arnold Rowland, care observase un negru la fereastra din colţul de sud-est al etajului şase, cîteva minute înainte de a se comite asasinatul. Rowland a declarat că omul stătuse la fereastră pînă la orele 12,25 şi că era „chel sau aproape chel". Comisia a respins depoziţia lui Rowland pe motiv că numai „doi dintre salariaţi ar fi putut corespunde, în linii generale, imaginii unui negru în vîrstă, chel sau pe cale de a cheli. Ambii se aflau la etajul întîi al clădirii înainte şi în timpul comiterii asasinatului". Lui Rowland nu i s-a cerut însă să-l identifice pe cel pe care-l văzuse dintr-un grup de oameni. Dacă părul lui Williams era presărat de tencuială albă, nu ar fi exclus ca martori care l-au văzut de la distanţă să-l fi luat drept un om chel sau în curs de a cheli. Comisia ar fi trebuit să cerceteze dacă Williams era omul văzut de Rowland, cu atît mai mult cu cît depoziţia lui Williams vine în sprijinul acestei explicaţii.

Williams a declarat în fața Comisiei că el și-a luat prînzul la una din ferestrele de la etajul șase și că nu a plecat de acolo decît cu zece minute înainte de au fost trase focurile.

După ce și-a terminat prînzul, a spus Williams, „am coborît cu ascensorul" la etajul cinci ca să stau cu Norman și cu Jarman la fereastră. Consilierul Comisiei i-a citit lui Williams un raport întocmit de doi agenți ai F.B.I.-ului în care se spunea că Williams le declarase la 23 noiembrie că „a coborît de la etajul șase la etajul cinci pe scara dinspre vest a clădirii". Williams a negat că ar fi făcut o asemenea declarație: „Nu le-am spus că am mers pe scară. Am coborît la etajul cinci cu același ascensor cu care m-am urcat la etajul șase".

În cursul interogatoriului luat lui Williams de Comisie a mai apărut o altă contradicție între ceea ce martorul a declarat sub prestare de jurămînt că le-ar fi spus agenților F.B.I.-ului și ceea ce pretindeau aceștia în raportul întocmit de ei. Consilierul l-a întrebat pe Williams la ce oră părăsise etajul șase pentru a se întîlni cu Norman și cu Jarman la etajul cinci.

Williams: Era după ce părăsisem etajul șase, după ce mîncasem sandvișul cu pui[1]. Am terminat sandvișul cam zece cincisprezece minute după orele 12. Cam asta era ora, cu aproximație.

Întrebare: Aproximativ ce oră era?

Williams: Aproximativ 12,20, poate.

Întrebare: Bine, și acum spune-mi, cînd ai vorbit cu F.B.I.-ul la 23 noiembrie ai spus că te-ai urcat cu mîn-

[1] Unul din indiciile în jurul căruia s-a făcut foarte multă publicitate și cu ajutorul căruia politia a vrut să demonstreze că Oswald trăsese focurile de la fereastra etajului l-au constituit resturile unui prînz — oase de pui și o sticlă goală ce conținuse o băutură nealcoolică. După cum s-a constatat însă ulterior, aceste resturi aparțineau prînzului lui Bonnie Ray Williams. În raportul ei, Comisia a consemnat: „Surse polițienești au purtat răspunderea și pentru informația greșită că oasele de pui găsite la etajul șase erau resturile prînzului lui Oswald. În realitate, ele fuseseră lăsate de un alt salariat, care-și luase acolo prînzul cu cel puțin cincisprezece minute înainte de comiterea asasinatului". Cu toate acestea, pe vremea cînd, datorită „informației greșite", punga cu oase de pui îi mai era atribuită lui Oswald, „New York Times" relata că Gordon Shanklin, șeful biroului F.B.I. din Dallas, afirmase că punga purta amprentele degetelor și a palmei lui Oswald.

carea de prînz la etajul șase cam pe la orele 12, că ai stat acolo numai trei minute și, nevăzînd pe nimeni, ai coborît la etajul cinci pe scara de la extremitatea vestică a clădirii. Crezi că ai stat acolo sus mai mult de trei minute?

Williams: Sînt sigur că am stat mai mult de trei minute.

Întrebare: Îți aduci aminte să le fi spus celor de la F.B.I. că ai stat numai trei minute?

Williams: Nu-mi amintesc să le fi spus că am stat numai trei minute.

Întrebare: Apoi, la 14 ianuarie 1964, cînd ai vorbit cu Carter și Griffin de la F.B.I., aceștia au raportat că le-ai spus că ai coborît la etajul cinci pe la orele 12,05, iar pe la orele 12,30 priveai cortegiul prezidențial. Îți amintești să le fi spus că ai coborît pe la orele 12,05?

Williams: Îmi amintesc că le-am spus că... ei m-au întrebat mai întîi: „Cît timp ți-a trebuit să mănînci sandvișul?" Am răspuns: „Poate cinci sau zece minute, poate chiar cincisprezece minute". Așa cum am spus și aici. Nu-mi aduc aminte să le fi dat un răspuns categoric, cum că ar fi fost cinci minute.

Importanța depoziției lui Williams constă în aceea că, luîndu-și prînzul lîngă o fereastră de la etajul șase, el a plecat de acolo cam cu zece minute înainte de a se fi tras focurile. Deși îi căutase pe colegii săi de birou și se aflase la numai 2—3 m de fereastra din colțul de sud-est, el nu-l văzuse acolo nici pe Oswald și nici pe altcineva. Ar fi avut oare asasinul timpul necesar să ajungă acolo cu numai cîteva clipe înainte ca limuzina să fi apărut jos în Piața Dealey? F.B.I.-ul a căutat, în mod vădit, să se eschiveze de la un răspuns la această întrebare, îndepărtîndu-l pe Williams de la etajul șase cu vreo cincisprezece minute înainte de momentul indicat în depoziția acestuia.

Mărturia din care rezultă că Oswald nu a fost văzut la etajul șase cu cîteva minute înainte de comiterea asasinatului a fost întregită de declarația celor trei oameni aflați la ferestrele etajului cinci, că nici unul dintre ei nu a auzit vreo mișcare după împușcături. Cînd Jarman, de pildă, a fost

întrebat de consilier dacă auzise „vreun om fugind" imediat după împuşcături, el a răspuns: „Nu!".

Întrebare: Sau paşi la etajul de sus?

Jarman: Nu.

Întrebare: N-ai auzit nici un zgomot acolo sus?

Jarman: Nici unul.

Deşi cei trei oameni se retrăseseră de la ferestre înspre interiorul camerei cufundate în linişte de la etajul cinci, unde nu mai rămăsese nici un om, ei nu au auzit nici un zgomot, nici o mişcare deasupra lor. Şi totuşi, Norman a pretins că pe cînd se mai afla la fereastră a putut auzi cum se încărca o puşcă şi sunetul provocat de nişte tuburi-cartuşe goale căzînd pe podeaua de deasupra lui [1].

O analiză a comportării lui Norman, Jarman şi Williams imediat după ce au fost trase focurile ne dezvăluie însă mai bine decît depoziţiile lor ulterioare care au fost impresiile lor la 22 noiembrie. Aşa cum însăşi Comisia a arătat cu prilejul interogării altor martori, declaraţiile făcute ulterior au mai puţină valoare, deoarece ele au putut fi retuşate în urma unor discuţii şi presiuni sociale de tot felul. Cu mult înainte ca ei să apară în faţa Comisiei, versiunea oficială situase sursa împuşcăturilor la un etaj mai sus de cel unde se aflaseră aceşti trei oameni. Ei trăiau în climatul de intoleranţă din oraşul Dallas; fuseseră interogaţi de consilierul Comisiei, care li se adresase cu formula „băieţi" [2]. Nu este lipsit de temei să conchidem că numeroase forţe s-au aliat pentru a imprima depoziţiilor lor o uniformă fidelitate faţă

[1] În momentul cînd au fost trase focurile, Norman se afla la o fereastră deschisă, privind cortegiul de automobile. Se auzea vuietul mulţimii care creştea pe măsură ce limuzina prezidenţială se apropia. Pe de altă parte, un poliţist care se găsea pe podul de cale ferată declarase că „un tren care făcea mult zgomot" trecea peste pod exact în clipa cînd s-a comis asasinatul. În plus, ar mai fi fost detunătura puternică a puştii, dacă s-ar fi tras de la etajul imediat superior. Comisia a acceptat totuşi ca bună afirmaţia lui Norman. Unii membri ai Comisiei au declarat şi ei că în cursul unei reconstituiri au putut auzi sunetul relativ slab al tuburilor-cartuşe goale căzînd pe podea. Dar atunci nu exista nici cortegiul de maşini, nici vuietul mulţimii şi nici nu se trăsese cu vreo puşcă.

[2] Consilierul îi întrebase: „Băieţi, spuneţi-mi, şedeaţi jos, sau stăteaţi în picioare?" „Băieţi, vreţi să arătaţi fereastra spre care aţi fugit toţi trei?" Jarman avea 34 de ani, Norman 26, iar Williams 20.

de versiunea oficială. Într-adevăr, Williams a declarat că „la început am spus celor de la F.B.I. că auzisem numai două" împuşcături şi că abia mult timp după ce focurile au fost trase, amintirea i s-a limpezit, adică a devenit conformă cu părerea generală. La început, a spus el, „nu mi-am putut aminti prea bine. Dar mai tîrziu, cînd lucrurile s-au liniştit, mintea mi s-a limpezit mai bine decît în ziua de 22 şi mi-am amintit că au fost trei împuşcături" [1]. Lucrul pe care l-au făcut cei trei martori imediat după ce au răsunat împuşcăturile — deşi susceptibil de interpretări — este semnificativ tocmai fiindcă nu a fost supus influenţelor mai sus amintite. În plus, atunci cînd au descris ceea ce au făcut imediat după împuşcături, depoziţiile lor concordau, cu toţii declarînd acelaşi lucru.

Norman, Jarman şi Williams au declarat că imediat după ce s-a tras ultima împuşcătură şi-au dat seama că avusese loc o tentativă de asasinat. Dacă ar fi avut impresia că împuşcăturile veneau de sus, ei ar fi urcat poate în fugă scările pentru a da de asasin. Cum acesta era probabil înarmat, s-ar fi putut ca ei să nu fi vrut s-o facă. Este însă clar că o asemenea idee nici nu le trecuse prin minte. Gerald R. Ford, membru al Camerei reprezentanţilor, l-a întrebat pe Williams: „De ce nu v-aţi urcat la etajul şase?" Iar Williams a răspuns: „Pur şi simplu nici nu ne-a trecut prin cap aşa ceva". Dat fiind că stăteau la fereastră aplecaţi în afară, cei trei ar fi avut şi o altă posibilitate: să-i strige pe poliţişti şi pe adjuncţii de şerif aflaţi în stradă, deoarece mulţi alergau pe lîngă clădire în „direcţia greşită", spre dîmbul acoperit cu iarbă. Sau s-ar mai fi putut repezi îndată jos, pentru a comunica poliţiei că focurile fuseseră trase de la etajul şase. În fapt însă, ei s-au năpustit cu toţii spre partea de vest a clădirii, aţintindu-şi privirile spre zona care se întinde la

[1] Comisia a admis că martorii au putut să-şi însuşească concluziile care fuseseră certificate de alţii drept corecte. În pasajul în care discută numărul împuşcăturilor, Comisia spune că „martorii aflaţi la faţa locului au fost cu toţii de acord că au fost trase trei focuri", dar admite că „depoziţiile martorilor oculari ar fi putut fi — fără ca ei înşişi să-şi dea seama — influenţate de larga publicitate acordată concluziei la care se ajunsese că au fost trei împuşcături". Publicitatea făcută concluziei că împuşcăturile veneau de la Depozitul de manuale şcolare nu a fost, desigur, mai puţin largă.

vest de pod. Atenţia lor s-a îndreptat spre gara de triaj din-dărătul gardului de lemn de pe dîmb. Williams a declarat:

Eram surescitaţi, ştiţi, dar nu-mi amintesc ca el [Jarman] să fi spus că după părerea lui împuşcăturile veneau de deasupra noastră. Cu toţii ne-am hotărît să alergăm spre partea de vest a clădirii ...deoarece, ştiţi, toată lumea alerga spre partea de vest a clădirii, spre şinele de cale ferată, noi ne-am închipuit că se afla poate cineva acolo jos. Şi aşa am alergat cu toţii în direcţia aia, în direcţia în care fugeau oamenii şi ne-am uitat afară pe fereastră.

Jarman a declarat şi el că au fugit cu toţii la fereastra dinspre vest. El a spus că nu auzise nici un fel de detunătură de puşcă venind de sus. A fost întrebat ce a văzut cînd a privit afară pe fereastră.

Jarman: Cînd am privit afară pe fereastra aia, am văzut poliţişti şi agenţi secreţi, oameni de la F.B.I. cercetînd triajul de mărfuri şi trenul de pasageri şi lucruri de genul ăsta.

Norman a declarat că după împuşcături „au fugit la fereastra cea mai îndepărtată, cea care dădea spre autostradă", adică la capătul de vest al etajului cinci. Norman a pretins că auzise tuburi-cartuşe căzînd pe podea la etajul superior şi că auzise şi încărcîndu-se puşca. Consilierul l-a întrebat de ce a alergat spre fereastra care dădea spre spaţiul de parcaj şi spre şinele de cale ferată, în partea de vest a clădirii.

Norman: Păi, mi s-a părut că toată lumea alerga către şinele de cale ferată şi am fugit şi noi în direcţia aia [spre fereastră]. Eram curioşi să vedem de ce fuge toată lumea într-acolo. Am crezut că poate...

Aici — chiar în clipa cînd Norman începuse să povestească de ce fugise spre fereastră — consilierul l-a întrerupt.

Întrebare: A propus vreunul dintre voi să vă urcaţi la etajul şase?

Norman: Nu-mi aduc aminte să fi propus cineva să urcăm la etajul şase...

Întrebare: La ce v-ați uitat când ați privit afară pe fereastra aceea?

Norman: Am văzut un polițist și niște detectivi pare-mi-se cercetînd automobilele goale de acolo Îmi amintesc că am văzut pe unul suit pe o mașină.

Întrebare: Pe acoperișul mașinii?

Norman: Da, le cercetau.

Întrebare: Ați văzut polițiști cercetînd automobile pe lîngă șinele de cale ferată?

Norman: Da.

Comisia a relatat în următoarele cuvinte reacția celor trei oameni:

Cei trei oameni au fugit spre partea de vest a clădirii, de unde puteau privi spre tripla răscruce, pentru a vedea ce se întîmplase cu cortegiul de automobile.

Comisia nu numai că nu a rezumat declarațiile celor trei oameni în legătură cu ceea ce văzuseră ei după ce auziseră împușcăturile, dar concluzia pe care a tras-o este contrară spiritului depoziției lor; ea pretinde că oamenii ar fi fugit spre partea de vest a clădirii numai „pentru a vedea ce se întîmplase cu cortegiul de automobile".

Cînd au compărut în fața Comisiei, Norman, Jarman și Williams au declarat că focurile fuseseră trase de deasupra lor. Dar reacția lor din 22 noiembrie, imediat după ce le-au auzit, pune sub semnul întrebării afirmația Comisiei că toți trei martorii „au auzit că focurile au fost trase de la etajul imediat superior". Această reacție reduce importanța ce ar putea-o avea declarațiile lor în sensul întăririi declarațiilor lui Brennan, și anume că l-ar fi văzut pe Oswald trăgînd focurile de la fereastra aflată la colțul de sud-est al etajului șase.

Atît Norman cît și Jarman au fost citați de Comisie în sprijinul afirmației ei că Brennan ar fi făcut polițiștilor o descriere a asasinului la cîteva minute după comiterea asasinatului. Dar, deși Norman a declarat că-l văzuse pe Brennan în fața clădirii la zece sau cincisprezece minute după împușcături, el nu a spus dacă Brennan se afla cu un polițist și nici nu i s-a pus vreo întrebare în această privință.

Ford: Stătea el [Brennan] cu un alt om și v-au chemat ei?

Norman: Nu știu exact dacă stătea cu altcineva, dar erau cîțiva oameni care stăteau pe acolo și mi-amintesc că vorbea și cred că-mi aduc aminte că spunea că ne văzuse la început, cînd ne-am dus la fereastra de la etajul cinci, atunci ne văzuse. Cred că l-am auzit spunînd asta, dar dacă stătea chiar alături nu știu. Era destul de multă lume care stătea pe acolo.

Norman nu poate fi deci citat în sprijinul afirmației făcute de Comisie că Brennan îl descria pe asasin polițiștilor, deoarece Norman arată că Brennan stătea de vorbă povestind ceva despre doi spectatori văzuți la etajul cinci — subiect desigur interesant, dar care e greu de conceput că l-ar fi putut preocupa — la numai cîteva minute după eveniment — pe un martor ocular al faptelor asasinului președintelui. În plus, Norman nu a dat nici o indicație că vreun polițist s-ar fi aflat printre „cei cîțiva oameni care stăteau acolo".

Nu se poate considera nici că Jarman, prin declarația sa, ar fi confirmat întru totul cele afirmate de Brennan și de Comisie. Jarman a declarat că sosise la parterul clădirii în același moment cu Norman; în fața depozitului, a spus Jarman, l-a văzut pe Brennan stînd de vorbă cu un polițist. Deși a rămas cîteva minute pe acolo, tot ce l-a auzit Jarman pe Brennan spunînd era că „văzuse țeava unei puști ieșind afară pe fereastră".

Comisia a arătat că ea s-a întemeiat pe depoziția lui Brennan și a altor cinci persoane — Norman, Jarman, agentul serviciului secret Sorrels, inspectorul Sawyer și polițistul Barnett — cînd a ajuns la concluzia că „la cîteva minute după asasinat Brennan l-a descris pe om poliției". Dar din aceștia cinci, patru nu au declarat sub nici o formă că Brennan ar fi făcut poliției vreo descriere, iar al cincilea, Sorrels, nici nu sosise încă la Depozitul de manuale școlare în momentul cînd descrierea radiofonică, atribuită de Comisie lui Brennan, fusese difuzată.

7. Ceilalţi martori

În momentul cînd au fost trase focurile se aflau opt martori la etajul patru al Depozitului de manuale şcolare Texas, patru martori la etajul trei, doi martori la etajul doi şi trei martori la etajul întîi. În plus, doisprezece salariaţi se aflau pe treptele de la intrarea din faţă şi numeroase alte persoane stăteau în faţa clădirii. Numeroşi martori stăteau şi pe cealaltă parte a străzii, peste drum de Depozitul de manuale şcolare. Majoritatea acestor persoane nu a fost convocată de Comisie, care s-a bizuit pe 73 de declaraţii strînse de F.B.I. de la persoane despre care, potrivit spuselor lui J. Edgar Hoover, „se ştia că la 22 noiembrie 1963 s-au aflat în clădirea Depozitului de manuale şcolare Texas", printre acestea fiind incluse şi cinci care în nici un moment al zilei aceleia nu fuseseră în clădire. Unul dintre cei despre care „se ştia că s-au aflat" în clădire — Warren Caster — se găsea la 22 noiembrie în localitatea Denton, Texas.

Marea majoritate a acestor declaraţii nu conţin părerea martorilor cu privire la direcţia de unde răsunaseră împuşcăturile, deşi este limpede că prima datorie a celor ce efectuau ancheta era să le pună această întrebare [1]. Deficienţele

[1] Una dintre aceste declaraţii obţinute de agenţii F.B.I.-ului este tipică prin omisiunile ei. Semnatara ei, doamna Sharson Nelson, se afla cam la jumătatea drumului între Depozitul de manuale şcolare şi pod ; ea, evident, auzise împuşcăturile şi se afla într-o poziţie excelentă pentru a spune dacă considera că răsunaseră din dreapta sau din stînga ei. Zadarnic va căuta însă cititorul în declaraţia ei o asemenea apreciere.

Dallas, Texas
18 martie 1964

Eu, doamna Sharon Nelson, născută Simmons, fac aici de bunăvoie şi nesilită următoarea declaraţie către E. J. Robertson, care s-a legitimat ca agent special al F.B.I.-ului :

Numele meu este Sharon Nelson, născută Simmons, locuiesc pe East 9th Street nr. 409, apartamentul 202, Dallas, Texas. Am 20 de ani, m-am născut la 24 februarie 1944 la Abilene, Texas. Sînt albă şi lucrez ca funcţionară la Depozitul de manuale şcolare Texas.

În momentul cînd a fost împuşcat preşedintele Kennedy stăteam pe trotuar pe Elm Street, cam la jumătatea drumului între clădirea Depozitului de manuale şcolare Texas şi viaductul de peste Elm Street.

În momentul cînd preşedintele a fost împuşcat eram cu Jeannie Holt, Pleasant Drive nr. 2 521, Dallas, şi Stella Jacob, South Marsalis nr. 508, Dallas.

Nu l-am văzut pe Lee Harvey Oswald în momentul cînd preşedintele Kennedy a fost împuşcat.

Nu-mi amintesc să fi văzut în dimineaţa zilei de 22 noiembrie 1963

celor 73 de declarații nu trebuie imputate F.B.I.-ului. Hoover a declarat că agenților săi li s-a cerut de către Comisie să obțină anumite informații foarte precise, printre care nu se numără părerea martorilor cu privire la locul de unde răsunaseră împușcăturile. Dacă unele declarații conțin totuși această informație, acest lucru se datorește pe cît se pare faptului că martorii au dat-o din proprie inițiativă. O asemenea declarație este cea făcută de Victoria Elizabeth Adams, care se afla la etajul patru al clădirii, de unde privea cortegiul de automobile prezidențial. Domnișoara Adams a declarat că după ce fusese tras ultimul foc, ea și un coleg de-al ei „am fugit pe scări, am ieșit afară din clădire și ne-am îndreptat spre calea ferată, unde observasem că fugeau alți oameni". În declarația pe care a dat-o agenților F.B.I.-ului nu se spune din ce direcție avusese ea impresia că răsunaseră împușcăturile, dar acțiunea ei este grăitoare : a fugit înspre triajul de cale ferată, aflat la vest de depozit. Dacă agenții F.B.I.-ului i-ar fi cerut domnișoarei Adams să spună de unde răsunaseră, după părerea ei, împușcăturile, raportul lor ar fi fost mult mai util. La 7 aprilie 1964, domnișoara Adams a compărut în fața consilierului Comisiei. Deși nici acesta din urmă nu a întrebat-o de unde crede că fuseseră trase focurile, ea și-a exprimat totuși părerea : „păreau mai curînd să vină dinspre dreapta jos decît dinspre stînga sus". Domnișoara Adams stătea la o fereastră de la etajul patru, așa încît jos și la dreapta ei se afla dîmbul, în timp ce sus și la stînga ei se afla fereastra din colțul de sud-est al etajului șase.

O altă omisiune caracteristică a acestor declarații — care toate la un loc constituie piesa Comisiei nr. 1 381 — reiese

în clădirea Depozitului de manuale școlare vreo persoană necunoscută mie.

La 22 noiembrie 1963 am părăsit clădirea Depozitului de manuale școlare Texas cam pe la orele 12,20 și în ziua aceea nu m-am mai întors în clădire.

Am citit declarația de față, care constă dintr-o pagină și jumătate, ea este adevărată și corespunde celor declarate de mine, în conformitate cu ceea ce știu.

(ss) Doamna Sharon Nelson (Simmons)

Martori : E. J. Robertson, agent special al F.B.I.-ului, Dallas, Texas. 18.3.1964.
Thomas T. Trettis Jr., agent special al F.B.I.-ului, Dallas, Texas, 18.3.1964.

atunci cînd comparăm declarația întocmită de F.B.I. în numele lui Williams H. Shelley cu depoziția făcută de acesta din urmă în fața consilierului Comisiei. În declarația pe care a dat-o agenților F.B.I.-ului, Shelley nu s-a referit la direcția de unde răsunaseră după părerea lui împușcăturile. Întrebat însă la 7 aprilie 1964, el a fost cît se poate de explicit.

Întrebare : Care părea să fie direcția sau sursa detunăturii ?
Shelley : Răsuna ca și cum ar fi venit dinspre vest.
Întrebare : Răsuna ca și cum ar fi venit dinspre vest ?
Shelley : Da.

Dorothy Ann Garner a urmărit cortegiul de automobile prezidențial de la etajul patru al Depozitului. Ea a auzit detunături puternice și „i s-a părut atunci că împușcăturile sau detunăturile veneau dintr-un punct situat la vest de clădire". Otis N. Williams a spus agenților F.B.I.-ului că stătea pe treptele din fața clădirii. El a declarat : „Mi s-a părut că acele explozii sau împușcături veneau din direcția viaductului care trece peste Elm Street".

Doamna Virgie Baker a declarat agenților F.B.I.-ului că ea și patru colegi de-ai săi stăteau chiar în fața intrării principale a depozitului, cam la zece metri mai încolo. Toți au auzit împușcăturile și au alergat spre vest, pe o distanță de vreo cincizeci de metri. Doamna Baker n-a specificat dacă i s-a părut că împușcăturile veneau din direcția aceea — sau, dacă a specificat-o, agenții F.B.I.-ului au omis lucrul acesta din raportul lor. Ea se numără printre puținii martori oculari cărora li s-a dat posibilitatea să depună mărturie. Deși nu a fost chemată în fața Comisiei, a fost interogată la Dallas de un împuternicit al Comisiei. Cu această ocazie ea a declarat că, după părerea ei, împușcăturile nu au răsunat dinspre Depozitul de manuale, ci dintr-o zonă „din apropierea viaductului".

Danny Garcia Arce le-a spus agenților F.B.I.-ului că se afla „pe o porțiune cu gazon, chiar în fața clădirii depozitului". Lui i s-a părut că împușcăturile „veneau din direcția șinelor de cale ferată, de lîngă spațiul de parcare, la extremitatea de vest a clădirii depozitului".

Ochus V. Campbell, vicepreşedinte al Depozitului de manuale şcolare Texas, a declarat că el şi cu Roy Truly, administratorul societăţii, „hotărîseră să privească cortegiul de automobile şi se postaseră lîngă curba de pe Elm Street, alături de semaforul de pe stradă". Deşi stăteau în faţa clădirii cînd au fost trase focurile, lui Campbell i s-a părut că veneau dinspre un punct situat „lîngă şinele de cale ferată de pe viaduct". Declaraţia pe care F.B.I.-ul i-a luat-o lui Truly nu indică părerea acestuia despre direcţia de unde răsunaseră împuşcăturile. Cînd şi-a făcut însă depoziţia în faţa Comisiei, n-a ezitat de loc să şi-o exprime : „Mi s-a părut că împuşcăturile veneau din vecinătatea căii ferate sau a şantierului W.P.A. [pergola de lîngă gardul de lemn de pe dîmb]".

Doamna Avery Davis a spus agenţilor F.B.I.-ului că „stătea pe una din primele trepte de la intrarea clădirii pentru a vedea cortegiul de automobile prezidenţial cînd avea să treacă pe Elm Street". Ea a auzit explozii şi i „s-a părut că veneau din direcţia viaductului care trece peste Elm Street, la vest de locul unde mă aflam".

Doamna Dolores A. Kounas stătea în apropiere de colţul de sud-vest al încrucişării dintre Elm Street şi Houston Street. Ea a declarat agenţilor F.B.I-ului : „Deşi mă aflam pe cealaltă parte a străzii, peste drum de clădirea depozitului, şi mă uitam în direcţia clădirii cînd trecea cortegiul de automobile, după ce au răsunat împuşcăturile nu m-am uitat în sus spre clădire, deoarece mi s-a părut că împuşcăturile veneau dinspre vest, din vecinătatea viaductului".

Joe R. Molina şi Buell Wesley Frazier stăteau pe treptele din faţa Depozitului de manuale şcolare. Deşi în depoziţia lor au declarat că au auzit împuşcături răsunînd dinspre vest de clădire, declaraţiile ce le-au fost luate de F.B.I. nu conţin această apreciere. Molina a declarat consilierului Comisiei că lui i s-a părut că împuşcăturile „veneau din partea de vest ; aceasta a fost prima mea impresie". El a adăugat : „Nu voiam să mă gîndesc la ce se întîmplase, ştiţi, dar am vrut să aflu, aşa că m-am îndreptat spre panta cu gazon, ştiţi, încercînd să surprind frînturi de conversaţie de la oamenii care se aflau acolo, în apropiere". Cînd s-a prezentat în faţa Comisiei, Frazier a declarat : „Păi, ca să fiu sincer cu dumneavoastră, mi

s-a părut că venea de acolo de jos, știți, acolo unde se află viaductul. Sînt acolo cîteva, ba chiar destul de multe șine de cale ferată care se împreunează, și de acolo, de unde mă aflam, răsunase de parcă ar fi venit de jos de acolo, dinspre șinele de cale ferată".

Steven F. Wilson, vicepreședinte al sectorului sud-vestic al firmei „Allyn & Bacon, Inc.", care își avea birourile în clădirea Depozitului de manuale școlare Texas, se afla la o fereastră de la etajul trei în momentul comiterii asasinatului. La 25 martie 1963 el a declarat unui agent al F.B.I.-ului că „împușcăturile păreau să vină dinspre extremitatea de vest a clădirii sau dinspre pergola de pe Elm Street, aflată în fața extremității de vest a clădirii noastre. Împușcăturile nu răsunaseră ca și cum ar fi venit de undeva de deasupra mea". După această întrevedere, a spus Wilson, el a fost mereu vizitat de agenți ai F.B.I.-ului : „Nu mai puteam lucra de loc. Tot timpul erau aici". Cînd ulterior l-am vizitat în biroul său din clădirea depozitului pe acest director, un om în vîrstă de șaizeci și trei de ani, cu o minte limpede, și i-am cerut să ia parte la o convorbire filmată, el a refuzat spunînd : „Dacă stau de vorbă cu dumneavoastră și filmați ceea ce vă voi povesti despre impresiile mele inițiale, că împușcăturile au venit de acolo de jos, dinspre triajul căilor ferate, iar nu de sus de la etajul șase, iar o să vină agenții într-una încoace și pur și simplu nu mă mai simt în stare să suport încă o dată așa ceva. Nu numai munca, dar probabil și sănătatea mea ar avea de suferit".

La întrevederea avută cu F.B.I.-ul la 25 martie, Wilson a declarat că „el nu ar avea nimic împotrivă să se prezinte în fața Comisiei instituite de președinte și să depună mărturie sub prestare de jurămînt în privința informației din declarația sa", dar nu a fost convocat de Comisie. Într-adevăr, nici unul dintre salariații aflați în clădire și care declaraseră agenților F.B.I.-ului că, după părerea lor, împușcăturile nu răsunaseră din clădire n-a fost chemat în fața Comisiei.

Comisia pretinde a fi cumpănit „depozițiile martorilor oculari prezenți la scena asasinatului". Ea a pus un deosebit accent pe depozițiile lui Norman, Jarman și Williams — pe care le-a citat în afara contextului lor — și nu a acordat nici un fel

de importanţă depoziţiilor contrare concluziilor sale. De pildă, şase martori care stăteau pe treptele de la intrarea în clădirea Depozitului de manuale şcolare, aproape direct sub fereastra de unde se pretinde că ar fi tras Oswald, au declarat că lor li s-a părut că împuşcăturile veneau dinspre vest, din direcţia dîmbului. Dar despre depoziţiile lor nu s-a pomenit nimic în Raport. Cu excepţia celor trei oameni aflaţi la etajul cinci, Comisia nu a dezvăluit părerea nici unui singur salariat care se găsise fie în Depozitul de manuale, fie în faţa lui. Cred că este un fapt semnificativ, ba chiar îngrijorător, deoarece majoritatea salariaţilor cărora li s-a cerut părerea cu privire la direcţia de unde răsunaseră împuşcăturile, sau care din proprie iniţiativă şi-au exprimat-o, au fost în dezacord cu cei trei oameni aflaţi la etajul cinci, declarînd că împuşcăturile răsunaseră dinspre vest de clădire, din apropierea dîmbului acoperit cu iarbă. Dacă Comisia ar fi dorit să dovedească că din direcţia aceea răsunaseră împuşcăturile, ea nu ar fi avut altceva de făcut decît să treacă peste depoziţiile martorilor de la etajul cinci şi să citeze depoziţiile celorlalţi. Dacă Comisia ar fi dorit să demonstreze că au fost trase focuri atît de pe dîmb cît şi din clădirea depozitului, ea ar fi putut prezenta cîte trei martori pentru fiecare versiune. În fapt, pentru întocmirea Raportului Warren au fost selecţionaţi numai acei martori care au susţinut părerea că focurile fuseseră trase din clădirea depozitului.

8. Arma crimei

În ziua de 22 noiembrie, orele 13,22, a fost descoperită o puşcă la etajul şase al clădirii Depozitului de manuale şcolare. Cei care au găsit-o au fost ofiţerul de poliţie Seymour Weitzman şi adjunctul de şerif Eugene Boone. Un alt adjunct de şerif, Luke Mooney, s-a alăturat primilor doi aproape imediat după aceea. „Mă aflam la cel mult zece sau cincisprezece

paşi de Boone — a spus Mooney — cînd l-am auzit strigînd : «Iată puşca !»". Wietzman, Boone şi Mooney au văzut cu toţii puşca. Apoi căpitanul J. Will Fritz şi locotenentul J. C. Day de la poliţia din Dallas au sosit la faţa locului. Day a examinat puşca. Fritz a luat-o în mînă şi a scos un cartuş din magazia de gloanţe.

Mai tîrziu, în aceeaşi zi, autorităţile din Dallas au comunicat presei că arma găsită la etajul şase era un Mauser german de 7,65 mm. Wade, procurorul districtului Dallas, a repetat la o conferinţă de presă televizată această informaţie, care a fost pe larg relatată în presă.

Descrierea amănunţită a armei s-a dovedit însă curînd incomodă. Deşi F.B.I.-ul comunicase la 23 noiembrie că Oswald poseda o armă, ea nu era similară cu cea care se spusese că ar fi fost găsită la etajul şase al Depozitului de manuale şcolare. Potrivit spuselor F.B.I.-ului, arma pe care o cumpărase Oswald era o carabină italiană Mannlicher-Carcano de 6,5 mm. Autorităţile din Dallas, inclusiv Wade, au declarat atunci că puşca descoperită în ziua precedentă la orele 13,22 nu era germană, ci italiană. Nu un Mauser, ci o carabină, şi nu de 7,65 mm, ci de 6,5 mm.

Am plecat la Dallas la începutul anului 1964 şi m-am întîlnit acolo cu Hugh Aynesworth, reporter al ziarului „The Dallas Morning News", care mi-a înmînat fotocopii după mai multe declaraţii date în scris, sub prestare de jurămînt. Printre aceste documente, întocmite de poliţia din Dallas, se află şi unul semnat de ofiţerul de poliţie Weitzman. Deşi Comisia nu a publicat în Raportul său declaraţia lui Weitzman, ea poate fi găsită — nu prea uşor — în volumul al XXIV-lea, unde este reprodusă fără comentarii. Pentru ca documentarea să fie cît mai completă, o reproduc în anexă [1]. Această declaraţie ne arată că Weitzman a descris arma pe care el şi Boone o găsiseră ca fiind „un Mauser de 7,65 cu închizător mobil, prevăzut cu un vizor de 4/18 — totul într-un toc de piele cafeniu închis".

Cînd, la invitaţia Comisiei, m-am prezentat pentru prima

[1] Vezi Anexa VI.

oară în fața ei, la 4 martie 1964, am cerut permisiunea să examinez arma. Permisiunea mi-a fost refuzată, dar la 2 iulie 1964 am făcut o nouă depoziție, de data aceasta cu condiția de a mi se permite să examinez pretinsa armă a crimei. După ce m-am uitat la ea și ținînd seama de declarația scrisă a ofițerului de poliție Weitzman, am spus Comisiei că, deși nu sînt expert în arme, sînt totuși în stare să văd ce e o carabină italiană de 6,5, deoarece pe armă erau clar ștanțate cuvintele „MADE ITALY" și „CAL. 6,5". Mi-am exprimat părerea că era improbabil ca un ofițer de poliție să fi comis o asemenea eroare de identificare. Comisia — probabil din cauza faptului că se făcuse multă vîlvă în Europa în legătură cu această nepotrivire [1] — a încercat să-i găsească o explicație într-un capitol al Raportului intitulat „Speculații și zvonuri".

Speculație. Marca armei folosite la comiterea asasinatului este înscrisă pe ea. De aceea, cei care au găsit arma la etajul șase al Depozitului de manuale școlare Texas trebuie să fi fost în stare să o identifice corect, indicînd marca ei.

Constatarea Comisiei. Din examinarea puștii nu reiese numele vreunui fabricant [2].

O inscripție gravată pe pușcă arată că ea a fost fabricată în Italia. Pușca a fost identificată de căpitanul Fritz și de locotenentul Day, primii care au avut-o efectiv în mînă.

Cele de mai sus constituie o denaturare a unei întrebări legitime, cu scopul de a o eluda mai ușor. Și mai grosolan este însă felul cum prezintă Comisia faptele în „constatarea" ei.

[1] Deși în timpul depoziției mele erau prezenți reporteri, după cîte știu nici un ziar american nu a socotit necesar să menționeze că o pușcă care purta indicii clare și neîndoielnice ce o identificau ca fiind italiană și de un anumit calibru fusese prezentată drept germană și de alt calibru.

[2] După ce a ascultat depoziția care a stabilit că țara de baștină a carabinei și calibrul ei erau ștanțate pe armă, Comisia a avut de ales : fie să se ocupe de acest lucru, fie să respingă speculațiile, adesea iresponsabile, ale lui Thomas Buchanan, autorul unei cărți intitulate „Who Killed Kennedy ?" („Cine l-a ucis pe Kennedy ?") Comisia a ales cea de-a doua alternativă. Totuși, în acest caz, presupunerea lui Buchanan nu era cu totul greșită, deoarece — în ciuda constatării Comisiei — din depoziția lui Robert A. Frazier, un expert al F.B.I.-ului în identificarea armelor de foc, reiese că numele armei apare efectiv pe Mannlicher-Carcano. Întrebat cum a identificat arma, Frazier a răspuns :

> Ceea ce am identificat efectiv este numele fabricantului, care apare pe țeavă, și numărul de serie ; aceste indicații arătau că era o armă militară italiană.

Frazele sînt aici meşteşugite în aşa fel, ca să creeze în mod inevitabil impresia că Day sau Fritz au identificat pe loc arma ca fiind o carabină italiană. Ceea ce citează Comisia în sprijinul afirmaţiei sale nici măcar nu sugerează că Day sau Fritz ar fi identificat arma ca fiind o carabină italiană sau că ei ar fi făcut vreo referire la calibrul armei. De asemenea, Comisia nu face nici o menţiune cum că Day sau Fritz ar fi identificat arma cu ocazia descoperirii ei.

În capitolul introductiv al Raportului, intitulat „Rezumat şi concluzii" — capitol care nu conţine nici un fel de referiri documentare —, este din nou vizibilă transformarea pe nesimţite a probelor, lucru la care se referă profesorul Trevor-Roper. La scurt timp după ce arma a fost descoperită la etajul şase, locotenentul Day, potrivit spuselor Comisiei, „a ţinut arma de patul ei, în timp ce căpitanul Fritz a scos un cartuş, acţionînd închizătorul. Locotenentul Day a observat imediat că pe carabină era gravat numărul de serie „C 2 766", precum şi indicativele „1940", „MADE ITALY" şi „CAL. 6,5". Vedem deci aici Comisia afirmînd mai clar ca oriunde că Day „a identificat" arma „imediat". Hotărîrea de a rezerva această afirmaţie pentru sanctuarul în care nu au avut voie să pătrundă referiri, citate sau probe a fost cît se poate de înţeleaptă, deoarece afirmaţia nu este sprijinită de fapte.

Căpitanul Fritz nu a declarat în depoziţia sa că Day ar fi identificat carabina ca fiind o armă italiană. De fapt, un poliţist a spus că Fritz a descris-o la faţa locului ca pe un Mauser.

E lesne de înţeles de ce Comisia a ezitat să citeze depoziţia lui Day drept dovadă că el a identificat arma „imediat" ca fiind o carabină italiană, deoarece, dacă făcea acest lucru, ar fi ridicat poate mai multe probleme decît era în stare să rezolve. În cursul depoziţiei sale, Day însuşi a arătat că, la un moment dat, el a făcut ceea ce pare să fi fost prima referinţă la identitatea armei, şi anume în timp ce se afla la el în birou şi dicta un memoriu. Aceasta s-a întîmplat, a declarat el, după ce „am preluat arma, am dus-o la birou, unde am dictat". Cu altă ocazie, Day a afirmat că a descris puşca unor „poliţişti". Comisia a presupus că aceasta s-a petrecut la etajul şase al Depozitului de manuale şcolare, dar nici unul dintre ceilalţi patru poliţişti prezenţi, care au depus în această chestiune, nu

a susținut poziția lui Day. De fapt, trei din aceștia patru și-au amintit în schimb de o discuție avută, după cît se pare, în prezența lui Day, în legătură cu un Mauser ; chestiunea nu a mai fost ridicată cînd a depus cel de-al patrulea polițist. Day a mai declarat că, în timp ce se afla în automobil, după ce plecase de la depozit însoțit de Bardwell D. Odum, agent al F.B.I.-ului, el i-a descris acestuia din urmă arma și l-a auzit apoi pe Odum „transmițînd descrierea prin radio F.B.I.-ului". Odum a fost menționat în Raport ca martor al Comisiei, dar el nu a compărut nici în fața Comisiei, nici în fața consilierului. El a înaintat numai o scurtă declarație scrisă în care n-a pomenit însă nici de pușcă, nici de locotenentul Day, nici de vreo comunicare radiofonică și nici de plecarea de la depozit. Deoarece Comisia nu a publicat stenograma comunicării radiofonice înregistrate la F.B.I., nici Comisia, nici agentul F.B.I.-ului nu ne pot oferi vreo confirmare a celor declarate de Day.

Așa cum lasă să se înțeleagă Comisia, în această chestiune timpul este esențial. Nu încape îndoială că pînă la urmă poliția din Dallas a prezentat o carabină italiană conformă cu declarația lui Day. Problema este însă ce armă a fost găsită la etajul șase al depozitului. Day nu putea fi în nici un caz citat de Comisie ca sursă infailibilă. Așa, de pildă, el a declarat : „Aceasta este pușca găsită în ziua de 23 noiembrie 1963 la etajul șase al Depozitului Texas de pe Elm Street nr. 411", și mai departe : „Am înregistrat-o la timpul său ca purtînd nr. C. 2 566". Consilierul a fost nevoit să-i atragă atenția asupra datei greșite și a numărului de serie inexact. Singurul lucru pe care nu l-a greșit Day a fost adresa.

Dilema în fața căreia se găsea Comisia este clară. I-a cerut lui Day să dovedească că el identificase arma chiar la fața locului ca fiind o pușcă italiană, dar el nu a putut face o asemenea dovadă. Atunci Comisia a trecut pur și simplu peste această chestiune în Raportul propriu-zis, a prezentat o deducție pe nimic întemeiată în capitolul „Speculații și zvonuri", iar în expunerea narativă din capitolul introductiv, lipsit de orice documentare, dar citit de foarte multă lume, s-a mărginit să facă o afirmație gratuită.

În următoarea ei „speculație", Comisia s-a ocupat ceva mai

direct de faptul că, deşi ţara de baştină şi calibrul erau ştanţate pe puşcă, totuşi ea fusese „identificată iniţial" în mod greşit de mai mulţi poliţişti. În explicaţia dată de ea, Comisia nu a dezvăluit prezenţa inscripţiilor de pe armă, dar în schimb a căutat, după cum vom vedea, să arunce întreaga vină pentru identificarea pripită asupra unui singur poliţist. Un membru al Comisiei a încercat chiar să implice şi un reporter în treaba asta. Într-un articol publicat în revista „Life" din 2 octombrie 1964, Ford, membru al Camerei reprezentanţilor, s-a străduit să risipească unele îndoieli care se temea că ar fi persistat chiar şi după ce Raportul Warren fusese dat publicităţii. În privinţa motivului pentru care arma fusese iniţial greşit descrisă, Ford a dat următoarea explicaţie :

> Un reporter, grăbit din pricina faptului că era ultimul moment cînd mai putea transmite informaţii înainte de închiderea ediţiei, l-a întrebat pe un poliţist care stătea lîngă el ce fel de puşcă ar putea să fie. Acesta i-a răspuns că, după părerea lui, s-ar putea să fie un Mauser. Reporterul şi-a scris reportajul prezentînd arma ca pe un Mauser, iar descrierea a făcut înconjurul lumii. Deşi a fost urmată de o rectificare, eroarea a dat naştere la numeroase suspiciuni.

Explicaţia, oricît ar părea de convingătoare, este falsă. Pînă şi în Raport, pe care Ford l-a semnat, se declară că puşca a fost iniţial identificată ca fiind un Mauser 7,65, deoarece ofiţerul de poliţie Weitzman „a socotit că arăta ca un Mauser". Dat fiind că declaraţia scrisă prin care Weitzman afirmă că arma este un Mauser 7,65 a fost întocmită şi semnată a doua zi după asasinat, explicaţia cu reporterul grăbit de apariţia ziarului la 22 noiembrie nu poate sta în picioare. Mai mult încă, procurorul districtului Wade a mai descris arma ca fiind un Mauser în ziua de 23 noiembrie, la o conferinţă de presă televizată.

Comisia a explicat că Weitzman „n-a examinat puşca de aproape şi că n-a aruncat decît o privire asupra ei". Raportul declară : „Ofiţerului de poliţie Weitzman, care nu s-a uitat decît o clipă la puşcă şi nu a mînuit-o, i s-a părut că arma arăta ca un Mauser 7,65 cu închizător mobil". Mai încolo Raportul spune că „puşca găsită la etajul şase în clădirea De-

pozitului de manuale şcolare Texas a fost iniţial identificată ca fiind un Mauser 7,65, şi nu ca un Mannlicher-Carcano 6,5, deoarece ofiţerului de poliţie care a văzut-o primul i s-a părut că arată ca un Mauser. El nu a mînuit arma şi nici nu a examinat-o îndeaproape".

Aceste observaţii sînt tot ce conţine Raportul Comisiei Warren în această chestiune de importanţă vitală. În Raport membrii Comisiei nu au publicat declaraţia scrisă a lui Wietzman şi nici n-au comentat-o ; dacă ar fi făcut acest lucru, ar fi trebuit să explice totodată cum dintr-o singură „privire" şi fără să se uite îndeaproape la ea, Weitzman a fost în stare să descrie cu atîta precizie vizorul telescopic, precum şi materialul din care era confecţionat tocul de puşcă, şi culoarea lui ; de asemenea, s-ar pune şi întrebarea cum de a fost posibil ca Weitzman să fi făcut o declaraţie scrisă sub prestare de jurămînt dacă — aşa cum susţine Comisia — n-a avut de unde să cunoască amănuntele cuprinse în declaraţia sa.

Am putea fi înclinaţi să credem că Weitzman, un poliţist din Dallas, este un om cu cunoştinţe şi instrucţiune limitate, poate chiar nefamiliarizat cu armele şi lipsit de experienţă în mînuirea lor. Să lăsăm însă Raportul deoparte şi să examinăm volumul al VII-lea, care conţine depoziţia sa. Aici se poate citi că Weitzman este licenţiat — mai precis, inginer. El a avut şi a condus la Dallas un magazin de confecţii pentru femei, iar după aceea a fost director general al unei corporaţii posedînd magazine în cîteva state. Înainte, timp de cincisprezece ani, fusese inspector a 26 de magazine şi se poate presupune, fără teamă de a greşi, că el ştia ce înseamnă răspundere personală şi cunoştea însemnătatea unor acte oficiale. El cunoştea şi puştile, fiind „destul de familiarizat" cu armele — aşa cum spune singur —, „deoarece am lucrat un timp în comerţul cu articole de sport".

Consilierul ar fi trebuit să-i arate lui Weitzman puşca Mannlicher-Carcano şi să-l întrebe dacă este arma pe care a găsit-o la etajul şase, dar lui Weitzman nu i s-a îngăduit să examineze presupusa armă a crimei. Este una din ironiile anchetei că mie Comisia mi-a permis să iau în mînă puşca Mannlicher-Carcano, iar lui Weitzman, cînd a depus mărturie, i s-a refuzat pînă şi să-şi arunce ochii pe ea. Consilierul i-a prezen-

tat trei fotografii diferite, dar toate erau fotografii ale locului unde fusese descoperită arma, iar nu ale armei însăşi.

Weitzman a declarat că a rămas lîngă puşcă pînă cînd căpitanul Fritz a scos cartuşul. În afară de depoziţia scrisă făcută la poliţie, el a descris unor agenţi ai F.B.I.-ului puşca şi a spus consilierului Comisiei că descrisese arma ca fiind „o puşcă de culoarea metalului... un metal albastru... partea din spate a închizătorului era vizibil uzată... un stejar cafeniu închis... lemn brut". S-ar putea ca cineva, aruncînd o privire asupra unei arme, să poată stabili culoarea, tipul ei şi lemnul din care e confecţionat patul ei, dar, pentru a vedea că „partea din spate a închizătorului era vizibil uzată", era necesar mai mult decît o privire fugară. În plus, în declaraţia sa scrisă, Weitzman a afirmat sub prestare de jurămînt că puşca avea un vizor telescopic 4/18.

Raportul arată că lui Weitzman, după ce „a aruncat o privire asupra ei", i s-a părut că puşca „arăta ca un Mauser 7,65", dar nu ni se spune că el a făcut descrierea amănunţită a puştii într-o declaraţie scrisă sub prestare de jurămînt. Dar prezentarea în mod atît de subiectiv a mărturiei este o nimica toată în comparaţie cu insinuarea clară făcută de Comisie că Weitzman fusese singurul care identificase arma ca pe un Mauser. Comisia nu s-a adresat niciodată celorlalţi poliţişti, care au descris şi ei arma ca fiind un Mauser, dar ale căror opinii n-am fost în stare să le dau publicităţii. Doi oameni au descoperit arma — Weitzman şi Boone — şi amîndoi au descris-o ca fiind un Mauser 7,65. Cînd a sosit căpitanul Fritz, el a îngenuncheat pe podea pentru a examina puşca şi — potrivit spuselor lui Boone — a declarat şi el că era un Mauser 7,65.

Locţiitorul de şerif Boone a declarat : „Mi s-a părut că era un Mauser 7,65". Cînd a fost întrebat : „Cine a spus în ziua aceea că era un Mauser ?", Boone a răspuns : „Cred că căpitanul Fritz !" Boone a spus că Fritz „zisese că aşa părea. Aceasta se întîmplase cînd locotenentul Day — cred că aşa îl cheamă —, omul de la I.D. [1], se pregătea să o fotografieze. Noi tocmai discutam despre ea. Şi el [Fritz] a spus că pare un Mauser 7,65". Spre deosebire de Weitzman, lui Boone i s-a

[1] Identification Department : Serviciul de identificare. — *Nota trad.*

arătat puşca Mannlicher-Carcano, dar el nu a putut-o identifica ca fiind arma pe care o găsise împreună cu Weitzman. Locţiitorul de şerif Mooney, care sosise la faţa locului cu cîteva secunde după ce fusese descoperită arma, a depus mărturie exact înaintea lui Boone. Puşca Mannlicher-Carcano se afla, probabil, în camera de audieri sau, în orice caz, prea departe nu putea fi. Dar lui Mooney nu i s-a arătat arma şi nu i s-a pus nici o întrebare în privinţa conversaţiei care a avut loc în prezenţa sa atunci cînd puşca fusese descrisă ca fiind un Mauser 7,65.

9. Testul cu puşca

Din însărcinarea Comisiei, presupusa armă a crimei a fost încercată de poliţia federală şi de armata Statelor Unite. Raportul a conchis : „În baza acestor teste, experţii au căzut de acord că puşca cu care a fost comis asasinatul este o armă de precizie". Şi a adăugat : „de fapt, la fel de precisă ca şi puştile militare în uz".

J. Edgar Hoover a prezis unele din dificultăţile de care aveau să se lovească cei ce căutau să demonstreze că arma poate face tot ce Comisia pretindea că este în stare. Adresîndu-se lui J. Lee Rankin, consilierul general al Comisiei, el i-a scris :

> În legătură cu aceste teste ar trebui să se ţină seama de faptul că precizia puştii depinde de calitatea muniţiei folosite, de condiţia armei în momentul cînd se trage cu ea şi de iscusinţa trăgătorului ; nici una dintre aceste condiţii nu poate fi însă determinată pentru momentul asasinatului.

Deşi sînt de acord cu Hoover că la încercarea armei trebuie să se procedeze cu multă grijă şi că condiţiile testului trebuie să fie cît mai apropiate de cele existente la 22 noiembrie, nu mai sînt însă de acord cu concluzia lui implicită, şi

anume că nu ar putea fi efectuat un test suficient de concludent.

Mai întîi, în ce privește „calitatea muniției folosite".

Am adus la cunoștința Comisiei că informații din diferite surse indicau că muniția ce putea fi folosită la arma în chestiune era veche și, de aceea, de eficacitate îndoielnică. Comisia a inclus această informație în capitolul „Speculații și zvonuri" după cum urmează :

Speculație. Muniție pentru pușca găsită la etajul șase al Depozitului de manuale școlare Texas n-a mai fost fabricată de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial. Muniția folosită de Oswald trebuie deci să fi fost veche de cel puțin douăzeci de ani, din care cauză eficacitatea ei era extrem de scăzută.

Constatarea Comisiei. Muniția folosită în pușcă era muniție americană, recent fabricată de Western Cartridge Co. [East Alton, Illinois], care produce curent asemenea muniție.

La 14 iulie 1965, directorul comercial adjunct al fabricii „Winchester-Western Division of Olin Mathieson" [1] a declarat într-o scrisoare adresată unei persoane care făcea cercetări pe cont propriu :

Ca răspuns la întrebarea dv. privind cartușul Mannlicher-Carcano de 6,5 mm, vă comunicăm că în prezent nu este produs pentru piață de societatea noastră. Producția anterioară a acestor cartușe a fost făcută în baza unor contracte cu statul care s-au încheiat în 1944 [2].

O altă scrisoare emanînd de la aceeași societate a precizat că „eficacitatea unei asemenea muniții ar fi astăzi îndoielnică".

Comisia a declarat că muniția era „recent fabricată" de către „Western Cartridge Company", dar afirmația nu era exactă. Comisia a declarat că firma „produce curent" această muniție, dar nici acest lucru nu era exact. „Speculația" făcută

[1] Cortlandt Cunningham, un expert al F.B.I.-ului în identificarea armelor, a declarat în depoziția sa că Western Cartridge Division of Olin Mathieson Chemical Corp., East Alton, Ill., „fabrică muniție atît sub denumirea comercială de «Western», cît și sub cea de «Winchester»".

[2] Această scrisoare este reprodusă ca Anexa VII.

în 1964 că muniția era veche de cel puțin „douăzeci de ani" era exactă. Nimic din cele douăzeci și șase de volume publicate de Comisie nu putea în mod rezonabil să o ducă la concluzia că muniția ar fi fost recent sau în mod curent fabricată. Dimpotrivă, un expert al F.B.I.-ului în materie de arme de foc a spus Comisiei că muniția de 6,5 mm existentă în Statele Unite „este reimportată în această țară și pusă în vînzare". În plus, așa cum reiese din piesa Comisiei purtînd nr. 2 694, R. W. Botts, directorul regional al societății „Winchester-Western Division of Olin Mathieson", a declarat că firma sa a fabricat o cantitate de muniție de 6,5 „în timpul celui de-al doilea război mondial", dar, așa cum am văzut, de atunci nu o mai fabrică.

Acum, în ce privește condiția armei în momentul cînd s-a tras cu ea.

Walter H. B. Smith, autorul a cîtorva cărți editate de Asociația națională a pușcașilor, scrie în „Manualul de bază pentru armele militare mici" :

> [Puștile italiene Mannlicher-Carcano] sînt arme militare slabe în comparație cu cele aflate în dotația armatelor britanice, germane sau ruse.

Un articol publicat în numărul din octombrie 1964 al revistei „Mechanix Illustrated" declară că Mannlicher-Carcano

> ...este grosolan lucrată, slab construită, periculoasă și imprecisă..., greu de mînuit, grosolană, nesigură la focuri repetate, are defecte de construcție sub raportul siguranței la tragere.

După ce scrie în „The Rifle Book" (Cartea puștii) că Mannlicher-Carcano este o armă „groaznică", Jack O'Connor adaugă că arma are „prostul obicei de a arunca șplintul de siguranță în obrazul țintașului".

Comisia însăși, discutînd despre lipsa de practică în mînuirea armei pe care o aveau propriii ei trăgători, precizează : „Ei nici nu au apăsat pe trăgaci, de teamă să nu rupă cuiul de siguranță".

După ce pușca a fost examinată de F.B.I., Hoover a scris într-o scrisoare :

Trebuie notat că, atunci cînd au fost efectuate aceste teste, vizorul telescopic nu a putut fi reglat cum trebuie față de țintă, deoarece el a atins limita înainte de a se ajunge la o reglare precisă.

În sfîrșit, în ce privește „iscusința" lui Oswald în mînuirea puștii.

Raportul menționează că atunci cînd se afla în corpul de infanterie marină, Oswald trăsese de două ori cu pușca pentru stabilirea punctajului.

...Oswald a fost pus la probă în decembrie 1956 și a obținut un punctaj de 212, adică cu două puncte peste minimul necesar calificării de „trăgător bun" (existînd trei grade : trăgător — trăgător bun — trăgător de elită). În mai 1959 Oswald a realizat pe un alt poligon 191 de puncte, adică cu un punct peste minimul necesar pentru a fi clasificat ca „trăgător".

Acest din urmă rezultat obținut de Oswald constituie ultima apreciere cunoscută a îndemînării sale ca pușcaș. El arată că Oswald abia a reușit să se califice pentru cel mai mic grad în corpul de infanterie marină. Comisia a admis că la această tragere, Oswald s-a dovedit a fi un trăgător mediocru.

În baza normelor generale în uz la Corpul de infanterie marină, lt-col. A. G. Folsom Jr., șeful secției de performanțe din departamentul personalului de pe lîngă Cartierul general al Corpului de infanterie marină al S.U.A., a apreciat că calificativul de „trăgător bun" este dat „unui țintaș ager", iar cel de „trăgător", „unui țintaș destul de slab".

Comisia l-a convocat pe maiorul Eugene D. Anderson din Corpul de infanterie marină, care a explicat că primul punctaj, ceva mai ridicat, este cel autentic, în timp ce al doilea putea oarecum induce în eroare. Maiorul Anderson a declarat în depoziția sa că punctajul mai ridicat fusese obținut într-o zi care, „potrivit registrului, pare să fi fost o zi cu condiții ideale pentru tir".

Întrebare : Cînd spuneți „registru" vă referiți la piesa Comisiei purtînd nr. 239 ?

Anderson : Da.

„Registrul" publicat de Comisie ca piesa nr. 239 nu specifică însă condițiile de tir și nu pomenește nimic nici despre ora tragerii, nici despre luminozitatea sau vremea respectivă ; spune numai că, din cauza vîntului, fusese necesară o reglare a vizorului.

Despre ziua în care Oswald a tras și a obținut un punctaj mai scăzut, maiorul Anderson a spus că „s-ar putea foarte bine să fi fost o zi proastă pentru tragerea cu pușca — vînt, ploaie, vreme întunecată". Deși Comisia și-a însușit speculația maiorului despre cum „s-ar putea să fi fost" vremea și a dat-o publicității, problema nu era de fel imprecisă, lucrurile putînd fi foarte lesne clarificate. Ori de cîte ori în Statele Unite condițiile atmosferice constituie un factor care are importanță într-un proces, în mod curent sînt aduse și prezentate înregistrările Institutului meteorologic al S.U.A. Cînd Oswald a tras a doua oară pentru stabilirea punctajului a făcut-o, după cum declară maiorul Anderson, în ziua de 6 mai 1959, la o bază navală situată lîngă Los Angeles. Însemnările Institutului meteorologic arată că în ziua respectivă nu era „vînt, ploaie, vreme întunecată", ci era o zi însorită, luminoasă și fără ploaie, se făcea simțită doar o briză ușoară, iar temperatura a variat între 72 și 79° [1].

Maiorul Anderson a mai emis ipoteza că „s-ar putea" ca pușca M-l, aproape nouă, folosită de Oswald la test „să nu fi fost o pușcă la fel de bună" a doua oară, ca atunci cînd a tras prima oară. El „putea foarte bine să fi purtat arma cu sine destul de multă vreme și ea să fi fost lovită în cursul folosirii", a adăugat maiorul Anderson. Pușca M-l este poate cea mai solidă și mai precisă dintre puștile militare existente. E de fabricație recentă, special produsă pentru forțele armate americane și aflată în dotația lor. Însușindu-și ipoteza maiorului Anderson, Comisia a depreciat pușca M-l în comparație cu Mannlicher-Carcano, deși aceasta din urmă este o pușcă concepută în secolul trecut, fabricată cu peste 25 de ani în

[1] Fahrenheit. — *Nota trad.*

urmă și care se găsește de cumpărat în prăvălii cu 12,78 dolari, respectiv cu 3 dolari bucata cînd e cumpărată în loturi de 25 de bucăți sau mai mult.

Ce știm noi despre îndemînarea lui Oswald în mînuirea puștii ? Că era un trăgător relativ mediocru și că declarase unui prieten din Corpul de infanterie marină că resimte o aversiune față de arme. În plus, dacă el a fost cel care a tras cu o pușcă Mannlicher-Carcano, a folosit o armă condamnată de toată lumea ca imprecisă și înceată, înzestrată cu un vizor care nu putea fi reglat cu precizie și încărcată cu muniție veche pe care nu se putea pune bază.

Putea oare un pușcaș mediocru să tragă cu această armă și cu asemenea muniție de cel puțin trei ori dintr-un punct situat la o înălțime de 20 m și să-l nimerească de cel puțin două ori — în gît și în cap — pe președinte, iar aceasta în timp ce limuzina prezidențială se deplasa spre vest pe Elm Street ?

Hoover are fără îndoială dreptate cînd declară că nici un test nu poate reproduce azi cu exactitate condițiile existente în Piața Dealey la 22 noiembrie 1963, așa cum sînt ele descrise de Comisie. În primul rînd pentru că presupusul asasin este mort, iar un test valabil trebuie să demonstreze nu numai calitățile obiective ale armei, dar și posibilitățile ei în mîna celui care o folosește.

Este însă posibil să se elaboreze testul în așa fel, încît să demonstreze dacă, mînuită de un bun trăgător, pușca este capabilă să tragă cel puțin trei focuri asupra unei ținte în mișcare, nimerind-o de cel puțin două ori în intervalul de timp stabilit de Comisie ca fiind între 4,8 și 5,6 secunde. Chiar dacă această performanță este posibilă, poziția Comisiei poate fi totuși combătută. Dacă performanța nu este însă posibilă, atunci acuzația adusă lui Oswald trebuie să cadă de la sine. Mark Twain scria : „Cel care, agățîndu-se de o frînghie, o rupe deasupra mîinilor sale, trebuie să cadă ; nu-l salvează faptul că restul frînghiei e solid".

Comisia a organizat efectuarea unei serii de teste complicate și costisitoare, ale căror rezultate complete nu sînt arătate în Raport. Dintre numeroase afirmații false care se găsesc

În Raport, poate cea mai flagrantă este afirmația făcută de Comisie că a încercat arma „în condiții care reproduceau pe cele existente în timpul comiterii asasinatului". Deși testele au fost efectuate în împrejurări care nu se aseamănă de loc cu cele din ziua cînd a fost împușcat președintele, Comisia nu a putut totuși găsi nici un trăgător de elită care să repete — sau măcar să se apropie — de performanța atribuită postum lui Oswald cu Mannlicher-Carcano.

Ultima probă cunoscută făcută de Oswald arată că era „un țintaș destul de slab", iar Comisia a ales pentru a trage cu arma la testele respective „trei trăgători clasificați ca maeștri de către Asociația națională a pușcașilor" [1]. Cei trei trăgători mai erau pe deasupra și profesioniști. Ronald Simmons, șeful secției de apreciere a armelor de infanterie din laboratorul de cercetări balistice al departamentului armatei, a vorbit plin de mîndrie despre ei :

> Toți trei pușcași sînt clasificați ca maeștri de către Asociația națională a pușcașilor. Doi dintre ei sînt pușcași civili și lucrează în secția pentru arme mici din serviciul nostru de dezvoltare și încercare, iar al treilea este în prezent în armată și posedă o vastă experiență ca pușcaș, fiind și el clasificat ca maestru.

Comisia a considerat că Oswald se afla la o fereastră a etajului șase, la 20 m de sol, pe cînd experții au tras dintr-un turn apreciat de Simmons a fi la 10 m de sol.

Comisia a spus că Oswald trăsese într-o țintă mobilă, pe cînd experții au tras în trei ținte fixe.

Comisia a conchis că președintele fusese lovit în cap și în gît, stabilind astfel implicit dimensiunea țintei, pe cînd cei trei experți au avut o țintă considerabil mai mare, reprezentînd partea superioară a corpului uman, inclusiv capul și gîtul.

Comisia a constatat că, întrucît limuzina era ascunsă de un stejar, Oswald a dispus de mai puțin de 0,8 secunde pen-

[1] Asociația națională a pușcașilor clasifică iscusința după o scară cu cinci grade. Maestru este gradul cel mai înalt acordat numai pușcașilor celor mai remarcabili. Această informație este dată pentru cei care ar căuta-o zadarnic în Raport.

tru a ochi și a trage primul foc, pe cînd în Raport se spune că „trăgătorii au avut la dispoziție cît timp au dorit pentru primul foc".

În plus, vizorul puștii a fost refăcut și s-au introdus două sau trei „pene" metalice pentru a-i asigura un grad de precizie ce nu-l avea înainte. La început se pare că vizorul telescopic era atît de nepotrivit cu linia de tragere și atît de prost atașat, încît nu putea fi reglat. Simmons a fost întrebat dacă tehnicienii din atelier „au avut dificultăți cu punerea la punct a armei". El a răspuns: „Da, ei n-au putut pune arma la punct, folosind telescopul". Simmons a mai declarat că dispozitivul de ochire a fost refăcut de un mecanic care a adăugat „două pene, dintre care una avea drept scop să regleze arcul orizontal, iar cealaltă să ajusteze înălțătorul" [1].

Afirmația Comisiei că „s-a străduit ca pușca să fie încercată în condiții care reproduceau pe cele existente în timpul comiterii asasinatului" este neconvingătoare; dar testul, așa cum a fost organizat, a putut demonstra, dacă nu altceva, cel puțin lipsa de precizie a armei. Fiecare dintre experți a tras de două ori cîte trei focuri — în total optsprezece focuri — asupra a trei ținte fixe așezate la distanțe de 58,40 m și respectiv 88 m. Simmons, care a organizat testul, a explicat că țintele nu erau atît de depărtate una de cealaltă cum ar fi trebuit să fie pentru a reproduce diferitele poziții ale limuzinei la 22 noiembrie:

> Aș dori să dau o explicație cu privire la unghiurile sub care erau așezate țintele. Noi nu am reprodus aceste unghiuri exact așa cum erau pe harta care ni s-a dat, deoarece în condițiile de pe poligon acest lucru era greu de realizat.

Numai unul dintre experți a fost în stare să tragă trei focuri în intervalul de timp cerut. El a tras trei focuri în 4,6 și 5,15 secunde. Celorlalți pușcași maeștri le-au trebuit 6,45 și 6,75, respectiv 7,0 și 8,25 secunde. Nici unul din cele optspre-

[1] Simmons a declarat în depoziția sa că la pușcă au fost fixate două pene de metal, dar Comisia i-a arătat trei.

Intrebare: Domnule Simmons, constat că se găsesc aici trei pene. Dumneavoastră ați menționat două. Ar fi oare trei pene în concordanță cu ceea ce vi s-a spus?

Simmons: Mie mi s-a vorbit de două.

zece focuri, în ciuda încetinelii relative cu care au fost trase, nu a nimerit ţinta în cap sau în gît.

Deşi condiţiile testului tindeau să reducă dificultăţile, doi dintre cei trei puşcaşi experţi nu au fost în stare să tragă atît de repede în ţinte fixe, pe cît de repede trăsese aşa-numitul asasin într-o ţintă mobilă. Nici unul nu a nimerit nici măcar o singură dată în capul sau în gîtul de dimensiuni mărite de pe ţintă, în timp ce se presupune că Oswald ar fi realizat acest lucru de două ori.

Deşi nesatisfăcător, testul a demonstrat un lucru, şi anume că Oswald, dacă l-a omorît el singur pe preşedinte, nu a putut face lucrul acesta cu carabina italiană. Şi, cu toate acestea, carabina italiană a fost dată de Comisie drept dovadă a vinovăţiei lui Oswald.

Nici unul dintre trăgătorii experţi nu a fost chemat de Comisie pentru a-şi expune părerea despre puşcă şi despre posibilităţile ei [1]. Simmons a spus că ei au făcut „unele comentarii" despre armă. Poate că comentariile lor erau de prost gust şi de aceea n-au fost date publicităţii. S-ar părea totuşi că aprecierea lor despre armă ar fi meritat o audiere şi avea tot atîta importanţă ca, de pildă, „obsesia cu osul de peşte" de care — după cum a constatat Comisia — suferea mama lui Jack Ruby. După cît se pare, ea avea impresia că i-ar fi rămas un os de peşte în gît, iar acestei obsesii Comisia i-a consacrat aproape o jumătate de pagină din raportul ei şi numeroase pagini în volumele ei de dovezi şi piese probatorii.

Simmons a menţionat preocuparea experţilor „în special în privinţa eforţului necesitat pentru ridicarea piedicii" şi a adăugat : „De fapt, la primul său exerciţiu de tragere, domnul

[1] Guvernul a preîntîmpinat şi eventualitatea ca alţi experţi să examineze posibilităţile armei şi să-şi facă cunoscute concluziile. Cînd un colecţionar a cumpărat cu zece mii de dolari de la Marina Oswald puşca Mannlicher-Carcano, guvernul S.U.A. a acţionat imediat pentru a-şi menţine controlul său complet asupra armei. Nici o lege nu dădea drept guvernului să păstreze arma împotriva voinţei proprietarului ei. În timp ce Congresul a votat în grabă o lege specială, guvernul a recurs ca tactică de tergiversare la reclamarea unor sume drept impzoit ; această cerere a guvernului a fost considerată de întreaga presă drept o ilegalitate. După cum au arătat ziarele, acest lucru a fost făcut cu scopul de a menţine controlul guvernului asupra armei pînă la promulgarea noii legi. O telegramă din Johnson City, Texas, a anunţat că preşedintele Lyndon B. Johnson, la aproape doi ani după moartea predecesorului său, a promulgat o lege care autoriza guvernul federal să-şi legalizeze posesia asupra presupusei arme a crimei.

Staley [unul dintre trăgători] a avut greutăți cu ridicarea piedicii". Potrivit spuselor lui Simmons, pe pușcași i-a mirat faptul că a fost nevoie de o puternică apăsare pentru a acționa trăgaciul acestei arme demodate. Cu toate acestea, Comisia a tras următoarea concluzie :

> Diferitele teste au arătat că Mannlicher-Carcano este o pușcă de precizie și că folosirea unui vizor care mărește de patru ori a constituit un ajutor substanțial pentru o tragere rapidă și precisă... Oswald a fost în stare să tragă într-un interval de 4,8 pînă la 5,6 secunde trei focuri, dintre care două și-au nimerit ținta.

După ce Comisia și-a creat o bază factice pentru judecata ei eronată, ea și-a pregătit rapid și o a doua linie de apărare. Efectuarea testului și rezultatele lui au fost date uitării în clipa în care Comisia a încercat să stabilească o probabilitate matematică. Nimeni dintre cei ce au citit cele de mai sus nu va fi surprins să audă că Comisia a ajuns la concluzia că „probabilitatea de a nimeri țintele" era „foarte mare". Această probabilitate a continuat să rămînă „foarte mare" în ciuda faptului că nici unul dintre cei trei experți nu a fost în stare să nimerească nici măcar o singură dată gîtul sau capul țintei. Am impresia că o asemenea concluzie ar fi de înțeles numai în cazul cînd Comisia avea nevoie să-și asigure un rezultat compatibil cu părerea ei, vădit preconceptă.

Testul pentru stabilirea probabilității matematice a fost efectuat în modul următor : mai întîi pușca a fost așezată pe un suport special, vizorul a fost refăcut și două sau trei pene au fost introduse în armă. După aceea s-au tras focuri cu pușca așezată pe suport pentru a se stabili dispersarea. Simmons a explicat : „Am vrut să determinăm eroarea de ochire la această pușcă". Apoi, după ce gradul ei de imprecizie a fost stabilit, pușca a fost încredințată celor trei trăgători.

Trăgătorii erau iscusiți ; țintele erau fixe ; mărimea lor și unghiul sub care au fost plasate în raport cu trăgătorii nu erau corecte ; turnul de la care au tras experții avea aproximativ jumătate din înălțimea pe care ar fi trebuit să o aibă ; iar vizorul puștii fusese refăcut. Ei au tras, luîndu-și tot timpul necesar la primul foc și, după cum spune Raportul :

În baza acestor rezultate, Simmons a declarat că, după părerea sa, probabilitatea de a nimeri ţintele în intervalele relativ scurte în care au fost lovite era foarte mare.

Ce l-a îndreptăţit pe Simmons să tragă concluzia că probabilitatea era foarte mare ? El a ţinut seamă de imprecizia inerentă a puştii la stabilirea punctajului final. Simmons a declarat : „Da, noi am ţinut seamă de dispersare".

Cu alte cuvinte, Simmons a determinat eroarea de ochire a puştii după ce fusese refăcută, a ţinut seama de acest factor în calculele lui şi apoi a tras concluzia — iar Comisia şi-a însuşit-o — că probabilitatea de a lovi ţinta era foarte mare. Adică, probabilitatea ca puşcaşii Comisiei, selecţionaţi cu multă grijă, să nimerească ţinte mari fixe era mare dacă se folosea o armă absolut perfectă. Nu arma a fost încercată, ci îndemînarea experţilor în cazul tragerii cu o armă ideală şi în perfectă stare.

Comisia şi-a încheiat acest pasaj al Raportului pe un ton de un indiscutabil optimism. După ce a corectat defectele de ochire ale puştii şi s-a arătat foarte indulgentă faţă de cele care mai rămîneau, ea a remarcat cu privire la arma originală :

În plus, defectul era de natură să-l ajute pe criminal, care trăgea într-o ţintă ce se depărta.

10. O persoană complet fictivă

Comisia a presupus că numele Hidell nu era decît un alt nume folosit de Lee Harvey Oswald. S-a pretins că carabina italiană ar fi fost trimisă lui Hidell la căsuţa poştală a lui Oswald. Comisia a mai afirmat că poliţiştii din Dallas care l-au arestat pe Oswald au găsit în posesia lui un libret militar fals, cu o fotografie a lui Oswald pe numele de Alek James Hidell.

În Raport acest nume apare prima dată în introducerea intitulată „Expunerea evenimentelor".

În timpul şederii sale la New Orleans, Oswald a întemeiat acolo o filială fictivă a Comitetului pentru o atitudine corectă faţă de Cuba. El s-a dat drept secretar al acestei organizaţii şi pretindea că preşedinte ar fi A. J. Hidell. În realitate, Hidell era o persoană complet fictivă, născocită de Oswald...

Dacă ar fi existat realmente un Hidell, dacă Oswald l-ar fi cunoscut, dacă Hidell ar fi trăit la New Orleans şi şi-ar fi făcut serviciul militar în infanteria marină, atunci concluzia Comisiei ar fi îndoielnică, pentru a nu spune mai mult. Oamenii Comisiei şi ai F.B.I.-ului au interogat un număr de cunoscuţi pe care-i avea Oswald în infanteria marină pentru a constata dacă Oswald făcuse vreodată remarci defavorabile la adresa capitalismului şi pentru a strînge date despre viaţa sa personală. Printre aceşti cunoscuţi se număra şi John R. Heindel, care a semnat o declaraţie scrisă, publicată nu în Raport, ci într-unul din volumele de probe.

Marina Oswald declarase că „Hidell este mai curînd un «Fidel» modificat". Incluzînd acest fragment din depoziţia ei într-un document ca Raportul, în care tot ce a fost inclus era triat pe sprînceană, Comisia pare să fi subliniat din nou caracterul fictiv al numelui pe care se pretinde că Oswald l-ar fi inventat „în legătură cu activitatea sa procastristă la New Orleans" — în treacăt fie zis, un mod tendenţios de a desemna Comitetul pentru o atitudine corectă faţă de Cuba (C.A.C.F.C.).

Heindel a declarat însă : „Mi se spunea adesea «Hidell» — astfel pronunţat încît să rimeze mai degrabă cu «Rydell» decît cu «Fidel» [1]. Era o poreclă şi nu numai o simplă greşeală neintenţionată de pronunţie". Heindel a mai declarat că, într-adevăr, Oswald „s-ar fi putut să-mi spună «Hidell»". Cu alte cuvinte, Hidell nu era, după cît se pare, „o persoană complet fictivă, născocită de Oswald". Dovezi aflate în posesia Comisiei demonstrează atît existenţa lui, cît şi faptul că făcuse serviciul militar în infanteria marină şi că locuia la New Orleans.

Deoarece Heindel nu a fost chemat ca martor în faţa Comisiei şi nici un împuternicit al Comisiei nu i-a cerut să de-

[1] În limba engleză Rydell se pronunţă Raidel. — *Nota trad.*

pună mărturie — în afară de cazul că ea ar face parte din documentele ce nu pot fi consultate timp de 75 de ani —, el nu a fost întrebat, după toate aparențele, nici dacă era membru, ca să nu mai spunem președinte, al unei filiale a Comitetului pentru o atitudine corectă față de Cuba, nici dacă a închiriat o căsuță poștală la New Orleans, nici dacă s-a întîlnit în 1963 cu Oswald, pe vremea cînd acesta locuia la New Orleans. De fapt, numele lui Heindel nu apare în Raport decît în lista celor 552 de persoane „a căror depoziție a fost prezentată Comisiei".

Comisia spune că numele de Hidell îi era foarte familiar Marinei Oswald și că la New Orleans, în 1963, soțul ei „o obligase să scrie numele" pe carnete de membru ale Comitetului pentru o atitudine corectă față de Cuba. La 11 iunie 1964, Marina a făcut o depoziție destul de amplă despre discuțiile pe care le-a avut cu Oswald în privința folosirii numelui Hidell.

Rankin : Au fost oare scrise cu mîna dv. cuvintele : „A. J. Hidell, președintele filialei", aflate pe piesa Comisiei purtînd nr. 819 ?

Doamna Oswald : Da.

Această depoziție a fost făcută după mai bine de o jumătate de an de la moartea lui Oswald și memoria Marinei părea să fie excelentă. Ea ar fi trebuit să fie verificată de către Comisie, folosind piesa Comisiei nr. 1 789 sau piesa Comisiei nr. 2 521 [1], ambele constituind un raport întocmit de Leon I. Gopadze, un agent al serviciului secret care vorbește limba rusă și care împreună cu un alt agent a interogat-o pe Marina la Dallas în ziua de 10 decembrie 1963. Raportul serviciului secret arată că, în decursul întrevederii, Marina „a fost întrebată dacă, după cîte știe ea, soțul ei s-a folosit de numele Alek Hidell, iar ea a răspuns negativ". După cum am văzut însă, șase luni mai tîrziu Marina a declarat în mod explicit Comisiei că a știut că soțul ei se folosea de numele Hidell și

[1] Deși cele două piese sînt identice, au căpătat numere diferite și sînt publicate în volume diferite.

că, la cererea lui, ea însăşi îl semnase pe carnete de membru ale C.A.C.F.C.

Una din cele mai curioase declaraţii făcute de Marina sub prestare de jurămînt şi a cărei exactitate poate fi uşor verificată a fost afirmaţia ei că pentru prima oară a auzit numele Hidell atunci cînd Oswald l-a menţionat într-o emisiune de radio. „Am mai spus că atunci cînd ascultam la radio, se vorbea de cineva cu acest nume şi l-am întrebat cine este şi mi-a răspuns că este chiar el" — a declarat ea. Comisia a publicat stenogramele singurelor două interviuri la radio cunoscute a fi fost date de Oswald înainte de 22 noiembrie ; în nici unul din ele, nici Oswald, nici altcineva nu a pomenit numele lui Hidell.

Deşi Raportul a folosit în mod frecvent acest nume în sprijinul acuzaţiei aduse lui Oswald, Comisia nu a întreprins alte cercetări în privinţa provenienţei lui. Faptul că această chestiune n-a fost examinată în mod mai aprofundat, lasă neclarificată data cînd Marina a auzit pentru prima oară de numele Hidell. În decembrie 1963 ea a afirmat că, după cîte ştia, soţul ei nu se folosise niciodată de acest nume ; în iunie 1964 — că ea semnase cu mîna ei acest nume cu un an în urmă ; iar cu altă ocazie — că auzise pentru prima oară de el în august 1963 cu prilejul unei emisiuni de radio, în cursul căreia, aşa cum s-a putut stabili, numele nu fusese însă niciodată pronunţat.

Deşi Marina a dat unele declaraţii contrare depoziţiei făcute de ea în faţa Comisiei, acest fapt nu este arătat în Raport. În schimb, Comisia pare să fi ales pentru a fi discutate în Raportul ei numai acele declaraţii care tind să indice că Oswald se folosise de numele Hidell. Pentru Comisie era, fără îndoială, esenţial să procedeze în felul acesta, deoarece dacă Oswald nu se folosise de numele Hidell, el nu ar fi putut comanda şi primi nici puşca Mannlicher-Carcano, nici pistolul cu care se pretinde că l-ar fi ucis pe poliţistul J. B. Tippit. Înainte de a ajunge la concluzia că Oswald folosise ambele arme, Comisia trebuia să-l identifice pe Oswald cu Hidell, şi pentru a face acest lucru era nevoită să ignoreze contradicţiile din depoziţia Marinei.

Comisia a afirmat că un ordin de încorporare, un certificat

de prestare a serviciului militar în Corpul de infanterie marină şi o carte de membru al C.A.C.F.C., toate purtînd numele de Hidell, se aflau în posesia lui Oswald în momentul cînd a fost arestat. Autorităţile din Dallas par totuşi să fi întîmpinat oarecare dificultăţi în ce priveşte descoperirea numelui Hidell. După moartea lui Oswald, la 24 noiembrie, Wade, procurorul districtului, a declarat: „Asupra lui se găsea un portofel. În portofelul său era un buletin de identitate pe acelaş nume cu cel de la căsuţa poştală".

Nu este de mirare că încă două zile după ce buletinul de identitate fusese luat de la Oswald, Wade mai continua să facă o legătură între buletinul falsificat, descoperit de poliţie, şi căsuţa poştală, deoarece, iniţial, acest nume nu fusese menţionat decît în context cu afirmaţia că puşca ar fi fost expediată la căsuţa poştală respectivă. Aproape imediat după arestarea lui Oswald, poliţia a dat numeroase informaţii despre persoana lui. Suspectul arestat era „comunist", avea „legături cu C.A.C.F.C." şi făcuse uz de un nume fals. Dar numele fals la care s-a referit la început poliţia nu era Hidell, ci „O. H. Lee", folosit de Oswald la închirierea unei camere. Acest presupus subterfugiu nu părea prea compromiţător, deoarece se pot concepe cu uşurinţă motive, considerate de toţi plauzibile, pentru a închiria o cameră sub alt nume. Trebuie amintit că Oswald se întorsese la Dallas după o „dezertare" în Uniunea Sovietică, dezertare în jurul căreia s-a făcut multă publicitate. Descoperirea numelui fals O. H. Lee avea la bază unele investigaţii făcute de poliţie — o deplasare la casa de raport unde locuia Oswald, o convorbire cu administratorul acesteia şi o verificare a cărţii de imobil. De aceea pare şi mai surprinzător faptul că acest nume fals, mai degrabă inofensiv, a fost dat publicităţii aproape imediat, pe cînd celălalt nume fals — Hidell —, care îl implica pe Oswald în comiterea unei infracţiuni — falsificarea de acte oficiale —, nu a fost menţionat la 22 noiembrie, deşi se pretindea că poliţia l-ar fi aflat îndată după arestarea lui.

Dacă Oswald avusese realmente asupra lui acte din care reieşea că folosise numele de Hidell, deci acte care constituiau dovada că avea legături cu C.A.C.F.C. şi stabileau o corelaţie între el şi arma crimei, a fost o inadvertenţă din partea

lui că nu le-a distrus atunci cînd s-a dus acasă să-şi schimbe hainele — adică să-şi pună o jachetă — după ce îl ucisese pe preşedinte şi înainte de a fi fost prins în cursul unei razii de mari proporţii. Dar după ce poliţia l-a prins, l-a arestat şi l-a percheziţionat, găsind dovada că se folosise de numele fals Hidell şi că avea legături cu acea organizaţie privită cu ochi răi, de care încercase în repetate rînduri în mod public să-i asocieze numele, a fost şi din partea poliţiei o inadvertenţă că nu făcuse nici o menţiune despre acest fapt la 22 noiembrie.

Potrivit spuselor Comisiei, F.B.I. a descoperit abia la 23 noiembrie că arma despre care se pretinde a fi fost găsită la etajul şase fusese expediată unei persoane cu numele de Hidell, şi abia cînd această acuzaţie a fost dată publicităţii a anunţat poliţia pentru prima oară că actele pe numele de Hidell, ridicate de la Oswald în ziua precedentă, se aflau în posesia ei. Reportajele apărute în presă şi stenogramele interviurilor televizate luate autorităţilor din Dallas nu conţin nici o menţiune a numelui Hidell în orele ce au urmat asasinatului, cînd atîtea alte informaţii — importante şi neimportante, adevărate sau de pură fantezie — au fost răspîndite cu atîta generozitate.

În ziua de 22 noiembrie, postul de televiziune N.B.C. a luat un interviu sergentului Gerald L. Hill de la poliţia din Dallas, care participase la arestarea şi la prima percheziţionare a lui Oswald. Întrebat ce anume a spus Oswald cînd a fost arestat, Hill a răspuns: „Oswald nu ne-a dat nici o informaţie". Şi a mai adăugat: „Singurul mijloc de a-i afla numele a fost să-i scoatem portofelul şi să-l verificăm noi înşine; el nici n-a vrut măcar să ne spună cum îl cheamă". Hill a declarat că din portofelul cu acte a reieşit că numele suspectului era „Lee H. Oswald — O-S-W-A-L-D" [1]. Potrivit afirmaţiei făcute de F.B.I., portofelul găsit asupra lui Oswald de către poliţia din Dallas nu conţinea decît un singur act de identitate, prevăzut cu fotografia lui Oswald, iar pe acest act era înscris numele „Alek James Hidell". Dacă acest act se afla în portofelul lui Oswald în momentul arestării lui, nu ar fi avut oare Hill

[1] În interviul televizat, Hill s-a referit la numele înscris pe portofel, dar în depoziţia sa în faţa consilierului Comisiei, el a arătat clar că se referise la numele înscrise în actele din portofel.

— dată fiind tăcerea lui Oswald — motiv să creadă că numele acestuia era Hidell ?

A doua zi, Curry, șeful poliției, a făcut o declarație televizată care începea cu următoarea comunicare : „F.B.I. ne-a informat chiar acum că este în posesia scrisorii prin care fusese comandată pușca trimisă de noi la laborator. F.B.I. a primit această scrisoare de comandă de la o firmă din Chicago care face vînzări pe bază de comenzi scrise". El și-a încheiat comunicarea declarînd că „F.B.I. a stabilit definitiv că scrisul îi aparține lui Oswald". Curry a explicat că numele folosit de Oswald pentru a comanda pușca era A. Hidell : „H-I-D-E-dublu L". Un reporter l-a întrebat : „A mai folosit Oswald numele de Hidell și altă dată ?" Ulterior poliția din Dallas a pretins că actul de identitate emis pe numele de Hidell și purtînd fotografia lui Oswald se afla în acel moment în posesia ei. În aceste condiții, răspunsul dat de Curry la întrebarea reporterului pare inexplicabil, deoarece stenograma arăta că el a răspuns : „Nu știu".

Astfel, atît originea numelui cît și a actelor pe care era înscris rămîne dubioasă. Aceste dubii nu pot fi pe deplin înlăturate de experții anchetei efectuate de F.B.I. și de serviciul secret care au emis păreri cu privire la autenticitatea caracterelor de tipar sau ale scrisului de mînă. Comisia a considerat că documentele erau falsificate și a citat pe acei experți după părerea cărora Oswald era cel care le falsificase. Desigur, actele puteau să fi fost falsificate, dar, pe de o parte, refuzul Comisiei de a permite unor experți independenți să le examineze, iar pe de alta suspiciunile trezite de apariția lor destul de misterioasă, precum și de faptul că însăși existența lor a fost comunicată cu atîta întîrziere, lasă fără răspuns întrebarea cine a fost cel care le-a falsificat.

După ce a reușit să stabilească o legătură, oricît de imperfectă ar fi ea, între Oswald și Hidell, Comisia s-a străduit să stabilească și o legătură între Hidell și pușcă. În acest scop Comisia l-a convocat pe Harry D. Holmes, inspector la oficiul poștal din Dallas.

Holmes era în trei chestiuni martor al Comisiei. Guvernul îl chemase să arate care era regulamentul aplicabil căsuțelor

poştale ; el mai declarase în depoziţia sa că fusese martor ocular al asasinatului ; de asemenea declarase că fusese de faţă atunci cînd Oswald fusese interogat de poliţie. După cît se pare, Holmes a fost singurul martor care a spus că între focurile trase la 22 noiembrie au trecut între douăzeci de secunde şi o jumătate de minut [1]. Întrucît depoziţia sa în această chestiune are o valoare atît de îndoielnică, ea pune sub semnul întrebării atît capacitatea sa de a aprecia timpul scurs, cît şi spiritul său de observaţie. Cunoştinţele sale în materie de regulament poştal par să fie şi mai slabe.

Inspectorul a cumpărat şi, plin de zel, a oferit Comisiei numărul din noiembrie 1963 al revistei „Field and Stream". El a spus consilierului Comisiei că, după părerea sa : „Aş putea să indic această puşcă" — presupusa armă a crimei —, „să o identific şi am făcut-o".

Întrebare : Ce revistă aveţi ?

Holmes : „Field and Stream" pe noiembrie 1963.

Consilierul a înscris pe revistă : „Depoziţia Holmes, piesa nr. 2" şi a consemnat în acte că ea conţine reclama unei carabine italiene oferită spre vînzare cu 12,78 dolari. Raportul precizează însă că o firmă de obiecte sportive din Chicago, „Klein", „a primit la 13 martie 1963 o comandă pentru o puşcă, comandă scrisă pe un cupon tăiat din numărul pe februarie 1963 al revistei «American Rifleman»". Întrucît nici un alt document decît „Depoziţia Holmes, piesa nr. 2" nu a fost prezentat ca dovadă a anunţului inserat de firma „Klein", Comisia pretinde deci, implicit, că a dovedit conţinutul numărului pe februarie al revistei „American Rifleman" prin aceea că a primit ca dovadă numărul pe noiembrie al revistei „Field and Stream".

Comisia susţine că Oswald tăiase cuponul din numărul pe

[1] *Întrebare :* Vă amintiţi cumva cît timp a trecut între cele trei detunături ?

Holmes : Am încercat să stabilesc un timp precis, dar nu sînt în stare. Cinstit vorbind, n-aş putea să spun. Ele s-au succedat destul de rapid. Să spunem douăzeci de secunde sau cam aşa ceva.

Întrebare : Vreţi să spuneţi că între toate trei s-au scurs douăzeci de secunde sau mai puţin de douăzeci de secunde ?

Holmes : Poate douăzeci de secunde sau jumătate de minut şi apoi o detunătură şi un fel de pauză şi apoi altă detunătură ; n-aş putea să jur cum a fost ; am încercat să-mi amintesc.

februarie al revistei „American Rifleman" şi, folosind numele fals Hidell, l-a trimis împreună cu suma respectivă firmei „Klein" în martie 1963 şi a primit în schimb carabina italiană. După cît se pare însă, Comisia a neglijat să cerceteze această revistă. Numărul pe noiembrie al revistei „Field and Stream" conţine un anunţ al firmei „Klein", iar puşca oferită în acest număr spre vînzare este foarte asemănătoare cu presupusa armă a crimei. Nici Oswald şi nici altcineva nu putea însă comanda această armă în baza numărului pe februarie 1963 al revistei „American Rifleman". Acest număr conţine într-adevăr un anunţ al firmei „Klein", dar nu oferea spre vînzare şi nu menţiona în nici un fel puşca presupusă de către Comisie a fi fost arma crimei.

Comisia a constatat că puşca Mannlicher-Carcano „fără vizor costă numai 12,78 dolari". Numărul pe noiembrie al revistei „Field and Stream" oferea o carabină italiană pentru această sumă ; numărul pe februarie al revistei „American Rifleman" nu oferea aşa ceva.

Comisia a constatat că „arma crimei" este lungă de 1,2 m ; „Field and Stream" pe noiembrie 1963 oferea o carabină italiană de această lungime ; „American Rifleman" din februarie 1963 nu oferea aşa ceva.

Comisia a constatat că „arma crimei" cîntăreşte 3,6 kg. Numărul pe februarie al revistei „American Rifleman" nu oferea o carabină italiană de această greutate. Arma aflată la Comisie era prevăzută cu un cîrlig de metal înfipt într-o adîncitură făcută la mijlocul patului pentru a se prinde în bandulieră. Puşca italiană oferită în „American Rifleman" din februarie 1963 nu poseda această caracteristică.

Problema dacă exista o legătură între presupusul criminal şi presupusa armă a crimei este de importanţă vitală ; în caz de omor, arma constituie adesea singura şi cea mai importantă dovadă materială. Faptul că Comisia nu a publicat anunţul citat a fost, pentru a nu spune mai mult, inadmisibil. Este desigur posibil ca Oswald, sau Hidell, sau altcineva să fi comandat o puşcă după numărul pe februarie al revistei „American Rifleman" şi ca, din greşeală, firma „Klein" să fi trimis o altă armă asemănătoare. Fără o explicaţie corespunzătoare însă, lanţul indiciilor care îl leagă pe Oswald sau pe

Hidell de armă este incomplet. Comisia nu a cercetat această posibilitate și astfel și-a barat drumul spre un aspect important al investigației.

Deși a afirmat că pe nota de comandă din martie 1963 figura numele Hidell, și nu Oswald, Comisia a fost de acord că, în acel moment, Oswald nu se gîndea încă să-l asasineze pe președinte. Dat fiind că în Texas este legal și chiar uzual să posezi o armă, Comisia nu a fost în stare să explice de ce s-ar fi folosit Oswald de un nume fals.

La o săptămînă după comiterea asasinatului, „New York Times" a publicat declarația lui Holmes că „nici o persoană în afară de Oswald nu era autorizată să primească poștă" prin căsuța poștală din Dallas. Dar dacă Oswald a închiriat o căsuță poștală pe numele său și apoi a comandat o pușcă pe numele de Hidell, așa cum afirmă Comisia, cum ar fi putut el oare primi un pachet adresat lui Hidell? Comisia a încercat să răspundă la această întrebare în felul următor:

> Nu se știe dacă în cererea pentru închirierea căsuței poștale 2 915, „A. Hidell" este trecut ca persoană îndreptățită să primească poștă la această căsuță.

Nu s-a putut stabili cine era îndreptățit să primească poștă la căsuța poștală a lui Oswald — a declarat Comisia —, deoarece porțiunea respectivă a cererii, care conținea această indicație, a fost distrusă de administrația poștei, ceea ce, potrivit spuselor Comisiei, era o procedură legală:

> În conformitate cu regulamentul poștei, acea porțiune din cerere care conține numele persoanelor autorizate, în afara petiționarului, să primească poștă a fost aruncată, după ce căsuța a fost închisă la 14 mai 1963.

Pentru această informație, Comisia a declarat că s-a bizuit pe inspectorul Holmes. Într-adevăr, Holmes a declarat în depoziția sa că a treia porțiune a cererii (formular 1 093) are prevăzut „un loc pentru numele persoanelor, în afara titularului, autorizate să primească poștă prin căsuță" și el a adăugat că, atunci cînd „căsuța este închisă", regulamentul poștei cere ca „porțiunea a treia să fie ruptă și aruncată". Dacă însă căsuța a fost închisă la 14 mai 1963 și dacă porțiunea a treia a cererii

a fost aruncată — ceea ce, potrivit spuselor lui Holmes, este cerut de regulament —, atunci pe ce bază a afirmat el, la o săptămînă după asasinat, că „nici o altă persoană în afară de Oswald nu era autorizată să primească poştă ?"

Un răspuns ar putea fi găsit în faptul că — să ne ierte domnul Holmes — regulamentul nu prevede ca porţiunea a treia să fie aruncată imediat ; el prevede ca cererea, inclusiv porţiunea a treia, să fie păstrată integral timp de doi ani după închiderea căsuţei [1]. Documentul trebuia deci să mai existe la 23 iulie 1964, atunci cînd a depus Holmes mărturie, întrucît căsuţa fusese închisă cu ceva mai mult de un an în urmă — la 14 mai 1963 —, iar Comisia ar fi trebuit să obţină şi să publice regulamentul poştal în cauză, în loc să se bizuie pe o informaţie verbală a inspectorului local din Dallas.

Faptul că anunţuri şi regulamente poştale au fost citate greşit şi nu au fost niciodată publicate fac să se nască îndoieli în privinţa seriozităţii membrilor Comisiei şi a funcţionarilor ei. Există posibilitatea ca administraţia poştelor să fi distrus din greşeală un document de importanţă crucială, porţiunea a treia a cererii, şi ca spusele lui Holmes să fi fost redate greşit în „New York Times", dar faptul că Comisia nu a confruntat spusele martorului ei nesigur, chiar dacă era expert, cu regulamentul n-are nici o scuză ; şi tot atît de nescuzabil este şi faptul că Comisia nu i-a pus lui Holmes nici o întrebare în privinţa citatului din „New York Times". Se poate să fi fost vorba de o eroare în expedierea unei arme neconţinute într-o reclamă, în eliberarea ei nereglementară şi în distrugerea prematură a unui document oficial. Dar toate aceste posibilităţi au rămas necercetate.

Atunci cînd Comisia prezintă o teorie care nu stă în picioare, adeseori ea are gata pregătită şi o a doua explicaţie, ca şi cum s-ar fi temut ca prima să nu se prăbuşească la o examinare mai atentă. Aşa, de pildă, Comisia a afirmat că acelaşi glonte l-a lovit atît pe preşedinte cît şi pe guverna-

[1] O scrisoare a departamentului poştelor, biroul operaţii, adresată unui membru al Comitetului cetăţenesc de anchetă, precizează :

Paragraful 846. 53 h al „Manualului poştal" prevede că porţiunea a treia a cererilor pentru închirierea căsuţelor poştale, unde sînt indicate persoanele care, în afara titularului, sînt autorizate să primească poştă, trebuie păstrată timp de doi ani după închiderea căsuţei.

torul Connally și, deși întreaga ei construcție se bizuie pe această afirmație îndoielnică, Comisia a subliniat, pe de altă parte, că ea nu este esențială. Comisia a stabilit că Brennan era singurul martor ocular care afirmă că Oswald l-a împușcat pe președinte. Dar, dîndu-și seama de absurditatea depoziției lui Brennan, a argumentat că nu era necesar să se bizuie pe el. Așa și cu regulamentul poștei. Comisia a stabilit că partea respectivă a cererii fusese aruncată „în conformitate cu regulamentul poștei" și, cu toate că acest lucru era neadevărat, a adăugat în fraza imediat următoare :

> Inspectorul Harry D. Holmes de la oficiul poștal din Dallas a declarat însă că atunci cînd se primește un pachet pentru o anumită căsuță poștală, în acea căsuță se pune o înștiințare, indiferent dacă numele de pe pachet este trecut sau nu în cerere ca aparținînd unei persoane autorizate să primească poștă prin căsuța respectivă. Persoana care are acces la căsuță se prezintă cu înștiințarea la ghișeu-și i se eliberează pachetul.

Pentru a obține o depoziție în sprijinul acestei explicații a fost pusă o întrebare care conținea în oarecare măsură o indicație :

> *Întrebare :* În mod obișnuit nici nu se cere vreo legitimație, deoarece se presupune că dacă are înștiințarea pusă în căsuța poștală, persoana este autorizată să primească pachetul ?
>
> *Holmes :* Da.

Dacă un pachet adresat unei persoane neautorizate i se poate elibera acesteia, atunci partea a treia a cererii-tip 1 093 este inutilă. Dar în această privință regulamentul poștelor este explicit : „Paragraful 355.111 b (4) al „Manualului poștal" prevede că „poșta adresată la o căsuță poștală unei persoane care nu este autorizată să primească poștă va primi mențiunea «destinatarul necunoscut» și va fi returnată expeditorului ori de cîte ori acest lucru este posibil". Pușca ar fi trebuit să fie returnată firmei „Klein" din Chicago dacă îi fusese adresată lui Hidell, persoană neautorizată să primească poștă la căsuța poștală închiriată lui Lee Harvey Oswald.

S-ar fi putut comite o greşeală şi, contrar regulamentului, ar fi putut fi eliberat un pachet adresat lui Hidell. În acest caz însă, Comisia ar fi trebuit să confrunte spusele lui Holmes cu regulamentul şi să stabilească dacă dispoziţia respectivă era în mod curent încălcată la oficiul poştal unde Oswald avea o căsuţă. În loc să procedeze în acest mod, Comisia s-a sustras de la rigorile anchetei, acceptînd şi publicînd informaţii inexacte.

În materie de dovezi, regula cere în mod obişnuit un lanţ intact de evenimente înainte de a se putea afirma că între o anumită piesă — în speţă arma crimei — şi acuzat există o legătură. Comisia nu a prezentat un asemenea lanţ de dovezi care să facă legătura dintre Oswald şi puşca Mannlicher-Carcano. Dovezile prezentate de fapt trezesc îndoieli că el ar fi putut să obţină arma în modul descris de Comisie.

11. Povestea vergelelor de perdele sau pachetul lung şi voluminos

Dintre toate titlurile de capitole folosite de Comisie, cel de mai sus dovedeşte cea mai bogată fantezie. El se ocupă de modul în care Oswald ar fi introdus arma crimei în clădirea Depozitului de manuale şcolare în dimineaţa zilei de 22 noiembrie.

În seara zilei de 21 noiembrie, Buell Wesley Frazier, un coleg de la Depozitul de manuale şcolare, l-a dus pe Oswald cu maşina de la Dallas la Irving, Texas, unde locuiau Marina Oswald şi cele două fiice ale lor. Comisia a consemnat :

> În dimineaţa zilei de 21 noiembrie, Oswald l-a întrebat pe Frazier dacă-l poate duce cu maşina acasă în cursul după-amiezii. Surprins, Frazier l-a întrebat de ce pleacă la Irving joi seara în loc de vineri. Oswald a răspuns : „Mă

duc acasă să iau niște vergele de perdele... ca să le montez într-un apartament".

Frazier și sora sa, doamna Linnie Mae Randle, care locuiau împreună la Irving, Texas, au fost singurii doi martori care au declarat că la 22 noiembrie l-au văzut pe Oswald cu un pachet în mînă. Potrivit celor scrise de Comisie :

Doamna Randle a declarat că în dimineața zilei de 22 noiembrie, în timp ce fratele ei lua micul dejun, ea s-a uitat afară pe fereastră și l-a văzut pe Oswald trecînd strada și mergînd pe șosea spre locul unde fratele ei își parcase automobilul, lîngă autogară. El ducea „o pungă groasă de culoare cafenie".

Deoarece descrierea mărimii și greutății pachetului constituie principalul punct al acestui capitol din Raport, folosirea cuvintelor „pungă groasă de culoare cafenie" induce, cred, în eroare. În depoziția ei, doamna Randle pare să fi descris nu pachetul, ci hîrtia ca fiind groasă. Ea a declarat : „Purta un pachet într-un fel de pungă groasă de culoare cafenie, mai groasă decît o pungă de băcănie, am avut impresia". În continuarea depoziției sale, doamna Randle a adăugat : „Da, există un tip de hîrtie groasă de împachetat".

Consilierul i-a arătat doamnei Randle o pungă — piesa Comisiei nr. 364 — și a întrebat : „Acum spuneți-mi, era lungimea pachetului asemănătoare sau aproape asemănătoare ?" Doamna Randle a răspuns : „Știți, nu era așa de lung... Precis nu era atît de lung". Cînd consilierul i-a cerut doamnei Randle să arate Comisiei cum ducea Oswald pachetul, folosindu-se ca model de piesa nr. 364, ea a spus că i-ar fi greu să o facă, deoarece piesa Comisiei era „prea lungă".

Întrebare : Pare prea lungă ?

Randle : Da.

Comisia a afirmat că punga care ar fi fost găsită lîngă fereastra de la etajul șase era lungă de 96 cm. Patul puștii Mannlicher-Carcano, partea ei cea mai mare, are o lungime de 88 cm. și pușca putea, firește, să fi fost demontată așa

încît să încapă în pungă. Dorința de a dovedi că Oswald a introdus pușca în clădire în felul acesta a determinat, fără îndoială, Comisia să dispună ca pușca să fie demontată și pusă într-o pungă de hîrtie atunci cînd a fost arătată doamnei Randle și fratelui ei. Dar nici măcar nu era punga de hîrtie originală.

Punga originală a fost și ea prezentată martorilor, dar Comisia a admis că ea fusese practic distrusă de F.B.I., astfel încît nu mai putea servi la o identificare. Testele chimice pentru amprente digitale au modificat sub raport material punga, deși ar fi putut fi folosite alte metode care să lase piesa intactă. Punga în care Comisia a pus pușca și care apoi a fost arătată doamnei Randle și fratelui ei fusese confecționată de F.B.I. [1]

Frazier a declarat în depoziția sa că atunci cînd s-a suit în mașină la Irving în ziua de 22 noiembrie a observat că Oswald, care-l vizitase dimineața, pusese un pachet în automobil. Frazier spune că l-a întrebat : „Ce ai în pachet, Lee ?", iar Oswald i-a răspuns că conținea vergele de perdele. Apoi Frazier a spus : „A, da, mi-ai spus că ai să aduci azi cîteva".

Frazier a descris pachetul în felul următor :

> Știți, voi fi sincer cu dv., era un pachet cam ca cele cu care pleci dintr-o băcănie, mai mult sau mai puțin. Ați văzut aceste pungi din hîrtie cafenie pe care le capeți la oricare, la cele mai multe prăvălii. Există de diferite feluri, dar era un pachet cam de vreo 60 cm lungime.

Frazier a relatat cum în dimineața aceea, cînd au sosit la clădirea Depozitului de manuale școlare, Oswald a luat pachetul și l-a ținut sub braț, cu partea de jos proptită în palma mîinii drepte și restul lipit de corp, cam pînă la subțioară. Ținînd seamă de înălțimea lui Oswald, el ar fi putut duce în felul acesta un pachet de cel mult 60 cm lungime, nu mai lung de 60 cm. Frazier se afla lîngă Oswald cînd acesta și-a luat pachetul sub braț. După aceea a mers

[1] James C. Cadigan, agent al F.B.I., calificat în Raport drept „expert în documente controversate", a explicat Comisiei că punga arătată doamnei Randle și lui Frazier — piesa Comisiei nr. 364 — a fost „confecționată" din hîrtie și benzi de „agenți speciali ai F.B.I.-ului din Dallas, spre a fi arătată eventualilor martori".

în urma lui Oswald de la terenul de parcare pînă la clădirea depozitului. El a observat că Oswald a purtat tot timpul în felul acesta pachetul sub braţ. Consilierul l-a întrebat pe Frazier dacă pachetul părea greu. Frazier a răspuns că, întrucît Oswald îi spusese că conţine vergele de perdele, nu s-a mai gîndit la aceasta, deoarece Oswald „nu mă mintise niciodată pînă atunci şi n-aveam nici un motiv să mă îndoiesc de cuvintele lui".

Consilierul i-a arătat pachetul confecţionat din hîrtie de către F.B.I. şi în care fusese băgată arma demontată şi l-a întrebat: „Vreţi să aruncaţi o privire, ca să vedeţi lungimea? Vi se pare că e de aproximativ aceeaşi lungime?" Frazier a răspuns: „Nu". Deşi Consilierul Comisiei i-a pus lui Frazier tot felul de întrebări în privinţa modului în care Oswald purtase pachetul sub braţ, cît şi în privinţa dimensiunilor pachetului, Frazier a rămas categoric în afirmaţia sa că pachetul se afla sub braţul lui Oswald, proptit în palmă, şi că era lung de 60 cm. Lui Frazier i se arătase mai înainte piesa Comisiei nr. 142, punga despre care se spunea că provenea de la etajul şase.

Întrebare: Cînd vi s-a arătat această pungă, vă amintiţi dacă aţi spus poliţiştilor care v-au arătat-o că e sau că nu e de aceeaşi lungime ca punga pe care aţi văzut-o pe perna din spate a automobilului?

Frazier: În ceea ce priveşte lungimea, le-am spus că e mult prea lungă.

Frazier a mai declarat că în dimineaţa aceea, atunci cînd l-a urmat pe Oswald în clădire, a putut vedea „numai o mică parte din pachet ieşind afară de sub braţ şi de aceea ştiu că punga nu era aşa de lungă".

Consilierul l-a întrebat pe Frazier ce înălţime are. Frazier a răspuns că are „ceva peste 1 metru 80". Consilierul i-a arătat apoi piesa Comisiei nr. 364, „o pungă în care am pus o puşcă demontată. Nu vă ocupaţi de asta. Vreţi să vă ridicaţi în picioare şi să ţineţi punga asta sub braţul dumneavoastră, s-o ţineţi aşa de-a lungul corpului?" Frazier a luat pachetul, proptindu-i partea de jos în palma mîinii şi ţi-

nîndu-şi braţul întins spre podea de-a lungul piciorului. În procesul-verbal al declaraţiei lui Frazier, consilierul a consemnat în scris că atunci cînd Frazier a sprijinit partea de jos a pachetului în palma sa, partea de sus a pachetului i-a ajuns pînă aproape de ureche. Frazier era cu aproximativ 8 cm mai înalt decît Oswald, aşa încît la Oswald puşca ar fi ajuns foarte probabil şi mai sus.

Comisia n-a găsit decît o singură persoană care, în afară de Frazier, îl mai văzuse pe Oswald în dimineaţa de 22 noiembrie intrînd în Depozitul de manuale şcolare. Comisia a rezumat depoziţia acestei persoane în felul următor :

> Un salariat, Jack Dougherty, are impresia că l-a văzut pe Oswald venind la serviciu, dar nu-şi aminteşte ca Oswald să fi purtat ceva în mînă cînd a intrat pe uşă. Nu a fost găsit nici un alt salariat care să-l fi văzut pe Oswald intrînd în dimineaţa aceea.

Comisia a ajuns la concluzia că nu se poate spune cert pe baza memoriei lui Dougherty nici dacă l-a văzut pe Oswald intrînd în clădire în dimineaţa aceea, nici dacă Oswald purta sau nu ceva în mînă. Deşi în alte puncte ale depoziţiei sale s-a arătat confuz, la acest punct depoziţia lui Dougherty a fost fără echivoc, după cum se poate vedea din cele ce urmează :

Întrebare : A venit cu cineva ?

Dougherty : Nu !

Întrebare : Era singur ?

Dougherty : Da, era singur.

Întrebare : Vă amintiţi dacă purta ceva în mînă ?

Dougherty : Păi, în orice caz, dacă avea, eu n-am văzut nimic.

Întrebare : Credeţi că i-aţi acordat suficientă atenţie ca să vă amintiţi dacă purta ceva sau nu ?

Dougherty : Da, cred că pot, ca să zic aşa. În momentul acela n-am văzut nimic în mîinile lui.

Întrebare : Cu alte cuvinte, amintirea dumneavoastră este categorică în această privinţă.

Dougherty : Da !

Întrebare : Cu alte cuvinte, aţi putea spune cu certitudine că nu avea nimic în mînă ?

Dougherty : Da, aş putea spune !

Depoziţia lui Dougherty era categorică şi precisă ; Comisia a prezentat-o ca nesigură şi vagă.

Comisia a izbutit să stabilească în Raportul ei o contradicţie între Frazier, care a declarat că Oswald a introdus un pachet în clădire, şi Dougherty, care a declarat că-l văzuse pe Oswald intrînd fără nici un pachet în mînă. Pentru a ajunge la acest rezultat, Comisia a trecut cu vederea o parte semnificativă a depoziţiei lui Frazier : „Mergînd în urma lui, am văzut că îl avea sub braţ, dar din spate nu puteai să spui dacă avea un pachet".

Deşi Dougherty a declarat că era sigur că-l văzuse pe Oswald intrînd în clădire şi că Oswald nu avea nimic în mînă, contradicţia dintre depoziţia lui şi cea a lui Frazier reiese din faptul că, potrivit spuselor lui Frazier, Oswald purta pachetul în aşa fel încît era greu să-l vezi. Comisia a ajuns la concluzia că în dimineaţa zilei de 22 noiembrie Oswald purtase „un pachet lung şi voluminos" şi că el „a introdus în clădirea depozitului puşca ascunsă în pungă". În consecinţă, Comisia a considerat că doamna Randle, Frazier şi Dougherty greşiseră, deşi depoziţiile lor erau singurele depoziţii existente ale unor martori oculari. Comisia a prezentat un rezumat inexact al depoziţiei lui Dougherty şi „a ajuns la concluzia că Frazier şi Randle se înşelaseră în ceea ce priveşte lungimea pungii".

N-ar fi exclus ca Frazier şi doamna Randle să se fi înşelat. Dar declaraţiile lor au concordat şi s-au confirmat reciproc cînd au fost interogaţi în diferite feluri, separat şi la intervale de luni de zile. La 1 decembrie 1963, agenţi ai F.B.I.-ului i-au cerut lui Frazier să indice punctul de pe perna din spatele automobilului pînă la care ajungea punga cînd a fost aşezată acolo cu un capăt rezemat de uşă. Agenţii F.B.I.-ului au consemnat că „distanţa dintre punctul de pe pernă şi uşă era de 69 cm". În mod similar, agenţi ai F.B.I.-ului i-au cerut doamnei Randle să indice mărimea

pungii pe care o purta Oswald ; în raportul său, F.B.I.-ul arată că doamna Randle a cerut ca punga să fie împăturită pînă a ajuns la „lungimea adevărată a pungii văzute de ea la 22 noiembrie 1963, iar cînd agenţii au măsurat-o „au constatat că are o lungime de 69 cm". I s-a cerut apoi doamnei Randle să participe la o altă experienţă — la 11 martie 1964 —, cînd punga împăturită a măsurat 72 cm.

Întrebare : Asta-i corect, adică 72 cm ?

Randle : Ultima dată cînd am măsurat-o avea 69 cm.

Întrebare : Aţi măsurat-o înainte şi avea 69 cm ?

Randle : Da.

Deşi Frazier declarase că a văzut punga cînd se afla pe perna din spate a automobilului său şi cînd Oswald a luat-o şi a pus-o sub braţ, Comisia a contestat aprecierea lui în legătură cu lungimea pungii, considerînd retroactiv că posibilitatea pe care o avusese la 22 noiembrie de a vedea pachetul fusese mult mai mică. Comisia s-a limitat să declare că „Frazier văzuse punga din spate". În declaraţia ei finală privind depoziţia lui Frazier, Comisia a afirmat că „Frazier putea uşor să se înşele atunci cînd a declarat că Oswald ţinea partea de jos a pungii proptită în palmă şi partea de sus vîrîtă la subţioară", în ciuda faptului că Frazier — singura sursă a informaţiei — a fost categoric în privinţa acestui punct al depoziţiei sale.

Comisia a înlăturat astfel mărturia singurilor ei martori, prezentînd în mod eronat drept probabil ca ei să nu fi văzut ceea ce în realitate afirmaseră că au văzut. În pofida depoziţiei unor martori oculari, Comisia a dat aici — ca şi în alte locuri — dovadă de o fidelitate tenace faţă de teoria ei

12. Proba cu parafină și amprenta latentă a palmei

Întrebare : *Domnule Curry, după cîte știm, sînteți în posesia rezultatelor probei cu parafină, făcută pentru a se stabili dacă Oswald a tras cu vreo armă. Puteți să ne spuneți ce a arătat această probă ?*

Curry : *După cîte îmi dau seama a fost pozitivă.*

Întrebare : *Ce au constatat probele ?*

Întrebare : *Ce înseamnă asta ?*

Curry : *Înseamnă doar că a tras cu o pușcă.*

Interviu înregistrat
de postul de televiziune WFAA.
Poliția din Dallas și clădirea tribunalului,
23 noiembrie 1963

Gordon Shanklin, agent al F.B.I.-ului, cu serviciul la Dallas, a declarat astăzi că... Oswald, la scurt timp după ce a fost arestat vineri, o oră după comiterea asasinatului, a fost supus probei cu parafină, folosită pentru a se stabili dacă o persoană a tras recent cu vreo armă. Proba a arătat că pe obrazul și pe mîinile lui Oswald au rămas particule de praf de pușcă provenind de la o armă, probabil o pușcă.

„New York Times", 25 noiembrie 1963

În săptămînile ce au urmat asasinatului, articolele care analizau ceea ce pleda împotriva lui Oswald puneau accentul principal pe proba cu parafină, ca dovadă a vinovăției lui.

Cînd se trage cu o armă în mod obișnuit, ea emană praf de pușcă și gaze, iar în pielea trăgătorului se impregnează particule conținînd nitrați în suspensie. Pe mîinile și pe fața inspectului se aplică o mască de parafină caldă ; particulele de praf nears aderă la mască, care este apoi tratată cu difenilamină dizolvată în acid sulfuric ; nitrații aflați pe mască se colorează în albastru închis, ceea ce indică o reacție pozitivă ; dar orice alte substanțe conținînd nitrați sau nitriți se colorează de asemenea în albastru. După cum re-

cunoaşte şi unul dintre cei mai înflăcăraţi susţinători ai probei cu parafină, scrumul de ţigară, urme de alimente şi multe alte substanţe pot produce şi ele o reacţie pozitivă. Majoritatea experţilor, inclusiv cei invocaţi de Comisia Warren, sînt de acord că printre substanţele care conţin nitraţi sau nitriţi se numără diferite paste de dinţi, farduri şi alte produse de uz curent.

Raportul asupra probei cu parafină efectuată în cazul Oswald s-a găsit printre fotocopiile pe care mi le-a dat în ianuarie 1964 Hugh Aynesworth de la „The Dallas Morning News". Trei piese au fost supuse probei : o mască de parafină luată după partea dreaptă a feţei lui Oswald, un mulaj de parafină luat după mîna stîngă a lui Oswald şi unul după mîna lui dreaptă. Examenul a fost făcut „pentru a se stabili dacă piesele 1, 2 şi 3 conţin nitraţi", cererea de examinare fiind făcută de poliţia din Dallas. Proba a arătat că „nu s-au găsit nitraţi pe piesa *1*" — masca luată după partea dreaptă a feţei lui Oswald — şi că „s-au găsit nitraţi pe piesele *2* şi *3*" — mulajele luate după mîna stîngă şi cea dreaptă ale lui Oswald.

Întrucît acestea au fost singurele probe cu parafină efectuate, agentul F.B.I.-ului Shanklin greşeşte afirmînd — după cum pretinde „New York Times" — că proba a confirmat că pe obrazul lui Oswald exista praf de puşcă. Atunci cînd am compărut în faţa Comisiei, la 4 martie 1964, am făcut cunoscut Comisiei conţinutul raportului asupra probei cu parafină ; deşi Comisia n-a publicat raportul asupra probei, ea a confirmat totuşi că „mulajele de parafină luate după mîinile lui Oswald au reacţionat pozitiv la probă ; masca luată după partea dreaptă a obrazului nu a produs nici o reacţie".

O reacţie pozitivă pentru ambele mîini şi una negativă pentru faţă este compatibilă cu inocenţa. Ea este compatibilă şi cu afirmaţia lui Oswald că la 22 noiembrie nu trăsese cu vreo armă. Curry, şeful poliţiei, îşi dădea probabil seama că proba nu oferea decît o bază şubredă pentru concluzia sa, deoarece, deşi a discutat fără rezerve despre raport cu ziariştii, el a refuzat să-l arate.

La 22 noiembrie, înainte de comiterea asasinatului, cîţiva

dintre salariaţii Depozitului de manuale şcolare aşezau la etajul şase al clădirii panele de furnir proaspăt vopsite. Este evident că pe mîinile lor trebuie să se fi aflat fără doar şi poate particule de nitrat, iar dacă li s-ar fi făcut proba cu parafină s-ar fi constatat în cele mai multe cazuri o reacţie pozitivă la mulajele ambelor mîini, pe cînd la masca luată după faţă s-ar fi constatat o reacţie negativă. De obicei se face această probă la ambele mîini, deoarece o reacţie pozitivă la mîna care se presupune a fi apăsat pe trăgaci are valoare probatorie numai dacă la cealaltă mînă reacţia este negativă [1].

Singura probă care indică vinovăţia este o reacţie pozitivă la o mînă, una negativă la cealaltă şi — în cazul folosirii puştii — o reacţie pozitivă la faţă. La Oswald proba cu parafină a dat o reacţie pozitivă la ambele mîini şi una negativă la faţă, ceea ce arată că nitraţii prezenţi erau rezultatul unei alte activităţi decît folosirea unei arme de foc. O reacţie pozitivă la ambele mîini tindea să demonstreze că fie în aceeaşi zi mai devreme, fie în cele două sau trei zile precedente, Oswald umblase cu materiale conţinînd nitraţi [2]. În plus, pe faţa lui Oswald nu au fost găsiţi nitraţii care de obicei sînt prezenţi după ce s-a tras cu o puşcă veche şi ieftină.

Proba cu parafină sau testul nitratului dermic nu poate, firește, stabili nevinovăţia lui Oswald, dar în faţa unui tribunal american această sarcină nu revine în mod obişnuit acuzatului. Proba întăreşte prezumţia nevinovăţiei şi ajută să se stabilească un fapt: Shanklin şi Curry — adică directorul oficiului din Dallas al F.B.I.-ului şi respectiv şeful po-

[1] Charles M. Wilson, şeful laboratorului de criminalistică din statul Wisconsin şi fost profesor asistent de ştiinţa poliţiei, membru al laboratorului de detectare ştiinţifică a crimelor de pe lîngă facultatea juridică a Universităţii Northwestern, declară că „se recomandă ca mulajele să fie luate atît după mîna dreaptă, cît şi după cea stîngă. Rezultatele acestei probe pot fi, desigur, influenţate de existenţa unor nitraţi sau nitriţi sau a altor agenţi oxidanţi, proveniţi din alte surse decît produsele arderii prafului de puşcă. Efectuînd probe atît la mîna dreaptă cît şi la cea stîngă, vom avea în oarecare măsură o probă de control, deoarece dacă suspectul a umblat cu materiale cum ar fi îngrăşăminte chimice, artificii etc., trebuie să ne aşteptăm să găsim la ambele mîini particule care dau o reacţie pozitivă".

[2] Potrivit spuselor unui expert, se obţine uneori o reacţie pozitivă şi la trei zile după ce mîinile individului au venit în contact cu nitraţi, „deşi între timp mîinile au fost spălate de multe ori".

liției —, dacă nu cumva spusele lor au fost greșit redate, au făcut presei declarații inexacte după ce au citit raportul asupra probei cu parafină [1].

Aflîndu-se în fața uneia singure din interpretările îndreptățite — și anume că rezultatul probei cu parafină este compatibil cu nevinovăția —, Comisia a ajuns la concluzia că proba prezentată anterior ca piatră unghiulară a acuzației împotriva lui Oswald este „complet neconcludentă".

Neconcludența probei cu parafină a fost demonstrată de experiențele făcute de F.B.I. Într-o experiență efectuată înainte de asasinat au fost luate probe cu parafină unui număr de 17 persoane care cu foarte scurt timp înainte trăseseră cîte cinci focuri cu un revolver de calibru 38. La 8 persoane proba a fost negativă la ambele mîini, la 3 a fost pozitivă la mîna cu care nu au tras și negativă la mîna cu care au tras, la două persoane a fost pozitivă la mîna cu care au tras și negativă la cealaltă, iar la 4 persoane a fost pozitivă la ambele mîini.

Comisia a pomenit și de o altă serie de probe cu parafină efectuate asupra unui număr de 29 de persoane, de asemenea înainte de comiterea asasinatului. De ce a consacrat Comisia un spațiu atît de mare unor experiențe făcute cu un pistol înainte de 22 noiembrie? În cazul nostru era vorba de nitrații produși de o anumită armă — o pușcă — aflată în posesia Comisiei și care stătea la dispoziția ei pentru probe. Dar Raportul nu a consacrat decît cinci rînduri unei probe efectuate de un agent al F.B.I.-ului cu pușca în chestiune [2].

[1] Atunci cînd presa examinează critic afirmațiile făcute în afara tribunalului de purtători de cuvînt ai apărării sau ai acuzării, ea face un serviciu util; în cazul de față au fost puse puține întrebări cu miez, iar presa a publicat știri pe care pînă și un student la drept din anul întîi le-ar fi considerat absurde. Examinînd toate celelalte documente și probe pe care Comisia le-a prezentat sau și le-a însușit, trebuie să ținem seama de faptul că apărarea nu a avut posibilitatea să le examineze, iar martorii care le-au interpretat în defavoarea lui Oswald au fost, de asemenea, scutiți de orice întrebări care le-ar fi putut fi puse de apărare. În asemenea împrejurări, valoarea interpretării lor este simțitor redusă.

[2] Rezultatul probei a fost negativ. Neadmițînd la dezbateri un avocat al apărării, Comisia a refuzat implicit unui reprezentant al acuzatului decedat posibilitatea de a urmări proba efectuată de agentul F.B.I.-ului. Pentru ca proba să fie valabilă, ar fi fost necesar ca în momentul tragerii pușca să fi venit în contact cu obrazul agentului. Comisia nu dă nici cea mai mică indicație că s-ar fi tras în acest fel cu pușca.

În cursul anchetei sale, Comisia s-a bizuit mult pe Shanklin şi pe Curry ; multe dovezi importante au trecut prin mîna lor, fiindu-le prezentate de subalternii lor. În această chestiune însă se pare că ambii au făcut declaraţii inexacte. Comisia a lăsat să se înţeleagă că ea a cercetat chestiunea.

Comisia nu a găsit vreo dovadă că agentul special Shanklin ar fi făcut vreodată această afirmaţie în public.

Dar ca dovadă, ea invocă piesa Comisiei nr. 2 584, un document neavînd nici o legătură cu Shanklin sau cu proba cu parafină [1]. Raportul citează, de asemenea, piesa Comisiei nr. 3 087, o scrisoare din partea lui J. Edgar Hoover. Această scrisoare, trimisă prin curier lui Rankin, dezvăluie, fără îndoială, mai mult decît avea de gînd. Ea se referă la o stenogramă de 27 de pagini cuprinzînd observaţiile făcute de mine la New York într-o emisiune radiofonică realizată de Barry Gray, precum şi la pag. 26 a unei stenograme cuprinzînd observaţiile mele într-o discuţie care a avut loc la Town Hall din New York. În ambele ocazii observaţiile mele nu erau dinainte pregătite ; cele două stenograme, destul de lungi, au fost evident luate de agenţii F.B.I.-ului care se aflau în public. Luînd apărarea lui Shanklin, Hoover arată în scrisoare că eu cerusem publicului să-şi aducă aminte că „şeful poliţiei, Curry, a declarat presei... că proba cu parafină... era pozitivă". În continuare spune : „Din acest exemplu se poate vedea clar că domnul Lane atribuie această declaraţie privind proba cu parafină domnului Curry, şeful poliţiei din Dallas".

Comisia s-a mulţumit probabil cu această explicaţie neobişnuită prin care vina lui Shanklin şi a lui Curry era transferată numai asupra lui Curry, deşi Shanklin, şi nu Curry fusese citat de „New York Times" ca cel ce declarase că proba a indicat că rămăsese praf de puşcă „pe obrazul lui Oswald". Comisia nu l-a convocat nici pe Shanklin şi nici pe reporterul ziarului „New York Times" ; în apărarea lui

[1] Se poate constata deseori că materialele pe care le citează Comisia nu au legătură cu problemele pe care caută să le elucideze. Acest lucru n-a apărut nicăieri mai pregnant decît în cazul cînd Raportul a invocat în sprijinul unei afirmaţii, piesa nr. 3 155. Ultima piesă care poate fi găsită poartă nr. 3 154.

Shanklin ea a acceptat ca bună o dezmințire din a doua mînă. Curry a depus mărturie, dar a fost scutit de neplăcerea de a i se pune vreo întrebare privind declarația sa. Încrederea Comisiei în poliția federală și locală a rămas astfel neștirbită.

Masca după obrazul lui Oswald a fost supusă unei probe într-un reactor nuclear. D-rul Vincent P. Guinn, șeful programului de analize prin activare de la secția atomică generală a corporației General Dynamics, a efectuat o analiză a măștii de parafină, iar rezultatele acesteia au fost prezentate Comisiei. D-rul Guinn a arătat că el și colegii săi au făcut următorul raționament: „Dacă s-a tras cu o pușcă și particule de praf de pușcă au apărut pe mîini și obraji, trebuie să fi apărut și ceva din capsa glonțului". Ei au hotărît „să încerce să găsească elemente din capsă introducînd mulaje de ceară luate după mîini și obraji într-un reactor nuclear". Guinn a arătat că informase F.B.I.-ul că ar fi util să se încerce o „analiză prin activare", deoarece poliția din Dallas nu efectuase decît proba chimică cu parafină.

„Noi am cumpărat o pușcă asemănătoare de la același magazin ca și Oswald și am efectuat două probe paralele", a spus Guinn. „O persoană a tras cu pușca de opt ori". Omul de știință a declarat că s-au luat mulaje de parafină, și cînd acestea au fost supuse probelor prin mijloace radioactive „ele au fost pozitive în toate cele opt cazuri și au indicat prezența pe ambele mîini și pe ambii obraji a unui element din care era alcătuită capsa. Apoi am luat mulajele după obrazul lui Oswald și le-am pus într-un reactor nuclear". Guinn a adăugat: „Nu pot spune ce am găsit la Oswald, deoarece pînă la publicarea Raportului Comisiei Warren este secret".

În realitate, secretul a supraviețuit publicării Raportului. Avînd vădit o părere diferită de cea a propriului ei expert, Comisia s-a mulțumit să declare că „nu se poate atribui vreo semnificație" reacției radioactive a mulajelor de parafină ale lui Oswald. Comisia, care a acordat mult spațiu rezultatelor unor probe efectuate cu un revolver înainte de asasinat, a refuzat să-și informeze cititorii asupra rezultatelor probelor efectuate după asasinat cu o carabină italiană identică

cu aşa-zisa armă a crimei. Deşi din însărcinarea Comisiei d-rul Guinn a conlucrat strîns cu F.B.I.-ul, deşi Comisia i-a încredinţat preţioasele mulaje de parafină şi deşi el a supus concluziile sale Comisiei, numele său nu este pomenit în Raport.

La 2 aprilie 1964 Sebastian Francis Latona a depus mărturie în faţa Comisiei, legitimîndu-se ca inspector la secţia de amprente digitale latente din divizia de identificare a F.B.I.-ului, licenţiat al facultăţii juridice de la Universitatea Columbia, deţinător al unor titluri academice şi de 32 de ani salariat al F.B.I.-ului, unde, aşa cum a spus, efectuase literalmente milioane de examinări de amprente digitale.

La 23 noiembrie 1963 Latona a examinat presupusa armă a crimei pentru detectarea de amprente latente[1] şi a descoperit lîngă apărătorul trăgaciului amprente slabe, insuficiente în scopuri de identificare. „În consecinţă, părerea mea a fost că amprentele latente aflate acolo nu aveau nici o valoare", a declarat Latona. El a examinat apoi arma şi mai atent pentru a detecta amprente, folosind diferite tehnici, cum ar fi fotografierea armei „luminată puternic, de sus, dintr-o parte, luminată în toate felurile care ne-au trecut prin minte". Latona a spus că „pentru a verifica complet întreaga puşcă" a folosit praf cenuşiu special pentru detectarea amprentelor digitale şi că „pe această puşcă n-a găsit nici o indicaţie în legătură cu existenţa altor amprente".

Întrebare: Aşadar, la 23 noiembrie n-aţi găsit vreo amprentă identificabilă pe piesa nr. 139 [puşca Mannlicher-Carcano] ?

Latona: Exact.

Latona a declarat că identificase, firește, amprentele lui Oswald pe „efectele personale — portmoneu, fotografii, acte şi lucruri de felul acesta —, care, cum este şi normal, poartă amprentele lui Oswald, deoarece îi aparţin". Hale

[1] O amprentă luată de un organ însărcinat cu aplicarea legii este denumită „amprentă cu cerneală" şi este luată cu grijă, în aşa fel încît toate caracteristicile amprentei să fie reproduse. O amprentă lăsată neintenţionat este denumită „amprentă latentă", deoarece, deşi există, este de obicei invizibilă.

Boggs, membru al Congresului, l-a întrebat pe Latona de ce nu au putut fi găsite pe pușcă amprente identificabile.

Latona : Mai întîi de toate, arma ca atare este o armă ieftină, așa cum puteți vedea. Este o armă care...

Boggs : Care ce ?

Latona : O armă veche, ieftină. Lemnul a ajuns într-un asemenea hal, încît nici nu mai poate păstra o amprentă ca lumea. Metalul nu e dintre cele mai bune și nu e prea favorabil pentru o amprentă latentă.

Latona a mai explicat că „mai întîi, după părerea mea, la această armă metalul este foarte prost finisat".

Întrebat în mod special despre existența vreunei amprente palmare pe armă, Latona a răspuns că atunci cînd a examinat arma la laboratorul F.B.I.-ului nu a găsit nici urmă de așa ceva. Comisia a tras însă concluzia că pe armă se afla amprenta palmei lui Oswald și că „amprenta constituie o dovadă în plus că pușca se afla în posesia lui Oswald".

Comisia și-a întemeiat concluzia pe depoziția locotenentului J. C. Day. Day, care, atunci cînd i s-au pus întrebări cu privire la studiile sale, a răspuns că a trecut „prin liceu" și apoi „a lucrat la Dallas la o firmă producătoare de mașini timp de aproximativ nouă ani înainte de a fi intrat în slujba orașului". Acesta a declarat în depoziția sa că este șeful „secției de cercetare a locului crimei" din departamentul poliției din Dallas. El a mai spus că urmase la F.B.I. un curs pentru relevarea de amprente latente, așa încît, într-un anumit sens, era discipolul lui Latona. Puțini discipoli și-au depășit în asemenea măsură maeștrii, deoarece Day a fost în stare să descopere „amprente digitale" examinînd arma la Depozitul de manuale școlare în condiții mult mai puțin favorabile decît cele pe care le-a avut Latona la laboratorul F.B.I.-ului. Latona folosise în laborator o pulbere specială și totuși a fost nevoie de o iluminație anume, cu reflectoare, „ca acestea [fragmentele de amprente digitale] să devină cît de cît vizibile". Day a vorbit însă în depoziția sa despre „cele două amprente pe care le văzusem pe latura puștii la librărie [Depozitul de manuale școlare]".

Comisia a explicat de ce n-a fost Latona în stare să găsească amprenta palmei.

La 22 noiembrie, înainte de a se fi trimis puşca la laboratorul F.B.I.-ului, locotenentul Day de la poliţia din Dallas „a scos" o amprentă palmară de pe partea de dedesubtul ţevii, „lîngă capătul ţevii, cam la 7 cm sub patul de lemn, cînd am detaşat patul de lemn".

Puşca a fost trimisă la F.B.I. pentru examinarea amprentelor abia după ce Day scosese singura amprentă identificabilă pe care a păstrat-o la el, la Dallas. Această afirmaţie este în sine destul de greu de crezut, totuşi Comisia a adăugat :

Scoaterea a fost în acest caz atît de completă, încît pe puşcă nu mai rămăsese nici o urmă a amprentei cînd a fost examinată de Latona.

Explicaţia dată de Comisie acestei stranii întîmplări nu poate fi considerată valabilă decît de cei ce nu au citit depoziţia lui Day şi cea a lui Latona. Deşi Comisia i-a desemnat pe amîndoi ca fiind sursa informaţiei mai sus-citate, nici unul dintre ei nu a fost întru totul de acord cu Comisia, după cum nu erau de acord nici între ei. Day a spus că după ce a scos amprenta „a mai putut vedea această amprentă palmară pe partea de dedesubt a ţevii". Dar Latona, care a examinat arma la cîteva ore după Day, a declarat că n-a existat nici urmă a vreunei amprente palmare pe ţeavă. Mai mult, Latona nu a observat nici o indicaţie că s-ar fi „scos" vreo amprentă sau că s-ar fi făcut „măcar o încercare de către altcineva de a examina puşca".

Day a spus unor agenţi ai F.B.I.-ului că „el n-a avut nici un ajutor cînd a lucrat la amprentele de pe puşcă, că el şi numai el efectuase examinarea şi scosese amprenta palmară". Day a compărut în faţa Comisiei la 22 aprilie 1964, dar interogatoriul neabil la care a fost supus, mai mult a ridicat probleme decît le-a rezolvat. În consecinţă, în septembrie 1964 Rankin a cerut ca Hoover să obţină noi informaţii de la Day. Dar F.B.I. a raportat — cu 19 zile înainte ca raportul Comisiei Warren să fi fost publicat — că Day

refuză „să dea o declarație scrisă" cu privire la „scoaterea amprentei palmare" [1].

Refuzul lui Day a lăsat documentația incompletă. Printre chestiunile la care Comisia nu a dat nici odată un răspuns satisfăcător se numără următoarele :

1. Dacă Day „mai văzuse" pe pușcă vreo amprentă palmară cu puțin înainte ca pușca să fi fost trimisă la F.B.I, de ce nu a fost oare Latona în stare să o găsească cîteva ore mai tîrziu, atunci cînd pușca a sosit la F.B.I. ?
2. La 22 noiembrie Day a avut pușca în păstrarea sa aproximativ de la orele 13,25 la 23,45 și a făcut trei fotografii ale fragmentelor de amprente lipsite de valoare de lîngă cutia trăgaciului. De ce oare nu a făcut el o fotografie a amprentei palmare — indentificabile — pe care afirmă că o văzuse ? [2]
3. De ce a făcut Day o fotografie a puștii, care în esență avea să rămînă neschimbată mulți ani, și n-a făcut o fotografie a amprentei palmare, care dispare ?
4. De ce s-a abătut Day de la procedura curentă și nu a fotografiat amprenta palmară înainte de a o fi „scos" ? Day însuși a recunoscut că ar fi trebuit să procedeze mai întîi la fotografiere, deoarece atunci cînd e „scoasă" amprenta poate să dispară „și nu mai rămîne nimic din ea". În plus, Day a spus agenților F.B.I.-ului că „în majoritatea cazurilor practica lui era să fotografieze amprentele înainte de a le scoate".
5. Day a declarat Comisiei și F.B.I.-ului că nu a putut identifica cu certitudine amprentele (atît cea palmară, cît și fragmentele de amprente digitale) ca fiind ale lui

[1] Raportul F.B.I.-ului conținînd un rezumat al întrevederii cu Day a parvenit Comisiei la 16 septembrie 1964 — cu 8 zile înainte ca raportul să fi fost supus președintelui.

[2] La un moment dat, Day a explicat că, după ce luase cele trei fotografii, a primit instrucțiuni de la șeful poliției, Curry să predea arma la F.B.I., motiv pentru care nu a apucat să fotografieze amprenta palmară. Explicația este insuficientă. În mod normal, pregătirile pentru predarea unei probe către F.B.I. includ conservarea ei în bune condiții. Explicația lui Day nu devine mai plauzibilă nici în lumina celorlalte declarații ale sale. De exemplu, el spune că a luat cele trei fotografii „cam la ora opt" și că imediat după aceea a descoperit și a scos controversata amprentă palmară. Day a declarat că o oră, o oră și jumătate mai tîrziu a mai făcut o fotografie a puștii.

Oswald. A mai declarat F.B.I.-ului că discutase despre amprente numai cu Fritz şi Curry şi cu nimeni altcineva. Cum a fost atunci posibil ca autorităţile din Dallas să declare a doua zi după asasinat că pe puşcă fuseseră descoperite amprentele palmare şi (sau) cele digitale ale lui Oswald ?

6. Day a trimis puşca la F.B.I. împreună cu fotografii inutile şi cu fragmentele de amprente inutilizabile găsite lîngă trăgaci, acoperite de celofan. De ce nu l-a informat pe agentul F.B.I.-ului care a preluat arma că el „scosese" preţioasa amprentă palmară ? De ce în primele patru zile care au urmat asasinatului nu a vorbit cu nimeni de la F.B.I. despre amprenta palmară ? [1]

Cea mai surprinzătoare revelaţie priveşte comportarea autorităţilor din Dallas. În săptămîna care a urmat asasinatului, poliţia federală a făcut nenumărate declaraţii prin care a încercat să acrediteze în ochii opiniei publice ideea că Oswald era asasinul. După cum se pretinde, căpitanul Fritz şi şeful poliţiei Curry ar fi fost informaţi de către locotenentul Day despre existenţa amprentei palmare. Potrivit spuselor lui Latona, ei nu au informat însă F.B.I.-ul decît şapte zile după asasinat. Este de necrezut ca poate cea mai pregnantă dovadă a vinovăţiei lui Oswald — amprenta sa palmară pe arma crimei — să nu fi fost adusă la cunoştinţa F.B.I.-ului. Şi totuşi...

Întrebare : Aşadar, dv. personal, domnule Latona, nu aţi ştiut nimic despre o amprentă identificabilă aflată pe puşcă pînă în momentul cînd aţi primit amprenta scoasă, piesa nr. 637 ?

Latona : La 29 noiembrie.

[1] Day a declarat că a trimis amprenta „scoasă" la F.B.I. în ziua de 26 noiembrie 1963, dar Latona a spus că a primit-o abia la 29 noiembrie. Cînd a fost întrebat de ce a aşteptat atît de mult pentru a preda dovada crucială, Day a explicat la F.B.I. că voise „să facă şi alte comparaţii între această amprentă palmară şi amprente palmare cunoscute a fi ale lui Lee Harvey Oswald". Această explicaţie pare incompatibilă cu afirmaţia lui că nu fotografiase amprenta deoarece era grăbit. Cînd a fost întrebat de Comisie dacă exista „vreun motiv special" pentru care amprenta palmară „scoasă" nu a fost trimisă în ziua de 22, Day a dat însă o nouă explicaţie, spunînd : „De fapt, am crezut că amprenta de pe puşcă era cea mai bună dovadă, or aceasta rămăsese pe puşcă".

Întrebare : Șapte zile după asasinat. Și în tot acest răstimp F.B.I.-ul nu a avut cunoștință de aceasta ?

Latona : După cîte știu, nu.

Inspectorul F.B.I.-ului a mai declarat că în acea perioadă la agenția sa :

> ...nu am avut personal cunoștință despre nici o amprentă palmară care s-ar fi aflat pe pușcă. Singurele amprente de care știam erau amprentele fragmentare care — așa cum am subliniat înainte — fuseseră indicate pe celofan, pe apărătoarea trăgaciului. Nu exista vreo indicație pe această pușcă în legătură cu existența altor amprente.

În după-amiaza zilei de 23 noiembrie, a doua zi după ce, așa cum s-a raportat, locotenentul Day „scosese" amprenta palmară a lui Oswald, șeful poliției Curry a fost întrebat în decursul unui interviu televizat dacă „amprentele digitale șterse care fuseseră găsite pe pușcă" puteau oferi dovada că Oswald era asasinul. El a răspuns :

> Nu știu dacă va fi sau nu de ajuns pentru a i se dovedi culpabilitatea, dar dacă putem identifica amprentele lui pe pușcă, atunci va exista desigur o legătură între el și pușcă, iar dacă putem stabili că aceasta este pușca cu care a fost omorît președintele, atunci...

Chiar dacă poliția ar fi fost în stare „să identifice amprentele lui pe pușcă", acest singur fapt nu putea constitui dovada vinovăției lui Oswald. Căci dacă dovada legăturii dintre pușcă și Oswald este slabă, cea dintre pușcă și asasinat este și mai șubredă. Într-adevăr, există numeroase indicii că această pușcă nu putea fi singura armă folosită la asasinat. De aceea, dovada amprentei palmare pe armă are o valoare probatorie redusă, cu atît mai mult cu cît aceleași persoane oficiale de la poliția locală și cea federală care au făcut declarații inexacte cu privire la rezultatele probei cu parafină s-au găsit singure cu Oswald și cu arma.

13. Patruzeci şi trei de minute!

Comisia pretinde că a reconstituit tot ce a făcut Oswald din momentul în care se presupune că ar fi părăsit Depozitul de manuale şcolare — la orele 12,33 — pînă în momentul cînd poliţistul J. D. Tippit a fost împuşcat la aproximativ cinci kilometri distanţă, lucru care, potrivit spuselor Comisiei, s-a petrecut la orele 13,15 sau 13,16. Dar filmul activităţii lui Oswald stabilit de Comisie se bizuie pe depoziţii care, în unele cazuri, sînt absurde.

Potrivit Comisiei, Oswald a ieşit fără grabă din clădirea Depozitului de manuale şcolare, a mers pe Elm Street de-a lungul a şapte blocuri [1], s-a întors cu autobuzul spre locul de unde plecase, din nou a mers pe jos de-a lungul cîtorva blocuri, a făcut un drum cu taxiul, apoi s-a dus pe jos pînă la locuinţa sa, unde a rămas trei sau patru minute, a aşteptat un timp nedeterminat la o staţie de autobuz, a făcut o plimbare de circa un kilometru şi jumătate pînă la intersecţia dintre strada a 10-a Est şi Patton Avenue şi, în sfîrşit, s-a întîlnit cu poliţistul Tippit şi l-a asasinat. Toate acestea i-au luat lui Oswald doar 43 de minute. Numai alegînd cu grijă depoziţiile cele mai puţin competente şi mai fanteziste şi, în acelaşi timp, ignorînd depoziţii foarte concrete, inclusiv pe aceea a unui adjunct de şerif, a putut Comisia să afirme că a reuşit să reconstituie fiecare mişcare a lui Oswald.

Comisia a susţinut că Oswald părăsise Depozitul de manuale şcolare ieşind pe uşa din faţă, aproximativ la 12,33 şi că el „a mers probabil spre est pe Elm Street cale cam de şapte blocuri". Nu există dovezi în sprijinul acestei afirmaţii: nici un martor nu a declarat că l-ar fi văzut pe Oswald părăsind clădirea după asasinat. Dar, dacă presupunerea Comisiei corespunde adevărului, înseamnă că la trei minute după ce au răsunat împuşcăturile Oswald a trecut prin mulţimea masată la intrare, într-un moment cînd mulţi dintre colegii săi de lucru se aflau acolo.

[1] **Bloc în S.U.A.** înseamnă porţiunea de stradă delimitată de două intersecţii şi cuprinzînd de regulă 50 de numere pe o parte şi 50 pe alta (blocul 300, blocul 500 etc.). — *Nota trad.*

Comisia a afirmat categoric că la încrucișarea dintre Elm Street și Murphy Street, Oswald a luat un autobuz condus de Cecil J. McWatters, în direcția vest, a cerut un bilet de corespondență și apoi s-a dat jos cam la distanță de două blocuri după ce urcase. Există puține dovezi în sprijinul acestei concluzii. McWatters a fost dus la poliție în seara zilei de 22 noiembrie; aici i-au fost prezentați pentru identificare patru oameni așezați în șir. El a semnat o declarație scrisă, arătînd că omul nr. 2 din șir semăna cu un pasager care se urcase în ziua aceea în autobuzul lui. A adăugat că omul din autobuz a surîs auzind că președintele fusese împușcat. Omul nr. 2 — a spus Comisia — era Oswald.

A doua zi McWatters se afla din nou la volan cînd un tînăr s-a urcat în autobuz; el l-a recunoscut pe loc ca fiind acela care surîsese auzind știrea asasinatului comis în ziua precedentă. McWatters a explicat Comisiei că greșise cînd îl desemnase pe Oswald în șirul celor patru oameni de la poliție. Oswald, omul nr. 2, semăna cu Milton Jones, și de fapt Jones, iar nu Oswald, fusese acela care se suise în autobuz la 22 noiembrie și, de asemenea, la 23 noiembrie, Jones, și nu Oswald, zîmbise aflînd vestea tragediei și Jones, iar nu Oswald, fusese cel pe care McWatters încercase să-l identifice. Consilierul Comisiei l-a întrebat pe McWatters dacă l-ar putea totuși identifica pe Oswald ca fiind omul care ceruse un bilet de corespondență și apoi coborîse din autobuz. McWatters a răspuns:

> N-aș putea s-o fac... N-am putut [în fața grupului aliniat la poliție pentru identificare] și n-aș putea s-o fac nici acum... Nu, n-aș putea. N-aș putea să-l identific.

Cînd această parte a acuzației împotriva lui Oswald s-a năruit, ziarele, care pînă atunci scriseseră despre un asasin „zîmbitor", au omis să publice rectificarea făcută de McWatters. Mai important este însă faptul că, încercînd să-l identifice pe Milton Jones, care avea 16 ani, McWatters l-a indicat pe un om de 24 de ani, ceea ce stîrnește îndoieli în legătură cu spiritul său de observație.

McWatters a spus că el nu declarase poliției din Dallas că omul nr. 2 din cei patru prezentați era omul care se urcase

în autobuz. Gîndindu-se la tînărul Jones, McWatters a spus că omul nr. 2 seamănă cu unul din pasagerii săi.

> ...Am spus [la poliţia din Dallas] că printre cei patru oameni aliniaţi în faţa mea era unul avînd oarecum constituţia, înălţimea şi figura unui om care se urcase în autobuzul meu, dar că nu-l pot recunoaşte cu certitudine pe omul acela.

Poliţia din Dallas a întocmit o listă conţinînd rezultatele încercărilor de identificare a lui Oswald într-un grup de oameni aliniaţi, publicată ca parte a piesei Comisiei purtînd nr. 2 003. În această listă se poate citi: „Cecil J. McWatters, identificare certă". McWatters a declarat însă Comisiei că n-a făcut o identificare certă. Cu toate acestea, potrivit Raportului, „Comisia este convinsă că identificările prin aliniere s-au făcut în mod corect".

McWatters n-a fost în stare să întărească afirmaţiile Comisiei. Interogatoriul ce i-a fost luat de Comisie ridica şi o obiecţie dictată de logică: dacă Oswald ar fi fost asasinul, faptul că s-a urcat în autobuzul lui McWatters la intersecţia dintre Elm Street şi Murphy Street l-a lipsit de avantajul pe care l-ar fi obţinut fugind pe Elm Street spre est: autobuzul lui McWatters mergea spre vest, adică înapoi spre locul asasinatului. Asasinul nedescoperit se întoarce — după cum ştie toată lumea — la locul crimei, dar de obicei după scurgerea unui interval de timp mai mare. În plus, McWatters arătase că, chiar în spatele său, se afla un autobuz ce se îndrepta spre Beckley Avenue, în momentul cînd el însuşi se îndrepta spre vest, pe Elm Street. Autobuzul pentru Beckley Avenue se oprea chiar peste drum de locuinţa lui Oswald, pe cînd autobuzul lui McWatters trecea de-abia la o depărtare de şapte blocuri.

Comisia a pretins că Oswald s-a urcat în autobuzul lui McWatters la orele 12,40. Aproximativ patru minute mai tîrziu, adaugă Raportul, el a cerut un bilet de corespondenţă şi s-a dat jos din autobuz. Poliţia din Dallas a prezentat un bilet de corespondenţă care, după spusele ei, se aflase în posesia lui Oswald în momentul arestării lui. McWatters a declarat însă sub prestare de jurămînt că eliberase numai două

bilete de corespondență în timpul acelei curse, dintre care unul unei femei. Consecința logică a depoziției lui McWatters este că celălalt bilet de corespondență i l-ar fi eliberat lui Jones. Lui McWatters — convocat de poliție după găsirea biletului de corespondență asupra lui Oswald — i s-a cerut să identifice dintr-un șir de oameni care i-au fost prezentați pe pasagerul căruia îi dăduse biletul de corespondență. Cum în încercarea de identificare îl desemnase pe Oswald, explicînd ulterior că în realitate el îl avusese în vedere pe Jones, rezultă în mod logic că biletul de corespondență ar fi trebuit mai degrabă să se fi aflat în posesia lui Jones decît în buzunarul lui Oswald. Astfel, McWatters nu a ridicat numai noi probleme pentru Comisie, dar tot lui i se datorează și faptul că poliția din Dallas a apărut ca excesiv de zeloasă.

Nu există nici o dovadă din care să reiasă că Jones ar fi fost vreodată întrebat de vreun agent al vreunei autorități federale sau locale dacă luase un bilet de corespondență. El n-a fost chemat să depună mărturie în fața Comisiei sau a vreunui împuternicit al ei. La 30 martie 1964 el a stat de vorbă cu cineva care nu s-a legitimat nici ca venind din partea F.B.I.-ului, nici din partea Comisiei și care a întocmit pe o hîrtie cu antetul F.B.I.-ului un rezumat de patru pagini despre cele discutate. După cît se pare, omul cu care a stat de vorbă nu l-a întrebat pe Jones dacă luase un bilet de corespondență, deoarece în raportul lui nu există nici o mențiune despre o asemenea întrebare.

Jones n-a descris decît pe un singur bărbat de care-și amintea să fi fost în autobuzul lui McWatters [1]. Acest om, a spus el, avea vreo 33—35 de ani și purta „o jachetă albastru deschis". Despre același om McWatters a spus că purta „un fel de jachetă veche și mică". Comisia a susținut însă că în timpul scurtei sale călătorii cu autobuzul, Oswald purtase o cămașă maro închis, și nu o jachetă. Comisia a refuzat să-l convoace pe Jones, a apreciat că „singură, memoria lui McWatters era prea incertă pentru ca pe baza ei să se poată afirma că Oswald se găsea în autobuz", iar apoi a tras con-

[1] McWaters a declarat că atunci cînd a ajuns la locul în care Comisia spune că s-a urcat Oswald, se aflau „cinci pasageri în autobuzul meu".

cluzia că omul descris de Jones şi de McWatters ca purtînd o jachetă era de fapt Oswald, dar că Oswald se afla „în autobuz fără jachetă".

Un singur martor a declarat Comisiei cu toată certitudinea că Oswald era unul din pasagerii aflaţi în autobuzul lui McWatters. Mary E. Bledsoe, o femeie din Dallas care în octombrie 1963 îi închiriase pe o săptămînă o cameră lui Oswald, a declarat că ea a urmărit cortegiul prezidenţial pe cînd acesta trecea prin centrul oraşului Dallas şi apoi, scurt timp după ce a fost comis asasinatul, s-a urcat într-un autobuz care mergea spre vest, pe Elm Street. Cîteva blocuri mai încolo, a afirmat ea, „s-a urcat Oswald". Întrebată dacă „s-a uitat cu multă atenţie" la Oswald, doamna Bledsoe a răspuns: „N-am aruncat decît o privire asupra lui, apoi m-am uitat în direcţia opusă, sperînd că nu m-a văzut". (Comportarea ei era de înţeles: nu resimţea numai o antipatie faţă de Oswald, dar îi mai datora şi doi dolari, rest de la chirie [1].) Şi totuşi a fost în stare să spună că Oswald arăta „ca un dement. Mîneca îi era ruptă... cămaşa îi era descheiată... şi faţa lui arăta răvăşită".

Cu greu s-ar putea spune că declaraţiile doamnei Bledsoe ar fi suficiente pentru a admite ca certă prezenţa lui Oswald în autobuz. Dacă vom analiza depoziţia ei în lumina altor mărturii prezentate Comisiei, ea nu pare demnă de crezare. Nici McWatters, nici Jones nu au vorbit despre un om care arăta „ca un dement", sau măcar care părea a fi excesiv de tulburat. Şi nici unul dintre martorii despre care Comisia afirmă că l-au văzut pe Oswald imediat după ce-l asasinase pe preşedinte n-au spus acest lucru.

[1] Doamna Bledsoe a declarat consilierului Comisiei că foarte puţin timp după ce Oswald se mutase la ea, a început, deşi nu putea da pentru aceasta nici o explicaţie raţională, să resimtă antipatie faţă de noul ei chiriaş. Oswald vorbea la telefon într-o limbă străină şi, a spus ea, „nu-mi plac oamenii care vorbesc într-o limbă străină". Oswald a umblat o dată la frigider ca să ia puţină gheaţă şi ea a precizat că „nu-mi plac asemenea lucruri". El i-a cerut o dată permisiunea să pună o cutie cu lapte în frigider, promiţîndu-i că nu se mai repeta în viitor, iar doamnei Bledsoe nici acest lucru nu i-a plăcut. Oswald a mîncat o dată la el în cameră unt de alune, sardele şi banane: „Nici asta nu mi-a plăcut". Înainte de a fi trecut o săptămînă, ea a hotărît să-l dea afară pe Oswald — „fiindcă nu-mi plăcea". Cînd i-a spus: „Trebuie să te muţi... deoarece n-am de gînd să-ţi prelungesc contractul de închiriere", Oswald i-a cerut numai cei doi dolari pe care ea îi datora. Doamna Bledsoe a declarat că-i răspunsese: „Păi, nu-i mai am!" După ce Oswald şi-a luat lucrurile şi a plecat, a adăugat ea, „mi-am zis: «Bine c-am scăpat de el!»".

Doamna Bledsoe a declarat că putuse vedea o gaură în mîneca dreaptă, la cot, la cămaşa lui Oswald. Comisia a consemnat ca o coroborare a declaraţiei făcute de doamna Bledsoe faptul că atunci cînd Oswald a fost arestat la cinematograful „Texas", în după-amiaza zilei de 22 noiembrie, purta o cămaşă care avea o gaură în mîneca dreaptă, la cot. Raportul nu consemnează însă faptul că doamnei Bledsoe îi fusese arătată cămaşa la locuinţa ei cu puţin timp înainte ca ea să apară în faţa Comisiei pentru a-şi face depoziţia.

Bledsoe : Deoarece mi-au adus-o acasă şi mi-au arătat-o... Este cea pe care o purta în ziua aceea.

Întrebare : Cine v-a adus-o ?

Bledsoe : Un om de la serviciul secret.

Întrebare : El a adus-o. Va să zică aşa, adică — aţi mai văzut deci cămaşa asta ?

Bledsoe : Da.

Întrebare : Un om de la serviciul secret v-a adus-o şi v-a arătat-o ?

Bledsoe : Da.

Cînd doamna Bledsoe şi-a depus mărturia în faţa consilierului Comisiei, la Dallas, ea a fost însoţită de un avocat care o ajuta să formuleze răspunsurile pe care nu era în stare să le dea singură. Consilierul a întrebat-o de ce citeşte uneori din note dinainte pregătite. Doamna Bledsoe a explicat că făcea asta „fiindcă uit ce am de spus". Avocatul ei a arătat că notele fuseseră întocmite la sugestia agentului Sorrels de la serviciul secret.

Aşadar, singura depoziţie a unui martor ocular că Oswald fusese în autobuzul lui McWatters în după-amiaza zilei de 22 noiembrie era cea a unei femei în vîrstă, care a mărturisit că avea o profundă antipatie faţă de Oswald, care a dat o descriere a îmbrăcămintei şi comportării lui Oswald în contradicţie cu alte mărturii, care şi-a depus mărturia însoţită de un avocat, acesta răspunzînd pentru ea la nevoie, şi care din cînd în cînd citea din note pregătite dinainte, deoarece — pentru a folosi propriile ei cuvinte — „uit ce am de spus". James Reston a făcut în „New York Times" observaţia că la

22 noiembrie „au avut loc întîmplări foarte ciudate", dînd drept exemplu prezenţa doamnei Bledsoe în acelaşi autobuz cu Oswald, ceea ce scria Reston, reprezenta „o probabilitate de 1 : 10 000". Aprecierea lui poate fi exagerată, dar nu prea mult.

După ce a coborît din autobuz — ceea ce ni se spune că s-ar fi întîmplat la orele 12,44 —, Oswald ar fi mers pe jos cale de cîteva blocuri, pînă la staţia de autobuze Greyhound, la intersecţia dintre Lamar Street şi Jackson Street, unde ar fi luat un taxi condus de William Whaley, căruia i-ar fi cerut să-l ducă la blocul 500 de pe North Beckley Avenue, situat cam la 700 m de locuinţa sa din North Beckley nr. 1 026.

Cînd s-a prezentat în faţa Comisiei, la 12 martie 1964, Whaley a produs o copie după evidenţa curselor sale din 22 noiembrie. „Originalul mi l-a luat F.B.I.-ul", a explicat Whaley consilierului Comisiei.

Întrebare : Asta e ceea ce aşteptam... mă bucur că aţi adus copia.

Whaley : Am socotit că poate aveţi nevoie de ea.

A 14-a însemnare din evidenţa curselor efectuate de Whaley la 22 noiembrie consemnează o cursă cu un singur pasager de la staţia de autobuze Greyhound la blocul 500, North Beckley Avenue. Din însemnare reiese că această cursă a durat de la 12,30 la 12,45. Este evident că pasagerul care a luat taxiul la 12,30 s-a urcat în el exact în momentul cînd preşedintele a fost împuşcat, după cum se pretinde, de către Oswald. Comisia a încercat să explice contradicţia, arătînd că Whaley înregistra cursele sale la intervale de cîte un sfert de oră, indiferent de durata lor efectivă. Acest procedeu ciudat nu explică totuşi de ce o cursă care începe la 12,47 sau la 12,48 este înregistrată în evidenţă ca începînd la 12,30. Mai departe, evidenţa ţinută de Whaley — piesa Comisiei nr. 370 — indică pentru acea zi curse care încep sau se termină la 6,20, 7,50, 8,10, 9,40, 10,50 şi 15,10.

Cum s-a comportat omul care s-a urcat în taxi ? Whaley

a declarat că, chiar în momentul cînd era pe punctul să pornească :

> ...o doamnă bătrînă, cred că era o doamnă bătrînă, nu-mi amintesc altceva decît că şi-a vîrît capul pe fereastra portierei şi mi-a spus : „Şofer, vrei să-mi trimiţi un taxi încoace ?" Ea îl văzuse că luase taxiul şi voia şi ea unul, şi atunci el a întredeschis puţin portiera ca şi cum ar fi vrut să coboare şi a zis : „Vi-l cedez pe ăsta" — şi ea a spus : „Nu, şoferul îmi poate trimite altul".

Presupunînd că Oswald comisese asasinatul şi totodată că el făcuse o cursă cu taxiul lui Whaley, Comisia a atribuit implicit celui ce-l asasinase pe preşedintele Statelor Unite un acces de politeţe care l-a apucat tocmai atunci cînd fugea : uitînd de pericolul în care se afla, el a deschis portiera taxiului salvator şi s-a oferit să coboare pentru a face un serviciu unei doamne. Sau poate că nu era Oswald ? Sau poate — dacă era Oswald — nu era el asasinul ? Ambele alternative par la fel de plauzibile ca şi concluzia Comisiei. Clientul lui Whaley nu s-a comportat de loc ca un om care fugea. Nu era desigur acelaşi om pe care doamna Bledsoe îl descrisese ca pe un dement cu faţa răvăşită. Whaley şi-a amintit „încetineala cu care s-a urcat. Nu vorbea. Nu era grăbit. Nu era nervos sau aşa ceva". Tînărul s-a apropiat de taxi fără a da semne de agitaţie ; Whaley s-a întins pentru a-i deschide portiera din spate, dar în loc să se aşeze în spate pentru a se ascunde de priviri, el a preferat să stea în faţă, fără a se sinchisi dacă şoferul îl va vedea de aproape.

Bizuindu-se exclusiv pe depoziţia lui Whaley, Comisia a ajuns la concluzia că, incontestabil, omul pe care acesta l-a dus în după-amiaza zilei de 22 noiembrie de la staţia de autobuze Greyhound la North Beckley Avenue era Oswald. Pentru a ajunge la această concluzie, ea a trebuit mai întîi să infirme aproape toate declaraţiile făcute iniţial de Whaley. De exemplu, Comisia stabilise că Oswald poseda două jachete — una albastră şi una gri —, iar Whaley a declarat că pasagerul său purta o jachetă de lucru care se asorta aproape perfect cu pantalonii lui [de un albastru decolorat]. I s-au arătat lui

Whaley cele două jachete care, după cum se pretindea, îi aparţineau lui Oswald.

Întrebare : Iată piesa nr. 162 — o jachetă gri cu fermoar.

Whaley : Cred că e jacheta pe care o purta cînd mergea cu mine în taxi.

Întrebare : Arată cam ca aceea ? Şi aici este piesa nr. 163 (jacheta albastru închis a lui Oswald). Seamănă cu ce purta atunci ?

Whaley : Purta asta sau cealaltă.

Întrebare : Aşa este.

Whaley : Asta e cea care v-am spus că am observat-o. V-am vorbit că purta o cămaşă descheiată, purta două jachete peste o cămaşă descheiată..., avea haina asta pe deasupra celeilalte jachete, sînt sigur de asta.

Whaley se hotărîse deci să afirme că Oswald purta ambele jachete, dar Comisia a fost de părere că şoferul de taxi se înşelase, indiferent la care jachetă se fixase.

În depoziţia sa, Whaley a declarat că Oswald purtase sau jacheta gri cu fermoar, sau jacheta albastru închis. El se înşela însă. Oswald nu putea purta jacheta albastră cînd se afla în maşină cu Whaley, deoarece ea a fost găsită mai tîrziu, în cursul lunii noiembrie, într-o cameră a depozitului.

În ce priveşte jacheta gri, Comisia a afirmat că Oswald a luat-o de acasă după ce a coborît din taxiul lui Whaley.

La 23 noiembrie, Whaley a semnat o declaraţie scrisă la poliţia din Dallas care a afirmat că din şirul de oameni ce-i fusese prezentat la poliţie l-a recunoscut pe omul nr. 3 — „acum ştiu că omul acesta este Lee Harvey Oswald" — ca fiind „cel pe care l-am dus de la staţia de autobuze Greyhound la blocul 500 de pe North Beckley". Dar în depoziţia sa din 12 martie făcută în faţa Comisiei, Whaley declarase că se fixase la omul nr. 2. Comisia a susţinut că omul nr. 2 era altcineva — un oarecare David Knapp în vîrstă de 18 ani — şi că Oswald fusese nr. 3. Atunci, pentru a explica deosebirea dintre declaraţia scrisă şi depoziţie, Whaley a arătat că la cererea poliţiei din Dallas semnase declaraţia înainte de a fi

văzut pe oamenii aliniați pentru identificare. O procedură corectă cere, în mod normal, ca ordinea să fie inversă.

Am semnat declarația înainte de a mă fi dus jos să văd oamenii. Am semnat declarația asta și apoi la două și jumătate după-masă m-au dus jos să văd oamenii înșirați pentru identificare.

Whaley a mai arătat apoi că nu era sigur de ceea ce semnase.

N-am văzut niciodată ce au pus ei acolo [în declarație], era totul scris de mînă. Declarația pe care am văzut-o era, cred, asta. S-ar putea ca și scrisul să fie ăsta. Poate însă că nici n-am văzut-o pe asta. Mi-am semnat numele pentru că au spus că e ceea ce am zis eu.

El a declarat Comisiei că nu i-a fost de loc greu să-l recunoască pe Oswald. Oswald era singurul adult, a spus el, printre tineri între 13 și 19 ani, fiecare din ei fiind îmbrăcat altfel decît Oswald. Whaley a precizat: „L-aș fi putut indica fără să-l fi recunoscut numai auzind ce spunea, căci țipa la polițist, protestînd că nu e drept să-l pună în șir cu acești tineri și alte asemenea lucruri și atunci m-au întrebat care dintre ei este și le-am spus... El nu se purta cu respect față de polițiști, le spunea pe șleau tot ce credea despre ei. Ei știau ce fac și încercau să-l înfrunte, iar el cerea să vină avocatul lui... Spunea că-i fac o nedreptate punîndu-l să stea acolo altfel îmbrăcat decît ceilalți așezați în șir cu el... Era singurul care avea o vînătaie la cap... Singurul care făcea scandal... nu era nevoie să-l fi cunoscut ca să-l indic pe el după felul cum se purta". Este cazul să amintim aici că Comisia a declarat că „este convinsă că identificările prin aliniere s-au făcut în mod corect".

Whaley a declarat că șirul de oameni era alcătuit din șase persoane, cinci dintre ele fiind tineri sub 20 de ani, dar Comisia a spus din nou că se înșelase: fuseseră patru oameni și numai doi dintre ei aveau sub 20 de ani. Bietul Whaley — încerca și el să dea o mînă de ajutor, dar n-a reușit decît să aducă și mai multă confuzie în părerea oficială! La început a spus că jacheta cu care îl văzuse pe Oswald era sau gri, sau

albastră, nu ştia precis, apoi a spus că l-a văzut pe Oswald cu amîndouă jachetele. Whaley trebuie să fi avut impresia că nu reuşea să fie pe placul Comisiei. Poate că cel mai bun comentariu asupra depoziţiei sale l-a făcut el însuşi atunci cînd a spus că nu dorise „să vă încurc şi să încurc întreaga voastră anchetă cu ignoranţa mea, dar un avocat bun m-ar fi putut ajuta. M-am zăpăcit".

Whaley resimţea ca nimeni altul dorinţa să spună Comisiei ceea ce aceasta ar fi vrut să audă. O comparaţie între depoziţia iniţială făcută de el şi ceea ce a declarat mai tîrziu la Dallas arată cu cîtă bunăvoinţă s-a străduit el — după ce a fost prelucrat de F.B.I. — să retracteze şi să înlăture toate contradicţiile supărătoare din relatarea sa.

În martie Whaley a declarat că-l lăsase pe pasagerul său la blocul 500 de pe North Beckley, dar Comisia trebuia vădit să se ţină de un anumit orar şi pentru ea era esenţial ca Oswald să fi coborît din taxi ceva mai aproape de locuinţa lui de pe North Beckley nr. 1.026. În aprilie, Whaley a spus deci consilierului Comisiei că făcuse o greşeală : cursa luase de fapt sfîrşit la blocul 700.

Întrebare : Cînd te-ai convins prima dată, sau cînd ai început să te gîndeşti că l-ai lăsat la blocul 700 de pe North Beckley ?

Whaley : Păi, atunci cînd omul de la F.B.I. s-a urcat în taxiul meu şi cînd a vrut să refac drumul.

Întrebare : Cînd s-a întîmplat asta ?

Whaley : Nu ştiu data exactă, dar era în săptămîna următoare [după 12 martie 1964].

Comisia a hotărît că dacă pasagerul lui Whaley a coborît din taxi la blocul 700, cursa trebuie să se fi terminat cam la orele 12,54. Cum drumul de acolo pînă la locuinţa lui Oswald era, după calculul unui avocat al Comisiei, de 5 minute şi 45 de secunde, Comisia a tras concluzia că Oswald a ajuns la locuinţa sa „cam la 12,59 sau 13". După care Comisia a mai precizat : „De la blocul 500 pe North Beckley [pînă la nr. 1 026] drumul ar fi durat cu cîteva minute în plus, deci în orice caz el s-ar fi aflat acasă cam pe la orele 13". După cît se pare,

Comisia pretinde că Oswald ar fi mers cu taxiul două blocuri mai departe și apoi s-ar fi înapoiat, iar timpul ar fi stat în loc.

În declarația sa scrisă din 23 noiembrie, Whaley spusese că clientul său „coborîse din taxi și mersese în fața taxiului pe Beckley Street spre sud". Casa lui Oswald se afla spre nord și Comisia ținea ca Oswald să se fi dus direct acolo. De aceea este interesant că atunci cînd Whaley și-a făcut depoziția la 12 martie, el a spus că pasagerul său „a ocolit prin față, a traversat strada..., n-am văzut dacă de acolo a mers spre nord sau spre sud".

În felul acesta, orarul taxiului a fost, după părerea mea, adaptat ca să se potrivească cu depoziția făcută de Earlene Roberts, intendenta casei în care locuia Oswald, deoarece doamna Roberts declarase că Oswald a intrat neobișnuit de grăbit în casă, cam pe la orele 13, s-a dus la el în cameră și a ieșit după trei-patru minute.

Cînd Oswald a intrat în casă, era în cămașă, a spus doamna Roberts, iar cînd a plecat, își încheia fermoarul de la o jachetă. Comisia a încercat să dovedească că jacheta pe care o luase de la el de-acasă era identică cu cea purtată de omul care l-a omorît pe polițistul Tippit. Pentru a valorifica în acest scop depoziția doamnei Roberts, Comisia a fost însă nevoită să opteze numai pentru o parte a declarației ei. Afirmația următoare din Raport lasă să se înțeleagă că jacheta menționată de doamna Roberts era identică cu cea găsită lîngă locul unde a fost ucis Tippit :

> Cu aproximativ 15 minute înainte de uciderea lui Tippit, Oswald a fost văzut părăsindu-și locuința. Era îmbrăcat cu o jachetă cu fermoar pe care nu o purtase înainte cu cîteva minute, cînd a ajuns acasă. Cînd a fost arestat, Oswald nu purta o jachetă. Puțin după ce Tippit a fost ucis, pe drumul pe care a mers ucigașul care încerca să scape, polițiștii au găsit o jachetă de culoare deschisă și cu fermoar.

Jacheta părăsită, după cum se pretinde, de asasinul lui Tippit era de un gri foarte deschis ; într-adevăr, primele semnalmente date de poliție pentru prinderea asasinului lui Tippit arătau că criminalul purta „o jachetă albă". Deși doamna Roberts a declarat la 5 decembrie 1963 că observase că

Oswald „avea o jachetă pe care şi-o îmbrăca", culoarea acestei jachete nu era gri deschis. „Îmi amintesc că jacheta era de culoare închisă — a spus doamna Roberts — şi era un model cu fermoar în faţă" [1].

Doamna Roberts i-a vorbit consilierului Comisiei despre un incident, oarecum misterios, petrecut imediat după ce Oswald a intrat în casă. Aproximativ la orele 13, a spus ea, a sosit o maşină a poliţiei la casa de pe North Beckley nr. 1 026 şi a parcat în faţă.

Întrebare : Unde era parcată ?

Roberts : Era parcată în faţa casei...

Întrebare : A oprit această maşină a poliţiei chiar în faţa casei dumneavoastră ?

Roberts : Da, a oprit chiar în faţa casei mele...

Întrebare : Unde era Oswald cînd s-a întîmplat asta ?

Roberts : La el în cameră...

Întrebare : În maşină erau doi poliţişti în uniformă ?

Roberts : Da, desigur.

Întrebare : Şi a sunat unul dintre poliţişti din claxon ?

Roberts : Numai un fel de „tu-tu-tu" — de două ori.

Comisia a tras concluzia că „din depoziţia doamnei Roberts reiese că nu l-a văzut pe Oswald urcîndu-se într-un automobil atunci cînd a părăsit în grabă casa". Aceasta nu poate explica în mod satisfăcător de ce s-a oprit o maşină a poliţiei în faţa locuinţei lui Oswald, sau de ce au claxonat poliţiştii de două ori şi apoi au plecat, cu o clipă înainte ca el să fi ieşit din casă.

Deşi depoziţia doamnei Roberts era lipsită de echivoc, Comisia a declarat : „Ancheta nu a scos la iveală nici o dovadă că la 22 noiembrie, în jurul orei 13, un vehicul al poliţiei s-ar fi găsit în apropierea casei de pe North Beckley nr. 1 026". „Ancheta", după cum reiese dintr-un memorandum nesemnat, întocmit la F.B.I., n-a constat decît din obţinerea unor declaraţii din partea ofiţerilor de poliţie şi a poliţiştilor din Dallas privind misiunile pe care diferiţii sergenţi de stradă şi maşinile poliţiei le-au îndeplinit în ziua de 22 noiembrie.

[1] În capitolul „Speculaţii şi zvonuri", Comisia a ajuns la concluzia că doamna Roberts nu era sigură în privinţa culorii pe care o avea jacheta lui Oswald. Această afirmaţie este inexactă.

La 29 noiembrie doamna Roberts spusese F.B.I.-ului că vehiculul pe care l-a văzut era „maşina poliţiei cu nr. 207". Comisia a răspuns : „Maşina de urmărire 207 se afla la clădirea Depozitului de manuale şcolare Texas", bizuindu-se şi în această chestiune exclusiv pe afirmaţiile poliţiei. Poliţistul de serviciu care se afla în maşina nr. 207 a declarat F.B.I.-ului că a ajuns la depozit imediat după orele 12,45 şi a parcat în faţa clădirii. A predat cheile unui sergent şi apoi a rămas în clădire mai bine de trei ore. Sergentul a depus de două ori mărturie în faţa consilierului Comisiei, dar nici prima, nici a doua oară nu a fost întrebat dacă fusese cu automobilul pe North Beckley Avenue sau dacă la orele 13 vreo altă persoană avusese acces la maşina nr. 207. În actele pe care se bizuie Comisia nu există nimic ce ar fi permis să se afirme în mod categoric că maşina de urmărire — şi nu numai poliţistul însărcinat să o conducă — s-ar fi aflat în ziua de 22 noiembrie la orele 13 „la clădirea Depozitului de manuale şcolare Texas".

O altă parte — ceva mai puţin misterioasă — din depoziţia doamnei Roberts a fost de asemenea publicată fără vreun comentariu. Doamna Roberts a declarat în legătură cu faptul că Oswald a părăsit casa :

> L-am văzut pe Lee Oswald stînd în dreptul curbei, la staţia de autobuz, puţin la dreapta şi pe aceeaşi parte a străzii pe care se află casa noastră. N-am aruncat decît o privire pe fereastră. Nu ştiu cît a stat Lee Oswald în dreptul curbei şi nici în ce direcţie a luat-o cînd a plecat de acolo.

Casa de raport se află pe partea de est a străzii. Dacă Oswald a stat în staţia de autobuz pe aceeaşi parte cu casa, el aştepta probabil un autobuz care mergea spre nord. La circa 8 minute după ce Oswald fusese văzut în staţia de autobuz, Tippit a fost împuşcat mortal la o distanţă de circa un kilometru şi jumătate. După cum vom vedea, Comisia nu a omis numai să explice cum de a putut Oswald, în timpul ce îi stătea la dispoziţie, să acopere o asemenea distanţă mergînd pe jos fără a fugi tot drumul, dar ea nu a cercetat nici problema minoră — de ce aştepta Oswald după toate aparenţele un autobuz care l-ar fi dus în direcţia opusă ?

Să consemnăm şi un alt punct din depoziţia doamnei Roberts. Deşi făcea regulat curăţenie în camera lui Oswald, ea a declarat consilierului Comisiei că niciodată nu văzuse o armă acolo. Într-adevăr, prima dată cînd a văzut acolo un toc de pistol, a spus ea, a fost la 22 noiembrie, atunci cînd poliţiştii din Dallas care percheziţionau camera au ţinut unul în mînă. Raportul afirmă însă: „Nu există nici un motiv să se creadă că Oswald nu ar fi putut avea un pistol şi un toc de pistol ascuns la el în cameră... Există motive să se creadă că Oswald a luat revolverul din camera sa [în ziua de 22 noiembrie, orele 13]".

După părerea mea, Comisia a considerat imperios necesar să tragă concluzia că Oswald alesese drumul cel mai scurt posibil între casa sa şi intersecţia dintre strada a 10-a Est şi Patton Avenue, în apropiere de locul unde a fost împuşcat poliţistul Tippit. Dacă Oswald ar fi sosit la locul crimei pe orice alt drum, el n-ar fi ajuns poate la timp ca să vadă ambulanţa ridicînd corpul lui Tippit.

Comisia a afirmat în mod arbitrar că Tippit a fost ucis la 13,15 sau 13,16. Un martor-cheie, care n-a fost însă nici odată audiat de Comisie, a dat într-o declaraţie scrisă la poliţia din Dallas o informaţie din care ar putea rezulta că Tippit fusese omorît cu cîteva minute mai devreme. T. F. Bowley, un locuitor al Dallasului în vîrstă de 35 de ani, a declarat că în după-amiaza zilei de 22 noiembrie mergea cu maşina prin cartierul Oak Cliff din Dallas şi tocmai „cotise spre vest pe strada a 10-a".

Am mers aşa cam cale de un bloc şi am observat o maşină a poliţiei din Dallas oprită pe strada a 10-a, pe dreapta părţii carosabile a străzii. Am văzut un poliţist zăcînd lîngă roata stîngă din faţă. Am oprit maşina şi am coborît ca să mă duc acolo. M-am uitat la ceas, care arăta orele 13,10. Cîţiva oameni se aflau la faţa locului. Cînd am ajuns acolo, primul lucru pe care l-am făcut a fost să încerc să dau ajutor poliţistului. Am avut impresia că nu mai putea fi ajutat. Cineva încerca să folosească radioul din maşina poliţiei, dar a spus că nu ştie cum să-l manipuleze. Eu ştiam şi i-am luat radioul din mînă. Am spus: „Alo, operator,

un polițist a fost împușcat aici!" Dispecerul a întrebat unde se află locul. I-am răspuns imediat dispecerului unde era locul.

Depoziția lui Bowley este întărită de însemnările privind ziua de 22 noiembrie, consemnate în registrul de evidență al convorbirilor radiofonice ale poliției. Potrivit acestui registru, la 13,16 a fost înregistrată următoarea convorbire :

Cetățeanul : Alo, operatorul poliției !

Dispecerul : Spune, spune, cetățene care folosești radioul poliției (cetățeanul intervine).

Cetățeanul : A fost împușcat cineva aici.

Dispecerul : Unde, cetățene care folosești radioul poliției ? (cetățeanul intervine).

Cetățeanul : Pe strada a 10-a.

Dispecerul : În ce loc anume pe strada a 10-a ?

Cetățeanul : Între Marsalis și Beckley. Este vorba de un polițist. L-a împușcat cineva. Stai să vedem. E strada a 10-a nr. 404.

Comisia, neștiind desigur de existența lui Bowley, a atribuit apelul prin radio din mașina lui Tippit lui Domingo Benavides, martor ocular al asasinatului.

Benavides a fost acela care, folosind radioul din mașina lui Tippit, a anunțat primul, aproximativ la 13,16, uciderea polițistului Tippit.

Benavides, care se afla într-un camion oprit la circa 5 m de mașina lui Tippit [1], a declarat că văzînd că ucigașul a fugit după colțul unei case :

...Am stat acolo cîteva minute, credeam că el s-a ascuns îndărătul casei sau așa ceva. În momentul acela am crezut că poate locuia acolo și n-am vrut să ies și să fug imediat într-acolo. Putea să înceapă iar să tragă.

[1] Benavides a spus că se afla „cam la cinci metri distanță de mașina poliției", pe cealaltă parte a străzii, cam la o lungime de mașină distanță de mașina poliției. Ulterior a declarat că mergea cam cu 40 km pe oră cînd s-a apropiat de locul împușcării. Comisia, confundînd, evident, aceste două cifre, a declarat în mod greșit că Benavides se afla în camionul său „cam la 8 m de mașina poliției".

Deși apelul radiofonic a fost înregistrat pe bandă de magnetofon între 13,15 și 13,16, este cert că au trecut cîteva minute între crimă și momentul cînd radioul a fost folosit prima dată pentru a se lua contact cu poliția — de către Benavides sau Bowley —, așa cum reiese limpede din depoziția fiecăruia dintre ei. Depoziția doamnei Earlene Roberts a stabilit că Oswald fusese văzut ultima dată aproximativ la 13,04 stînd la stația de autobuz din fața casei sale. Depoziția celor doi martori de la locul unde a fost ucis Tippit arată că acesta a fost omorît nu mai tîrziu de 13,12, iar distanța între aceste două locuri este de circa un kilometru și jumătate. Comisia ar fi trebuit să ajungă la concluzia că asasinatul a avut loc între 13,08 și 13,12, însă fiind — după cum cred — înclinată să ajungă la o constatare compatibilă cu vinovăția lui Oswald, Comisia a fixat momentul omorului la 13,15 sau 13,16.

Un alt martor audiat de Comisie a făcut o depoziție care amenința să răstoarne în întregime itinerariul pe care ea i-l stabilise lui Oswald. Roger D. Craig, un adjunct al șerifului din comitatul Dallas și martor la asasinarea președintelui, a declarat că 14 sau 15 minute după ce se trăsese asupra președintelui, el a auzit pe cineva fluierînd.

> Atunci m-am întors și am văzut un om coborînd în fugă dîmbul aflat în partea nordică a lui Elm Street și apoi alergînd pe Elm Street în jos... Am văzut un camion de culoare deschisă care mergea încet pe Elm Street dinspre Houston Street, spre vest. De fapt, era aproape pe aceeași linie cu el, iar șoferul era aplecat spre dreapta, privind spre dîmb la omul care fugea în jos... Camionul a oprit aproape direct peste drum de mine și omul a continuat să coboare de pe dîmb și s-a urcat în camion, iar eu am încercat să traversez strada. Voiam să vorbesc cu amîndoi. Dar circulația era atît de intensă, încît nu am putut traversa.

Într-o declarație dată la F.B.I. în ziua de 22 noiembrie, Craig l-a descris pe șoferul camionului ca fiind un negru, iar omul care s-a suit în mașină, a afirmat el, era Lee Harvey Oswald. În ziua de 22 noiembrie, aproximativ la orele 17,30,

Craig s-a dus în biroul căpitanului Fritz, unde tocmai era interogat Oswald. În depoziţia sa, Craig a declarat : „Căpitanul Fritz m-a întrebat dacă acesta era omul pe care-l văzusem [fugind spre camion], iar eu am spus : «Da, acesta era»". Craig a declarat că atunci căpitanul Fritz l-a întrebat pe Oswald : „Ce era cu acest camion ?"

Suspectul l-a întrerupt şi a spus : „Acel camion aparţine doamnei Paine". Cred că asta a spus. „Nu încerca s-o amesteci în afacerea asta. Ea nu are nimic de-a face cu ea" [1]. Şi, pe cît îmi pot aminti, căpitanul Fritz i-a spus atunci : „Tot ce încercăm să facem este să descoperim ce s-a întîmplat, iar acest om te-a văzut părăsind locul crimei". Suspectul l-a întrerupt din nou pe căpitanul Fritz, spunînd : „V-am spus ce am făcut". Şi apoi a continuat : „Toată lumea ştie acum cine sînt", şi stătea aplecat peste birou. În acel moment se înălţase puţin de pe scaun, se aplecase peste birou şi privea direct la căpitanul Fritz.

Comisia, avînd de ales între depoziţia lui Craig şi acele fragmente de depoziţii şi presupuneri îndoielnice din care îşi alcătuise filmul activităţii lui Oswald, a hotărît că „nu poate accepta elemente importante din depoziţia lui Craig".

Craig putea să fi văzut la 15 sau 20 de minute după ce au răsunat împuşcăturile o persoană urcînd într-un camion alb Rambler şi îndreptîndu-se spre vest pe Elm Street, dar Comisia a ajuns la concluzia că acest om nu era Lee Harvey Oswald, deoarece dovezi covîrşitoare atestă că în acel moment Oswald se afla la mare distanţă de clădire.

Singura dovadă de care dispunea Comisia şi din care rezultă că la 12,45 Oswald nu se afla în imediata vecinătate a Depozitului de manuale şcolare era însă depoziţia dubioasă a doamnei Mary Bledsoe — care cu greu ar putea fi calificată

[1] Craig a precizat că camionul în care se urcase omul era un Rambler Nash de culoare deschisă. Întrebat de ce crede că era un Nash, el a răspuns : „Fiindcă avea sus un portbagaj montat din fabrică, este singurul tip de maşină care posedă un asemenea portbagaj". Craig a mai spus că „mai tîrziu a reieşit că doamna Paine poseda un camion şi că acesta avea montat pe acoperiş un portbagaj". Soţia şi fiicele lui Oswald locuiau la Irving, Texas, în casa doamnei Ruth Paine. Doamna Paine a declarat că ea obţinuse pentru Oswald postul de la Depozitul de manuale şcolare.

drept „dovadă covîrşitoare". În plus, depoziţia doamnei Bledsoe lăsa să se înţeleagă că Oswald coborîse din autobuz în apropiere de intersecţia dintre Lamar Street şi Elm Street, la patru blocuri depărtare de depozit, aproximativ la orele 12,44, aşa încît, indiferent dacă trebuie să dăm crezare lui Craig sau doamnei Bledsoe, Comisia nu avea o bază pentru a afirma că „în acel moment Oswald se afla la mare distanţă de clădire".

Singura depoziţie demnă de crezare pe care Comisia o putea invoca pentru a stabili cu certitudine unde se afla Oswald între 12,33 şi 13,16 era aceea a doamnei Roberts. Depoziţia ei ridică însă serioase îndoieli atît în privinţa intenţiei lui Oswald de a se îndrepta în direcţia unde se afla Tippit, cît şi în privinţa posibilităţii ca el să fi ajuns acolo în momentul cînd Tippit a fost ucis. Această depoziţie singură era suficientă pentru a infirma afirmaţia făcută de Comisie că Oswald mersese pe jos pînă la intersecţia dintre strada a 10-a şi Patton Avenue şi că îl împuşcase mortal pe poliţistul Tippit.

Dacă Comisia nu a putut stabili unde anume se afla Oswald în răstimpul acestor 43 de minute, ea ar fi trebuit s-o recunoască cinstit. Nu este surprinzător că activitatea unui om de înălţime, greutate şi înfăţişare medie, fără caracteristici izbitoare, să fi trecut neobservat în Dallas după împuşcarea preşedintelui. Comisia a crezut poate că dacă nu se cunoştea un singur moment din timpul pe care Oswald l-a petrecut între asasinat şi arestarea sa, ea nu ar fi în stare să combată în mod eficace zvonurile, pe vremea aceea destul de răspîndite, că Oswald ar fi participat la o conspiraţie. Ce contrast între această atitudine şi modul în care Comisia a recunoscut că nu a putut stabili în ce fel a pătruns Jack Ruby în acel spaţiu restrîns, închis şi bine păzit, unde l-a împuşcat pe Oswald ! Comisia nu a găsit nici un indiciu că Ruby ar fi avut complici, dar dacă Comisia nu a ascuns asemenea indicii, ea nici nu le-a căutat. Criteriile ei în cercetarea şi acceptarea dovezilor au avut, după părerea mea, mai puţină legătură cu valoarea obiectivă a informaţiei, decît cu necesitatea majoră pe care o resimţea de a înlătura temerile că ar fi existat o conspiraţie.

14. Asasinarea poliţistului Tippit: martorii

Căutînd să stabilească împrejurările morţii poliţistului J. D. Tippit, Comisia n-a ajuns decît la o singură concluzie, care e o consecinţă logică a dovezilor existente, şi anume că Tippit a fost împuşcat mortal în apropiere de intersecţia dintre strada a 10-a Est şi Patton Avenue, în cartierul Oak Cliff din Dallas, la începutul după-amiezii în ziua de 22 noiembrie [1]. Concluziile cu privire la identitatea asasinului şi la ora cînd a fost săvîrşită crima au fost formulate numai după ce Comisia s-a depărtat de deducţiile ce puteau fi justificate prin dovezi.

Părerea Comisiei a fost că este tot atît de cert că Oswald l-a ucis pe Tippit, pe cît este de cert că l-a ucis pe preşedintele Kennedy, dar membrii Comisiei şi agenţii lor s-au dovedit de data aceasta mai neglijenţi ca oricînd în obţinerea depoziţiilor unor martori-cheie. În Raport se arată că reconstituirea omorîrii lui Tippit şi a fugii asasinului se întemeiază pe declaraţiile a 13 persoane. Numai două din cele 13 au asistat însă la crimă. Pentru cea mai mare parte din relatarea ei, Comisia s-a bizuit exclusiv pe un singur martor, care adesea era ameţit de băutură, iar cînd nu era ameţit, nu se putea pune bază pe spusele lui. Ea n-a ţinut seama de cel puţin zece martori, iar de unii nu a ţinut seama nici F.B.I.-ul. Această agenţie a luat „aproximativ 25 000 de interogatorii şi reinterogatorii unor persoane care dispuneau de informaţii ce puteau avea o legătură cu ancheta" şi a găsit oameni care îl cunoscuseră pe Jack Ruby cu treizeci de ani în urmă, dar, în mod cu totul inexplicabil, nu l-a interogat pe un martor ocular al uciderii lui Tippit. [2]

[1] Vezi harta de la sfîrşitul cărţii.

[2] La 21 august 1964, într-o scrisoare adresată Comisiei, F.B.I.-ul a negat că ar fi avut cunoştinţă de existenţa unui martor ocular, a cărui mărturie am discutat-o în conferinţe publice. Să nu fi ştiut oare F.B.I.-ul de el? ! Acest lucru ar constitui un grad de uitare pe care nici Dante nu l-a putut concepe. Martorul în chestiune — Acquilla Clemons — a depus o mărturie pe care o voi analiza mai încolo în amănunţime.

În ziua de 22 noiembrie, aproximativ la 13,15 Comisia a declarat :

...Tippit mergea încet cu mașina spre est, pe strada a 10-a Est, în cartierul Oak Cliff. Cam la treizeci de metri după intersecția dintre strada a 10-a și Patton Avenue, Tippit a oprit în dreptul unui om care mergea în aceeași direcție. Omul corespundea în linii generale descrierii suspectului căutat în legătură cu asasinatul. Individul s-a îndreptat spre mașina lui Tippit, și-a rezemat brațele de portiera din dreapta mașinii și, după cît se pare, a schimbat cîteva cuvinte cu Tippit prin fereastră. Tippit a deschis portiera din partea stîngă, a coborît și a dat să ocolească mașina prin față. Cînd a ajuns lîngă roata din față de pe partea volanului, omul de pe trotuar a scos un revolver și a tras cîteva focuri unul după altul, nimerindu-l pe Tippit de patru ori și omorîndu-l pe loc.

Comisia a pretins că „cel puțin 12 persoane l-au văzut pe omul cu revolverul în vecinătatea locului crimei în timp ce trăgea cu revolverul, sau imediat după aceea", dar n-a putut prezenta decît depozițiile a două persoane care au declarat că văzuseră cînd s-a comis crima [1]. Aceste două persoane sînt Domingo Benavides și Helen Louise Markham.

Benavides nu a fost chemat în fața Comisiei ; depoziția lui a fost luată la Dallas de un jurist al Comisiei, la 2 aprilie 1964. El a declarat că în după-amiaza zilei de 22 noiembrie conducea un mic camion în direcția vest, pe strada a 10-a spre Patton Avenue și că, atunci cînd au fost trase focurile, mașina sa se afla la numai o lungime de mașină de cea a lui Tippit. După cum am văzut, el a declarat că după împușcături a stat cîteva minute ascuns în camionul său. L-a văzut pe asasin făcînd cîțiva pași, scoțînd un tub-cartuș din revolver și aruncîndu-l pe jos, făcînd încă 5 sau 6 pași, aruncînd un alt tub-cartuș și apoi dispărînd după colțul unei case. A mai rămas cîteva minute în camion, a spus el, deoarece a

[1] Un al treilea martor, William Scoggins, se afla la circa 30 m de mașina lui Tippit în momentul cînd au răsunat focurile, dar niște garduri vii l-au împiedicat să-l vadă pe asasin.

crezut că asasinul s-ar fi putut ascunde „îndărătul casei sau așa ceva".

Abia după aceea a coborît Benavides din camion și s-a îndreptat spre Tippit. După cît se pare, a încercat să ia contact cu poliția prin radioul aflat în mașina lui Tippit, dar nu e clar dacă a reușit sau nu. Acuzația Comisiei împotriva lui Oswald impunea însă ca o comunicare radiofonică „primită puțin după 13,16" să fi fost transmisă prin radioul lui Tippit imediat după ce s-au tras focurile. De aceea, potrivit spuselor Comisiei, după ce Tippit a fost împușcat, „Benavides a fugit spre Tippit" și „a comunicat imediat poliției asasinatul prin radioul din mașina lui Tippit". Benavides a spus însă : „N-am vrut să ies și să fug imediat acolo. Putea să înceapă iar să tragă". Dacă Benavides a spus adevărul — și nu avem nici un motiv să credem că n-ar fi făcut-o, deoarece nu există altă informație despre comportarea sa în afara celei date de el însuși —, atunci Comisia a greșit.

În depoziția ce a făcut-o în fața consilierului Comisiei, Benavides, martorul care s-a aflat cel mai aproape de locul unde a fost asasinat Tippit, a declarat că după 22 noiembrie văzuse la televiziune și în ziare fotografii ale lui Oswald, dar a refuzat în mod constant să-l identifice pe Oswald ca fiind asasinul. Comisia însăși a trebuit să admită că martorul care se afla în cea mai favorabilă poziție pentru a-l descrie pe asasin n-a putut fi folosit împotriva lui Oswald. În alte condiții, dacă interesele acuzatului ar fi fost apărate după procedura normală și pe baza audierilor imparțiale, Benavides ar fi putut foarte bine fi un important martor al apărării, pentru a dovedi că nu Oswald l-a omorît pe Tippit.

Poliția din Dallas nu l-a pus niciodată pe Benavides să-l identifice pe asasin dintr-un grup de oameni aliniați printre care să se fi aflat și Oswald și ar fi interesant de știut de ce n-a făcut-o. Căpitanul Fritz a declarat în depoziția sa : „Noi aveam într-adevăr nevoie urgentă de această identificare" ; el a adus în grabă dintr-o cameră de prim-ajutor a poliției, ca să se uite la Oswald, o femeie „isterică de-a binelea" pe care poliția, a spus el, „era pe punctul s-o trimită la spital". Dar pe omul care, potrivit spuselor Comisiei, a anunțat primul

poliția de comiterea crimei, pe acest om nu l-a pus în fața unui grup aliniat pentru identificare. Ce putuse oare spune Benavides poliției din Dallas ca să o fi determinat să nu-l cheme la o recunoaștere a presupusului asasin? Ce altceva ar fi putut el spune decît că nu e sigur că-l poate recunoaște pe asasin? Comisia nu a explicat de ce nu a fost adus Benavides să-l identifice pe asasin într-un grup de oameni printre care se afla Oswald. Ea s-a limitat să arate: „Cînd a fost interogat de polițiști în seara zilei de 22 noiembrie, Benavides le-a spus că nu crede să-l poată recunoaște pe omul care a tras focurile. Ca urmare, ei nu l-au adus la poliție". Scopul alinierii unui grup de oameni printre care se află cel suspectat este însă tocmai de a înlătura asemenea îndoieli.

Faptul că Benavides nu a fost convocat să-l recunoască pe Oswald a făcut ca întreaga acuzație a Comisiei să se bizuie exclusiv pe depoziția doamnei Helen Louise Markham, care a depus mărturie la Washington în ziua de 26 martie 1964. Comisia a apreciat depoziția ei ca demnă de încredere, lucru ce nu ne poate surprinde. Acuzația adusă lui Oswald că l-ar fi ucis pe Tippit se bizuie pe această depoziție — nu exista nimeni în afara ei. Comisia a selecționat cu grijă fragmentele din depoziție care par să confirme vinovăția lui Oswald, dar a trecut peste multe declarații — făcute atît de ea, cît și de alții — care infirmau depoziția ei sau o discreditau.

Comisia a afirmat că dintr-un grup de oameni ce i-a fost prezentat în ziua de 22 noiembrie, doamna Markham „l-a recunoscut pe Lee Harvey Oswald ca fiind omul care l-a împușcat pe polițist" și că „în depoziția făcută de ea în fața Comisiei, doamna Markham a confirmat că l-a recunoscut cu toată certitudinea pe Lee Harvey Oswald ca fiind omul pe care l-a văzut omorîndu-l pe polițistul Tippit". Căpitanul Fritz — care „avea într-adevăr nevoie urgentă de această identificare" — a declarat că grupul de oameni a fost alcătuit în grabă la orele 16,30 în după-amiaza aceea, la mai puțin de trei ore și jumătate de la moartea lui Tippit și la mai puțin încă de la arestarea lui Oswald. Doamna Markham „era isterică de-a binelea" cînd a ajuns la poliție. Starea ei, ca și

atmosfera din camera unde i-a fost prezentat grupul de oameni reies bine din depoziția ei.

Întrebare : Cînd ați intrat în cameră v-ați uitat la acești patru oameni ?

Markham : Da, domnule.

Întrebare : Ați recunoscut pe cineva din grup ?

Markham : Nu, domnule.

Întrebare : Nu ? Ați văzut pe cineva — v-am mai pus o dată această întrebare [1] —, ați recunoscut pe cineva după figură ?

Markham : După figura lor, nu.

Întrebare : Ați recunoscut pe cineva dintre acești patru oameni ?

Markham : N-am cunoscut pe nici unul.

Întrebare : Știu că n-ați cunoscut pe nici unul, dar seamănă vreunul din grup cu cineva pe care l-ați mai văzut înainte ?

Markham : Nu. Nu am mai văzut pe nici unul din ei. Pe nici unul.

Întrebare : Pe nici unul din cei patru ?

Markham : Pe nici unul dintre ei.

Întrebare : Pe nici unul din cei patru ?

Markham : Nu, domnule.

Atunci, consilierul, profesor de drept penal și de procedură penală la Universitatea din California de sud și membru al Comitetului de avizare juridică al S.U.A. privind normele federale de procedură penală, a pus o întrebare oarecum cu-

[1] Consilierul dorea să-i reamintească doamnei Markham că atunci cînd o pregătise pentru depoziție, înainte ca răspunsurile ei să fi fost înregistrate, discutase cu ea această chestiune. Un martor poate fi pregătit pentru depoziție atunci cînd sînt de așteptat întrebări venind de la un adversar ostil sau pentru a se evita repetările și speculațiile fără rost. Însemnările Comisiei Warren arată însă că nu a existat un asemenea interogatoriu condus în spirit dușmănos, iar depoziția în sine e într-o asemenea măsură plină de repetări și declarații neavînd nici o legătură cu cazul, încît pregătirea pare mai curînd să fi fost făcută cu scopul de a-i sugera martorului răspunsurile dorite.

sută cu ață albă. Doamna Markham declarase că ea nu a recunoscut pe nimeni din grup. Consilierul a încercat de cinci ori să obțină un răspuns mai acceptabil pentru Comisie. Apoi, depărtîndu-se puțin de la procedura legală pe care o preda la universitate, a întrebat-o pe martoră, plină de bunăvoință, dar complet buimăcită: „Exista acolo un om cu nr. 2? Doamna Markham a răspuns: „Nr. 2 este acela pe care eu l-am indicat". Consilierul a început să-i vorbească: „Parcă mi-ați spus chiar acum că nu ați...", dar doamna Markham l-a întrerupt pentru a răspunde, în mod absolut inexplicabil: „Am crezut că voiați să vă descriu hainele lor". Consilierul a întrebat-o apoi:

Întrebare: L-ați recunoscut după înfățișare?

Markham: Am căutat... m-am uitat la el. Cînd l-am văzut pe acest om, n-am fost sigură, dar am simțit că mă trec fiori reci.

În cel mai bun caz deci, o recunoaștere mistică. Comisia a fost însă satisfăcută că juristul ei obținuse în sfîrșit răspunsul corect: „Ținînd seama de valoarea probativă a descrierii pe care doamna Markham a făcut-o asasinului, precum și de faptul că dintr-un grup de oameni ce i-a fost prezentat la poliție, ea l-a recunoscut cu certitudine pe Oswald, Comisia consideră depoziția ei demnă de crezare".

La 2 martie 1964, cu trei săptămîni înainte de depoziția ei, am avut cu doamna Markham o convorbire telefonică interurbană. Ea mi-a declarat că asasinul lui Tippit era un om scund, mai degrabă grăsuț și cu părul destul de stufos. Cînd, două zile mai tîrziu, m-am prezentat în fața Comisiei, am redat conținutul convorbirii mele cu doamna Markham, inclusiv descrierea pe care o făcuse asasinului. Cred că Comisia a fost tulburată; singurul martor ocular pe care se bizuia pentru identificare descrisese în mod clar un alt om decît pe Oswald ca fiind asasinul lui Tippit. Oswald era de înălțime medie, foarte slab, avea părul rărit și un început de chelie. Doamna Markham a fost chemată la Washington. Prevenită de F.B.I., serviciul secret și poliția din Dallas să nu spună ni-

mănui ce văzuse la 22 noiembrie, ea a jurat în fața Comisiei că nu vorbise niciodată cu mine. În cursul depoziției sale, ea a negat în repetate rînduri că am fi stat de vorbă și a afirmat că nici mie la telefon și nici altcuiva nu-l descrisese pe asasinul lui Tippit ca fiind un om scund, mai degrabă grăsuț și cu părul destul de stufos.

La sfîrșitul lunii iunie 1964, Comisia mi-a cerut să vin din nou la Washington.[1] Cînd am insistat iarăși că vorbisem cu doamna Markham, cuvîntul meu a fost pus la îndoială de Comisie în prezența presei[2]. De aceea am cerut atunci Comisiei:

> să trimită depoziția mea și pe cea a doamnei Markham la biroul procurorului general al S.U.A. și să se intenteze o acțiune de sperjur împotriva ambilor. Iar la proces voi prezenta documente care se află în posesia mea și vom vedea cine va fi condamnat.

Comisia știa bine că doamna Markham nu spusese adevărul și era de înțeles că ezita să accepte provocarea mea. Pe de altă parte, puteam dovedi precis existența convorbirii te-

[1] Mă aflam la Londra și am acceptat să mă întorc cu condiția să mi se permită să examinez pretinsa armă a crimei.

[2] S-a stîrnit multă vîlvă în jurul unei afirmații pe care a făcut-o președintele Curții Supreme la adresa mea, și anume: „Avem toate motivele să ne îndoim de adevărul celor ce ne-ați spus pînă acum". Rankin îmi ceruse să comit o indiscreție și să divulg numele persoanei de la care dețineam informația în legătură cu întîlnirea dintre Ruby și Tippit (vezi cap. 20); președintele Curții Supreme părea însă să se refere și la chestiunea doamnei Markham, deoarece aceasta era singura altă problemă discutată de noi în ziua aceea. Odată începute, observațiile necumpătate s-au ținut lanț. Rankin mi-a spus: „Vă dați seama că informația dată de dv. în ședință închisă ar putea avea repercusiuni nefavorabile asupra intereselor țării în legătură cu asasinatul și că refuzul dv. de a divulga numele informatorului ar putea aduce noi prejudicii?" Președintele Curții Supreme a adăugat că eu „nu făcusem altceva decît să pun bețe-n roate", apoi a trecut la o cu totul altă chestiune. A întrebat dacă „se colectaseră bani la acel miting — mitingurile acelea pe care le-ați ținut". El mi-a cerut să-i spun cine e președintele Comitetului cetățenesc de anchetă -- care eram eu — și a întrebat: „Cine mai face parte din acest comitet?" Am răspuns, bineînțeles, la toate întrebările președintelui Curții Supreme. De data aceasta, după ce am numit cîțiva membri ai comitetului, am adăugat „Nu știam că mi se vor pune întrebări cu privire la compoziția Comitetului cetățenesc, altfel aduceam întreaga listă a membrilor". Președintele Curții Supreme a făcut o pauză. Poate că și-a amintit de propriile sale păreri judicioase care condamnau procedeele similare practicate de unele comitete ale Congresului. „Nu am avut intenția să vă întreb — a spus el —, dar încercăm să obținem informații despre diferitele lucruri pe care le considerați de importanță vitală în asasinarea președintelui". Cîteva clipe mai tîrziu mi s-a spus că mă pot retrage, prezența mea ca martor nemaifiind necesară. Am fost unul dintre puținii martori care s-au retras fără să li se exprime mulțumiri.

lefonice, deoarece, după cum informasem Comisia, o înregistrasem pe bandă de magnetofon. Dacă Comisia ar fi fost într-adevăr animată de dorința sinceră de a cunoaște adevărul, ea mi-ar fi cerut desigur să prezint înregistrarea. Eram dornic să prezint această dovadă, dar nici nu voiam să încalc legea, deoarece înregistrarea unei convorbiri telefonice putea constitui o încălcare a legii federale cu privire la comunicații. Făcusem înregistrarea; dacă o divulgam, prezentînd-o de bunăvoie Comisiei, puteam fi dat în judecată. Mi s-a părut că există două căi pe care Comisia ar putea obține banda de magnetofon, garantîndu-mi însă în același timp o șansă rezonabilă de a nu fi dat în judecată. Una era ca președintele Curții Supreme să mă asigure că se va opune trimiterii mele în judecată [1]. A doua, mult mai simplă, era să mi se ordone pur și simplu de către Comisie să predau banda. Nu am primit o asemenea asigurare din partea președintelui Curții Supreme, iar Comisia a refuzat să recurgă la cea de-a doua cale. Comisa a lăsat limpede să se înțeleagă că dacă predau banda de magnetofon, trebuie să o fac din proprie inițiativă și că din pricina aceasta aș putea fi trimis în judecată.

N-am predat banda imediat. Ford, membru al Camerei reprezentanților, a lăsat să se înțeleagă că n-am putut dovedi cele ce declarasem în depoziția mea. Președintele Curții Supreme a afirmat că, după părerea sa, mințisem. În fond fusesem prevenit de Comisie să nu prezint această dovadă. Baroul orașului New York, citind în ziare cele spuse de președintele Curții Suprme și luîndu-le drept bune, a deschis o anchetă preliminară pentru a descoperi de ce mințisem. Dacă aș fi predat banda de magnetofon, nu aș fi fost numai pasibil de a fi trimis în judecată de autoritățile federale, dar aș fi oferit totodată prilej Baroului să mă sancționeze pentru că am trimis Comisiei banda de magnetofon fără a fi primit o

[1] M-am adresat în scris Comisiei, cerînd ca președintele Curții Supreme să-mi dea aceste asigurări. Scrisoarea de răspuns a lui Rankin conținea doar o speculație cu privire la consecințele legale ale actului meu. În fața Comisiei a început să-mi ceară informații care pentru Comisie erau lipsite de importanță, dar care puteau deveni utile într-o viitoare acțiune intentată împotriva mea. Rankin m-a întrebat dacă făcusem personal înregistrarea, cînd anume o făcusem, cum o făcusem, dacă mai era cineva de față cînd o făcusem și unde o făcusem.

dispoziție în acest sens. Cu toate acestea, după cîteva zile am trimis Comisiei banda [1].

Pusă în fața dovezii materiale care confirma depoziția mea, Comisia a convocat-o din nou pe doamna Markham, la 23 iulie 1964. Deși consilierul a interogat-o un timp destul de îndelungat, ea a continuat să nege că vorbise vreodată cu mine. Consilierul i-a spus atunci : „Avem înregistrarea pe bandă de magnetofon a unei convorbiri din care reiese că a existat o convorbire telefonică între dv. și Mark Lane". A fost adus un magnetofon și pusă banda. După ce a fost ascultată o parte din înregistrare, doamna Markham a început să dea din cap.

Întrebare : Ce vreți să spuneți cu asta ?

Markham : Niciodată n-am vorbit cu acest om !

Întrebare : Pe bandă nu este vocea dumneavoastră ?

Markham : Nu pot să spun dacă este vocea mea, dar omul ăsta — n-am vorbit niciodată cu nici o femeie sau cu nici un bărbat ca ăsta... Am să spun adevărul (ridicînd mîna dreaptă) și cuvintele pe care le rostește el... nimic nu seamănă cu telefonul pe care l-am primit — nimic.

Ascultarea înregistrării a continuat. S-a auzit cum doamna Markham afirmă că omul care l-a ucis pe Tippit era scund, puțin cam grăsuț și cu părul destul de stufos. Doamna Markham începe din nou să dea din cap.

Markham : Omul ăsta — n-am vorbit niciodată cu el. Doamna asta n-a fost niciodată la telefon. Omul ăsta care m-a chemat, așa cum v-am spus, mi-a declarat că-i de la primărie, de la departamentul poliției din primărie.

Întrebare : Bine, acum vă amintiți că ați avut această convorbire cu cineva ?

[1] O dată cu banda de magnetofon am trimis președintelui Curții Supreme o scrisoare, cerîndu-i numai ca, după ce va fi auzit înregistrarea, să declare că nu se mai îndoia de adevărul spuselor mele. Nu am primit nici măcar o confirmare de primire a scrisorii mele. Deși presa a relatat că refuzasem să pun banda la dispoziția Comisiei — ceea ce, strict vorbind, nu corespundea adevărului —, cu excepția ziarului „New York Times" nici un ziar nu a informat că banda de magnetofon a fost trimisă aproape imediat după aceea. În pofida faptelor, unele publicații, inclusiv „New York University Law Review", care pretinde că ar fi făcut un amplu studiu al Raportului, continuă să susțină că nu am trimis-o.

Markham : Da, îmi amintesc, dar el mi-a spus că era de la departamentul poliției din primărie și că avea nevoie de unele informații...

Consilierul Comisiei a insistat ca doamna Markham să dea un răspuns mai clar.

Întrebare : Vă amintiți în mod special că atunci cînd a început convorbirea telefonică, acest om v-a spus că era de la primărie, de la poliție ?

Markham : Da, domnule, da, sigur ! Așa e ![1]

Pe măsură ce interogatoriul continua, declarațiile doamnei Markham deveneau tot mai confuze.

Întrebare : V-a spus el că era de la poliție ?

Markham : Da, domnule.

Întrebare : Bine, dar pe această bandă, chiar aici, omul vă întreabă ce a făcut poliția ?

Markham : Știu.

Întrebare : Și el a spus ca ea, că poliția v-a ridicat și v-a luat o declarație scrisă sub prestare de jurămînt.

Markham : Omul ăsta n-am vorbit niciodată cu omul ăsta. Am vorbit cu un om care credeam că-i de la poliția primăriei.

Întrebare : Recunoașteți această voce ca fiind cea a omului cu care ați vorbit ?

Markham : Nu, nu e.

Întrebare : Nu este aceeași voce ?

Markham : Nu.

[1] Să consemnăm aici că convorbirea dintre noi, așa cum e înregistrată pe bandă — depoziția Markham, piesa Comisiei purtînd nr. 1, începe astfel :

Lane : Doamna Markham ?

Markham : Da.

Lane : Numele meu e Lane. Sînt un avocat care cercetează cazul Oswald.

Markham : Da.

Înregistrarea dovedește că n-a fost niciodată menționat cuvîntul „primărie" și că nu am pretins nici un moment că sînt de la poliția din Dallas sau de la vreo altă poliție.

Întrebare: Cum vă explicați faptul că vocea femeii de pe bandă este vocea dumneavoastră?

Markham: N-am auzit-o niciodată.

Întrebare: N-ați auzit niciodată pînă acum vocea bărbatului?

Markham: N-am auzit niciodată pînă acum vocea doamnei. Acum e prima oară.

Întrebare: Aveți vreo îndoială că vocea de pe bandă a doamnei ar fi vocea dumneavoastră?

Markham: Este vocea mea. Dar omul ăsta mi-a spus că e de la poliția orașului.

Comisia, inclusiv președintele Curții Supreme, a admis că nu mai avea nici un motiv să se îndoiască de depoziția mea — cel puțin în măsura în care se referea la doamna Markham. Comisia a consemnat: „În timpul depoziției sale, doamna Markham a negat la început că ar fi avut vreodată convorbirea telefonică de mai sus. Ea a admis ulterior existența convorbirii și a dat o explicație pentru faptul că tăgăduise". Întrebarea rămîne însă — ce explicație? Cele două fraze citate constituie tot ce a avut Comisia de spus pentru a atenua sperjurul doamnei Markham.

Cînd doamna Markham a admis că nu spusese adevărul atunci cînd negase convorbirea avută cu mine, ea a întrebat: „Spuneți-mi, o să dau de bucluc din cauza asta?" Consilierul i-a răspuns: „Nu cred, doamnă Markham, în locul dumneavoastră nu mi-aș face griji. Nu cred ca cineva să vă cauzeze vreo supărare din pricina aceasta!" [1] Un martor care a persistat în declarații mincinoase a primit asemenea asigurări, în timp ce eu, care pusesem în discuție însești teoriile Comisiei și într-un mod care dădea dovadă de simț al răspunderii, eu am fost aspru admonestat și amenințat cu darea în judecată.

În convorbirea avută cu mine, doamna Markham a făcut un număr de declarații cu privire la asasinarea lui Tippit care sînt cu totul contrare versiunii date de Comisie. De pildă,

[1] Vezi Anexa IX.

față de mine ea a negat categoric că ar fi dat poliției, la locul crimei, semnalmentele asasinului lui Tippit.

Lane: Cînd v-au interogat la poliție, ați făcut descrierea omului care l-a împușcat pe Tippit?

Markham: Am făcut-o la locul crimei.

Lane: Da. L-ați descris polițiștilor?

Markham: Da, domnule.

Lane: Le-ați spus că era scund, cam grăsuț și că avea părul destul de stufos?

Markham: Nu, nu le-am spus. Nu m-au întrebat asta.

Lane: Nu v-au cerut niciodată să-l descrieți?

Markham: Ba da, m-au întrebat cum era îmbrăcat.

Lane: Numai cum era îmbrăcat?

Markham: Da, domnule.

Lane: Dar nu v-au întrebat niciodată cum arăta ca statură, sau ceva de felul acesta?

Markham: Nu, domnule.

Cu toate acestea, Comisia susține că doamna Markham a furnizat poliției o descriere a asasinului, radiodifuzată la orele 13,22. Omul căutat era descris ca avînd „circa 30 de ani, înalt de peste 1 metru 70, zvelt, cu părul negru".

Doamna Markham mi-a mai spus că după ce s-a comis crima, la care pretinde că ar fi fost singura martoră, a mai rămas un timp cu polițistul muribund, înainte ca să sosească cineva.

Lane: Cît timp credeți că a trecut de cînd s-au tras focurile pînă cînd a sosit prima persoană?

Markham: Vreo douăzeci de minute.

Lane: Douăzeci de minute înainte ca să fi sosit cineva?

Markham: Da, domnule.

Această afirmație vine în contradicție cu depozițiile tuturor celorlalți martori: toți au declarat că imediat după ce au răsunat împușcăturile, la blocul 400 de pe strada a 10-a

Est s-a strîns repede o mulțime de lume. Ea este contrazisă și de însemnarea din registrul convorbirilor radiofonice ținut de poliția din Dallas: în acest registru este consemnat la orele 13,16 un apel — provenit fie de la Bowley, fie de la Benavides — prin care este adusă la cunoștință uciderea lui Tippit, precum și indicația din aceeași stenogramă, potrivit căreia ambulanța a sosit la fața locului la 13,19.

Doamna Markham a pretins că Tippit a mai trăit cîtva timp după ce s-a tras în el și că ea a încercat să vorbească cu el în timp ce zăcea, muribund, pe jos.

Lane: Și v-ați dus atunci la polițistul Tippit?

Markham: Da, domnule.

Lane: Ați mai apucat să-i spuneți ceva?

Markham: Da, domnule.

Lane: A spus și el ceva?

Markham: Da, domnule. A încercat să-mi vorbească. Nu putea vorbi, nu putea să se facă înțeles de mine, să văd, știți, să aud.

Lane: Da.

Markham: Am încercat să-l aud. Știa că eram acolo... Eram acolo cînd l-au luat cu ambulanța. L-am văzut, era ultima dată cînd l-am văzut în viață. Da, domnule.

Versiunea Comisiei era însă că asasinul a tras de cîteva ori în polițist, „nimerindu-l pe Tippit de patru ori și omorîndu-l pe loc".

Doamna Markham mi-a spus că, cu cîteva clipe înainte ca Tippit să fi fost împușcat, ucigașul său se aplecase pe fereastra mașinii și a stat de vorbă cu polițistul. „Geamul trebuie să fi fost lăsat jos, deoarece — vedeți, el s-a aplecat peste geam" — mi-a spus ea. Cînd a depus mărturie în fața Comisiei, doamna Markham a specificat că se referise la fereastra din față, de pe partea dreaptă.

Markham: Am văzut omul venind spre mașină foarte încet, s-a aplecat și și-a pus brațele cam așa, s-a aplecat peste geam și s-a uitat în ea.

Întrebare: Și-a pus brațele pe marginea ferestrei?

Markham: Geamul era lăsat jos.

Întrebare: Era lăsat jos?

Markham: Da... și omul s-a dus spre mașină și și-a pus brațele pe fereastră...

Dulles: Fereastra era deschisă?

Markham: Se apleca peste ea, cam așa.

Dulles: Să vedem, era pe partea dreaptă a mașinii, sau acolo unde stă șoferul?

Markham: Era pe partea opusă a mașinii.

Dulles: Partea opusă șoferului, deci.

Markham: Da, geamul era lăsat jos, știu că era lăsat jos, știu, și el și-a pus brațele și s-a aplecat peste fereastră...

Doamna Markham pare să fi greșit. Alți doi martori — Virginia Davis, care a sosit la mașină cîteva minute după ce au răsunat împușcăturile, și sergentul W. E. Barnes, venit puțin după aceea — au declarat că geamul era închis, sau „tras". Barnes, detașat la „secția de cercetare a locului crimei" a poliției din Dallas, a luat la fața locului și fotografii ale vehiculului care arată că fereastra era închisă.

Așadar, de fiecare dată depoziția doamnei Markham a fost în contradicție fie cu faptele cunoscute, fie cu concluziile Comisiei, fie cu amîndouă. De aceea, Comisia s-a văzut nevoită să aleagă cu multă atenție ceea ce putea folosi din depoziția ei. Criteriile după care s-a condus în această triere par să fi fost însă mai puțin determinate de valoarea obiectivă a depoziției și de consecvența ei, cît de înclinația Comisiei de a nu accepta decît ceea ce părea să vină în sprijinul concluziilor ei.

Într-o anumită chestiune — ora la care a fost împușcat Tippit — doamna Markham a rămas consecventă. La patru ore după crimă, ea a semnat o declarație scrisă la poliția din Dallas, în care a afirmat, sub prestare de jurămînt, că omorul a avut loc „aproximativ la 13,06". Ulterior, a făcut aceeași declarație în fața Comisiei și după aceea a spus celor care au întrebat-o, atît în particular, cît și într-o emisiune

de televiziune, că era sigură că asasinatul avusese loc la 13,06. Dacă nu este obligatoriu ca repetarea să fie sinonimă cu exactitatea, absența ei arată că ceva din depoziție nu e în regulă.

După cum am văzut, dacă Tippit fusese ucis la 13,06, asasinul nu putea fi Oswald. În mod tacit, Comisia a acceptat acest punct de vedere: „Aceasta ar fi făcut cu neputință ca Oswald să fi comis omorul, deoarece nu ar fi avut timpul necesar să ajungă la locul crimei la acea oră". Comisia a hotărît că doamna Markham greșește: „În diferitele ei declarații, precum și în depoziția ei, amintirea păstrată de doamna Markham despre momentul exact al comiterii crimei era nesigură și lipsită de consecvență". În sprijinul acestei afirmații, Comisia a invocat depoziția ei, în care doamna Markham persistase să fixexe momentul crimei aproximativ la orele 13,06.

În relatarea ei despre uciderea lui Tippit și despre ceea ce a urmat, Helen Markham se deosebește de toți ceilalți martori. Numai ea l-a văzut pe asasin apropiindu-se din direcția vest, deși un alt martor a declarat că venea dinspre est. Ea l-a văzut pe acel om aplecîndu-se peste o fereastră deschisă a mașinii poliției, deși doi martori și un fotograf au arătat că fereastra era închisă. Ea a declarat că a țipat isteric în timp ce alerga spre polițistul căzut la pămînt, deși un martor situat între ea și mașina poliției nu a observat-o decît mult timp după aceea. Ea a declarat că Tippit a încercat să vorbească după ce fusese împușcat, deși Comisia a stabilit, și ceilalți martori au confirmat, că el a murit pe loc. Ea a pretins că a fost singură cu el pe stradă timp de douăzeci de minute, deși toate celelalte depoziții arată că o mulțime de oameni s-au strîns repede și că o ambulanță a sosit curînd după aceea. Cînd a sosit poliția, ea afirmă că nu i s-a cerut nici o descriere a asasinului, deși poliția a prezentat-o ca fiind prima sursă a semnalmentelor difuzate aproape imediat prin radioul poliției. Mai tîrziu, ea l-a descris pe asasin ca fiind scund, cam grăsuț și cu părul destul de stufos, dar Oswald nu prezenta nici unul din aceste sem-

nalmente. Cînd a fost dusă la poliție și i s-a prezentat un grup de oameni pentru recunoaștere, ea ar fi observat că Oswald se uită fix la ea, deși el se afla îndărătul unui paravan de nailon prin care el putea fi văzut, dar nu putea să vadă pe cei care îl privesc. Ea a făcut o „identificare certă", dar în fața Comisiei a declarat că nu văzuse niciodată pe vreunul din cei patru oameni înainte de a-i fi fost prezentați la poliție. Ea a tăgăduit că vorbise cu mine la telefon, deși o înregistrare textuală a convorbirii noastre se află printre dovezile publicate de Comisie.

În primele ore ale după-amiezii zilei de 22 noiembrie, doamna Markham s-a aflat evident în apropierea încrucișării dintre strada a 10-a și Patton Avenue. Dar, dacă a sosit după ce s-au tras focurile, dacă a văzut corpul lui Tippit și a auzit frînturi de cuvinte pe care le-a repetat după aceea, rămîne o chestiune nelămurită. Ea a fost dusă în grabă la poliție pentru a-l identifica pe Oswald, înainte de a fi fost pregătită din punct de vedere psihologic pentru această experiență. Cînd a ajuns acolo, în jurul orei 14, potrivit spuselor detectivului James R. Leavelle, ea „suferise un șoc... martora era într-un asemenea hal, încît nici n-a fost în stare să se uite la grupul de oameni aliniați în fața ei". Căpitanul Fritz i-a adus amoniac în camera de prim-ajutor a poliției, deoarece, după cum a explicat el mai tîrziu, „ne străduiam să terminăm cu această recunoaștere cît mai repede, pentru că ea începuse să leșine și să vomite". Așadar, în timp ce Leavelle socotea că martora nu era, din punct de vedere psihologic, pregătită să examineze grupul de oameni prezentați pentru recunoașterea asasinului, Fritz era nenorocit că această formalitate întîrzia.

Este de înțeles că poliția din Dallas — avînd de anchetat asasinarea președintelui și omorîrea, după numai 45 de minute, a unui polițist pe străzile orașului — să nu fi dat suficientă dovadă de respect față de drepturile martorei și ale acuzatului. S-ar mai putea adăuga că asemenea încălcări se întîmplă destul de frecvent și în orașe mai civilizate și în cazuri mai puțin grave. Este de asemenea de înțeles că doamna Markham nu a opus rezistență cînd poliția a forțat-o,

în mod pripit, să joace un rol pentru care nu era pregătită. Orice avocat al apărării știe însă că, adesea, asemenea excese nu influențează procesul, deoarece juriul, informat asupra contextului, este în stare să cîntărească cu discernămînt depoziția martorului. În cazul Oswald nu au existat însă dezbateri, în afară de acelea pe care le-a permis Comisia. Pentru faptul de a fi transformat pînă la urmă o sordidă scenă de poliție într-o piatră de temelie a istoricului ei Raport, Comisia nu are însă nici un fel de circumstanțe atenuante.

15. Asasinarea polițistului Tippit: amplele dovezi

Lăsînd la o parte retorica Comisiei, aproape tot ce știa ea despre întîlnirea dintre Tippit și asasinul său aflase de la doamna Markham. Era de altfel inevitabil, deoarece Comisia nu putuse găsi un alt martor ocular al asasinatului care să fi fost în stare să-l identifice pe Oswald ca făptaș. Dar, după o examinare serioasă, depoziția doamnei Markham s-a dovedit a fi o permanentă sursă de dificultăți [1]. Comisia a încercat să rezolve dilema cu aceste cuvinte: „Chiar și fără depoziția doamnei Markham, există ample dovezi pentru a-l identifica pe Oswald drept asasinul lui Tippit".

Celelalte dovezi — ample sau mai puțin ample — constau din depoziții ale martorilor oculari și din probe obiective. Depozițiile martorilor oculari sînt însă oarecum incerte, deoarece, cu excepția doamnei Markham, martorii fie că nu au asistat la crimă, fie, dacă au văzut-o, nu l-au identificat pe Oswald ca ucigaș. Numai doi martori, din nou cu excepția doamnei Markham, au fost de față la omor, dar nici

[1] Un împuternicit al Comisiei care o interogase pe doamna Markham a descris-o în cadrul unei întîlniri publice ca „bine scrîntită", după părerea mea, o caracterizare cam prea aspră. Aprecierea acestuia constituia, cred eu, un indiciu al dorinței sale de a se desolidariza de modul cum folosise Comisia depoziția ei.

Domingo Benavides, nici Acquilla Clemons nu l-au recunoscut pe Oswald ca asasin. Ceilalți martori susțin că l-ar fi văzut pe pretinsul asasin în diferite alte momente sau în locuri mai depărtate de locul crimei, și adesea pasajele respective din depozițiile lor au făcut să apară dubioasă explicația dată de Comisie evenimentului. S-ar putea argumenta că asemenea depoziții nu pot fi concludente, deoarece pe impresia unui martor care vede — pentru prima oară și un timp scurt — un om fugind nu se poate pune, firește, prea multă bază. Nu vreau să pun accentul asupra părților neconcordante din depozițiile tuturor acestor persoane, căci a proceda astfel ar însemna să procedez eu însumi la fel de incorect ca și Comisia : Comisia a ales numai acele declarații care îi conveneau și le-a folosit în strădania ei de a-și susține concluziile. Dar dacă contradicțiile nu pot fi folosite pentru a-l dezvinovăți pe Oswald, nici martorii la care au fost constatate asemenea contradicții nu pot fi, în mod rațional, folosiți în sprijinul vinovăției lui.

Dintre acești martori, unul singur, William W. Scoggins, șofer de taxi din Dallas, a descris evenimentele care au precedat crima, dar mărturia lui a constituit, poate, cea mai serioasă contestare a versiunii date de Comisie crimei. Puțin după orele 13, Scoggins, parcat pe partea de est a lui Patton Avenue, cu fața spre nord, la cîțiva metri mai la sud de colțul străzii a 10-a, ședea în taxiul său și își lua prînzul. Deși nu a văzut cînd s-au tras focurile, deoarece între asasin și taxiul său se găseau niște garduri vii, depoziția lui o contrazice pe cea a doamnei Markham și pare, de asemenea, să sugereze că Oswald nu putea să-l fi omorît pe Tippit. În Raportul ei, Comisia nu a consacrat însă nici măcar un singur cuvînt celor mai semnificative aspecte din depoziția lui Scoggins.

După cum am mai arătat, Comisia a trebuit să presupună că Oswald luase drumul cel mai scurt de la locuința sa pînă la intersecția dintre strada a 10-a și Patton Avenue, deoarece, în caz contrar, afirmația ei că Oswald l-a împușcat pe Tippit „la aproximativ 13,15 sau 13,16" s-ar fi năruit din prima clipă. Bizuindu-se pe depoziția doamnei Markham,

Comisia a precizat că atunci cînd l-a întîlnit pe polițistul Tippit, Oswald a fost văzut mergînd pe strada a 10-a în direcția est. Dar prima dată cînd Scoggins l-a văzut pe asasinul lui Tippit, înainte de a auzi împușcăturile, omul „mergea spre vest, sau tocmai se întorcea, dar era cu fața spre vest cînd l-am văzut" [1]. În acel moment, omul se afla imediat la est de mașina lui Tippit, oprită cam la 30 m spre est de Scoggins.

Scoggins a văzut mașina lui Tippit „trecînd chiar prin fața" taxiului său, venind „dinspre vest și îndreptîndu-se spre est, pe strada a 10-a". El nu l-a văzut pe omul pe care l-a întîlnit Tippit, pînă cînd mașina acestuia din urmă nu ajunsese la 30 m est de colț. Scoggins putea vedea strada a 10-a atît spre est cît și spre vest cam pe o lungime de un bloc, astfel încît faptul că nu-l văzuse pe agresorul lui Tippit mergînd spre est constituie un temei rezonabil pentru a presupune că omul se îndrepta spre vest, așa cum a declarat de altfel Scoggins în depoziția sa. Dar dacă omul care l-a împușcat pe Tippit mergea spre vest — adică dacă se apropiase de locul crimei venind dinspre est —, el nu putea fi Oswald, deoarece Oswald nici n-a avut timp — chiar dacă acceptăm justificarea timpului stabilită de Comisie — să ajungă de la locuința lui pînă la un punct situat la est de locul unde se afla Tippit, iar apoi să se îndrepte spre vest, pînă la locul crimei.

Comisia a ocolit implicațiile care decurg din depoziția lui Scoggins, trecînd peste mărturia acestuia și bizuindu-se pe doamna Markham pentru a afirma că asasinul venea dinspre vest. Dar Scoggins nici nu și-a amintit să o fi văzut măcar pe doamna Markham în momentul cînd Tippit fusese omorît.

Întrebare: Înainte de a o vedea pe doamna Markham zilele trecute [în martie 1964] ați mai văzut-o după ce Tippit a fost împușcat, sau nu ați văzut-o?

Scoggins: Da, am văzut-o acolo vorbind cu polițiștii

[1] Scoggins nu și-a dat, evident, seama de importanța crucială a acestei observații cînd a dat prima declarație asupra cazului — o mărturie scrisă la poliție în ziua de 23 noiembrie, în care șoferul de taxi n-a vorbit decît despre „un om care mergea spre vest pe strada a 10-a".

după ce m-am înapoiat [1]. Așa a fost, am văzut-o vorbind cu ei.

Întrebare : De fapt, n-ați văzut-o niciodată pe stradă, nu-i așa ?

Scoggins : De fapt, n-am văzut-o de loc acolo.[2]

Depoziția doamnei Markham arată însă că, după toate aparențele, n-a făcut nici un efort ca să-și ascundă prezența ei pe stradă.

Markham : Da, domnule, el [asasinul] încă nu dispăruse cînd am început să alerg spre mașina poliției. Nu dispăruse...

Întrebare : Cînd ați început să țipați ?

Markham : Am început să țip în momentul cînd am pornit de la locul unde mă aflam — și am țipat de-a răsunat toată strada.

În depoziția sa, Scoggins a declarat că atunci cînd au fost trase focurile, el l-a văzut pe Tippit căzînd la pămînt și apoi a observat că ucigașul „se apropie, așa încît m-am ferit să mă vadă... m-am ascuns îndărătul taxiului, și în momentul cînd el a trecut prin curtea aia și l-am auzit fugind în niște tufișuri, am ridicat ochii și l-am văzut fugind pe Patton Avenue spre sud. Comisia a afirmat că ucigașul „a trecut la 4 m de Scoggins", iar a doua zi șoferul de taxi l-a recunoscut pe Oswald ca fiind omul care fugise prin fața lui imediat după ce Tippit a fost împușcat. Dar nu este limpede dacă Scoggins a fost în stare să-l vadă destul de bine pe acel om, pentru a-l recunoaște.

Întrebare : Cînd l-ați văzut pe polițist căzînd, în ce moment l-ați văzut pe acel om — sau l-ați văzut în același moment în care l-ați văzut pe polițist căzînd ?

Scoggins : Nu. L-am văzut venind cam spre mine pe poteca care se afla acolo, dar el nu s-a uitat de loc la mine.

[1] Puțin după împușcături, Scoggins a pornit cu taxiul său într-o încercare nereușită de a-l urmări pe asasin. El s-a întors cîteva minute mai tîrziu la colțul dintre strada a 10-a și Patton Avenue.

[2] Un alt martor — Ted Callaway — care a dat o mînă de ajutor la urcarea corpului lui Tippit în ambulanță a declarat și el în mod explicit că nu o văzuse pe doamna Markham la locul crimei în primele minute care au urmat împușcării.

Un moment mai tîrziu, Scoggins a zis însă: „Parcă am avut impresia că l-am văzut la față".

Scoggins l-a indicat pe Oswald în același grup de oameni în care l-a recunoscut și un alt șofer de taxi, William Whaley, și, după cum se pretinde, acesta ar fi făcut o „identificare certă" în după-amiaza zilei de 23 noiembrie. Whaley subliniase felul incorect cum fusese prezentat grupul de oameni, spunînd că „l-aș fi putut indica [pe Oswald] fără să-l fi recunoscut, numai auzindu-l ce spune". La cîtva timp după aceea, un agent al F.B.I.-ului sau al serviciului secret i-a arătat lui Scoggins „cîteva fotografii" și a întrebat dacă șoferul l-ar putea indica pe Oswald. „Cred că am indicat o fotografie greșită — a declarat Scoggins Comisiei. — El mi-a spus că celălalt era Oswald".

Scoggins nu l-a văzut pe asasinul lui Tippit trecînd prin fața taxiului său cu puțin înainte de comiterea crimei și nici n-a observat-o pe doamna Markham imediat după comiterea crimei, dar nici unul din aceste fapte nu este menționat în Raportul Comisiei Warren. Cînd i s-au arătat o serie de fotografii de către un agent al poliției federale, el a indicat fotografia unui alt om decît Oswald, dar nici acest lucru nu este menționat în Raport. În schimb, Comisia a subliniat importanța faptului că Scoggins l-a recunoscut pe Oswald (dintr-un grup de oameni incorect alcătuit) și în felul acesta și-a exercitat suveranitatea ei, pe cît se pare nelimitată, în înlăturarea depozițiilor refractare, inacceptabile sau contrare vederilor ei.

Practica de a ține seama numai de acele depoziții care nu periclitau poziția Comisiei s-a combinat cu refuzul de a audia numeroși martori importanți. Doamna Clemons, care a asistat la asasinat, este unul dintre cei zece martori cunoscuți cărora Comisia sau personalul ei nu le-a cerut nici un fel de depoziții. Numele ei nu este menționat în Raportul Comisiei și nici în cele 26 de volume de audieri și piese probatorii.

Doamna Clemons a spus cîtorva persoane care anchetau pe cont propriu că văzuse doi oameni stînd lîngă mașina poliției cu numai cîteva clipe înainte ca unul din ei să tragă în

Tippit. Ucigașul a făcut apoi semn celuilalt, a spus ea, și amîndoi au fugit, fiecare în direcții diferite. La 23 martie 1966 am stat de vorbă cu doamna Clemons în locuința ei din Dallas, Corinth Street Road 618. În cursul convorbirii noastre filmate și înregistrate pe bandă de magnetofon, ea l-a descris pe asasin ca „un individ destul de scund" și „grăsuț" și a arătat că celălalt era înalt și slab și purta pantaloni kaki deschis și o cămașă albă.

Comisia a explicat că nu a folosit anchetatori în afara personalului ei juridic, „dată fiind sîrguința, colaborarea și posibilitățile" agențiilor polițienești existente. Doamna Clemons a spus unei persoane care ancheta pe cont propriu că poliția din Dallas a sfătuit-o să nu spună Comisiei ceea ce știe, căci, dacă o va face, s-ar putea să fie asasinată. În acest caz, sîrguința manifestată de poliția din Dallas a împiedicat, pe cît se pare, Comisia să ia cunoștință de existența unui martor important.

Registrele firmei de pompe funebre „Dudley M. Hughes" arată că cererea de a se trimite ambulanța care l-a ridicat pe polițistul Tippit a venit din strada a 10-a nr. 501, pe atunci locuința soților Frank și Mary Wright. O vizită făcută acolo de persoane care anchetau pe cont propriu a arătat că, într-adevăr, doamna Wright chemase ambulanța, dar nici ea, nici soțul ei, ambii putînd face depoziții importante, nu au fost interogați de F.B.I. și nici convocați de Comisie să depună mărturie.

Doamna și domnul Donald R. Higgins locuiau pe strada a 10-a Est la nr. 417, peste drum de locul unde a fost omorît Tippit. Ei nu au fost însă chemați să depună mărturie și nici n-au fost interogați de agenți ai Comisiei, deși au auzit împușcăturile și au asistat la unele întîmplări ulterioare fugii asasinului.

Șoferul ambulanței, Clayton Butler, și ajutorul său, Eddie Kinsley, puteau depune mărturie din care să rezulte cînd a fost împușcat Tippit, starea lui la sosirea ambulanței și prezența unor martori la fața locului. Nici Butler, nici Kinsley nu au fost chemați să depună mărturie și nu există nici o indicație că vreunul dintre ei ar fi fost interogat de poliția

din Dallas sau de F.B.I., pentru a nu mai vorbi de Comisie și de funcționarii ei.

Comisia și agențiile pe care s-a bizuit nu au interogat nici alte persoane care, în mod evident, aveau informații importante de comunicat, iar numele lor nu au fost date în vileag de zeloșii anchetatori neprofesioniști, ci ele au fost doar menționate în depozițiile acelor martori care au compărut în fața Comisiei sau a consilierului ei. Chiar și atunci cînd a fost informată că, după toate aparențele, aceste persoane — B. D. Searcy și Jimmy Burt — puteau face depoziții de oarecare valoare, Comisia a refuzat să le interogheze.

În sfîrșit, cu toate că, după cît se pare, T. F. Bowley a fost acela care prin radioul aflat în mașina lui Tippit a comunicat poliției cele întîmplate, nici el nu a fost interogat de Comisie sau de consilierul ei.

Depozițiile martorilor oculari neoferind decît puțin temei teoriei sale, Comisia a considerat necesar să se bizuie în mare măsură pe indicii obiective. Patru gloanțe, patru tuburi-cartușe și o jachetă de culoare deschisă constituie în cazul de față indiciile obiective. Ele alcătuiesc probele de nezdruncinat despre care vorbesc atît de des cei ce iau partea Comisiei. Dar pentru ca indicii, lipsite de darul vorbirii, să dobîndească o elocvență semnificativă, cel care le interpretează — expertul — emite o judecată subiectivă. Asemenea experți sînt deseori chemați să-și dea avizul în cazuri de crimă. Canelurile — va afirma adesea expertul poliției federale sau locale — corelează în mod neîndoios glonțul cu arma pe care o poseda acuzatul. Dar tot atît de des, experți ai unor laboratoare independente, angajați de apărare și posedînd o competență egală sau chiar superioară, examinînd același glonț, aceeași armă, nu descoperă nici o legătură între ele și emit părerea că glonțul nu putuse în nici un caz să fi fost tras cu arma respectivă.

De cele mai multe ori cititorul Raportului Comisiei a fost scutit de obligația, dificilă și complicată, impusă de obicei unui juriu care se străduiește să înțeleagă semnificația indi-

ciilor obiective. L-a scutit Comisia prin procedeul ei de a nu solicita expertizele unor oameni de știință independenți, ci de a se bizui exclusiv pe poliția federală sau locală, predispuse să ia partea acuzării. Acest procedeu, deși fără îndoială eficace în minimalizarea contradicțiilor, nu a fost totuși întotdeauna încununat de succes, chiar și în condițiile date.

Dat fiind că la 22 noiembrie medicii din Dallas au recuperat patru gloanțe din corpul lui Tippit și le-au predat poliției din Dallas, era de așteptat ca F.B.I.-ul să nu întîmpine greutăți în găsirea lor. Un glonț — piesa Comisiei nr. 602 — marcat cu Q-13 de F.B.I. — a fost examinat de expertul în arme de foc al F.B.I.-ului Cortlandt Cunningham, a doua zi după crimă. El a declarat în raportul său : „Glonțul Q-13, provenit de la polițistul Tippit..., este atît de deteriorat, încît nu există suficiente caracteristici individuale microscopice pentru identificare". Cînd poliția din Dallas a trimis F.B.I.-ului piesa nr. 602, a prezentat-o drept „singurul glonț recuperat". Cunningham a declarat Comisiei :

> După cîte îmi dau seama, primul glonț a fost predat biroului F.B.I.-ului din Dallas de poliția din Dallas. Aceasta a declarat că este singurul glonț recuperat, respectiv singurul pe care-l are. Ulterior, la cererea Comisiei, ne-am dus din nou la poliția din Dallas și am găsit în dosarele ei că în realitate mai posedau alte trei gloanțe [1].

[1] Cel puțin unul dintre membrii Comisiei și-a exprimat îngrijorarea în privința primirii tardive a gloanțelor de către F.B.I. Boggs, membru al Camerei reprezentanților, a întrebat : „Ce depoziție am obținut noi în legătură cu întîrzierea în transmiterea gloanțelor către F.B.I. sau către Comisie ?... Și apoi, cît de mare a fost întîrzierea în transmiterea celorlalte trei ?... Cum s-a convins Comisia că aceste gloanțe în plus existau acolo ?... Ce dovadă aveți că acestea sînt gloanțele ?" Și, în sfîrșit : „S-a făcut oare vreo anchetă din ce motiv s-a produs această întîrziere în predarea celorlalte trei gloanțe către F.B.I. ?" Consilierul Comisiei a arătat că au trecut aproape patru luni din momentul cînd poliția din Dallas a primit gloanțele și pînă cînd le-a predat F.B.I.-ului. Explicația dată de consilier pentru întîrziere a fost următoarea :

> După cum a declarat d-l Cunningham, mi s-a spus că din punct de vedere juridic chestiunea nu era de resortul F.B.I.-ului, acesta examinînd numai dovezile ce i se dau. Și întrucît nu i-au fost date, nu le-a examinat. Cînd am cerut o asemenea examinare, s-a făcut o cerere oficială de predare a gloanțelor și în acel moment a fost făcută examinarea. Asta ați vrut să spuneți, d-le Cunningham ?

Explicația dată apare mai puțin decît satisfăcătoare, deoarece lasă două întrebări fără răspuns. În primul rînd, de ce nu a cerut și nu a examinat Comisia și agenția ei — F.B.I. — gloanțele înainte de luna martie 1964 ? În al doilea rînd, de ce a dat poliția din Dallas F.B.I.-ului informații inexacte privind unele dovezi aflate în dosarele poliției ?

Deşi simpla trecere a timpului -- în cazul de faţă mai bine de un sfert de an — nu ar fi trebuit să modifice valoarea probativă a gloanţelor, mărturisim însă că resimţim o oarecare îngrijorare în privinţa metodelor, cel puţin a metodelor de organizare a arhivei, folosite de custozii lor.

Cunningham a examinat cele trei proiectile rătăcitoare şi a declarat în depoziţia sa că „prin examinarea şi compararea acestor gloanţe nu a fost posibil să se stabilească dacă au fost sau nu trase dintr-o singură armă, sau dacă au fost trase din revolverul lui Oswald" [1]. Cunningham a declarat că apoi a examinat gloanţe trase din revolverul în chestiune, în cursul unui test. Chiar şi în aceste condiţii, cînd se exercită un control strict şi se iau toate măsurile pentru ca gloanţele să fie păstrate în perfectă stare, „nu a fost posibil — a declarat el — să se stabilească dacă gloanţele rezultate din testele făcute cu acest revolver au fost trase cu această armă". Motivul era că ţeava prea mare „cauzează o trecere inegală a glonţului prin ţeavă şi, de aceea, semnele individuale caracteristice imprimate pe suprafaţa gloanţelor nu sînt concludente".

Comisia a cerut şi unui expert al poliţiei din Illinois — Joseph D. Nicol — să examineze gloanţele. El a declarat că pe unul din ele „am găsit suficiente caracteristici individuale ca să mă ducă la concluzia că acest proiectil a fost tras cu aceeaşi armă cu care au fost trase proiectilele [de test]". Această concluzie, calificată de expertul F.B.I.-ului ca „imposibilă", demonstrează în mod pregnant natura subiectivă a dovezilor care necesită o apreciere din partea experţilor. Ea constituie un argument convingător în sprijinul necesităţii de a se respecta regula ca ambele părţi — acuzarea şi apărarea — să aibă dreptul de a prezenta experţi. De obicei, Comisia a cerut aprecieri cu caracter ştiinţific de la poliţie, deşi informaţiile de care avea nevoie puteau fi obţinute — cu un grad mai înalt de autenticitate — de la instituţii ştiinţifice prestigioase. În rarele cazuri cînd Comisia, trecînd peste poliţie, s-a adresat unor oameni de ştiinţă — ca, de

[1] Comisia a afirmat că Oswald cumpărase un revolver sub numele fals de Hidell. Întrucît aceiaşi factori care infirmă afirmaţia Comisiei că el ar fi cumpărat în acelaşi mod o puşcă se aplică şi în acest caz, trimitem pe cititor la capitolul 10. În scopul acestei discuţii şi pentru a analiza dovezile Comisiei de pe punctul ei de vedere, voi accepta ipoteza că revolverul aparţinea lui Oswald.

pildă, pentru analiza radioactivă a mulajelor de parafină pentru care laboratoarele F.B.I.-ului nu erau utilate —, ea nu a ținut seama de rezultatele testului.

Depozițiile martorilor oculari arată că, în momentul cînd fugea de la locul crimei, asasinul lui Tippit a aruncat cîteva tuburi-cartușe în tufișurile aflate în colțul de sud-est al intersecției dintre strada a 10-a și Patton Avenue. Benavides a găsit două tuburi-cartușe, le-a pus într-o cutie goală de țigări Winston și mai tîrziu le-a predat unui polițist, pe cît se pare J. M. Poe. Sergentul Gerald L. Hill a declarat în depoziția sa : „Poe mi-a arătat un pachet de țigări Winston care conținea trei tuburi-cartușe... I-am spus lui Poe să caute ca lanțul probelor să fie cît mai scurt posibil, deocamdată să le țină el și să aibă grijă să le însemne pentru evidență".

Poe a declarat consilierului Comisiei că la 22 noiembrie a avut numai două tuburi-cartușe în posesia sa. Avea impresia, spunea el, că le însemnase, dar nu putea jura acest lucru. Cînd i-au fost arătate patru tuburi-cartușe, Poe le-a desemnat pe cele două marcate Q-77 și Q-75, indicînd astfel în mod greșit pe cea marcată Q-75 în locul celei purtînd însemnarea Q-74, despre care poliția afirma că se aflase în pachetul de țigări primit de la Benavides. Două luni după audiere, Poe a spus agentului F.B.I. Bardwell Odum că „își amintește că a însemnat aceste trei tuburi-cartușe înainte de a le preda lui Barnes [sergent de poliție din Dallas], dar, după o examinare atentă a celor patru tuburi-cartușe arătate lui la 12 iunie 1964, a declarat că nu-și mai poate regăsi semnele și de accea nu este în măsură să le identifice cu certitudine cu cele pe care le primise de la Benavides". Ulterior, Poe i-a spus lui Odum că însemnase cele două tuburi-cartușe cu inițialele „J.M.P.". Odum a arătat tuburile-cartușe și lui Benavides, dar acesta nu a fost în stare să le identifice cu cele găsite de el. Dacă, în împrejurările date, pare natural ca Benavides să nu le fi putut recunoaște, dispariția manifestă a inițialelor polițistului este o chestiune mai gravă.

Sergentul Barnes, de la secția de cercetare a locului crimei, a declarat în depoziția sa că i se pare că a primit de la Poe două tuburi-cartușe și a însemnat în interiorul fiecărei litera „B", cu un creion cu vîrf de diamant, în vederea unei iden-

tificări ulterioare a lor. La audierea sa, Barnes a indicat Q-74 şi Q-75 ca fiind cele două tuburi-cartuşe pe care le primise şi le însemnase, dar şi el a indicat greşit unul dintre tuburile-cartuşe, şi anume Q-75 în loc de Q-77. Într-o întrevedere ulterioară cu Odum, Barnes şi-a schimbat părerea, indicîndu-le pe cele marcate Q-74 şi Q-77. Aşadar, în privinţa celor două tuburi-cartuşe găsite de Benavides nu există un lanţ neîntrerupt de probe. Benavides n-a fost în stare să le recunoască ; Poe, poliţistul aflat la faţa locului, nu şi-a putut regăsi iniţialele pe ele, iar cînd a încercat să le identifice, a greşit ; Barnes, reprezentantul laboratorului poliţiei, n-a putut nici el să-şi regăsească iniţialele şi a dat greş şi el în încercarea de a le identifica. Depoziţiile lui Poe şi Barnes mai degrabă au slăbit decît au întărit afirmaţia Comisiei cu privire la autenticitatea tuburilor-cartuşe.

Celelalte două tuburi-cartuşe fuseseră găsite de Barbara Davis şi Virginia R. Davis ; nici una dintre ele nu a fost în stare să le identifice cînd li s-a cerut acest lucru. Unul dintre poliţişti care, după cum se afirmă, a primit tuburile-cartuşe de la cele două femei a fost interogat de un împuternicit al Comisiei. În ce-l priveşte pe celălalt, Comisia s-a bizuit pe un memoriu nesemnat prezentat de F.B.I.

În procese penale, piesele avînd o legătură cu crima sînt admise ca dovezi numai după ce lanţul evenimentelor prin care au ajuns în faţa tribunalului a fost verificat şi s-a constatat că este neîntrerupt. Dacă „A" descoperă o probă la locul crimei şi „D", un expert al poliţiei, doreşte să ateste la proces semnificaţia ei, el o poate face numai dacă „A", „B", „C" şi „D" depun cu toţii mărturii din care să rezulte un lanţ neîntrerupt. Dacă ei nu reuşesc să o facă, dovada poate fi respinsă. Această regulă poate părea rigidă, dar ea îşi datorează existenţa temerii realiste că, în anumite cazuri, în detrimentul drepturilor acuzatului, poliţia ar putea confecţiona în mod deliberat dovezi sau ar putea, fără intenţie, să nu păstreze dovada.

Nu mult după arestarea lui Oswald, Curry, şeful poliţiei, a fost întrebat de un reporter dacă rapoartele balistice dovedeau vinovăţia lui.

Întrebare : Ce e cu testele balistice, domnule Curry?

Curry : În privința testelor balistice nu avem încă un raport definitiv, dar ele sînt... cred că vor fi favorabile.

Folosirea termenului „favorabile" în sensul confirmării vinovăției lui Oswald trădează o anumită părere preconceptă, precum și faptul că Curry știa probabil care va fi rezultatul înainte ca testele să fi fost încheiate, ceea ce ar trebui lămurit. Cel ce caută o explicație rațională faptului că, în privința tuburilor-cartușe care au trecut prin mîinile poliției din Dallas, Comisia a abandonat regula lanțului de probe, nu se va socoti satisfăcut prin aparițiа — după mai bine de un sfert de an — a gloanțelor în actele poliției.

Aceiași doi experți ai poliției care au examinat gloanțele au fost chemați să depună și în privința tuburilor-cartușe. Ca și în cazul glonțului, Nicol a fost de părere că tuburile-cartușe proveneau de la revolverul în chestiune, dar de data aceasta el a părut mai puțin sigur decît în cazul glonțului, deoarece și-a atenuat concluzia prin cuvintele „după părerea mea". Cunningham, care a considerat concluzia lui Nicol privind glonțul ca o imposibilitate, a afirmat referitor la tuburile-cartușe : „Opinia mea este că aceste patru tuburi-cartușe, piesa nr. 594, au fost trase cu revolverul". Așadar, Cunningham a fost de părere că Nicol greșește atunci cînd acesta se credea sigur ; în privința tuburilor-cartușe, Nicol părea însă mai puțin sigur.

Opinia celor doi experți ai poliției și-a găsit expresia în limbajul mai didactic și mai puțin complex al Raportului : „Tuburile-cartușe găsite la locul crimei au fost trase cu revolverul aflat în posesia lui Oswald în momentul arestării lui, folosirea vreunei alte arme fiind exclusă".

Îndoielile rămase nerezolvate cu privire la tuburile-cartușe și la gloanțe devin și mai grave cînd sînt considerate la un loc. În cursul depoziției lui Cunningham, Boggs, membru al Comisiei, a întrebat : „Cîte gloanțe au fost recuperate ?" Consilierul Comisiei a răspuns :

Au fost recuperate patru din corpul polițistului. Dar așa cum veți vedea din depoziția la care vom ajunge îndată, acest lucru nu înseamnă că au fost trase patru focuri,

deoarece în această privință există o mică problemă. Aș prefera să o prezinte martorul.

Boggs a replicat că consilierul „este foarte misterios", dar o lectură a dosarului arată că „modest" ar fi fost un calificativ mai potrivit. „Mica problemă" consta în aceea că trei din cele patru gloanțe recuperate din corpul lui Tippit fuseseră fabricate de „Winchester-Western", în timp ce numai două din tuburile-cartușe găsite la fața locului fuseseră fabricate de această firmă ; și deși numai un singur glonț Remington-Peters fusese extras din corpul lui Tippit, la locul crimei au fost găsite două tuburi-cartușe de această fabricație.

Comisia a lăsat să se înțeleagă că „există cîteva explicații posibile ale acestei deosebiri". Dar singura explicație care stă în picioare — dacă excludem posibilitatea ca proiectilele să fi fost „încărcate cu mîna" [1] — este că au fost trase cel puțin cinci gloanțe. Dacă așa stau lucrurile, atunci cel puțin un glonț Remington nu l-a nimerit pe Tippit și cel puțin un tub-cartuș Winchester nu a fost prezentat niciodată Comisiei. Ipoteza ca două persoane să fi fost implicate în uciderea polițistului, întărită de prezența unor gloanțe de fabricații diferite în corpul său, trebuie examinată în contextul declarației unui martor pe care Comisia a refuzat să-l audieze : doamna Clemons a spus că în momentul cînd au răsunat împușcăturile a observat doi oameni la locul crimei. Ar fi de prisos să mai spunem că prezența a doi oameni nu era printre cele „cîteva explicații posibile" la care se gîndise Comisia.

Comisia a afirmat că o jachetă gri deschis, descoperită la aproximativ două blocuri de locul unde a fost asasinat Tippit și constituind piesa Comisiei nr. 162, îi aparținuse lui Lee Harvey Oswald și că acesta din urmă o purta cînd l-a ucis pe Tippit și a fugit de la locul crimei.

Șaisprezece martori au făcut declarații în legătură cu fuga omului presupus a fi asasinul lui Tippit și toți l-au văzut înainte ca el să fi ajuns la locul unde a fost găsită jacheta aruncată, dar Comisia a arătat jacheta numai unui număr

[1] Această posibilitate a fost înlăturată de Cunningham ca fiind „improbabilă, deoarece n-am găsit nici o indicație a unei operații de reîncărcare... Arătau ca gloanțe și tuburi-cartușe de fabrică".

de șase dintre ei. O persoană — care nu s-a aflat niciodată mai aproape de 130 m de fugar și care n-a fost în stare să declare altceva decît că omul purta „un fel de haină de sport, nu pot efectiv să-mi amintesc prea bine" — a fost convinsă să facă ceea ce Comisia a denumit o recunoaștere a îmbrăcămintei. Martorul, un tînăr de douăzeci de ani, condamnat cu suspendarea pedepsei pentru furt de automobile, a declarat de două ori consilierului că jacheta „arăta ca" cea pe care în ziua de 22 noiembrie o văzuse de la distanță. În cele din urmă, cînd i s-a spus ceea ce în stenogramă este urmat de un semn de întrebare și a fost probabil rostit de împuternicitul Comisiei cu o inflexiune de voce corespunzătoare, el a cedat.

Întrebare : Aceasta este jacheta pe care o purtase ?

Răspuns : Da.

Benavides a menționat că văzuse o jachetă „bej deschis", dar cînd consilierul i-a arătat, evident din greșeală, piesa nr. 163, descrisă în Raportul Comisiei ca fiind „o jachetă de culoare albastru închis", el a zis : „Aș spune că arată exact ca aceea". Barbara Davis a declarat în depoziția sa că asasinul purta „o haină neagră" cînd l-a văzut fugind peste peluza ei [1]. Ted Callaway a fost de părere că jacheta purtată de asasin „era un maro bătînd mai în roșcat" decît piesa nr. 162. Doamna Markham socotea că jacheta era mai închisă decît cea care i s-a arătat la Washington, deși nu se poate acorda decît puțină sau nici o crezare aprecierii ei. Warren Reynolds a descris jacheta pe care o purta fugarul ca fiind „albăstruie", iar Scoggins a declarat consilierului Comisiei că omul care a trecut fugind pe lîngă taxiul său purta o jachetă mai închisă la culoare decît piesa nr. 162 [2].

Dacă nu s-a stabilit că fugarul purta piesa nr. 162, nu este sigur nici că ea i-ar fi aparținut lui Oswald. Deși Marina

[1] Consilierul i-a arătat Barbarei Davis piesa nr. 162 și a întrebat-o : „Arată ca jacheta purtată de omul care a trecut peste peluza dumneavoastră ?" Ea a răspuns : „Nu, domnule". Mai tîrziu, cînd Virginia R. Davis, care și ea l-a văzut pe om trecînd peste peluză, a depus mărturie, nu i-a fost arătată jacheta.

[2] Comisia declară că Scoggins socotea că jacheta purtată de asasin „era mai deschisă". Scoggins spusese exact contrariul. „Am crezut că era puțin mai închisă la culoare".

Oswald a declarat că i-a aparţinut, ea a spus totodată că nu-şi aminteşte ca soţul ei să fi „trimis vreodată" jachetele sale „la vreo spălătorie sau curăţătorie". Or, piesa Comisiei nr. 162 fusese curăţată la o spălătorie chimică. Sergentul H. H. Stringer, care a examinat jacheta la 22 noiembrie, a raportat prin radio poliţiei :

> Jacheta pe care o purta suspectul are o etichetă de spălătorie B 9 738. Vedeţi dacă există vreo posibilitate de a se verifica de unde provine această etichetă de spălătorie.

Şase zile mai tîrziu, într-un memoriu care însoţea piesele probatorii transmise de poliţia din Dallas F.B.I.-ului, îmbrăcămintea era descrisă ca fiind

> o jachetă bărbătească gri de mărimea M la guler, marcată de spălătorie 30 şi 050 la guler... etichetă de spălătorie B 9 738 în partea de jos a jachetei.

Cercetările efectuate în cadrul unui număr restrîns de spălătorii aflate în vecinătatea locului unde a fost ucis Tippit au arătat o practică comună în ce priveşte folosirea iniţialelor pe etichetele de identificare. O singură literă poate reprezenta iniţiala numelui de familie a proprietarului. În documentele publicate nu există nici un semn că acest indiciu, care îndrepta cercetările pe alt făgaş decît Oswald, ar fi fost cercetat în mod corespunzător de Comisie sau de anchetatorii ei, deşi identificarea posesorului îmbrăcămintei printr-o etichetă de spălătorie este un procedeu curent în cazuri de crimă şi, judecînd după cererea sergentului Stringer de a se stabili proveniența etichetei, pare să fie un procedeu obişnuit şi la Dallas. Dacă ancheta ar fi dat la iveală că Oswald era proprietarul jachetei, nu ar fi fost oare această identificare cu ajutorul etichetei de spălătorie — stabilind o strînsă legătură între Oswald şi asasin — invocată de Comisie ca o dovadă de prim ordin ? Neputînd face o asemenea constatare, trebuie să ajungem oare la concluzia că această extrem de vastă şi de costisitoare anchetă penală nu a fost nici măcar în stare să stabilească locul unde a fost spălată jacheta şi, cu atît mai puţin, cine era posesorul ei ?

Originea jachetei descoperite la 22 noiembrie rămîne dubioasă. Comisia nu a descoperit niciodată cine a găsit-o, dar cititorul Raportului nu-și va putea da seama de acest lucru fără a se duce direct la volumele de audieri și piese probatorii. În timp ce Comisia pretinde că W. R. Westbrook, căpitan la poliția din Dallas, „umblînd prin locul de parcare din spatele stației de benzină, a găsit o jachetă de culoare deschisă sub partea dindărăt a unui automobil". Westbrook personal era de altă părere : „De fapt, n-am găsit-o eu".

Faptele par să susțină spusele lui Westbrook. Imediat după orele 13,25 radioul poliției a primit un mesaj din partea unui polițist căruia i se dăduse numărul de identificare 279 și care raporta că găsise o jachetă aparținînd „suspectului care l-a împușcat aici pe polițist. Am găsit jacheta lui albă. Cred că a aruncat-o aici, în locul de parcare din spatele acestei stații de benzină, la blocul 400 East Jefferson Street, peste drum de Dudley-Hughes ; or, el purta o jachetă albă. Ni se pare că e vorba de această jachetă". În jurul orei 13,40 Westbrook se afla însă — potrivit depoziției sale și propriului său apel radiofonic — pentru prima dată în acea după-amiază în drum spre locul unde, cu aproximativ 15 minute înainte, fusese descoperită jacheta.

La cîteva minute după ce Tippit a fost împușcat, se pare că un polițist foarte ager, aflîndu-se la locul crimei, a descoperit jacheta, cu două blocuri mai departe. Prin contrast cu acțiunile destul de dezordonate ale poliției din Dallas în acea zi și în zilele următoare, cel puțin un polițist — cel purtînd nr. 279 — s-a evidențiat. Încerci un sentiment de dezamăgire aflînd că el nu a putut fi identificat.

În volume diferite conținînd piese ale Comisiei apar două transcrieri dactilografiate ale convorbirilor radiofonice avute de poliția din Dallas : prima a fost întocmită de poliția din Dallas, iar a doua de un agent al F.B.I.-ului care, la cererea Comisiei, „a revăzut" benzile de magnetofon pe care au fost înregistrate convorbirile radiofonice. Un memoriu publicat împreună cu această din urmă piesă precizează : „Scrisoarea Comisiei prezidențiale a cerut ca numele polițiștilor care raportau să fie indicate în dreptul fiecărui mesaj".

În capitolul din Raport intitulat „Asasinarea poliţistului J. D. Tippit", Comisia a citat de paisprezece ori transcrierea unor convorbiri radiofonice. De fiecare dată, cu o singură excepţie, ea s-a referit la textul revăzut (de F.B.I.) şi de aceea mai complet. Singura excepţie — singura dată cînd Comisia s-a referit la textul original al poliţiei din Dallas — o constituie mesajul radiofonic transmis de poliţistul nr. 279. Cercetătorul fidel, sau cel puţin încrezător, care consultă numai textul original al poliţiei va găsi numărul lui, dar nici o altă identificare — atît pentru nr. 279, cît şi pentru toate celelalte numere apărînd pe listă. Cercetătorul mai puţin naiv care se aventurează în textul adnotat va descoperi că agenţii F.B.I. au indicat în mod sîrguincios numele respectiv alături de numerele aproape tuturor poliţiştilor, în afară de nr. 279, în dreptul căruia se specifică „necunoscut".

Nu putem accepta afirmaţia F.B.I.-ului că nici poliţia din Dallas, nici F.B.I.-ul nu au putut identifica un poliţist din Dallas care pentru ziua de 22 noiembrie primise un număr special din partea departamentului poliţiei, un poliţist care a găsit o jachetă predată de el superiorilor săi şi care a transmis un mesaj prin radio, a cărui înregistrare pe bandă de magnetofon există încă şi mai păstrează imprimate cuvintele ce le-a rostit, precum şi vocea sa. Şi nici încrederea noastră în Raport nu este întărită prin ceea ce pare să fie un efort deliberat al Comisiei de a abate atenţia cititorului de la această lacună în dovezi.

În încercarea sa de a reconstitui ultimele clipe din viaţa lui Tippit, Raportul se dovedeşte a fi inexact şi poate chiar să inducă în eroare. De la presupunerea că ultimul contact radiofonic pe care Tippit l-a avut cu sediul central al poliţiei s-a produs la 12,54 — lucru infirmat de dovezile publicate de Comisie — şi pînă la categorica afirmaţie că „Tippit l-a oprit pe om [pe asasinul său] şi l-a chemat la automobilul său" — ceea ce, dacă este adevărat, poate efectiv dezminţi zvonurile că asasinul l-ar fi cunoscut pe Tippit şi s-a apropiat de el, dar nu este totuşi confirmat de fapte —, Comisia s-a aventurat în nişte relatări inexacte. Ea nu a făcut decît să afirme ceea ce nu a putut stabili, deoarece nici un singur martor nu

a declarat Comisiei sau diferitelor ei agenții anchetatoare că Tippit l-ar fi oprit pe asasin, sau că l-ar fi chemat la automobilul poliției [1].

S-ar putea ca o bandă de magnetofon, aflată evident încă în dosarele poliției din Dallas, să conțină răspunsul la întrebarea cînd a fost omorît Tippit. S-ar putea chiar ca ea să ofere cheia pentru depistarea omului care l-a omorît. Există indicii convingătoare că la orele 13,08, poate doar cu cîteva clipe înainte de a fi fost ucis, Tippit a încercat să ia contact prin radio cu poliția. În condițiile de atunci nu poate fi exclusă posibilitatea ca informația pe care dorea să o comunice să se fi referit la omul care mai tîrziu l-a împușcat. Dar ceea ce Tippit a spus cu această ocazie rămîne pură conjectură.

După cum am arătat, Comisia a publicat două texte pentru aceleași transmisiuni radiofonice, dar nu a întreprins nici o investigație pentru a stabili care dintre ele era întru totul corect. La 6 martie 1964, F.B.I. a cerut poliției din Dallas să-i trimită stenograma transmisiunilor stației de radio a poliției avînd vreo legătură cu cazul anchetat. Poliția a dat curs cererii după două săptămîni, iar stenograma respectivă a devenit piesă a Comisiei la 22 aprilie 1964, atunci cînd șeful poliției, Curry, și-a depus mărturia. Pentru motive care nu au fost niciodată date în vileag, Comisia a comunicat atunci F.B.I.-ului că „față de importanța acestor stenograme, ea dorește ca F.B.I.-ul să obțină benzile originale de magnetofon pe

[1] Comisia a consacrat o parte din capitolul „Speculații și zvonuri" acestei chestiuni. La „speculația" că „Tippit nu putea să-l recunoască pe Oswald în baza descrierii difuzate de radioul poliției", Comisia a răspuns parțial printr-o „constatare a Comisiei" tot atît de speculativă : „Este de conceput, ba chiar probabil, că Tippit l-a oprit pe Oswald ca urmare a descrierii difuzate de radioul poliției". La „speculația" că „Tippit și ucigașul său se cunoșteau", Comisia a răspuns :

> Ancheta a arătat că nu există nici o dovadă că Oswald și Tippit s-ar fi cunoscut, s-ar fi văzut vreodată sau ar fi avut cunoscuți comuni. Martorii la crimă nu au observat nici un indiciu de recunoaștere între cei doi oameni.
>
> Prima parte a răspunsului este valabilă numai în ipoteza că Oswald l-a împușcat pe Tippit, iar a doua nu este întru totul exactă. Martora pe care s-a bizuit Comisia a spus că ea l-a văzut pe asasin îndreptîndu-se spre mașina poliției și intrînd în vorbă cu polițistul : „El nu arăta furios... am crezut că era o conversație prietenească". Ei nu și-au strîns mîinile, dar, după toate aparențele, Tippit și asasinul său „au schimbat cîteva cuvinte", a spus Comisia, după care polițistul a ieșit din mașină fără a-și scoate pistolul și, evident, fără teama de a fi atacat. Dacă acest fapt este insuficient pentru a dovedi că cei doi se cunoșteau, el nu poate fi însă invocat nici ca dovadă că nu se cunoșteau.

care au fost înregistrate transmisiunile radiofonice și ca, pe baza acestor benzi, să fie întocmită o nouă stenogramă". În consecință, în iulie 1964, timp de patru zile, un agent al F.B.I.-ului a ascultat benzile originale la sediul poliției din Dallas și a întocmit o nouă stenogramă, care a fost de asemenea publicată ca piesă a Comisiei.

Ambele transcrieri arată că aproximativ la orele 12,44 dispecerul a dat dispoziție tuturor mașinilor poliției să se îndrepte spre zona Pieței Dealey. La 12,45 Tippit și un alt polițist au primit însă ordine diferite. „Îndreptați-vă spre zona Central Oak Cliff". Din transcrierea originală a poliției din Dallas rezultă că nici Tippit și nici celălalt polițist nu au răspuns verbal la ordinul primit, dar din transcrierea F.B.I.-ului rezultă că atît Tippit cît și celălalt polițist au răspuns, fiecare indicînd locul în care se afla în acel moment. Contradicția este inexplicabilă. Sau vocea lui Tippit există pe bandă, sau nu există. Sau cuvintele sale prin care se legitimează ca fiind nr. 78 — număr ce-i fusese atribuit — și indică locul precis unde se află au fost pronunțate, sau nu au fost.

Cei care vor neapărat să găsească explicații pentru contradicțiile serioase existente între dovezi, le atribuie adesea haosului care a domnit în ziua de 22 noiembrie. Dar e clar că această explicație nu poate fi valabilă în cazul de față, cînd, după trecerea a cîteva luni de la asasinat și depunînd o muncă organizată, două agenții polițienești, nefiind supuse nici unei presiuni și concentrîndu-și atenția asupra acestei probleme cruciale — contactele radiofonice cu Tippit —, au ajuns la o divergență inadmisibilă. Sfera posibilităților de explicare a acestui straniu rezultat pare să fie foarte restrînsă : ori poliția din Dallas, atunci cînd a primit ordinul să întocmească lista convorbirilor nu a inclus un element important, ori F.B.I.-ul l-a născocit.

Ambele transcrieri concordă în aceea că s-au primit vești de la Tippit la orele 12,54, cînd poliția continua să manifeste un interes ciudat pentru locul unde se afla : „Ești în zona Oak Cliff, nu-i așa ?" Cînd Tippit a răspuns că se afla acolo, i s-a transmis, pentru un motiv oarecare : „Stai acolo, poate se ivește vreun caz urgent".

La 13,08 s-a produs probabil un asemenea caz urgent, de-

oarece Tippit a încercat de două ori să intre în legătură cu poliția. Dacă versiunea poliției din Dallas este corectă, dispecerul a refuzat însă să-i răspundă. Tippit a fost apoi împușcat mortal. Transcrierea originală a poliției din Dallas arată astfel :

Apelant	*Convorbiri*
4	15/2's în aer
78	78.
15	15/2...
Disp.	15/2.
78	78. (1:08)
261	261.

Interpretarea dată de F.B.I. acelorași înregistrări arată însă oarecum diferit :

Apelant	*Convorbiri*
4 (FISHER)	15/2's (căpitan J. M. SOUTER) în aer
58	(Distorsionat)
15 (căpitan C. E. TALBERT)	15/2 (căpitan J. M. SOUTER)
Dispeceri (HULSE și JACKSON)	15/2 (SOUTER)
488	488
	(Distorsionat) (1 : 08)
261 (polițist C. M. BARNHART)	261 (BARNHART) [1]

Așadar, cuvintele lui Tippit, oricare ar fi fost ele, sînt de ambele dăți prezentate de F.B.I. ca fiind „distorsionate". În plus, Tippit — nr. 78 — a dispărut, și în locul său F.B.I. a descoperit doi polițiști ale căror nume nu sînt date — 58 și 488. În cele 213 pagini ale transcrierii efectuate de F.B.I. nu există nici o altă transmisiune de la sau către 58 sau 488, iar Comisia nu s-a străduit să explice cine erau cei desemnați prin aceste numere — dacă, în genere, au existat asemenea persoane.

Deoarece Comisia ordonase ca la întocmirea noii transcrieri de către F.B.I. „numele polițiștilor care raportau să fie indicate în dreptul fiecărui mesaj", faptul că această agenție nu a identificat pe 58 și 488 constituie o încălcare flagrantă a direc-

[1] Aceste pasaje sînt reproduse exact așa cum apar în volumele de dovezi, inclusiv punctuația și ceea ce e cuprins între paranteze.

tivei primite, deşi, pe cît se pare, această încălcare nu a deranjat prea mult Comisia. Comisia nu putea şti care interpretare era cea corectă, dar în lipsa unor date pe care să-şi bizuie o apreciere făcută în cunoştinţă de cauză, ea a ales interpretarea cea mai convenabilă pentru concluziile ei — versiunea F.B.I.-ului — şi a declarat în Raportul ei că nu s-a mai aflat nimic despre Tippit după orele 12,54. Dacă istoricii vor fi nevoiţi să elaboreze ipoteze în privinţa rostului pe care l-a avut modificarea transcrierii, răspunderea pentru asemenea speculaţii trebuie să revină Comisiei. În ciuda asigurărilor liniştitoare date de presa americană că nici o problemă materială nu rămîne nerezolvată, cei ce citesc Raportul cu spirit critic — adică cu inteligenţă, ceea ce nu trebuie să însemne neapărat cu ostilitate — se pot totuşi întreba :

1. Cum a fost posibil ca două agenţii poliţieneşti să ajungă la concluzii atît de diferite, pornind de la una şi aceeaşi piesă obiectivă ?

2. De ce nu au rezolvat membrii Comisiei contradicţia ascultînd ei înşişi benzile respective de magnetofon sau, cel puţin, cerînd unui stenograf al Comisiei să dactilografieze o transcriere a lor ?

3. De ce ar fi ticluit poliţia din Dallas două apeluri primite de la Tippit chiar înainte de a muri ?

4. Dacă apelurile nu au fost ticluite de poliţia din Dallas, de ce le-a suprimat F.B.I.-ul, specificînd că ele sînt neinteligibile şi atribuindu-le unor poliţişti care pentru cititorii transcrierilor publicate nu există decît ca numere ?

5. Faţă de un exemplu atît de evident de denaturare din partea poliţiei — fie datorat incapacităţii, fie intenţionat —, se mai poate oare pune bază pe miile de rapoarte întocmite de F.B.I. şi de poliţie privitoare la interogarea martorilor, rapoarte care constituie cea mai mare parte a dovezilor Comisiei ? Dacă poliţia federală şi cea locală n-au fost în stare să cadă de acord nici măcar asupra cuvintelor conţinute într-o înregistrare care poate fi oricînd reascultată, se poate oare pune deplină bază pe celelalte rapoarte ale lor, întocmite în împrejurări mult mai puţin propice unei informări precise ?

6. În asemenea condiţii se poate oare pune bază pe „experţii" poliţiei care au prezentat interpretarea lor subiectivă despre alte dovezi obiective ?

7. A făcut oare Tippit vreo comunicare prin radio cu puţin înainte de a fi ucis ? Dacă da, ce cuvinte ar auzi un ascultător obiectiv al benzii în locul acelui dubios „distorsionat" pus de F.B.I. ?

Aşadar, analiza arată că amplele şi obiectivele dovezi ale Comisiei, pe baza cărora Oswald a fost indicat drept asasin al lui Tippit, chiar fără depoziţia doamnei Markham, apar mai subiective şi mai puţin desăvîrşite. Indiciile nu desemnează o anumită direcţie. Transcrierea convorbirilor radiofonice ridică întrebări rămase pînă acum fără răspuns. Gloanţele nu sugerează nici unul. Problema gloanţelor şi a tuburilor-cartuşe pare să indice posibilitatea a doi asasini. Eticheta de spălătorie de pe jachetă pare să ducă în altă direcţie decît Oswald. Majorităţii celor care l-au văzut pe fugar nu le-a fost arătată jacheta, majoritatea celor cărora le-a fost arătată n-au putut-o recunoaşte, iar cîţiva dintre ei au arătat clar că nu era cea purtată de omul în chestiune. Dar întrucît originea jachetei este în orice caz foarte îndoielnică, dovada obiectivă nu pare să permită decît o singură concluzie logică. Acuzaţia că Oswald a fost asasinul lui Tippit se bizuie neîndoios pe depoziţia doamnei Helen Louise Markham. Este lesne de înţeles că Comisia nu a fost dornică să facă această concesie faptelor.

16. Asasinarea lui Lee Harvey Oswald

Raportul Comisiei Warren s-a ocupat de asasinarea lui Lee Harvey Oswald de către Jack Ruby într-un capitol intitulat „Eşecul transferării".

Cînd Oswald a fost ucis în dimineaţa zilei de 24 noiembrie în subsolul clădirii poliţiei şi a tribunalului din Dallas, el era înconjurat de peste şaptezeci de poliţişti din Dallas, fiind con-

dus spre o mașină a poliției, și era legat cu cătușe de un detectiv din Dallas [1]. Ruby și-a croit drum prin mulțime, ținînd pistolul în mînă și a apăsat gura țevii pe pîntecele lui Oswald. Oswald a încercat să se apere aducîndu-și ambele mîini în față, dar chiar și această apărare atît de ineficace a fost stînjenită de cătușe, așa că Ruby l-a împușcat în pîntece. Oswald a fost tîrît pînă la biroul închisorii, unde a început să piardă sînge din abundență. Poliția a îndepărtat vehiculele care se aflau pe rampa subsolului și, cînd aceasta a fost liberă, s-a permis unei ambulanțe să intre pentru a-l ridica pe Oswald și a-l transporta. El a fost declarat decedat la orele 13,07 la Parkland Hospital, unde, exact cu 48 de ore înainte, murise președintele.

În dimineața zilei de 24, atît F.B.I.-ul cît și biroul șerifului comitatului Dallas fuseseră avertizați că Oswald va fi omorît. „Poliția, și în ultimă analiză șeful poliției, Curry — a precizat Comisia —, aveau cunoștință de ambele amenințări". Publicul și presa cunoșteau ora la care Oswald urma să fie dus de la închisoarea orașului la închisoarea comitatului. Curry, șeful poliției, a anunțat că transferarea va avea loc duminică 24 noiembrie, după ora 10 a.m. Curry a hotărît ca deținutul să fie dus prin subsolul clădirii. Doi polițiști au ridicat însă obiecții, propunînd ca Oswald să fie scos prin altă parte. James R. Leavelle, detectivul de care era legat Oswald, a spus căpitanului Fritz că ar fi mai sigur „dacă l-am duce la parter, am ieși cu el pe Main Street și l-am urca acolo într-un automobil cu care să-l ducem la închisoarea comitatului, lăsînd lumea să aștepte la subsol și pe Commerce Street; am putea ajunge la închisoarea comitatului înainte ca cineva să afle ce se întîmplă". Această propunere nu a fost luată în seamă, funcționari superiori ai poliției insistînd să nu se producă nici o abatere de la itinerariul anunțat.

N-a fost luată în seamă nici propunerea de a-l scoate pe Oswald la altă oră. În plus, potrivit spuselor lui Leavelle, „domnul Beck a propus tot atunci... ca, în loc să ieșim pe Commerce Street, unde erau adunați atîția oameni, să ieșim din subsol în direcția opusă". Consilierul Comisiei nu i-a cerut lui Leavelle să-i spună cine e Beck. Beck n-a fost convocat de

[1] Vezi harta de la sfîrșitul cărții.

Comisie, iar numele lui nu apare în indicele de nume al Raportului.

Agenții F.B.I.-ului care l-au interogat pe Leavelle au neglijat să consemneze în raportul lor că el propusese ca transferarea să aibă loc pe la parter, și nu prin subsol. Întrebat dacă știe care este motivul acestei omisiuni, Leavelle a declarat că, după cît își amintește, agentul F.B.I.-ului i-a spus că „ei nu socotesc [acest lucru] necesar pentru raportul lor", „nu aveau nevoie de aceasta în raportul lor".

Poliția din Dallas și-a pierdut multe ore cu planificarea și pregătirea transferării. Comisia a spus : „demersurile preliminare pentru a obține personal suplimentar care să participe la transferare au început sîmbătă seara", 23 noiembrie. Oswald urma să fie urcat într-o mașină a poliției aflată la subsol, chiar în fața coridorului care venea dinspre birourile închisorii, iar o dubă blindată urma să servească drept camuflaj. În afara clădirii erau postați polițiști „pentru a reține toată lumea adunată pe partea opusă a străzii Commerce". Printre „cele mai importante măsuri de securitate — a constatat Comisia — erau cele menite să împiedice prezența în perimetrul subsolului a unor persoane neautorizate".

Măsurile luate pentru a asigura securitatea lui Oswald au fost descrise de detectivul Thomas McMillon :

> Căpitanul Jones, asistat de locotenentul Smart ne-a explicat ceea ce voia : atunci cînd deținutul avea să fie scos, să fie formate două cordoane, iar noi să menținem aceste două cordoane, înțelegeți — o barieră de ambele părți, un fel de coridor. Trebuia să formăm un fel de coridor prin care ei să treacă și, atunci cînd ar fi trecut pe acest coridor, să menținem intacte cordoanele și să înaintăm o dată cu ei, pînă cînd omul ar fi fost în mașină.

Cînd Oswald a fost adus la subsol se aflau acolo „40—50 de ziariști", a spus Comisia. Detectivul L. C. Graves, care se găsea la stînga lui Oswald, a fost interogat de consilierul Comisiei în această privință.

Graves : Curry, șeful poliției, i-a spus căpitanului Fritz că au avut grijă de securitate și că n-o să fie nimeni pe rampă. În orice caz, fotografii aveau să fie dincolo de șinele de

pe rampa aceea. Așa că ne așteptam să găsim polițiști de-ai noștri înșirați de-a lungul drumului, dar am găsit ziariști pe rampă, de fapt chiar în drumul mașinii aceleia. Căpitanul Fritz i-a trimis pe Dhority, Brown și Beck cu destul timp înainte jos în subsol ca să aducă pentru noi mașina aceea, și cînd am ajuns jos și am dat peste mulțimea de ziariști, aproape că ne-am ciocnit de ei ca să ajungem acolo.

Întrebare : Spuneți-mi, după ce Fritz i-a trimis jos pe Dhority și pe Brown, au trimis ei vorbă sus la biroul lui Fritz că în subsol totul era gata ?

Graves : Cineva a făcut-o. Cred că Baker a chemat la telefon — locotenentul Baker a chemat la telefon din biroul nostru ca să verifice cu secția de jos a închisorii dacă totul era gata. Cineva le-a dat semnalul. Nu știu dacă locotenentul Wiggins sau altcineva le-a spus că totul era în regulă. Totul era în ordine.

Întrebare : Ați spus că ați rămas foarte surprinși cînd i-ați văzut pe ziariștii aceia.

Graves : Am fost surprins că erau atît de aproape, încît ne ciocneam de ei.

„Cineva" a spus că în subsol totul era gata, „cineva" le-a dat semnalul. Potrivit spuselor lui Leavelle, acel „cineva" fusese căpitanul Fritz : „Cînd l-am rugat să ne dea semnalul de pornire, căpitanul Fritz a spus : «Totul e în regulă»". Potrivit spuselor Comisiei, „cînd Fritz a venit la ușa biroului închisorii și a întrebat dacă totul era gata, un detectiv care stătea pe culoar a răspuns : «Da»". Fritz a aruncat însă vina pe altul. El a declarat sub prestare de jurămînt că semnalul i-a fost dat de șeful poliției, Curry.

Așa încît atunci cînd șeful poliției s-a înapoiat și a întrebat dacă sîntem gata pentru transferare și eu am zis „sîntem gata dacă s-au luat măsurile de securitate", el a spus : „Totul e în regulă". El a zis : „Oamenii stau pe partea cealaltă a străzii, iar ziariștii se află cu toții în fund, în garaj" și a adăugat : „Totul e în regulă".

Nu era însă totul în regulă. Dacă obiectivul urmărit era securitatea lui Oswald, atunci totul era în neregulă. Cordonul

de poliţişti de la uşă pînă la maşină nu fusese încă format şi, ceea ce este mai grav, maşina cu care urma să fie efectuată transferarea nu se afla acolo.

Faptul că maşina nu se afla la locul indicat a dat complet peste cap planul stabilit. Dacă ea ar fi fost acolo sau dacă Fritz ar fi amînat darea „semnalului" pînă cînd măsurile de securitate ar fi fost luate în întregime, Oswald nu ar fi putut fi împuşcat în acel moment. Leavelle a declarat consilierului Comisiei că Ruby a intrat pe acolo pe unde li se spusese poliţiştilor care îl însoţeau pe Oswald că avea să fie parcată maşina.

Leavelle : Aceasta a fost singura eroare de care îmi pot da eu seama. Căpitanul ar fi trebuit să ştie că maşina nu era acolo unde trebuia să fie, şi am fost surprins cînd am ieşit pe uşă şi maşina nu se afla la locul unde ar fi trebuit să fie, dar am văzut-o că se afla în fund şi se îndrepta în marşarier spre locul stabilit. Dacă s-ar fi aflat însă acolo unde ni se spusese că o să fie, acest lucru ar fi restrîns mult zona în care oricine putea avea acces la el [la Oswald], deoarece ea ar fi fost barată de maşină. De fapt, dacă maşina ar fi aşteptat acolo unde ni s-a spus că o să fie, vedeţi — ea s-ar fi aflat exact pe locul unde s-a aflat Ruby cînd a tras.

Aceasta a fost greşeala capitală, ca să nu spunem fatală, în precauţiile luate pentru a se asigura securitatea lui Oswald, dar în relatarea transferării Comisia i-a consacrat mai puţin de o jumătate de frază : „Fritz s-a îndreptat spre maşina lui Brown, care nu dăduse încă complet înapoi pînă la locul stabilit ; Oswald îl urma la circa un metru".

Chiar şi în capitolul intitulat „Erau suficiente măsurile de securitate ?", Raportul a ajuns numai la următoarea concluzie : „Faptul că poliţia nu l-a scos pe Oswald în secret sau nu a controlat accesul mulţimii în subsol în momentul transferării au constituit cauzele majore ale eşecului măsurilor de securitate, eşec care a dus la moartea lui Oswald".

De ce nu se afla maşina la locul stabilit ? C. W. Brown, şoferul care „a început să se îndrepte în marşarier spre locul stabilit pentru a-l lua pe Oswald", a depus mărturie la 3 apri-

lie 1964. Nu a fost întrebat nici de ce mașina nu se afla la locul stabilit, nici de ce a început să se îndrepte în marșarier spre Oswald abia după ce deținutul și-a făcut apariția. Rolul pe care Brown l-a avut în asasinarea lui Oswald a fost crucial, chiar dacă nu se explică decît prin inadvertență, dar nu i-a fost pusă nici o întrebare despre ceea ce a auzit, a văzut sau a făcut în ziua de 24 noiembrie.

Dat fiind că asasinarea lui Oswald este o consecință directă a faptului că poliția din Dallas nu a avut grijă ca mașina destinată transferării să se afle la locul stabilit, sau ca scoaterea lui Oswald să fie amînată pînă cînd ar fi sosit ea acolo, este important de știut de ce a întîrziat mașina. Consilierul Comisiei neinterogîndu-l pe șofer asupra acestui lucru, sîntem nevoiți să căutăm în altă parte răspunsul.

Relatarea făcută Comisiei de conducătorii poliției din Dallas — fiecare eschivîndu-se de răspunderea pentru transferare, fiecare aruncînd vina asupra celuilalt — arată că în planurile privind transferarea a intervenit o schimbare de ultimă oră. Oswald urma să fie urcat într-o mașină a poliției, în timp ce o dubă blindată trebuia să stea la intrarea rampei din subsol și apoi să pornească — era o stratagemă. Funcționarii superiori ai poliției au fost de acord că această stratagemă era necesară din cauza amenințărilor proferate împotriva lui Oswald.

Explicația poliției privind motivul pentru care a decis să-l urce pe Oswald într-o mașină a poliției stă în picioare numai dacă stratagema ar fi reușit. După părerea mea, ea nu putea fi luată în serios. Dat fiind că o mulțime de gură-cască se aflau chiar în fața intrării deschise a subsolului și nu departe de duba blindată, este greu de înțeles cum de și-a închipuit poliția că șiretlicul ei va reuși. În plus, din subsol aveau loc transmisiuni în direct la radio și televiziune, prezentînd secundă cu secundă apariția lui Oswald și înaintarea lui spre vehiculul care urma să-l ducă la închisoarea comitatului. Pare de neconceput ca cineva interesat în chestiune să se fi lăsat păcălit de duba blindată.

Un corp de anchetatori conștiincioși ar fi analizat această problemă, dar Comisia n-a luat nici măcar declarații de la mulți dintre polițiștii care erau de serviciu în subsol atunci

cînd a fost împuşcat Oswald. Un martor interogat din dispoziţia Comisiei a fost întrebat în ce măsură crede că stratagema putea reuşi. Consilierul i-a pus şefului adjunct al poliţiei, Charles Batchelor, următoarea întrebare :

> Vă dădeaţi cu toţii seama că toate camerele de televiziune vor fi îndreptate spre maşina sau vehiculul în care urma să fie urcat Oswald, e exact ? Oamenii aflaţi pe străzi nu ar fi fost în stare să vadă acest lucru, dar erau acolo şi ziarişti care făceau transmisiuni radiofonice, şi ei le puteau spune oamenilor care ascultau la radio ce fel de maşină era, nu-i aşa ?

Batchelor a răspuns : „Dumneavoastră vreţi să discutaţi în contradictoriu cu mine".

Consilierul Comisiei a dat deseori dovadă că putea fi arogant cînd un martor făcea depoziţii neplăcute, dar de data aceasta s-a arătat foarte conciliant. „N-am vrut să discut în contradictoriu cu dumneavoastră", a spus el, după care a trecut la un alt subiect, fără a mai aştepta răspunsul.

De fapt, poliţia a făcut din Oswald o ţintă uşor de nimerit şi care se mişca încet, deoarece Oswald a fost nevoit să se oprească — sau aproape —, aşteptînd ca maşina să ajungă în marşarier la locul stabilit. Detectivul L. D. Montgomery, care se afla chiar în spatele lui Oswald cînd acesta a fost ucis, a declarat în depoziţia sa : „Noi am ieşit pe uşa de acolo, mergînd spre locul acela unde au avut loc împuşcăturile şi a trebuit să ne oprim deoarece maşina noastră nu era la locul stabilit". Consilierul a întrebat : „V-aţi oprit efectiv, sau aţi încetinit doar mersul ?" Ca răspuns la această întrebare foarte abil formulată, Montgomery şi-a modificat declaraţia spunînd : „A trebuit să încetinim doar o secundă, deoarece maşina se îndrepta în marşarier spre locul stabilit. Ea ar fi trebuit să se găsească la locul stabilit cînd am ajuns acolo, dar nu era, aşa încît a trebuit să ne oprim sau să încetinim mersul, pînă cînd maşina a ajuns acolo".

Este surprinzător că ameninţările împotriva lui Oswald nu au fost comunicate celor ce răspundeau direct de securitatea lui. Aşa cum precizează Comisia, aceşti oameni erau „detectivul Leavelle la dreapta lui Oswald, detectivul L. C. Graves la

stînga lui şi detectivul L. D. Montgomery în spatele lui". Graves a declarat : „De fapt nu ni s-a spus în mod special : «Aveţi grijă de acest om şi nu lăsaţi pe nimeni să se atingă de el». Sau ceva de felul acesta. Ni s-a spus că drumul va fi liber şi nimeni nu va sta în calea noastră. Nimeni nu se va afla acolo. Tot ce aveam de făcut era să ne îndreptăm spre maşină".

Întrebare : Exista vreo teamă că cineva i-ar putea ieşi direct în faţă şi să-i facă ceva ?

Graves : Noi nu ne-am temut de loc de aşa ceva, deoarece, aşa cum am zis, ni se spusese că s-au luat măsuri de securitate, aşa încît nu vor fi acolo decît ziarişti şi poliţişti.

Întrebare : Dar înainte de a-l duce pe Oswald în subsol, aţi auzit despre ameninţările pe care le primise la telefon poliţia ?

Graves : Nu. În acel moment nu ştiam că s-au dat telefoane cu ameninţări.

Întrebare : Aţi aflat ulterior ?

Graves : Da, mai tîrziu am aflat că F.B.I.-ul primise o ameninţare de acest fel şi că la serviciul nostru s-au dat de asemenea telefoane cu ameninţări.

Montgomery a fost întrebat dacă căpitanul Fritz îi reamintise de răspunderea ce îi revine pentru transferarea lui Oswald. Montgomery a răspuns afirmativ, arătînd că căpitanul Fritz îi atrăsese atenţia să aibă grijă ca Oswald să nu fugă.

Întrebare : Dar aţi avut sentimentul că el ar putea să fugă ?
Montgomery : Nu. N-am avut sentimentul că va încerca, dar el [Fritz] îmi spusese să stau acolo cu el şi să am grijă să nu fugă.

Întrebare : Spuneţi-mi, aţi avut impresia că motivul principal pentru care v-aţi aflat în spatele lui era să-l împiedicaţi să fugă, sau să împiedicaţi pe cineva să ajungă pînă la el ?

Montgomery : Să-l împiedic să fugă.

Detectivului Leavelle, care nu a fost decît foarte puţin interogat în legătură cu transferarea, nu i s-au pus întrebări asupra acestui punct şi nu a dat informaţii asupra lui.

Vina pentru asasinarea lui Oswald o poartă poliția din Dallas. Comisia a efectuat, în cel mai bun caz, o anchetă superficială privind împrejurările în care a avut loc omorul ; felul cum s-a discutat cu Leavelle este semnificativ. Leavelle a depus mărturie la 25 martie 1964 și apoi din nou la 7 aprilie 1964. A fost interogat de către trei împuterniciți diferiți ai Comisiei, dar nu i s-a pus nici o întrebare privind în mod special asasinatul la care fusese martor. Singurul său comentariu despre cele întîmplate a fost că atunci cînd Ruby „s-a desprins din mulțime" l-a recunoscut „ca fiind cineva pe care-l știam".

În seara zilei de 22 noiembrie, procurorul districtului Dallas a cerut căpitanului Fritz să-l transfere pe Oswald „în aceeași noapte" — lucru pe care Fritz a refuzat să-l facă. La 23 noiembrie, aproape de amiază, șeful poliției, Curry, l-a chemat pe Fritz și i-a cerut ca deținutul să fie transferat în aceeași zi la orele 16. Fritz a refuzat să facă transferarea și la această oră. Așa cum am văzut, chiar înainte ca transferarea să aibă loc, cel puțin doi polițiști au protestat împotriva publicității făcute în jurul ei. Au mai fost propuse chiar atunci, în ultimul moment, fie o altă oră, fie ieșirea din clădire prin altă parte. Și aceste propuneri au fost categoric respinse de poliția din Dallas. După o pregătire de douăsprezece ore și o verificare de ultimă clipă, efectuată de Fritz și de Curry, planul lor a eșuat, iar eșecul s-a dovedit fatal pentru Oswald. Polițiștii care răspundeau nemijlocit de protecția lui Oswald nu au fost informați că viața lui e în pericol. Într-adevăr, unuia dintre polițiști i se spusese că trebuie să împiedice o evadare a lui Oswald, deși deținutul avea cătușe, întregul perimetru era izolat și 70—75 de polițiști se aflau la fața locului.

Poliția din Dallas își are sediul la Casa poliției și a tribunalului. Cea mai mare parte a subsolului este folosită drept garaj și singurele vehicule aflate la subsol în momentul cînd a fost împușcat Oswald aparțineau poliției. Exact în clipa cînd Oswald a apărut în fața celor adunați în subsol pentru a asista la transferare, o mașină a claxonat, fapt confirmat de înregistrările pe bandă de magnetofon ale radioului și ale televiziunii, înregistrări care mai pot fi consultate și astăzi. Cîteva secunde mai tîrziu a răsunat din nou un sunet de claxon și în

acest moment Ruby s-a repezit și a tras glonțul funest. Cine a claxonat de două ori — și de ce ?

Ar fi fost nevoie să se explice dacă poliția din Dallas poartă sau nu răspunderea pentru asasinarea lui Oswald. Comisia s-a mulțumit doar să declare următoarele :

> Avînd de făcut față unei situații fără precedent, poliția din Dallas a luat măsuri speciale de precauție pentru a asigura securitatea lui Oswald. Din păcate, ele nu includeau un control corespunzător al mulțimii de ziariști [1] care invadaseră clădirea poliției.

Felul cum sînt formulate concluziile Comisiei constituie aproape un elogiu adus „măsurilor speciale de precauție pentru a asigura securitatea lui Oswald". E înfiorător să te gîndești ce i s-ar fi putut întîmpla lui Oswald în acea dimineață dacă nu s-ar fi luat asemenea măsuri speciale.

[1] În momentul cînd Ruby l-a împușcat pe Oswald, numărul polițiștilor din subsol depășea cu circa 50% numărul ziariștilor, care erau vreo 40—50.

Partea a doua
JACK RUBY

Ştiţi, este păcat, domnule preşedinte Warren...

Jack Ruby către preşedintele
Curţii Supreme a Statelor Unite

17. Cum a pătruns Ruby în subsol

Întrebare : Domnule căpitan, ce scuză există că a fost lăsat [Ruby] să ajungă atît de aproape ?

Fritz : Ce scuză a folosit el ?

Întrebare : Nu, ce scuză aveţi dumneavoastră cu toţii, înţelegeţi, că el a ajuns atît de aproape ?

Fritz : N-am nici o scuză.

Interviu înregistrat
de postul de televiziune **WFAA.**
Incinta poliţiei şi a tribunalului din Dallas,
24 noiembrie 1963

Cînd l-a declarat post-mortem pe Lee Harvey Oswald vinovat de asasinarea preşedintelui Kennedy şi a poliţistului Tippit, Comisia şi-a formulat sentinţa în mod categoric, fără a ţine seama de numeroasele probe şi depoziţii contradictorii existente ; dar nu a fost în stare să stabilească cum a pătruns Jack Ruby la 24 noiembrie în subsolul bine păzit al incintei poliţiei şi tribunalului. Comisia a ajuns la concluzii categorice în chestiuni care, judecînd în mod raţional, trebuie considerate şi astăzi îndoielnice ; dar într-o problemă care ar fi putut fi lămurită — şi anume cum a pătruns Ruby în subsol —, ea a apreciat că dovezile sînt „neconcludente".

Cînd Oswald a fost împuşcat, se aflau în subsol 40—50 de ziarişti, fotografi, operatori de cinema şi de televiziune, dintre care unii îl cunoşteau pe Jack Ruby, şi 70—75 de poliţişti, dintre care de asemenea mulţi îl cunoşteau. Comisia a socotit „indicat să cerceteze dacă există dovezi că Jack Ruby a avut concursul poliţiştilor din Dallas sau al altcuiva pentru a pătrunde în subsol în dimineaţa zilei de 24 noiembrie. Un răspuns afirmativ ar impune ca dovezile să fie analizate în lumina unei eventuale legături cu asasinatul însuşi". Dacă

este adevărat, după cum afirmă Comisia, că „autoritățile din Dallas, în special departamentul poliției, s-au conformat tuturor cererilor formulate de Comisie", atunci Comisia ar fi trebuit să fie în stare să găsească un răspuns concludent la întrebarea ei. Dar ea nu s-a arătat dispusă să facă altceva decît să elaboreze ipoteze despre ceea ce se întîmplase și n-a putut decît să ajungă la concluzia că „probabil" Ruby a intrat coborînd pe rampa care duce din Main Street spre subsol.

Dacă Comisia ar fi reușit să stabilească cu certitudine pe unde a intrat Ruby în subsol, ea ar fi reușit de asemenea să afle identitatea polițistului, sau a polițiștilor, care poartă răspunderea pentru aceasta. Atîta timp cît Comisia nu a stabilit cu precizie pe unde și cum a intrat Ruby, nu putea fi exclusă posibilitatea ca el să se fi bucurat de concursul poliției din Dallas. Cu toate acestea, Raportul declară:

> După ce a examinat toate dovezile, Comisia a ajuns la concluzia că Ruby a intrat în subsol fără ajutorul nimănui, probabil pe rampa de pe Main Street, și nu mai devreme decît cu trei minute înainte de a-l împușca pe Oswald.[1]

În ciuda incapacității ei de a stabili pe unde și cum a intrat Ruby, Comisia a conchis că el nu s-a bucurat de ajutorul nimănui și a acționat singur. Ea a luat în considerare, dar numai pentru a o înlătura, posibilitatea ca un ajutor dat lui Ruby la 24 noiembrie să fi putut implica poliția din Dallas în asasinarea președintelui Kennedy. Raportul precizează:

> Poliția din Dallas, îngrijorată de eșecul măsurilor de securitate luate de ea, a întreprins o vastă anchetă, care nu a dat la iveală nimic ce ar indica existența vreunei complicități între vreun polițist și Jack Ruby.

Concluziile Comisiei sînt, în esență, o reluare a constatărilor poliției din Dallas, care, la mai puțin de o lună după moartea lui Oswald, a scris: „Sîntem convinși că ancheta

[1] Cuvîntul „probabil" trebuie să fie o concesie față de depoziția lui Roy E. Vaughn, singurul polițist de gardă la rampă, care a asigurat Comisia că Ruby — pe care-l numea „Jack" — nu a trecut pe acolo. Dacă toți polițiștii de gardă în acea zi au spus Comisiei adevărul, Ruby nici n-a pătruns în subsol.

noastră a stabilit cu suficientă certitudine că Jack Leon Ruby a intrat în subsol pe rampa de pe Main Street și că nu a existat vreo conivență între el și vreun polițist sau ziarist".

Faptele arată într-adevăr că Ruby a pătruns în subsol pe rampa de pe Main Street, dar ca să putem fi de acord cu Comisia că Ruby a intrat fără concursul nimănui, ar trebui fie să ignorăm, fie să denaturăm depoziția făcută de un fost polițist din Dallas, Napoleon J. Daniels. Comisia a ales cea de-a doua soluție, terminînd cu Daniels într-un singur alineat al Raportului.

> Un alt martor a depus mărturie cu privire la deplasările unui om pe rampa de pe Main Street, dar depoziția lui nu merită să fie luată în considerație. Un fost polițist, N. J. Daniels, care stătea pe partea de sus a rampei împreună cu unicul polițist care păzea această intrare — R.E. Vaughn —, a declarat: „Pot să spun că aproximativ cu trei sau patru minute" înainte de a răsuna împușcăturile un om a coborît rampa de pe Main Street, chiar sub nasul lui Vaughn, dar nu a fost oprit sau interpelat de polițist. Daniels nu l-a identificat pe acel om ca fiind Ruby ; în plus, el a făcut o descriere care în puncte importante diferea de înfățișarea pe care o avea Ruby la 24 noiembrie și, în depoziția sa, el a declarat că nu crede ca omul respectiv să fi fost Ruby. La 24 noiembrie Vaughn i-a telefonat lui Daniels să-l întrebe dacă în dimineața zilei de 24 văzuse pe cineva trecînd pe lîngă dînsul, iar acesta din urmă i-a răspuns că nu ; abia la 29 noiembrie Daniels a venit cu declarația că văzuse un om intrînd.

O lectură a depozițiilor și declarațiilor pe care s-a bizuit această părere duce la concluzia că Daniels, iar nu Comisia, merită crezare. Deși alineatul reprodus mai sus creează o impresie contrară, Daniels a făcut trei declarații oficiale înainte de a fi audiat de Comisie. La 29 noiembrie 1963 el a semnat o depoziție scrisă, dată sub prestare de jurămînt, la poliția din Dallas ; la 4 decembrie 1963 a făcut o a doua declarație unor agenți ai F.B.I.-ului, iar la 18 decembrie 1963 a făcut o a treia declarație la F.B.I. Comisia are dreptate cînd afirmă că Daniels „nu l-a identificat pe acel om ca fiind Ruby", dar ade-

vărul întreg este că ceea ce a declarat echivalează aproape cu o identificare certă. În depoziţia sa scrisă, semnată la cinci zile după ce Ruby l-a ucis pe Oswald, Daniels a declarat :

> Cîteva minute mai tîrziu m-am dus mai spre stradă, ca să văd mai bine în jos pe rampă. În timp ce făceam aceasta, am observat un bărbat alb de vreo cincizeci de ani, măsurînd cam 1 metru 70 şi cîntărind în jurul a 70 kg; purta un costum la un rînd de culoare închisă (albastru sau maro), o cămaşă albă, o cravată de culoare închisă, omul nu purta pălărie ; avea părul deschis la culoare şi rărindu-se spre creştet, faţa rotundă, capul mai degrabă mic, tenul alb, nu purta pardesiu, nici nu ducea unul pe braţ, dar ţinea mîna dreaptă în buzunarul drept al hainei şi se apropia de rampă din direcţia Western Union. Această persoană a coborît rampa şi a pătruns în subsol, trecînd între poliţistul Vaughn şi partea de est a clădirii. În acel moment poliţistul Vaughn stătea la capătul de sus al rampei, la mijlocul ei, cu faţa spre Main Street. N-am văzut ca poliţistul Vaughn să-l fi oprit pe omul acela şi nici n-a făcut vreun gest că l-ar recunoaşte, sau măcar că şi-ar fi dat seama că trece. Dar ştiu că l-a văzut. Mi s-a părut ciudat că poliţistul Vaughn nu a spus nimic acestui om.

La 4 decembrie 1963, agenţi ai F.B.I.-ului i-au arătat lui Daniels fotografii ale lui Ruby şi — potrivit raportului lor — Daniels le-a spus că „trăsăturile feţei individului din fotografie sînt asemănătoare cu cele ale omului care trecuse pe lîngă el şi pe lîngă poliţistul Vaughn". Agenţii au mai raportat că Daniels :

> ...şi-a amintit precis că mîna dreaptă a acelui individ se afla în buzunarul drept al hainei şi că prima sa impresie a fost că omul ţinea evident ceva în mînă, ceva ce făcea ca buzunarul să fie mai umflat decît era normal. Instinctul său i-a spus în acel moment că omul purta probabil un revolver, dar dat fiind că poliţistul Vaughn l-a lăsat să intre, el nu i-a acordat prea multă importanţă. Individul avea o privire hotărîtă şi mergea destul de repede. El

[Daniels] mai părea să-şi amintească că-l văzuse pe acest om la poliţie pe vremea cînd era poliţist, deoarece faţa lui îi era oarecum cunoscută şi, de asemenea, părea să-şi amintească că era parţial chel.

Raportul F.B.I.-ului arată în continuare că Daniels „a mai spus că fotografia [lui Jack Ruby] care i se arătase semăna, după părerea sa, cu individul pe care-l văzuse înainte la poliţie, ca şi cu individul care trecuse pe lîngă el pe rampa de pe Main Street". Daniels a declarat F.B.I.-ului că „timpul care s-a scurs între momentul cînd omul a coborît rampa şi momentul cînd a auzit împuşcăturile ar fi fost — după părerea lui — exact atît cît era necesar pentru ca individul să intre în subsol şi să-l poată împuşca pe Oswald". Imediat ce Daniels a auzit împuşcătura, „a privit repede în jos pe rampă şi a văzut poliţişti luptîndu-se cu cineva, dar tot ce a putut zări din individ a fost mîna lui dreaptă, care era întinsă, şi el e sigur că culoarea mînecii era aceeaşi cu a costumului purtat de omul care coborîse rampa".

Cînd am stat de vorbă cu Daniels la 6 aprilie 1966, la Dallas, în biroul său de agentură pentru vînzări imobiliare, el mi-a spus că omul care a trecut pe lîngă Vaughn era singura persoană care intrase în subsol în cele douăzeci de minute premergătoare împuşcării lui Oswald.

Daniels: Dacă Ruby a intrat pe rampa de pe Main Street între 11 şi 11,20 în acea dimineaţă, atunci el este omul pe care l-am văzut. A fost singurul om care a intrat pe acolo. Vaughn stătea chiar în mijlocul intrării în subsol. Misiunea lui era să nu lase pe nimeni să intre.

Lane: Ştiţi oare de ce l-a lăsat Vaughn pe Ruby să intre în subsol?

Daniels: Nu, nu ştiu. Doar poate pentru că îl cunoştea. El trebuie să fi ştiut cine era. S-a uitat la el, în direcţia lui.

Dacă Daniels nu l-a văzut pe Ruby, e cert că a văzut pe cineva care semăna cu Ruby şi care, după toate aparenţele, purta un pistol în buzunar şi a intrat în subsol imediat înainte ca Oswald să fi fost împuşcat. Comisia era evident în

asemenea măsură satisfăcută de faptul că putea consemna că Daniels „nu l-a identificat pe acel om ca fiind Ruby", încît nu s-a mai interesat de identitatea omului pe care-l văzuse Daniels.

Comisia a mai afirmat că Daniels „nu crede ca omul respectiv să fi fost Ruby". Este adevărat că la 16 aprilie 1964, atunci cînd a fost interogat de consilier, Daniels a declarat că a „văzut un tip intrînd în subsol, dar nu cred că era Ruby". Cînd i s-au citit însă declarațiile sale inițiale făcute la poliție, din care rezulta că omul era Jack Ruby, Daniels a declarat sub prestare de jurămînt că ele corespundeau realității. Apoi, consilierul Comisiei l-a invitat să le modifice.

Întrebare: Sînteți absolut sigur că ele vă sînt proaspete în memorie, sau vă temeți că v-ați putea contrazice?

Daniels: Nu, nu mă tem că m-aș putea contrazice. Încerc numai să fiu sigur și să spun adevărul.

Întrebare: Bine. Vreau să vă asigur că pentru noi nu are importanță dacă vă contraziceți sau nu.

Daniels: Bine.

Întrebare: Nu vreau să rămîneți cu impresia că dacă mai înainte ați făcut o greșeală, va urma vreo sancțiune sau vreo pedeapsă, sau că veți fi dat în judecată, căci un asemenea lucru nu se va întîmpla, în afară doar de cazul cînd în mod intenționat ați fi făcut o declarație falsă. Dar nu am de gînd să mă ocup de așa ceva. Ceea ce vreau să știu acum este ce s-a întîmplat într-adevăr. De aceea v-am rugat mai înainte, domnule Daniels, să încercați să faceți abstracție de tot ce ați mai spus pînă acum.

Cu toată bunăvoința din lume, Daniels nu a putut totuși să nu spună că văzuse un om care arăta ca Jack Ruby trecînd prin fața polițistului de gardă, un om purtînd ceea ce Daniels socotea a fi un pistol și pătrunzînd în subsol. De cinci ori l-a întrebat consilierul pe Daniels dacă e sigur că declarațiile sale inițiale erau corecte, de cinci ori Daniels a afirmat că e sigur.

În decursul convorbirii pe care am avut-o cu Daniels, el a arătat că, după părerea sa, omul pe care îl văzuse era Ruby.

El a spus: „Primul lucru care mi-a trecut prin minte în momentul cînd Oswald a fost împuşcat a fost că o făcuse tipul pe care-l văzusem coborînd".

Lane: Acum, după ce aţi văzut fotografii ale lui Jack Ruby, impresia dumneavoastră iniţială că omul care a trecut prin faţa lui Vaughn era Ruby s-a întărit sau a slăbit?

Daniels: Aş spune mai curînd că s-a întărit.

Deşi declaraţiile sale iniţiale arătau că omul semăna cu Ruby şi deşi el a repetat acest lucru de fiecare dată, Comisia a menţionat în Raport doar că Daniels „a declarat că nu crede ca omul respectiv să fi fost Ruby". Cînd a depus mărturie în faţa consilierului Comisiei, lui Daniels nu i s-a cerut să dea amănunte obiective despre înfăţişarea sau comportarea omului. În schimb, Comisia i-a cerut o concluzie subiectivă pe care apoi şi-a însuşit-o, în ciuda informaţiilor contrare de care dispunea.

Ceea ce, după cît se pare, a convins Comisia să ajungă la concluzia că depoziţia lui Daniels „nu merită să fie luată în consideraţie" a fost faptul că „la 24 noiembrie Vaughn i-a telefonat lui Daniels întrebîndu-l dacă în dimineaţa zilei de 24 noiembrie văzuse pe cineva trecînd pe lîngă dînsul, iar acesta din urmă i-a răspuns că nu". Comisia a invocat două surse — o depoziţie scrisă dată de Daniels sub prestare de jurămînt şi depoziţia lui Vaughn — pentru a-şi fundamenta această afirmaţie. Amîndouă dovedesc că Comisia a greşit. Amîndoi — atît Vaughn cît şi Daniels — au fost de acord că apelul telefonic a avut loc luni 25 noiembrie, şi nu duminică 24 noiembrie. Mai important este însă că acea convorbire telefonică nu se referea la faptul că Daniels a văzut pe cineva trecînd prin faţa lui Vaughn în dimineaţa zilei de 24 noiembrie, ci în mod special dacă Daniels a văzut pe cineva intrînd pe rampă exact în momentul cînd o maşină condusă de locotenentul Rio S. Pierce ieşea din subsol. Daniels a declarat — ceea ce era adevărat — că omul care semăna cu Ruby nu intrase în subsol în momentul cînd ieşea automobilul. În această chestiune Comisia s-a făcut vinovată de o denaturare a depoziţiilor.

În mărturia scrisă invocată de Comisie, Daniels a declarat: Luni 25 noiembrie 1963, aproximativ la 9 a.m., poliţistul Vaughn m-a chemat acasă la telefon şi m-a întrebat dacă observasem pe cineva intrînd în subsol în timp ce ieşea locotenentul Pierce. I-am spus: „Nu, n-am văzut". El mi-a spus că îl preocupa posibilitatea ca cineva să fi intrat în timp ce locotenentul Pierce şi ceilalţi doi poliţişti ieşeau cu maşina poliţiei. I-am spus: „Nu, n-am văzut". Dar nu i-am pomenit de celălalt om pe care l-am văzut intrînd, căci eram convins că şi el îl văzuse.

Pasajele respective din depoziţia poliţistului Vaughn sună astfel:

Vaughn: Am spus: „Îţi aminteşti maşina aia, maşina aia a locotenentului Pierce ieşind din subsol?" Şi el a spus: „Da, sigur că da". L-am întrebat atunci: „Spune-mi, ai văzut pe cineva intrînd în subsol în timp ce maşina aia ieşea?" El a zis: „Nu, cert, nu, n-a fost nimeni". „Bine — i-am spus eu — pe drumul ăsta spune Ruby că ar fi intrat", şi i-am mulţumit şi am închis telefonul.

Întrebare: L-aţi întrebat dacă a văzut pe cineva trecînd pe lîngă dumneavoastră după ce trecuse maşina lui Pierce?

Vaughn: Nu, nu-mi aduc aminte să-l fi întrebat acest lucru...

Întrebare: Aşa cum a decurs convorbirea, aţi înţeles că atunci cînd v-a spus asta [că nimeni n-a coborît pe rampă] voia să spună că n-a văzut pe nimeni nici în alt moment?

Vaughn: Domnule Hubert, l-am întrebat numai despre momentul cînd a ieşit maşina aia.

Întrebare: Cu alte cuvinte credeţi, din felul cum a decurs conversaţia, că declaraţia lui cum că n-a văzut pe nimeni trecînd se referea numai la chestiunea dacă a intrat cineva în timp ce trecea maşina lui Pierce?

Vaughn: Era singurul lucru pe care aveam intenţia să-l întreb — era acea situaţie specială care s-a creat atunci, fiindcă tot restul timpului am fost pe rampă.

Atîta timp cît Comisia nu putea spune cum a pătruns Ruby în subsol, nu i se putea cere nici să stabilească răs-

punderea unuia sau a mai multor polițiști. Raportul lasă însă să se înțeleagă că dacă e cineva vinovat, apoi e Vaughn. Dar depoziția lui Daniels, singura dovadă a incapacității lui Vaughn, „nu merită să fie luată în considerație" [1].

Ruby a fost martor la multe evenimente petrecute după asasinarea președintelui. El se afla la Parkland Memorial Hospital cînd s-a anunțat moartea președintelui, a fost de față la inopinata conferință de presă a lui Oswald în localul poliției. În zilele de 22—23 noiembrie a făcut oficiu de agent de presă neoficial al procurorului districtual Wade și a fost văzut la 23 noiembrie inspectînd locul asasinatului. De aceea nu pare probabil ca Ruby să nu fi vrut să asiste la transferarea lui Oswald din clădirea tribunalului la închisoarea comitatului. În cursul nopții de sîmbătă și dimineții de duminică radioul și televiziunea au anunțat că transferarea va avea loc duminică, imediat după ora 10. Ruby a sosit însă în subsol aproximativ la 11,20, adică atunci cînd transferarea ar fi trebuit să fie terminată și subsolul pustiu. Există dovada că Ruby nu a ajuns în incinta tribunalului decît cu puțin înainte de a-l fi ucis pe Oswald : potrivit spuselor lui Doyle Lane, funcționar la oficiul telegrafic, Ruby a expediat la orele 11,17 o telegramă de la un oficiu Western Union, situat la circa o sută și ceva de metri de rampa de pe Main Street. El a sosit, așadar, exact în momentul cînd avea loc transferarea, deși aceasta ar fi trebuit să se producă cu o oră sau mai bine înainte.

Comisia a găsit că Ruby a pătruns „probabil" în subsol fără concursul nimănui, intrînd pe rampa de pe Main Street. Singurul polițist de gardă în acel loc a negat că Ruby ar fi trecut prin fața lui. Ruby a coborît rampa, pătrunzînd în spațiul în care se presupunea că lumea a fost evacuată. Acolo era însă o grămadă de lume. Mașina cu care urma să se facă transferarea trebuia să fie la locul convenit. Dar nu era. Două cordoane de

[1] Vaughn a fost indignat cînd poliția din Dallas i-a redus „gradul de eficiență" de la 90 la 86. Așa cum a spus consilierului Comisiei : „N-am socotit că, în împrejurările date, ar fi trebuit să mi se reducă notarea eficienței. Ei n-au dovedit efectiv că Jack a intrat pe această cale". După ce a făcut investigații, fără îndoială cu cooperarea binevoitoare a poliției din Dallas, el a descoperit că scăderea calificativului n-avea nimic de-a face cu Ruby. Calificativul a fost scăzut „pentru că l-am lăsat pe Tom Chabot în subsol", a spus Vaughn.

polițiști trebuiau să-l apere pe deținut. Dar cordoanele nu existau. Un „semnal special" trebuia să fie dat numai dacă totul era în ordine. Semnalul a fost dat, dar nimic nu era în ordine. Polițiștii care-l escortau pe Oswald ar fi trebuit să fie informați de amenințările cu moartea împotriva lui. N-au fost informați. Ruby, înarmat cu un revolver, și-a croit drum prin mulțime, a pătruns pînă la locul unde nu se afla mașina, a trecut prin locul unde nu se formaseră cordoanele de polițiști, s-a apropiat de detectivii nepuși în gardă și a tras în pîntecele lui Oswald.

A fost Ruby ajutat de unul sau mai mulți oameni de la poliția din Dallas? Sau a fost oare numai stupiditatea lor de necrezut care i-a permis să pătrundă în subsol și să-l ucidă pe deținutul lor? Dacă transferarea a întîrziat cu o oră și douăzeci de minute față de orarul stabilit oficial, a ajuns Ruby la timp ca urmare a unei înțelegeri prealabile, sau din întîmplare? Comisia s-a pronunțat în favoarea întîmplării.

Concluziile Comisiei nu pot înlătura îndoielile, iar depozițiile și dovezile nu fac decît să le sporească. Potrivit spuselor sergentului Patrick Dean de la poliția din Dallas, Ruby a recunoscut că el se hotărîse la 22 noiembrie să-l ucidă pe Oswald. Cu două nopți înainte de asasinat, Ruby a avut o convorbire cu un polițist din Dallas, în cursul căreia a fost discutată eventualitatea unui asasinat. Dacă este adevărat că Ruby a premeditat uciderea, putea el oare, în împrejurările date, să o fi adus la îndeplinire fără ajutorul poliției din Dallas? El nu a ajuns numai în subsol cu peste o oră după cea prevăzută pentru transferare, dar a și pătruns printr-o rețea deasă de securitate, reușind să ajungă în subsol fără a întîmpina vreun obstacol.

Joe Tonahill, unul dintre avocații apărării în procesul lui Ruby, a amintit juriului, în expunerea sa finală, că foarte multă lume știa că transferarea fusese fixată pentru ora 10. Juriul aflase între timp că Ruby era prezent la oficiul Western Union la 11,17. Tonahill a calificat apoi uciderea, după cîteva clipe, a lui Oswald de către Ruby ca fiind „probabil cea mai mare coincidență din istoria lumii". În concluzia pledoariei, el a prezentat juriului și o alternativă la explicațiile sale:

Ajung acum la chestiunea marii, foarte marii sarcini care revine statului, și anume de a dovedi că a existat preme-

ditare în mintea lui Jack Ruby. Statul este acela care are sarcina să vă dovedească că a existat o conspirație între departamentul poliției și Jack Ruby.

Tonahill a preferat, firește, să creadă că nu existase nici o conspirație între poliția din Dallas și clientul său. Cu toate acestea, așa cum a subliniat în pledoaria sa pregătită anterior, „înainte de a se putea aduce o acuzație de omor cu premeditare, trebuie să se demonstreze că cineva îl informase pe Jack Ruby, dînd astfel prilejul ca actul premeditat să fie adus la îndeplinire. Or, asta înseamnă conspirație".

Tonahill și-a încheiat pledoaria arătînd din nou că dacă jurații îl găsesc pe Ruby vinovat de omor cu premeditare, ei afirmă implicit că a existat o conspirație între Ruby și poliția din Dallas. Dat fiind că poliția din Dallas nu se afla pe banca acuzării, jurații nu au avut să se pronunțe asupra acestei chestiuni. Ei au dat pur și simplu un verdict de omor cu premeditare.

18. Un prieten al poliției din Dallas

Cînd Ruby l-a făcut să amuțească pe veci pe Oswald, el nu a ucis numai un om lipsit de apărare; el ne-a lipsit totodată și pentru totdeauna de dovezile pe care Oswald le putea prezenta privind nevinovăția sau vinovăția sa. Cînd Comisia ne-a lipsit însă de informații tot atît de importante, nu s-a făcut auzit aproape nici un protest.

La 18 decembrie 1964 „New York Herald Tribune" relata:

> Dovezile și depozițiile de care s-a folosit Comisia Warren în cursul anchetei au fost depuse într-un seif special din clădirea Arhivelor naționale și vor rămîne inaccesibile publicului timp de 75 de ani. În consecință, multe din lucrurile pe care le-au declarat unii dintre cei 552 de martori în timpul anchetei privind asasinarea președintelui Kennedy,

fără a fi fost consemnate în Raport, „ar putea rămîne necunoscute în timpul vieţii noastre".

Cu aproape un an înainte Warren, preşedintele Curţii Supreme, spusese unor reporteri că unele depoziţii „ar putea să nu fie publicate în timpul vieţii voastre" şi a adăugat „şi vă spun aceasta în mod serios". A doua zi, preşedintele Curţii Supreme a pretins că declaraţia sa fusese făcută „oarecum în glumă". La aproape un an după ce a făcut-o, dr. Robert Bahmer, arhivist la Arhivele naţionale, a dezvăluit însă că „s-a stabilit un termen de 75 de ani după care aceste depoziţii vor deveni accesibile publicului, deoarece aceasta este considerată a fi durata vieţii unui om". Cuvintele preşedintelui Curţii Supreme au fost poate spuse în glumă, dar traducerea lor în fapt a fost făcută în serios.

Suprimarea unui vast material de importanţă capitală — inclusiv declaraţiile unor martori „cărora li s-a îngăduit să vorbească fără a fi înregistraţi" — constituie pentru cercetătorul serios o piedică şi totodată o sfidare. În volumele conţinînd depoziţii şi probe pot fi însă găsite suficiente lucruri pentru a pune sub semnul întrebării, dacă nu chiar pentru a răsturna concluziile Comisiei. Raportul a fost publicat într-un volum, iar dovezile în 26 de volume. Comisia a trebuit, firește, să procedeze la o triere a materialului. Dar trierea pe care a făcut-o a fost discriminatorie şi părtinitoare. Raportul dezvăluie atît de puţine contradicţii şi lucruri care se bat cap în cap, încît te lasă nepregătit pentru a înţelege multe din depoziţii.

Nici o interpretare dată celor întîmplate în ziua de 24 noiembrie nu poate înlătura certitudinea că Ruby l-a omorît pe Oswald cu complicitatea sau din neglijenţa unor membri ai poliţiei. Pentru a stabili acest lucru, era necesară o cercetare amănunţită a relaţiilor lui Ruby cu poliţia. Dar Comisia a refuzat să facă această cercetare. Concluziile ei au absolvit de fapt poliţia de orice răspundere, iar temeiul pentru a o face l-a constituit o declaraţie a şefului poliţiei din Dallas, a omului care răspundea de transferare. Avînd în vedere că o asemenea cercetare implica în mod necesar o oarecare suspiciune la adresa poliţiei, putea fi oare înlăturată

suspiciunea numai prin aceea că șeful poliției o declara neîntemeiată ?

Comisia l-a crezut pe șeful poliției și a cerut și celorlalți să-i împărtășească încrederea. Cum depozițiile prezentate de Comisie par însă, o dată în plus, să contrazică concluziile ei, consider că Comisia a cerut prea mult. Comisia a consacrat „legăturilor cu poliția" pe care le-a avut Ruby două scurte alineate. Pasajul cel mai semnificativ este următorul :

> Jesse Curry, șeful poliției din Dallas, a declarat în depoziția sa că cel mult 25 pînă la 50 dintre cei aproape 1 200 de polițiști din Dallas îl cunoșteau pe Ruby.

Comisia a recunoscut că „Ruby avea printre polițiști mai mulți prieteni decît un cetățean oarecare" și a consemnat că în localul său „Caruselul", Ruby le oferea polițiștilor „în mod gratuit cafea și băuturi nealcoolice". Comisia a atenuat această din urmă declarație, arătînd că o „asemenea ospitalitate nu era un lucru neobișnuit pentru un patron al unui local de noapte din Dallas". Este o prezentare inexactă a faptelor, așa cum vor arăta înseși informațiile obținute de Comisie.

Ruby nu oferea polițiștilor din Dallas numai cafea și băuturi nealcoolice. Barmanul său avea dispoziția permanentă să servească băuturi spirtoase tuturor polițiștilor care veneau în localul său de noapte — o practică ilegală. Nancy Perrin Rich, care a spus consilierului Comisiei că „era de fapt bufetieră" și „lucra la bar la prepararea și servirea de băuturi", a declarat că, deși știa că legea interzice vînzarea băuturilor spirtoase, ea călca legea din dispoziția lui Ruby. Întrebată cui anume servea băuturile din ordinul lui Ruby, ea a răspuns : „departamentului poliției".

> *Întrebare :* Vreți să ziceți că Jack Ruby v-a dat ordinul, permanent valabil, ca, atunci cînd vine un membru al poliției, să-i serviți băuturi spirtoase ?
>
> *Rich :* Exact.
>
> *Întrebare :* Plăteau ?
>
> *Rich :* Oh, nu, bineînțeles că nu !

Întrebare : Era și acesta un ordin al lui Ruby ?

Rich : Da.

„Cînd veneau singuri — a explicat doamna Rich — trebuia să mă duc la rezerva particulară, cum îi spunea el, la rezerva specială. Li se servea tot ce doreau pentru acasă !" Întrebată cine se bucura de acest privilegiu, doamna Rich a răspuns : „Oricine venea de la poliție. Inclusiv unii avocați din oraș" [1].

Depoziția doamnei Rich contrazicea concluziile Comisiei și, în parte, submina însuși fundamentul raționamentului ei [2]. Comisia a eludat în fapt depoziția ei, nepublicînd în Raport nici un cuvînt dintr-însa. Atunci cînd Comisia găsea că un material îi strica socotelile, ea avea două feluri de a se comporta față de el : sau minimaliza importanța mărturiei — fie prezentînd-o în afara contextului, fie ignorînd-o cu totul —, sau punea la îndoială însăși probitatea martorului. Ultima metodă, atunci cînd este aplicată în mod echitabil, e o procedură recomandabilă, deseori valoroasă.

Dar investigațiile privind martorii Comisiei au fost ele oare conduse în mod echitabil ? Nu putem fi siguri de acest lucru. Nici o pagină a Raportului sau a celor 26 de volume de dovezi și probe nu dă un răspuns categoric. Cîte persoane au fost vizitate de F.B.I. și de serviciul secret pentru a se obține informații privind viața și trecutul oamenilor ? Cine a stabilit lista persoanelor care urmau să fie vizitate ? Pe ce bază au fost ele alese ? Trebuie să ne abținem să apreciem categoric dacă aceste investigații au fost conduse în mod echitabil. Hotărîrea de a se efectua asemenea investigații pare însă deseori să nu fi fost luată după criterii echitabile. Asupra persoanelor care au dat depoziții conforme cu punctul de vedere al Comisiei nu s-au cules nici un fel de informații, pe cînd în privința celor a căror depoziție era în contradicție cu punctul de vedere al Comisiei s-au cules aproape întotdeauna informații amănunțite. În privința lui Hovard Brennan, care a

[1] Din acte nu reiese dacă acești avocați erau în serviciul poliției din Dallas, al procurorului districtual sau al altei instituții oficiale. În acel moment consilierul a schimbat vorba și a întrebat-o pe doamna Rich ce salariu primea la „Carusel".

[2] Doamna Rich a dezvăluit, de exemplu, că Ruby dispunea de avere în străinătate. Vezi capitolul 23.

declarat că-l văzuse pe Oswald la etajul șase al Depozitului de manuale școlare, nu s-au făcut investigații, dar, atunci cînd Arnold Rowland a declarat că văzuse doi oameni la etajul șase, Comisia a mers atît de departe, încît a convocat-o pe soția lui și a întrebat-o dacă soțul ei îi spusese vreodată gogoși în legătură cu notele lui de la școală.

Am arătat că Comisia înlătura dovezile care nu-i conveneau, sau contesta probitatea și seriozitatea martorilor. În cazul doamnei Rich, Comisia s-a folosit de ambele metode. Depoziția ei nu este menționată în Raportul Comisiei Warren. Numele ei figurează alături de alte 551 pe „lista martorilor", dar nicăieri altundeva nu există nici o indicație în Raport privind conținutul sau semnificația celor declarate de ea. În plus, poliția federală a cercetat trecutul ei. Unii dintre cei întrebați au declarat anchetatorilor că pe doamna Rich nu se poate pune bază și că are tendința de a aluneca pe panta fanteziei. Cum aceste aprecieri nu i-au fost aduse la cunoștință, ea nu le-a putut combate.

Cei care citesc Raportul nu vor afla nimic despre doamna Rich ; cei care citesc toate volumele de dovezi vor găsi depoziția ei, completată cu comentarii din care rezultă că nu se poate pune bază pe ea. O lectură minuțioasă și atentă a depoziției ei și a rapoartelor F.B.I.-ului arată însă că toate declarațiile de importanță majoră făcute de doamna Rich sînt, cel puțin în parte, coroborate de depozițiile altor martori. Cînd Comisia a respins depoziția doamnei Rich privind strînsele legături dintre Ruby și poliția din Dallas, acceptînd în schimb cuvintele liniștitoare ale lui Jesse Curry, ea a făcut-o împotriva evidenței însăși.

Curry a afirmat în fața Comisiei că Ruby nu cunoștea mai mult de 25 pînă la 50 de polițiști din Dallas. „Cred că poate 25 de oameni — a declarat el. — E numai o presupunere din partea mea... Aș spune chiar că mai puțin de 50 de oameni îl cunoșteau pe el". Curry se afla într-o situație foarte dificilă. Mulți erau de părere că ar fi trebuit să demisioneze. Avea toate motivele să minimalizeze relațiile lui Ruby cu poliția. Pare absurd ca Comisia să se fi bizuit pe aprecierile lui în legătură cu numărul de polițiști pe care îi

cunoştea Ruby şi să fi crezut într-adevăr că Ruby nu le oferea poliţiştilor altceva decît cafea şi băuturi nealcoolice.

Joe Linthicum, care-l cunoştea pe Ruby de treisprezece ani, a spus unor agenţi ai F.B.I.-ului că Ruby le dădea poliţiştilor „băuturi gratis". Joseph R. Cavagnaro, directorul hotelului Sheraton-Hilton din Dallas, a spus unor agenţi ai F.B.I.-ului că Ruby îi „cunoştea pe toţi poliţiştii din oraş" şi „pe mulţi dintre ei îi cunoştea chiar foarte bine". Se poate afirma că Ruby şi Cavagnaro se cunoşteau bine unul pe altul ; erau prieteni de opt ani, iar Ruby luase masa la Cavagnaro acasă şi-i dăruise „lui Cavagnaro un cîine baset pentru băieţii lui". Cavagnaro a comunicat F.B.I.-ului numele poliţiştilor pe care Ruby îi cunoştea şi al celor pe care-i cunoştea „foarte bine". Printre ei se număra cel puţin un locotenent de poliţie pe care l-a desemnat. Un alt locotenent a spus F.B.I.-ului că îl „cunoştea foarte bine" pe Ruby. Acesta a declarat de asemenea că împreună cu soţia sa şi cu prietenii vizitase localurile de noapte ale lui Ruby şi că „Ruby era bine cunoscut printre membrii poliţiei din Dallas".

Johnny Cola, un muzicant angajat la fostul tovarăş de afaceri al lui Ruby, a declarat unor agenţi ai F.B.I.-ului că-l cunoştea de ani de zile pe Ruby, „cu care întreţinea relaţii personale strînse", şi a subliniat că „Ruby cunoştea, chiar dacă nu îndeaproape, dar cunoştea majoritatea poliţiştilor din Dallas". Dewey F. Groom, care de asemenea îl cunoştea de mulţi ani pe Ruby „şi întreţinea cu el relaţii personale strînse", a spus că „Ruby cunoştea mulţi poliţişti".

William O'Donnell îl cunoştea pe Ruby de şaisprezece ani şi lucrase pentru el la „Carusel" ; el a declarat că „Ruby cunoştea aproape şapte sute dintre cei o mie două sute de oameni de la poliţie" şi că, în consecinţă, nu a fost „de loc surprins aflînd că fusese lăsat să intre în subsol". Cînd poliţiştii veneau la „Carusel", a spus O'Donnell, ei intrau fără să plătească şi li se dădeau „băuturi pe gratis". Aşa cum reiese dintr-un raport al F.B.I.-ului, un fost poliţist din Dallas, Theodore L. Fleming, a declarat agenţilor că vizitase localul de noapte al lui Ruby şi că acesta şi „mulţi poliţişti din Dallas se tutuiau" cu Ruby şi că „de nouăzeci de ori dintr-o sută" Ruby le dădea să bea pe gratis. El le-a mai spus

agenților F.B.I.-ului că, „după părerea sa, și majoritatea celorlalți polițiști care frecventau «Caruselul» erau tratați în același fel".

Edward H. McBee, un barman din Dallas avînd relații strînse cu Ruby, a declarat F.B.I.-ului că Ruby „cunoștea mulți, probabil chiar majoritatea polițiștilor din Dallas". Doamna Edward J. Pullman, salariată la „Carusel", a spus F.B.I.-ului că localul era frecventat de „majoritatea polițiștilor din Dallas" și că „era convinsă că Ruby se tutuia cu cei mai mulți dintre acești polițiști". Ea a adăugat că „polițiștilor care frecventau localul «Carusel» nu li se prezenta niciodată o notă de plată pentru ceea ce consumau". Hugh G. Smith, un fost polițist din Dallas, a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că localul lui Ruby „i-a fost recomandat" de alt polițist „cînd a intrat în serviciul poliției din Dallas", că „foarte mulți" polițiști din Dallas „veneau la local de plăcere" și că Ruby „dădea multor polițiști sticle cu băuturi spirtoase". Smith a mai adăugat că un polițist din Dallas, „un celibatar", „folosise apartamentul lui Ruby în cîteva ocazii".

Edward Castro, care lucrase la Ruby în 1960, a spus F.B.I.-ului că „Ruby era în termeni buni cu toți polițiștii și mulți dintre ei veneau în local". Doamna Janice N. Jones, fostă chelneriță la „Carusel", a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că Ruby dădea polițiștilor sticle cu băuturi spirtoase și că nu-i punea să plătească pe cei ce frecventau localul.

Richard W. Proeber, care lucra o parte din zi pentru Ruby, a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că „localul lui Ruby era frecventat de funcționari superiori ai poliției din Dallas". El a mai declarat agenților că „în rîndul salariaților lui Ruby se vorbea că Ruby «plătea» poliția din Dallas pentru a obține unele favoruri speciale".

James Rhodes, „un organizator de spectacole" și fotograf, a spus F.B.I.-ului că Ruby, pe care-l cunoștea de cîțiva ani, „era în termeni foarte amicali cu membrii poliției din Dallas" și că „mulți polițiști din Dallas veneau la «Carusel» ca la ei acasă — atît polițiști în uniformă, cît și în haine civile". Ruby „dăduse ordin bufetierei și chelneriților ca polițiștilor să nu

li se ceară niciodată bani pentru ceea ce consumau în local". O dată Rhodes a fost barman la Ruby și „acolo [la «Carusel»] a avut loc o mare petrecere, la care a luat parte și un grup de polițiști — vreo 30 sau 40". Ruby îi spusese atunci că „șeful" se afla și el acolo. Rhodes a adăugat că, după cîte și-a dat seama, petrecerea s-a făcut pe cheltuiala lui Ruby. El a mai declarat că Ruby a organizat la „Carusel" pentru 14 membri ai brigăzii de moravuri de la poliția din Dallas o petrecere „după ora de închidere".

Joe Bonds, fostul tovarăș de afaceri al lui Ruby, a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că Ruby „era în termeni foarte amicali cu polițiștii" și procura polițiștilor din Dallas „cîștiguri în afara serviciului", precum și că oferea „mese și băuturi pe gratis". Bonds a mai declarat că Ruby „procura polițiștilor femei" — atît strippers [1], cît și dame de consumație. Leo Sherin, care l-a cunoscut pe Ruby în 1958, a spus că acesta invita întotdeauna polițiști din Dallas la localul lui și că le indica fetele care erau disponibile, spunînd „o să accepte". Alfred Davidson Jr., care a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că îl cunoscuse pe Ruby în octombrie 1963, a declarat că Ruby „cunoștea pe toți de la poliție" și poseda „o legitimație de polițist".

Linthicum, Cavagnaro, Cola, Groom, O'Donnell, Fleming, McBee, doamna Pullman, Smith, Castro, doamna Jones, Proeber, Rhodes, Bonds, Sherin și Davidson nu au fost convocați ca martori de către Comisie.

Comisia l-a chemat într-adevăr pe Joseph W. Johnson Jr., care a spus consilierului că fusese mai bine de șase ani șef de orchestră în localul de noapte al lui Ruby. El nu a fost însă întrebat cîți polițiști îl cunoșteau pe Ruby și nici dacă aceștia frecventau localul lui. Cînd am avut cu Johnson la Dallas o convorbire — filmată și înregistrată pe bandă de magnetofon —, i-am pus eu aceste întrebări:

Lane: Ruby cunoștea mulți polițiști din Dallas?

Johnson: Păi da, cunoștea, aș putea spune că probabil cunoștea jumătate din ei.

[1] Femei care prezintă numere de „strip-tease" în localuri de noapte. — *Nota trad.*

Lane : Sînt vreo mie două sute de polițiști.

Johnson : Da, știți, sînt convins că cunoștea cam jumătate din ei. Și era foarte amabil cu ei.

L-am întrebat pe Johnson dacă polițiștii frecventau localul de noapte și mi-a răspuns : „Da, tot timpul — în timpul serviciului, în afara serviciului și erau tratați regește".

Aprecierea șefului de poliție Curry cu privire la numărul polițiștilor pe care-i cunoștea Ruby pare modestă în comparație cu mărturiile existente chiar în documentele Comisiei. Comisia s-a bizuit însă pe această apreciere, și nu pe depozițiile făcute sub prestare de jurămînt.

Bunăvoința lui Ruby față de poliția din Dallas n-a rămas nerăsplătită : există numeroase dovezi din care reiese că Ruby se bucura din partea ei de o considerație specială și permanentă. Herbert Charles Kelly, care a lucrat pentru Ruby ca bucătar-șef și responsabil cu aprovizionarea la localul „Sovereign" — predecesorul „Caruselului" —, a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că relațiile lui Ruby cu salariații săi erau foarte proaste. Le plătea puțin, cu întîrziere și „îi tremura mîna chiar și pentru un dolar". Mulți alții au exprimat opinii similare. Kelly „nu putea înțelege cum se împăca această trăsătură de caracter a lui Ruby cu dărnicia pe care o manifesta față de polițiști". Kelly a spus că „polițiștii, atît cei în civil cît și cei în uniformă, precum și locțiitorii de șerif, veneau adesea la «Sovereign» să stea de vorbă cu Ruby, și de multe ori, după ce primea un telefon, Ruby se ducea la poliție". În fiecare duminică noapte „Ruby obișnuia să invite cel puțin opt polițiști, cărora le oferea, pe gratis, mîncare și băuturi scumpe".

Benny H. Bickers, proprietar și conducător al unui local de noapte situat la numai un bloc distanță de „Carusel", a spus, după cum reiese dintr-un raport al F.B.I.-ului : „E un lucru cunoscut că Ruby era aproape în fiecare zi la poliția din Dallas". El și-a amintit că „atunci cînd Ruby a fost arestat pentru o încălcare a legii în localul lui, el a fost eliberat fără nici o condamnare". „De multe ori" Ruby nu plătea nimic „stripper"-elor care lucrau în localul său și le mai și lua

la bătaie cînd îşi cereau salariul — a spus Bickers; fetele „nu puteau face nimic în această privinţă".

Lui Ruby i se permitea de asemenea să încalce legea servind băuturi spirtoase după miezul nopţii. James Barragan, proprietarul unui local de noapte din Dallas, a declarat unor agenţi ai F.B.I.-ului că aceste încălcări ale legii se făceau pe faţă şi în prezenţa unor poliţişti în uniformă. Barragan a declarat că ultima dată cînd l-a văzut pe Ruby la „Carusel" „erau acolo vreo şase agenţi în uniformă de la poliţia din Dallas". El a adăugat că-şi aminteşte „că în momentul acela se gîndea că Ruby trebuie să aibă prieteni la poliţie, deoarece se mai vindeau băuturi după miezul nopţii, deşi erau de faţă poliţişti". Potrivit spuselor unei foste angajate — Janet Adams Conforto —, Ruby se lăuda că poliţia „îi trece multe cu vederea în localul lui" graţie prieteniei sale cu poliţiştii. O dansatoare, Joan Leavelle, rudă cu detectivul Leavelle de care Oswald era legat cu cătuşe în momentul cînd a fost împuşcat, a declarat că poliţia din Dallas îi permitea lui Ruby să prezinte un spectacol mai indecent decît cel din alte localuri din Dallas.

În decurs de zece ani Ruby a fost arestat de opt ori pentru încălcarea ordonanţelor privind localurile de noapte şi pentru alte delicte, inclusiv acte de violenţă. Potrivit piesei Comisiei nr. 1 528, el nu a fost niciodată condamnat. A fost de două ori arestat pentru port ilegal de armă şi o dată pentru „tulburarea liniştii publice", dar în cazier „nu figurează acuzaţii". A fost arestat o dată pentru încălcarea legii statului cu privire la vînzarea de băuturi spirtoase şi de două ori pentru „a fi permis să se danseze după ora închiderii", dar plîngerile au fost clasate fără formalitatea unei judecăţi. Acuzaţiei de a fi permis să se danseze după ora închiderii „nu i s-a dat curs"; de asemenea „nu s-a dat curs" nici unei reclamaţii pentru „neluarea în seamă a unor somaţii în legătură cu nerespectarea regulilor de circulaţie". O acuzaţie de agresiune — „individul a fost amestecat într-o bătaie cu reclamantul, fără motiv aparent" şi „l-a lovit pe reclamant de cîteva ori în faţă cu pumnii" — s-a soldat prin aceea că Ruby a fost găsit nevinovat. Ori de cîte ori a în-

călcat legea, la Dallas, înainte de 24 noiembrie 1963, Ruby a fost extrem de norocos.

În cîteva cazuri au fost înregistrate plîngeri împotriva lui, dar Ruby n-a fost nici măcar arestat. Irvin C. Mazzei, directorul Asociației sindicatului artiștilor de varietăți pentru regiunea de vest, a declarat unor agenți ai F.B.I.-ului că Ruby i-a spus că „tocmai mușamalizase o plîngere împotriva sa pentru faptul de a o fi bătut pe una din dansatoarele sale". El a izbutit să facă lucrul acesta — i-a spus Ruby lui Mazzei — cu ajutorul „prietenilor săi de la poliția din Dallas".

Salariații săi, precum și alte persoane împotriva cărora Ruby s-a dedat la acte de violență nu au fost în stare să determine poliția din Dallas să ia măsuri. Un asemenea incident ca cel relatat mai jos este poate tipic. Un raport al F.B.I.-ului arată că John B. Wilson Jr., avocat din Dallas, a declarat că l-a văzut pe Ruby atacîndu-l pe Frank Ferraro în barul „Lasso" din Dallas, fără a fi fost provocat. Ruby l-a bătut crunt pe Ferraro, folosind probabil un box de alamă, a spus Wilson, și provocîndu-i răni din care curgea sînge din abundență. Temîndu-se că Ferraro ar putea fi grav rănit, Wilson i-a despărțit și s-a dus după un polițist. Cînd au sosit polițiștii, înclinau „să nu-i facă nimic lui Ruby", dar, în schimb, voiau să-l aresteze pe Ferraro. Wilson a intervenit și le-a spus polițiștilor că Ruby era agresorul, iar Ferraro — nevinovat. În cursul discuției care a urmat, polițiștii l-au lăsat pe Ruby să fugă. Wilson l-a îndemnat pe Ferraro să depună o plîngere, lucru pe care acesta l-a și făcut, dar Ruby n-a fost arestat. Wilson a spus că „principala impresie pe care i-a făcut-o atitudinea polițiștilor a fost că aceștia erau foarte dispuși să-l aresteze pe Ferraro, dar nu voiau de loc să ia măsuri împotriva lui Ruby".

Creditul de care se bucura Ruby la poliție pare însă să fi depășit evitarea unor arestări și condamnări. Harry Hall, care a spus unor agenți ai serviciului secret că organiza jocuri de noroc la Dallas, a declarat că își lua o cameră la un hotel din Dallas sub numele de Harry Sinclair Jr., apoi încheia pariuri pe sume mari cu bogătașii din Dallas pentru jocurile de fotbal și cursele de cai. Dacă cîștiga, banii erau ai lui, dacă pierdea emitea un cec fără acoperire și părăsea

orașul. Hall a spus că Ruby îi punea la dispoziție bani pentru această operație și că „îi recomanda victimele probabile“ [1]. Deși Hall își asuma principalul risc și era partenerul activ în combinație, Ruby încasa 40% din cîștig. Hall a explicat că Ruby obținea partea sa, grație creditului de care se bucura pe lîngă poliția din Dallas. Cu Ruby ca partener, Hall „n-avea nici o grijă că ar putea fi arestat pentru jocuri de noroc“. Hall cunoștea legăturile lui Ruby cu „cercurile unde se practicau jocuri de noroc“, precum și cu poliția din Dallas. Comisia nu l-a convocat însă pe Hall ca martor și nici nu a încercat să obțină mai multe informații de la el.

Walter C. Clewis, proprietarul „Auditoriului municipal“ din orașul Mobile, Alabama, a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că-l cunoștea pe Ruby de la Dallas „de mai mulți ani“. Ruby îi spusese „nu numai lui, dar declarase și altor persoane în prezența sa că poate face orice în Dallas, deoarece cunoaște suficiente lucruri despre poliție și judecători ca să nu poată fi condamnat“.

Dacă lăudăroșenia lui Ruby avea un temei real sau nu — nu știm, dar faptele arată că n-a fost condamnat pentru nici una din abaterile de care s-a făcut vinovat timp de zece ani — din 1953 pînă în 1963 — și că pentru majoritatea acuzațiilor lansate împotriva lui nu i s-a intentat nici măcar un proces. N-a fost arestat nici pentru multe din actele ilegale pe care le-a comis în public. Cum de s-au întîmplat toate astea? Lipsa de dorință manifestată de Comisie de a cerceta sau măcar de a recunoaște existența acestei stări de lucruri îngreuiază găsirea unui răspuns. Unele documente ale poliției și ale tribunalului din Dallas ne oferă totuși o explicație.

Ruby a fost arestat la 5 decembrie 1954 pentru a fi violat o lege a statului cu privire la băuturi alcoolice, iar dosarul a fost clasat la 8 februarie 1955. Din actele Biroului de identificare al poliției din Dallas rezultă că Ruby a fost arestat în ziua de 5 decembrie, ora 1,30, de polițiștii E. E. Carlson și D. L. Blankenship fiindcă a permis consumul de bău-

[1] Printre victime — a spus Hall serviciului secret — se afla și milionarul H. L. Hunt, care a pierdut „o mare sumă de bani“ la jocurile de fotbal.

turi alcoolice duminica, la ore interzise. În „rezumatul cazului" găsim afirmația că Ruby a admis ca două persoane — al căror nume este indicat — să bea bere. Procesul-verbal arată că cei doi polițiști au văzut cu ochii lor bere pe masă după orele cînd vînzarea ei nu mai era permisă și că un client a încercat „să țină sticla spunînd că e berea lui". Vina poate părea neînsemnată, dar Ruby deținea un brevet de vînzare în detaliu și numai în local, și el trebuie să fi știut că-și pune în pericol însuși dreptul de a continua să aibă un local de noapte.

La 8 februarie 1955, tribunalul comitatului a primit o cerere de clasare a cazului și i-a dat curs. Cererea nu a fost înaintată de avocatul lui Ruby, ci de procuratura districtului Dallas, și semnată de procurorul districtului — Wade — și de un ajutor al acestuia. Potrivit recomandării lor :

> Polițiștii Blankenship și Carlson, care au fost de față la acest caz, au comunicat că ei au efectuat cercetarea, dar că darea în judecată s-a făcut fără cunoștința lor. Raportul poliției precizează că ei au văzut clienți consumînd bere după orele admise. Ambii polițiști au declarat că acest lucru nu este exact și că ei nu au văzut clienți consumînd bere. Se recomandă ca dosarul să fie clasat din lipsă de dovezi suficiente.

După asasinat, agenți ai F.B.I.-ului au reluat interogatoriul celor doi polițiști și ambii au declarat că afirmațiile făcute de procurorul districtului nu corespundeau adevărului. Blankenship a spus F.B.I.-ului că amănuntele din raportul poliției erau „adevărate și corecte". Nu ar fi arestat pe patronul unui local de noapte, a spus el, dacă n-ar fi văzut clienți consumînd bere după ora permisă. El „n-avea nimic de-a face cu clasarea" învinuirilor împotriva lui Ruby. Și nimeni de la procuratura districtului nu luase contact cu Blankenship pentru a-l întreba dacă învinuirea era întemeiată [1]. El a mai adăugat că pînă în momentul cînd Ruby a fost arestat pen-

[1] Împotriva lui Ruby au fost înregistrate două acuzații — 1788-C și 1789-C —, fiecare din ele consemnînd comiterea aceluiași delict cu clienți diferiți. Ambele acuzații au fost clasate după ce s-a primit o adresă din partea lui Wade.

tru uciderea lui Oswald nu ştiuse că acuzaţia a fost clasată. Wade comunicase tribunalului că poliţiştii au greşit afirmînd că se comisese o infracţiune, dar Blankenship a declarat că aceasta nu corespunde adevărului.

Detectivul Carlson a declarat F.B.I.-ului că „nu şi-a retras niciodată" învinuirea şi că procurorul districtului nu luase contact cu el. După cîte îşi amintea, bătuse el însuşi la maşină raportul poliţiei şi şi-a menţinut afirmaţia că era adevărat. Wade comunicase tribunalului că raportul era inexact, dar Carlson a declarat că această afirmaţie era neadevărată.

Dacă poliţiştii care au procedat la arestare au spus F.B.I.-ului adevărul, atunci dosarul a fost clasat ca rezultat al unei serii de declaraţii inexacte făcute tribunalului de procurorul districtului. Dacă nu au spus F.B.I.-ului adevărul, atunci dosarul a fost clasat cu toate că amîndoi au fost de acord că nu exista motiv de clasare. Ruby prezisese că nu va fi niciodată condamnat. În acest caz prezicerea lui se împlinise.

Din actele Comisiei rezultă că între Jack Ruby şi poliţia din Dallas existau de multă vreme legături strînse. Timp de mai mulţi ani i-au fost acordate deseori favoruri în schimbul unor şperţuri, şi în repetate rînduri poliţia a refuzat să-l aresteze pe Ruby pentru delicte comise în public. Cînd se întîmpla să fie totuşi arestat — lucru relativ rar —, nu era deferit justiţiei. Ruby şi-a sporit veniturile scăpîndu-l pe un escroc de urmărirea poliţiei, dar fiindcă oferea poliţiştilor din Dallas banchete costisitoare, fiindcă le dădea gratuit băuturi şi le procura femei, el era ferit, pare-se, de orice urmărire judiciară. Nu a fost pedepsit nici pentru acte de violenţă, nici pentru tulburarea liniştii publice şi nici pentru încălcarea legilor cu privire la localurile de noapte, inclusiv dansul după ora permisă, ca, de altfel, nici pentru vînzarea de alcool după ora permisă şi prezentarea de spectacole indecente. Cu toate acestea, Comisia a ajuns la concluzia că :

> nu există dovezi demne de crezare că Ruby ar fi căutat să obţină favoruri speciale de la poliţişti sau că ar fi încercat să-i mituiască.

19. Depoziţia lui Ruby

John F. Kennedy, J. D. Tippit şi Lee Harvey Oswald sînt morţi. Jack Ruby este ultimul dintre principalii actori care au supravieţuit tragicelor evenimente declanşate la 22 noiembrie. El era deci pentru Comisie un martor de importanţă covîrşitoare şi depoziţia lui ar fi putut fi cea mai revelatoare dintre toate. Se pare că Comisia a pregetat înainte de a-l lăsa pe Ruby să depună mărturie. Cînd în sfîrşit s-a hotărît s-o facă, a manifestat ezitări în interogarea lui şi numai doi dintre cei şapte membri ai Comisiei au fost de faţă cînd Ruby a depus mărturie.

Comisia a fost instituită la 29 noiembrie 1963. Au trecut mai mult de şase luni pînă cînd Ruby a fost vizitat de Comisie la 7 iunie 1964 — la mai bine de patru luni după depoziţia primului martor. Ruby însuşi ceruse să i se dea posibilitatea să depună mărturie în faţa Comisiei, iar întîrzierea l-a preocupat pînă şi în momentul depoziţiei. Preşedintele Curţii Supreme a încercat să-l liniştească :

> Domnule Ruby, aş dori să vă spun că întîrzierea nu se datorează avocatului dumneavoastră. El mi-a scris, cred, cam cu două luni în urmă şi mi-a spus că aţi fi bucuros să depuneţi mărturie şi să vă supuneţi — cred că aşa a spus — oricărui test. Nu sînt sigur de asta, dar a spus că aţi fi bucuros să depuneţi mărturie în faţa Comisiei şi i-am mulţumit pentru scrisoare. Dar am fost atît de ocupaţi, încît acum este prima dată cînd avem posibilitatea să vă ascultăm. Dar, după cîte ştiu, nu s-a produs nici o întîrziere din partea domnului Tonahill [avocatul lui Ruby] în aranjarea acestei întîlniri. Întîrzierea s-a produs din cauza noastră, din pricina multiplelor probleme de care a trebuit să ne ocupăm.

Ruby a declarat că, deşi iniţial putuse da multe informaţii Comisiei, acum nu va mai fi în măsură să relateze toate faptele privind chestiuni importante. „Ştiţi — a spus el —, este păcat, domnule preşedinte Warren, că nu m-aţi adus la dumneavoastră cu şase luni în urmă".

„Şi eu aş fi dorit să venim aici ceva mai curînd după încheierea procesului dumneavoastră [14 martie 1964] — a răspuns preşedintele Curţii Supreme. — Dar ştiu că aveaţi alte preocupări, iar noi înşine aveam alte treburi, şi aşa se face că am ajuns la această dată tîrzie".

Ruby nu s-a dat bătut. „Fapt este — a spus el — că, cu toată puterea pe care dumneavoastră, domnule preşedinte Warren, şi toţi aceşti domni o aveţi, a trecut prea mult timp ca să vă mai pot fi de folos prin ceea ce pot spune acum". Apoi a făcut remarca: „Da, e prea tragic să vorbesc despre asta".

Ruby l-a întrebat pe preşedintele Curţii Supreme de ce nu l-a convocat atunci cînd el a cerut să fie chemat să-şi facă depoziţia. A ţinut să ştie cînd văzuse de fapt preşedintele Curţii Supreme scrisoarea. Preşedintele Curţii Supreme şi-a amintit că „asta a fost cu mult timp în urmă, recunosc. Cred că era, stai să vedem, cam acum două-trei luni".

„În momentul cînd dumneavoastră aţi primit scrisoarea — a zis Ruby — şi cînd eu mă rugam de Joe Tonahill şi de ceilalţi avocaţi să afle adevărul în privinţa situaţiei mele, anumite lucruri care se întîmplă acum nu s-ar fi întîmplat în acel moment".

Comisia a discutat cu Ruby mai mult de trei ore. I s-au pus puţine întrebări şi aproape tot ce a divulgat a fost din proprie iniţiativă, iar nu ca răspuns la insistenţele membrilor Comisiei sau ale personalului ei. Printre întrebările ce nu i-au fost puse era şi aceea cîţi poliţişti cunoştea Ruby şi cît de bine îi cunoştea, deşi Comisia ajunsese la concluzia că „nu există dovezi demne de crezare că Ruby ar fi căutat să obţină favoruri speciale de la poliţişti sau că ar fi încercat să-i mituiască". Ruby nu a fost întrebat dacă încercase aşa ceva. O anumită întrebare care nu i-a fost pusă va constitui subiectul capitolului următor. Dar cea mai strigătoare dintre toate omisiunile este, probabil, faptul că nu a fost întrebat dacă primise vreun ajutor pentru a pătrunde la 24 noiembrie în subsolul clădirii poliţiei şi tribunalului din Dallas. La un moment dat se părea că Comisia era pe punctul de a pune capăt interogatoriului. „Puteţi afla mult mai

multe de la mine — a exclamat el —, să nu terminăm așa de repede".

Ruby a fost interogat în camera de interogatorii a penitenciarului comitatului Dallas. În mijlocul depoziției lui Ruby, un agent al serviciului secret i-a spus: „Vă amintiți că atunci cînd am stat de vorbă cu dumneavoastră au fost anumite lucruri pe care, din anumite motive, v-am rugat să nu le spuneți în acel moment, și anume fiindcă urma probabil să fiți judecat și, respectînd situația în care vă aflați, v-am rugat să nu-mi spuneți anumite lucruri". Acest incident ne poate uimi, deoarece atunci cînd Oswald a fost arestat, el a fost interogat ore de-a rîndul în prezența unor agenți ai serviciului secret și ai F.B.I.-ului, dar cu toate că și el se afla probabil înaintea unui proces, nimeni nu l-a rugat să nu declare anumite lucruri. Văduva lui Oswald a fost ținută în arest preventiv de serviciul secret și a fost interogată timp de opt sau nouă săptămîni înainte de a depune mărturie; deși urma să fie audiată de Comisie, nu i s-a cerut nici ei să nu spună anumite lucruri. De ce i s-a cerut oare lui Ruby să nu spună „anumite lucruri"? De ce a fost invitat agentul serviciului secret să ia parte la interogatoriul luat de Comisie? De ce l-a întrerupt el pe Ruby pentru a-i reaminti că, cu o ocazie anterioară, îl prevenise că tot ce va spune poate fi folosit la proces împotriva lui? Comisia nu poate răspunde la această întrebare, deoarece Comisia nu a pus niciodată întrebări de acest fel.

O parte din timp a asistat la interogatoriul lui Ruby și șeriful J. E. Decker, după cum au fost de față și Jim Bowie, asistentul procurorului districtual, și Robert G. Storey, consilier special pe lîngă procurorul general al statului Texas. Dat fiind că era posibil ca Ruby să fi acționat în complicitate cu poliția din Dallas, localul ales de Comisie pentru a-l interoga — penitenciarul comitatului Dallas — nu era cel mai potrivit. Prezența unor reprezentanți ai procurorului districtual din Dallas și ai procurorului general al statului Texas nu era nici ea mai indicată; prezența lor constituia o excepție care nu fusese făcută pentru nici un alt martor.

Ruby a arătat limpede că, dacă Comisia l-ar scoate din penitenciarul comitatului Dallas și i-ar permite să-și facă

depoziția la Washington, ar putea spune acolo mai multe ; îi era imposibil să spună întregul adevăr atîta timp cît se afla în închisoarea din Dallas.

Ruby : Există vreo posibilitate de a mă duce la Washington ?

Warren : Poftim ?

Ruby : Există vreo posibilitate ca să mă duceți la Washington ?

Warren : Nu văd nici una. Voi fi bucuros să vorbesc cu avocatul dumneavoastră despre această situație, domnule Ruby, atunci cînd vom avea ocazia să stăm de vorbă cu el.

Ruby a continuat : „Aș dori să vă rog să mă duceți la Washington și acolo puteți să-mi luați toate depozițiile pe care trebuie să le fac. Este foarte important... Domnilor, atîta timp cît nu mă duceți la Washington, nu puteți obține mare lucru de la mine. Dacă înțelegeți ce vreau să spun, trebuie să mă duceți la Washington pentru a-mi lua depoziția... Domnilor, dacă doriți să obțineți și alte mărturii de la mine, trebuie să mă duceți cît mai curînd la Washington, deoarece acest lucru are ceva de-a face cu dumneavoastră, domnule președinte Warren".

Ruby : Cînd vă înapoiați la Washington ?

Warren : Mă înapoiez foarte curînd după ce terminăm această audiere — mă duc să iau prînzul.

Ruby : Pot să fac o declarație ?

Warren : Da.

Ruby : Dacă ați cere ca eu să plec la Washington cu dumneavoastră chiar acum, asta n-ar merge, nu-i așa ?

Warren : Nu, n-ar merge. Nu s-ar putea. E destul de complicat, domnule Ruby.

Ruby a spus : „Domnilor, aici viața mi-e în pericol !" El a arătat clar că nu se referea la condamnarea la moarte pentru asasinarea lui Oswald.

Ruby : Ați spus că aveți puterea să faceți ce vreți, nu e așa ?

Warren : Exact.

Ruby : Fără nici o limită ?

Warren : În limitele competenței fixate prin ordinul care a instituit Comisia. În aceste limite avem dreptul să luăm mărturie de la oricine dorim și avem dreptul, dacă vrem acest lucru, să verificăm această mărturie în orice fel am dori.

Ruby : Dar nu aveți dreptul să luați cu dumneavoastră un deținut dacă doriți ?

Warren : Nu ; avem puterea de a convoca martorii la Washington prin mandat de aducere dacă dorim s-o facem, dar am luat depoziția a — cred — două sau trei sute de oameni aici la Dallas, fără să-i aducem la Washington.

Ruby : Da, dar acești oameni nu erau Jack Ruby.

Ruby reușise să marcheze un punct. Președintele Curții Supreme declarase înainte că nu avea puterea să-l ia pe Ruby la Washington, dar a admis că avea puterea de a-l convoca, printr-un mandat de aducere, lucru pe care, firește, îl putea face aflîndu-se la Dallas. Cu toate acestea, el a refuzat să-i permită lui Ruby să depună mărturie în alt loc decît în penitenciarul comitatului Dallas.

„Poate că se poate salva ceva, se poate face ceva — a zis Ruby. — „Ce aveți de răspuns la asta, domnule președinte Warren ?"

Ford, membru al Camerei reprezentanților, a întrebat, nu fără oarecare ezitare : „Există ceva ce ne-ați putea spune în plus dacă ați veni la Washington ?" Ruby i-a răspuns afirmativ și, cu o clipă înainte de a se termina audierea, Ruby a adresat un ultim apel președintelui Curții Supreme a Statelor Unite :

Ruby : Dar dumneavoastră sînteți singurul om care mă poate salva. Cred că puteți.

Warren : Da ?

Ruby : Tărăgănînd însă lucrurile, pierdeți ocazia. Și tot ce vreau este să spun adevărul — asta-i tot.

Președintele Curții Supreme și-a dat cuvîntul că se va

face ceva „cît mai curînd posibil", la care Ruby a răspuns: „De, n-o să mă mai vedeți niciodată, asta v-o spun eu!"

Ruby poate să fi greșit crezînd că viața sa era în pericol; de asemenea, poate greșea crezînd că dacă ar fi spus Comisiei tot ceea ce știa, avea să-și piardă viața în închisoarea din Dallas. Pe de altă parte însă, dacă cineva de la poliția din Dallas îl ajutase într-adevăr pe Ruby să pătrundă în subsolul clădirii tribunalului, atunci ezitarea lui de a vorbi liber în prezența unor reprezentanți ai autorităților polițienești locale era desigur de înțeles. În orice caz însă, fapt este că un martor al Comisiei — care era în măsură și era dispus să depună mărturii de primă importanță — a declarat în cîteva rînduri că nicăieri nu se temea să depună mărturie decît în închisoarea din Dallas: „Vreau să spun adevărul și nu-l pot spune aici. Aici nu pot să-l spun!"

Nu există o justificare serioasă pentru refuzul Comisiei de a-l fi adus pe Jack Ruby la Washington. Pretextele invocate de Comisie erau că președintele Curții Supreme „se duce să ia prînzul", după aceea se înapoiază „foarte curînd" la Washington, că o călătorie cu Ruby ar atrage „atenția publicului" și ar necesita agenți de siguranță în plus. Ușurința manifestată într-o problemă atît de gravă constituie în sine o condamnare a Comisiei.

După ce a declarat că în închisoarea din Dallas viața îi e în pericol, Ruby a adăugat că este dornic să spună adevărul „de ce am comis acest act, dar nu o pot spune aici". În loc să-i dea asigurări menite să lămurească lucrurile, președintele Curții Supreme l-a pus pe Ruby în gardă cu aceste cuvinte:

> Cred că dacă aș fi în situația dumneavoastră, aș avea oarecare ezitări, da, într-adevăr. Cred că m-aș gîndi foarte bine dacă o depoziție mi-ar dăuna sau nu. Dacă credeți că ceva din ceea ce fac sau din ceea ce vă întreb vă dăunează într-un fel sau într-o formă oarecare, vreau să vă considerați absolut liber să declarați că întrevederea este terminată.

Ruby a reușit totuși să facă unele declarații foarte semnificative. El a explicat că atunci cînd l-a împușcat pe Oswald

„nu resimțeam nici o ură". Oare nu face acest lucru să se nască întrebarea logică — dacă Oswald nu-i era odios, atunci de ce l-a omorît ? Comisia nu i-a pus această întrebare. Deși nu a fost întrebat dacă primise ajutor pentru a intra în subsol, Ruby a spus : „Dacă transferarea fusese programată astfel, înseamnă că cineva de la poliție poartă vina de a fi dat informații privind momentul cînd Lee Harvey Oswald urma să fie adus jos".

Lui Ruby nu i s-au pus întrebări despre legăturile sale cu poliția din Dallas, dar el a declarat : „Am fost întotdeauna foarte intim cu poliția" și „am avut impresia că avem aici una din cele mai bune forțe polițienești din lume și am fost întotdeauna intim cu polițiștii, și-i vizitam în birourile lor".

Apoi a divulgat un fapt senzațional. El a declarat că aproximativ cu treizeci și șase de ore înainte de a-l fi împușcat pe Oswald, un ofițer al poliției din Dallas îi sugerase că uciderea lui Oswald ar putea fi o idee bună. Pe ofițerul care făcuse această sugestie Ruby îl cunoștea bine, deoarece trăia cu una dintre „stripper"-ele lui Ruby. Ruby a spus :

> ...Am auzit pe cineva claxonînd foarte tare și m-am oprit. În mașină se afla un ofițer de poliție. Cu el era fata tînără care lucrează în localul meu... amîndoi erau cam cu chef. Și eu eram puțin cu chef ; el a luat cîteva sticle de bere ; ...e așa de prost cu localurile astea deschise, am avut o idee strașnică să închid localul ; am rămas cu ei — v-am mai spus oare partea asta din poveste ?... Nu v-am spus-o, căci pe vremea aceea aveam o părere foarte bună [despre] acest ofițer de poliție și... sau nu mi-a trecut prin minte să spun, sau aveam mai mult sau mai puțin un motiv s-o fac uitată, fiindcă nu voiam să-i amestec în toată afacerea asta, căci era un fel de secret că trăia cu fata aia. Avea probleme conjugale. Nu știu dacă ăsta e motivul pentru care nu v-am vorbit de chestia asta. În orice caz, n-am pomenit de ea... Ei au vorbit, erau cu chef și mi-au spus că sînt cel mai grozav tip din lume, și el a zis că tipul ăsta [Oswald] ar trebui făcut fărîme, bucată cu bucată, și așa mai departe.

Ruby a adăugat: „Am stat un ceas cu polițistul și cu prietena lui".

Cînd Ruby a început să povestească acest incident, Joe Tonahill, avocatul său, și-a făcut o notiță. În ea spunea: „Asta e ceea ce l-a determinat pe Jack să ucidă". Așadar, avocatul lui Ruby a afirmat că un ofițer de la poliția din Dallas l-a determinat pe Ruby să-l ucidă pe Oswald. Declarația lui Tonahill nu poate fi înlăturată sub motiv că nu e decît retorica unui avocat al apărării, deoarece dacă Ruby pusese la cale asasinarea lui Oswald cu o zi și jumătate înainte, apărarea împotriva acuzației de omor cu premeditare ar fi fost considerabil slăbită. Cu toate acestea, Comisia nu i-a pus lui Ruby nici o întrebare cu privire la acest punct.

Cea mai mare parte a depoziției lui Ruby n-a fost luată în seamă de Comisie și nici de presă. Cînd se discuta despre ea, implicațiile ei supărătoare erau evitate, invocîndu-se starea mintală anormală a lui Ruby. Nu am pretenția de a fi expert în materie, dar mi se pare că un martor, chiar dacă starea lui mintală nu este întru totul normală, poate totuși depune mărturii de neprețuit. De altfel, întrebările cele mai judicioase puse în ziua de 7 iunie par să fie cele puse de Ruby. Acest lucru este valabil și pentru comentariul său:

> S-ar putea ca anumiți oameni să nu dorească să cunoască adevărul care ar putea veni de la mine. Nu este plauzibil?

20. Întîlnirea

Bernard Weissman era semnatarul textului publicat la 22 noiembrie sub formă de anunț în „The Dallas Morning News", anunț în care un număr de întrebări grosolane — sau, pentru a folosi termenul Comisiei, „critice" — erau adresate președintelui. Textul îl denunța pe președintele Kennedy pentru faptul de „a fi aruncat la gunoi doctrina Monroe în

favoarea «spiritului Moscovei» şi de a fi obţinut sprijinul Partidului Comunist din Statele Unite". Se spune că atunci cînd preşedintele a citit anunţul, el i-ar fi zis soţiei sale: „Acum ne aflăm într-adevăr în ţara smintiţilor".

Weissman a declarat Comisiei că plecase la Dallas la începutul lunii noiembrie 1963, la chemarea lui Larrie Schmidt, unul din liderii demonstraţiei care avusese loc la Dallas cu mai puţin de o lună înaintea asasinatului şi la care s-a comis un atac împotriva lui Adlai Stevenson. Potrivit spuselor lui Weissman, Schmidt i-a telefonat pentru a-l informa despre atacul împotriva lui Stevenson, spunînd: „Eu l-am comis, l-am comis pentru noi!" Weissman a declarat că i-a răspuns: „Straşnic!" Insistînd ca Weissman să vină la Dallas, Schmidt a subliniat că incidentul cu Stevenson le permite „să profite de situaţie".

Weissman a citit consilierului Comisiei un document care, după cum a declarat, exprima concepţiile sale politice. În document — inclus în stenograma depoziţiei lui — spunea că el iubeşte Statele Unite şi vrea „să distrugă comunismul".

Weissman a sosit la Dallas scurt timp după convorbirea sa cu Schmidt. Printre tovarăşii săi de idei, el a luat contact cu generalul Edwin A. Walker [1], cu societatea „John Birch" şi cu „Tinerii americani care luptă pentru libertate" (Y.A.F.). Ulterior, Schmidt a devenit secretarul filialei din Dallas al acestei din urmă asociaţii.

Weissman şi Schmidt doreau să aducă la cunoştinţa publicului critica lor la adresa administraţiei Kennedy şi a politicii duse de ea. „Noi am hotărît că cea mai bună cale pentru a face cunoscut punctul nostru de vedere ar fi să publicăm într-un ziar un anunţ plătit", a declarat Weissman, explicînd că prin „noi" înţelegea: pe sine însuşi, pe Schmidt, pe un prieten cu numele de William Burley şi „alte persoane, al căror nume aş prefera să nu-l menţionez". Consilierul Comisiei a respectat această delicateţe a lui Weissman.

[1] Generalul Walker a fost scos din armata S.U.A. curînd după ce s-a descoperit că ordonase ca un anumit film exprimînd un punct de vedere vehement de dreapta să fie prezentat în mod repetat trupelor de sub comanda sa.

Acesta a pretins că în legătură cu fondurile cu care s-a plătit pagina din ziar nu știa decît că fuseseră strînse și înmînate lui de către Joseph P. Grinnan, un coordonator al societății „John Birch" [1].

La 4 martie 1964 am informat Comisia că în seara zilei de 14 noiembrie 1963 avusese loc la „Carusel" o întîlnire de două ore între Weissman, Jack Ruby și J. D. Tippit.

Informația mi-a fost dată de un martor la această întîlnire. Comisia a avut dreptate afirmînd că am refuzat să divulg numele martorului, deoarece îi promisesem că nu o voi face fără permisiunea lui. N-am putut obține permisiunea lui. Dar dacă Comisia ar fi dorit să-i afle numele, nu avea decît să-l întrebe pe unul din martorii săi, Thayer Waldo, un cunoscut ziarist de la redacția ziarului „Fort Worth Star-Telegram", care a fost interogat de un consilier al Comisiei la Dallas în ziua de 27 iunie 1964. Waldo, de la care aflasem prima dată despre întîlnire, îl cunoștea bine pe martor și a fost probabil prima persoană căreia îi comunicase împrejurările în care avusese loc întîlnirea [2]. Consilierul nu l-a întrebat însă pe Waldo despre întîlnire.

Nu vreau să pretind că afirmația cu privire la întîlnirea din 14 noiembrie este inatacabilă. Ea nu a fost verificată prin interogatorii și nici n-a fost făcută sub prestare de

[1] Din documentele Comisiei rezultă că printre cei care au contribuit la suma de 1 465 de dolari, necesară pentru anunț, se număra și Nelson B. Hunt, fiul lui H. L. Hunt, milionar din Texas.

[2] Informatorul lui Waldo, o persoană foarte cunoscută și respectată la Dallas, îl cunoștea bine pe Jack Ruby. Era un client asiduu al localului lui care venea nu pentru spectacolul de strip-tease, ci pentru că se încurcase cu una dintre dansatoare. Era de înțeles că nu voia ca vizitele sale la „Carusel" să atragă în mod deosebit atenția : era om însurat și prietena lui rămăsese însărcinată. Ruby se arăta plin de înțelegere pentru situația clientului său, oferindu-i cîte o bere-două de fiecare dată cînd venea la „Carusel". Dar în noaptea de joi 14 noiembrie, Ruby nu a dat dovadă de prea multă solicitudine. Potrivit informatorului lui Waldo, Ruby ședea la o masă cu J. D. Tippit și cu Bernard Weissman. Toți trei erau prinși într-o discuție serioasă și, după două ore, cînd martorul a părăsit localul, ei tot se mai aflau în jurul mesei.

Cînd a devenit limpede că toți trei erau implicați în evenimentele legate de asasinarea președintelui, martorul a comunicat această informație lui Thayer Waldo. Atunci cînd martorul mi-a dat informația, a făcut-o cu condiția ca identitatea sa să nu fie dezvăluită. Teama lui nu se datora numai problemelor lui personale, ci și faptului că poziția sa de cetățean respectabil al orașului Dallas ar fi fost periclitată dacă s-ar fi aflat că dăduse informații despre o personalitate politică de dreapta și despre un polițist-martir din Dallas.

jurămînt. Dar la fel s-a procedat şi în cazul celor douăzeci şi cinci de mii de interogatorii luate de F.B.I. şi care alcătuiesc cea mai mare parte a materialului de care Comisia a ţinut seama. Informaţia este totuşi valoroasă, ea putînd constitui o indicaţie care ar fi meritat o atenţie deosebită din partea Comisiei. După cum vom vedea, nu i s-a acordat însă nici o atenţie, deoarece nici Comisia, nici agenţii ei nu erau dispuşi să o cerceteze.

Fusese Weissman în localul lui Ruby? Există mărturii care par să indice că a fost. Comisia a constatat însă că nu a fost. Îl cunoştea Ruby pe J. D. Tippit? Ruby a declarat la început că îl cunoştea, Comisia a constatat însă că nu-l cunoştea. A fost Ruby prezent la o asemenea întîlnire în ziua de 14 noiembrie? Această întrebare nu i-a fost pusă. Comisia a constatat însă că n-a fost.

> Comisia a cercetat afirmaţia privind o întîlnire între Weissman-Ruby-Tippit şi nu a găsit nici o dovadă că o asemenea întîlnire ar fi avut vreodată loc.

Comisia a declarat că Weissman şi Ruby nu se cunoşteau, bizuindu-se, afirmă ea, pe faptul că aceştia tăgăduiau lucrul acesta. Dar faţă de reputaţia lor şi faţă de situaţia în care se aflau, Comisia s-a bizuit prea mult pe spusele lor şi prea puţin pe mărturiile aflate în propriile ei dosare.

Curtis Laverne (Larry) Crafard, care la „Carusel" făcea de toate — fiind cînd portar, cînd, la nevoie, barman — a fost în săptămînile ce au precedat asasinatul unul din cei ce s-au aflat cel mai mult în tovărăşia lui Ruby. În noiembrie 1963 el era aproape în fiecare noapte în local şi, ca atare, în măsură să ştie dacă Weissman fusese acolo. Cîteva săptămîni după ce am comunicat Comisiei informaţia în legătură cu întîlnirea, Crafard a depus trei zile consecutiv mărturie la Washington. În tot acest timp, consilierul nu l-a întrebat nici o singură dată dacă îl văzuse vreodată pe Weissman la „Carusel" sau dacă îl auzise pe Ruby pomenindu-i numele. La 21 august 1964, după ce i s-a arătat o fotografie a lui Weissman, Crafard a spus F.B.I.-ului că Weissman fusese la „Carusel" „cu diferite ocazii". Crafard a mai spus că „auzise cum Ruby, cînd vorbea despre Weissman,

spunea simplu «Weissman» și că, în cîteva ocazii, îi servise acestuia băuturi la «Carusel»".

Comisia a afirmat că Crafard „nu-și amintea să fi avut vreodată loc o întîlnire între Tippit, Weissman și Ruby". Dar această afirmație este numai aparent corectă. În același raport al F.B.I.-ului pe care s-a bizuit Comisia se arată, chiar în fraza precedentă, că Crafard spusese că a petrecut seara de 14 noiembrie la „Vegas", celălalt local de noapte al lui Ruby. Crafard ar fi declarat că n-a existat o întîlnire la 14 noiembrie, dar în acea noapte el nu se afla la „Carusel". El nu putea fi martor la o asemenea întîlnire, chiar dacă ea ar fi avut loc pe scenă.

În august 1964, fotografii ale lui Weissman i-au fost arătate lui Karen Carlin, una din dansatoarele lui Ruby, și soțului ei, Bruce. Bruce Carlin a spus: „Omul ăsta îmi pare cunoscut... parcă l-am mai văzut... Da, îmi dau seama că fața lui mi-e cunoscută". Doamna Carlin, care se producea la „Carusel" în noiembrie 1963, a declarat că avea impresia că Weissman fusese la club „în cîteva nopți". Nu a putut fi mai precisă în declarația ei, deoarece „totul s-a întîmplat cu atîta timp în urmă". Faptul că a trecut atîta timp pînă cînd a fost convocată de Comisie a diminuat desigur valoarea depoziției ei, iar faptul că după aceea doamna Carlin nu a fost confruntată cu Weissman — procedură curentă la anchete — nu face decît să sublinieze neglijența Comisiei.

Comisia afirmă că nu a putut găsi „vreo probă demnă de crezare" cum că Ruby l-ar fi cunoscut pe J. D. Tippit, dar materialul strîns din dispoziția ei duce la altă concluzie.

Andrew Armstrong, salariat la „Carusel", a declarat unor agenți ai F.B.I.-ului că se afla cu Ruby în după-amiaza zilei de 22 noiembrie cînd s-a anunțat la radio moartea lui Tippit. După ce a auzit că Tippit a fost ucis, a zis Armstrong, Ruby a spus că-l cunoscuse pe polițist. Crafard era și el de față și, potrivit spuselor lui, Ruby ar fi zis că-l cunoscuse pe polițist „destul de bine". Cînd pomenea de polițistul ucis, Ruby folosea „numele lui de botez sau o poreclă". Ruby „se referea fără umbră de îndoială la polițistul Tippit de la poliția din Dallas, Texas, care fusese ucis în ziua asasinării președintelui", a adăugat Crafard în declarația făcută F.B.I.-ului.

Jack Hardee Jr., deținut la închisoarea comitatului Mobile, Alabama, a confirmat declarația lui Ruby că acesta din urmă îl cunoștea bine pe Tippit. Hardee, care îi ceruse odinioară lui Ruby permisiunea să organizeze niște jocuri de noroc la Dallas, a spus F.B.I.-ului că J. D. Tippit „era un vizitator frecvent în localul de noapte al lui Ruby, împreună cu un alt polițist care patrula pe motocicletă în cartierul Oaklawn din Dallas". Hardee a adăugat că „observase că între aceste trei persoane exista o legătură foarte strînsă". Un alt raport al F.B.I.-ului arată că un maître d'hôtel și cîntăreț care lucrase pentru Ruby la „Carusel", „l-a văzut pe decedatul polițist Tippit în local". Acest martor a fost interogat la 18 decembrie 1963, cu mai bine de șapte luni înainte ca F.B.I.-ul să fi obținut fotografii ale lui Tippit de la poliția din Dallas. În consecință, nici lui, nici lui Hardee nu le-au fost arătate fotografii înfățișîndu-l pe Tippit și nici unul dintre ei nu a fost convocat ca martor de către Comisie.

O altă confirmare a faptului că Ruby îl cunoștea pe Tippit a fost dată de „New York Herald Tribune" la 5 decembrie 1963. Potrivit unei informații, doamna Eva Grant, sora lui Ruby, a declarat într-un interviu telefonic că „Jack îl cunoștea, și de asemenea îl cunoșteam și eu". Ea a adăugat că Tippit „obișnuia să vină atît la «Vegas» cît și la «Carusel» și că Jack îi spunea «puștiule»". „Noi țineam la el — a mai spus ea. — Era un polițist tare de treabă. Venea des pe la localurile noastre". Comisia s-a străduit să respingă „speculația" că doamna Grant ar fi confirmat existența unei strînse prietenii între Ruby și Tippit: „Doamna Grant a negat că ar fi făcut această declarație, sau orice altă declarație de acest fel". Ca dovadă a afirmației sale, Raportul invocă un memoriu nesemnat, prezentat de F.B.I. Comisia nu i-a convocat pe reporterii care luaseră doamnei Grant interviul telefonic, iar atunci cînd și-a făcut depoziția în fața consilierului Comisiei, doamna Grant mai degrabă a confirmat decît a dezmințit conținutul relatării publicate în presă. Ea a spus că „Tippit a fost cîndva la noi în local — o lună înainte de asta — înainte de a fi fost ucis" și și-a amintit că atunci cînd i se arătase o fotografie a polițistului ucis, ea făcuse remarca că „arată ca o figură cunoscută".

F.B.I. alesese două fotografii diferite ale lui Tippit pentru a fi prezentate martorilor, dar ele au fost obținute abia la 6 august 1964. De aceea au trecut aproape trei sferturi de an pînă cînd F.B.I.-ul a început să le arate martorilor. Dat fiind că Tippit nu mai era în viață și deci că o confruntare între el și martor nu era posibilă, autoritățile aveau datoria să-și procure fotografii din ultima perioadă a vieții sale și cît mai asemănătoare. Ele au arătat însă martorilor fotografii vechi de 12, respectiv 7 ani și la o dată cînd recunoașterea era mult mai dificilă decît imediat după 24 noiembrie. Clienților obișnuiți ai „Caruselului" și cunoscuților lui Ruby nu li s-a arătat niciodată altă fotografie a lui Tippit. Iar majorității celor care au dat informații asupra acestei chestiuni nu li s-a prezentat nici un fel de fotografie.

Cel puțin șase martori — printre care și locotenentul George G. Arnett de la poliția din Dallas — au confirmat faptul că Ruby îl cunoștea pe Tippit. Locotenentul a emis chiar părerea că Ruby „ar fi putut fi determinat să-l împuște pe Lee Harvey Oswald din cauză că Oswald îl omorîse pe Tippit". Dar Comisia a preferat să se bizuie pe o declarație făcută mai tîrziu de Ruby, și anume că el cunoscuse un alt polițist, tot cu numele de Tippit. Comisia ar fi putut chema pe văduva lui Tippit și pe omonimul polițistului ucis pentru a clarifica acest punct important. Nici unul, nici celălalt nu a fost audiat de Comisie. Agenți ai F.B.I.-ului l-au interogat pe Gayle M. Tippit, care, spre deosebire de J. D. Tippit, era detectiv și, după cum reiese din raportul F.B.I.-ului, a declarat că „în ultimii ani" nu avusese decît contacte „rare" cu Ruby.

Dacă, în ciuda celor arătate mai sus, Comisia ar fi continuat totuși să se îndoiască într-adevăr dacă Ruby îl cunoscuse sau nu pe J. D. Tippit, ar fi făcut bine să-l convoace ca martor pe Harold Richard Williams din Dallas, domiciliat în strada a 56-a nr. 2 920. La 3 aprilie 1966 am stat de vorbă cu Williams la Arlington, Texas, în fața unui aparat de filmat pentru filme sonore. El mi-a spus că la începutul lunii noiembrie 1963 fusese arestat în cursul unei razii la „Mikado", un local din Dallas, care era deschis după ora legală de închidere și unde lucra ca bucătar. El a declarat că fusese „brutalizat"

de către un polițist și apoi aruncat pe bancheta din spate a unei mașini de poliție care nu purta însemnele acesteia.

Întrucît avea de gînd să se plîngă de arestarea sa ilegală, a zis Williams, a privit cu atenție fața polițistului care conducea mașina. Potrivit spuselor lui Williams, lîngă șofer ședea Jack Ruby, pe care-l știa, căci Ruby „ne procura fete". Williams pretinde că șoferul i se adresa lui Ruby, spunîndu-i „Rube". După 22 noiembrie, Williams a văzut o fotografie a lui J. D. Tippit și l-a recunoscut ca fiind polițistul care condusese mașina de la localul „Mikado" la închisoarea din Dallas.

Lane : Domnule Williams, sînteți sigur că cei doi oameni care la începutul lunii noiembrie 1963 se aflau pe scaunele din față ale acelei mașini de poliție fără însemne erau polițistul J. D. Tippit și Jack Ruby ?

Williams : Sînt sigur. N-am nici o îndoială și nici un fel de incertitudine în această privință. Sînt sigur, fiindcă țineam să fiu deosebit de atent cine anume se afla în mașină și cine era polițistul... L-am văzut pe J. D. Tippit conducînd mașina. L-am văzut pe Jack Ruby șezînd lîngă el tot drumul de la „Mikado", pe Thomas Avenue și pînă la închisoarea orașului din centru de pe Main Street și Harwood Street. Am avut suficient timp să-i observ. Ăștia sînt oamenii pe care i-am văzut.

După ce Ruby l-a împușcat pe Oswald, a continuat Williams, el a spus cunoscuților săi că-i văzuse împreună pe Ruby și pe Tippit. Șeful său îl sfătuise să nu discute chestiunea, dar el a refuzat să-i urmeze sfatul. N-a trecut mult după aceea și a fost ridicat de poliția din Dallas, unde a fost deținut un timp și unde i s-a spus că nu-i văzuse pe Ruby și pe Tippit împreună. Cînd a persistat totuși să susțină că-i văzuse, a zis Williams, i s-a arătat că „ar fi foarte ușor" să fie acuzat de o infracțiune penală și „să i se facă figura".

L-am putut găsi pe Williams deoarece în diferite cercuri din Dallas se știa ceea ce i se întîmplase, și lucrul acesta constituia subiect de discuție. Dat fiind că nu a făcut o depoziție ca martor al Comisiei, declarațiile sale nu au fost date sub prestare de jurămînt și pentru acest motiv trebuie apre-

ciate cu oarecare circumspecție. Este însă cazul să amintim că nu din vina lui nu a depus Williams jurămînt.

Prin întrebări stăruitoare și iscusite, Comisia ar fi putut obține de la Ruby unele informații prețioase privind întîlnirea din 14 noiembrie. Interogatoriul la care a fost supus a fost însă, după părerea mea, superficial, incomplet și condus parcă cu teamă.

Cînd Ruby a depus mărturie în ședința extraordinară ținută duminică 7 iunie 1964 la penitenciarul comitatului Dallas, Rankin a pus chestiunea întîlnirii de la „Carusel" în felul următor :

S-a povestit că puțin timp înainte de asasinat ați fost văzut șezînd în localul dumneavoastră „Carusel" împreună cu domnul Weissman, polițistul Tippit și cu încă cineva care a fost denumit un petrolist bogat. Ne puteți spune ceva în această chestiune ?

Comisia trebuie să fi știut că nimeni nu vorbise despre o întîlnire în patru, sau cu „un petrolist bogat". Raportul a admis că singura mențiune despre întîlnirea de la „Carusel" a fost cea făcută de mine, privind o întîlnire în ziua de 14 noiembrie între Ruby, Tippit și Weissman. În Raportul ei, Comisia s-a referit la această întîlnire în trei, dar nu a pomenit niciodată că Ruby fusese întrebat despre o cu totul altă întîlnire între patru persoane, printre care un „petrolist bogat".

Ruby, firește, foarte mirat, a întrebat : „Cine era petrolistul bogat ?" Rankin nu a fost, bineînțeles, în stare să-i dea vreo explicație.

Rankin : Puteți să vă amintiți ? Nouă nu ni s-a spus. Încercăm doar să aflăm ceea ce știți dumneavoastră despre el.

Întrebarea următoare pusă de Rankin a redus numărul participanților la totalul corect de trei, dar nu l-a eliminat pe petrolistul cel bogat ; în schimb, l-a lăsat afară pe polițistul Tippit.

Rankin : Ați avut vreodată vreo convorbire cu acest Weissman și petrolistul bogat ?

Dintre cunoștințele sale, a explicat Ruby, nu erau decît puțini care puteau fi denumiți petroliști bogați. Pe unul dintre ei nu-l văzuse de ani de zile — și mai era încă unul, care nu făcea altceva decît „să se bălăcească în petrol". La acest punct, președintele Curții Supreme a preluat personal interogatoriul.

Warren: Povestea asta a fost relatată de un avocat pe nume Mark Lane, care o reprezintă pe doamna Marguerite Oswald, mama lui Lee Harvey Oswald, și a fost publicată în ziare, așa încît noi am emis un mandat de aducere și el a declarat în depoziția sa că cineva l-ar fi informat că, cu o săptămînă sau două înainte de asasinarea președintelui Kennedy, dumneavoastră ați avut în localul „Carusel" o convorbire de un ceas sau două cu Weissman și cu Tippit — polițistul Tippit, cel care a fost ucis — și cu un petrolist bogat.

Președintele Curții Supreme a comis șase erori în declarația sa:

Prima — eu nu am relatat Comisiei o asemenea poveste, după cum reiese clar din stenograma depoziției mele;

a doua — eu nu o reprezentam pe doamna Marguerite Oswald, ci am fost angajat de ea să reprezint interesele fiului ei în fața Comisiei, iar în declarația scrisă, dată sub prestare de jurămînt, pe care am depus-o la Comisie, am precizat în mod cît se poate de clar natura acestei relații juridice;

a treia — povestea întîlnirii cu Ruby, pe care am relatat-o Comisiei prima dată la 4 martie 1964, nu a fost publicată în nici un ziar înainte de această dată;

a patra — nu a fost emis împotriva mea un mandat de aducere, ci m-am prezentat în fața Comisiei și am depus mărturie de bunăvoie;

a cincea — nu am declarat că întîlnirea avusese loc „cu o săptămînă sau două înainte de asasinarea președintelui Kennedy", ci am precizat că era vorba de ziua de 14 noiembrie;

a șasea — nu am declarat în depoziția mea că „un petrolist bogat" — asta este o invenție a Comisiei — ar fi fost de față la întîlnire, fapt pe deplin confirmat de modul în care Comisia a discutat depoziția mea în Raportul ei.

Președintele Curții Supreme nu a izbutit decît să încurce ițele. Înainte ca Ruby să fi putut răspunde dacă a fost sau nu de față la întîlnire, președintele Curții Supreme a intervenit din nou :

Domnule Ruby, nu pun de loc la îndoială ceea ce ne-ați spus. Am vrut să știți care este proveniența acestei istorii și să știți că noi nu o considerăm decît un zvon. Dar am socotit că pentru a o putea trece la dosar, e bine să vă punem această întrebare și că dumneavoastră trebuie să răspundeți la ea, ceea ce de altfel ați și făcut.

După cît se pare, președintele Curții Supreme a căutat să înăbușe discuția în față, asigurîndu-l pe Ruby că Comisia nu considera „acest lucru" „decît ca pe un zvon" și că răspunsul la întrebare fusese dat. O asemenea asigurare din partea președintelui Curții Supreme a Statelor Unite a fost, cred, menită să-l încunoștințeze pe Ruby că dăduse un răspuns, cînd de fapt nu-l dăduse. Se părea că toți cei prezenți ar fi fost mulțumiți ca lucrurile să fi rămas așa, deoarece, după cum precizase președintele Curții Supreme, discuția a fost făcută mai curînd „pentru a fi trecută la dosar". O anumită persoană socotea însă că subiectul nu este epuizat. Această persoană era Jack Ruby.

Ruby : Cu cîte zile înaintea asasinatului a avut loc [întîlnirea] ?

Depoziția mea în fața Comisiei preciza în mod explicit că întîlnirea avusese loc la 14 noiembrie, dar în loc să-i dea lui Ruby acest răspuns, președintele Curții Supreme a replicat : „După cîte îmi amintesc — o săptămînă sau două. Corespunde ?"

Ruby a pus apoi o altă întrebare judicioasă :

Ruby : Știa cineva dinainte că iubitul nostru președinte urma să facă o vizită aici — sau care era data precisă cînd s-a știut că va veni la Dallas ?

Ruby — iar nu președintele Warren sau Rankin — a întrebat dacă în momentul în care întîlnirea a avut loc se știa deja că președintele va veni la Dallas. Dacă nimeni n-a știut că

președintele urma să vină, așa după cum a lăsat Ruby să se înțeleagă, întîlnirea dintre Weissman, Ruby și Tippit nu putea fi pusă în legătură cu asasinatul.

Procesul-verbal al acestei audieri neobișnuite ne arată că au fost puse un număr de întrebări minuțioase și serioase — cele mai multe de către Jack Ruby. Răspunsurile la care avea dreptul ar fi trebuit să fie la fel de serioase. Cele date de președintele Curții Supreme pot fi calificate cel mult — cu bunăvoință — drept nesatisfăcătoare. Una dintre cele mai importante date care ar fi trebuit să fie stabilite chiar de la începutul acestei anchete este momentul cînd s-a știut în mod cert că președintele urma să viziteze orașul Dallas, pentru că acțiuni inofensive în alte împrejurări trebuie interpretate după această dată în mod diferit. De exemplu, cine a cumpărat arme și muniție după această dată ? Ce persoane s-au întîlnit în secret ? Ce a făcut fiecare dintre principalele personaje ale dramei ? Cînd am spus Comisiei că întîlnirea a avut loc la 14 noiembrie, nu știam cînd s-a aflat pentru prima oară că președintele urma să vină la Dallas, dar din dosarele Comisiei rezultă că la 14 noiembrie acest lucru fusese dat publicității. Această informație trebuia, desigur, să fie cunoscută președintelui Curții Supreme la 7 iunie 1964, cînd a fost interogat Ruby. Președintele Warren era președinte al Comisiei prezidențiale de mai bine de șase luni. Cu toate acestea, ca răspuns la întrebarea lui Ruby n-a spus decît : „Ce să vă spun, nu știu exact care a fost data".

Ruby : Da, da.

Warren : Nu știu. Am vrut să punem această întrebare deoarece acel om a depus mărturie în acest sens și de atunci ne-am străduit mereu să-l determinăm să divulge sursa informației sale, dar nu vrea, așa încît o să lăsăm lucrurile baltă.

Din nou singura persoană din cameră care nu considera chestiunea închisă a fost Ruby. El a continuat să vorbească pentru a-și spune părerea despre felul cum era tratată această problemă critică de către Comisie și a insistat pe lîngă Comisie „să nu treacă cu ușurință peste ea". A adăugat : „Doresc

să scormoniți mai adînc, să-mi puneți orice întrebări care m-ar putea pune în încurcătură și orice ar putea să scoată la iveală trecutul meu".

Dar președintele Curții Supreme a pus apoi o întrebare în legătură cu niște bilete la concursuri sportive pe care Ruby le menționase în treacăt. Ruby a răspuns imediat și era — cred — gata să se întoarcă la chestiunea întîlnirii, dar Rankin i-a pus o altă întrebare, fără vreo contingență cu restul : „N-ați avut niciodată legături cu partidul comunist ?" Nu, Ruby nu avusese niciodată asemenea legături. Concursurile sportive și comunismul au reținut astfel atenția Comisiei, dar despre întîlnire nu s-a mai pomenit nimic.

Cînd se pretinde în Raport că Ruby negase că o asemenea întîlnire ar fi avut loc, la baza acestei afirmații nu stă depoziția făcută la 7 iunie, ci declarațiile făcute de Ruby la 18 iulie 1964, în cursul unui test cu aparatul pentru detectarea minciunilor. Acest test pentru detectarea minciunilor a fost efectuat la penitenciarul comitatului Dallas în prezența unor agenți ai F.B.I.-ului, a directorului închisorilor din Dallas, a unui locțiitor de șerif din Dallas, a unui adjunct al procurorului districtual al comitatului Dallas, a unui medic psihiatru, a unui consilier juridic al Comisiei, precum și a avocatului lui Ruby. Ruby insistase în repetate rînduri să fie supus acestui test și el a fost efectuat numai la cererea lui. La interogatoriu nu i s-au pus decît două întrebări în privința întîlnirii.

Întrebare : V-ați întîlnit vreodată cu Oswald și cu polițistul Tippit în apartamentul dumneavoastră ?

Ruby : Nu !

Întrebare : V-ați întîlnit vreodată cu Oswald și cu polițistul Tippit în localul dumneavoastră ?

Ruby : Nu !

Din aceste răspunsuri, Comisia pretinde a fi constatat că Ruby negase că s-a întîlnit în ziua de 14 noiembrie 1963 la „Carusel" cu J. D. Tippit și Bernard Weissman. Vorbăria Comisiei nu poate ascunde, și cu atît mai puțin schimba, faptul că lui Ruby nu i-a fost niciodată pusă întrebarea precisă.

Cea mai simplă anchetă ar fi putut stabili unde şi-au petrecut Ruby, Tippit şi Weissman seara de 14 noiembrie. Actele arată însă că în acest scop nu s-au depus aproape nici un fel de străduinţe. Lui Ruby nici nu i s-a cerut măcar să răspundă unde fusese în acea noapte de joi. Doamna J. D. Tippit, interogată de agenţi ai F.B.I.-ului la 15 mai 1964 şi întrebată cum îşi petrecea soţul ei timpul liber, a declarat că atunci cînd „nu lucra, îşi petrecea tot timpul acasă". Dar agenţii F.B.I.-ului nu au întrebat-o dacă îşi poate aminti unde a fost soţul ei în noaptea de 14 noiembrie.

O timidă încercare a fost făcută pentru a se stabili cum şi-a petrecut Weissman timpul în acea seară. El a declarat F.B.I.-ului că în săptămînile ce au precedat asasinatul lucrase ca plasator de covoare pentru o firmă din Dallas. Weissman a spus că „i se pare că în noaptea de 14 noiembrie 1963 lucrase". Fiind întrebat unul dintre conducătorii firmei pentru a se verifica spusele lui, s-a constatat însă că în timpul cît Weissman a fost folosit, „nu i s-a plătit nici un ban, fiindcă nu făcuse nici o vînzare". Agenda cu vizitele prevăzute pentru plasatorii firmei arată că în seara de 14 noiembrie Weissman nu avea programată decît o singură vizită — la Donald Hobgood. Potrivit celor declarate de Hobgood şi de membrii familiei sale, Weissman i-a vizitat la locuinţa lor în seara aceea, a stat la ei cam vreo două ore şi a plecat între orele 21,30 şi 22.

Nici Comisia şi nici F.B.I.-ul nu au depus vreun efort pentru a afla unde s-a dus Weissman după ce a părăsit casa lui Hobgood. După cum declară Weissman, i se pare că a lucrat, dar afirmaţia lui nu poate constitui un alibi. Chiar admiţînd că ar fi lucrat pînă la orele 22, el nu a spus însă şi nici Comisia nu a stabilit unde s-a aflat după această oră. Faptul că Comisia nu a putut obţine un răspuns şi că F.B.I.-ul nu a putut stabili ce a făcut Weissman după orele 21,30 sau 22 face să se nască o altă întrebare importantă care nu a primit niciodată un răspuns — şi de altfel nici n-a fost vreodată pusă.

21. Trei zile din viaţa lui Jack Ruby

Comisia şi presa aveau oroare de cei dispuşi să descopere pretutindeni comploturi. O asemenea atitudine critică este fără îndoială justificată. Dar şi cei ce sînt adepţii teoriei că în istorie totul e coincidenţă, ai teoriei în care cauza şi efectul nu-şi găsesc locul, merită un blam. În ceea ce mă priveşte, nu îmbrăţişez nici unul din aceste puncte de vedere. După părerea mea, este necesar să fie studiate acţiunile fiecăruia dintre principalele personaje ale dramei şi abia după aceea să se tragă concluziile pe care comportarea lor ar părea să le justifice.

În privinţa asasinării preşedintelui şi a evenimentelor care i-au urmat, Jack Ruby a manifestat un interes mergînd aproape pînă la obsesie. Există dovezi convingătoare că Ruby se afla la spital cînd a fost anunţată moartea preşedintelui. Din mărturii pare să reiasă că el a fost de faţă la comiterea asasinatului şi că a doua zi a dat o raită pe la triajul de cale ferată situată în apropierea Depozitului de manuale şcolare. Se ştie că Ruby se afla la poliţie cînd Oswald a fost interogat. El a participat chiar la una din principalele conferinţe de presă, unde a formulat unul din răspunsurile date de procurorul districtual Wade şi, de asemenea, a aranjat cel puţin trei din interviurile luate lui Wade [1].

Comisia a încercat să reconstituie ce a făcut Ruby între 21 şi 24 noiembrie „pornind de la premisa că, dacă Jack Ruby era implicat într-un complot, activitatea sa şi contactele avute de el în acea perioadă ar fi putut reflecta într-un fel relaţiile sale conspirative. Comisia a constatat că activitatea şi contactele lui Ruby erau nevinovate. Nu putem însă fi întru totul siguri că Comisia a observat în comportarea lui Ruby ceea ce în mod normal ar fi putut să pară suspect — sau pur şi simplu semnificativ. Comisia a manifestat o pronunţată timiditate în tratarea unor asemenea fapte.

[1] Cel puţin o dată Ruby s-a arătat a fi mai la curent decît Wade. La conferinţa de presă, cînd Wade s-a referit la rolul lui Oswald în organizaţia „Free Cuba Committee", Ruby a explicat că Wade avea de fapt în vedere „Fair Play for Cuba Committee".

În capitolul în care încearcă să demonstreze că în zilele premergătoare uciderii lui Oswald, Ruby nu fusese amestecat în nici o activitate suspectă, Raportul precizează că joi 21 noiembrie Ruby „a vizitat o tînără doamnă care căuta o slujbă la Dallas" și a stat de vorbă cu adjunctul procurorului districtual, William F. Alexander.

O analiză obiectivă a documentelor duce la o apreciere oarecum diferită a comportării lui Ruby. În pofida concluziilor laconice ale Comisiei, Ruby nu a avut numai o întrevedere cu tînăra doamnă care căuta o slujbă. Piesa Comisiei nr. 2 270 — un raport al F.B.I.-ului privind o convorbire cu Connie Trammel, tînăra doamnă în chestiune — a dat în vileag faptul că Ruby s-a dus cu ea la biroul lui Lamar Hunt, fiul lui H. L. Hunt.

Alexander este acel adjunct al procurorului districtual care — între momentul cînd Oswald a fost arestat și momentul cînd a fost ucis — a susținut cu cea mai mare tărie acuzația împotriva lui Oswald în fața publicului. Ruby a afirmat că el și cu Alexander erau „buni prieteni". Și să nu uităm că în tot timpul cît a locuit, relativ ferit de neplăceri, în orașul Dallas, procurorul districtual a manifestat un foarte viu și binevoitor interes față de Ruby.

Comisia a căutat de asemenea să prezinte ca normală comportarea lui Ruby în ziua asasinatului, cu toate că s-ar putea să fi fost mai puțin inocentă decît îi convenea Comisiei să creadă. Comisia nu a găsit, de pildă, nimic neobișnuit în cuvintele pe care Ruby le-a spus unui ziarist din Dallas, John Newnam, puțin după împușcarea președintelui: „John, va trebui să plec din Dallas".

Comisia a susținut că în momentul asasinatului — 22 noiembrie, orele 12,30 — Ruby se afla la ziarul „The Dallas Morning News". Potrivit spuselor Comisiei, ultima persoană despre care se știe că l-a văzut pe Ruby înainte de comiterea asasinatului a fost Don Campbell, funcționar la serviciul de publicitate. Raportul arată că Ruby s-a aflat împreună cu Campbell „cam de la amiază pînă la 12,25, cînd Campbell a părăsit biroul", dar Comisia nu și-a dat osteneala să-l convoace pe Campbell ca martor. În schimb, ea s-a bizuit pe o

declarație făcută de Campbell la procesul lui Ruby. Din stenograma depoziției sale la proces — piesa Comisiei nr. 2 405 — nu rezultă însă că Campbell ar fi afirmat că se aflase cu Ruby „cam de la amiază pînă la 12,25". El a spus că a stat cu Ruby „după orele 12, pînă aproximativ la 12,25". Campbell a declarat unor reporteri că ultima dată l-a văzut pe Ruby „cam pe la orele 12,20".

A doua persoană care l-a văzut pe Ruby în localul ziarului, John Newnam, a spus că atunci era „aproximativ 12,40". Clădirea ziarului se află la mică distanță de Piața Dealey și doi martori la asasinat au declarat în depoziția lor că au văzut la locul crimei un om care li se pare a fi fost Jack Ruby.

Jean Hill, una dintre persoanele care s-au aflat cel mai aproape de limuzina președintelui cînd acesta a fost împușcat, a depus mărturie în fața consilierului Comisiei la 24 martie 1964. Ea a declarat că imediat după ce au răsunat focurile, a văzut un om alergînd din apropierea Depozitului de manuale școlare, peste dîmb, spre șinele de cale ferată. Omul purta „un pardesiu maro și o pălărie". Deși alerga, doamna Hill „a putut totuși să-l zărească puțin la față". Ea avea impresia că știa cine era omul, dar a spus că ezită să comunice lucrul acesta Comisiei, deoarece autoritățile declaraseră că „se cunoaște unde își petrecuse el tot timpul". Ea avea impresia că se putea ca omul să fi fost Jack Ruby, și din depoziția ei rezultă că descrierea înfățișării individului era aproape identică cu cea a lui Ruby.

Doamna Hill putea să se fi înșelat, dar ea se afla tot atît de aproape de omul pe care l-a descris, pe cît era Brennan de omul pe care pretindea a-l fi văzut preț de cîteva clipe stînd la o fereastră situată cu șase etaje deasupra lui. Comisia a admis că Brennan l-a recunoscut pe individ, dar nu a ținut seama de ceea ce a declarat doamna Hill.

Depoziția unui al doilea martor sugerează de asemenea că Ruby se afla la locul crimei. Victoria Adams, care lucra la Depozitul de manuale școlare, a declarat că, la cîteva minute după comiterea asasinatului, a văzut un om „stînd la colțul format de Houston Street și Elm Street și punînd întrebări acolo". Ea și o colegă de-a ei, Avery Davis, se întrebau cine o fi omul „deoarece le punea oamenilor întrebări de parcă ar

fi fost un poliţist“ [1]. Ulterior, domnişoara Adams l-a văzut pe Ruby la televiziune şi a spus că „semăna foarte mult“ cu omul aflat în colţul format de Houston Street şi Elm Street. Ar fi fost mai sigură — a declarat ea în depoziţia dată — dacă „unii poliţişti“ n-ar fi spus că „ei au martori că în acel moment el se afla la «Dallas Morning News»“.

Domnişoara Adams putea şi ea să se fi înşelat, dar Comisia nu a ţinut seama nici de depoziţia ei. Şi ea se afla cam la fel de aproape de omul pe care l-a identificat, pe cît de aproape fusese Brennan de omul de la fereastră.

O eventuală confirmare a celor spuse de domnişoara Adams ne-o oferă o fotografie luată la cîteva minute după comiterea asasinatului. Pe ea apare un om care arată exact ca Ruby stînd în locul unde domnişoara Adams şi-a amintit a-l fi văzut. Această fotografie, după cum vom vedea, a fost publicată de Comisie abia după ce fusese decupată în aşa fel încît faţa omului fusese parţial scoasă din imagine.

Malcolm Couch, un operator al postului de televiziune W.F.A.A. din Dallas, a comunicat consilierului Comisiei că „Wes Wise, care lucrează pentru K.R.L.D.“, l-a văzut pe Ruby lîngă Depozitul de manuale şcolare imediat după asasinat.

Couch : Da, l-a văzut la cîteva clipe după ce au răsunat împuşcăturile — cîte clipe exact nu ştiu, cinci minute, zece minute — venind de după o latură a clădirii, ocolind partea de est, şi, după cum presupun, îndreptîndu-se spre sud.

Întrebare : Aţi discutat vreodată cu Wes Wise dacă a văzut efectiv acest lucru, sau ştiţi numai aşa, din auzite ?

Couch : Nu, de discutat, n-am discutat. Ştim numai aşa, din auzite.

Întrebare : Să vă pun următoarea întrebare : În afară de lucruri aflate din auzite, mai există vreo observaţie pe care nu aţi expus-o aici în privinţa acestei succesiuni de evenimente ?

[1] În acel moment doamna Davis se afla cu domnişoara Adams şi numele ei a fost comunicat Comisiei de către domnişoara Adams, dar ea nu a fost chemată pentru a depune mărturie.

Multe din depoziţiile făcute în faţa Comisiei constau, firește, din lucruri aflate din auzite — așa era cazul cu toate rapoartele în legătură cu întrevederile pe care ea s-a bizuit. Sumedenie din ele erau lipsite de interes. În cazul de față, consilierul s-a grăbit însă să facă uz de regula potrivit căreia informaţiile auzite de martor de la alte persoane nu sînt luate în consideraţie şi a împiedicat continuarea discuţiei privind o temă deosebit de importantă — prezenţa lui Ruby în Piaţa Dealey. Regula privind asemenea depoziţii nu a fost însă concepută ca să înăbuşe mărturiile, ci ca să ofere certitudinea că sînt demne de crezare. Într-un proces în care, cu anumite excepţii, regulile privitoare la mărturii au fost respectate cu strictețe, Couch nu ar fi trebuit admis să depună mărturie despre observaţiile unei terțe persoane, din moment ce sursa originală putea fi chemată ca martor. Comisia nu l-a chemat însă pe Wes Wise.

Comisia a respins adesea depoziţii serioase făcute de persoane onorabile ; exemplul cel mai strigător al acestei tendinţe pe care a manifestat-o îl constiuie poate constatarea ei că la 22 noiembrie Ruby nu s-a aflat la Parkland Hospital. Seth Kantor, reporter al ziarelor aparţinînd concernului „Seripps-Howard", a comunicat domnului Henry Gonzales, membru al Congresului, precum şi unor agenţi ai F.B.I.-ului că Ruby se afla acolo cînd s-a anunţat moartea preşedintelui [1]. Ca urmare a comunicării sale, Kantor a fost interogat de consilierul Comisiei. El a declarat că din septembrie 1960 pînă în mai 1962 a locuit la Dallas şi a lucrat pentru „The Dallas Times Herald". Kantor a spus că în această perioadă Ruby „mi-a furnizat vreo cinci-şase subiecte de reportaje".

Prima dată li s-a anunţat reporterilor moartea preşedintelui Kennedy la Parkland Hospital, în jurul orei 13,30 de către adjunctul secretarului de presă al Casei Albe, Malcolm

[1] Gonzalez, membru al Camerei reprezentanţilor din partea oraşului San Antonio, Texas, se afla în cortegiul de automobile cînd a fost împuşcat preşedintele. El mi-a spus că-l prevenise pe preşedinte să nu treacă prin Dallas, dar preşedintele îl asigurase că serviciul secret va avea grijă de toate. La 5 martie 1964, Gonzales m-a sfătuit să am o întrevedere cu Seth Kantor, despre care ştia că este un ziarist cu simţul răspunderii. El mi-a spus că Kantor îl informase că Ruby se afla la Parkland Hospital cînd s-a anunţat moartea preşedintelui. La 2 iunie 1964, Kantor a depus mărturie în faţa consilierului Comisiei.

Kilduff. În depoziția sa, Kantor a declarat că, cu cîteva clipe înainte de anunțarea decesului, îl întîlnise pe Ruby în spital.

Kantor : Da, pe cît mi se pare, am trecut chiar pe lîngă el, deoarece mi-am dat seama că era Jack Ruby abia în timp ce mergeam și am fost oprit pentru o clipă din mers de cineva care mă ținea de haină. Atunci m-am întors și l-am văzut pe Jack Ruby stînd acolo. Mi-a întins mîna. Îmi aduc foarte bine aminte de primul meu gînd. Mi-am zis : „Uite-l pe Jack Ruby". Fusesem plecat din Dallas un an și jumătate, dar mi s-a părut perfect normal să-l văd pe Jack Ruby acolo, fiindcă era un lucru bine cunoscut că se ducea oriunde se întîmpla ceva. Dar eram preocupat de o mulțime de chestiuni. Următoarea mea reacție a fost să mă întorc și să-mi văd mai departe de drum. Dar el ținea mîna întinsă și i-am luat mîna și i-am strîns-o. Mi-a zis pe nume și i-am spus și eu : „Salutare, Jack" — așa cred. Pe urmă mi-a spus : „Nu-i îngrozitor ?" Eu i-am răspuns „Da !", dar îmi dădeam totodată seama că nu era momentul potrivit pentru a sta la taifas și mă grăbeam să urc mai departe scările, căci mă aflam chiar la capătul de jos al lor.

Întrebare : Erați în interiorul clădirii sau în afara ei ?

Kantor : Eram în interiorul clădirii, imediat lîngă intrare.

Întrebare : Ușile erau păzite ?

Kantor : Chiar dacă ar fi fost pază la ușă, nu-mi amintesc să o fi văzut.

Kantor a adăugat că Ruby „avea o expresie de consternare întipărită pe față. Părea emoționat, ceea ce de asemenea se potrivea cu felul lui Jack Ruby. Dar m-a întrebat un lucru destul de ciudat : «Crezi că ar trebui să-mi închid localurile în următoarele trei nopți ? Ce părere ai ?»".

Cînd și-a făcut depoziția, Kantor știa că Ruby negase că s-ar fi aflat la spital, dar nu părea să aibă îndoieli în privința exactității relatării sale inițiale.

Întrebare : Aveți vreo îndoială că l-ați văzut pe Ruby la Parkland Hospital ?

Kantor : Dacă ar fi fost numai să-l fi văzut, aș fi avut de

mult dubii în această privință. Dar am stat de vorbă cu el și el e acela care m-a oprit, deci nu pot să am nici o îndoială.

Kantor nu a fost singurul martor care a declarat că Ruby a fost la spital. Și Wilma Tice a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că-l văzuse pe Ruby acolo în momentul cînd s-a anunțat decesul președintelui. Ca martor care confirma spusele lui Kantor, depoziția ei era de o deosebită importanță, dar consilierul nu a manifestat decît foarte puțin zel în interogarea ei. Înainte ca ea să fi spus măcar un singur cuvînt despre întîlnirea cu Ruby, consilierul, profitînd de ezitarea ei de a depune mărturie — după cît se pare, nu dorea ca soțul ei să afle acest lucru — a sfătuit-o în felul următor :

Întrebare : Știți, dacă preferați să nu depuneți mărturie în această chestiune, cred că n-o să vă cerem să o faceți.

Tice : Vreți să spuneți că nu trebuie neapărat să depun mărturie? Dacă nu vreau, nu trebuie să spun totul ?

Întrebare : Nu, dacă preferați să nu depuneți mărturie, nu vă voi constrînge să o faceți.

Doamna Tice a întrebat : „Voi fi mai tîrziu convocată cu mandat de aducere pentru ceva ?" Consilierul a asigurat-o că „n-o să vă convocăm printr-un mandat de aducere" [1]. Apoi doamna Tice s-a referit la o declarație pe care o dăduse unor agenți ai F.B.I.-ului, spunînd : „Nu am nimic de retractat". După ce a spus că va depune mărturie de bunăvoie și a arătat că este dispusă să-și continuie depoziția, consilierul a insistat, sfătuind-o să se mai gîndească la această chestiune : „Vreți să vă mai gîndiți în această privință ? Nu există nici un motiv să luați o hotărîre astăzi". Martora a declarat că este dispusă să meargă mai departe : „Continuați să mă întrebați acum tot ce doriți, tot ce doriți să aflați".

În loc să continue, se părea că consilierul Comisiei o sfătuiește să-și amîne depoziția : „Știți, aș dori să vă mai pun în vedere că aveți dreptul de a fi reprezentată de un avocat și de a vă sfătui cu el, dacă doriți, înainte de a vă prezenta

[1] La 13 decembrie 1963 Congresul a votat o rezoluție comună 137 (legea publică nr. 88—202), împuternicind Comisia prezidențială „să lanseze mandate de aducere pentru a asigura prezența și depozițiile martorilor".

aici. De asemenea, aveți dreptul să fiți invitată în scris cu trei zile înainte de a veni să depuneți mărturie. Apropo, ați primit vreo scrisoare de la noi?" Doamna Tice a confirmat primirea scrisorii și consilierul a continuat: „Așa încît, dacă doriți să vă consultați cu un avocat înainte de a depune mărturie, vă putem lăsa să o faceți. Am fi bucuroși să o facem". Doamna Tice a repetat: „Spuneți-mi ce doriți să știți?"

Consilierul a făcut pregătirile necesare pentru a-i lua jurămîntul, dar s-a întrerupt pentru a o mai întreba o dată: „Aveți vreo reticență în a depune mărturie?" După ce doamna Tice a declarat din nou că era gata, consilierul a spus: „Dați-mi voie să pun întrebarea altfel. Ați dori poate să nu depuneți mărturie?" Ea și-a reafirmat dorința de a depune mărturie și, în cele din urmă, i s-a îngăduit să o facă.

Doamna Tice a declarat sub prestare de jurămînt că în ziua de 22 noiembrie îl văzuse pe Ruby la Parkland Hospital. Consilierul a întrebat-o:

Doamnă Tice, știți că Jack a negat categoric că se afla la spital?

Ea a răspuns că știe că Ruby negase că a fost acolo, dar „dacă nu era el, atunci era fratele lui geamăn".

Întrebare: Credeți că v-ați putea înșela în privința omului pe care l-ați văzut?

Tice: Putea fi altcineva care arăta exact ca Jack și se numea Jack; doar așa să mă înșel.

Doamna Tice a declarat în depoziția ei că se afla la numai un metru depărtare de Ruby cînd un alt om i-a spus acestuia: „Ce mai faci, Jack?" Apoi a adăugat: „În momentul acela Jack s-a întors și a început să discute cu el. În momentul acela era întors cu fața direct spre mine".

Întrebare: Credeți că v-ați putea înșela?

Tice: Nu. Am spus că, după părerea mea, era sau el, sau fratele său geamăn.

Întrebare: Mai sînteți și acum de aceeași părere?

Tice: Sînt și acum de aceeași părere.

Întrebare: Dar nu l-ați văzut decît la televiziune.

Consilierul părea să se certe cu martora asupra acestui punct, dar ea a continuat să susțină că-l văzuse pe Ruby la spital.

Cînd, ulterior, am stat de vorbă cu doamna Tice, ea mi-a spus că fusese atît de tulburată de modul în care consilierul Comisiei o interogase, precum și de faptul că el părea să dea mai multă crezare negării lui Ruby decît depoziției ei, încît, după ce și-a încheiat depoziția, în după-amiaza zilei de 24 iulie 1964, ea i-a telefonat doamnei Eva Grant, sora lui Ruby. Mi-a spus că i-a descris doamnei Grant hainele în care-l văzuse pe Ruby la spital: „o haină sport verde-oliv sau un verzui-maro, parcă din tweed" și o pălărie gri. Potrivit spuselor doamnei Tice, doamna Grant i-a răspuns că Ruby poseda efectiv o asemenea haină și o asemenea pălărie, pe care într-adevăr le purtase la 22 noiembrie. Apoi doamna Grant a invitat-o să vină la dînsa. Cînd a ajuns acolo, mi-a povestit mai departe doamna Tice, i s-a arătat haina și ea i-a spus doamnei Grant că „arată întocmai" ca cea pe care o purtase Ruby la spital.

Relatarea doamnei Tice este confirmată de rezumatul unei întrevederi avute la 27 iulie 1964 de doamna Grant cu doi agenți ai F.B.I.-ului. Potrivit acestui document, doamna Grant a confirmat că doamna Tice „descrisese destul de corect îmbrăcămintea pe care o purta Ruby" în ziua asasinării președintelui.

Îmbrăcămintea purtată de Ruby la 22 noiembrie nu a constituit obiectul unei descrieri făcute în public: pînă la 22 noiembrie el nu atrăsese atenția publicului. Cum ar fi putut ști doamna Tice cu ce era îmbrăcat dacă nu l-ar fi văzut la 22 noiembrie? În plus, doamna Tice nu avea cunoștință de depoziția lui Kantor. Confirmarea ei era cu atît mai prețioasă cu cît era de sine stătătoare.

„Kantor nu l-a văzut probabil pe Ruby la Parkland Hostipal", a hotărît Comisia, bizuindu-se exclusiv pe faptul că Ruby negase lucrul acesta. „Kantor putea să fi greșit", a declarat Comisia. Deși putea să fi greșit, Kantor părea să nu aibă nici o îndoială.

Întrebare: Ieri, cînd am terminat, v-am cerut să verificați unele note și documente. Înainte de a trece la

această chestiune aș dori însă să vă pun o ultimă întrebare în legătură cu discuția avută ieri ; vreau să vă rog să vă reamintiți bine și să ne vorbiți despre toate îndoielile ce le-ați putea avea — dacă aveți vreuna — că omul pe care în ziua de 22 noiembrie l-ați identificat la Parkland Hospital ca fiind Jack Ruby era într-adevăr Jack Ruby.

Kantor : Știți, aș vrea să vă spun că au trecut peste șase luni de atunci și cred că ori de cîte ori îmi scrutam memoria, am avut îndoieli în privința aproape a tuturor lucrurilor care s-au întîmplat cu șase luni sau mai bine în urmă. Cred că atunci cînd te gîndești mult la ceva, ajungi să te întrebi dacă s-a întîmplat cu adevărat. Am fost însă sigur în acel moment și am continuat să fiu cît se poate de sigur că omul care m-a oprit și cu care am stat de vorbă era Jack Ruby. În această privință am o certitudine, deoarece l-am cunoscut pe Jack Ruby și el m-a strigat pe numele mic cînd s-a apropiat de mine din spate, iar în împrejurările de atunci convorbirea era destul de normală.

Comisia i-a sugerat lui Kantor că l-a întîlnit poate pe Ruby la miezul nopții, la poliția din Dallas. Kantor a declarat însă în mod explicit că nu-l văzuse pe Ruby în noaptea aceea, iar însemnările pe care și le-a făcut atunci confirmă depoziția lui.

În privința doamnei Tice, cred că de la început Comisia a avut reticențe să-i accepte depoziția și, într-un anumit sens, n-a acceptat-o niciodată. În cele 888 de pagini ale Raportului se pomenește despre această depoziție într-o singură frază, și nici în aceea numele ei nu apare :

Singura persoană, în afară de Kantor, care și-a amintit să-l fi văzut pe Ruby la spital nu a făcut cunoscut acest lucru pînă în aprilie 1964 ; ea nu-l văzuse niciodată înainte pe Ruby și a pretins a-l fi văzut atunci numai scurt timp ; între ea și cel pe care-l văzuse s-a interpus ceva și era nesigură în privința orei.

În această frază există trei afirmații greșite. Prima — doamna Tice a făcut cunoscut pentru prima dată acest lucru

nu în aprilie 1964, ci în ianuarie sau februarie 1964, ceea ce este dovedit prin însăşi piesa Comisiei nr. 2 290, documentul la care se referă Comisia ca fiind sursa datei incorecte. A doua — după cum am văzut, doamna Tice nu a declarat că între ea şi Ruby s-a interpus ceva atunci cînd l-a văzut, ci că se afla faţă-n faţă cu el. A treia — doamna Tice a fost absolut sigură în stabilirea orei la care îl văzuse pe Ruby: ea a sosit la spital nu mai tîrziu de orele 13, a plecat la mai puţin de treizeci de minute după ce îl văzuse pe Ruby acolo şi a ajuns acasă — un drum de aproximativ 15 minute — la orele 15.

În decursul întrevederii mele cu doamna Tice i-am citit rezumatul succint al Comisiei privind depoziţia ei. „Nu ştiu ce înţeleg ei prin asta — a spus ea. — Între mine şi Ruby nu era nimeni şi nimic care să mă împiedice să-l văd. Cred că le-am spus-o şi le-am făcut chiar o schiţă pentru a le-o dovedi. Eram la un metru de Jack Ruby. Jack Ruby stătea cu faţa spre mine şi eu mă uitam direct la el. Am fost indiscretă şi am tras cu urechea la ce vorbea cu omul celălalt şi m-am uitat la el vreme cam de trei minute" [1].

Ceea ce e adevărat în fraza Comisiei, şi anume că doamna Tice „nu-l văzuse niciodată înainte pe Ruby şi a pretins că l-a văzut atunci numai scurt timp", trădează aplicarea a două criterii diferite: nici unul dintre martorii care au pretins a-l fi văzut pe Oswald la 22 noiembrie cu prilejul asasinării lui Tippit — nici cei de la faţa locului, ca în cazul doamnei Markham, nici cei din vecinătate după aceea — nu-l văzuseră pe Oswald înainte. Deşi unii dintre ei l-au recunoscut cu două luni mai tîrziu după o fotografie, omul astfel identificat fugea şi nu fusese văzut decît un timp foarte scurt; cu toate acestea, Comisia a vorbit fără nici un fel de rezerve despre „identificarea certă" a lui Oswald.

[1] Consilierul menţionase în mod special — aproape sugerase — existenţa a ceva interpus între martoră şi persoana văzută de ea, respectiv sugerase o vedere parţială. El a spus: „Înţeleg că i-aţi putut vedea faţa numai din profil". Doamna Tice a explicat că ea a putut vedea numai din profil faţa omului cu care stătea Ruby de vorbă, dar că faţa lui Ruby a putut-o vedea fără a întîmpina nici un obstacol. Consilierul a întrebat: „Unde era celălalt om? Stătea el între dumneavoastră şi Jack?" Doamna Tice a răspuns: „Nu" — şi a desenat o schiţă — piesa Tice nr. 1 —, astfel încît consilierul putea vedea că privirea ei nu era împiedicată de nimic.

În comparație cu cele de mai sus, observațiile doamnei Tice au fost făcute pe îndelete și deci i s-au putut întipări bine în memorie. Stătuse la un metru de Ruby, îl recunoscuse ca fiind Ruby abia după două zile, văzîndu-l la televiziune, știa ce haine purtase Ruby la spital, a auzit că cineva i s-a adresat spunîndu-i „Jack", l-a auzit participînd la o convorbire și depoziția ei a constituit o confirmare de sine stătătoare a celor declarate de Kantor, care îl cunoștea pe Ruby de ani de zile și era sigur că vorbise cu Ruby la spital.

Comisia a apreciat că depoziția doamnei Tice și cea a lui Kantor nu erau suficiente pentru a dovedi că Ruby fusese la spital, deoarece acesta din urmă negase categoric că ar fi fost acolo. Brennan, cu vederea sa slabă, care pretindea că-l văzuse pe Oswald la o fereastră situată cu șase etaje mai sus și la o distanță de 40 m, nu-l văzuse niciodată înainte pe Oswald și a afirmat că-l văzuse atunci numai scurt timp, în cel mai bun caz l-a văzut parțial și nu l-a recunoscut pe Oswald din grupul de oameni ce i-a fost prezentat la poliție. Și Oswald a negat categoric afirmația martorului. Cu toate acestea, Comisia a luat drept bună depoziția șubredă a lui Brennan și a ridicat-o la rangul de „identificare certă", în timp ce depozițiile mult mai substanțiale și mai concrete ale lui Seth Kantor și ale Wilmei Tice le-a respins.

După cum am arătat, la 23 noiembrie, în primele ore ale dimineții, Ruby a stat de vorbă timp de aproape un ceas cu un ofițer al poliției din Dallas, care i-a spus că „tipul ăsta [Oswald] ar trebui făcut fărîme bucată cu bucată".

O oră mai tîrziu, Ruby, care nu se culcase încă, l-a trezit pe vecinul său de cameră, George Senator, și pe salariatul său Larry Crafard. Acesta din urmă a primit dispoziția să se întîlnească aproximativ la 5 dimineața cu Ruby și cu Senator la un garaj din Dallas. Toți trei au rămas împreună circa o oră și apoi l-au condus pe Crafard cu mașina la „Carusel". Mai tîrziu, în aceeași dimineață, Crafard a părăsit subit și în mod misterios orașul Dallas. N-a vorbit nici cu Ruby, nici cu alt salariat de la „Carusel" despre hotărîrea sa de a pleca, s-a postat pe șosea și, neavînd decît 7 dolari

în buzunar, a început să se roage de șoferii care treceau să-l ducă în statul Michigan. Cînd a auzit că Ruby l-a împușcat pe Oswald, Crafard n-a făcut nici o tentativă pentru a se pune în contact cu poliția, și abia după cîteva zile a fost găsit de F.B.I. undeva, în fundul statului Michigan.

După ce l-a lăsat pe Crafard la „Carusel", Ruby s-a dus acasă la el și s-a culcat. Cîteva ore mai tîrziu s-a înapoiat cu mașina în centrul orașului Dallas și s-a dus din nou la garajul unde-l întîlnise pe Crafard în primele ore ale dimineții. Directorul garajului și un funcționar l-au auzit pe Ruby dînd cîteva telefoane de acolo. Funcționarul Tom Brown a spus F.B.I.-ului că „l-a auzit pe Ruby informîndu-l pe interlocutorul său unde se afla șeful poliției Curry". Mai tîrziu, directorul Garnett C. Hallmark, l-a auzit pe Ruby vorbind despre transferarea lui Oswald și spunîndu-i celui cu care vorbea : „Știi, am să fiu acolo".

În jurul orei 15, Ruby s-a dus cu mașina în Piața Dealey și a inspectat locul unde fusese comis asasinatul. Un reporter al televiziunii din Dallas a spus F.B.I.-ului că-l văzuse pe Ruby venind spre el „din spatele Depozitului de manuale școlare Texas". Comisia a refuzat să-l convoace pe reporter și nu a avut nici curiozitatea să afle de ce se găsea Ruby în spatele clădirii, acolo unde se găsește triajul de cale ferată. În schimb, Raportul consemnează că Ruby inspectase coroanele de flori așezate în piață în memoria președintelui „și s-a lăsat pradă emoției".

În seara de sîmbătă 23 noiembrie, o martoră, Wanda Helmick, a ascultat o convorbire telefonică între Ruby și tovarășul său de afaceri, Ralph Paul.[1] Doamna Helmick, chelneriță la restaurantul lui Paul, a declarat în fața consilierului Comisiei cu privire la această convorbire :

Întrebare : Ședea Ralph Paul acolo cu dumneavoastră, lîngă cabină ?

Helmick : Nu, era în spatele tejghelei, iar Rose [casiera] s-a ridicat și s-a dus în fundul localului ca să facă

[1] O mențiune a acestui incident este mai greu de găsit în Raport decît ar trebui. Cititorul care ar căuta numele Wandei Helmick în indicele de persoane al Raportului ar găsi mențiunea : „Vezi Sweat Wanda", dar numele de „Sweat Wanda" nu figurează în indice.

ceva și a intrat în vorbă cu el ; telefonul a sunat și atunci ea a spus : „E pentru tine, Jack". El a luat telefonul și a vorbit un timp destul de îndelungat și a spus ceva. El a spus : „Ce, ești nebun ? O armă" — sau ceva de felul ăsta, sau a spus ceva despre o armă. Apoi a zis : „Ești nebun ?" Dar a spus ceva despre o armă și l-a întrebat dacă e nebun.

Doamna Helmick a declarat că Paul a părăsit curînd după aceea restaurantul și că, a doua zi, după ce Ruby îl omorîse pe Oswald, Paul „era foarte agitat din cauza convorbirii aceleia la telefon pe care o avusese în noaptea aceea și ne-a zis că vorbise cu Jack și că fusese vorba despre o armă și că acesta o avea într-un sertar al șifonierului sau cam așa ceva și că nu-i spusese ce avea de gînd să facă cu ea".

În cele din urmă, Comisia a găsit că Ruby era prea „capricios și instabil" pentru a „inspira încredere unor persoane implicate într-un complot". Este absurd să se afirme că firea lui Ruby l-ar fi făcut inapt pentru un complot — ca și cum Comisia ar socoti că numai o persoană mai calificată și cu mai mult simț al răspunderii ar putea fi considerată aptă pentru un asemenea rol [1]. Comisia a argumentat că, „trăgînd în incinta închisorii orașului, Ruby era sigur că va fi arestat" — de către prietenii săi, ar fi putut adăuga Comisia. Într-adevăr, cînd Ruby a fost arestat, el le-a spus polițiștilor : „Mă cunoașteți cu toții, sînt Jack Ruby". Punctul vulnerabil în argumentarea Comisiei este că vrea să dovedească prea mult : nu numai că Ruby nu a acționat împreună cu alții, dar că Oswald era încă în viață. Căci certitudinea lui Ruby că va fi arestat se referea mai mult la hotărîrea sa de a comite crima, decît la o eventuală asociere cu alții în această acțiune. Totuși, în ciuda defectelor pe care i le atribuie Comisia, Ruby a comis omorul — și

[1] Postulînd, după cît se pare, că eventualii consipratori trebuie să posede referințe excelente, Comisia l-a respins pe Oswald ca neavînd calificarea necesară pentru un asemenea rol. Ea a afirmat că „el nu pare să fi fost genul de om la care te aștepți în mod normal să fie ales pentru a participa la un complot".

chiar cu un înalt grad de precizie și de îndemînare. A intrat într-un subsol în care, în principiu, nu se putea pătrunde, a ajuns pînă la Oswald și a tras un singur glonț perfect plasat.

Comisia a adăugat că „încercarea de a-l face pe Oswald să amuțească punîndu-l pe Ruby să-l ucidă ar fi prezentat primejdii excepțional de mari pentru orice persoană implicată într-un asemenea plan". Aceste primejdii aveau să fie oarecum atenuate de incompetența Comisiei, dar asasinii nu aveau de unde să știe acest lucru. Și dacă Oswald era nevinovat și ar fi trăit, compărînd la proces? Achitarea lui n-ar fi prezentat mari primejdii pentru asasinii președintelui? Indiferent dacă Oswald a fost ucis pentru că participase la un complot și fiindcă conspiratorii voiau să-l reducă la tăcere, sau pentru că, dacă pînă la urmă s-ar fi stabilit nevinovăția sa, acest lucru ar fi determinat căutarea adevăraților criminali, hotărîrea de a-l ucide pe Oswald — deși riscurile erau foarte mari — ar fi putut să fie rezultatul unui calcul bine chibzuit.

22. La Dallas după evenimente

Wilma Tice a spus consilierului Comisiei că, înainte de a fi fost audiată la 24 iulie 1964, primise cîteva telefoane de amenințare. A ajuns să fie destul de îngrijorată, a zis ea, și „nu mai voiam să răspund la telefon". Consilierul, lipsit de curiozitate, a replicat: „Vreau să vă mulțumesc încă o dată foarte mult că ați venit" — și cu asta a încheiat audierea.

Doamna Tice a declarat F.B.I.-ului că fusese vizitată de un om care pretindea a fi reporter și care i-a cerut să repete ceea ce spusese mai înainte surorii lui Ruby despre faptul că îl văzuse pe acesta din urmă la Parkland Hospital. După ce doamna Tice i-a relatat incidentul, omul a sfătuit-o „să nu mai vorbească despre asta".

La 19 iulie 1964 doamna Tice a spus F.B.I.-ului că primise în jurul orei 14 o scrisoare de la Comisia prezidențială. A doua zi, cam pe la aceeași oră, a primit un telefon anonim și a urmat convorbirea de mai jos :

Tice : Alo !

O voce de bărbat : Doamna Tice ?

Tice : Alo !

O voce de bărbat : E în interesul dumitale să-ți ții gura !

Două zile mai tîrziu — respectiv cu două zile înainte de a se prezenta în fața Comisiei —, cam pe la 1 sau 1 și jumătate noaptea, a fost trezită de un telefon. A ridicat receptorul și cel care o chemase a închis. După cîteva clipe telefonul a sunat din nou și iarăși celălalt a închis imediat. Atunci doamna Tice a telefonat soțului ei, care se afla la serviciu, precum și poliției din Dallas. Potrivit raportului întocmit de F.B.I., poliția a descoperit că o scară de patru metri fusese „fixată în josul ușii" din spatele casei și că ușa din față „fusese în așa fel meșterită, încît să nu mai poată fi deschisă din interior decît dacă o forțezi". Doamna Tice a declarat F.B.I.-ului că, după părerea ei, exista o legătură între primul apel telefonic anonim, zăvorîrea ei în casă două nopți după aceea și faptul că la 24 iulie urma să se prezinte în fața Comisiei.

Comisia a afirmat că pentru efectuarea interogatoriilor s-a bizuit pe agențiile de anchetă federale și locale ; este de presupus că a citit rapoartele întocmite de acestea. Rapoartele F.B.I.-ului scoteau la iveală existența unei serii de întîmplări alarmante — încercări de a intimida o martoră și, eventual, de a o determina să nu depună mărturie în fața Comisiei —, dar membrii Comisiei nu au dispus efectuarea unei anchete, iar consilierul a făcut foarte puțin pentru a da curaj și a liniști pe martora speriată. În schimb, părea dispus să o lase să se întoarcă acasă fără să-și facă depoziția, fiind astfel cît pe-aci să reușească în chestiunea în care anonimul de la telefon eșuase.

Pentru o anchetă nu există pericol mai grav decît încercarea de a influența un martor, deoarece corectitudinea ori-

cărei proceduri judiciare sau administrative se bizuie pe posibilitatea dată martorului de a-şi depune mărturia în mod liber şi neinfluenţat. Doamna Tice a indicat o legătură plauzibilă între apelurile telefonice, scara de la uşa ei şi citarea ei în faţa consilierului Comisiei. Indiferenţa manifestată de Comisie faţă de această indicaţie este inexplicabilă.

Numeroşi alţi martori au fost supuşi după 22 noiembrie unor ameninţări — sau şi mai rău. Un martor a fost împuşcat în cap, altă martoră s-a spînzurat în închisoarea din Dallas. După ce o martoră fusese vizitată de o persoană care ancheta pe cont propriu, fiul ei a fost arestat şi s-a rănit, căzînd de la o fereastră în cursul unei pretinse tentative de evadare de la poliţia din Dallas. Doi reporteri au vizitat apartamentul lui Ruby imediat după ce acesta l-a ucis pe Oswald. Unul, colaborator al ziarului „Dallas Times Herald", a fost găsit înjunghiat la locuinţa sa din Dallas. Poliţia din Dallas n-a fost în stare să-l găsească pe asasin. Celălalt, care locuise înainte la Dallas şi era reporter al unui ziar din California, a fost împuşcat mortal într-o secţie de poliţie din California. De rîndul acesta, poliţia a fost în stare să-l găsească pe asasin — era un poliţist din localitate. Un fotograf din Fort Worth, care s-a dus la Dallas să-l fotografieze pe un martor, a fost — fără vreun motiv — arestat de poliţia din Dallas, îndelung interogat şi sfătuit să părăsească oraşul. El a plecat din Dallas fără a lua fotografia dorită. Unui martor al Comisiei consilierul i-a atras atenţia că se făcuse vinovat de sperjur. El a declarat sub prestare de jurămînt că fusese sfătuit să-şi modifice depoziţia. Un martor ocular la asasinarea lui Tippit, doamna Clemons, a declarat că un poliţist din Dallas a ameninţat-o indirect că o va păţi dacă divulgă vreodată ceea ce văzuse.

Unele, dacă nu majoritatea acestor întîmplări, pot fi simple coincidenţe, fără vreo legătură cu asasinatul şi cu ancheta Comisiei, după cum poate fi o coincidenţă şi faptul că un agent al serviciului secret care acuzase instituţia sa de neglijenţă în protecţia preşedintelui Kennedy a fost curînd după aceea trimis în judecată de către guvernul federal pen-

tru un delict grav.[1] Este totuşi greu de crezut că toate aceste evenimente sînt exclusiv coincidenţe. Au existat cert influenţe puternice care au căutat să împiedice depoziţiile neconforme cu interpretarea oficială. Atunci cînd martori reveneau asupra depoziţiei lor, depoziţia modificată era, în general, mult mai conformă cu versiunea autorităţilor[2]. Un martor tînăr, a cărui depoziţie iniţială era incompatibilă cu poziţia autorităţilor, a primit mai multe telefoane de ameninţare şi mai tîrziu şi-a modificat depoziţia. Marina Oswald a insistat la început că soţul ei era nevinovat. Dar după ce a fost ameninţată cu expulzarea de către agenţi al F.B.I.-ului — după cum a afirmat ea —, şi-a modificat depoziţia. Jack Ruby a spus Comisiei că la Dallas viaţa sa era în pericol şi că nu poate spune întregul adevăr atîta timp cît nu este adus la Washington.

Este important de reamintit că guvernul a dat publicităţii concluziile sale înainte de a fi fost în posesia unor dovezi şi că aceste concluzii au fost publicate pe larg şi în repetate rînduri. În această atmosferă răspunderea Comisiei creştea, ea fiind datoare să-i asigure pe martori că nu se căutau decît amintiri ce nu suferiseră vreo influenţă; fiecare martor ar fi trebuit să fie supus unui interogatoriu amănunţit, şi în special acei martori care, ca Brennan, îşi modificaseră în mod sensibil relatarea iniţială. În loc de a se pro-

[1] Abraham Bolden, primul negru care a făcut parte din serviciul secret al Casei Albe, a anunţat că doreşte să depună mărturie în faţa Comisiei Warren, deoarece îşi dădea seama că serviciul secret nu luase măsurile de securitate adecvate. Bolden a fost învinuit de guvernul federal şi trimis în judecată sub acuzaţia de a fi divulgat documente oficiale. El a pretins că acuzaţia ce i se aducea fusese ticluită „ca represalii pentru insistenţele depuse de el de a se prezenta în faţa Comisiei Warren" şi a cerut din nou să depună mărturie privind „încălcarea îndatoririlor de către agenţii serviciului secret". Comisia, în ale cărei atribuţii intra în mod expres cercetarea unor asemenea afirmaţii, a răspuns prin consilierul ei general Rankin că „nu a avut timp să examineze sesizarea". Rankin a adăugat: „Chestiunea este în curs de examinare şi Comisia va hotărî dacă el [Bolden] sau altcineva urmează să fie chemat". Zeci de martori au fost convocaţi după aceea, dar Bolden nu. Bolden nu a fost nici măcar interogat de un funcţionar al Comisiei. O asemenea atitudine nu putea decît descuraja pe alţii de a face declaraţii.

[2] Există pericolul ca acest lucru să se întîmple chiar fără vreo ameninţare. Martorii au tendinţa să prefere relatările publicate propriilor lor amintiri. Un martor întrebat cîte împuşcături a auzit în momentul comiterii asasinatului a răspuns: „Am auzit atunci una mai mult decît au fost trase". Altul a spus că i s-a părut a fi auzit în acel moment patru împuşcături, dar cu trecerea timpului a început să se convingă că auzise poate numai trei.

ceda astfel, aproape singurele persoane care au fost supuse unui interogatoriu amănunțit au fost cele ale căror depoziții nu sprijineau teoria că singur Oswald era asasinul. Comisia nu a făcut nimic pentru a ancheta sau explica în mod corespunzător agresiunile, omorurile și amenințările aflate oarecum la periferia problemei anchetate. Nici unui martor nonconformist nu i s-au dat asigurări care să-i insufle convingerea că depoziția lui, dată în mod liber și corespunzătoare adevărului, nu va avea pentru el repercusiuni neplăcute.

Warren Reynolds a declarat în depoziția sa că e salariat al firmei „Reynolds Motor Company", avînd birourile pe East Jefferson Boulevard, la un bloc distanță de locul unde a fost ucis Tippit. La 22 noiembrie a auzit împușcături, a spus el, și a văzut un om cu un pistol în mînă fugind spre sud, pe Patton Avenue spre Jefferson Boulevard. L. J. Lewis, Harold Russell și B. M. Patterson, care în acel moment se aflau de asemenea la „Reynolds Motor Company", au confirmat această depoziție.

Cei patru văzuseră un om fugind cu un pistol în mînă din locul unde fusese ucis Tippit; cu toate acestea au trecut două luni pînă cînd au fost interogați de poliția locală sau federală. Numai unul dintre ei a depus mărturie, Reynolds apărînd în fața consilierului Comisiei la opt luni după eveniment.

Întrebare: Cînd a luat pentru prima dată contact cu dumneavoastră cineva din partea forței publice, prin asta înțeleg F.B.I.-ul, serviciul secret, poliția din Dallas, biroul șerifului comitatului Dallas? Cînd au stat pentru prima oară de vorbă cu dumneavoastră?

Reynolds: La 21 ianuarie.

Întrebare: Aceasta este prima dată cînd au stat de vorbă cu dumneavoastră despre ceea ce ați văzut în ziua aceea?

Reynolds: Da.

Întîrzierea nu avea nici o justificare. Reynolds era cunoscut de poliție, de F.B.I. și de serviciul secret ca martor

ocular la 22 noiembrie, deoarece el însuşi s-a prezentat ca atare în cursul unor interviuri la radio şi televiziune.

Lewis a fost interogat de doi agenţi ai F.B.I.-ului în ziua de 21 ianuarie 1964. Raportul F.B.I.-ului arată că Lewis a auzit împuşcăturile şi „aproximativ un minut mai tîrziu" a văzut un om fugind din direcţia de unde răsunaseră împuşcăturile. După ce omul a fugit pe Jefferson Avenue spre vest, arată raportul, Lewis a telefonat poliţiei din Dallas.

Lewis nu a fost chemat să depună mărturie în faţa Comisiei sau a consilierului, dar după ce a citit raportul F.B.I.-ului, el a trimis Comisiei, la 26 august 1964, o depoziţie scrisă, în care arăta că raportul F.B.I.-ului prezentat de cei doi agenţi era inexact în două chestiuni importante. El a declarat sub prestare de jurămînt că adevărata succesiune a evenimentelor fusese următoarea : a auzit împuşcăturile, a chemat imediat poliţia din Dallas, a vorbit cîtva timp la telefon cu poliţia, a terminat convorbirea şi apoi, „cîteva minute mai tîrziu", a observat un om cu un revolver fugind spre sud, pe Patton Avenue. Lewis a declarat că agenţii F.B.I.-ului au greşit afirmînd că el l-ar fi văzut pe acel om un minut după ce auzise împuşcăturile şi că ar fi chemat poliţia din Dallas la telefon după ce-l văzuse. De remarcat că relatarea F.B.I.-ului se potrivea cu orarul stabilit de Comisie pentru Oswald, deşi acest orar era în contradicţie cu declaraţiile martorului. Depoziţia scrisă a lui Lewis prin care este infirmat raportul F.B.I.-ului este contrară constatării Comisiei că Oswald l-a împuşcat pe Tippit şi că, aproximativ un minut după aceea, a trecut în fugă prin faţa clădirii unde se aflau birourile firmei „Reynolds Motor Company".

A doua zi după ce Lewis a semnat această depoziţie, agenţi ai F.B.I.-ului au prezentat un al doilea raport, în care arătau că Lewis doreşte să aducă anumite „clarificări" privind declaraţia sa iniţială dată F.B.I.-ului. Acest al doilea raport admite că Lewis văzuse un om fugind după convorbirea telefonică, dar agenţii au precizat că aceasta s-a petrecut după numai „cîteva secunde". Aşadar, după ce Lewis trimisese o depoziţie scrisă care rectifica erorile din raportul

inițial al F.B.I.-ului, agenții au prezentat un al doilea raport — de asemenea incorect —, care se conforma și el versiunii Comisiei.

Pe cine văzuse Lewis fugind de la locul crimei? El nu l-a identificat pe acel om ca fiind Oswald. Lewis a spus că suspectul „avea în mînă un pistol sau un revolver automat" și că încerca să-l ascundă în centură. Dacă Lewis fusese în stare să observe că era „un pistol sau un revolver automat", nu ar fi fost oare posibil ca el să fi observat și unele semnalmente mai ușor de remarcat și care ar fi putut servi la identificarea fugarului? Era omul acela scund sau înalt? Purta el o jachetă sau un pardesiu? Era îmbrăcămintea lui de culoare închisă sau deschisă? Aceste întrebări nu i-au fost puse. Lewis a declarat că nu poate identifica persoana ca fiind Oswald. El nu a fost chemat ca martor [1].

Prin hotărîrea președintelui Comisiei, lui Lewis i s-a închis gura. Dar el a avut noroc în comparație cu Reynolds, care de asemenea spusese unor agenți ai F.B.I.-ului că nu-l poate identifica pe fugar ca fiind Oswald, deși îl urmărise pe omul în chestiune pe distanță de un bloc. Două zile după ce a avut întrevederea cu agenții, Reynolds a fost împușcat în cap cu o pușcă; atacul a avut loc în subsolul întunecos al unei clădiri în care își avea birourile o firmă ce se ocupa cu vînzarea de mașini uzate, iar agresorul nu a fost prins. După mai multe luni, Reynolds a fost în stare să spună con-

[1] Ceilalți doi — Russell și Patterson — sînt ambii menționați ca „martori ale căror depoziții au fost prezentate Comisiei", dar nici unul dintre ei nu a făcut o depoziție propriu-zisă. Russell a semnat o declarație de două alineate, Patterson a semnat două declarații. Prima era o încercare de a rectifica un raport inexact al F.B.I.-ului, care preciza că agenții îl arătaseră o fotografie a lui Oswald și că el ar fi spus că fugarul era „identic" cu Oswald. Patterson a declarat sub prestare de jurămînt că nu-și amintește „să i se fi arătat vreo fotografie a lui Lee Harvey Oswald" de către agenții F.B.I.-ului. De aceea el a cerut ca respectiva porțiune inexactă din raportul F.B.I.-ului „să fie scoasă din raportul oficial asupra întrevederii". Comisia a publicat însă raportul inițial al F.B.I.-ului fără a face rectificarea cerută. În cea de-a doua declarație scrisă a sa, Patterson l-a identificat pe fugar ca fiind Oswald, dar această declarație a fost dată în septembrie 1964 — cu puțin înainte de publicarea Raportului —, în timp ce prima declarație, care contesta că ar fi făcut înainte o identificare, fusese semnată în august. Își schimbase oare Patterson părerea? Sau este oare cu putință ca acest martor ocular să nu fi fost niciodată — timp de mai bine de trei sferturi de an — interogat de F.B.I. dacă acesta ar fi fost într-adevăr de părere că fugarul era Oswald? Comisia nu a cercetat chestiunea.

silierului Comisiei : „Am supraviețuit printr-un miracol, un adevărat miracol".

Dat fiind că poliția din Dallas „a stabilit că Reynolds n-a fost jefuit de nimic", motivul agresiunii devenea cît se poate de important. Darrell Wayne Garner a fost arestat de poliția din Dallas după ce, fiind în stare de ebrietate, declarase în public că „Warren Reynolds primise ceea ce merita". Garner, „suspectul nr. 1" potrivit F.B.I.-ului, a admis mai tîrziu că fusese la fața locului în seara cînd Reynolds a fost împușcat. El a recunoscut de asemenea că a chemat-o la telefon pe cumnata sa și „i-a spus că el l-a împușcat de Warren Reynolds". Garner a fost reținut la poliție sub acuzație de tentativă de omor, dar o martoră — Nancy Jane Mooney, cunoscută și sub numele de Betty MacDonald — a prezentat un alibi în favoarea lui. F.B.I.-ul a arătat că :

> La 5 februarie 1964, Nancy Jane Mooney a dat o declarație scrisă sub prestare de jurămînt, stabilind un alibi în favoarea lui Garner pentru noaptea de 23 ianuarie 1964, cînd a avut loc agresiunea.

Pe baza asigurărilor date de domnișoara Mooney, poliția din Dallas a renunțat la acuzația împotriva lui Garner [1]. Domnișoara Mooney, fostă „stripper", fusese pe vremuri angajată la „Caruselul" lui Jack Ruby [2].

Opt zile mai tîrziu, domnișoara Mooney a fost arestată de poliția din Dallas pentru „tulburarea liniștii", fiind acuzată că s-ar fi bătut cu colega ei de cameră. Declarația ei scrisă, dată sub prestare de jurămînt, fusese înregistrată, iar individul acuzat de a fi împușcat un important martor al Comisiei fusese pus în libertate. Pe cînd se afla singură în celulă — la mai puțin de două ore după arestare — potrivit afirmației poliției din Dallas —, domnișoara Mooney s-a spînzurat.

[1] De fapt, Garner a fost arestat de două ori. Domnișoarei Mooney i s-a datorat eliberarea definitivă.

[2] Raportul F.B.I.-ului arată că la 5 februarie 1964 domnișoara Mooney „a comunicat detectivului Ramsey de la poliția din Dallas că lucrase ca «stripper» în localul de noapte al lui Jack Ruby". Declarația detectivului Ramsey este coroborată de cea a lui Patsy Swope Moore, colegă de cameră a domnișoarei Mooney. Ea a spus F.B.I.-ului că domnișoara Mooney o informase că fusese angajată ca „stripper". Domnișoara Moore a adăugat „că-și amintea precis" că domnișoara Mooney spusese că se producea la „Caruselul" lui Jack Ruby.

Reynolds a spus consilierului Comisiei că, după părerea sa, există o legătură între tentativa de asasinat a cărei victimă fusese şi faptul că el era un martor care îl văzuse fugind pe prezumatul asasin al lui Tippit. Reynolds a arătat că viaţa lui fusese profund afectată de agresiunea comisă împotriva sa. Îşi înconjurase casa cu reflectoare care puteau fi aprinse în orice clipă, îşi cumpărase un cîine de pază, renunţase să mai meargă noaptea pe jos, după ce se întuneca îl însoţea întotdeauna cineva cînd se ducea la locul unde erau garate maşinile şi era foarte îngrijorat atît pentru el cît şi pentru familia sa. Reynolds a comunicat consilierului: „La circa trei săptămîni după ce am ieşit din spital, adică pe la 20 februarie, cineva a încercat să o răpească, s-o urce într-o maşină pe fetiţa mea în vîrstă de zece ani". Cam tot pe atunci cineva a deşurubat becul ce se afla deasupra uşii din faţă a casei sale. El a emis părerea că şi aceste două fapte ar putea avea o legătură cu ceea ce văzuse la 22 noiembrie.

În ianuarie 1964, Reynolds a declarat F.B.I.-ului că nu-l poate identifica pe omul pe care-l văzuse la 22 noiembrie ca fiind Lee Harvey Oswald. În iulie 1964 el a spus consilierului Comisiei că i se pare că omul era Oswald. Teroarea anonimă îşi făcuse efectul, dacă scopul ei era ca Reynolds să-şi modifice depoziţia. De aceea Comisia n-a procedat corect mărginindu-se doar să consemneze:

> Atunci cînd a fost interogat de către F.B.I., Reynolds nu a făcut o identificare certă, dar ulterior a făcut o depoziţie în faţa unui consilier al Comisiei şi, cînd i s-au arătat două fotografii ale lui Oswald, a declarat că erau fotografii ale omului pe care-l văzuse.

Redînd declaraţiile modificate, Comisia a omis să menţioneze tentativa de omor împotriva lui Reynolds şi concluzia acestuia din urmă că tentativa ar avea legătură cu evenimentele petrecute la 22 noiembrie. Agresiunea împotriva lui Reynolds este menţionată în Raportul Warren cu 500 de pagini mai departe, la capitolul „Speculaţii şi zvonuri", unde se neagă că atacul „ar putea avea vreo contingenţă cu asa-

sinarea președintelui Kennedy sau cu uciderea polițistului Tippit", deoarece Comisia „n-a găsit dovezi" ale unei asemenea legături.

Reynolds însuși a apreciat situația într-un mod mult mai iscusit. Atîta timp cît omul care a tras în el nu va fi găsit, a zis el, nimeni nu poate ști dacă între cele două fapte există sau nu vreo legătură, deși, personal, are serioase temeiuri să creadă că există.

Dacă în acest caz logica Comisiei s-a dovedit defectuoasă, defectuos a fost și rezumatul faptelor pe care l-a întocmit. Dintr-un raport al F.B.I.-ului — piesa Comisiei nr. 2 589 — reiese că domnișoara Mooney spusese atît unui detectiv din Dallas, cît și colegei ei de cameră că lucrase la „Carusel". Comisia a ajuns însă la concluzia : „Ancheta nu a scos la iveală nici o dovadă că ea ar fi lucrat vreodată în localul de noapte «Carusel»".

La 22 noiembrie Acquilla Clemons fusese martoră la asasinarea polițistului Tippit. Cînd ulterior a fost vizitată de persoane care anchetau pe cont propriu, ea a ezitat să stea de vorbă cu ele. Uneia dintre aceste persoane, ea i-a declarat : „Nu-mi permit să spun ceva. N-am voie să spun nimic".

Întrebare : A vorbit cineva cu dumneavoastră și v-a zis să nu spuneți nimic ?

Clemons : Da, mi-au vorbit.

Întrebare : Este vorba de poliția din Dallas ?

Clemons : Unii de acolo.

Doamna Clemons mi-a spus în timpul unei convorbiri filmate și înregistrate pe bandă de magnetofon că la numai două zile după uciderea lui Tippit a venit cineva la ea acasă și i-a vorbit.

Clemons : Arăta ca un polițist.

Lane : Da ? Avea o armă ?

Clemons : Da, purta o armă.

Lane : Și v-a spus ceva ?

Clemons: Mi-a spus numai că aş face bine să nu zic nimic pentru că s-ar putea să mi se întîmple ceva[1].

Amos L. Euins, un băiat de cincisprezece ani, a spus la 22 noiembrie că văzuse un om cu o puşcă la fereastra Depozitului de manuale şcolare. James Underwood, director adjunct al informaţiilor la postul de televiziune K.R.L.D. din Dallas, a declarat în depoziţia sa că l-a auzit pe Euins spunînd unui poliţist-motociclist că „văzuse un om de culoare aplecîndu-se de sus pe fereastră şi ţinînd o puşcă". Underwood a zis că l-a întrebat imediat pe Euins dacă omul pe care-l văzuse era „alb sau negru". Euins a răspuns: „Era un om de culoare". „Eşti sigur că era un om de culoare?", a insistat Underwood. Euins a răspuns: „Da, domnule".

După ce Euins l-a descris pe omul din clădire — atît poliţistului cît şi ziaristului — ca fiind un negru, el a fost dus la biroul şerifului din Dallas, unde a fost pus să semneze o declaraţie pregătită pentru el. Această declaraţie scrisă menţiona că omul pe care-l văzuse era „un om alb".

Potrivit spuselor mamei sale, înainte ca Euins să-şi fi făcut depoziţia în faţa comisiei, familia a primit telefoane de ameninţare. Cînd a compărut în faţa Comisiei, Euins a declarat că în biroul şerifului el nu spusese că omul de la fereastră era alb: „Ei trebuie să fi făcut o greşeală, deoarece le-am spus că am văzut o pată albă pe capul acelui om". El s-a arătat însă dispus să-şi modifice declaraţia ini-

[1] În conferinţe publice pe care le-am ţinut înainte de a fi fost publicat Raportul am arătat că poliţia din Dallas avea cunoştinţă de existenţa acestei martore la uciderea lui Tippit şi că încercase să o convingă să nu depună mărturie. Comisia a răspuns în capitolul „Speculaţii şi zvonuri": „Dintre martorii la omorîrea lui Tippit, singura femeie cunoscută Comisiei este Helen Markham. F.B.I.-ul nu a interogat niciodată vreo altă femeie care a asistat la comiterea crimei şi nu a primit nici o informaţie privind existenţa vreunei asemenea martore". Ultima remarcă este inexactă, după cum reiese dintr-o scrisoare adresată de Hoover lui Rankin, datată 21 august 1964. Într-adevăr, F.B.I.-ul trimisese comisiei „două benzi originale" şi „două copii" ale unei stenograme după o emisiune de radio în care discutasem despre „existenţa unui asemenea martor". Comisia a încercat în felul acesta să demonstreze că poliţia din Dallas nu intenţionase să prevină un martor să nu depună mărturie în faţa autorităţilor federale, afirmînd că martorul în cauză nu fusese interogat de F.B.I. Lipsa de interes manifestată de F.B.I. era, firească, cauza plîngerii. Comisia s-a abţinut şi ea să o interogheze pe doamna Clemons, dînd deci dovadă de o egală lipsă de interes ca şi poliţia federală.

ţială şi a spus Comisiei că nu mai ştie dacă omul era alb sau negru.

La 27 iunie 1964, Helen Markham a fost vizitată de oameni care anchetau cazul pe cont propriu. Ea a refuzat să vorbească cu ei, dar băiatul ei, William Markham, a consimţit. Ulterior, el a comunicat F.B.I.-ului că-i informase pe aceşti oameni că mama sa „a minţit în multe ocazii, chiar şi pe membrii propriei sale familii". Trei zile mai tîrziu, poliţia din Dallas a arestat pe un alt fiu al doamnei Markham. El a fost rănit „în timp ce încerca să evadeze" de la poliţie — a explicat Comisia. Reluînd declaraţia oficială a poliţiei, Raportul a adăugat că el a căzut de la o fereastră „pe un drum din beton, de la o înălţime de aproape şapte metri". După ce s-a însănătoşit a fost trimis la penitenciarul comitatului Dallas.

George Senator, prieten intim şi coleg de cameră al lui Ruby, a declarat în depoziţia sa că la 24 noiembrie se afla la „Eatwell Cafe" [1] în centrul Dallas-ului, cînd o chelneriţă a anunţat că Oswald fusese împuşcat. Deşi în acel moment nu se ştia că Ruby era asasinul, Senator a declarat în depoziţia sa: „Cînd am auzit asta, am chemat avocatul. Voiam să-i comunic ştirea". Wilfred James (Jim) Martin, „avocatul", nu era acasă. Senator a mai rămas la restaurant cîteva minute.

Senator: Puţin după aceea, aceeaşi fată, aceeaşi chelneriţă a strigat că omul — ea nu a pronunţat bine numele „Carusel", dar într-un fel am înţeles ce-a vrut să spună — a strigat că Jack Ruby l-a omorît pe Oswald. Asta a spus ea mai tîrziu.

Întrebare: Cît timp mai tîrziu?

Senator: Aş zice cam cinci minute.

Întrebare: Asta s-a întîmplat după ce l-aţi chemat pe Martin la telefon?

[1] Senator a spus că el era un client permanent al cafenelei „Eatwell" şi că şi Ruby fusese acolo „deseori". Doamna Markham era chelneriţă la „Eatwell".

Senator: Da, după ce-l chemasem pe Martin... L-am chemat pe Jim fiindcă-l cunoșteam pe Jim și Jim era avocat.

Întrebare: V-ați gîndit să-i telefonați lui Jim înainte de a ști cine l-a împușcat pe Lee Oswald?

Senator: Da.

Întrebare: Știați cumva atunci cînd ați încercat să-i telefonați lui Martin că vinovatul era cineva avînd o legătură cu localul de noapte „Carusel"?

Senator: Vreți să spuneți Jack Ruby, colegul meu de cameră?

Întrebare: Da. Dumneavoastră spuneți că după ce l-ați chemat pe Martin la telefon ați aflat că Jack Ruby era acela care-l împușcase pe Oswald, dar, după cîte am înțeles, ați spus că între momentul în care ați aflat că Oswald a fost împușcat și momentul cînd ați aflat că Ruby era autorul crimei, ați auzit că ar fi fost cineva de la localul de noapte „Carusel".

Senator: Nu, n-am spus așa ceva.

Întrebare: N-ați spus?

Senator: Nu!

Întrebare: Așadar, cînd l-ați chemat pe domnul Martin la telefon nu aveați idee cine l-a împușcat pe Oswald?

Senator: L-am chemat fiindcă era o noutate, ceva ce se petrecuse în oraș. De aia l-am chemat pe Jim.

Consilierul nu părea dispus să accepte faptul că chiar înainte de a ști că Ruby era implicat în cele întîmplate, Senator îi telefonase unui avocat care ulterior l-a apărat pe acesta.

După ce a aflat că Ruby este amestecat în povestea aceasta, Senator a părăsit „Eatwell" și s-a dus cu mașina la locuința lui Martin. Amîndoi s-au dus apoi la poliție, unde Senator a fost supus unui interogatoriu, iar Martin a vorbit cu Ruby, prevenindu-l „să nu facă nici o declarație și să nu stea de vorbă cu nimeni despre această chestiune fără a-i cere avizul".

La poliție, un agent al F.B.I.-ului l-a interogat îndelung

pe Senator şi apoi a întocmit un raport dactilografiat pe cinci pagini despre întrevedere. Deşi un anchetator ar fi trebuit să fie curios să descopere de ce îi telefonase Senator lui Martin înainte de a fi fost informat că Ruby era asasinul, agentul F.B.I.-ului nu s-a gîndit evident la acest lucru.

El a apreciat că a ajuns acolo [la „Eatwell"] în jurul orei 11,30, şi cînd a intrat pe uşă a auzit-o pe una din chelneriţe spunînd că Oswald fusese împuşcat. Îşi aminteşte că a întrebat-o pe chelneriţă: „Cine l-a împuşcat?" şi că aceasta i-a răspuns că nu ştie. Puţin mai tîrziu chelneriţa i-a spus lui Senator că Oswald fusese împuşcat de patronul unei taverne din localitate şi curînd după aceea a aflat că numele individului era Jack Ruby. El a spus că a fost uluit şi nu ştia ce să facă, dar după scurt timp s-a dus la telefon şi l-a chemat pe Jim Martin, domiciliat în Gladiolus Street, Dallas, un avocat pe care-l cunoştea. A spus că avocatul nu era acasă, aşa încît s-a urcat în maşină şi s-a dus la locuinţa acestuia pentru a-l aştepta.

Plasînd telefonul pe care Senator l-a dat lui Martin după ce aflase, chipurile, că Ruby era implicat în crimă, F.B.I.-ul a rezolvat pentru moment chestiunea.

Comisia a rezumat acest episod în următoarele cuvinte: Reacţia generală a lui Senator la uciderea lui Oswald nu a fost aceea a unei persoane care încearcă să-şi ascundă vinovăţia. Puţin înainte de a se afla că Ruby era asasinul lui Oswald, Senator era la restaurantul „Eatwell" din centrul Dallasului. După ce a aflat că Ruby era autorul crimei, Senator a exclamat: „Dumnezeule!" — ceea ce părea să fie expresia unei sincere surprinderi. El a alergat apoi la telefon, s-a întors să-şi bea în grabă cafeaua şi a plecat repede.

În sprijinul concluziei sale că Senator i-a telefonat lui Martin abia după ce a fost informat că Ruby era autorul crimei, Comisia a invocat ca sursă acelaşi raport al F.B.I.-ului pe care în depoziţia sa Senator l-a infirmat categoric de cîteva ori. Aşadar, F.B.I.-ul a denaturat cuvintele lui Sena-

tor. Apoi consilierul Comisiei a insistat că, „după cîte am înțeles", Senator voia să spună altceva decît ceea ce spusese. Tot restul eșuînd, Comisia a camuflat faptele, revenind la documentul discreditat și trăgînd după aceea concluzia că totul părea să fie complet nevinovat.

Depoziția lui Senator ridica probleme care se cereau cercetate. Faptul că F.B.I.-ul, consilierul Comisiei și, în cele din urmă, Comisia însăși s-au dovedit a fi foarte puțin exigenți nu poate fi pus la îndoială. Analiza completă a faptelor ar putea totuși să arate că acțiunile lui Senator erau într-adevăr atît de nevinovate pe cît a căutat Comisia să le prezinte. O asemenea analiză nu va putea însă să absolve de vină nici F.B.I.-ul și nici Comisia.

În seara de 24 noiembrie, Senator și Martin s-au întîlnit în apartamentul lui Ruby cu trei oameni: Tom Howard, unul dintre avocații lui Ruby, James F. Koethe, redactor la ziarul „The Dallas Times Herald", și Bill Hunter, reporter la „Long Beach Independent Press Telegram". Nici unul dintre aceștia trei nu mai este astăzi în viață. La 23 aprilie 1964, Hunter a fost împușcat mortal într-o secție de poliție din California. La 21 septembrie 1964, Koethe a fost ucis la Dallas în apartamentul său. Iar la 27 martie 1965, Howard a murit la Dallas în urma unui atac de cord.

În seara de 24 noiembrie, Senator era efectiv „copleșit de frică" — și-a adus Martin aminte mai tîrziu. După întîlnire, lui Senator i-a fost teamă să rămînă în apartamentul în care locuise cu Ruby. El și-a petrecut noaptea în locuința lui Martin. Martin a declarat F.B.I.-ului că teama era „unul din principalele motive pentru care Senator a părăsit Dallasul".

Martin a spus unui reporter din Texas că nu-și amintește nimic din ceea ce se vorbise la întîlnire. El a declarat F.B.I.-ului că a fost „înmărmurit" aflînd de asasinat și că evenimentele din zilele următoare s-au „estompat" în memoria sa. F.B.I.-ul l-a interogat timp de trei zile. Raportul întocmit de F.B.I. înclină să confirme această stare a memoriei lui Martin, deoarece în el nu poate fi găsită nici o referire la întîlnire. În raportul ei, Comisia nu pomenește nici ea despre întîlnire, iar numele celor doi reporteri decedați nu figurează în indicele de nume.

În cursul celei de-a șasea și a șaptea călătorii făcute de mine la Dallas am luat — pentru un film documentar — o serie de interviuri unor martori ale căror depoziții diferau de concluziile Comisiei în privința numărului de focuri trase, a proveniență impușcăturilor, a asasinării polițistului Tippit, a prezenței lui Ruby în Piața Dealey și la Parkland Hospital la 22 noiembrie, în privința legăturii lui Ruby cu Tippit și a felului cum a pătruns el la 24 noiembrie în subsolul păzit al închisorii. Declarațiile acestor martori mi-au îngăduit să-mi dau seama de efectul ce l-au avut asupra lor evenimentele petrecute în intervalul care s-a scurs.

Jean Hill mi-a spus că după ce vorbise prima dată cu mine în februarie 1964, „F.B.I.-ul a stat aici zile întregi. Practic, se mutaseră aici. Nu le plăcea de loc ce le spusesem că am văzut și am auzit atunci cînd a fost asasinat președintele". Ea a refuzat să aibă cu mine o întrevedere filmată, declarînd: „De doi ani spun adevărul, dar am doi copii de întreținut și sînt profesoară la o școală de stat. Directorul mi-a spus că aș face mai bine să nu mai vorbesc despre asasinat și, pur și simplu, nu vreau să mai trec prin cîte am trecut. Nu pot da crezare Raportului Warren. Știu că totul e minciună, căci eram acolo cînd s-a întîmplat, dar nu pot să mai vorbesc despre asta fiindcă nu mai vreau ca F.B.I.-ul să fie tot timpul aici și vreau să continui să fiu profesoară aici. Sper că n-o să mă considerați lașă, dar nu mai pot să vorbesc despre această chestiune".

Cînd am stat de vorbă cu Domingo Benavides, el a acceptat să-i iau un interviu filmat, dar după aceea n-a venit la întîlnire, poate în urma unui sfat primit de la poliția din Dallas. Mai tîrziu, în aceeași zi, doi detectivi, care au spus că vorbiseră cu Benavides, s-au prezentat la mine și mi-au comunicat intenția lor de a cerceta de ce țin așa de mult să stau de vorbă cu martorul.

S. M. Holland mi-a declarat că-și dă seama că ceea ce ar spune într-o convorbire filmată ar putea duce la concedierea sa de la serviciu. A fost totuși de acord să aibă întrevederea cerută, explicînd: „Cînd va veni timpul ca un ameri-

can să nu poată spune adevărul pentru că guvernul nu-l spune, atunci va veni şi timpul să le dăm indienilor ţara înapoi — dacă o să vrea s-o mai ia".

Deşi mi-a vorbit despre eforturile depuse de poliţie pentru a-l face să tacă, Harold Williams a fost şi el de acord ca declaraţia sa să fie înregistrată pe bandă de magnetofon. El mi-a spus: „Ei bine, se zice că sîntem o ţară liberă. Să sperăm că e aşa".

Aceşti martori, ca şi alţii cu care am vorbit, şi-au exprimat îngrijorarea în legătură cu faptul că autorităţile ar putea să nu fie de acord cu comentariile făcute de ei, precum şi cu faptul că ar putea avea neplăceri într-alt mod. Cu toate acestea, mulţi nu au vrut să păstreze tăcerea. Într-un înţeles foarte real, ei sînt singurii eroi ai tragediei. E cu neputinţă să nu-ţi pui întrebarea ce efect a putut avea asupra unor oameni mai puţin curajoşi faptul că poziţia guvernului a fost într-una dată publicităţii într-un stadiu timpuriu, şi cu atît mai mult cu cît a avut sprijinul aproape unanim al presei, sprijin ce a luat adesea forma unei înfierări a celor ce încercau să susţină o părere diferită.

23. Depoziţia doamnei Nancy Perrin Rich

Comisia nu a publicat în Raportul ei nici un cuvînt din depoziţia făcută de Nancy Perrin Rich. Depoziţia ei era însă deosebit de revelatoare şi de importantă. Doamna Rich a spus deschis consilierului Comisiei că în ultimii doi ani dusese o viaţă agitată şi dezordonată şi că o parte din acest timp fusese bufetieră la „Carusel". Cele relatate despre experienţa ei cu Ruby vădesc amestecul lui Ruby în chestiuni de politică internaţională şi relaţiile lui cu autorităţile din Dallas — şi, poate, cu cele federale —, în orice

caz prezintă un tablou care diferă substanțial de cel înfățișat de Comisie.

Fostul soț al doamnei Rich, Robert Perrin, decedat, fusese negustor de arme în timpul războiului civil din Spania. Perrin îi spusese soției sale că „transporta arme pe un vas mic". „Transporta arme — unde? — a întrebat consilierul. — „În Spania, pentru Franco" — a răspuns doamna Rich.

Ea a arătat că Perrin o părăsise în luna mai 1962. Avea unele motive să creadă că plecase la Dallas și a chemat poliția din Dallas la telefon pentru a încerca să-l găsească. Cam o săptămînă mai tîrziu a plecat la Dallas.

„Îndată ce am ajuns în Dallas, m-am dus, firește, direct la poliție" — a spus doamna Rich. Un polițist a fost trimis cu mașina poliției la autogară să-i aducă bagajele. Deși era 3 noaptea, poliția s-a străduit să descopere pe un prieten al doamnei Rich, sunînd la cîteva case și, în cele din urmă, a găsit pentru ea o odaie într-o casă din Dallas unde se închiriau camere mobilate.

Rich: A doua zi ei au trimis după mine și m-au ajutat să-mi găsesc un serviciu.

Întrebare: Ce înțelegeți prin „ei"?

Rich: Înțeleg poliția din Dallas.

Întrebare: Cine anume de la poliție?

Rich: Nu-mi amintesc exact cine i-a trimis. Zău, nu-mi pot aduce aminte numele tipului. Nu cred că mai e acolo, după cîte-mi dau seama.

Întrebare: În orice caz, cineva de la poliție a venit a doua zi să vă ia?

Rich: Da. Mai tîrziu un oarecare domn Paul Rayburn, detectiv, tînăr, a venit să mă ia împreună cu colegul lui, detectivul House. Am reușit pînă la urmă să găsim o locuință, iar Paul a spus că are un prieten și m-a întrebat dacă am vreo idee despre meseria de bufetieră; i-am spus că da.

O atitudine atît de amabilă dă de bănuit că Robert Per-

rin era cunoscut poliției din Dallas. El a sosit la Dallas în iulie 1962 și cei doi soți s-au împăcat.

Doamna Rich căuta un serviciu, pe care, a spus ea, poliția din Dallas, prin numeroasele ei legături, a ajutat-o să-l găsească. Un detectiv a dus-o pe doamna Rich la „Carusel" și Ruby a angajat-o. La „Carusel" doamna Rich a făcut mai amplă cunoștință cu polițiștii din Dallas. Referindu-se la posibilitatea ca Ruby să fi pătruns la 24 noiembrie în subsolul clădirii tribunalului dîndu-se drept reporter, doamna Rich a declarat în mod spontan consilierului Comisiei cele ce urmează :

Rich : Cine a declarat așa ceva e sau mincinos, sau idiot.

Întrebare : De ce ?

Rich : Este exclus ca Jack Ruby să se plimbe prin Dallas și să fie luat drept reporter la un ziar, mai ales de poliție. Așa ceva e imposibil de conceput.

Întrebare : Aceasta este părerea dumneavoastră ?

Rich : Nu e părerea mea personală. Este un fapt.

Întrebare : Bine, dar pe ce vă bizuiți ?

Rich : Pentru dumnezeu, nu cred să existe un singur polițist în Dallas care să nu-l cunoască pe Jack Ruby ! Practic, locuia la poliție. Iar polițiștii locuiau în localul lui. Pînă și cel din urmă sergent de stradă... Ruby era pur și simplu fanatic în această privință.

Întrebare : Cînd spuneți „pînă și cel din urmă sergent de stradă", ce înțelegeți prin asta ?

Rich : Toți, de la sergentul de stradă în uniformă și pînă la — cred — oricine, cu excepția căpitanului Fritz, obișnuiau să vină acolo și toți îl cunoșteau personal. Ruby locuia practic la poliție. Nu vreau să spun că nu-l cunoștea și căpitanul Fritz. Spun că el n-a fost — că eu nu l-am văzut niciodată la „Carusel". Cred că a fost întotdeauna oarecum mai presus de asemenea lucruri.

Întrebare : Ați văzut acolo alți polițiști cu grade superioare ?

Rich : Da, am văzut.

Doamna Rich a spus consilierului Comisiei de ce a plecat din serviciul lui Ruby:

Întrebare: Vreţi să spuneţi că el [Ruby] v-a brutalizat?

Rich: Vreau să spun că m-a trîntit de bar şi mi-a făcut o vînătaie pe braţ, şi dacă Bud King şi unul din dansatori nu m-ar fi reţinut, l-aş fi omorît.

Întrebare: Care era motivul certei?

Rich: Paharele de la bar nu erau destul de curate pentru gustul lui şi eu nu le turnam clienţilor destul de repede de băut.

Întrebare: Şi de aceea v-a făcut mustrări?

Rich: Da.

Întrebare: Iar asta includea şi brutalizarea?

Rich: Exact. Şi nu m-au lăsat să-l dau în judecată pentru acte de violenţă.

Întrebare: Cine nu v-a lăsat?

Rich: Poliţia. M-am dus acolo să mă informez şi am ajuns pînă la domnul Douglas — cred că el era —, e un fel de procuror cred, lucrează în biroul procurorului districtual. Nu-mi amintesc ce funcţie are. Nu-mi aduc aminte numele lui de familie. Voiam să-l dau pe Ruby în judecată. Şi nu m-au lăsat. Mi s-a spus că dacă o fac, n-am să cîştig niciodată şi am să dau de mai mult bucluc decît îmi închipui.

Întrebare: Cine v-a spus asta?

Rich: Poliţia din Dallas!

După ce a părăsit serviciul şi a încercat să-l dea pe Ruby în judecată pentru violenţă, bunele relaţii ale doamnei Rich cu poliţia au luat sfîrşit. După cum spune ea, a fost arestată de două ori şi reţinută la poliţie. Iar după ce a fost sfătuită să renunţe la ideea de a-l da pe Ruby în judecată, a fost eliberată.

Întrebare: Dar aţi fost arestată?

Rich: Da. O dată am stat la închisoare două sau trei ore, iar altă dată cinci ore, fiindcă ei nu-l puteau găsi pe Sy [avocatul ei], care juca golf.

Întrebare: Vi s-a spus de ce ați fost arestată?

Rich: Am fost arestată ca să fiu anchetată pentru vagabondaj, stupefiante.

Întrebare: Pentru ce?

Rich: Pentru vagabondaj, stupefiante, prostituție și tot ce mai puteau să născocească. Acest lucru s-a întîmplat la puțin timp după ce-l amenințasem pe Ruby că vreau să-l dau în judecată. Mi s-a spus că dacă nu ascult de sfatul poliției, s-ar putea să găsesc aerul din afara orașului Dallas mai pe gustul meu.

Cea mai uimitoare și totodată tulburătoare depoziție făcută de doamna Rich privea trei reuniuni particulare din Dallas, la care asistase și ea.

Rich: La prima reuniune au fost de față patru persoane. Erau acolo un colonel sau locotenent-colonel, nu-mi aduc exact aminte. Am uitat și dacă era din aviație sau din armată. Mi se pare că era din armată. Și mi se pare că era ofițer activ. Apoi mai era soțul meu, domnul Perrin, eu și unul Dave, dar nu-mi amintesc numele lui de familie. Dave C. — Cred că era Cole, dar nu sînt sigură. Dave venise la soțul meu cu o propunere...

Întrebare: Erau numai patru persoane de față?

Rich: Lăsați-mă să termin ce am de spus despre Dave. Era barman la „University Club", de pe strada Commerce din Dallas. L-am cunoscut, și mai tîrziu l-a cunoscut și soțul meu. Știți, la început totul mi s-a părut în regulă. Căutau pe cineva care să poată conduce un vas — cineva care să cunoască Cuba, și soțul meu a pretins că el poate. Nu știu dacă e adevărat. Știu că se pricepea la vase. Aveau de gînd să scoată refugiați din Cuba și să-i aducă la Miami. Toate erau foarte bune, fiindcă pe vremea aia toată lumea știa ce era cu Castro, ca să spun așa. Mi-am zis, sigur, de ce nu? Zece mii de dolari! Am zis că e foarte bine.

Întrebare: Trebuie să înțeleg din ceea ce-mi spuneți că,

împreună cu soțul dumneavoastră, urma să primiți zece mii de dolari pentru serviciile dumneavoastră?

Rich: Știți, eu eram numai întîmplător acolo.

Întrebare: Nu, aș vrea să știu.

Rich: Vă spun că mă aflam întîmplător acolo. Soțul meu era cel în cauză.

Întrebare: Soțul dumneavoastră urma să primească zece mii de dolari?

Rich: Da.

Întrebare: Cine i-a spus-o?

Rich: Colonelul!

Doamna Rich a descris clădirea în care avusese loc întîlnirea, precum și interiorul apartamentului și mobilierul. Apoi i-au fost cerute și alte amănunte despre reuniune.

Întrebare: Dacă nu mă înșel, ați spus că v-ați dus acolo seara.

Rich: Da.

Întrebare: Cam pe la ce oră?

Rich: Era după ce se întunecase, probabil la 9.

Întrebare: Vă amintiți cît timp a durat drumul cu mașina de la locuința dumneavoastră și pînă acolo?

Rich: Nu. Nu-mi amintesc.

Întrebare: Cum ați ajuns acolo?

Rich: Cu mașina lui Dave. V-am spus că erau acolo patru persoane. Trebuia să număr mai bine — el era cu o fată. Ea n-avea nici un fel de amestec. Nu era decît o fată pe care o luase cu el pentru seara aia. Ea n-a luat parte la discuție. De fapt, cred că a rămas în mașină.

Întrebare: Cît timp ați stat acolo?

Rich: Oh, cam o jumătate de oră, trei sferturi — cel mult o oră!

Întrebare: Care era tema discuției?

Rich: Încercau să se tragă unul pe altul de limbă. Eu nu făceam decît să șed acolo și să-i ascult. Tema generală

era că urma să primim un vas și colonelul urma să primească diferite lucruri, dar în acel moment nu s-a specificat ce fel de lucruri. Și noi urma să mergem să luăm — ei aveau să hotărască de unde să-i luăm —, să luăm fugari cubani și să-i aducem pe coastă, adică la Miami, lucru cu care, vă spun deschis, am fost de acord, fiindcă pe vremea aia, cum vă spun, Castro era ceea ce socotim că este și astăzi, și, sincer vorbind, văzusem țări slab dezvoltate și pe atunci eram de părere că-i o idee bună.

Întrebare: A fost menționată la acea întîlnire suma de zece mii de dolari?

Rich: Da, a fost.

Întrebare: Cine a menționat-o?

Rich: Colonelul. Și părea o sumă fantastică pentru așa ceva. Simțeam eu că ceva nu-i în regulă.

Întrebare: Vreți să spuneți că, după părerea dumneavoastră, erau prea mulți bani pentru o asemenea operație?

Rich: Da. Așa mi se părea.

Întrebare: N-ați exprimat, firește, această părere.

Rich: Nu, n-am spus nimic. Am tăcut din gură.

Întrebare: Și la sfîrșitul acelei întrevederi, cum au rămas lucrurile?

Rich: Că erau mai mulți oameni amestecați, și la o dată ulterioară de care aveam să fim anunțați urma să luăm parte la o altă reuniune.

Doamna Rich a discutat apoi despre participanții la cea de-a doua reuniune.

Întrebare: A avut loc o altă întîlnire?

Rich: Da.

Întrebare: La cît timp după prima?

Rich: Oh, probabil vreo cinci sau șase zile, poate o zi-două mai devreme sau mai tîrziu.

Întrebare: În același loc?

Rich: Da.

Întrebare: Era seara?

Rich: Da, era seara.

Întrebare: Cum ați ajuns de rîndul acesta acolo?

Rich: Am mers cu mașina noastră și l-am luat pe Dave cu noi. În seara aceea Dave, soțul meu și cu mine ne aflam în mașina noastră.

Întrebare: Bine, spuneți-ne ce s-a întîmplat.

Rich: Păi, am ajuns acolo și, cînd am ajuns, am văzut că erau acolo colonelul și o doamnă între două vîrste cu o față ca cioplită în piatră și cu un păr despre care aș spune că era cărunt. Arăta mai degrabă a bărbat. Și mai era...

Întrebare: Știți cum o chema?

Rich: Nu. Au fost rostite tot felul de nume, dar nu mi le mai amintesc. Și mai era acolo un tip cu o mutră de bătăuș, care arăta ca un fost boxer de profesie.

Întrebare: I-ați fost prezentată?

Rich: Am fost prezentată la toată lumea.

Întrebare: Cine mai era acolo?

Rich: Colonelul, femeia, tipul ăla cu mutra de boxer profesionist și încă doi care ședeau într-un colț. Unul din ei avea o piele destul de închisă, ca și cum ar fi fost cubanez sau din America Latină. Pe urmă mai era soțul meu și cu mine.

La această reuniune doamna Rich și soțul ei au fost pentru prima dată informați că vasul pe care urma să-l conducă Perrin nu va fi folosit exclusiv pentru evacuarea fugarilor.

Întrebare: Spuneți-ne ce s-a petrecut la acea reuniune.

Rich: După cîte mi-am putut da seama, mai era o chestie cu planul lor. Și atunci am început și eu să vorbesc și am spus: „Ce-ar fi să discutăm planurile pînă la capăt înainte ca noi — înțelegîndu-l pe soțul meu și pe mine — să ne lansăm în afacerea asta. Aș vrea să știu

în ce ne băgăm! Căci în această chestie, după cum aţi aflat acum, am şi eu un cuvînt de spus". Atunci a ieşit la iveală — bombă! — care era chestia. Urma să luăm de acolo refugiaţi cubanezi, dar în acelaşi timp să introducem în Cuba echipament militar şi puşti Enfield.

Întrebare: Cine a spus asta?

Rich: Cred că primul a spus-o cel cu mutra de latin. Dar colonelul a lămurit lucrurile. Colonelul părea să fie capul şi părea să fie cel care conducea discuţia.

Întrebare: Era în uniformă?

Rich: Da.

Doamna Rich a descris aspectul colonelului, arătînd cu aproximaţie vîrsta şi statura lui, precum şi faptul că era chel. Potrivit spuselor doamnei Rich, colonelul a zis la un moment dat: „Noi am adus materialele de la bază în ultimele trei luni, pregătindu-ne în acest scop". Se referea la „echipament militar" şi ea a explicat: „După cît mi-am dat seama, presupun că era vorba de arme mici sau de explozive etc."

Întrebare: A reieşit deci la reuniune că planul urmărea două scopuri: unul era să se introducă arme şi celălalt să se scoată de acolo refugiaţi.

Rich: Da, să facă bani în ambele feluri. Atunci mi-a devenit limpede ca lumina zilei de ce urma să i se plătească celui ce conducea vasul o sumă atît de mare.

Doamna Rich a pretins atunci 25 000 de dolari pentru această misiune primejdioasă. Ea a spus: „A rămas ca şefii cei mari să hotărască. În cursul acelei reuniuni am avut cel mai mare şoc din viaţa mea. După cît se pare, aveau dificultăţi cu aducerea banilor". Soluţionarea dificultăţilor lor a venit din partea aşa-numitului „om cu geantă" — sau poate era omul de legătură care urma să aducă banii la reuniune.

Rich: Şedeam acolo. S-a bătut la uşă şi cine credeţi că a intrat? Bunul meu prieten Jack Ruby! Am rămas ca trăsnită!

Întrebare: Asta era la cea de-a doua întîlnire?

Rich: Da.

Întrebare: Ce v-a lăsat impresia că ceva nu era în regulă cu banii?

Rich: Oh, numai ceea ce discutau ei. Știți, mai întîi, atunci cînd am spus că noi — cîțiva dintre noi — urmau să meargă în Mexic să aranjeze treaba cu pușlile, ei au zis: „Păi, să vedeți, nu puteți pleca mîine", și au schimbat vorba. Cuvinte evazive de felul ăsta m-au făcut să cred că poate n-aveau bani. Și atunci a intrat Ruby și toată lumea, știți, era numai zîmbete — de parcă ar fi apărut mîntuitorul sau așa ceva. Iar el mi-a aruncat o privire — și eu i-am aruncat o privire și ne-am fixat unul pe altul, dar n-am scos nici un cuvînt. Nu știu dacă l-ați întîlnit vreodată pe acest om. Are un aer nervos și în seara aia părea și mai nervos ca de obicei. A dat buzna înăuntru și colonelul s-a grăbit să se ducă cu el în bucătărie sau în dormitor — nu știu sigur unde.

Doamna Rich nu știe ce tranzacție a avut loc în cealaltă încăpere, dar a spus că atunci cînd Ruby a ieșit din odaie cu colonelul „a observat o umflătură destul de mare, cam în locul unde se ține de obicei portofelul".

Întrebare: Am înțeles. Și ce s-a mai întîmplat?

Rich: Păi, au ieșit și pe urmă s-au întors și umflătura dispăruse și fiecare era într-adevăr fericit și deodată toți păreau fericiți. Așa încît impresia mea a fost că Ruby adusese banii.

Întrebare: Au plecat apoi din apartament?

Rich: Ruby a plecat. N-a rămas. N-a stat acolo decît cel mult cincisprezece minute.

Întrebare: Spuneți că dintr-o dată umflătura a dispărut?

Rich: Umflătura de la haina lui Ruby dispăruse cînd a plecat.

Întrebare: Cînd a ieșit din cameră?

Rich: Cînd a ieşit din apartament.

Întrebare: Vreau să zic, ce-a făcut din momentul cînd a intrat pînă cînd a plecat?

Rich: A intrat şi a salutat pe toată lumea, cu excepţia mea şi a soţului meu. El şi cu colonelul s-au repezit în bucătărie sau în dormitor — am uitat unde. Au stat acolo cam zece minute, am auzit cîteva cuvinte spuse mai tare, dar pe care nu le-am putut distinge. Închiseseră uşa. Cînd au ieşit, toată lumea părea uşurată. Şi Ruby a plecat imediat.

Întrebare: Şi nu v-a spus nimic?

Rich: Nu.

Întrebare: Spuneţi că banii sosiseră?

Rich: Da.

Întrebare: I-aţi căpătat?

Rich: Nu. Mai întîi trebuiau să-l plătească pe tipul ăla de boxer şi pe unul din latini, care urmau să se ducă în Mexic să cumpere şi să plătească puştile. Pînă să fi venit Ruby, nu puteau pleca — dar de îndată ce a plecat Ruby, gata, a doua zi de dimineaţă erau deja în avion, ca să zic aşa.

Consilierul a întrebat-o pe doamna Rich: „A arătat el prin ceva, a făcut vreun semn că v-a recunoscut?" Ea a răspuns: „Da, s-a uitat fix la mine şi eu m-am uitat fix la el, ca şi cum fiecare ar fi vrut să-i spună celuilalt: ce naiba cauţi şi tu aici?"

La cea de-a treia întîlnire era prezentă o persoană despre care doamna Rich crede că avea legături cu diverşi gangsteri. În acel moment, deşi oferta colonelului fusese ridicată la 15 000 de dolari, doamna Rich şi soţul ei s-au retras din combinaţie.

Rich: Am mirosit ceva şi n-am mai vrut să ne băgăm în afacerea asta.

Întrebare: Şi ce era acel ceva?

Rich: Mutre de criminali, să zicem.

Doamna Rich declarase că omul care l-a introdus pe soțul ei în acest grup se numea Dave și că inițiala numelui său de familie era C. După cum se poate deduce din întrebările puse de consilier doamnei Rich, Comisia cunoștea evident identitatea lui Dave C. înainte ca doamna Rich să-și fi făcut depoziția.

Întrebare: Ați mai auzit de acest om, de Dave, după ce ați părăsit orașul Dallas?

Rich: Nu.

Întrebare: Vă spune ceva numele de Dave Cherry?

Rich: Ăsta e! Mi-am stors creierii să-mi aduc aminte numele ăsta. Un tip foarte bine — părul tăiat scurt, tînăr, un adevărat tip de student.

Comisia se afla în posesia unui rezumat al F.B.I.-ului despre o convorbire cu Cherry, dar Cherry nu a fost chemat ca martor. Doamna Rich a declarat în depoziția ei că „Eddie Brawner și Youngblood" fuseseră prieteni ai soțului ei decedat pe vremea cînd acesta locuia la Dallas. „Eddie Brawner v-ar putea spune probabil mai multe despre aceste chestiuni decît mine", a adăugat ea, „deoarece soțul meu a vorbit cu el și voia să-l ia cu dînsul pe vas". Ea l-a descris pe Brawner ca „fiind un om de circa patruzeci de ani, locuind la Grand Prairie, Texas, căsătorit cu Mary Brawner și tată a trei sau patru copii". Dar Brawner nu a fost convocat de Comisie. Singurul Youngblood chemat a fost Rufus Youngblood de la serviciul secret, care, se înțelege, nu a fost întrebat despre afacerea cu armele pentru Cuba.

Deși nu i-a interogat pe martorii în cauză indicați de doamna Rich, Comisia a respins depoziția ei cu următoarele cuvinte: „Nu s-a găsit nici un temei pentru zvonurile potrivit cărora Ruby ar fi fost amestecat în acțiuni pro sau anticastriste".

La 18 aprilie 1966 am stat de vorbă cu doamna Rich la Lewiston, Maine. În timpul convorbirii noastre filmate și înregistrate pe bandă de magnetofon am întrebat-o dacă transcrierea audierii ei, publicată de Comisie, redă integral depoziția făcută de ea la Washington.

Rich : Ştiţi, şi la a doua reuniune despre care s-a relatat în Raportul Comisiei Warren — am citit doar depoziţia pe care am făcut-o în faţa Comisiei Warren şi nu există în ea nici o menţiune despre acest lucru — am spus domnului [Leon D.] Hubert şi domnului [Burt W.] Griffin [consilieri ai Comisiei] că în clădirea în care se afla apartamentul, într-o mică magazie din afara clădirii, în fund, era un depozit clandestin de arme militare. De fapt, a fost prima dată în viaţă cînd am ţinut în mînă o grenadă.

Lane : Asta s-a petrecut în cadrul acestor întîlniri ?

Rich : Era la a doua reuniune, cînd am fost duşi afară din cauză că — dar lăsaţi-mă să revin puţin la ceea ce s-a întîmplat. Am vrut să mă asigur că lucrurile erau serioase. Ei au spus : „Bine, atunci vino cu noi în spatele casei". Cred că astea au fost cuvintele colonelului. Aşa că ne-am dus cu toţii în dosul casei şi, dumnezeule, credeam că am nimerit într-un depozit cu armament militar. Erau acolo puşti, o puşcă automată Browning rămasă de la al doilea război mondial, uzată, şi mai erau grenade de mînă. Erau acolo un fel de torpile de uscat, erau mine de uscat — aş zice cam o jumătate de duzină de mine şi, ce să vă spun, trebuie să fi fost cam vreo douăzeci sau treizeci de lăzi cu grenade de mînă. Şi presupun — de fapt e mai mult decît o presupunere, fiindcă din ce s-a spus am rămas cu impresia că erau furate de la bazele armatei de uscat a S.U.A. sau de la baze ale forţelor aeriene.

Lane : Aţi comunicat această informaţie Comisiei Warren cînd aţi depus mărturie la 2 iunie 1964 ?

Rich : Da, dar după cît se pare au preferat să nu ţină seama de ea... Pot afirma că în momentul în care am comunicat-o, s-a spus să fie ştearsă din procesul-verbal... nu credeam că va exista [o menţiune în procesul-verbal], dat fiind că domnul Griffin a spus : „Şterge asta din procesul-verbal" — citez.

24. Raportul preliminar

Depoziția doamnei Rich despre legăturile lui Ruby cu poliția din Dallas a fost confirmată de numeroase alte declarații conținute în documentele Comisiei. Pentru o operație atît de clandestină ca strecurarea de arme în Cuba și evacuarea unor refugiați ar fi fost însă de așteptat să nu se găsească decît extrem de greu o confirmare, dacă în general s-ar fi putut găsi. A fost totuși posibil să se dovedească, măcar în parte, că Ruby se îndeletnicea cu asemenea acțiuni.

Ruby a declarat în depoziția sa că pentru el era probabil prea tîrziu să mai dea informații Comisiei : prea mult întîrziase ea cu luarea depoziției sale. Alta ar fi putut fi situația, a spus el, dacă i s-ar fi permis să depună mărturie cu șase luni înainte. La 21 decembrie 1963, cu aproximativ șase luni înainte de a fi compărut în fața Comisiei, Ruby a dat însă unor agenți ai F.B.I.-ului anumite informații care în acest context ar fi putut fi importante. El a spus F.B.I.-ului că chemase la telefon o persoană din vecinătatea orașului Houston, Texas, care, după cum auzise, se ocupa cu „transportul de arme pentru Castro". Ruby le spusese agenților că „se gîndea să scoată un ban" vînzînd „jeep-uri sau alt echipament similar" persoanelor „interesate în a le importa în Cuba".

La 25 februarie 1958 a fost arestat Robert R. McKeown, care, la 24 octombrie 1958, a fost condamnat de tribunalul federal districtual din Houston la 60 de zile închisoare și o amendă de 500 de dolari pentru conspirație avînd drept scop introducerea de arme prin contrabandă în Cuba. La 24 ianuarie 1964 un agent al F.B.I.-ului l-a interogat pe McKeown și acesta a confirmat că fusese condamnat la închisoare pentru delictul de mai sus. În aprilie 1959, Fidel Castro vizitase Houston pentru scurt timp și — după cum a scris ziarul „Houston Chronicle" — el a spus că dacă McKeown ar veni în Cuba i s-ar da un post în administrație sau poate anumite privilegii. O fotografie a lui McKeown cu Castro,

pe care-l cunoscuse personal, a fost publicată în numeroase ziare, după cum s-au publicat și numeroase comentarii despre activitățile lui McKeown.

Într-un raport al F.B.I.-ului se arată:

> Fidel Castro a preluat conducerea Cubei în jurul datei de 1 ianuarie 1959, ca rezultat al revoluției pe care a condus-o. La circa o săptămînă după aceea, în timp ce McKeown era de serviciu la unul din restaurantele „Drive-In" aparținînd firmei „J and M" din comitatul Harris, Texas, un locțiitor de șerif — Anthony „Boots" Ayo — a venit și a spus că cineva chemase desperat oficiul șerifului districtual din Harris pentru a afla unde-l poate găsi pe McKeown. Ayo nu cunoștea numele celui ce chemase, dar apelul venea din Dallas, Texas, și ultima dată cînd sunase a spus că e o chestie de viață și de moarte. McKeown i-a spus lui Ayo să-i dea persoanei respective numărul de telefon al restaurantului „J and M". Cam la o oră după aceea (20 sau 20,30) cineva l-a chemat pe McKeown la telefon și a spus că se numește „Rubenstein". Apelantul a spus că cheamă din Dallas, Texas, și a arătat că știe că McKeown are influență în Cuba și în special pe lîngă Castro. Apelantul a mai spus că dorea să scoată din Cuba trei persoane deținute acolo de Castro. Spunea că dacă McKeown ar putea obține eliberarea lor, va primi cîte cinci mii de dolari de fiecare persoană. Apelantul a adăugat că banii vor fi plătiți de o persoană din Las Vegas, Nevada.

„Rubenstein" a precizat că el va aranja chestiunea financiară cu persoana din Las Vegas — menționează raportul F.B.I.-ului — „și va lua mai tîrziu din nou contact cu McKeown". „Rubenstein" nu a mai telefonat niciodată, dar raportul F.B.I.-ului consemnează că:

> Cam la trei săptămîni după acest apel telefonic s-a prezentat la restaurantul „Drive-In" al firmei „J and M" un om și a stat de vorbă cu McKeown. Persoana nu s-a legitimat și nici McKeown n-a întrebat-o cum o cheamă. Omul a spus că are de făcut o propunere grație căreia

McKeown ar putea cîştiga 25 000 de dolari. Cînd acesta a manifestat un interes real pentru propunere, ei s-au dus într-o odaie din fundul localului, unde clienţii puteau să bea o bere şi sta de vorbă fără a fi deranjaţi.

Potrivit raportului F.B.I.-ului, omul neidentificat a căzut la învoială să-i plătească lui McKeown 25 000 de dolari pentru o scrisoare de recomandare adresată lui Fidel Castro.

El i-a cerut lui McKeown să-i dea o scrisoare de recomandare către Castro, în care să se arate în mod limpede că purtătorul e un om serios şi de încredere. McKeown a spus că va da bucuros o asemenea scrisoare de recomandare contra unui onorariu de 25 000 de dolari, dar că înainte de a întreprinde ceva trebuie să i se dea cel puţin 5 000 de dolari în numerar.

McKeown a descris F.B.I.-ului persoana în chestiune, iar descrierea se potriveşte cu Ruby. El văzuse multe fotografii ale lui Ruby şi, potrivit raportului F.B.I.-ului:

McKeown a spus că e sigur că acea persoană era de fapt Jack Ruby, omul a cărui fotografie o văzuse recent deseori în ziare.

McKeown spusese că apelul telefonic din Dallas i-a fost adus la cunoştinţă prin oficiul şerifului comitatului Harris. În consecinţă, un agent al F.B.I.-ului a luat contact la 27 ianuarie 1964 cu Anthony J. Ayo, fost agent la oficiul şerifului, iar acesta a confirmat declaraţia lui McKeown.

Ayo şi-a amintit că o dată biroul său a luat contact cu el [Ayo] prin radio, vrînd să ştie cum poate intra în legătură cu McKeown. Ayo a comunicat biroului său că va cerceta personal şi va raporta. Oficiul şerifului comitatului Harris i-a spus lui Ayo prin radio că o perscană din Dallas, Texas, voia neapărat să ia contact telefonic cu McKeown. Lui Ayo nu i s-a comunicat numele persoanei şi nici în ce chestiune voia să vorbească cu McKeown. Ayo s-a dus la restaurantul „Drive-In" al firmei „J and M", i-a comunicat lui McKeown despre apelul telefonic şi McKeown i-a dat numărul de telefon al res-

taurantului, pe care Ayo l-a transmis prin radio oficiului șerifului.

Ayo a mai spus F.B.I.-ului că întotdeauna „îl considerase pe McKeown un om serios".

Singurul reprezentant cunoscut, deși neautorizat, al premierului Castro în Texas a fost chemat la telefon și, după cum se presupune, un reprezentant al forțelor anticastriste s-a întîlnit cu el pentru a discuta despre plecarea celor trei oameni din Cuba. Era oare acest om Jack Ruby, așa cum credea McKeown? Dacă da, atunci cine l-a împuternicit pe Ruby să ducă aceste tratative? Lucra Ruby în ianuarie 1959 pentru altcineva? Comisia nu i-a pus aceste întrebări. Răspunsurile lui ar fi putut însă duce la o întrebare mult mai importantă: A acționat Ruby la 24 noiembrie, cînd l-a ucis pe Lee Harvey Oswald, în numele altcuiva?

Numai Comisia Warren și autoritățile din Dallas aveau acces la Ruby. El a manifestat o dorință aproape febrilă de a spune Comisiei tot ce știa, cu condiția de a i se permite să vorbească în alt loc decît în închisoarea din Dallas. Comisia nu l-a luat însă pe Ruby la Washington și nu i-a pus la Dallas întrebările care ar fi trebuit puse. Accesul nostru la informații importante a fost, cred, zădărnicit prin nepăsarea manifestată de Comisie, iar acum nu mai putem face altceva decît să adunăm și să prezentăm faptele ce pot avea legătură cu problema care ne preocupă.

Ruby a spus Comisiei că în 1959 a plecat la Havana, la invitația lui Lewis J. McWillie — cunoscut organizator de jocuri de noroc [1] —, care i-a plătit biletul de avion și a pe-

[1] La 2 aprilie 1959 poliția din Dallas a primit o scrisoare de la poliția orașului Oklahoma, arătînd că un organizator de jocuri de noroc din Dallas fusese arestat acolo. Asupra lui s-au găsit numeroase numere de telefon ale unor persoane din Dallas și Fort Worth cu care avea legături, printre acestea figurînd numele Lewis J. McWillie și Jack Ruby. Poliția din Oklahoma a cerut poliției din Dallas să identifice aceste persoane, iar poliția din Dallas l-a identificat pe McWillie ca „jucător". La sfîrșitul unei liste incluzînd și numele lui Ruby, poliția din Dallas a notat: „Toate sau cele mai multe dintre persoanele de mai sus sînt jucători notorii sau au legături cu jocurile de noroc". Poliția din Dallas este departe de a fi o sursă ireproșabilă, dar din documente reiese, fără îndoială, justețea afirmației că McWillie organiza jocuri de noroc. Învinuirea că Ruby era cunoscut de poliție ca avînd legături cu organizarea jocurilor de noroc în Dallas se cerea a fi cercetată mai în profunzime. Comisia s-a eschivat de la această obligație, ca și de la multe altele.

trecut cu el multe ore acolo. McWillie era împotriva lui Castro. El a declarat că, „în ce-l privește, a plecat din Havana pentru a evita să fie arestat". McWillie a spus F.B.I.-ului că-l știa pe Ruby ca fiind „bine cunoscut cu aproape toți polițiștii din Dallas". El a mai declarat că Ruby îi trimisese o dată un pistol prin poștă.

Este greu să tragi o concluzie exhaustivă din dovezile disparate adunate de F.B.I., dar strînsele legături pe care Ruby le-a întreținut ani de-a rîndul cu un organizator de jocuri de noroc din Dallas, mai tîrziu din Havana și Las Vegas prezintă interes. Vizita lui Ruby la Havana ca invitat al acestei persoane este de asemenea interesantă, deoarece a avut loc la relativ scurt timp după ce căutase să cumpere contra 25 000 de dolari o scrisoare de recomandare pe lîngă Fidel Castro. S-ar putea ca Ruby să fi reprezentat anumite interese nedate încă în vileag și, dacă este așa, ar fi util să aflăm care anume erau aceste interese.

Potrivit raportului întocmit de F.B.I. despre o convorbire cu Eileen Curry — informatoare a Biroului federal pentru combaterea traficului cu stupefiante —, atunci cînd o altă persoană — „James" — cu care lucra Jack Ruby a încercat să organizeze vînzarea de stupefiante la Dallas, acesta i-a procurat o autorizație pentru a putea face comerț în acest oraș. „Într-un sens, James a primit autorizația de liberă practică comercială prin Jack Ruby din Dallas".

Domnișoara Curry a mai spus F.B.I.-ului că-l cunoștea pe Ruby, că Ruby „manifestase interes pentru ea" și că fusese împreună cu el, în localul lui de noapte după ora închiderii. Ea a declarat că-l văzuse o dată pe James plecînd cu Ruby într-un automobil și că, după ce s-a întors, James i-a spus că „i s-au arătat filme cu diferiți grăniceri, atît mexicani cît și americani", și filme cu diferiți „agenți de stupefiante" și cu „oameni de legătură" în Mexic. „James s-a arătat entuziasmat de ceea ce considera a fi o funcționare extrem de eficientă a comerțului cu stupefiante", a spus ea F.B.I.-ului.

Comisia nu a depus nici un efort real pentru a obține depoziții privind legăturile lui Ruby cu lumea interlopă și cu poliția, deși a consacrat biografiei lui Ruby o anexă de 28 de

pagini. Agenți ai F.B.I.-ului și ai serviciului secret, mergînd pe urmele unor indicații ce le-au parvenit adesea întîmplător, au întocmit o serie de rapoarte, în aparență fără legătură între ele, dar care toate indicau că Ruby slujise drept intermediar între bande de gangsteri și poliție. Ruby nu avea poate fermitatea care se cere unui conspirator implicat în acțiuni delicate, dar legăturile pe care le avea puteau cu siguranță face din el un om capabil de a fi capul unei conspirații.

A acționat Ruby la 24 noiembrie ca agent sau ca conducător ?

S-ar putea ca Ruby să fi fost folosit de un grup care urmărea scopuri politice fie promițîndu-i-se bani, fie datorită faptului că cel ce i s-a adresat era o persoană influentă.

Cuvintele de mai sus nu-mi aparțin. Sînt cuvintele a doi juriști din Comisie. Ele figurează în Raportul preliminar, datat 24 februarie 1964, trimis de Comisia Warren lui Richard Helms, director adjunct pentru planificare al Agenției centrale de investigații. În acest memoriu, intitulat „Jack Ruby — trecut, prieteni și alte informații semnificative", consilierul Comisiei afirma următoarele :

1. „El este cunoscut a fi bătut în mod brutal cel puțin 25 de persoane" ;
2. „Generalizînd, se poate spune că în timpul cît a locuit la Dallas, Ruby a întreținut cu multă grijă relații de prietenie cu polițiști și cu alte persoane oficiale" ;
3. „În același timp el era, dacă nu direct, cel puțin indirect legat de unii membri ai lumii interlope" ;
4. „Circulă de asemenea zvonuri că Ruby ar fi făcut oficiul de intermediar-mituitor între poliția din Dallas și lumea interlopă din Dallas" ;
5. „Ruby își încheia afacerile contra bani peșin, neținînd nici un fel de registre — o indicație serioasă că Ruby era amestecat în operații ilicite" ;
6. „Cînd era în interesul scopurilor pe care le urmărea, el

nu ezita să recurgă la ajutorul unor elemente criminale" ;

7. „În jurul anului 1959 Ruby a început să se intereseze de posibilităţile de a vinde materiale de război unor cubanezi şi de a deschide la Havana un cazinou cu jocuri de noroc" :
8. „Se mai zvoneşte că Ruby s-ar fi întîlnit la Dallas cu un colonel din armata americană (L.N.U.) şi cu anumiţi cubanezi, în scopul de a vinde arme" ;
9. „Un informator al autorităţilor din Chicago care se ocupă de vînzarea de arme către cubanezi anticastrişti a raportat că asemenea cubanezi s-ar afla îndărătul asasinării lui Kennedy" ;
10. „Principala metodă practicată de el pentru a evita urmările judiciare a fost aceea de a se împrieteni cu poliţia, cu persoanele oficiale şi cu alte persoane influente din Dallas".

Raportul preliminar sugera ca Agenţia de investigaţii (C.I.A.) să ia în considerare existenţa unor „legături între Ruby şi alte persoane care puteau fi interesate în asasinarea preşedintelui Kennedy", prin aceste „alte persoane" numărîndu-se şi „cei ce se ocupau cu jocurile de noroc în Las Vegas" şi „poliţia din Dallas". Potrivit raportului preliminar, pe lista „celor mai interesante surse de contact între Ruby şi anumite grupări care urmăreau scopuri politice şi erau interesate în asasinarea preşedintelui Kennedy" figurau, în afară de cunoscutele legături personale ale lui Ruby, doi petrolişti milionari din Dallas şi unul din conducătorii societăţii „John Birch".

Comisia a aşteptat, plină de răbdare, mai bine de două luni un răspuns de la C.I.A., după care Rankin i-a scris lui Helms :

> La acea dată [cu două luni în urmă] v-am cerut să revedeţi acest memoriu şi să transmiteţi Comisiei orice informaţie existentă în dosarele dumneavoastră privind chestiunile tratate în memoriu, precum şi rezultatul oricăror altor cercetări făcute de reprezentanţii dumneavoastră şi pe care le-aţi socoti utile pentru Comisie. După cum ştiţi, Comisia

noastră se apropie de sfîrșitul anchetei. V-am fi recunoscători să aflăm de la dumneavoastră cît mai curînd posibil dacă sînteți în măsură să satisfaceți prezenta solicitare într-un viitor apropiat.

După aproapè patru luni, C.I.A. a răspuns la scrisoarea lui Rankin. Cu această ocazie, într-o comunicare datată din 15 septembrie 1964, C.I.A. n-a arătat decît că „o examinare a dosarelor Agenției centrale de investigații nu a scos la iveală nici o informare referitoare la Jack Ruby sau la activitățile lui. Agenția centrală de investigații nu are nici o indicație că Ruby și Lee Harvey Oswald s-ar fi cunoscut vreodată, că ar fi fost asociați sau că ar fi avut vreo legătură de orice fel".

Răspunsul C.I.A. avea două cusururi. A fost întocmit la numai nouă zile înainte ca Raportul să fie prezentat președintelui, care l-a primit cu o zi înainte de a fi trimis presei. Se poate presupune fără teamă de a greși că la 15 septembrie Comisia își încheiase deliberările. În orice caz, data răspunsului nu prezenta prea multă importanță, deoarece C.I.A. nu s-a ocupat niciodată de problemele grave ridicate de Raportul preliminar și a afirmat în schimb, în mod absolut gratuit, că o cercetare a dosarelor ei nu a dat la iveală nici o dovadă că Ruby și Oswald ar fi fost asociați, deși această întrebare nici nu se afla printre cele care îi fuseseră puse.

Ideea că un complot ar fi putut sta la baza asasinării președintelui Kennedy a fost luată în derîdere de presa americană, ca fiind o născocire a europenilor, prezentați ca avînd tendința să vadă permanent și pretutindeni numai comploturi, precum și a elementelor politice radicale. Această insinuare a fost însă opera consilierilor juridici ai Comisiei Warren și nu se poate spune că tardivul răspuns negativ dat de C.I.A. ar fi înlăturat-o.

Cred că problemele ridicate de Comisie în memoriul ei din 24 februarie erau concluzia logică și legitimă a dovezilor și mărturiilor existente și cereau o temeinică cercetare. Nu este necesar să subscrii la una din teoriile expuse în acest memoriu pentru a ajunge la concluzia că refuzul Comisiei de a cere și a sprijini o asemenea cercetare a constituit un prost serviciu adus adevărului.

Partea a treia
FAMILIA OSWALD

Pentru a răzbi, trebuie să dai din coate.

(Aforism politic american)

25. Marina Oswald

Dosarul Lee Harvey Oswald era constituit în esență din mărturii provenite din două surse : polițiștii din Dallas și Marina Oswald. Dacă Oswald ar fi trăit pentru a se prezenta la proces, soției lui nu i s-ar fi îngăduit să depună mărturie împotriva lui. Juriștii care respectă rigid litera legii ar putea contesta hotărîrea Comisiei de a o audia, dar cei interesați în a afla cît mai multe despre asasinat au aprobat hotărîrea Comisiei.

Chemată în fața Comisiei pentru prima dată la 3 februarie 1964, Marina Oswald și-a făcut depoziția timp de patru zile consecutiv. Ea a fost rechemată în repetate rînduri ; ultima oară s-a prezentat în fața Comisiei la 6 septembrie 1964, la mai puțin de trei săptămîni înainte ca Raportul să fi fost supus președintelui S.U.A. La fiecare audiere membrii Comisiei se așteptau ca Marina să facă noi depoziții. Trebuie să-i fi deconcertat însă descoperirea că noile depoziții le contraziceau adesea pe cele anterioare.

În intervalul în care a făcut depoziții atît de diferite și de contradictorii, Marina s-a îmbogățit. Ea a recunoscut, la scurt timp după asasinarea președintelui, că primise donații publice care se ridicau la 57 000 de dolari. James H. Martin, care administrează afacerile bănești ale Marinei a declarat în depoziția sa că numai avansurile pentru relatările ei se cifrau la 132 350 de dolari. Martin a declarat Comisiei că Marina spusese : „Americanii ard de dorința de a-mi trimite bani !" În informațiile date presei, sumele donate erau întotdeauna micșorate, a spus el, „pentru ca oamenii să continue să-i trimită bani".

Întrebare : Ea era de acord cu această politică, de a indica cifre mai mici pentru ca lumea să-i trimită bani ?

Martin : Da.

Cînd Oswald a fost arestat şi cîtva timp după aceea, Marina a declarat că ea crede în nevinovăţia lui. Chiar după ce cu ajutorul F.B.I.-ului şi al serviciului secret a ajuns — mult mai tîrziu — la concluzia că soţul ei era asasinul, ea a declarat Comisiei sub prestare de jurămînt că şi după ce Oswald a fost acuzat de crimă, ea a continuat să creadă că este nevinovat. Dar tot Marina a declarat în depoziţia ei că înainte de 22 noiembrie a ştiut că Oswald încercase să ucidă două personalităţi publice din cauza opiniilor lor politice [1]. Ea a spus chiar că se temuse că el ar putea încerca să atenteze la viaţa unui al treilea. Credinţa ei iniţială în nevinovăţia lui Lee putea fi cu greu atribuită exclusiv loialităţii conjugale, deoarece comportarea ei ulterioară a arătat că această interpretare nu stă în picioare. Pare deci probabil ca ea să fi fost sinceră, lucru care, firește, e în contradicţie cu depoziţiile ei ulterioare, deoarece dacă Marina ar fi ştiut numai o parte din ceea ce a pretins că ştia înainte de 22 noiembrie, nici măcar o clipă ea nu ar fi putut crede în nevinovăţia soţului ei. Întrebarea care se pune involuntar este : ce a determinat-o oare pe Marina Oswald să-şi schimbe părerea ?

Ce moment din viaţa Marinei se poate compara ca importanţă cu momentul cînd, pentru prima oară, s-a gîndit că soţul ei ar putea fi asasinul ? Nu era desigur un moment uşor de uitat. Marina a declarat într-una din depoziţiile ei că acest gînd i-a venit la scurt timp după comiterea asasinatului, atunci cînd un crainic a anunţat la televiziune că preşedintele a fost împuşcat, iar Ruth Paine, cu care locuia, i-a spus că „s-a tras din clădirea în care lucrează Lee".

Marina a declarat că, imediat după ce a aflat ştirea, s-a „dus în garaj, unde Lee ţinea toate lucrurile noastre, ca să văd dacă puşca lui era la locul ei. Dar puşca era învelită cu o pătură, se afla acolo". Mai tîrziu, a spus ea, „a reieşit că puşca nu era acolo [şi] n-am mai ştiut ce să cred". Poliţia din Dallas percheziţionase garajul şi a raportat ulterior că găsise o pătură care nu conţinea nimic. Marina crezuse că puşca se

[1] Cele două personalităţi erau fostul vicepreşedinte Richard M. Nixon şi generalul Edwin A. Walker.

afla învelită în pătură — în felul acesta a explicat Comisia această contradicție.

Indiferent dacă puşca era sau nu acolo, motivul invocat de Marina pentru a explica de ce s-a dus în garaj a fost că doamna Paine îi spusese că focurile fuseseră trase din clădirea în care lucra Lee. Deşi ea îi găsise lui Oswald această slujbă, doamna Paine a declarat că nu ştia că Oswald lucra în clădirea de pe Elm Street, ci credea — în mod eronat, după cum se va vedea — că Oswald lucra la magazia Depozitului de manuale şcolare, situată cu cîteva blocuri mai departe de locul crimei.

Întrebare : V-am auzit menționînd magazia Depozitului de manuale şcolare Texas. Credeați că magazia se afla pe Elm Street nr. 411 ?

Paine : Nu. Văzusem o firmă pe o clădire în timp ce mergeam pe una din şoselele de acces care duc spre Dallas şi pe firmă era scris „Magazia Depozitului de manuale şcolare Texas", iar asta era singura clădire pe care o aveam în minte ca fiind Depozitul de manuale şcolare Texas. Nu mi-am dat seama că existau două clădiri şi că una se afla pe Elm Street, deşi copiasem adresa din cartea de telefon şi aş fi putut să mi-o întipăresc în minte, dar n-am făcut-o. Prima dată cînd mi-am dat seama că era o clădire de pe Elm Street a fost atunci cînd, la 22 noiembrie, am auzit la televiziune că se trăsese din această clădire.

Întrebare : Pentru a clarifica lucrurile, aş dori să precizați unde anume credeați că lucra Lee Harvey Oswald.

Paine : La magazie.

Întrebare : Într-o altă clădire decît cea de pe Elm Street nr. 411 ?

Paine : Credeam că lucrează la magazie. De fapt le arătasem copiilor mei clădirea cînd ne-am dus la Dallas după ce fusese angajat.

Întrebare : Ați discutat vreodată cu Lee Harvey Oswald unde lucra în realitate, adică unde se afla clădirea ?

Paine : Nu, n-am discutat.

Întrebare : A menționat el vreodată acest lucru ?

Paine : Nu.

Doamna Paine a mai declarat în depoziția ei că „se anunțase la televiziune că glonțul care era presupus a-l fi ucis pe președinte a fost tras din clădirea Depozitului de manuale școlare Texas de pe Elm Street". Din moment ce doamna Paine credea că Oswald lucra în altă parte, cum i-a putut ea spune Marinei că „s-a tras din clădirea în care lucrează Lee" — declarație atribuită ei de către Marina? Iar dacă doamna Paine nu a făcut această declarație, atunci de ce s-a dus Marina în garaj?

În ziua comiterii asasinatului, Marina a fost întrebată la poliția din Dallas dacă poate recunoaște presupusa armă a crimei. Ea a examinat-o și a răspuns că nu o poate recunoaște ca fiind arma ce aparținea soțului ei. Cu toate acestea, înainte de a i se fi arătat pușca la Washington, președintele Curții Supreme a spus reporterilor că „așteptăm ca ea să recunoască astăzi pușca cu care a fost asasinat președintele, ca fiind aceea pe care o văzuse în locuința ei". Apoi i s-a arătat Marinei pușca la 6 februarie 1964 și ea a confirmat spusele președintelui Curții Supreme: „Aceasta este pușca fatală a lui Lee Oswald". Comisia a invocat această recunoaștere pompoasă drept dovada că Oswald era posesorul armei. Raportul a neglijat însă să menționeze că atunci cînd i s-a arătat Marinei un glonț din pușcă, ea a spus: „Cred că ale lui Lee erau mai mici!" Raportul nu a consemnat nici faptul că după cîteva luni, la ultima ei audiere, Marina a refuzat din nou să recunoască arma cu certitudine.

Ceea ce este însă mai important, Raportul nu a pomenit de conținutul unei note a serviciului secret privind un interogatoriu luat Marinei la 1 decembrie 1963. Acest document, care poate fi cercetat la Arhivele naționale, arată că după ce Marina declarase că pușca pe care o văzuse în apartamentul ei din New Orleans nu avea un vizor telescopic, unul dintre agenții serviciului secret a întrebat-o: „Ați recunoaște un vizor de pușcă dacă ați vedea unul?" Interpretul a tradus răspunsul Marinei în felul următor:

Da. Ea spune că acum cunoaște diferența dintre o pușcă cu vizor și una fără vizor. Spune că pînă ce n-a văzut,

acum cîteva zile, o pușcă cu vizor la televiziune nu știuse că există puști cu vizor.

Dacă Comisia ar fi hotărît să împărtășească această informație cititorilor Raportului ei, ar fi făcut să se nască noi îndoieli privind recunoașterea armei de care vorbise președintele Curții Supreme. În plus, ar fi divulgat informația serviciului secret privind locul unde era deținută Marina, deoarece documentul precizează : „Prezentul proces-verbal este întocmit la hanul «Six Flags» din Texas, unde doamna Oswald se află sub supravegherea unor agenți [ai serviciului secret]".

Comisia s-a dovedit și mai puțin circumspectă cînd a folosit depoziția Marinei pentru a-și susține concluzia că Oswald era proprietarul pistolului folosit la uciderea polițistului Tippit : „Cînd i s-a arătat revolverul, ea a declarat că îl recunoaște ca fiind acela pe care-l poseda soțul ei". Deși este adevărat că Marina a răspuns afirmativ cînd Rankin i-a pus întrebarea la 6 februarie 1964, o lectură a întregului material de care dispunea Comisia te obligă să ajungi la concluzia că mai există totuși unele dubii.

Raportul afirmă că la 31 martie 1963 Marina a făcut o fotografie a soțului ei în care iese în evidență un pistol într-un toc de cingătoare [1]. Dacă Marina și Comisia spuneau adevărul, atunci, evident, ea văzuse pistolul la 31 martie 1963. Cînd, ulterior, Marina a depus mărturie în legătură cu pretinsa încercare a lui Oswald de a-l împușca pe Richard Nixon, ea a declarat însă că atunci a fost prima dată cînd l-a văzut pe Lee cu un pistol. Comisia a afirmat că acest incident s-a petrecut la mijlocul lunii aprilie 1963.

Fiecare dintre aceste relatări contradictorii este însă, la rîndul ei, în contradicție cu punctul de vedere pe care l-a exprimat Marina în cursul întrevederii ei de la 1 decembrie 1963 cu agenți ai serviciului secret. Procesul-verbal al întrevederii conține următorul dialog, în care răspunsurile Marinei sînt redate la persoana a treia de către interpret :

Întrebare : Poseda Lee un pistol ?

[1] Autenticitatea acestei fotografii este dubioasă. Vezi capitolul 28.

Răspuns: Ea spune că n-a văzut niciodată un pistol care să fi aparţinut lui Lee.

Întrebare: Avusese el vreodată un pistol, nu neapărat proprietatea lui, dar care să se fi aflat în posesia lui?

Răspuns: Ea spune că a văzut puşca, dar că nu a văzut niciodată un pistol la Lee, sau în posesia lui, sau în casă.

Un martor care în chestiuni concrete şi-ar fi schimbat depoziţia atît de frecvent cum a făcut-o Marina ar fi fost în mod normal supus unui foarte amănunţit interogatoriu luat de partea adversă, pentru a lămuri motivul contradicţiei. Cea mai mare parte a depoziţiilor făcute de Marina nu au fost însă supuse unui asemenea interogatoriu.

La 4 februarie 1964 i s-a cerut Marinei să descrie comportarea soţului ei. Ea a spus că era „un bun familist", care „se enerva pentru fleacuri" şi „cîteodată era nervos şi iritabil" după o vizită pe care i-o făcuse F.B.I.-ul la Fort Worth. Marina fiind primul martor care a compărut în faţa Comisiei, nu se audiase vreo depoziţie anterioară privind violenţe conjugale. Rankin a întrebat-o atunci:

Ne-aţi putea spune ceva despre ocaziile cînd v-a bătut, deoarece avem informaţii că vecinii au văzut uneori semne că v-ar fi bătut, aşa încît dorim să cunoaştem ocaziile şi motivul pentru care făcea asemenea lucruri.

Această întrebare nu avea, evident, alt scop decît acela de a-i indica Marinei ceea ce voia Rankin să audă; şi atunci Marina nu a menţionat decît o singură ocazie cînd soţul ei devenise gelos şi îşi ieşise din fire. Ea îi scrisese unui fost prieten, spunîndu-i că „regret că nu m-am măritat cu el, deoarece ar fi fost mult mai uşor pentru mine". Marina a pretins că i-ar fi spus lui Lee „că era adevărat". Lee a lovit-o şi i-a spus „că ar trebui să-mi fie ruşine să vorbesc asemenea lucruri, căci el mă iubeşte foarte mult". În privinţa „semnelor" pe care le-ar fi văzut vecinii, Marina a declarat în depoziţia ei — fără îndoială spre dezamăgirea lui Rankin — că „am o piele foarte sensibilă şi chiar o lovitură cît de uşoară lasă urme".

Ceea ce era adevărat în februarie pare însă să nu mai fi fost adevărat în septembrie. Devenită acum o martoră cu mai multă experienţă, Marina a negat că Lee ar fi fost un soţ bun. Deoarece atît ambele ei depoziţii, date la peste două luni după asasinat, cît şi autobiografia ei de 48 de pagini scrise de mînă lăsaseră o impresie contrară, senatorul Richard B. Russell a observat : „Înţeleg din depoziţia dumneavoastră, doamnă Oswald, că Lee era un soţ foarte devotat, neobişnuit de devotat pentru un soţ american, chiar dacă aveaţi cîteodată mici neînţelegeri". Comentariul lui Russell, deşi nu este făcut într-o formă interogativă, rezuma corect declaraţiile anterioare ale Marinei. Cu toate acestea, ea a răspuns : „Nu, nu era un soţ bun". Atunci de ce afirmase contrarul ? Am spus poate aşa în depoziţia mea — a explicat Marina —, dar dacă am făcut-o, a fost într-un moment cînd mă aflam într-o stare de şoc".

Russell a subliniat : „Nu aţi spus acest lucru numai în declaraţiile dumneavoastră scrise, doamnă Oswald, ci şi în depoziţiile pe care le-aţi făcut în cîteva rînduri în faţa Comisiei aţi arătat că era un soţ foarte bun şi vă era devotat şi că atunci cînd era acasă şi n-avea serviciu se ocupa mult de gospodărie şi de supravegherea copiilor". Nu, a insistat Marina, Oswald nu era un soţ bun şi, în plus, a bătut-o de multe ori. Russell i-a reamintit că, potrivit depoziţiei ei anterioare, existase o singură ocazie cînd soţul ei o lovise : „În faţa Comisiei aţi declarat că n-a fost decît o singură dată, nu-i aşa ?" El a mai întrebat-o : „Şi aţi declarat atunci că vă înveneţiţi foarte uşor şi că acesta e motivul pentru care aveaţi un ochi vînăt. N-aţi spus acest lucru în depoziţia dumneavoastră ?" Marina a zis : „Da", iar Russell a întrebat-o dacă era adevărat sau nu. Marina a răspuns : „Este adevărat, da, este... tot ce am spus".

O analiză sumară a depoziţiilor făcute de Marina nu poate scoate în evidenţă toate contradicţiile. Voi încheia prin a prezenta cele trei versiuni ale ei privind persoana pe care Oswald intenţiona să o ucidă la 22 noiembrie, deoarece constituie un exemplu flagrant de felul cum se contrazicea pe sine însăşi.

Mai întîi Marina a spus că soţul ei era nevinovat şi nu plă-

nuise să omoare pe nimeni. Mai tîrziu ea a declarat Comisiei că „faptele" pe care poliția i le-a prezentat au convins-o că Oswald voia să-l ucidă pe președintele Kennedy pentru a deveni celebru : „Am ajuns la concluzia că voia să intre în istorie prin orice mijloc, bun sau rău".

Deși anterior nu-și exprimase nici un dubiu că dacă Oswald intenționase să ucidă pe cineva la 22 noiembrie, apoi acela era președintele Kennedy, atunci cînd a depus mărturie la Baza aeriană a marinei S.U.A. din Dallas, duminică 6 septembrie 1964, Marina a declarat :

> Părerea mea este că pentru Lee nu președintele Kennedy a fost ținta principală atunci cînd l-a asasinat.

Boggs, membru al Camerei reprezentanților, a întrebat : „Bine, dar atunci cine era ?" Marina a răspuns : „Cred că a fost Connally. Părerea mea personală este că a tras poate în guvernatorul Connally, guvernatorul Texasului".

Pînă atunci, singurul motiv pe care Comisia i-l atribuise lui Oswald era dorința lui de a intra în istorie, dar cum acest motiv se bizuia pe spusele Marinei, din moment ce părerea ei se schimbase, motivul a dispărut și el. „Mă preocupă această depoziție, doamnă Oswald — a spus Russell —, și anume faptul că acum sînteți de părere că Lee a tras în Connally, iar nu în președinte, deoarece înainte nu ne-ați spus așa ceva !" Marina a declarat că Oswald era furios pentru că fusese scos din Corpul de infanterie marină al Statelor Unite într-un mod mai puțin decît onorabil. Russell a întrebat-o pe Marina dacă nu știa că Oswald primise din partea lui Connally o scrisoare în care acesta din urmă îi arăta că nu mai era secretar al marinei — de care aparține Corpul de infanterie marină — și deci că cererea lui Oswald de a i se modifica forma de lăsare la vatră nu era de competența lui. Marina a recunoscut că știa acest lucru.

> *Russell* : Nu ați declarat oare dumneavoastră că, discutînd despre alegerile de guvernator în Texas, Lee spusese că dacă ar fi acolo și ar vota, el ar vota pentru Connally ?
> *Marina Oswald* : Ba da.

Russell : Şi credeţi oare că el ar trage şi ar ucide un om pentru care ar vota la alegerile de guvernator al statului său ?

Russell a mai arătat că, cu altă ocazie, Marina declarase că Oswald „vorbise de bine despre amîndoi, şi despre Kennedy şi despre guvernatorul Connally". În acel moment, interpretul oficial a intervenit : „S-ar putea ca el să-şi fi schimbat părerea, dar el nu i-a spus-o niciodată". La care Russell a răspuns : „Ştiţi, cred că chestiunea asta e tot atît de trasă de păr ca şi răspunsurile pe care le-am citit aici". După ce a anihilat orice urmă de motiv pe care Comisia l-ar fi putut atribui lui Oswald, Marina a spus : „Îmi pare rău dacă am încurcat toate".

Întrebările, limitate, dar foarte edificatoare, puse de Russell au fost aproape unicele de acest fel. Oricît de contradictorii, declaraţiile Marinei Oswald erau de regulă acceptate fără vreun comentariu. Dat fiind că nu a existat un interogatoriu în adevăratul înţeles al cuvîntului, ea nu întîmpina dificultăţi, iar cînd se încurca totuşi în propriile ei contradicţii, consilierul o ajuta ocazional fie cu o întrebare menită să-i sugereze răspunsul dorit, fie cerînd o pauză. La un moment dat, Marina, prinsă în capcană, pur şi simplu a declarat : „Cu cît trece mai mult timp, cu atît încurc mai mult cele ce s-au întîmplat cu adevărat". Rankin a propus pe loc : „Domnule preşedinte, nu am putea lua o pauză de cinci minute ? Secretarul a lucrat cam mult".

Imediat după reluarea audierii, Rankin şi-a exprimat îngrijorarea că în ziua aceea Marina se prezentase fără avocat ; ea fusese ceva mai consecventă cînd avocatul pe care i-l procurase serviciul secret se aflase alături de ea : „Doamnă Oswald, astăzi nu aţi venit cu un avocat, nu-i aşa ?" Cînd Marina a explicat că avocatul „o costă prea mult", Rankin s-a oferit să-i procure un avocat, dar Marina a refuzat.

O cerere ieşită din comun făcută în numele ei a fost primită favorabil de preşedintele Comisiei. Avocatul care o însoţea pe Marina la depoziţia ei din 11 iunie 1964 — William McKenzie — a subliniat că autobiografia scrisă de mîna Marinei avea o anumită valoare comercială, deoarece ea ar putea

dori să-şi publice memoriile şi trebuiau luate în seamă „drepturile de autor". Întrucît Marina nu voia „să piardă drepturile ei în această privinţă", McKenzie i-a cerut preşedintelui Curţii Supreme a Statelor Unite să facă uz de puterile sale în calitate de preşedinte al Comisiei prezidenţiale şi să interzică publicarea manuscrisului în acel moment, deoarece aceasta i-ar fi putut reduce valoarea pe piaţa literară.

„Sînt convins că nici un membru al Comisiei nu vrea — nu doreşte să lezeze în vreun fel drepturile de autor ale doamnei Oswald", a declarat preşedintele Curţii Supreme. El a propus ca documentul să fie sigilat pînă ce va fi fost exploatat din punct de vedere comercial. „Şi să ne aduceţi la cunoştinţă ziua cînd se va produce acest lucru" — a adăugat el, dînd astfel Marinei şi avocatului ei posibilitatea de a suprima informaţii importante. Apoi preşedintele Curţii Supreme, plin de solicitudine, a întrebat : „Vor fi în felul acesta apărate drepturile ei ?"

Avocatul Marinei s-a declarat satisfăcut, cerînd numai să i se predea o copie a manuscrisului. „Puteţi avea una imediat", a răspuns preşedintele Curţii Supreme. „Perfect", a exclamat McKenzie, adăugînd : „Aş dori ca ea să fie făcută pe cheltuiala Comisiei". Ancheta a costat peste un milion de dolari ; fără să se gîndească la cheltuieli, preşedintele Curţii Supreme a răspuns : „Bine, vom avea grijă să primiţi una". În cele din urmă, povestea autobiografică a Marinei a fost publicată de Comisie.

Marina a fost interogată zi de zi de poliţia federală. Zecile de rapoarte publicate ale F.B.I.-ului şi ale serviciului secret privind convorbirile cu ea constituie dovada perseverenţei acestor agenţii. Marina a declarat Comisiei că agenţi ai F.B.I.-ului „mi-au spus că dacă vreau să rămîn în ţara asta, trebuie să dau o mînă de ajutor în această chestiune". Ea a indicat Comisiei numele agenţilor care o avertizaseră, dar nu există nici o dovadă că Comisia ar fi fost preocupată de faptul că un martor atît de important fusese influenţat înainte de a depune mărturie.

Marina a mai spus Comisiei că un funcţionar superior de la serviciul de imigraţie venise la ea ; i se atrăsese atenţia că

„el a venit special de la New York" ca să o vadă. Întrevederea cu acest funcţionar, a declarat ea, „a fost un fel de introducere la interogatoriul luat de F.B.I.". „Mi-a spus chiar că ar fi mai bine pentru mine dacă i-aş ajuta". A arătat că nu fusese direct ameninţată, „dar, în ansamblu, reieşea clar că ar fi mai bine pentru mine dacă i-aş ajuta".

Marina a rezumat experienţa pe care a avut-o cu F.B.I.-ul prin aceste cuvinte : „Cred că agenţii F.B.I.-ului ştiau că, după toate cîte se întîmplaseră, mi-era teamă că nu voi mai putea rămîne aici în ţară şi, într-o formă foarte politicoasă, ei au exploatat oarecum această teamă pentru scopurile lor, în aşa fel ca să nu li se poată reproşa nimic după aceea. Nu li se poate aduce nici o acuzaţie, mi s-au adresat într-un mod foarte inteligent, foarte rafinat".

26. Marguerite Oswald

După moartea lui Lee Harvey Oswald, două femei au reţinut atenţia publicului : văduva lui, Marina, şi mama lui, Marguerite. Fiecare din ele poseda informaţii despre Oswald şi fiecare era gata să proclame nevinovăţia lui.

Menţinerea acuzaţiei împotriva lui Oswald depindea, într-o anumită măsură, de dibăcia de comportament faţă de aceste două femei. Dibăcia s-a manifestat în detenţiunea lor ilegală aplicată aproape imediat după moartea lui Oswald, cînd ele au fost ţinute izolat, împreună cu cei doi copii ai Marinei. Reporteri care au încercat să-i ia Marinei un interviu au declarat că „de cînd soţul ei fusese împuşcat, serviciul secret o ţine ascunsă". Ori de cîte ori un reporter reuşea să stabilească o întîlnire cu ea, autorităţile federale interveneau, contramandau întîlnirea şi împiedicau interviul.

Autorităţile pot pretinde în continuare că cele două femei au cerut să fie luate în „detenţiune de protecţie", dar ambele femei au dezminţit acest lucru. Fiecare din ele a declarat Co-

misiei că s-au opus unei asemenea măsuri. În plus, în acest caz formula „detenţiune de protecţie" nu poate fi invocată de guvernul federal. Asasinarea preşedintelui nu era un delict de competenţa guvernului federal [1]. De la 22 noiembrie şi pînă la 24 noiembrie, singurele organe împuternicite să efectueze ancheta erau poliţia din Dallas, şeriful sau procurorul districtului Dallas. După moartea lui Oswald, competenţa lor a încetat. Guvernul federal şi-a stabilit pentru prima oară competenţa la 29 noiembrie 1963, cînd decretul nr. 11 130 a instituit Comisia prezidenţială pentru anchetarea asasinării preşedintelui Kennedy. Din partea agenţilor F.B.I.-ului şi ai serviciului secret era deci o ilegalitate faptul că la 24 noiembrie au deţinut pe Marguerite şi pe Marina Oswald cu cei doi copii. Autorităţile federale pot argumenta că această acţiune ilegală avea drept scop să asigure securitatea familiei lui Oswald, dar, după cum vom vedea, această afirmaţie are o valoare îndoielnică.

Deşi cele două femei împărtăşeau credinţa în nevinovăţia lui Oswald, din toate celelalte puncte de vedere situaţia lor era diferită. Marina era cetăţeancă sovietică locuind în Statele Unite; ea renunţase la legăturile ei cu Uniunea Sovietică şi se temea de expulzare. Lipsită de bani şi cu doi copii de întreţinut, era îngrijorată pentru viitorul ei: „Era o mare pacoste pentru mine să rămîn cu doi copii mici — a spus ea — fără să ştiu englezeşte şi fără un ban în buzunar".

Marguerite Oswald însă era obişnuită cu greutăţile. Ani de zile se întreţinuse singură, pe ea şi pe copiii ei, şi suferise jignirile aduse unei persoane despre al cărei fiu se ştia că dezertase în Uniunea Sovietică. Poate că la început credinţa ei în nevinovăţia lui Oswald nu era mai puternică decît a Marinei, dar viaţa o învăţase pe Marguerite să nu facă compromisuri cu propriile ei convingeri.

După uciderea lui Oswald, agenţi ai serviciului secret au dus femeile şi pe cei doi copii la hanul „Six Flags", la cîţiva kilometri în afara Dallasului. Pînă atunci nu se acordase protecţie familiei sale, deşi din momentul cînd Oswald a fost

[1] După publicarea Raportului a fost votată o lege care stabileşte că asasinarea unor înalţi funcţionari federali, inclusiv a preşedintelui, vicepreşedintelui şi a speaker-ului Camerei reprezentanţilor constituie o crimă de importanţă federală. Legea a fost votată la recomandarea Comisiei.

arestat și pînă a fost ucis, la Dallas și în împrejurimi domnise o atmosferă de linșaj. Familia lui a avut desigur în acel moment nevoie de protecția poliției, dar cît timp Oswald a fost în viață și deținut de poliție, o asemenea protecție nu i s-a acordat.

Uciderea lui Oswald a potolit isteria îndreptată împotriva familiei lui. Mulți au rămas îngroziți la vestea morții lui; alții — neîngroziți — cel puțin s-au potolit. De-abia în acel moment, cînd necesitatea unei protecții din partea poliției diminuase, serviciul secret a ridicat în grabă pe mama, pe soția și pe copiii lui Oswald, acordîndu-le „detențiune de protecție", fără a se sinchisi de dorințele lor. Agenții serviciului secret au vrut să-i instaleze într-o mică fermă situată la circa 70 km de Dallas. Marina era docilă și ascultătoare, dar Marguerite, care nu fusese încă informată de moartea fiului ei, a declarat: „Nu mă duc în satul ăla. Vreau să rămîn la Dallas, unde pot să-l ajut pe Lee!" Un agent al serviciului secret i-a comunicat mai întîi că fiul ei fusese împușcat „în umăr". Marguerite a insistat să afle totul și, în cele din urmă, i s-a spus că fiul ei era mort. Marina nu a pus întrebări și n-a făcut nici un comentariu.

În timpul detențiunii, Marguerite a socotit indicat ca Marina să-și aleagă un avocat care s-o reprezinte, dar, a spus ea, agenților serviciului secret nu le-a plăcut această idee și, în cele din urmă, au numit din oficiu un avocat pentru Marina. Din punctul de vedere al celor care „acordau protecția", Marguerite devenise, după cît se pare, o persoană care putea avea o influență nefastă asupra Marinei, în special deoarece ea continua să afirme că vrea să dovedească nevinovăția fiului ei. Depoziția ei dă impresia că serviciul secret era preocupat ca ea să nu o influențeze pe Marina, care, într-un timp, dăduse din nou semne că intenționează să ia apărarea lui Lee. Marguerite a declarat în depoziția ei că unul dintre agenții serviciului secret începuse să acorde Marinei o atenție nelalocul ei: „O urmărea pe Marina fără încetare, fotografiile arată că se afla tot timpul lîngă ea. Dacă amîndouă eram în dormitor, era și el în dormitor".

Marguerite Oswald: În timp ce ne aflam la hanul „Six Flags", Marina se bucura de un tratament preferențial.

Marina era Marina. Și asta nu pentru că e drăguță și tînără. Marina se afla — nu găsesc cuvîntul, nu vreau să spun sub influența —, dar acești doi oameni aveau grijă ca Marina să fie Marina. Nu știu cum să mă exprim. Mă înțelegeți ce vreau să spun ? Să vedem dacă pot s-o spun mai clar.

Întrebare : Vreți să spuneți că aveau grijă de ea — sau făceau mai mult decît asta ?

Marguerite Oswald : Mai mult decît să aibă numai grijă de Marina !

Agenții serviciului secret i-au spus Marinei că o doamnă foarte bogată îi oferise casa ei. „Și mai erau și alte oferte pe care Marina le primise — da, alte oferte", a declarat Marguerite. „Eu nu mai eram în stare să fiu mereu cu Marina. Serviciul secret avea grijă de asta". Ea a adăugat : „Acești doi oameni [agenți ai serviciului secret] făceau caz de faptul că acum Marina va avea o situație — mă înțelegeți, o situație din punct de vedere financiar și altfel".

Marguerite a fost eliberată din detențiune la 28 noiembrie, după ce făcuse repetate cereri de a fi pusă în libertate și amenințase că va angaja un avocat. A vrut să-și ia rămas bun de la Marina și de la copii, dar, a spus ea, autoritățile federale nu i-au permis. Un interpret al serviciului secret a venit pînă la ușa Marinei și i-a spus : „Acum o interogăm și banda de magnetofon merge. O să ia dînsa legătură cu dumneata". „De atunci n-am mai văzut-o pe Marina", a zis Marguerite.

Marina a mai rămas cîteva săptămîni după aceea în „detențiune de protecție" și sub influența poliției federale. Marguerite a declarat Comisiei că „Marina Oswald fusese îndoctrinată de serviciul secret, care a ținut-o izolată timp de opt săptămîni — opt săptămîni, domnilor, fără ca cineva să fi vorbit cu Marina". Ea a adăugat : „Singura cale pe care Marina poate obține știri este ceea ce îi spune, probabil, F.B.I.-ul și serviciul secret".

Un motiv oficial pentru deținerea Marinei i-a fost sugerat Margueritei de către Rankin : „Dacă ea nu ar avea pe cineva care să se îngrijească de ea, nu credeți că diferiții oameni care ar dori să o vadă i-ar răpi atîta timp încît nu ar mai putea

avea grijă de copii?" Comparați această solicitudine față de Marina și de copiii ei cu indiferența glacială manifestată de autorități cît timp Oswald mai era în viață. Între 22 și 24 noiembrie atmosfera era atît de ostilă, încît familia Oswald nu a putut găsi un preot care să oficieze slujba religioasă cînd corpul lui Oswald a fost coborît în mormînt: „Trei preoți au refuzat să vină să oficieze slujba la mormîntul fiului meu" — a declarat Marguerite. Fratele lui Lee plîngea „fiindcă primise un telefon că n-o să putem avea preot"[1]. Deși atunci protecția poliției ar fi fost imperios necesară, singura protecție a familiei a venit din partea revistei „Life", al cărei reprezentant — potrivit depoziției ei —, dornic pe cît se pare să obțină un reportaj în exclusivitate, i-a spus Margueritei: „Avem de gînd să vă ducem la marginea orașului, așa încît reporterii să nu afle unde vă găsiți; poftim niște bani pentru diverse cheltuieli, în caz că ați avea nevoie".

În noaptea de 23 noiembrie, Marguerite a spus: „Am rămas singură cu o rusoaică și cu doi copii". Cele două femei știau că isteria crescîndă împotriva lui Lee Oswald se îndrepta și împotriva lor. Marguerite a făcut remarca: „Această fată și cu mine nu avem nici o protecție". O scurtă apariție a unui agent al F.B.I.-ului pentru a obține informații în legătură cu o fotografie dovedește că autoritățile federale știau că familia lui Oswald se afla la un motel, dar nici un agent al F.B.I.-ului sau al serviciului secret nu stătea de pază la ușă. „Așa încît în acea noapte eram foarte neliniștită și îngrijorată. Îmi dădeam seama că ne aflam acolo singure", a spus Marguerite.

De ce a așteptat serviciul secret și F.B.I.-ul pînă cînd a

[1] În cele din urmă a venit totuși un preot din Dallas. „Un preot French din Dallas a venit la «Six Flags» — a zis Marguerite. — Ne-am așezat pe canapea. Preotul French stătea la mijloc, iar eu și cu Robert la dreapta și la stînga lui. Robert plîngea de ți se rupea inima și se ruga de preotul French și încerca să-l convingă să ni se permită să ducem corpul lui Lee la biserică. El a explicat de ce nu se poate. Atunci am intervenit eu și am spus: «Dacă Lee e o oaie rătăcită și dacă ăsta e motivul pentru care nu vreți să-l primiți în biserică, tocmai el e cel care ar avea nevoie să se ducă la biserică. Oamenii buni n-au nevoie să se ducă la biserică»". S-a ajuns la un compromis. „Acest domn French, preotul French, s-a declarat de acord să facă slujba în capelă, dar nu să ducem corpul în biserică. Am acceptat compromisul, de dragul slujbei. Cînd ne-am dus însă la cimitir și am intrat în capelă, capela era goală. Corpul fiului meu fusese adus în capelă, dar preotul French nu s-a arătat. Și fiindcă era timpul să fie înmormîntat, reporterii de la «Star-Telegram» și poliția — așa cum vedeți în fotografie — au însoțit corpul fiului meu de la capelă și l-au pus în mormînt".

fost ucis Oswald pentru a le lua în detenţiune de protecţie? Putem să-i dăm oare crezare lui Rankin cînd a lăsat să se înţeleagă că detenţiunea Marinei nu avea alt scop decît acela de a-i permite să se îngrijească de copii? Autorităţile federale pot argumenta că pericolul devenise şi mai mare pentru familia lui Oswald după moartea lui Lee; personal cred că această afirmaţie ar fi greu de susţinut într-o dezbatere publică. Cum o dezbatere publică pe această temă nu este însă probabilă, să acceptăm deocamdată acest punct de vedere. Cine avea mai multă nevoie de protecţie după moartea lui Oswald — Marguerite sau Marina? Marguerite a stăruit în afirmaţia că fiul ei este nevinovat, în timp ce Marina proclama în mod public credinţa ei în vinovăţia lui Oswald. Părerea Margueritei era în opoziţie cu ceea ce credea aproape toată lumea, în timp ce Marina se alăturase majorităţii, condamnîndu-l pe Lee Harvey Oswald, şi primea donaţii din partea unor persoane caritabile din toate colţurile Statelor Unite. Dacă cineva avea nevoie de protecţie, apoi, după părerea mea, aceasta era mama lui Oswald.

Marguerite Oswald locuia într-o căsuţă de lemn, departe de centrul oraşelului Fort Worth, Texas. Am vizitat-o acolo în ianuarie 1964 şi mi-am exprimat îngrijorarea pentru securitatea ei, deoarece Fort Worth se află la o distanţă relativ mică de Dallas. Mi-a răspuns că nu poate obţine protecţia F.B.I.-ului sau a serviciului secret şi nici măcar a poliţiei din Fort Worth. Ea nu cerea să fie luată în „detenţiune de protecţie" sau să fie consemnată în casă, aşa ca Marina, mi-a explicat Marguerite. Dar între „detenţiune de protecţie" şi nici un fel de protecţie nu există oare şi o cale de mijloc? Ea ceruse ca cineva să fie trimis să-i supravegheze casa, dar această cerere fusese respinsă. La 11 ianuarie 1964 am telefonat şi eu poliţiei din Fort Worth şi a urmat convorbirea de mai jos:

Primul poliţist: Aici primăria, poliţia!

Lane: Vă rog, aş putea vorbi cu un ofiţer de poliţie?

Primul poliţist: Doriţi să vorbiţi cu ofiţerul de serviciu?

Lane: Da.

Al doilea poliţist: Poliţia, la telefon Walliston.

Lane: Poliţia?

Al doilea polițist : Da.

Lane : Pot vorbi cu ofițerul de poliție care este astăzi de serviciu ?

Al doilea polițist : Nu se află aici.

Lane : Este cineva de serviciu acum ?

Al doilea polițist : Da, o clipă, vă rog, vă voi da legătura cu căpitanul.

Lane : Da. Care căpitan ?

Al doilea polițist : Căpitanul Johnson.

Al treilea polițist : Cu ce vă pot fi de folos ?

Lane : Vă rog să mi-l dați pe căpitanul Johnson.

Al treilea polițist : E plecat. Azi e liber.

Lane : Da ? Și care e numele dumneavoastră ?

Al treilea polițist : Locotenent Forester.

Lane : Numele meu este Mark Lane. Sînt avocat și o reprezint pe Marguerite Oswald în legătură cu chestiunea pentru care vă telefonez. După cum știți, ea a primit în trecut unele amenințări și cerem pentru ea protecția poliției.

Al treilea polițist : Păi, după cîte știu, de ea are grijă serviciul secret. Noi nici nu știm măcar unde locuiește.

Lane : Locuiește în Thomas Place nr. 2 220, în Fort Worth. Serviciul secret nu i-a acordat protecție.

Al treilea polițist : E mama lui ?

Lane : Da, este mama lui ! Ea nu a primit protecție de nicăieri — nici de la serviciul secret, nici de la F.B.I. și nici de la poliția locală.

Al treilea polițist : Păi, dacă o să i se pară ceva suspect, să ne cheme. Dar n-avem autorizație să punem o gardă specială.

Lane : Spuneți deci că nu puteți asigura protecția poliției pe care o solicităm ?

Al treilea polițist : Așa este. Nu o putem face fără autorizația șefului poliției.

Lane : Pot vorbi cu el ?

Al treilea polițist : Nu, nu e aici.

Lane : Şi cum îl cheamă ?

Al treilea poliţist : Cato S. Hightower.

Lane : Poftim ?

Al treilea poliţist : Cato S. Hightower. Ce adresă spuneaţi că are ? nr. 2 220 — unde ?

Lane : Thomas Place nr. 2 220, Fort Worth.

Cereri ulterioare de protecţie adresate F.B.I.-ului, serviciului secret şi poliţiei locale au rămas de asemenea fără răspuns.

În aceeaşi perioadă, şi încă luni de zile după aceea, poliţia federală a păstrat secret locul unde se afla Marina şi a continuat regulat interogarea ei. Într-o schiţă autobiografică, Marina a vorbit cu amărăciune despre lanţul neîncetat al interogatoriilor ; ea a scris despre agenţii F.B.I.-ului care „mă chinuiau zi de zi". În concluzie, ea spune : „Sper că ei [agenţii F.B.I.-ului] nu contează ca, practic, să devin agentul lor — dacă doresc să rămîn şi să trăiesc mai departe în Statele Unite".

În asemenea împrejurări cred că se poate pe drept cuvînt ajunge la concluzia că Marina Oswald a fost ţinută în stare de izolare din alte motive decît securitatea ei. În cele din urmă ea s-a dat bătută — a adoptat punctul de vedere al agenţilor privind acuzaţiile aduse decedatului ei soţ.

27. Patru episoade

Numeroase dovezi şi mărturii, parte dintre ele bine coroborate, sugerează că Lee Harvey Oswald era implicat împreună cu alţii în punerea la cale a asasinatului — sau că alţii au plănuit încă înainte de 22 noiembrie să atragă atenţia asupra lui Oswald, ca viitor asasin. Comisia a căutat să dovedească falsitatea primei interpretări şi a ignorat-o pe cea de-a doua. Demonstrînd că Oswald nu era implicat într-o conspi-

rație, Comisia nu a diminuat prin aceasta validitatea celeilalte versiuni ; ea nu a făcut decît să întărească suspiciunea că, cu mult înainte de asasinat, au fost depuse străduințe de a se arunca vina asupra lui Oswald.

Venise Oswald în prima jumătate a lunii noiembrie 1963 cu o pușcă la un magazin de materiale sportive din Irving, Texas, și ceruse să fie fixat pe ea un vizor telescopic ? Comisia a găsit că nu.

Încercase Oswald în noiembrie 1963 să cumpere un automobil, declarînd că aștepta să primească într-un viitor apropiat o sumă mai mare de bani ? Comisia a găsit că nu.

Făcuse Oswald cu foarte puțin timp înainte de asasinat exerciții de tragere pe poligoanele din Dallas și Irving, pe cîmpiile și în pădurile din împrejurimile Dallasului ? Comisia a găsit că nu.

Se întîlnise Oswald în septembrie 1963 cu un membru al Juntei revoluționare cubane, o grupare anticastristă ? Declarase el că „președintele Kennedy ar fi trebuit asasinat ?" și că „este atît de ușor să o facă" ? Comisia a găsit că nu.

Cu toate acestea, cineva care pretindea a fi Oswald sau care arăta ca el — sau și una și cealaltă — a participat la fiecare din acțiunile enumerate mai sus. Dovada respectivă — prezentată mai jos in extenso — pare să indice : a) că numeroase persoane, de altfel necunoscîndu-se între ele, au conspirat cu scopul de a induce în eroare Comisia ; sau b) că Oswald făcea parte dintr-un grup de complotiști care plănuiau de mult comiterea asasinatului sau, în sfîrșit, c) că Oswald era nevinovat și fusese dinainte ales ca „țap ispășitor" — ca cel spre care trebuiau să ducă indiciile. Dacă, după cum cred, prima posibilitate poate fi respinsă de la început, celelalte două, una mai monstruoasă decît alta, ar fi reclamat totuși o examinare atentă. Comisia nu a făcut-o, refuzînd să interogheze pe cei mai mulți dintre martorii în cauză. Dovezile au fost împotriva a ceea ce cred că a fost ideea preconceputâ pe care și-a construit Comisia întregul ei Raport, și anume că Oswald a pus la cale și a comis asasinatul de unul singur. În această privință concluziile ei au fost mai neîntemeiate decît în alte chestiuni, deoarece statuînd că Oswald nu participase la cele patru episoade, Comisia nu s-a gîndit, după cît se pare,

niciodată că alţii ar fi putut încerca în mod deliberat să creeze o impresie diferită.

Dial D. Ryder, salariat al magazinului cu articole sportive din Irving, a spus că cu două sau trei săptămîni înainte de asasinat, un bărbat a adus o puşcă la magazin şi îi ceruse „să facă găurile şi tot ce e necesar" pentru a se putea monta pe ea un vizor telescopic. Ryder a completat un bon pe care a scris numele persoanei respective — „Oswald".

Un memoriu al F.B.I.-ului adresat Comisiei arată:

> În ziua de 24 noiembrie 1963, orele 18,30, un anonim a informat telefonic la Dallas, Texas, pe un agent special al F.B.I.-ului că în jurul orelor 17,30 aflase de la un salariat neidentificat de la Wyatt's Supermarket, Plymouth Park Shopping Center, Irving, Texas, că joi 21 noiembrie 1963 Lee Harvey Oswald îşi fixase un vizor pe puşcă la magazinul cu articole sportive din Irving, de pe East Irving Boulevard nr. 221, Irving, Texas.

Memoriul mai arată că Ray John de la redacţia telejurnalului staţiei de televiziune W.F.A.A. din Dallas spusese F.B.I.-ului că după cîte şi-aduce aminte „a primit în acea zi [24 noiembrie] un telefon cam între orele 15 şi 15,30 de la un anonim care i-a spus că are impresia că «Oswald» îşi fixase un vizor pe o puşcă într-un magazin situat în blocul 200 de pe Irving Boulevard din Irving".

Un agent al F.B.I.-ului l-a găsit pe Ryder acasă la 25 noiembrie şi l-a însoţit la magazin, unde, potrivit raportului F.B.I.-ului, bonul purtînd numele de „Oswald" a fost examinat de un agent.

Patronul magazinului, Charles W. Greener, a fost ulterior interogat de un agent al F.B.I.-ului.

> Domnul Greener a declarat că, după părerea sa, bonul reflectă executarea unei comenzi reale, subliniind că Ryder e angajatul său de şase ani şi că, în tot acest interval, se dovedise un funcţionar bun, serios şi de încredere şi că nu ştie ca Ryder să fi făcut vreodată ceva ce n-ar fi fost în regulă ; de aceea are toată încrederea în Ryder.

Cînd Greener a compărut în fața consilierului Comisiei, acesta i-a spus :

> Așa cum am discutat neoficial înainte de începerea interogatoriului, par să existe trei posibilități în privința acestui bon. Una, avînd în vedere faptul că domnul Ryder este sigur că nu a lucrat niciodată la o pușcă italiană similară celei găsite în Depozitul de manuale școlare Texas, putem conchide fie că acel „Oswald" înscris pe bon era Lee Oswald și că el a dus acolo o altă pușcă, fie că era un alt Oswald care a adus o altă pușcă, fie, în sfîrșit, că bonul nu este autentic și că nu a existat niciodată un bărbat care să fi adus acolo vreo pușcă.

Cele trei posibilități indicate de consilier nu sînt însă exhaustive, deoarece exista și o a patra posibilitate la care consilierul nu a făcut niciodată aluzie, și anume ca cineva să fi construit un indiciu care să ducă la Oswald și, la cîteva ore după moartea lui Oswald, să fi telefonat F.B.I.-ului și presei pentru a-i îndrepta spre acest indiciu. Dacă apelurile telefonice nu au fost opera lui Ryder — și el pretinde că nu au fost — și dat fiind că Oswald era mort, cine altul putea fi atît de bine informat pentru a ști cu certitudine că dovada vizitei lui Oswald la magazinul cu articole sportive îi așteaptă acolo pe anchetatori ? Comisia nu a căutat să afle un răspuns la această întrebare ; ea a ajuns la o concluzie conformă cu cea exprimată de consilier cînd a vorbit cu Greener. După ce a acceptat declarațiile lui Ryder și Greener că pretinsa armă a crimei nu se aflase niciodată în magazinul lor, Comisia a făcut următorul raționament :

> Dacă bonul de reparație reprezenta realmente o tranzacție care-l implica pe Lee Harvey Oswald, înseamnă că Oswald poseda și o altă pușcă.

Numele lui Oswald ar fi putut fi însă tot atît de bine folosit fără știrea lui, așa încît bonul nu constituia în mod necesar dovada că el poseda și o altă pușcă. În mod destul de straniu, Comisia a găsit că prezența numelui „Oswald" pe bon putea fi folosită și drept dovadă că Lee Harvey Oswald nu fusese în magazin :

Dat fiind că toate tranzacţiile cunoscute ale lui Oswald în legătură cu arme de foc au fost efectuate sub nume fictive după întoarcerea sa în Statele Unite, nu pare probabil ca în cazul în care ar fi făcut reparaţii la magazinul cu articole sportive să se fi folosit de numele său adevărat.

Comisia a mai precizat: „În regiunea Dallas-Fort Worth nu a fost găsită nici o altă persoană cu numele de «Oswald» care să fi dat la reparat o puşcă la magazinul cu articole sportive din Irving". Această concluzie s-a întemeiat pe o vastă anchetare a persoanelor purtînd numele de Oswald care locuiau în regiune.

După ce a respins două din cele trei posibilităţi privind bonul, ajungînd la concluzia: a) că Lee Harvey Oswald nu adusese arma şi b) că nici altcineva cu numele de Oswald nu o adusese, Comisia a adoptat cea de-a treia alternativă — că bonul nu era autentic. Ryder declarase sub prestare de jurămînt că el completase bonul cu numele lui Oswald, iar patronul său garantase atît pentru cinstea lui Ryder, cît şi pentru autenticitatea bonului. Comisia a ajuns însă la concluzia că „autenticitatea bonului de reparaţie purtînd numele de «Oswald» dă naştere într-adevăr la serioase îndoieli".

Nimic nu demonstrează poate atît de pregnant lipsa de temei a concluziei la care a ajuns Comisia decît propriile ei cuvinte:

O eventuală confirmare a celor relatate de Ryder ne-o oferă două femei — doamna Edith Whitworth, care ţine un magazin de mobile la distanţă de circa un bloc şi jumătate de magazinul cu articole sportive din Irving, şi doamna Gertrude Hunter, o prietenă a doamnei Whitworth. Ele au declarat că la începutul lunii noiembrie 1963 un bărbat, despre care au ajuns ulterior la concluzia că era Oswald, a venit la magazinul de mobile într-o maşină Ford tip 1957 alb-albastru [1], a intrat în magazin şi a cerut o piesă de schimb pentru o puşcă, probabil din cauză că pe clădire

[1] Comisia nu a redat chiar întocmai declaraţia. Doamna Hunter spusese că automobilul era de tip 1957 sau 1958, adăugînd „aş spune că era mai curînd de tip 1957". Doamna Whitworth nu a identificat anul cînd fusese fabricat vehiculul. Ei i se păruse că era un Ford sau un Plymouth, iar consilierul nu i-a pus vreo întrebare în privinţa anului de fabricaţie.

se afla firma unui atelier de reparat puști care ocupase pe vremuri o parte din local. Cînd a constatat că nu putea obține piesa de care avea nevoie, omul, după cum pretind ele, s-ar fi întors la mașină, revenind apoi în magazin împreună cu o femeie și cu doi copii mici, pentru a se uita la mobilă și rămînînd în magazin cam 30 pînă la 40 de minute.

Întrucît comisia nu dispunea decît de puține argumente pentru a respinge depoziția lui Ryder, ea a acordat mai puțină atenție relatării sale decît relatării doamnelor Whitworth și Hunter, care o coroborau. Consilierul Comisiei a aranjat o confruntare între cele două femei și Marina Oswald. La această confruntare — caz aproape unic în ancheta Comisiei, deși e vorba de o metodă uzuală în procese și anchete —, care a avut loc la 24 iulie 1964, Marina a fost însoțită de cei doi copii ai ei, de doi avocați, de un interpret și, ca de obicei, de doi agenți ai serviciului secret. Atît doamna Whitworth cît și doamna Hunter au recunoscut-o pe Marina ca fiind femeia care venise în magazinul lor cu bărbatul presupus de ele a fi fost Oswald. Marina a negat acest lucru, dar atunci cînd doamna Hunter a arătat că purtase o jachetă de culoare roz, Marina a admis că avea o asemenea jachetă.

Doamna Whitworth a spus: „Sînt absolut sigură că ei erau", adăugînd că bărbatul care era cu Marina, după toate aparențele soțul ei, „mi-a spus că sugarul avea două săptămîni și am discutat despre nepoții mei, de aceeași vîrstă, care erau băieți". La aceasta Marina a răspuns: „Îmi amintesc că Lee a stat de vorbă cu o femeie, dar era mai tînără și au vorbit despre sugari". Cînd doamna Whitworth a arătat că „Lee Harvey Oswald" făcuse glume spunînd că ar fi bine să se poată schimba copiii, deoarece dorea să aibă un băiat, Marina a spus că „asta seamănă leit cu Lee".

Depoziția lui Ryder privind autenticitatea bonului nu a fost infirmată nici de dovezile existente și nici de vreunul dintre ceilalți martori. Dacă depoziția doamnelor Whitworth și Hunter ar fi fost acceptată, depoziția lui Ryder ar fi avut o importantă confirmare. Comisia a început însă prin a declara că Marina neagă că a fost vreodată în magazin:

După o cercetare atentă a magazinului de mobile, Marina Oswald a declarat în depoziția sa că nu fusese niciodată în interiorul lui.

Potrivit Raportului, această afirmație se bizuie pe depozițiile Marinei publicate în volumul V, paginile 399—400, și în volumul XI, paginile 277 și 300—301. De fapt, chestiunea nu s-a pus în volumul V la pagina 399. Marina a negat că fusese acolo abia la pagina 401 — cu ocazia unei audieri din 11 iunie 1964, cu mai bine de o lună înainte de a fi fost dusă la magazinul de mobile pentru „cercetare". Ea a făcut o declarație cu caracter general la pagina 277 a volumului XI: „Nu am fost niciodată într-un magazin de mobile". Dar ultimul pasaj invocat — volumul XI, paginile 300—301 — conține ultimele ei cuvinte pe această temă, mai puțin afirmative decît ținea Comisia să ne facem să credem: „Nu știu dacă am fost în magazinul ăsta, dar acum nu-mi amintesc".

Încercînd să discrediteze depoziția celor două femei, Comisia declară:

> Contextul depoziției celor două femei ne ajută să apreciem importanța ce trebuie acordată depozițiilor lor, precum și măsura în care vin în sprijinul mărturiei lui Ryder. Femeile spuseseră anterior unor ziariști că piesa pe care omul o căuta era „un plonjor", despre care Comisia a fost informată că este un termen popular folosit pentru a desemna un percutor. Această lucrare este complet diferită de cea prevăzută în bonul de reparație întocmit de Ryder, iar percutorul de pe arma crimei nu pare să fi fost înlocuit recent.

Comisia a afirmat că pentru cele spuse în privința reporterilor și a plonjorului s-a bizuit pe două documente: piesa nr. 1 337 și piesa nr. 2 974. Piesa Comisiei nr. 2 974 este o scrisoare trimisă de J. Edgar Hoover, în care se explică numai că un „plonjor" este un percutor. Piesa Comisiei nr. 1 337 este un memoriu nesemnat scris pe hîrtie cu antetul F.B.I.-ului și în care se arată că un agent, al cărui nume nu se indică, al F.B.I.-ului a interogat pe un reporter care „își distrusese benzile de magnetofon și notele luate după niște interviuri ale

cîtorva persoane cu privire la Lee Harvey Oswald". Se precizează însă că reporterul şi-ar fi amintit că doamna Whitworth îi spusese cu aproape opt luni în urmă că Oswald vorbise despre un „plonjor".

Deoarece în memoriul F.B.I.-ului nu există nici o aluzie la doamna Hunter, Comisia nu are nici un temei pentru a invoca documentul ca dovadă că „femeile" au vorbit cu reporteri despre „plonjor". Într-adevăr, faptul că Comisia s-a bizuit pe acest document pare destul de ciudat. Ea era obligată să-l cheme pe reporter dacă voia să ştie exact ceea ce îşi amintea acesta, dar nu a făcut-o. Consilierul Comisiei i-a pus doamnei Whitworth o întrebare directă, dar numai cu scopul de a o discredita.

Întrebare: V-a cerut o anumită piesă pentru ea [pentru puşcă] ?

Whitworth: Da, dar nu ştiu ce era, nu i-am dat atenţie, fiindcă era ceva pentru o puşcă şi nu-i puteam fi de folos. Aşa că nu i-am dat nici o atenţie, deoarece nu am lucrat niciodată într-un magazin de arme şi nu ştiu nimic despre puşti.

Doamna Whitworth a adăugat că „ceea ce a cerut el se referea la o puşcă, dar despre ce anume era vorba, nu ştiu". A fost întrebată: „Ştiţi dacă un plonjor este o piesă de puşcă?" Doamna Whitworth a răspuns că nu.

Ca motiv de respingere a depoziţiei doamnei Whitworth, Comisia a mai afirmat că ea nu şi-a putut aminti data precisă a zilei de naştere a nepoţelului ei, „dată pe care înainte o folosise drept punct de reper pentru a-şi aminti data naşterii copilaşului întîlnit în magazin". Din depoziţie reiese însă clar că data precisă a naşterii nepotului ei nu a fost niciodată folosită în acest fel. Doamna Whitworth a declarat în depoziţia ei că bărbatul spusese că copilaşul său avea numai două săptămîni şi că „această dată corespundea cu cea a naşterii nepotului meu mai mare". Copilul lui Oswald avea într-adevăr două săptămîni în acea săptămînă a lunii noiembrie 1963 în care femeile susţin că a avut loc vizita la magazin. Vedem astfel în acest caz cum depoziţii care, în mod normal, ar fi trebuit să confirme exactitatea spuselor martorilor, au

fost folosite de Comisie pentru a face să se nască o impresie contrară.

Neputînd să discretizeze în mod serios depoziţia doamnei Whitworth, Comisia s-a ocupat de doamna Hunter, ca şi cum vreo îndoială în privinţa probităţii acesteia din urmă ar fi putut afecta cu ceva probitatea doamnei Whitworth.

> În sfîrşit, ancheta a dat la iveală motive care ne fac să ne îndoim că doamnei Hunter i se poate acorda credit ca martoră.

O rudă prin alianţă a fratelui doamnei Hunter ar fi spus, după cum se pretinde, unui agent al F.B.I.-ului că doamna Hunter avea o tendinţă să facă declaraţii fanteziste. Comisia a refuzat să o cheme pe ruda doamnei Hunter să depună mărturie, bizuindu-se în schimb pe un raport nesemnat al F.B.I.-ului cu privire la o convorbire avută cu persoana în chestiune. Comisia nu i-a comunicat însă doamnei Hunter că veracitatea spuselor ei fusese pusă la îndoială, acceptînd pur şi simplu drept bună părerea depreciativă. Acest procedeu nu era de loc de bună credinţă, deoarece Comisia a omis să arate că probitatea unui martor important pe care se bizuia — doamna Markham — fusese mult mai pe larg discreditată de o rudă mai apropiată a ei — de propriul ei fiu.

Albert G. Bogard, vînzător de automobile la o agenţie „Lincoln-Mercury" din Dallas, a declarat că la 9 noiembrie 1963, pe la orele 13,30 sau 14, a intrat un bărbat în magazin şi i-a cerut să-i arate o maşină şi să facă un tur de probă cu ea. Omul în chestiune i-a spus că ar dori o limuzină Mercury Comet cu două uşi şi Bogard i-a prezentat un asemenea automobil de culoare roşie şi a făcut un tur cu el pe autostrada Stemmons. Potrivit spuselor lui Bogard, acel om conducea puţin cam imprudent, cu circa 110—130 km pe oră. I-a spus lui Bogard că nu este dispus s-o cumpere, dar că în două sau trei săptămîni „va primi nişte bani". A mai spus că numele său este Lee Oswald.

Bogard şi-a notat numele de Lee Oswald pe dosul unei cărţi de vizită. La 22 noiembrie, a declarat Bogard, pe cînd se afla în hala de expoziţie a maşinilor, a auzit la radio că

Lee Harvey Oswald „împușcase un polițist în cartierul Oak Cliff". În prezența directorului magazinului și a altor vînzători el a rupt atunci cartea de vizită cu numele lui Oswald, spunînd : „N-o să mai cumpere mașina, căci o să-l bage la pușcărie".

F.B.I.-ul i-a cerut lui Bogard să se supună unui test cu aparatul de detectare a minciunilor. El a fost de acord și testul s-a efectuat la 24 februarie 1964. A doua zi, F.B.I.-ul a raportat că reacțiile înregistrate la Bogard „sînt cele normale, ale unei persoane care spune adevărul". Comisia nu a ținut însă seama de rezultatele testului efectuat la cererea ei, declarînd că e de „o valoare incertă". Dar însăși sursa invocată de Comisie ca justificare pentru calificativul „incert" arată mai degrabă că de pe urma testului cu aparatul de detectare a minciunii „se poate ajunge la concluzii întemeiate". Cu toate acestea, Comisia a ajuns la concluzia că „există dubii în privința exactității depoziției lui Bogard".

Bogard a indicat trei martori pentru coroborarea depoziției sale : subdirectorul Frank Pizzo și doi vînzători — Eugene M. Wilson și Oran P. Brown. Consilierul Comisiei l-a interogat pe Pizzo, dar Wilson și Brown nu au fost chemați de Comisie sau de către consilier, care au lăsat această sarcină unor agenți ai F.B.I.-ului. Comisia a consemnat :

> Depoziția lui Bogard a fost confirmată. Frank Pizzo, pe vremea aceea subdirectorul magazinului, și un alt vînzător, Eugene M. Wilson, au declarat că își amintesc momentul în care clientul descris de Bogard se afla în expoziția de automobile. Un alt vînzător, Oran Brown, și-a amintit că Bogard l-a rugat să-l servească el pe client dacă ar veni într-una din serile cînd Bogard nu se afla acolo.

Brown a declarat F.B.I.-ului că Bogard i se adresase „cu circa o săptămînă sau două" înainte de asasinat, spunîndu-i că „are un client probabil pentru o mașină, un client cu numele de Lee Oswald". Bogard „a spus că Oswald venise să se uite la mașini, dar nu avea destui bani pentru un aconto și urma să revină cînd va primi niște bani". Bogard

îl rugase pe Brown să-l servească pe Oswald dacă va reveni, oferindu-i să împartă cu el comisionul dacă va vinde mașina. Brown a spus că atunci „și-a notat numele de «Lee Oswald»". După asasinat, în seara de 22 noiembrie, spune Brown, soția sa „l-a întrebat ce știe despre Oswald, deoarece văzuse acest nume pe o bucată de hîrtie printre lucrurile lui". Brown i-a răspuns că Lee Oswald era un „client în perspectivă". Agenții F.B.I.-ului au interogat-o și pe doamna Brown ; potrivit raportului lor, ea a confirmat în toate amănuntele relatarea făcută de soțul ei.

Depoziția lui Bogard a fost coroborată de testul cu aparatul pentru detectarea minciunilor, de depoziția lui Pizzo — singurul martor convocat de Comisie în această chestiune — și de declarațiile făcute F.B.I.-ului de vînzătorul Brown și de soția acestuia. Contrar celor ce lasă să se înțeleagă Raportul, celălalt vînzător — Wilson — a confirmat și el depoziția lui Bogard în privința celor spuse de client. Wilson și-a amintit că atunci cînd l-a informat că firma nu-i putea vinde pe credit, deoarece nu avea „nici numerar, nici credit la bancă și era angajat de prea puțin timp", „Oswald" a zis : „Poate că o să trebuie să mă duc înapoi în Rusia ca să cumpăr o mașină". Comisia a afirmat.

Deși este posibil ca Oswald să fi făcut o asemenea remarcă, declarația nu concordă cu cea a lui Bogard. Într-adevăr, Bogard n-a menționat că clientul ar fi stat vreodată de vorbă cu Wilson în timp ce se afla în expoziția de automobile.

Declarația lui Wilson pare însă mai degrabă să completeze decît să contrazică depoziția lui Bogard. Potrivit înseși constatărilor Comisiei, la 9 noiembrie 1963 Oswald nu avea bani și nu fusese angajat decît de scurt timp ; iar dacă este adevărat că Bogard nu menționase convorbirea avută de client cu Wilson — care, după cum a arătat Wilson însuși, n-a durat decît „un minut sau așa ceva" —, tot atît de adevărat este că în cele cîteva minute cît a durat audierea sa, Bogard nu a fost niciodată întrebat de către consilierul Comisiei dacă Wilson și clientul în chestiune stătuseră de vorbă.

Ceilalți doi angajați care, în afară de Bogard, îl văzuseră efectiv pe client erau Pizzo și Wilson. Comisia a calificat descrierea făcută de Wilson ca necorespunzînd lui Oswald, dar a omis să consemneze că Wilson recunoscuse că are „cataractă la ochi și nu vede cu ochiul stîng". După examinarea fotografiilor lui Oswald, Wilson a mai declarat că dacă nu poate afirma că persoana din expoziție fusese Oswald, nu poate însă nici spune că nu fusese Oswald. În privința lui Pizzo, Comisia s-a mărginit să arate :

> Deși a constatat o asemănare, nu i se pare că pieptănătura lui Oswald corespunde cu cea a persoanei care fusese în expoziție în ziua de 9 noiembrie.

Comisia a argumentat că Oswald nu putea fi clientul în chestiune, deoarece nu știa să conducă. În plus, notează Raportul, depozițiile făcute de Marina Oswald și de Ruth Paine cu privire la locurile pe unde fusese Oswald în ziua de 9 noiembrie exclud posibilitatea ca el să se fi dus la magazinul de automobile. Să admitem că Comisia ar avea dreptate și că Oswald nu s-a dus acolo. Rămîne însă un fapt că magazinul fusese vizitat la 9 noiembrie 1963 de către un om care a pretins că numele său este Lee Oswald, care semăna oarecum cu Oswald, care a condus un automobil în mod imprudent prin orașul Dallas la mai puțin de două săptămîni înainte de comiterea asasinatului, care a spus că va primi o sumă mai mare de bani în următoarele două sau trei săptămîni, care a menționat că are un nou serviciu, că nu are bani și nici credit la bancă și care a mai spus că s-ar putea să plece înapoi în Rusia.

Dacă nu era Oswald, atunci era cineva care în mod evident — pentru a nu spune ostentativ — se dădea drept Oswald. Comisia a constatat doar că nu era Oswald, dar nu a cercetat mai departe [1].

[1] În ziua de 4 aprilie 1966 am stat de vorbă la Dallas cu Oran Brown. El mi-a spus : „Drept să vă spun, mi-e frică să vorbesc !" Brown a zis : „Bogard a fost atît de rău bătut de niște oameni, încît a zăcut un timp în spital — și asta s-a întîmplat după ce a făcut depoziția, apoi a părăsit brusc orașul și de atunci n-am mai auzit de el". A adăugat : „Părerea mea este că noi am văzut poate ceva important și că există unii care nu doresc ca noi să vorbim. Uite, de pildă, șoferul acela de taxi care a fost recent omorît, și reporterii". Brown se referea la șoferul de taxi William Whaley, care a fost ucis la 18 decembrie 1965 într-o ciocnire de automobil.

În aceeași perioadă, cineva care semăna cu Oswald — Comisia a constatat că acea persoană nu era Oswald — făcea în Dallas și în împrejurimi exerciții de tir cu o pușcă avînd un vizor telescopic.

Comisia a arătat în Raportul ei că „un grup de martori" au avut impresia că în săptămînile care au precedat asasinatul „l-ar fi văzut pe Lee Harvey Oswald pe poligonul societății sportive din Dallas" ; ținînd seama „de numărul martorilor, de similitudinea descrierilor făcute bărbatului pe care l-au văzut și de tipul de armă cu care erau de părere că trăgea, există motive să se creadă că acești martori au văzut pe poligon una și aceeași persoană".

Raportul precizează că martorii care au afirmat că l-ar fi văzut pe Oswald pe poligon „au văzut persoana în cauză un timp mai îndelungat decît doar o clipă", deoarece, într-un fel sau altul, toți au venit în contact cu ea. Un martor, Malcolm H. Price, „a reglat vizorul de la pușca individului", altul, Garland G. Slack, „a avut cu altă ocazie o altercație cu individul, fiindcă acesta trăgea în ținta lui Slack". Slack a declarat că-i spusese lui „Oswald" să nu tragă în ținta sa ; drept răspuns, omul i-a aruncat lui Slack „o privire pe care n-am s-o uit niciodată... Este singurul motiv care m-a făcut să-mi aduc aminte de el cînd l-au arătat la televiziune". Sterling C. Wood, care se afla pe poligon împreună cu tatăl său, dr. Homer Wood, „a vorbit cu tatăl său și, foarte pe scurt, cu omul acela despre pușca lui".

Comisia a constatat că toți acești trei martori, ca și d-rul Wood, „și-au exprimat convingerea că omul pe care-l văzuseră era Oswald". În plus, spune Raportul : „Două alte persoane au impresia că au văzut cu două zile înainte de comiterea asasinatului pe un individ care semăna cu Oswald trăgînd cu o pușcă similară pe un alt poligon din apropierea orașului Irving". Depozițiile acestor șase persoane, a recunoscut Comisia, au fost „parțial coroborate de ale altor martori" : Floyd G. Davis, Virginia L. Davis, Charles Camplen și James F. Wheeles. Cu toții — exceptînd-o pe doamna Davis, care n-a văzut trăgătorul la față, —au fost de acord că omul care trăgea pe poligon semăna cu Oswald, dar putea să nu fi

fost Oswald. Alţi martori, a spus Comisia, şi-au amintit de acelaşi individ, dar, „deşi au observat o asemănare cu Oswald, impresia lor era că omul nu a fost Oswald".

Omul care semăna cu Oswald dădea dovadă de o pricepere depăşind media în mînuirea puştii, şi cînd părăsea poligonul lua cu el toate tuburile-cartuşe goale. Price, care l-a văzut pe trăgător de mai multe ori pe poligon, a declarat în depoziţia sa că individul „ridica toate tuburile-cartuşe după ce trăgea şi le lua cu el".

Slack a afirmat că omul despre care continua să creadă că a fost Oswald „fusese adus acolo de un oarecare «Frazier» din Irving, Texas". Deşi a fost interogat de consilierul Comisiei, Slack nu a fost întrebat de unde ştia că Frazier l-a adus pe Oswald cu maşina la poligon. Buell Wesley Frazier, care l-a condus pe Oswald cu maşina la birou în dimineaţa asasinatului, a negat că el l-ar fi însoţit vreodată la un poligon.

Comisia a fost de părere că Oswald nu se dusese la poligonul din Dallas sau la cel din Irving şi că nici nu se afla în Statele Unite în momentul cînd Price reglase vizorul telescopic de pe arma trăgătorului neidentificat. Comisia a recunoscut însă că, după toate probabilităţile, Slack şi Price văzuseră acelaşi om ; de aceea există „motive să se creadă că şi Slack a descris pe un alt om decît pe Oswald. În plus, Slack avea impresia că văzuse aceeaşi persoană pe poligon în ziua de 10 noiembrie ; or, există dovezi convingătoare că la 10 noiembrie Oswald se afla la Irving, în casa lui Paine, şi că nu a părăsit-o pentru a se duce la poligon". De asemenea, potrivit Raportului, „mărturiile existente demonstrează că puşca cu care a tras omul pe care l-au văzut era diferită de arma crimei".

Comisia are poate dreptate. Dar cineva care semăna cu Oswald a tras cu puşca pe poligoanele din Dallas şi Irving, s-a certat şi a avut discuţii, a cerut ajutorul altei persoane pentru a-şi regla vizorul şi, cu toate că era un excelent trăgător, a tras în ţinta altuia, uitîndu-se aşa de fioros la omul care l-a apostrofat, încît martorul nu l-a mai putut uita. A fost de asemenea văzut strîngînd tuburile-cartuşe

goale înainte de a părăsi poligonul. Frecventele sale vizite la poligoanele din Dallas şi Irving au început cu cîteva săptămîni înainte de comiterea asasinatului, într-o perioadă cînd Oswald locuia la Dallas şi Irving şi au luat sfîrşit cu numai două zile înainte de eveniment. Această persoană necunoscută a fost cel puţin o dată adusă cu maşina la poligon de un om care, după cît se pare, a spus că se numea Frazier şi venea din Irving.

Comisia şi anchetatorii ei nu erau, pare-se, interesaţi să stabilească dacă cineva se dădea drept Oswald. Comisia a spus că „mai mulţi martori au observat prezenţa unui om cu barbă la club atunci cînd persoana socotită a fi Oswald se afla acolo". Omul cu barbă a fost găsit şi interogat de agenţi ai F.B.I.-ului. Întrebat dacă fusese pe poligonul din Dallas, el a răspuns că da. Întrebat dacă-l văzuse pe Oswald acolo, a răspuns că nu. Nu-l văzuse niciodată pe Oswald în persoană, a adăugat el.

Omul cu barbă nu a fost convocat de Comisie, care părea mulţumită de raportul vădit nesatisfăcător al F.B.I.-ului. Comisia s-a limitat să declare că „domnul cu barbă a fost găsit şi nu s-a constatat ca el să fi avut vreo legătură cu Oswald". S-a gîndit oare Comisia sau F.B.I.-ul să-l întrebe pe omul cu barbă dacă avea vreo legătură cu cineva care semăna cu Oswald ? Evident, la asta nu s-a gîndit.

La 22 iulie 1964, Sylvia Odio a făcut în faţa unui consilier al Comisiei o depoziţie atît de uluitoare, încît F.B.I.-ul a început o anchetă în întreaga ţară, iar Comisia a cerut să se cerceteze în ce măsură i se poate da crezare.

Doamna Odio a declarat în depoziţia ei că Lee Harvey Oswald o vizitase spre sfîrşitul lunii septembrie 1963, cînd i-a fost prezentat sub numele de „Leon Oswald". Era însoţit de doi oameni care păreau a fi cubanezi sau mexicani, a spus ea. Unul dintre aceştia a chemat-o a doua zi la telefon să-i explice că „Oswald" făcuse în trecut parte din infanteria marină şi era un trăgător expert. El i-a mai comunicat, a declarat doamna Odio, că „Leon Oswald" spusese că „preşedintele Kennedy ar fi trebuit asasinat după cele întîmplate la Golful Porcilor" şi că „este aşa de uşor să o

faci". Ea şi-a amintit că i s-a dat a înţelege că „Leon Oswald" putea „da ajutor în activităţile conspirative" îndreptate împotriva lui Fidel Castro.

Consilierul Comisiei i-a arătat doamnei Odio fotografii şi filme cu Oswald şi a întrebat-o dacă „după ce s-a uitat la aceste fotografii avea vreun dubiu că omul care fusese la ea acasă era una şi aceeaşi persoană cu Lee Harvey Oswald". Ea a răspuns: „N-am nici o îndoială".

Doamna Odio a declarat că cei trei oameni i-au spus că „tocmai sosiseră din New Orleans" şi că a doua zi „plecau într-o călătorie". Această din urmă informaţie i-a fost repetată de două sau trei ori, iar cînd „Oswald" i-a fost prezentat în aceeaşi seară, însoţitorul lui i-a repetat de două ori numele de „Leon Oswald".

Dacă depoziţia doamnei Odio corespunde adevărului, atunci există două posibilităţi: fie că Lee Harvey Oswald sau cineva care-i semăna şi se folosise de numele „Leon Oswald" a spus într-adevăr că uciderea preşedintelui Kennedy ar fi de dorit, fie că un individ necunoscut a făcut declaraţii false despre Oswald, atribuindu-i aceste cuvinte. Pentru a stabili care alternativă este mai probabilă, trebuie să ne amintim că „Leon Oswald", după cum s-a spus, a vorbit relativ puţin cu doamna Odio şi că cuvintele nesocotite care i se atribuiau au fost menţionate doar în absenţa lui.

Ordonînd o anchetă cu privire la probitatea doamnei Odio, metodă rezervată de obicei martorilor care făceau depoziţii neconcordante cu versiunea oficială, cred că Comisia a demonstrat că nu era dispusă să accepte implicaţiile depoziţiei ei. La 28 august 1964, Rankin i-a scris lui Hoover următoarele:

> Vă rog să efectuaţi orice investigaţie suplimentară pe care o socotiţi indicată, pentru a stabili ce valoare se poate atribui depoziţiei doamnei Odio. Credem că ar fi bine să se stabilească probitatea doamnei Odio în alte domenii, verificînd depoziţia făcută de ea cu privire la trecutul ei şi la mediul pe care îl frecventează. Notăm faptul că ea pretinde că-l cunoaşte pe Manolo Rey, un

lider anticastrist din Porto Rico, precum şi că tatăl ei ar fi un deţinut politic al lui Fidel Castro.

La 8 septembrie 1964, F.B.I.-ul a raportat din Miami, Florida :

Domnul Rey Manolo a declarat că el continuă să fie unul din liderii Juntei revoluţionare cubane. El a spus că o cunoaşte personal pe Sylvia Odio din Dallas, Texas, datorită faptului că părinţii ei l-au ajutat pe el şi pe alţi membri ai organizaţiei anticastriste din Cuba, Mişcarea revoluţionară a poporului [M.R.P.]... El a spus că ambii părinţi ai Sylviei Odio sînt arestaţi şi întemniţaţi de regimul Castro pentru ajutorul acordat M.R.P.-ului... Domnul Rey a precizat că o consideră pe Sylvia Odio ca fiind o persoană inteligentă şi de caracter.

Un alt lider al Juntei revoluţionare cubane, Rogelio Cisneros, a declarat unor agenţi ai F.B.I.-ului că el „ştia că atît mama cît şi tatăl ei se află arestaţi" în Cuba. Cisneros a confirmat şi declaraţia doamnei Odio că era amestecată în cumpărarea de arme destinate a fi folosite împotriva guvernului cuban.

Comisia s-a declarat aproape convinsă că Oswald nu o vizitase probabil pe doamna Odio. Raportul a afirmat că „singurul răstimp din perioada în care doamna Odio crede că Oswald ar fi vizitat-o şi pentru care nu se ştie exact [unde anume se afla Oswald] este intervalul cuprins între dimineaţa zilei de 25 septembrie şi ora 2,35 dimineaţa în 26 septembrie". Însă, adaugă Raportul, „nu pare probabil ca Oswald să fi venit în grabă de la New Orleans pentru a sta de vorbă cu Sylvia Odio, iar apoi într-un răstimp scurt să plece de la Dallas la Mexico-City şi înapoi cu autobuzul" [1]. Comisia manifesta totuşi interes pentru această chestiune :

Deşi părea aproape sigur că Oswald nu se putuse afla la Dallas în timpul în care doamna Odio credea că

[1] Potrivit spuselor Comisiei, prezenţa lui Oswald la New Orleans pînă în ziua de 25 septembrie 1963, ora 8, fusese „stabilită cu toată certitudinea". Două zile mai tîrziu, declară Raportul, el a ajuns la Mexico-City.

fusese [1], Comisia a cerut F.B.I.-ului să continue ancheta pentru a stabili dacă depoziţia doamnei Odio corespunde realităţii. Comisia a apreciat problemele ridicate de depoziţia ei ca importante, dat fiind că din această depoziţie putea rezulta posibilitatea ca Oswald să fi avut însoţitori în călătoria sa în Mexic.

Comisia nu a indicat vreun alt motiv pentru care socotea depoziţia doamnei Odio drept importantă. Aceasta trădează o ciudată indiferenţă faţă de o frapantă implicaţie a depoziţiei ei, şi anume că cineva, aparent în numele lui Oswald, a vorbit despre asasinarea preşedintelui cu aproape două luni înainte de 22 noiembrie.

Comisia a vădit puţin interes — ca să nu mai vorbim de zel — pentru descoperirea faptelor legate de această informaţie surprinzătoare. Deşi doamna Odio stătuse de vorbă cu doi agenţi ai F.B.I.-ului la 18 decembrie 1963, timp de şapte luni ea nu a fost interogată de consilierul Comisiei. În depoziţia ei, ea a declarat că unul dintre cei trei oameni i-ar fi spus „lucraţi în ilegalitate" şi că ei s-au recomandat de la început ca „foarte buni prieteni ai tatălui dumneavoastră". Vizitatorii, a spus doamna Odio, „mi-au dat foarte multe amănunte despre locul unde l-au văzut pe tatăl meu şi despre activitatea sa, vreau să spun că mi-au dat amănunte aproape de necrezut despre lucruri pe care numai cineva care într-adevăr îl cunoştea şi care era bine informat putea să le ştie. Şi aproape imediat după ce mi-au vorbit de tatăl meu, au început să vorbească despre american [«Leon Oswald»]".

Ulterior, doamna Odio i-a scris tatălui ei la închisoarea din Nueva Gerona, Insula Pinilor, Cuba, întrebîndu-l despre cei trei oameni care pretindeau că sînt prieteni cu el. El a răspuns, spune ea, că cei trei „nu-i erau prieteni şi că nu-i cunoştea pe aceşti oameni". Doamna Odio a oferit Comisiei scrisoarea tatălui ei, care a fost primită, înregistrată şi inclusă printre piesele probatorii; dar Comisia nu s-a simţit

[1] Doamna Odio a fost de părere că cei trei oameni o vizitaseră la 26 sau 27 septembrie 1963. Comisia a admis că singurul interval de timp în care nu cunoştea justificarea timpului lui Oswald includea o perioadă de 23½ pînă la 18½ ore, începînd din ziua de 25 septembrie.

obligată să caute răspunsuri la următoarele întrebări ce se impuneau de la sine: cum de au găsit-o cei trei oameni pe doamna Odio? De unde știau ei că ea avea o activitate secretă anticastristă? Cum aflaseră „amănuntele aproape de necrezut" despre tatăl ei?

Depoziția doamnei Odio a fost bine coroborată. Sora ei a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că era de față cînd au venit cei trei oameni. De fapt, ea le deschisese ușa. Era „aproape sigură" că omul care venise în apartamentul Sylviei cu cei doi latino-americani era Oswald.

Doamna Odio declarase că cei trei oameni pretindeau „că au sosit tocmai atunci din New Orleans". Evaristo Rodriguez, barman la „Habana-Bar" din New Orleans, a spus consilierului că-l văzuse pe Oswald acolo în august 1963, însoțit de un om care părea latino-american și care vorbea spaniola. Proprietarul barului a declarat de asemenea că omul era Oswald[1]. Comisia a comparat descrierea făcută de Rodriguez omului care-l însoțea pe „Oswald" cu descrierea făcută de doamna Odio unuia dintre vizitatori și a găsit că erau „asemănătoare".

Cum a reacționat Comisia la aceste depoziții? Într-o scrisoare datată 21 septembrie 1964, Hoover i-a comunicat lui Rankin că agenția sa a depistat un californian, pe nume Loran Eugene Hall, care a declarat că o vizitase pe doamna Odio în compania lui William Seymour și a lui Lawrence Howard. Agățîndu-se poate și de un fir de păr, Hoover i-a atras atenția lui Rankin asupra faptului „că numele de Loran Hall are oarecare asemănare fonetică cu numele de Leon Oswald". Hoover arăta că agenția sa „continua investigațiile cu privire la afirmațiile doamnei Sylvia Odio, străduindu-se în special să stabilească dacă Hall, Howard și Seymour ar putea fi identici cu cele trei persoane care au vizitat-o în septembrie 1963".

Hoover a promis că F.B.I.-ul „va încerca să obțină fotografii ale lui William Seymour și Lawrence Howard". Dar

[1] Un raport al F.B.I.-ului a afirmat că patronul barului, Orest Pena, a spus agenților F.B.I.-ului că nu l-a putut identifica cu certitudine pe individ ca fiind Oswald. Cînd, după o lună, Pena a depus însă mărturie în fața consilierului, el a declarat că spusese F.B.I.-ului că omul în chestiune era Oswald.

scrisoarea lui Hoover nu arată dacă Hall a fost întrebat de ce au vizitat cei trei pe doamna Odio, de ce au pretins că l-ar cunoaşte pe tatăl ei şi cum de au ajuns să ştie atît de multe despre el. Directorul F.B.I.-ului nu a întrebat de ce a vorbit unul dintre cei trei oameni despre asasinarea preşedintelui cu săptămîni înainte ca acesta să fi fost efectiv ucis. Hoover şi-a încheiat circumspecta sa scrisoare către Comisie după cum urmează: „Rezultatele cercetărilor noastre în această privinţă vă vor fi comunicate de urgenţă". Trei zile mai tîrziu însă, Comisia a supus „Raportul final" preşedintelui Statelor Unite şi şi-a încetat activitatea. Comisia nu avea nevoie să aştepte dovezile, deoarece, după cum explică, îşi formulase între timp concluziile.

> Deşi în momentul cînd Raportul a fost trimis la tipar, F.B.I.-ul nu-şi încheiase încă investigaţiile în această chestiune, Comisia a ajuns la concluzia că Lee Harvey Oswald nu a fost în apartamentul doamnei Odio în septembrie 1963.

Ar însemna oare prea mult dacă am insista arătînd că, în mod logic, concluziile urmează, şi nu preced analiza tuturor probelor? Faptul că Comisia s-a dovedit atît de dispusă să abandoneze prea de timpuriu acest domeniu delicat a făcut ca cititorii Raportului să rămînă fără răspuns la unele întrebări cruciale.

Documente care pot fi cercetate la Arhivele naţionale arată însă că, pentru a-şi completa investigaţiile, F.B.I.-ul a stat de vorbă cu William Seymour la Phoenix, Arizona, în ziua de 18 septembrie 1964, şi cu Lawrence Howard la Los Angeles, în ziua de 20 septembrie. Amîndoi au tăgăduit că ar fi vizitat-o pe doamna Odio. Seymour a afirmat că fusese cu Loran Hall la Dallas în 1963, dar în octombrie, nu în septembrie, şi că nu au fost însoţiţi de Howard. Howard a fost de acord cu această precizare: cînd a fost la Dallas împreună cu Hall şi cu o altă persoană la sfîrşitul lunii septembrie 1963, a spus el, Seymour nu era cu ei. Controlînd statele de salarii ale firmei „Welding Supplies Company" din Miami Beach, Florida, F.B.I.-ul „a confirmat că în perioada

5 septembrie—10 octombrie 1963, William Seymour era salariatul acestei firme".

Aşadar, mărturiile arată că Seymour — omul care după părerea Comisiei a fost luat drept Oswald de către doamna Odio — nu se afla la Dallas în momentul cînd ea a fost vizitată de trei persoane. F.B.I.-ul l-a putut identifica pe individul care-i însoţise pe Hall şi pe Howard la Dallas în septembrie : era un cubanez, pe nume Celio Castro. Şi el a negat că ar fi vizitat-o pe doamna Odio. În orice caz, pare improbabil ca ea să-i fi putut confunda pe aceşti trei oameni cu cei care au venit în apartamentul ei, deoarece, potrivit spuselor F.B.I.-ului, atît Hall cît şi Howard purtau pe vremea aceea bărbi „dese".

F.B.I.-ul a obţinut fotografiile lui Hall, Howard, Seymour şi Castro şi le-a arătat doamnei Odio şi sorei ei. Din raportul privind întrevederea cu cele două surori rezultă că Sylvia Odio a declarat că nici unul din cei patru oameni nu o vizitaseră. Sora ei a mers şi mai departe : „Annie Laurie Odio a declarat că nici una dintre fotografii nu seamănă, după cîte îşi aminteşte, cu vreunul din cei trei indivizi".

La 20 septembrie 1964, după ce între timp obţinuse de la Howard şi Seymour informaţii care contraziceau relatarea făcută de Hall la 16 septembrie şi citată de Comisie în Raportul ei, F.B.I.-ul l-a interogat din nou pe Hall. În rezumatul întocmit de agent se arată :

> Hall a spus că greşise atunci cînd declarase că incidentul despre care vorbea Sylvia Odio se referea probabil la o vizită făcută de el împreună cu William Seymour şi cu Lawrence Howard. Gîndindu-se la călătoriile ce le făcuse la Dallas şi Miami, el îşi aminteşte acum că fusese într-adevăr însoţit de William Seymour şi de Lawrence Howard, dar de fiecare dintre ei în altă călătorie... Hall a declarat că, alungîndu-şi din minte confuzia pe care o făcuse în privinţa tovarăşilor săi de drum din septembrie şi octombrie, el nu-şi mai aminteşte acum de nici un caz cînd ar fi făcut în tovărăşia celor doi oameni o vizită ca aceea descrisă de Sylvia Odio.

La sfîrşitul investigaţiei era limpede că fiecare dintre oamenii presupuşi implicit de Comisie a fi fost vizitatorii doamnei Odio, inclusiv acela pe a cărui declaraţie se bizuise, negau că ar fi fost acolo.

De ce a publicat Comisia o concluzie înainte de a dispune de un raport final asupra anchetei? F.B.I.-ul l-a depistat şi l-a interogat prima oară pe Hall la 16 septembrie, iar rezumatul privind acest interogatoriu, transmis Comisiei de Hoover la 21 septembrie, a format unica bază pentru concluzia dată publicităţii. Agenţii F.B.I.-ului obţinuseră însă dezminţiri de la Seymour la 18 septembrie şi de la Howard la 20 septembrie, iar retractarea lui Hall la 20 septembrie. Hoover dispunea deci la 20 septembrie de informaţii care infirmau declaraţia iniţială făcută de Hall. De ce a trimis el atunci Comisiei numai declaraţia iniţială? Dacă dorea să ajute Comisia, Hoover i-ar fi putut trimite toate elementele importante, iar nu numai documentul discreditat şi propria sa apreciere de expert în legătură cu asemănarea fonetică.

Cînd F.B.I.-ul a transmis întregul dosar, inclusiv aprecierea făcută de cele două femei despre fotografii, Raportul Comisiei fusese deja publicat. Se săvîrşise o eroare, dar prejudiciul ireparabil adus adevărului putea fi încă evitat, deoarece rapoartele despre interogatoriile ulterioare au ajuns la timp pentru a fi publicate în volumele cu mărturii şi piese probatorii. Comisia însă a refuzat să le publice.

Dacă cei presupuşi de Comisie a fi fost vizitatorii doamnei Odio nu luaseră contact cu doamna Odio şi dacă Oswald nu fusese la ea, aşa cum afirmă Comisia, atunci cine erau cei trei oameni, dintre care cel puţin unul poseda informaţii greu de obţinut despre tatăl doamnei Odio, iar altul semăna cu Oswald şi îşi însuşise numele şi datele sale biografice? Dacă doamna Odio este o martoră căreia i se poate acorda credit — aşa cum pare şi cum pare să o confirme ancheta F.B.I.-ului — şi dacă Comisia are dreptate cînd afirmă că Oswald nu se afla printre vizitatorii ei în acea zi, există puţine alte explicaţii posibile decît aceea că cineva s-a dat drept Oswald — poate încercînd, cu aproape două luni înainte de comiterea asasinatului, să arunce vina asupra lui.

Comisia a declarat că socotea decretul prin care a fost instituită drept „un mandat prezidențial fără echivoc, de a întreprinde o anchetă temeinică și independentă". Sarcina ei era de a spulbera „numeroasele zvonuri și teorii" pe care uciderea lui Oswald le provocase și le amplificase. Printre ele se numărau și zvonurile în legătură cu nevinovăția lui Oswald, cu o încercare de a se arunca vina asupra lui și cu participarea lui, într-o măsură mai mare sau mai mică, la un complot. Multe dintre aceste zvonuri au încetat datorită trecerii timpului, datorită Comisiei și datorită unei prese docile. După o lectură critică a Raportului, zvonurile ar trebui însă să reînvie, deoarece la născocirile nedovedite ale celor cărora, dintr-un motiv sau altul, le displăcea acuzația adusă de Comisie lui Oswald, s-au adăugat acum numeroase temeiuri documentate.

Comisia nu s-a achitat de mandatul ei, ea nu a efectuat o anchetă temeinică, ea nu a pus o serie de întrebări de mare importanță în cazurile în care eventualele răspunsuri ar fi putut-o pune în încurcătură. Cred că, cu timpul, eșecul ei se va dovedi total, deoarece jumătățile de răspunsuri nu pot înlătura pentru multă vreme zvonurile și dau naștere la îndoieli. Cred că eșecul final al Comisiei constă în faptul că a pregătit un teren propice pentru înflorirea zvonurilor și a tot felul de speculații.

28. Cîteva fotografii misterioase

Ea a luat această fotografie cu un aparat polaroid[1]*; fotografia arată escorta de polițiști pe motociclete precedînd limuzina președintelui. Pe fotografie în spate — a spus ea — se vede clădirea Depozitului de manuale școlare Texas.*

Raportul F.B.I.-ului,
Dosar DL 89—43,
22 noiembrie 1963

[1] Aparat de fotografiat care produce imediat fotografia, fără a mai fi necesară developarea. — *Nota trad.*

Am primit toate aceste fotografii și m-am uitat la ele; într-una din fotografii, doamna Moorman prinsese pe motociclistul din fruntea convoiului, iar în fund se vedea Sexton Building [Depozitul de manuale] *și fereastra la care stătea asasinul în momentul cînd trăgea. Am dus această fotografie la șeful secției criminale, locțiitorul de șerif Allan Sweatt, care a predat-o ulterior agentului Patterson de la serviciul secret.*

Raport suplimentar de anchetă,
Departamentul șerifului din Dallas,
23 noiembrie 1963

...Materialul privind asasinarea lui Kennedy va fi depozitat într-un seif înzestrat cu dispozitive electronice foarte sensibile de detectare a incendiilor și a furtului... Cifrul seifului va fi cunoscut numai de două sau trei persoane...

„New York Herald Tribune",
18 decembrie 1964

Guvernul Statelor Unite deține dovezi fotografice care pot fi hotărîtoare pentru stabilirea nevinovăției sau vinovăției lui Oswald. Agențiile polițienești au obținut de la posesorii respectivi fotografii ale Depozitului de manuale școlare Texas luate la cîteva secunde înainte de comiterea asasinatului și pe care se vede fereastra de la etajul șase de unde se pretinde că ar fi fost trase focurile. Autoritățile se află și în posesia unor fotografii ale dîmbului acoperit cu iarbă, fotografii luate de un martor chiar în momentul cînd au fost trase focurile. Comisia a refuzat să publice vreuna dintre aceste fotografii.

Mary Ann Moorman, o martoră oculară a asasinatului, care poseda un aparat polaroid, ocupa în Piața Dealey o poziție strategică. Stătea cu prietena ei Jean Hill peste drum și la sud-vest de Depozitul de manuale școlare. În consecință, cînd a fotografiat cortegiul de automobile care se apropia, Depozitul de manuale forma fundalul. Aparatul ei era, în mod providențial, îndreptat ceva mai sus decît era necesar și de aceea fotografia cuprindea și o vedere a etajului șase al clădirii, inclusiv fereastra de unde se presupune că ar fi fost comis asasinatul.

Doamna Moorman a devenit astfel un martor foarte im-

portant, iar fotografia ei un element esențial al probelor. Prezența ei la locul crimei, precum și faptul că făcuse fotografia au fost confirmate de doamna Hill cînd a depus mărturie în fața unui consilier al Comisiei. Un raport al F.B.I.-ului, întocmit de doi agenți, arată că ambii au interogat-o pe doamna Moorman la 22 noiembrie. În aceeași zi, ea a semnat la Oficiul șerifului din Dallas o depoziție scrisă sub prestare de jurămînt. John Wiseman, locțiitor de șerif, a prezentat un raport în care arată că vorbise cu doamna Moorman în după-amiaza acelei zile și că i-a luat fotografia. Wiseman a precizat că, examinînd fotografia, a putut vedea fereastra etajului șase de la care se pretinde că ar fi fost trase focurile. „Am dus această fotografie șefului secției criminale — adjunctul de șerif Allan Sweatt —, care mai tîrziu i-a predat-o lui Patterson, agent al serviciului secret" — a adăugat Wiseman. Un raport întocmit de Sweatt arată că și el le-a interogat pe doamnele Moorman și Hill la 22 noiembrie, precum și că a primit și a examinat fotografia. Sweatt a spus că „această fotografie a fost predată agentului serviciului secret Patterson".

Faptul că doamna Moorman folosise un aparat polaroid a avut o dublă consecință : a putut vedea fotografia înainte ca poliția să i-o fi luat și nu a putut păstra negativul. Ea a spus F.B.I.-ului că fotografia avea Depozitul de manuale școlare în fundal, fapt confirmat și de cei doi adjuncți de șerif care o văzuseră.

Doamna Moorman era o martoră în măsură a prezenta dovezi de o importanță ieșită din comun. Diferite fotografii reprezentînd-o în momentul cînd fotografia cortegiul de automobile apar în volumele de dovezi și piese probatorii publicate de Comisie, precum și în Raportul Comisiei Warren. Raportul nu pomenește însă de ea sau de fotografia făcută de ea, iar numele ei nu figurează în indicele de nume al Raportului. Deși Comisia a publicat numeroase fotografii, unele de o valoare îndoielnică [1], ea a refuzat să publice fo-

[1] Comisia a publicat, de pildă, două instantanee de presă înfățișîndu-mă pe mine. Ele au fost introduse printre dovezi cu unicul scop de a fi arătate doamnei Markham — care nu mă văzuse niciodată și pe care nici eu nu o văzusem —, motivul invocat fiind că ele ar putea să o ajute să stabilească dacă a avut sau nu o convorbire telefonică cu mine.

tografia care constituia poate singura piesă probatorie de importanţă covîrşitoare pentru stabilirea nevinovăţiei sau a vinovăţiei lui Oswald.

Dacă fotografia l-ar fi arătat pe Oswald şi puşca lui la fereastră, nu putem oare presupune — fără teama de a greşi — că ea ar fi fost publicată ? Comisia a afirmat că nu a publicat anumite piese decît fie atunci cînd erau de „o valoare neglijabilă", fie „din cauza mărimii lor, sau din motive de bun gust". O fotografie a ferestrei de la etajul şase era evident valoroasă şi nu prea mare. Şi nici nu putea ofensa „bunul gust" decît lucru pe care-l consider foarte puţin probabil —, dacă răsturnarea unei teorii prezentată ca certitudine de şapte persoane marcante putea fi calificată ca fiind de prost gust.

Examinarea unei alte versiuni date de Comisie cu privire la trierea dovezilor şi a pieselor probatorii scoate la iveală afirmaţia că toate dovezile şi piesele probatorii „pe care se bizuie prezentul Raport" au fost publicate. Această versiune pare cea mai proprie : Comisia nu s-a „bizuit" pe fotografia doamnei Moorman şi de aceea a suprimat-o.

Robert Hughes a spus F.B.I.-ului că se afla în partea de sud-vest a colţului format de Main Street şi Houston Street şi a filmat cortegiul prezidenţial în momentul cînd acesta înainta spre nord pe Houston Street şi cotea spre vest pe Elm Street. Şi el a prins pe film etajul şase al Depozitului de manuale şcolare „imediat înainte de asasinat". Hughes a predat filmul biroului F.B.I. din Dallas.

Acest film nu este menţionat în Raport decît în anexa „Speculaţii şi zvonuri". Aici, Comisia caută să combată afirmaţia făcută de un romancier care a scris că o fotografie luată în momentul asasinatului înfăţişează două siluete la fereastra din colţul de sud-est al etajului şase, punînd astfel Comisia în faţa unei noi dileme. Spre deosebire de fotografia luată de doamna Moorman, care nu a constituit obiectul propriu-zis al unui zvon ce s-a răspîndit — şi de aceea putea fi mai lesne trimisă pe tăcute la Arhivele naţionale —, filmul lui Hughes ridica o problemă serioasă. Afirmaţia că

acest film înfăţişa doi oameni la fereastră cerea o infirmare ; întrebarea cum putea fi infirmată fără a se da publicităţii filmul n-a căpătat un răspuns care să se împace întru totul cu logica.

Dacă Comisia ar fi admis că acolo se aflau doi oameni, concluzia ei că un singur asasin a tras de la fereastră nu mai stătea în picioare. Dacă ar fi spus că era vizibil numai un singur om şi că acest om era Oswald, poziţia ei ar fi fost salvată, dar în acest caz cererea de a se publica filmul ca dovadă peremptorie putea fi cu greu refuzată. Numai ajungînd la concluzia că filmul nu înfăţişa pe nimeni la fereastră putea Comisia să evite să dea filmul publicităţii. Aşa a şi procedat, deşi în acest fel ea a fost de acord ca dovada pe care se bizuia să sufere o mică transformare.

Laboratorul F.B.I.-ului şi experţi ai marinei americane au examinat filmul şi un raport al F.B.I.-ului constată că „s-a ajuns la concluzia că imaginea văzută la fereastră nu reprezenta forma unei persoane sau a unor persoane, ci, probabil, nişte cutii suprapuse care, după cum s-a stabilit ulterior, se aflau în cameră". Invocînd aceeaşi sursă, Comisia a spus : „După o examinare făcută de F.B.I. şi de Centrul de interpretare fotografică a marinei S.U.A. s-a stabilit că era vorba de umbra proiectată de cutiile de carton aflate lîngă fereastră". Faptul că Comisia a făcut din „probabil" un „s-a stabilit" şi că a transformat „cutiile" într-o „umbră" este mai puţin îngrijorător decît refuzul ei de a publica copii ale filmului.

Concluzia Comisiei a putut izvorî din dorinţa de a trece sub tăcere filmul lui Hughes, aşa cum a procedat şi cu fotografia luată de doamna Moorman, dar chiar dacă am accepta această concluzie, ea dă naştere unor noi întrebări. Dacă Oswald nu se afla la fereastră în momentul cînd cortegiul de automobile trecea pe lîngă clădire, cum putea el trage de acolo ? Evident, sau concluzia Comisiei a fost greşită, sau a greşit Brennan — principalul ei martor. Faptele nu exclud posibilitatea ca ambii să fi greşit.

Hugh Betzner Jr., un alt fotograf amator, se afla aproape de intersecţia dintre Elm Street şi Houston Street în mo-

mentul cînd trecea cortegiul de automobile. El l-a fotografiat pe președinte și apoi a fugit după limuzină cînd aceasta se îndrepta spre pod. Cu o clipă înainte ca primul foc să fi fost tras, Betzner, care în acel moment se afla la stînga și în spatele limuzinei președintelui, a luat o altă fotografie.

Într-o declarație pe care a semnat-o la oficiul șerifului din Dallas în ziua de 22 noiembrie, Betzner a spus: „Poliția și o mulțime de lume care se afla acolo a început să urce dîmbul, de cealaltă parte a străzii pe care mă aflam, alergînd spre un gard de lemn. Atunci am presupus că de acolo se trăsese". El a adăugat: „Mi se pare că gardul trebuia să apară în fotografie". În consecință, Betzner a predat aparatul și filmul unui adjunct de șerif — Eugene Boone. Chiar la locul crimei Boone a dat filmul la developat și ulterior a înapoiat martorului aparatul de fotografiat și negativele, explicînd că poliția „manifestă interes" pentru fotografii.

Raportul lui Boone privind activitatea sa în ziua de 22 noiembrie menționează fotografiile primite de la Betzner cu aceste cuvinte: „Am luat aparatul de fotografiat și filmul și l-am dat la developat. Betzner a făcut trei fotografii chiar înainte de s-a tras. Aparatul de fotografiat și negativele i-au fost restituite lui Betzner. Cele trei fotografii au fost reținute de mine". O altă mențiune a acestor fotografii se găsește într-un raport întocmit la 23 noiembrie de șeful secției criminale, adjunctul de șerif Allan Sweatt, care a scris că „primise copii ale unor fotografii făcute de un martor cu numele de «Betzner Jr.», copii atașate la dosarul cazului".

Fotografiile luate de Moorman, Hughes și Betzner constituiau documente esențiale pe care niște anchetatori serioși trebuiau să se bizuie. Comisia însă nu s-a bizuit pe ele și nici nu le-a publicat. Nici unul dintre cei trei martori nu a fost interogat de Comisie sau de vreunul dintre consilierii ei. Nici unul dintre cei trei martori nu e menționat în Raport, în afară de o singură referire la Hughes în capitolul „Speculații și zvonuri".

Phillip L. Willis, maior de aviație în retragere, a luat imediat înainte și după comiterea asasinatului 12 fotografii

din diferite locuri ale Pieței Dealey. Fotografiile prezintă un interes istoric, dar, eventual cu o singură excepție, dezvăluie puține lucruri care să nu fi fost între timp clarificate. Pe trei fotografii sînt parțial vizibile dîmbul acoperit cu iarbă și gardul de lemn, dar pe toate trei ele sînt atît de îndepărtate și sînt luate atît de tîrziu după eveniment, încît nu oferă decît puține informații prezentînd interes.

Comisia a publicat toate cele douăsprezece diapozitive, consacrînd două pagini prezentării lor. Willis a fost chemat să depună mărturie în fața consilierului Comisiei, dar nu i s-a pus nici o întrebare în privința celei mai interesante fotografii — diapozitivul nr. 8, care înfățișa intrarea din față a Depozitului de manuale școlare la numai cîteva minute după asasinat.

La 17 noiembrie 1964, Willis a fost interogat la Dallas de un anchetator al Comitetului cetățenesc de anchetă. Cu acea ocazie, Willis a făcut un comentariu special despre diapozitivul nr. 8, declarînd că el pare să-l înfățișeze pe Jack Ruby la locul crimei imediat după comiterea asasinatului: „Seamănă atît de mult cu el, că de-a dreptul ți se face milă. Cînd l-am văzut la tribunal, doamne, arăta exact ca aici".

Willis a spus că agenții F.B.I.-ului care l-au interogat păreau să aibă impresia că omul de pe fotografie era Ruby. „Au spus-o înainte ca s-o spun eu — a precizat el. — Cred că ei au fost cei care l-au observat mai întîi". Ulterior, Willis a fost interogat de agenți ai serviciului secret și de un consilier al Comisiei. Deși le-a indicat omul care părea a fi Ruby — a spus el —, nici reprezentantul Comisiei, nici agenții serviciului secret nu au manifestat vreun interes pentru acest lucru. „Știau atît de multe despre Ruby — a adăugat Willis —, încît nu-i mai interesa".

Comisia a publicat toate cele douăsprezece fotografii, dar nu a prezentat decît o copie incompletă a diapozitivului nr. 8. Copia Comisiei diferă de original, ceea ce se poate constata după o altă copie obținută de la Willis de către un anchetator independent. Cea publicată de către Comisie a fost decupată în așa fel, încît o mare parte din figura omului presupus a fi Ruby a fost eliminată.

Copia diapozitivului nr. 8 al lui Willis folosită de Comisie nu este singura fotografie publicată ca piesă probatorie și din care porțiunea cea mai semnificativă fusese eliminată. Există o depoziție a Marinei Oswald care, dacă corespunde adevărului, arată că și o altă fotografie importantă a fost modificată de autoritățile locale sau federale. Gravitatea acuzației aduse de ea n-a fost desigur diminuată cînd ea a declarat sub prestare de jurămînt că fotografia în chestiune fusese mutilată după ce a ajuns în posesia Comisiei Warren.

Piesa Comisiei nr. 5 — trecută de Comisie sub denumirea nevinovată de „fotografia casei generalului Walker" — ar fi fost găsită de poliția din Dallas, împreună cu alte fotografii, printre lucrurile lui Oswald, după arestarea sa. Ea a fost predată F.B.I.-ului de poliția din Dallas, iar apoi Comisiei și a fost folosită de Comisie ca dovadă că Oswald manifestase interes pentru zona din jurul casei lui Walker.

La un moment dat, după ce fotografia fusese luată, dar înainte de a fi fost reprodusă ca piesă a Comisiei, ea a fost serios avariată. Chiar și o simplă privire asupra fotografiei publicate permite a se vedea că se făcuse o gaură mare în ea. Cînd fotografia a fost pentru prima oară arătată Marinei de agenții F.B.I.-ului, ea nu era însă, după cît se pare, mutilată. Marina a declarat în depoziția ei:

> Cînd F.B.I. mi-a arătat prima oară această fotografie, mi-aduc aminte că numărul acestui automobil apărea pe fotografie. Avea o tăbliță în alb-negru. Nu exista pata neagră pe care o văd acum pe ea.

Mai tîrziu, în decursul audierii, ea a repetat: „Nu exista o gaură în original cînd mi-au arătat-o — sînt sigură de asta". Marina a adăugat: „E prima oară cînd văd o pată neagră sau aud despre o gaură în fotografia originală. De ce nu mă întreabă Comisia despre acest lucru?" După această cerere explicit formulată, nu consilierul Comisiei, ci propriul ei avocat — William McKenzie — a început să urmărească chestiunea.

Întrebare: Cine v-a arătat fotografia — F.B.I.-ul, serviciul secret sau Comisia?

Marina Oswald: Mai întîi F.B.I.-ul și apoi Comisia.

Întrebare: Și atunci cînd Comisia v-a arătat fotografia la Washington, exista o gaură în fotografie acolo unde trebuia să se afle numărul mașinii?

Marina Oswald: Nu, nu știu ce s-a întîmplat cu această fotografie, deoarece atunci cînd mi-a arătat-o Comisia nu era pata asta aici. Dacă ar fi existat o gaură i-aș fi întrebat imediat de ce e aici gaura sau pata neagră.

Întrebare: Asta-i tot, mulțumesc.

Este regretabil că fotografia a suferit o asemenea mutilare, deoarece porțiunea care a fost distrusă conținea, evident, numărul automobilului parcat în spatele casei generalului Walker. Fotografia originală avea o valoare considerabil mai mare decît cea publicată: tăblița cu numărul putea dezvălui a cui mașină era parcată acolo și, ceea ce e poate și mai important, putea dezvălui și anul în care fusese făcută fotografia. Asemenea date puteau avea importanță în raport cu perioada cînd Oswald — potrivit spuselor Comisiei — se afla în Statele Unite.

Comisia a primit cu calm acuzația adusă de Marina; ea nu a făcut nimic pentru a respinge învinuirea tulburătoare că piesa fusese modificată după ce intrase în posesia ei.

În seara zilei de 23 noiembrie, un agent al F.B.I.-ului a arătat Margueritei Oswald și o altă fotografie misterioasă. El a întrebat-o dacă îl recunoaște pe omul din fotografie, dar ea a răspuns că, după cîte își dă seama, nu-l văzuse niciodată: „I-am spus domnului Hart Odum [1] [agent al F.B.I.-ului] că nu văzusem niciodată pe omul acela, «credeți-mă, domnule», și el a plecat".

După ce fiul ei a fost ucis, doamna Oswald a văzut într-un ziar fotografia lui Ruby și a declarat imediat că acesta era omul din fotografia pe care i-o arătase Odum. Ea a făcut

[1] Doamna Oswald l-a numit pe agent „Hart Odum", dar numele său este Bardwell D. Odum. În timp ce Comisia a respins cea mai mare parte din depoziția ei, ea a acceptat acest nume greșit. Indicele de nume al Comisiei din volumele de depoziții cuprinde atît: „Odum, Bardwell D.", cît și „Odum, Hart". Deși ultimul este o persoană complet fictivă, Comisia i-a atribuit nouă citate diferite, inclusiv referiri la „Domnul Odum, agent al F.B.I.-ului" și „agentul Odum", făcute de alți martori.

aceeaşi declaraţie sub prestare de jurămînt şi în faţa Comisiei : „Ştiu că ceea ce am văzut era fotografia domnului Jack Ruby".

Comisia nu l-a chemat pe Odum ca martor, dar în declaraţia lui scrisă se arată că fotografia pe care o prezentase Margueritei Oswald era aceea a unei „persoane necunoscute şi a fost dată F.B.I.-ului de Agenţia centrală de investigaţii". Doamna Oswald putea să se fi înşelat ; omul din fotografia publicată de către Comisie nu semăna desigur prea mult cu Ruby. Dar de ce i s-a arătat ei în primul rînd fotografia ? O anumită informaţie cunoscută Comisiei, dar nedată publicităţii ar putea constitui un indiciu.

Raportul precizează : „Oswald a plecat la Mexico City în ziua de 25 septembrie 1963 şi a sosit acolo la 27 septembrie 1963. După sosire, el s-a dus aproape direct la Ambasada cubaneză şi a cerut o viză pentru Cuba, în tranzit spre Rusia". Multe din informaţiile privind activitatea lui Oswald în Mexic, în special vizita sa la Ambasada cubaneză, i-au fost furnizate Comisiei de către C.I.A. Această agenţie, care ţine sub supravegherea ei Ambasada cubaneză din Mexico City, a fotografiat un om ieşind din localul ambasadei la 27 septembrie şi a afirmat că omul era Oswald. Oficiul din Dallas al F.B.I.-ului manifestase interes pentru Oswald înainte de comiterea asasinatului, şi fotografia fusese predată oficiului în dimineaţa zilei de 22 noiembrie. Era evident o chestiune de rutină, fără vreo legătură cu celelalte evenimente din ziua aceea. Fotografia a provocat aproape sigur consternare la Dallas, deoarece omul din fotografie nu era Oswald — C.I.A. se înşelase.

După ce Oswald a fost arestat, oficiul din Dallas al F.B.I.-ului a hotărît totuşi să afle dacă omul din fotografie era cunoscut de Marina sau de Marguerite. Odum a arătat în declaraţia sa scrisă :

> La 23 noiembrie 1963, acţionînd în calitate oficială de agent special al F.B.I.-ului, am primit fotografia unei persoane necunoscute — fotografia trimisă F.B.I.-ului de Agenţia centrală de investigaţii — şi am plecat la Executive Inn, un motel din Dallas, Texas, unde locuia Ma-

rina Oswald. Avînd în vedere sursa acestei fotografii, am tăiat fundalul, pentru a-l înlătura, deoarece putea dezvălui locul unde fusese luată.

O depoziție scrisă privitoare la fotografie a fost făcută și de James Malley, inspector la F.B.I., care a declarat că o obținuse de la C.I.A. și că Comisia îi ceruse o copie. C.I.A. nu a permis ca fotografia să fie arătată Comisiei prezidențiale dacă nu se „înlătura întregul fundal", a spus Malley. Abia după ce F.B.I.-ul a dat curs acestei directive, fotografia a fost prezentată Comisiei.

Directorul adjunct pentru plan al C.I.A. a dat Comisiei o declarație scrisă în care arată că fotografia a fost luată de C.I.A. „în afara granițelor continentale ale Statelor Unite, la o dată între 1 iulie 1963 și 23 noiembrie 1963". Comisia a observat că în această perioadă „Ruby se afla în țară". Într-adevăr, scopul urmărit de această acumulare de dovezi nu era decît de a îndreptăți Comisia să respingă afirmația făcută de Marguerite Oswald că omul din fotografia ce i se arătase era Ruby.

Comisia, F.B.I.-ul și C.I.A. nu au fost în stare să descopere cine era persoana necunoscută. Inspectorul F.B.I.-ului a declarat că, după cîte știe el, la 14 iulie 1964, data declarației sale scrise, identitatea „persoanei necunoscute — înfățișată în fotografie — nu fusese stabilită". Fusese C.I.A. intenționat indusă în eroare? Se dăduse cineva drept Oswald? Dacă-i așa, este regretabil că agențiile de investigații ale Statelor Unite nu au putut să-l descopere cu toate resursele lor pe omul a cărui fotografie fusese făcută de C.I.A.

James Altgens, de mai bine de 25 de ani fotograf la „Associated Press", mergea pe partea de sud a lui Elm Street cu aparatul fotografic în mînă, în timp ce cortegiul de automobile se îndrepta spre vest pe Elm Street. Limuzina prezidențială se afla la circa zece metri distanță de el cînd a luat un instantaneu și, în aceeași clipă, a auzit o detunătură. Fotografia lui Altgens a devenit curînd cunoscută în toată lumea: ea a căpătat o semnificație extraordinară cînd întreaga țară a crezut că-l vede în fotografie pe Lee Harvey

Oswald. Oswald, sau cineva care arăta ca el, se afla în fund, pe treptele intrării în clădirea Depozitului de manuale şcolare.

Nimic n-a stîrnit atîtea îndoieli în privinţa acuzaţiei ce i s-a adus decît această fotografie. Cum putea fi Oswald jos privind cortegiul de automobile în acelaşi moment în care era presupus a fi sus, împuşcîndu-l pe preşedinte? Oare era Oswald? „San Francisco Chronicle" a publicat fotografia însoţită de alta, înfăţişîndu-l pe Oswald imediat după arestarea lui, şi, fără multe ocolişuri, a întrebat dacă omul de la uşa Depozitului de manuale şcolare putea fi Oswald. După cîteva luni, fotografia a apărut în suplimentul duminical al ziarului „New York Herald Tribune", punînd într-o nouă şi curioasă lumină aceste întrebări rămase fără răspuns. „Herald Tribune" a mai adăugat şi un element nou:

> Altgens, unul din foarte puţinii martori care erau destul de aproape pentru a vedea efectiv cum a fost împuşcat preşedintele, este în măsură să descrie în cele mai mici amănunte ce s-a întîmplat în acel înfiorător moment. Dar el nu a fost niciodată interogat de F.B.I. sau de Comisia Warren.

A doua zi, la 25 mai 1964, un redactor al ziarului „Chicago American" a scris:

> Nu este oare straniu că J. W. Altgens, un vechi fotograf din Dallas al agenţiei de presă „Associated Press", care a luat o fotografie înfăţişînd asasinarea lui Kennedy, unul dintre martorii destul de apropiaţi pentru a fi văzut cum a fost împuşcat preşedintele şi în măsură să descrie secundă cu secundă ce s-a întîmplat, nu a fost interogat nici de F.B.I., nici de Comisia Warren?

F.B.I.-ul nu se gîndise, evident, la Altgens. Un memoriu al F.B.I.-ului publicat de Comisie arată că atenţia agenţiei nu a fost îndreptată asupra lui Altgens nici de „San Francisco Chronicle", nici de „New York Herald Tribune", ci de un ecou al comentariului făcut de redactorul din Chicago la 25 mai. F.B.I.-ul a trimis atunci agenţi să-l interogheze pe Altgens.

Altgens nu a fost chemat în fața Comisiei, dar opt luni după comiterea asasinatului el a fost interogat de un consilier și a făcut unele declarații interesante. Între altele, el a spus că după ce s-au tras focurile, el a văzut „polițiști în uniformă cu pistoalele scoase care urcau alergînd această mică pantă". El s-a cățărat după ei pe dîmb, spre gardul de lemn, deoarece, „dacă-l încolțiseră pe asasin, voiam să fac o fotografie". În încheierea depoziției, Altgens a spus :

> Știți, v-aș fi putut da această informație a doua zi, cînd mai era proaspătă în mintea mea, dar după șase luni faptele se mai șterg din minte în oarecare măsură și tare nu-mi place să spun ceva de care nu sînt absolut sigur.

Dar cum a rămas cu omul din fața ușii ? Comisia a căutat să se descotorosească de el cu aceste cuvinte :

> În fundalul acestei fotografii pot fi văzuți cîțiva salariați urmărind cortegiul de pe treptele intrării în clădirea Depozitului. S-a pretins că unul din acești salariați ar semăna cu Lee Harvey Oswald. Comisia a stabilit că salariatul în chestiune era de fapt Billy Nolan Lovelady, care s-a recunoscut în fotografie.

Nu există suficient temei pentru afirmația Comisiei. Lovelady nu a compărut în fața membrilor Comisiei și din nimic nu rezultă că fotografia lui i-ar fi fost vreodată arătată. Un consilier adjunct l-a interogat pe Lovelady, dar afirmația că Lovelady seamănă cu o altă persoană a fost publicată ca fiind dată de Comisie ; or, este evident că, într-o anchetă serioasă, pentru asemenea constatări nu poate fi delegat altcineva. Era fără îndoială un caz în care nu era suficientă o simplă depoziție : pentru cei obligați să stabilească cu cine semăna se impunea o confruntare cu martorul.

Publicul dorea, firește, să știe cum arată Lovelady, dar cînd „New York Herald Tribune" a cerut o fotografie a acestuia,

> F.B.I.-ul a comunicat ziarului „Herald Tribune" că a predat Comisiei Warren tot materialul pe care-l avea în legătură cu asasinatul și, deci, nu poate furniza o fotografie a lui Billy Lovelady.

Deşi după 22 noiembrie Lovelady s-a dus regulat la slujbă, la Depozitul de manuale şcolare, o fotografie a lui s-a dovedit a fi greu de obţinut. „San Francisco Chronicle" a cerut agenţiei de presă „Associated Press" o fotografie a lui Lovelady, dar agenţia nu a fost în stare să i-o procure: nu exista nici una şi nici nu putea fi luată vreuna. Doamna Shirley Martin din Oklahoma a cerut unui anchetator particular să-i obţină o fotografie a lui Lovelady şi el a promis să încerce. Mai tîrziu a comunicat că nu se putea face nimic şi şi-a exprimat indignarea pentru primejdia pe care o implica o asemenea misiune. Bill Beckman, un fotograf din Fort Worth, s-a dus la Dallas pentru a încerca să-l fotografieze pe Lovelady, fapt pentru care a fost arestat de poliţia din Dallas. A fost dus la poliţie, interogat şi apoi eliberat. „Beckman a fost sfătuit să părăsească Dallasul" — bineînţeles fără fotografie — a relatat „Herald Tribune".

Este imposibil să se stabilească cu certitudine cum era îmbrăcat omul din fotografia lui Altgens. Pare a purta un maiou şi pe deasupra o cămaşă dintr-o ţesătură groasă, de culoare mai închisă şi descheiată pînă la jumătatea pieptului. Cînd a fost fotografiat după arestare, Oswald purta un maiou şi o cămaşă de culoare închisă adînc descheiată, iar cămaşa era dintr-o ţesătură groasă. Oswald arăta ca omul din fotografia luată de Altgens şi era îmbrăcat ca el; Lovelady nu era de loc îmbrăcat aşa. El a descris ziarului „Herald Tribune" îmbrăcămintea pe care o purtase la 22 noiembrie: „o cămaşă sport în dungi albe şi roşii, încheiată la gît", iar F.B.I.-ului i-a spus că purtase „o cămaşă cu dungi verticale roşii şi albe". Cînd Lovelady a depus mărturie în faţa consilierului, nu a fost întrebat ce purtase la 22 noiembrie şi de asemenea nu i s-a cerut să dea o fotografie, nici să pozeze pentru vreuna.

Un salariat al Depozitului de manuale şcolare, William Shelley, a comunicat F.B.I.-ului că atunci cînd cortegiul de automobile trecea prin faţa clădirii, „stăteam chiar în faţa uşii de sticlă de la intrare. Cînd preşedintele John F. Kennedy a fost împuşcat, mă aflam în acelaşi loc. Billy N. Lovelady, care lucrează în subordinea mea la Depozitul de manuale şcolare Texas, şedea pe treptele de la intrare, chiar

în fața mea". Dacă Lovelady ședea în momentul cînd s-au tras focurile, atunci nu el e omul din ușă, pentru că acel om stă, evident, în picioare. Se poate desigur concepe ca Lovelady să fi sărit în picioare. Shelley era deci un martor important de la care Comisia putea afla dacă Lovelady stătea în picioare sau ședea, iar în caz că ședea, dacă se ridicase sau nu înaintea momentului critic, cînd Altgens a luat instantaneul. Shelley a depus de două ori mărturie în fața consilierului, dar nici prima, nici a doua oară nu i s-a pus vreo întrebare în privința poziției lui Lovelady.

Cînd Comisia a încercat să fie în același timp judecător, juriu și procuror, ea și-a depășit atribuțiile. Ea a refuzat să pună întrebări cu adevărat importante și nu a publicat fotografia lui Lovelady. Fără să-l fi văzut măcar pe Lovelady, membrii Comisiei s-au arătat totuși gata să avanseze o părere: Lovelady „seamănă oarecum cu Oswald".

În februarie 1964 au fost prezentate publicului probe impresionante menite să demonstreze că Oswald poseda armele presupuse a fi fost folosite la asasinarea președintelui și a polițistului Tippit. A fost publicată o fotografie care îl înfățișează pe Oswald ținînd în mîna stîngă pușca cu care se pretinde că l-ar fi împușcat pe președintele Kennedy, iar în mîna dreaptă două reviste: „The Worker", editată de partidul comunist, și „The Militant", scoasă de partidul socialist. Pe șoldul drept al lui Oswald se vedea pistolul cu care se pretinde că l-ar fi ucis pe Tippit.

Fotografia a apărut pe coperta revistei „Life", precum și în numeroase ziare și reviste din Statele Unite și din alte țări. Comisia a confirmat autenticitatea fotografiei și a declarat că fusese făcută la 31 martie 1963 de Marina Oswald. Deși Marina a spus F.B.I.-ului că „își poate aminti că a apăsat numai o singură dată pe declanșator", Comisia a găsit că au fost luate cu acea ocazie două fotografii ale lui Oswald, amîndouă arătîndu-l cu armele, dar în poziții diferite. Dacă Marina nu a luat decît o singură fotografie, cine a luat-o pe cealaltă? Mai mult, după cum am văzut, Marina a declarat serviciului secret la 1 decembrie 1963 că înainte de asasinat

nu văzuse niciodată o pușcă cu vizor telescopic și că nu-l văzuse niciodată pe soțul ei cu un pistol.

„Life" a afirmat că fotografia îl înfățișa pe Oswald cu armele crimelor. Alte publicații au refuzat să facă o asemenea afirmație. Lyndal L. Shaneyfelt, expert-fotograf al F.B.I.-ului, a examinat fotografia și a comparat-o cu cea a pretinsei arme a crimei — piesa Comisiei nr. 139. Întrebat dacă poate declara sub prestare de jurămînt că cele două arme sînt identice, el a răspuns că nu poate. Cele două puști păreau să aibă același „aspect general", a observat Shaneyfelt — așa cum e cazul cu majoritatea puștilor —, dar „n-am putut găsi vreo particularitate specifică pe care să mă pot bizui pentru a face o identificare certă, excluzînd toate celelalte puști avînd același aspect general".

Comisia nu a audiat decît un singur expert în această problemă — pe Shaneyfelt, care a refuzat să facă o identificare. Cu toate acestea Comisia a ajuns la concluzia că „pușca ce se vede în aceste fotografii este aceeași pușcă care a fost găsită la 22 noiembrie 1963 la etajul șase din clădirea depozitului".

O examinare a fotografiei dă însă naștere la dubii în privința autenticității ei. În afară de nepotriviri între diferitele părți ale fotografiei, existau și deosebiri frapante între reproducerile fotografiilor apărute în diferitele publicații. „New York Times", de pildă, a publicat versiunea fotografiei date de „Associated Press", în care nu exista un vizor telescopic pe pușcă. Pe pușca din „Life" se vede clar un vizor telescopic. În fotografia publicată de „Newsweek" pușca diferea nu numai de cele din „Life" și „New York Times", dar părea sensibil diferită și de cea publicată în „The Detroit Free Press", de unde o obținuse „Newsweek".

La 4 martie 1964 am atras atenția Comisiei asupra acestor deosebiri: „Aș dori să arăt acum Comisiei că printre fotografiile difuzate în țară se află fotografii la care s-au făcut modificări, care au fost trucate". Am prezentat apoi cîteva fotografii și am explicat prin ce se deosebește fiecare. Comisia a supus acuzația mea că fotografiile au fost modificate expertului-fotograf al F.B.I.-ului, care a confirmat că așa este.

Comisia a scris apoi celor trei publicații pe care le menționasem în depoziția mea — și numai lor. Deși observațiile mele nu pretindeau a fi o prezentare completă, ci mai degrabă o indicație despre amploarea pe care o avea problema, Rankin s-a adresat la 16 iunie 1964 în scris numai publicațiilor „New York Times", „Newsweek" și „Life".

> D-l Lyndal L. Shaneyfelt, expert-fotograf al F.B.I.-ului, a declarat Comisiei că fotografia publicată în numărul dumneavoastră [urmează data respectivă] și care îl înfățișează pe Lee Harvey Oswald ținînd o pușcă a fost retușată în diferite puncte înainte de publicare.

Rankin a cerut copia fotografiei după care fusese făcută reproducerea și un răspuns „pînă la 25 iunie 1964, [în caz contrar] noi vom presupune că nu contestați depoziția domnului Shaneyfelt". „New York Times" a răspuns a doua zi, arătînd că diferite părți ale fotografiei fuseseră retușate, inclusiv „patul puștii", dar că retușurile „nu au modificat vreo trăsătură esențială a fotografiei". „Times" a adăugat de asemenea că cel ce făcuse retușul „a tras o dungă" la pantalonii lui Oswald. Scrisoarea arată că fotografia i-a „fost trimisă de «Associated Press», care a declarat că o obținuse de la «Detroit Free Press» și (sau) de la «Dallas Morning News»". „New York Times" nu a putut, evident, preciza originea exactă a fotografiei și nu a putut, firește, confirma că nu s-ar fi făcut schimbări de mai mare importanță înainte de a primi fotografia.

Scrisoarea lui Rankin către „Newsweek" fiind adresată la Dayton Ohio, iar redacția și administrația revistei aflîndu-se la New York — în Newsweek Building —, răspunsul nu a fost trimis decît la 24 iunie, cînd conducătorul revistei a scris :

> Sînt informat de redactorii noștri că fotografia pe care au primit-o era de o calitate atît de slabă, încît, potrivit unui uz curent, ea a fost retușată pentru o mai bună reproducere. După cîte ne putem da seama, nu a fost nicăieri publicată fără retuș.

Intrînd în amănunte, el a adăugat: „Retușînd fotografia în laboratoarele revistei «Newsweek», desenatorul a scos din inadvertență vizorul telescopic, care — așa cum am avut între timp ocazia să observ — este atît de puțin vizibil pe fotografia originală, încît poate scăpa cu ușurință omului celui mai atent. Nu a existat, bineînțeles, intenția de a modifica conținutul fotografiei".

Abia la 25 iunie, orele 17,56 — termen limită —, „Life" a răspuns. Răspunsul a fost trimis sub forma unei telegrame semnate de Edward K. Thompson, redactorul-șef al publicației: „Contestăm într-adevăr depoziția lui Shaneyfelt că fotografia ar fi fost serios retușată". Thompson a explicat: „Retușul nostru a constat din umplerea unor crăpături". El a adăugat: „Întîrzierea răspunsului se datorează faptului că scrisoarea dumneavoastră a fost trimisă la Chicago".

Patru zile mai tîrziu, Thompson i-a trimis lui Rankin niște copii alăturate la o scrisoare în care arăta că fotografia a fost decupată pentru a se potrivi cu formatul copertei revistei „Life" și că retușul făcut „n-a urmărit alt scop decît să scoată mai clar în evidență figura". Redactorul-șef a mai spus: „Repet, nici o parte semnificativă a fotografiei nu a fost modificată. Sper că cele de mai sus rezolvă problema dumneavoastră".

Nu au rezolvat-o, și Rankin nu s-a lăsat. La 7 iulie a cerut din nou revistei „Life" să trimită copia care fusese retușată: „După cîte ne dăm seama, ne-ați trimis o copie care nu este cea retușată și după care a fost făcută coperta. Am dori să primim această copie retușată".

A doua zi Thompson a răspuns: „Scrisoarea dumneavoastră m-a nedumerit puțin, dar mă grăbesc să răspund dorinței dumneavoastră". Cererea lui Rankin fusese de la început limpede și fără echivoc. Iar redactorul-șef al revistei „Life", deși, după cum spune el, oarecum nedumerit, a fost, în sfîrșit, în stare să o satisfacă: „Anexez alăturat copia retușată". Prezentînd fotografia retușată, Thompson părea să fie mai conciliant în privința amploarei retușului, pe care scrisoarea lui anterioară o exclusese. După „contestarea" depoziției lui Shaneyfelt și o afirmație că nu au fost decît umplute crăpăturile — și aceasta numai pentru a reda mai

clar figura —, „Life" a recunoscut în cele din urmă că „cel ce a făcut retușul s-a dovedit puțin neglijent, făcînd ca patul puștii să apară drept, în loc să aibă o mică scobitură". Thompson a admis de asemenea că „exista o parte ceva mai mult retușată în jurul închizătorului", dar a încheiat declarînd că „nimic esențial n-a fost schimbat, așa cum am spus anterior".

Thompson i-a comunicat lui Rankin că, dacă dorește, poate înlătura retușul cu „un deget umezit cu salivă și va avea originalul, așa cum l-am primit". Schimbul de scrisori nu contribuie la întărirea încrederii noastre în gradul de igienă existent la „Life".

Comisia a tras concluzia că, deși fotografia fusese modificată de diferite publicații, nu existase vreo rea intenție sau dorința de a induce în eroare: „«Life», «Newsweek» și «New York Times» au notificat Comisiei că retușaseră fotografia. Procedînd astfel, ele au modificat din inadvertență detalii ale aspectului puștii".

Comisia a precizat că Oswald este înfățișat în fotografie ținînd în mînă cîte un număr din „The Militant" și din „The Worker". Din examinarea fotografiei, Comisia pretinde a fi stabilit datele numerelor pe care Oswald le ținea în mînă. Consilierul Comisiei nu a fost însă, evident, în stare să identifice unul dintre ziarele de pe fotografie. Chestionîndu-l pe omul de încredere al Marinei Oswald — James Martin — în legătură cu vînzarea fotografiilor către ziare, acesta din urmă pare să fi declarat categoric că atunci cînd a fost luată fotografia aflată în fața Comisiei, Oswald ținea în mînă numai „The Militant".

Întrebare: Cînd ați tratat cu diferite publicații vînzarea acestei fotografii, nu v-a întrebat nimeni unde și cînd a fost luată?

Martin: Ba da, le-am spus că a fost luată în timp ce locuiau în Oak Cliff. Nu le-am spus unde și cînd.

Întrebare: Nu v-a întrebat nici unul?

Martin: După cît se pare, nu-i interesa cînd și unde a fost luată.

Întrebare : V-au întrebat ceva despre publicația pe care Lee Oswald o ținea în mînă ?

Martin : Da. Și le-am spus că era sau „The Militant", sau „The Worker". Nu eram sigur care din ele și nici măcar nu sînt sigur dacă era vreuna din ele.

Întrebare : Pe copia fotografiei pe care o aveați nu se vede clar care din ele era ?

Martin : Nu.

Întrebare : Dar acum știți care este ?

Martin : Nu.

Dulles : Sînteți sigur că este una din cele două ?

Martin : Nu, nu sînt sigur, presupun că e una din cele două.

Întrebare : În dosar figurează „The Militant".

Dulles : Da ?

Cea mai vehementă contestare a autenticității fotografiei a venit din partea lui Lee Harvey Oswald, dacă se poate pune bază pe rapoartele fragmentare ale diferiților agenți de poliție care au asistat la interogarea lui. Nu a fost publicată nici o transcriere a interogatoriului la care a fost supus ore în șir — Comisia a declarat că nu exista nici una —, așa încît trebuie să ne bizuim exclusiv pe ceea ce și-au amintit polițiștii care au depus ulterior mărturie sau au întocmit rapoarte.

Cînd i s-a arătat fotografia despre care se pretinde că a fost găsită de poliția orașului Dallas la 23 noiembrie, Oswald, potrivit spuselor căpitanului Fritz, „a spus că fotografia nu-l reprezintă pe el, că figura este a lui, dar că această fotografie a fost făcută de cineva care a suprapus figura lui ; cealaltă parte a fotografiei nu-l reprezenta pe el și el nu văzuse vreodată această fotografie". Fritz a adăugat : „Mi-a spus că se pricepea cu adevărat bine la fotografii și că la timpul cuvenit va fi în stare să demonstreze că nu era fotografia lui și că fusese făcută de altcineva".

Agentul F.B.I.-ului James W. Bookhout și-a reamintit ceva asemănător, numai că, după părerea lui, Oswald spusese „că era foarte posibil ca poliția să fi suprapus această parte a fo-

tografiei pe corpul altcuiva". Thomas J. Kelley, inspector la serviciul secret, şi-a amintit de asemenea că Oswald credea că poliţia oraşului Dallas era autoarea falsului. Lăsînd la o parte delicateţea explicabilă a căpitanului Fritz, toată lumea pare să fie de acord în privinţa reacţiei lui Oswald faţă de fotografie.

Dispunînd de informaţii atît de limitate, este imposibil de stabilit pe ce se bizuia optimismul lui Oswald că va putea dovedi ulterior, probabil la proces, caracterul apocrif al fotografiei. Cine examinează însă fotografia îndeaproape este frapat de cel puţin o nepotrivire: în timp ce umbra nasului lui Oswald cade direct în jos, împărţindu-i gura în două, umbra corpului cade net în spate şi spre dreapta. Cu mult înainte ca Raportul să fi fost publicat — cînd opinia publică a aflat pentru prima dată de reacţia lui Oswald —, alte persoane au ridicat deschis problema umbrelor, după cît se pare incompatibile una cu cealaltă [1].

Pregătind depoziţia pe care a făcut-o în faţa Comisiei la 23 aprilie 1964, Shaneyfelt a fotografiat un agent al F.B.I.-ului stînd pe terasa de pe acoperişul clădirii Ministerului de Justiţie din Washington şi ţinînd în mînă puşca Mannlicher-Carcano. Această fotografie a fost publicată ca piesă a Comisiei purtînd nr. 748, dar nu se poate spune că ar fi rezolvat problema, deoarece F.B.I.-ul înlăturase capul agentului din fotografie înainte de a o supune Comisiei. Cînd fotografia a fost predată consilierului Comisiei ca piesă probatorie, a urmat convorbirea de mai jos:

Întrebare: Văd că din fotografie a fost scos capul persoanei care a pozat. Ne puteţi explica motivul?
Shaneyfelt: Am scos capul, deoarece era al unui salariat al F.B.I.-ului şi am socotit că aşa era indicat, dat fiind că nu era esenţial.

Se poate, desigur, înţelege dorinţa agenţilor de poliţie de a rămîne anonimi, dar pentru a poza cu puşca putea fi aleasă o persoană care nu avea nimic conspirativ, deoarece

[1] Faptul că autenticitatea fotografiei era controversată nu a împiedicat Comisia să o arate cel puţin unui martor care se aflase în vecinătatea locului unde a fost omorît Tippit, încercînd să-l facă pe martor să recunoască pe Oswald în fugar.

nu exista ceva mai esențial decît o comparare a umbrelor nasului și corpului.

Shaneyfelt a declarat în depoziția sa că întocmise piesa Comisiei purtînd nr. 748 încercînd să prezinte „pușca ținută în aproximativ aceeași poziție" ca în fotografia controversată. S-ar părea însă că a mai urmărit și un alt scop, deși nemenționat. Poziția picioarelor salariatului F.B.I., ținuta lui, lungimea și orientarea umbrei corpului său sugerează că Shaneyfelt căuta să simuleze toate condițiile care au existat cînd a fost făcută fotografia controversată. Faptul că a permis laboratorului F.B.I. să ia fotografia pe acoperișul clădirii pare să confirme suspiciunea că el era conștient de nepotrivirea umbrelor și căuta să le simuleze. Faptul că fotografia a fost modificată înainte de a fi fost supusă Comisiei pare să indice că încercarea eșuase.

Astfel, dovada a parcurs un ciclu complet : o fotografie trucată de F.B.I. a fost admisă ca dovadă că o altă fotografie descoperită de poliția din Dallas era autentică.

Partea a patra
COMISIA ŞI LEGEA

Şi dacă toate vînturile doctrinei ar fi dezlănţuite asupra pămîntului, astfel ca adevărul să iasă pe cîmpul de luptă, noi am greşi punînd în dubiu tăria lui prin folosirea cenzurii şi a interdicţiilor. Să lăsăm adevărul şi minciuna să se ia la trîntă; cine a văzut vreodată ca adevărul să fie înfrînt într-o confruntare liberă şi deschisă?

JOHN MILTON,
Areopagitica

29. Comisia

Unul din cele mai profunde mistere la începutul audierilor rămîne de ce *a vrut Lee Oswald să-l ucidă pe președinte ?*

Gerald R. Ford, membru al Camerei reprezentanților, membru al Comisiei Warren

Comisia a dat foarte puține informații în privința modului ei de funcționare. Nu a publicat procese-verbale ale ședințelor ei de deliberare și nici Raportul nu menționează cît de des s-a întrunit, cine a participat la ședințe sau cine a hotărît care anume martori să fie chemați și interogați. Unanimitatea cu care a fost prezentat Raportul Warren nu reflectă existența unor păreri divergente la membrii Comisiei, deși este greu de crezut că toți au fost de acord cu toate concluziile enunțate în document. De aceea o cercetare a modului de lucru al Comisiei trebuie să se bizuie pe materiale care nu se află în volumele cu dovezi și piese probatorii.

La 11 ianuarie 1964 Rankin a explicat cum funcționează Comisia prezidențială. „New York Times" a relatat :

> Credem că ar fi bine — a spus Rankin — să liniștim țara și lumea întreagă, dînd asigurări nu numai că-l putem apăra pe președintele nostru, dar și că oameni acuzați de crimă pot fi tratați în mod corect.

Din moment ce președintele fusese asasinat și acuzatul ucis, această năzuință a fost predestinată eșecului. Cred că Rankin a căutat în primul rînd să exprime dorința Comisiei de „a liniști", iar o asemenea strădanie nu putea fi încununată de succes decît dacă Comisia ar fi constatat că fusese

prins unicul asasin. Concluzia că asasini necunoscuți se mai află în libertate n-ar fi adus decît foarte puțină liniștire.

Rankin a mai spus că „nu există intenția de a se angaja anchetatori particulari. În schimb, Comisia se va bizui pentru orice noi verificări ce s-ar dovedi necesare, în primul rînd pe agențiile de investigație ale guvernului". Deoarece numeroși oameni priveau poliția cu oarecare aprehensiune, el a adăugat că Comisia nu se va da în lături de a cerceta temeinic acțiunile acestor agenții. Deci, încă de la început Comisia și-a asumat, în plus, încă o sarcină dificilă — aceea de a se bizui pe poliție și, în același timp, de a o verifica temeinic. Conflictul a fost rezolvat mai mult prin bizuire pe poliție și prin mai puțină cercetare decît ar fi îngăduit-o faptele.

Rankin a explicat modul de lucru adoptat de Comisie. Au fost fixate șase mari domenii de anchetă, a spus el; fiecare va fi încredințat cîte unui jurist principal și unui asistent. Încă înainte de a se fi convocat martori pentru depoziții, Comisia a considerat, după cît se pare, că nu existau decît șase domenii majore care se cereau investigate. Rankin le-a enumerat :

1. Ce a făcut Oswald în ziua de 22 noiembrie ;
2. Trecutul lui Oswald și mediul în care trăia ;
3. Cariera lui Oswald în Corpul de infanterie marină și șederea lui în Uniunea Sovietică ;
4. Uciderea lui Oswald în incinta poliției din Dallas ;
5. Trecutul lui Ruby și mediul în care trăia ;
6. Măsurile luate pentru a-l apăra pe președintele Kennedy.

Personal, cred că ar fi trebuit constituit un al șaptelea grup însărcinat cu obținerea de informații asupra problemei — cine l-a asasinat pe președintele Kennedy ? Comisia nu a simțit, evident, nevoia unui asemenea grup, deoarece a presupus că răspunsul la această întrebare va fi găsit de cei ce cercetau activitatea lui Oswald în ziua de 22 noiembrie. Cadrul fixat de Comisie pentru ancheta ei pare să fi exclus orice altă concluzie în afara celei la care ajunsese.

Publicarea lucrării „Portrait of the Assassin" (Portretul asasinului), scrisă de Ford, membru al Camerei reprezentanților, a permis să se afle noi detalii privind metodele folosite de Comisie. Cartea lui Ford începe astfel :

Abia ajunsese Comisia care ancheta asasinarea președintelui Kennedy să-și constituie aparatul și să-și traseze metodele de lucru, că a și fost pusă în fața unei probleme uluitoare. Miercuri 22 ianuarie, membrii Comisiei au fost grabnic convocați de președintele ei la o ședință urgentă. Domnul J. Lee Rankin, de scurt timp numit consilier general al Comisiei, primise un telefon din Texas. Cel care-l chema era domnul Waggoner Carr, procurorul general al statului Texas. El a comunicat că F.B.I.-ul avea un „agent camuflat", care nu era altul decît Lee Harvey Oswald, presupusul asasin al președintelui Kennedy !

Înainte, ziarele publicaseră unul sau două articole aproape neobservate, în care se punea problema dacă Oswald ar fi putut fi funcționar al vreunei agenții a guvernului american. Doamna Marguerite Oswald declarase că, după părerea ei, fiul ei trebuie să fi avut legături cu C.I.A. sau cu Departamentul de Stat. De data aceasta însă alarma fusese dată de un înalt demnitar ; iar procurorul din Dallas, domnul Henry Wade, care de asemenea raportase existența acestui zvon, era el însuși un fost agent al F.B.I.-ului.

Unii membri ai Comisiei și-au dat pentru prima dată seama de gravitatea celor comunicate de Carr abia atunci cînd s-au întrunit într-o ședință urgentă în după-amiaza zilei de 22 ianuarie. Fiecare dintre ei primise un mesaj urgent să vină la ora cinci și jumătate după-masă la sediul Comisiei din clădirea veteranilor de război. Secretara mea a luat imediat contact cu mine. Mă aflam, date fiind sarcinile mele obișnuite privind alocațiile militare, la o audiere efectuată de un subcomitet al Camerei reprezentanților. Ceilalți membri ai Comisiei — președintele Curții Supreme Earl Warren, senatorii Richard B. Russell și John Sherman Cooper, Hale Boggs, membru al Camerei reprezentanților, Jogn J. McCloy și Allen W. Dulles — erau de asemenea ocupați cu treburile lor curente.

Cînd am sosit, fiecare membru al Comisiei a luat loc în jurul mesei de conferință. Ora tîrzie și faptul că programul de lucru al fiecăruia dintre noi fusese dat peste cap sporeau tensiunea. Eu trebuia să mă duc în seara aceea să asist la ceremonia inaugurării noului Muzeu de istorie și tehnică. La fel și președintele Curții Supreme, care urma să țină discursul inaugural la acest important eveniment.

Consilierul general J. Lee Rankin a adus la cunoștința membrilor Comisiei surprinzătoarea informație. Ne-am privit cu toții consternați.

Ședința a durat pînă după șapte seara. Nu-mi amintesc să fi participat la o ședință la care să fi domnit o atmosferă atît de încordată și unde să se fi făcut în asemenea măsură totul pentru a se evita orice publicitate.

Comisia a hotărît să ceară procurorului general al Texasului, procurorului districtual Wade și celorlalte persoane oficiale din Dallas care erau la curent cu aceste afirmații să vină imediat la Washington și să comunice în secret ceea ce știau. Trebuia evitată orice publicitate.

Toate aceste persoane oficiale din Texas au venit în capitală în cel mai desăvîrșit incognito. S-au întîlnit cu Lee Rankin și cu alte persoane din aparatul Comisiei și le-au spus ceea ce știau. Informația consta în aceea că Lee Oswald fusese efectiv în serviciul F.B.I.-ului, că el purta în calitate de agent camuflat numărul 179, că se afla din septembrie 1962 pe statele de plată ale F.B.I.-ului cu o remunerație de 200 de dolari pe lună și că mai figura pe aceste state în ziua cînd a fost arestat în cinematograful „Texas" după ce-l împușcase pe polițistul J. D. Tippit! După vizita lor, persoanele oficiale s-au întors la Dallas vineri 24 ianuarie. Prezența lor la Washington a rămas necunoscută atît presei cît și publicului.

Felul în care Comisia a tratat această problemă — dacă Oswald fusese în serviciul F.B.I.-ului — este demonstrativ pentru modul în care a înțeles ea să-și îndeplinească mi-

siunea și este revelator pentru însuși felul cum și-a înțeles mandatul. Ford a exprimat același punct de vedere : „Așadar, problema de a stabili de la început atitudinea ce trebuia luată față de zvonul că Oswald avea legături cu F.B.I.-ul a constituit un test al capacității Comisiei de a-și îndeplini misiunea".

Ford a vorbit despre „dilema" în care se afla Comisia atunci cînd a luat în cercetare această informație. Cuvîntul era cît se poate de potrivit, deoarece Comisiei îi incumbau două obligații care, la un moment dat, s-ar fi putut dovedi de neîmpăcat. Scopul ei oficial era de a descoperi, a aprecia și a raporta faptele ; ea avea de asemenea obligația de a sluji interesul națiunii — de a veghea ca să nu rezulte o dezbinare și ca instituțiile americane să rămînă intacte. În introducerea la una din edițiile Raportului Warren, unul dintre conducătorii ziarului „New York Times" a scris :

> În momente de profundă tragedie, valurile se ridică într-un vîrtej primejdios. În pîcla zvonurilor și a știrilor necontrolate e lesne să-ți pierzi echilibrul. Pînă și cheile de boltă ale statului par să fie zdruncinate. Tot ceea ce părea sigur devine deodată — chiar dacă numai pentru o clipă — incert, instabil, înșelător. Dacă în culmea puterii președintele poate fi redus la un pumn de țărînă, atunci cine se mai simte în siguranță ? Dacă la această situație atît de dramatică se adaugă fie chiar și numai o umbră de suspiciune, o cît de vagă aluzie la ceva necunoscut, un murmur de zvon, încordarea poate crește pînă la a atinge o intensitate chinuitoare. Emoția dă naștere altor emoții, zvonul altor zvonuri. Premisele fundamentale pe care este construită viața societății pot ajunge să fie puse la îndoială.

Răspunderea pe care o avea Comisia pentru menținerea încrederii publice în instituțiile americane a pus în umbră sarcina ei de a obține și a raporta faptele ; acesta este conflictul ce stătea la baza dilemei care i se punea lui Ford și colegilor săi.

Ford a spus că Comisia nu se va lăsa „intimidată" de

F.B.I., dar el s-a referit la F.B.I. ca la „una din cele mai respectate agenții ale guvernului Statelor Unite". El a vorbit despre „prestigiul" acestei organizații și l-a descris pe Hoover ca fiind „directorul învăluit aproape într-un nimb de legendă" al agenției. Ford a încheiat spunînd că Comisia „nu se putea ocupa de această chestiune într-un mod care ar fi dat dovadă de lipsă de simț al răspunderii, într-un mod care ar putea periclita eficacitatea viitoarelor acțiuni ale unei importante agenții".

Nici o autoritate — și desigur în nici un caz o comisie prezidențială — nu trebuie să se angajeze în acțiuni lipsite de simțul răpunderii. De aceea trebuie presupus că Ford intenționa să ridice o problemă mult mai profundă în privința felului cum și-a înțeles Comisia rolul ei. El a arătat că membrii Comisiei vor trebui să procedeze ca un corp de juriști, avînd drept misiune să pună în concordanță dorința lor de a fi cît mai corecți posibil cu necesitatea de a menține stabilitatea națională. Pentru politicieni cu experiență, care în mod obișnuit se îndeletnicesc cu audieri privind alocații militare sau care au alte misiuni similare, vitale pentru interesul național, această punere în concordanță nu constituia o dificultate.

Ford a scris că în acel moment Comisia nu dispunea de alte informații pe care să-și poată întemeia o hotărîre cum să procedeze decît acelea provenite de la Carr și Wade, iar aceste informații — dacă erau adevărate — păreau să indice o legătură între Oswald și F.B.I. El a vorbit despre „dificultatea în care s-ar afla Comisia" dacă ar cerceta „posibilitatea ca Oswald să fi fost un agent al F.B.I.-ului". Potrivit spuselor lui Ford, Rankin a declarat: „Avem de-a face cu un zvon murdar, care e foarte prost pentru Comisie și foarte dăunător agenților implicate și, în măsura în care această Comisie o poate face, el trebuie lichidat". Rankin s-a simțit, evident, obligat să spulbere „zvonul murdar" și și-a exprimat speranța că ar putea fi „lichidat", deși nu fusese efectuată nici o investigație pentru a se stabili veracitatea lui. Dulles a remarcat: „E teribil de greu să dovedești că acest lucru nu-i adevărat".

Rankin a arătat că discutase cu președintele Curții Su-

preme diferitele posibilităţi de a aranja lucrurile. El a spus că s-au gîndit să se sfătuiască cu Hoover, cu care ocazie Rankin i-ar fi putut explica că Hoover „are tot atît de mult interes ca şi Comisia să încerce să pună capăt oricăror zvonuri de acest gen". Rankin a adăugat că va încerca „să obţină colaborarea lui" — dar nu numai o dezminţire din partea lui Hoover că Oswald ar fi fost un agent —, „ci, pe cît posibil, să şi demonstreze cu documente şi materiale aflate în posesia lui că un asemenea lucru nici nu ar fi putut fi adevărat".

Rankin a mai propus ca Comisia să efectueze „o anchetă şi, dacă va fi necesar, să ia depoziţii, astfel încît să convingă poporul american că această poveste cu agentul camuflat era absolut exclusă".

Preşedintele Curţii Supreme şi-a exprimat apoi părerea că ar trebui interogaţi cei de la care provine informaţia. El a observat că, „pe de altă parte, Lee [Rankin] socotea că ar fi mai bine să se ia contact cu domnul Hoover". Hoover putea fi întrebat, a spus preşedintele Curţii Supreme, „dacă e în măsură să ne procure informaţii care să demonstreze că aceste lucruri nu sînt adevărate".

Scopul investigaţiei propuse fusese definit de Rankin : ea era menită să dea asigurări publicului că Oswald nu se aflase în slujba guvernului. Spre deosebire de Rankin, membrii Comisiei care au luat cuvîntul la şedinţă şi-au manifestat însă dorinţa de a se iniţia o anchetă serioasă în privinţa învinuirii, dar investigaţia pe care au propus-o şi au autorizat-o în mod special nu a avut loc niciodată.

La 1 ianuarie 1964 apăruse în „Houston Post" un articol calificat de Ford ca „o importantă relatare". Scris de Lonnie Hudkins şi purtînd titlul „Zvonuri potrivit cărora Oswald ar fi lucrat ca informator al S.U.A.", articolul conţinea anumite date care-l asociau pe Oswald cu F.B.I. Rankin a propus ca Comisia să-l cheme pe Hudkins şi să-l interogheze. Preşedintele Curţii Supreme a menţionat posibilitatea ca Hudkins să refuze să depună mărturie : „S-ar putea ca Hudkins să invoce secretul profesional. În acest caz, cred că după ce vom încerca să-i deschidem ochii că este în interesul ţării să ne dea datele, ne-am putea duce la proprietarul acestui ziar şi

încerca să-l convingem să dea dispoziţii omului acesta să ne comunice de unde şi-a procurat informaţiile".

Membrii Comisiei au discutat apoi diferitele căi pe care s-ar putea ancheta cele pretinse de Hudkins.

Russell : Nu există om în serviciul guvernului federal despre care poporul american să aibă o părere mai bună decît J. Edgar Hoover.

Dulles : Aşa e.

Russell : Desigur, noi am putea să obţinem de la domnul Hoover o declaraţie scrisă, s-o inserăm în Raportul nostru şi să ne bazăm pe ea. Dar dacă nu mergem mai departe şi nu urmărim chestiunea pînă la Hudkins — sau pînă la oricine ar fi la originea zvonului —, vor mai rămîne mii de persoane care vor face pe Toma necredinciosul, care vor considera că omul ăsta era un agent al F.B.I.-ului, că n-am încercat să clarificăm lucrurile şi că ne-am mulţumit cu declaraţia lui Hoover. Eu personal i-aş da crezare lui J. Edgar Hoover. Am multă încredere în cuvîntul lui.

Dulles : Şi eu la fel.

Russell : Dar alţi oameni n-ar considera o simplă declaraţie drept literă de evanghelie, mai cu seamă că această declaraţie n-ar fi dată sub prestare de jurămînt ; nu putem deci proceda în acest fel, nu putem să întemeiem concluziile Comisiei pe un asemenea material.

Cooper : Aş dori să cunosc părerea dumneavoastră despre propunerea mea.

McCloy : Formulaţi-o încă o dată.

Cooper : Ştim că aceşti oameni au fost aici, aşa încît zvonul a devenit oarecum un lucru oficial. Nu vreau să spun că ei l-au confirmat, dar nici nu l-au dezminţit.

McCloy : Au luat cunoştinţă de el.

Cooper : Aşa stînd lucrurile, şi întrucît avem datoria să aflăm ce ştie Hudkins despre această chestiune, de unde a obţinut el această informaţie, propunerea mea este ca noi să facem acest lucru şi totodată să-l informăm pe domnul Hoover în privinţa faptelor — de unde ne-a

parvenit informaţia, că trebuie s-o anchetăm, că o vom ancheta, că vom sta apoi de vorbă cu el despre rezultatul anchetei şi vom vedea dacă sînt lucruri despre care el trebuia să fi ştiut ; a proceda în felul acesta ar însemna a avea o atitudine justă faţă de el, în loc de a-l pune să dea de la început o dezminţire.

McCloy : Ai vreo obiecţie, John, să mergem la Hoover, sau la Ministerul Justiţiei, sau la C.I.A., la John McCone, sau la subsecretariatul apărării — care are şi el o agenţie de informaţii — şi să-i întrebăm dacă ne pot da vreo informaţie care ar confirma sau ar infirma acest zvon ?

Cooper : N-am nici o obiecţie, dar chiar dacă ne-am adresa acum F.B.I.-ului şi chiar dacă domnul Hoover ar face o asemenea declaraţie, eu cred totuşi — dat fiind ceea ce s-a spus, şi anume că Hudkins dispune de anumite informaţii, indiferent dacă sînt adevărate sau nu —, cred, spun, că avem datoria să le examinăm.

Warren : Trebuie să cercetăm această chestiune sub două aspecte, sub cel al colportorilor de zvonuri şi sub cel al F.B.I.-ului, şi dacă o să ajungem la un impas — ei bine, o să ne aflăm într-un impas, ne mai rămîne posibilitatea să raportăm ce am făcut. Aceasta e calea pe care aş prefera-o. Există chestiuni în care oamenii pot fi în dezacord. În ceea ce mă priveşte, sînt gata să procedez aşa cum doriţi dumneavoastră.

Rankin : Aţi fi oare de acord să continuăm şi să aflăm ce se poate afla despre aceste... ?

McCloy : Surse ale lui Hudkins.

Ford a rezumat rezultatul şedinţei în felul următor : „Toţi şapte au căzut de acord că singurul mod de a proceda era de a se efectua audieri amănunţite ale atîtor martori cîţi vor fi necesari, pentru a se lichida nu numai acest zvon, ci şi zeci de alte zvonuri". Faţă de această hotărîre unanimă, Rankin şi-a modificat poziţia iniţială şi a vorbit în sprijinul opiniei generale :

Nu cred că în faţa unor asemenea acuzaţii, a unui asemenea zvon, ţara se va declara satisfăcută numai cu o

declarație a domnului Hoover sau a oricărei alte agenții de investigații, că Oswald nu era în slujba ei. Cred că ceea ce așteaptă țara e ca această Comisie să încerce să descopere faptele de o asemenea manieră și într-o asemenea măsură, încît Comisia să poată declara cu conștiința împăcată : „După părerea noastră, el a fost — sau nu a fost — salariat al unei agenții de investigații a Statelor Unite".

Ford a arătat că cei șapte membri ai Comisiei au fost de acord că „dacă va exista vreo suspiciune în privința unei agenții a Statelor Unite, se va face apel la experți independenți, iar cercetarea va fi condusă în așa fel încît să nu se bizuie pe o autoritate contestată".

Comisia a întocmit o listă completă de martori și a adunat pentru a fi analizate toate cărțile, revistele și articolele de ziar avînd vreo legătură cu ancheta. Personalul Comisiei a strîns numele tuturor persoanelor despre care s-a spus că ar fi avut de-a face cu această problemă. Apoi au început luni de zile de audieri, ore întregi de luare a depozițiilor sub prestare de jurămînt, care au dus de la un complex de fapte la altul.

Apreciind retrospectiv munca depusă de Comisie, Ford a găsit-o perfectă. „Niciodată nu a existat crimă atît de temeinic anchetată". Orice anchetă — fie chiar și una mai puțin temeinică — efectuată în conformitate cu hotărîrea unanim luată la 22 ianuarie 1964 ar fi reclamat depoziția lui Hudkins, depoziția sursei lui Hudkins, o examinare a dosarelor F.B.I.-ului, precum și depoziția lui J. Gordon Shanklin, agentul care conducea oficiul F.B.I.-ului din Dallas.

Hudkins nu s-a aflat printre cei 552 de martori ale căror depoziții „au fost prezentate Comisiei" în timpul anchetei ; sursa de la care și-a obținut el informațiile a rămas deci nedescoperită.

Comisia a declarat că a procedat la un „control independent al dosarelor F.B.I.-ului care aveau vreo legătură cu ancheta Oswald" și că „a avut acces la întregul dosar al C.I.A. privitor la Oswald", dar nu a prezentat nici o docu-

mentare în susținerea acestor două afirmații. Mai mult, din documentele Comisiei rezultă cel puțin un caz cînd C.I.A. a refuzat să permită ca una din fotografiile ei să fie arătată Comisiei înainte ca fundalul să fi fost înlăturat.

O examinare a dosarelor puse la dispoziție de cele două agenții are în orice caz o valoare limitată, avînd în vedere metodele pe care le folosesc amîndouă. Rankin a raportat membrilor Comisiei că Wade îi spusese că pe vremea cînd era agent al F.B.I.-ului „a plătit în America de Sud informatori și agenți camuflați și știa că nici unul din actele care i-au trecut prin mînă nu indica cui anume plătise banii". Unul dintre membrii Comisiei știa mult mai mult decît ceilalți în această materie: Dulles fusese director al C.I.A.

Boggs: Să luăm un caz concret. Acel Powers[1] a fost unul din oamenii voștri.

Dulles: Da, dar nu era agent, era salariat.

Boggs: Și nu era deci nici o dificultate de a se dovedi că era folosit de C.I.A. ?

Dulles: Nu, aveam cu el un contract semnat.

„Problema e mult mai complicată — a scris Ford — în cazul unui agent camuflat, cînd nu există nimic scris".

Comisia a apreciat că „nu exista nimic în sprijinul zvonului că Oswald ar fi fost un agent, salariat sau informator al F.B.I.-ului" și a indicat drept temei al afirmației sale depoziția lui Hoover, a adjunctului acestuia și a trei agenți ai F.B.I.-ului. În plus, Comisia a mai menționat unele depoziții scrise, date sub prestare de jurămînt de diferiți agenți ai F.B.I.-ului, inclusiv de Shanklin. Comisia a spus că în depoziții „se declara în esență că Oswald nu a fost un informator sau un agent al F.B.I.-ului, că n-a lucrat în nici o altă calitate pentru F.B.I. și că nu s-a făcut nici o încercare de a-l recruta sub o formă oarecare" [2].

O examinare a declarației scrise prezentată de Shanklin

[1] Powers, aviatorul care a pilotat avionul-spion „U—2", doborît în 1960 deasupra teritoriului U.R.S.S. — *Nota trad.*

[2] Această declarație a fost făcută în legătură cu depozițiile lui Hoover și ale celor patru subordonați ai lui, dar Comisia a arătat că și depozițiile scrise menționau „același lucru".

— care condusese oficiul din Dallas al F.B.I.-ului începînd din aprilie 1963 — arată că ea prezintă lacune tocmai în domeniile în care Comisia a apreciat că este absolut completă. Din declarația scrisă dată de Shanklin nu reiese că el ar fi declarat sub prestare de jurămînt că Oswald nu a fost informator sau agent al F.B.I.-ului și nici că n-a avut vreo legătură cu F.B.I.-ul ; declarația nu precizează nici că F.B.I.-ul nu ar fi folosit serviciile lui Oswald în vreo altă calitate, sau că F.B.I.-ul nu ar fi făcut vreo încercare de a-l recruta într-un fel oarecare. Declarația scrisă consemnează numai faptul că Shanklin nu a aprobat și nu a efectuat „vreo plată către Lee Harvey Oswald pentru furnizarea de informații, sau în orice alt scop" și că în dosarele F.B.I.-ului din Dallas „nu există înregistrată vreo plată făcută sau aprobată vreodată lui Lee Harvey Oswald".

Rankin propusese membrilor Comisiei ca Shanklin, „agentul special însărcinat cu regiunea", să fie chemat ca martor ; dar Shanklin, ca și Hudkins, nu a fost interogat de Comisie sau de consilier.

La 22 ianuarie Comisia și-a afirmat hotărîrea de a efectua această latură a anchetei „în așa fel încît să nu se bizuie pe o autoritate contestată". La terminarea anchetei, opt luni mai tîrziu, Comisia pare să fi ajuns la un rezultat contrar. Hudkins fusese ignorat ; sursa lui nu fusese identificată ; Shanklin nu fusese chemat, iar Comisia a prezentat afirmația nedocumentată că a efectuat „un control independent" al dosarelor F.B.I.-ului. Membrii Comisiei s-au mulțumit să-și întemeieze aprecierea lor finală pe depoziția lui Hoover, a adjunctului său și a trei agenți ai F.B.I.-ului, precum și pe un număr de declarații neconcludente la care s-a referit exagerat de frecvent, ca fiind „declarații date sub prestare de jurămînt".

Analizînd faptul că, în acest caz, Comisia nu s-a conformat propriilor ei criterii, nu am intenția să insinuez că Oswald ar fi fost folosit de F.B.I., deoarece nu dispun de dovezi care să-mi permită o asemenea concluzie. Nici nu cred că dacă s-ar fi stabilit prin mărturii existența unei legături între Oswald și o agenție guvernamentală, acest lucru ar trebui în mod necesar să aibă vreo contingență cu acuzația

de a fi participat la asasinat, deşi ar merita o examinare atentă.

Refuzul meu de a face speculaţii în această privinţă a supărat cel puţin pe un membru al Comisiei. Referindu-se la depoziţia mea, Ford, membru al Camerei reprezentanţilor, a scris: „În mod destul de surprinzător, deşi se presupune că a fost angajat de Marguerite Oswald, el nu părea să pună prea mare bază pe spusele ei. Atunci cînd a compărut în faţa Comisiei, el nu a pretins nici un moment că Lee Oswald ar fi fost vreodată în serviciul F.B.I.-ului".

Dacă n-ar fi fost cartea lui Ford, nu am fi ştiut de această şedinţă „la care a domnit o atmosferă atît de încordată şi unde s-a făcut totul pentru a se evita orice publicitate", unde Comisia a primit „primul şoc". În Raport nu se găseşte nici o menţiune despre şedinţă. Porţiunile de stenogramă cunoscute acum publicului datorită celor scrise de Ford ne oferă o privire edificatoare asupra activităţii lăuntrice a Comisiei. Am văzut că, în chestiunea de mai sus, hotărîrile fundamentale, luate cu atîta grijă, nu au fost niciodată traduse în practică. În acest moment nu putem şti dacă exemplul citat era tipic pentru felul cum lucra Comisia, şi aceasta datorită penuriei datelor publicate: procesele-verbale ale şedinţelor Comisiei rămîn mai departe în Arhivele naţionale, clasate în dosare şi inaccesibile. Există însă informaţii suficiente care permit să tragem concluzia că într-un domeniu considerat de Comisie a fi de mare importanţă, eforturile depuse de ea au fost în cel mai bun caz neconvingătoare şi, desigur, mai puţin temeinice decît au lăsat Ford, colegii săi şi presa să creadă poporul american.

Comparaţi lipsa de curiozitate a Comisiei faţă de dovezi cu aprigul interes manifestat de ea faţă de activitatea celor ce au criticat-o. Lista de la Arhivele naţionale cuprinzînd „materialele de bază" aflate în posesia Comisiei arată că F.B.I.-ul, serviciul secret, agenţi ai poliţiei locale şi informatori au fost prezenţi cu aparate de înregistrare la mitingurile unde am luat cuvîntul şi în locuri atît de diverse ca o biserică unitariană din Buffalo, Universitatea din Texas şi Amherst College din Massachusetts. Un agent sau infor-

mator a fost prezent chiar și la o consfătuire pe care am avut-o cu numai trei persoane, fiecare dintre ele reprezentînd o stație locală de radio sau televiziune.

În total, Comisia a primit cel puțin treizeci și șase de rapoarte ale F.B.I.-ului și trei rapoarte ale serviciului secret, adesea însoțite de benzi de magnetofon, privitoare la activitatea depusă de mine. Majoritatea acestor rapoarte rămîn inaccesibile, ferecate la Arhive. Unele din ele pot fi însă cercetate, și într-un asemenea document, semnat de agentul serviciului secret care conducea oficiul din San Francisco, se arată :

> Toate sursele de informație, inclusiv liniile aeriene, hotelurile și așa mai departe au fost verificate și nu s-a găsit nimic care să indice că subiectul [Lane] s-ar fi întors de la Washington în regiunea San Francisco la 11 februarie 1964.

Raportul precizează : „Lane a ținut de curînd trei conferințe în această regiune, specificînd pentru fiecare din ele data și locul. El adaugă :

> La toate conferințele, printre cei de față se aflau informatori ai F.B.I.-ului și ai poliției din San Francisco care au comunicat că discursul a urmat îndeaproape concluziile scrise, depuse de Lane în apărarea lui Oswald, și a atins toate punctele din acest document.

Redarea era corectă. Conferințele mele au urmat îndeaproape depoziția mea, precum și un articol pe care-l scrisesem, ceea ce mă face să mă întreb de ce a fost oare necesar ca F.B.I.-ul și serviciul secret să-și piardă atîta vreme și să depună atîtea eforturi pentru ceva ce nu-i putea aduce nimic nou.

Și, totuși, se poate aproape spune că am scăpat de o supraveghere vigilentă dacă mă compar cu un autor de origine germană care a scris în mod critic despre Comisie. În cazul lui, Comisia a obținut prin bunele oficii ale C.I.A. „un memoriu întocmit de Gestapo" la 8 noiembrie 1937, fără îndoială pentru a aprecia pe baza unor materiale din trecut dacă autorul este un om serios.

30. Legea

Legea nu murise, deşi dormea.
Shakespeare. *Măsură pentru măsură*

Orice avocat pledant cunoaşte un sentiment de frustrare atunci cînd nu poate prezenta ca dovadă un obiect sau o depoziţie importantă care să permită juriului să interpreteze într-un mod mai favorabil acţiunile clientului său. Legea, sau mai precis regulile privitoare la prezentarea dovezilor se interpun între el şi juriu. Scopul acestor reguli este în parte ca dovezile să fie prezentate corect şi în mod ordonat. Căutînd adevărul în legătură cu un asasinat, ele ar fi trebuit să fie respectate.

În Statele Unite nu avem dispoziţii care să apere drepturile unui decedat, aşa cum există în unele ţări europene ; dar nici nu-l judecăm pe cel decedat. Cazul Oswald a constituit o excepţie. Comisia a scris în Raportul ei :

> Procedura urmată de Comisie în obţinerea şi aprecierea dovezilor a fost în mod necesar diferită de cea a unui tribunal care judecă pe un acuzat prezent, deoarece în sistemul nostru legal nu există prevederi pentru a se intenta cuiva postum un proces. Dacă Oswald ar fi trăit, ar fi avut parte de un proces potrivit normelor juridice americane, proces în cadrul căruia şi-ar fi putut exercita toate drepturile conform legii. Judecătorul şi juriul l-ar fi considerat nevinovat atîta timp cît vinovăţia lui n-ar fi fost dovedită mai presus de orice îndoieli legitime. El ar fi putut da informaţii care să influenţeze desfăşurarea procesului său. Ar fi putut lua parte la apărarea sa. S-ar fi putut efectua un examen medical pentru a se stabili dacă, potrivit criteriilor legale, este răspunzător de faptele sale. Toţi martorii, inclusiv acuzatul, ar fi putut eventual fi supuşi unui interogatoriu în contradictoriu, potrivit sistemului procesual american. Comisia nu a funcţionat nici ca tribunal care prezidează un proces la care participă două

părți adverse, nici ca procuror hotărît să dovedească o acuzație, ci ca o agenție de investigație avînd însărcinarea să descopere adevărul.

Părerea mea este, dimpotrivă, că Raportul Comisiei prezidențiale pentru anchetarea asasinării președintelui Kennedy este mai puțin un raport decît un act de acuzare. Oswald a fost acuzatul: dovezile împotriva lui au fost amplificate, în timp ce dovezile în favoarea lui au fost minimalizate, denaturate sau ignorate. Procedura urmată de Comisie a constituit nu numai o judecată, dar chiar o judecată în care drepturile acuzatului au fost anulate. Nu rezultă oare din citatul de mai sus că, fiind mort, Oswald a pierdut dreptul la garanțiile pe care le acordă un proces în care cele două părți sînt prezente? Nu este oare de asemenea evident că un acuzat care, fără vina lui, este absent, are mai multă nevoie de asistență și protecție — și de avocat — decît unul care este prezent și poate lua parte la apărarea sa? Acesta este însă un considerent moral, iar nu juridic. Ne vom concentra deci — în măsura în care poate prezenta importanță pentru ancheta noastră — asupra dublului scop urmărit de lege.

Dar înainte de a o face, să consemnăm că, deși tardiv, Comisia a făcut o concesie intereselor lui Lee Oswald și familiei acestuia. Comisia a scris:

> Din spirit de echitate față de presupusul asasin și de familia lui, Comisia a cerut la 25 februarie 1964, domnului Walter E. Craig, președintele Asociației avocaților americani, să participe la anchetă și să comunice Comisiei dacă, după părerea lui, procedura este conformă cu principiile fundamentale ale justiției americane. Domnul Craig a acceptat această însărcinare și a participat la lucrările Comisiei cu drepturi depline și fără nici o îngrădire. El a asistat personal sau prin asistenții săi la audierile efectuate de Comisie. Toate documentele de lucru, rapoartele și alte elemente aflate în dosarele Comisiei i-au fost puse la dispoziție, dîndu-se domnului Craig și asistenților săi posibilitatea de a pune întrebări martorilor, de a convoca din nou orice martor care-și

făcuse depoziția înainte de numirea d-lui Craig, precum și de a propune martori a căror depoziție doreau să fie prezentată Comisiei. Această procedură a fost acceptată și de avocatul văduvei lui Oswald.

Cînd Craig a fost numit — la aproape trei luni după constituirea Comisiei — președintele Curții Supreme, a anunțat că avocatul va funcționa ca apărător al lui Oswald, în ciuda faptului că mama lui Oswald alesese, cu săptămîni înainte, un alt avocat. Ford, membru al Camerei reprezentanților, avea să scrie mai tîrziu că Craig reprezenta „conștiința etică a baroului american". Presa a întîmpinat numirea cu aclamații zgomotoase. „Faptul că Comisia Warren l-a numit pe președintele Asociației avocaților americani să reprezinte interesele lui Lee Harvey Oswald, acuzat de asasinarea președintelui Kennedy, este un gest binevenit", a scris ziarul liberal „New York Post". Editorialul adaugă : „Hotărîrea lui de a primi această însărcinare corespunde unei îndelungate tradiții juridice, în care oameni cu concepții conservatoare s-au avîntat în arena controversei și au luat apărarea celor mai puțin populare cauze".

Deși acest portret îl înfățișa ca pe un Darrow, ca pe un aprig avocat al apărării, Craig a fost ceva mai modest în felul cum a înțeles rolul ce-i revenea. „Nu sînt avocatul lui Lee Harvey Oswald", a spus el Comisiei. A arătat că va participa la audieri pentru a vedea dacă „toate faptele privind amestecul lui Lee Harvey Oswald în asasinarea președintelui Kennedy sînt pe deplin cercetate și corect prezentate". Prezumția nevinovăției, ca să nu mai vorbim de rolul unui avocat al apărării, părea complet străină de atitudinea exprimată de „conștiința etică" a baroului.

Dar oricît de modest ar fi apreciat el rolul ce-i revenea, totuși, din păcate, a fost supraestimat. Nu știm dacă Craig sau asistenții săi au rechemat vreun martor, dar în Raport nu există nici o indicație că ar fi făcut-o. Într-adevăr, Raportul nu-l menționează pe Craig decît în pasajul citat mai sus, iar contribuția lui poate fi cel mai bine ilustrată prin faptul că numele lui nu apare măcar în indicele Comisiei. Nu știm dacă Craig sau asistenții săi au indicat

vreodată un martor pe care doreau să-l audieze după ce fusese interogat de F.B.I. sau de serviciul secret, dar în Raport nu există nici o indicație că ar fi făcut-o. Nu știm dacă Craig sau asistenții săi au prezentat vreodată Comisiei numele unui nou martor, dar în Raport nu există nici o indicație că ar fi făcut-o. Nu știm dacă Craig sau asistenții săi au fost de față la vreunul din cele 25 000 de interogatorii, dar în Raport nu există nici o indicație că ar fi făcut-o.

Nici Craig și nici asistenții săi nu au participat la un interogatoriu paralel (cross-examination). În rare ocazii, unul dintre ei a pus cîte o întrebare sau două, dar ele erau fie de importanță minoră, fie puse cu scopul de a întări și mai mult vinovăția pusă pe seama acuzatului absent. Mărturiile neverificate prin interogatorii paralele au însă o valoare limitată: Wigmore a descris procedura interogatoriului paralel ca fiind „neîndoios cel mai puternic instrument juridic inventat vreodată pentru descoperirea adevărului". Tot el a mai spus: „Dacă facem abstracție de considerente politice de ordin mai general, atunci interogatoriul paralel, iar nu procesul cu jurați constituie marea și permanenta contribuție a sistemului juridic anglo-american la îmbunătățirea metodelor procesuale".

Chiar dacă Craig ar fi avut cele mai bune intenții, faptul că era atît de rar prezent la depozițiile martorilor ar fi redus pînă la ineficacitate rolul său de avocat. Un martor a cărui depoziție conținea numeroase contradicții lăuntrice a fost, după cît se pare, mîhnit de faptul că nu putea oferi decît un ajutor atît de slab Comisiei. El a spus: „Nu doresc ca din pricina ignoranței mele să vă încurc și să încurc întreaga anchetă, dar un bun avocat al apărării ar putea scoate mai multe de la mine". Din păcate, de rîndul acela — ca și în multe altele — Craig nu era de față.

Cînd era prezent, era însă evident că nu era familiarizat cu cele mai elementare fapte, ceea ce reducea și mai mult valoarea participării sale, și așa destul de rară. De exemplu, ancheta Comisiei cuprindea și măsurarea precisă, în metri și centimetri, a diferitelor distanțe din Piața Dealey. Rezultatele acestor măsurători, completate cu o analiză a filmului asasinării făcut de Zapruder, a permis Comisiei să

stabilească faptul că, în clipa cînd au fost trase focurile, limuzina se afla la o distanţă de 86 pînă la 116 m de podul de cale ferată. Atunci cînd şoferul limuzinei prezidenţiale a depus mărturie, Craig l-a întrebat dacă, „în momentul cînd au fost trase focurile, limuzina preşedintelui se afla la mai puţin de un kilometru şi jumătate de pod".

Refuzul de a se permite prezenţa unui avocat al lui Oswald a venit la mai puţin de un an de la adoptarea unei importante hotărîri judecătoreşti în care, pentru prima oară, amendamentul 6 la Constituţia Statelor Unite era interpretat ca garantînd dreptul unui acuzat de comiterea unei crime de a fi asistat de un avocat. „S-ar putea ca în unele ţări dreptul ca cel acuzat de crimă să fie asistat de un avocat să nu fie socotit ca un element fundamental şi esenţial al unui proces corect, dar în ţara noastră este considerat ca atare", a declarat tribunalul. Un avocat numit din oficiu pentru apărarea acuzatului a cerut tribunalului să-şi dea seama că un proces corect e imposibil fără un avocat al apărării. El a reamintit tribunalului obligaţiile baroului: „Judecătorii au în această privinţă o răspundere specială, iar avocaţii la fel". Tribunalul care a formulat atît de clar dreptul ca acuzatul să aibă un avocat era Curtea Supremă a Statelor Unite, al cărei preşedinte conducea Comisia prezidenţială. Avocatul din oficiu era J. Lee Rankin, consilierul general al Comisiei.

În Anglia, domnia legii este poate mai bine înţeleasă şi rolul avocatului mai bine apreciat. O comisie regală efectuînd audieri pentru a stabili nevinovăţia sau vinovăţia unei persoane decedate consideră ca fiind de la sine înţeles ca un avocat al familiei să participe cu drepturi depline şi fără nici o îngrădire la lucrările ei, iar un asemenea avocat nu se va lepăda niciodată de funcţia sa de avocat. Indiferent dacă Comisia Warren funcţiona ca procuror, ca mare juriu special, ca tribunal imparţial sau ca curte de judecată obiectivă — însuşi preşedintele Curţii Supreme a spus despre dezbaterile Comisiei că sînt un proces —, refuzul ei de a admite participarea unui avocat al decedatului a fost un act fără precedent şi în egală măsură nejust.

Unul dintre scopurile aplicării corecte a legii este acela de a garanta drepturile acuzatului, fapt la care se obiectează că în cazul în speță nu exista un acuzat. Al doilea scop este de a descoperi adevărul. De fapt, fiecare din aceste scopuri este asigurat de celălalt, adică drepturile acuzatului sînt garantate prin prezentarea corectă a tuturor dovezilor pertinente, și se poate afirma că, indiferent dacă în cazul de față aveam sau nu de-a face cu un proces, indiferent dacă Oswald era sau nu un acuzat, o procedură corectă ar fi fost binevenită din partea Comisiei prezidențiale.

Anumite norme privitoare la administrarea dovezilor nu țin numai de adevăr. De exemplu, în cele mai multe sisteme juridice o soție nu poate depune mărturie împotriva soțului ei, motivul fiind dorința de a se apăra integritatea și sanctitatea familiei. Comisia a trecut, după părerea mea, pe bună dreptate peste această dispoziție, considerîndu-se, fără îndoială, îndreptățită să procedeze astfel, dată fiind gravitatea și importanța crimei pe care o cerceta. Nu se poate însă susține că, în mod analog, Comisia era îndreptățită să treacă peste alte dispoziții, al căror unic scop este să înlesnească pronunțarea unui verdict just. Însuși principiul aplicării riguroase a legii, inclusiv a normelor privitoare la administrarea dovezilor, a fost implicit respins de Comisie.

O întrebare insinuantă este, firește, astfel formulată, încît să sugereze răspunsul dorit. Într-un proces obișnuit, ea este în general nelalocul ei în timpul interogării directe a martorului, iar întrebările insinuante puse de regulă și sistematic de consilierul Comisiei au reprezentat, după părerea mea, o încercare de a se obține depoziții favorabile părerii Comisiei, adică depoziții compatibile cu vinovăția lui Oswald. În condițiile date, o asemenea depoziție a fost ușor de obținut. Am arătat cum prestigiul unui tribunal în fruntea căruia se afla președintele Curții Supreme a Statelor Unite a predispus pe numeroși martori să facă depoziții pe care le socoteau a fi pe placul Comisiei ; și, firește, nu s-a efectuat nici un interogatoriu paralel de către avocatul apărării. Așa cum am arătat, unii martori au fost intimidați, iar alții au fost în prealabil îndoctrinați de

F.B.I. sau de serviciul secret. Unii au fost prelucrați și de consilierul Comisiei. Marele număr de întrebări insinuante era cu atît mai inadmisibil în această atmosferă, cu cît era de așteptat ca ele să aibă mai mult efect ca de obicei, izbutind să împiedice depozițiile conforme cu adevărul și neinfluențate.

Regula de a nu se admite mărturii privind lucruri aflate din auzite — adică ceea ce un martor a auzit și repetă fără a ști dacă este adevărat — există în aproape toate sistemele juridice. Cu toate acestea, aproape toate depozițiile luate de consilierul Comisiei sau de înșiși membrii Comisiei — depozițiile a 552 de martori — conțineau lucruri aflate din auzite, fără a mai vorbi de miile de rapoarte ale F.B.I.-ului și ale serviciului secret care conțineau numai lucruri aflate din auzite. Cînd am compărut ca martor în fața Comisiei în ziua de 4 martie 1964, am arătat că, întrucît nu asistasem la nici unul din evenimentele petrecute între 22 și 24 noiembrie — cu excepția uciderii lui Oswald văzută la televiziune —, nu eram în măsură să fac o depoziție specială sau admisibilă. Arătînd că stătusem de vorbă cu martori și că obținusem importante declarații scrise, m-am oferit să ajut Comisia în convocarea acestor persoane. În loc să consimtă, Comisia mi-a cerut să depun mărturie despre ceea ce-mi spuseseră acești martori, într-un cuvînt, despre lucruri aflate din auzite. În schimb, Comisia a refuzat să accepte lucruri aflate din auzite de la reporterul fotograf Malcolm Couch. Acesta a fost oprit de consilier să facă o asemenea depoziție atunci cînd era pe punctul de a depune mărturie în privința prezenței lui Ruby în Piața Dealey în timp ce președintele Kennedy a fost împușcat.

Orice tribunal, orice audiere, orice anchetă trebuie să adopte anumite criterii pe baza cărora să stabilească depozițiile care trebuie luate în considerare și cele ce urmează a fi respinse. Într-adevăr, orice judecată rațională, fie ea colectivă sau individuală, se călăuzește după înțelegerea a ceea ce este în legătură cu cazul și ceea ce nu este. Normele privitoare la administrarea dovezilor capătă pentru un tribunal iscusit o valoare excepțională. Fiind raționale și în oarecare măsură elastice, ele ar fi fost foarte potrivite pen-

tru activitatea Comisiei. Eventual, putea fi adoptată o procedură mai puțin rigidă, similară celei practicate la audierile administrative. Dar Comisia nu a adoptat nici o normă și pare să nu fi căzut de acord asupra nici unui criteriu în privința acceptării depozițiilor.

Rezultatul a fost că în timp ce multe lucruri importante erau înlăturate, dosarele au fost umplute cu depoziții lipsite de importanță și uneori chiar cu simple flecăreli. Astfel, în loc de a căuta să obțină mărturii de însemnătate crucială, consilierul începea uneori să se intereseze de glume picante povestite într-un local de noapte sau să cerceteze misterul legat de „obsesia cu osul de pește". Zeci de martori oculari ale căror nume au fost indicate Comisiei de F.B.I. sau de alte agenții nu au fost menționați în Raport ; iar dintre salariații firmelor care își aveau birourile în clădirea Depozitului de manuale școlare — printre care unii văzuseră de la ferestrele lor asasinatul, iar alții se aflau în fața clădirii —, cei mai mulți nu au fost niciodată chemați sau interogați nici de Comisie, nici de consilier.

Acest lucru nu poate fi explicat numai prin motive de oportunitate și de economie, deoarece Comisia l-a convocat ca martor și pe profesorul Revilo Oliver. Acesta scrisese într-o revistă ultraconservatoare lungi articole în care declara că „conspirația comunistă internațională" plănuia „să-l înlăture pe Kennedy, care făcuse atît de mult pentru ea", deoarece „treaba nu a fost executată conform programului". Oliver a analizat posibilitatea ca președintele Kennedy „să fi fost executat de conspirația comunistă fiindcă el intenționa să devină american". Dar profesorul a respins această ipoteză, deoarece „nu existau dovezi cunoscute acum" că președintele Kennedy ar fi intenționat „să devină american".

Oliver îl acuza pe decedatul președinte de subversiune, sabotaj, corupție, șantaj și trădare. El a făcut și unele observații despre lipsurile altor președinți : Eisenhower folosea mijloace nelegale „pentru a proteja viermele vicios cuibărit în administrația noastră", iar Roosevelt era „marele criminal de război de la Casa Albă". Oliver a constatat, spre mîhnirea sa,

că unii oameni deplîngeau moartea președintelui Kennedy, dar nu pe cea a lui Hitler.

Comisia a consacrat 123 de pagini publicării diferitelor scrieri și piese probatorii ale profesorului Oliver. Nu este de mirare că el n-a putut oferi Comisiei informații concrete privind asasinatul, și totuși depoziția lui se întinde pe 35 de pagini, cu mult mai mult decît depoziția doamnei Kennedy, a guvernatorului Connally, a doamnei Connally și a polițistului Weitzman luate la un loc.

Cînd un martor avea de spus ceva ce nu era conform cu concluziile Comisiei, depoziția lui era deseori socotită nevalabilă. Comisia „nu a putut accepta importante elemente din depoziția lui Craig [adjunct de șerif]" ; doamna Randle „se înșelase" ; guvernatorul Connally greșea „probabil" ; Frazier „putea ușor să se fi înșelat" ; depoziția lui Daniels „nu merită crezare" ; Rowland era „înclinat să exagereze" și existau „serioase îndoieli în privința creditului ce i se poate acorda" ; memoria lui Whaley era „infidelă", el era „întrucîtva imprecis" și „era eronat" ; Kantor „era preocupat" și „nu l-a văzut probabil pe Ruby la Parkland Hospital" ; doamna Tice se înșelase ; Wade „era lipsit de o temeinică înțelegere a faptelor și a comis un număr de erori" ; Weitzman nu avea dreptate ; încrederea în doamna Helmick era „zdruncinată" ; Ruby și Shanklin au fost greșit citați ; medicii de la Parkland Hospital au fost greșit citați, și ei de asemenea se înșelau ; depoziția doamnei Connally n-a „exclus" o posibilitate pe care în realitate o excludea ; depoziția doamnei Kennedy în privința rănilor a fost eliminată ; doamna Rich nu e menționată în textul Raportului, iar existența doamnei Clemons a fost trecută sub tăcere. În felul acesta, depoziții demne de crezare au fost înlăturate, în timp ce imperativul necesității a transformat pe Brennan și pe doamna Markham în martori în care se poate avea încredere.

În capitolele precedente am arătat înclinația Comisiei de a neglija depozițiile persoanelor care dețineau informații unice în felul lor. În cazul de mai jos, vina Comisiei a fost deosebit de gravă. În seara zilei de 10 aprilie 1963, generalul Edwin A. Walker a scăpat ca prin urechea acului de la moarte cînd un glonte a fost tras la el în casă, în timp ce el ședea la masa

sa de lucru. Nici o persoană nu a fost martoră la încercarea de asasinat, dar Walter Kirk Coleman a declarat că, „imediat după ce au răsunat împușcăturile, a văzut doi oameni în mașini diferite" fugind de acolo. El a spus F.B.I.-ului că „nici unul dintre ei nu semăna cu Oswald". Coleman putea fi chemat să depună mărturie — un anchetator independent a obținut de la el o declarație înregistrată pe bandă de magnetofon —, dar el nu a fost chemat sau interogat de Comisie sau de consilierii ei. Cu toate acestea, Comisia nu a ezitat să-l declare pe Oswald vinovat de încercarea de asasinat. Să fi fost oare numai neglijență ? Personal, cred că e ceva atît de incompatibil cu spiritul unei anchete nepărtinitoare, încît dacă ar fi un fapt izolat într-o anchetă, în rest bine și corect efectuată, și încă ar fi discreditat tot restul, ca o a treisprezecea bătaie a unui ceas. Dar nu era un fapt izolat.

Comisia a hotărît de la început să nu folosească agenții independente pentru ancheta ei. Deseori martorii erau la dispoziția Comisiei numai după ce fuseseră în prealabil interogați, uneori în mod repetat, de poliția din Dallas, de F.B.I. sau de serviciul secret — în unele cazuri de către două din ele sau chiar de toate trei. Comisia a declarat că,

> mulțumită zelului, cooperării și aparatului agențiilor federale de investigație, nu a fost necesar ca Comisia să folosească alți anchetatori decît membrii personalului juridic al Comisiei.

Concepția Comisiei despre dovezile materiale a fost de asemenea nesatisfăcătoare, deoarece cooperarea agențiilor și a autorităților federale a mers pînă la a mutila, a distruge, a suprima și a reconstitui dovezi, în timp ce sîrguința lor era de așa natură, încît întîrziau prezentarea unor dovezi importante.

O dovadă mutilată a fost punga de hîrtie cafenie în care, după cum se pretinde, Oswald și-ar fi transportat pușca la clădirea Depozitului de manuale școlare ; ea a fost decolorată prin procedee chimice de F.B.I. înainte ca martorii să o fi văzut, și în felul acesta și-a pierdut orice valoare ca piesă probatorie. Printre dovezile distruse se numără notele originale întocmite și apoi arse de către comandorul Humes după autop-

sie. Oficiul poştal a distrus înainte de termen partea a treia a formularului presupus a fi fost completat de Oswald pentru închirierea căsuţei poştale.

Printre dovezile suprimate se numără radiografiile corpului preşedintelui, luate de la medicii din Bethesda de către agenţi ai poliţiei federale. Comisia nu le-a publicat, deşi ar fi rezolvat controversa privind traiectoria gloanţelor care l-au atins pe preşedinte şi ar fi putut astfel ajuta la stabilirea locului de unde trăsese asasinul. Fotografiile luate în timpul autopsiei nu au fost publicate. De fapt, din nimic nu rezultă că membrii Comisiei le-ar fi văzut vreodată. Este cert că medicii nu le-au văzut. Deşi dovezi medicale de o asemenea importanţă nu au fost publicate, Comisia a prezentat în schimb o schemă dentară a mamei lui Jack Ruby, arătînd starea danturii ei în 1938.

Printre dovezile reconstituite se numără un facsimil al pungii de hîrtie cafenie confecţionat de poliţia federală după ce, din vina ei, originalul nu a mai putut fi folosit. Dovezile întîrziate includ piatra de trotuar din Dallas care purta, după cît se pare, semnul lăsat de un glonte rătăcit al asasinului, dar care piatră a rămas la Dallas, nepusă la adăpost şi neprotejată, de la 22 noiembrie 1963 pînă la 5 august 1964.

Probele efectuate la cererea Comisiei au fost deseori nesemnificative. De exemplu, condiţiile în care puşca a fost supusă testului se deosebeau substanţial de cele existente în momentul asasinatului. În plus, atunci cînd probele aveau într-adevăr contingenţă cu problema cercetată, rezultatele erau adesea contrare interpretării ce le fusese dată de Comisie.

Rareori Comisia a şovăit să ajungă la o concluzie, chiar cînd nu dispunea de dovezi concludente pe care să se poată bizui. Darrell Tomlinson, care a descoperit glonţul la Parkland Hospital, nu a putut preciza dacă acesta căzuse de pe targa guvernatorului Connally sau de pe cea alăturată, dar Raportul a afirmat, deşi nu avea nici un fel de dovezi, că „Comisia a ajuns la concluzia că glonţul provenea de la targa guvernatorului". Depoziţia doamnei Odio a fost pur şi simplu

respinsă de Comisie înainte ca aceasta din urmă să fi primit raportul final al F.B.I.-ului asupra rezultatului investigațiilor privind afirmațiile doamnei Odio.

În privința dovezilor, Comisia nu s-a sprijinit exclusiv pe autoritățile federale ; o mare parte din ele au fost prezentate de poliția din Dallas. Comisia nu pare să fi fost îngrijorată că a trebuit să se bizuie în asemenea măsură pe această poliție locală ; de fapt, a făcut-o cu un sentiment de recunoștință : „Funcționarii din Dallas, îndeosebi cei de la poliție, au satisfăcut pe deplin toate cererile ce le-au fost adresate de Comisie".

Concepția Comisiei despre ceea ce se numește o „satisfacere deplină" nu era prea exigentă, întrucît faptele demonstrează că poliția din Dallas s-a arătat mai puțin decît săritoare. Locotenentul Day a refuzat să dea F.B.I.-ului o declarație scrisă cu privire la amprenta palmară despre care a spus că a scos-o de pe pușcă și a neglijat chiar timp de cîteva zile să informeze F.B.I.-ul despre descoperirea făcută de el. Poliția din Dallas nu a stabilit niciodată cum a pătruns Ruby în subsolul ei păzit ; ea nu a descoperit niciodată cine era autorul primei descrieri a suspectului, difuzată de ea aproximativ la orele 12,45 ; ea nu avea înregistrarea comunicărilor radiofonice transmise la 22 noiembrie pe una din cele două lungimi de undă ale ei în minutele critice dintre orele 12,26 și 12,34 ; ea nu a efectuat o stenogramă sau o înregistrare pe bandă de magnetofon a răspunsurilor date de Oswald la întrebările polițiștilor în decursul celor douăsprezece ore de interogatoriu — sau dacă a făcut-o, a refuzat să le pună la dispoziția Comisiei.

Poliția din Dallas a negat la început că ar avea cunoștință de existența în dosarele ei a celor trei gloanțe recuperate în cursul autopsiei lui Tippit, dar apoi le-a transmis F.B.I.-ului cu o întîrziere de aproape patru luni. Dovada pe care o constituia însuși Lee Harvey Oswald a fost distrusă prin faptul că a fost ucis în subsolul poliției din Dallas. Șeful poliției din Dallas a prezentat în mod incorect semnificația rezultatelor probei cu parafină și a prezis rezultate „favorabile" în urma

testelor balistice. Din dosarele poliției rezultă că Cecil McWatters ar fi făcut o identificare certă a lui Oswald, deși martorul a declarat sub prestare de jurămînt că nu făcuse așa ceva. Poliția a organizat în așa fel confruntările martorilor cu grupul de oameni aliniați, încît — după cum a declarat un martor — oricine putea să-l indice pe Oswald ca suspect fără să-l fi văzut înainte. În cel puțin trei cazuri se pare că martorii au semnat declarații prin care confirmau că l-au recunoscut pe Oswald într-un grup de oameni înainte de a fi văzut grupul. De la început poliția din Dallas s-a angajat definitiv pe linia vinovăției lui Oswald. Cred că, în asemenea împrejurări, Comisia n-ar fi trebuit să-i acorde atîta încredere.

Dintre cei 552 de martori ai Comisiei, 94 au fost interogați în prezența unuia sau a mai multor membri ai Comisiei [1], iar ceilalți 458 au depus declarații scrise — simple sau sub prestare de jurămînt — ori au fost interogați de către un jurist din aparatul Comisiei. Comisia a mai pretins că ar fi examinat rezumatele a aproximativ 25 000 de interogatorii și reinterogatorii luate de agenți ai F.B.I.-ului și aproximativ 1 550 de interogatorii luate de agenți ai serviciului secret. Așadar, grosul materialului de care dispunea Comisia era format din lucruri aflate din auzite. Un martor după altul a protestat împotriva inexactității acestor rapoarte ale poliției federale. Într-adevăr, un număr îngrijorător de mare dintre cei ce fuseseră interogați anterior de F.B.I. sau de serviciul secret au declarat Comisiei că un raport al F.B.I.-ului sau al serviciului secret care-i privea era eronat. Pînă și agenți ai serviciului secret interogați de agenți ai F.B.I.-ului au protestat împotriva inexactității rapoartelor întocmite de F.B.I.; un agent al serviciului secret a spus Comisiei: „Nu știu de unde au luat aceste citate". Eroarea era adeseori atribuită faptului că agenții ar fi înțeles greșit cele spuse; dar cel puțin un martor a explicat lucrurile într-un mod mai puțin nevinovat.

Nelson Delgado, care-și făcuse serviciul militar împreună cu Oswald în Corpul de infanterie marină al Statelor Unite,

[1] Nici unul dintre cei 552 de martori nu și-a făcut depoziția în prezența tuturor celor șapte membri ai Comisiei.

a declarat în depoziţia sa că iscusinţa lui Oswald la tragerile cu puşca era minimă.

Întrebare : Aţi tras alături de Oswald ?

Delgado : Da, eram în rînd cu el, vreau să zic că eram împreună pe aceeaşi linie, în acelaşi timp, dar nu trăgeam în aceeaşi ţintă, ci în acelaşi timp. Mi-aduc aminte că am văzut-o pe a lui. S-a făcut atunci destul haz pe socoteala lui, fiindcă el a avut un mare număr de „steaguri roşii" [1] — ştiţi, a greşit ţinta de multe ori, dar nu-i păsa de loc.

Întrebare : A ratat ţinţa complet ?

Delgado : Abia, abia s-a calificat. Asta era. Nu era aşa de entuziast ca noi ceilalţi. Nouă ne plăcea, ştiţi, să mergem la poligonul de tragere.

Din cauza lipsei lui de interes, Oswald nu avea niciodată grijă de puşca sa, a spus Delgado. El a mai spus că l-a ajutat pe Oswald să înveţe spaniola şi că Oswald o vorbea destul de bine. Delgado, ai cărui părinţi şi soţie erau originari din Porto Rico, a declarat că „el însuşi poate vorbi şi scrie spaniola în mod curgător", fapt căruia, a spus el, îi datora o bună notare în armată. La audierea sa a dat cîteva exemple în privinţa cunoştinţelor de spaniolă ale lui Oswald.

Delgado a fost interogat de patru ori de agenţi ai F.B.I.-ului care au căutat ca depoziţia lui să fie conformă cu vederile oficiale. De exemplu, el a spus că agenţii i-au cerut să declare că Oswald nu putea vorbi decît foarte puţin spaniola, în loc să arate că Oswald cunoştea această limbă destul de bine ; ei doreau ca el să exagereze iscusinţa lui Oswald la tragerile cu puşca, în loc să spună că era un ţintaş slab. Patru agenţi diferiţi l-au interogat pe Delgado şi el a declarat sub prestare de jurămînt că rapoartele întocmite de ei şi prezentate Comisiei erau inexacte în aproape toate privinţele. El a spus să era „indignat" cînd a fost interogat de agenţi ; unul din ei „mă tot sîcîia", a declarat el. În loc să-i ia o declaraţie, agentul „a stat ore întregi discutînd în contradic-

[1] Ţinta e fixată pe un mare panou din pînză tare. Pentru un novice este dezonorant să nu nimerească nici măcar panoul. Dacă se întîmplă aşa ceva, cel ce stă lîngă ţintă notează rezultatul şi flutură un steag roşu.

toriu" cu el. Agentul i-a spus lui Delgado „pe un ton de persiflare" că Delgado însuși nu e în stare să vorbească ca lumea spaniola, d-apoi s-o mai și predea.

Întrebare : Ați avut impresia că agentul încerca să vă facă să vă schimbați declarația ?

Delgado : Da.

Întrebare : Încerca să vă determine să vă retrageți afirmația că Oswald înțelegea spaniola ?

Delgado : Pot să spun exact ceea ce vreau să spun ?

Întrebare : Da, doresc să spuneți exact ceea ce vreți să spuneți.

Delgado : Am avut impresia — știți, aș vrea din toată inima să cred că Oswald a făcut ceea ce se pretinde că ar fi făcut, dar am avut impresia că ei nu erau mulțumiți de declarația mea că el nu era un bun trăgător.

Consilierul l-a întrebat pe Delgado dacă „a avut impresia că agenților F.B.I.-ului care au vorbit cu dumneavoastră nu le plăcuse declarația dumneavoastră în privința incapacității lui Oswald de a trage bine cu pușca", și martorul a răspuns afirmativ. Delgado a fost una dintre puținele persoane interogate de F.B.I. care au compărut apoi în fața consilierului Comisiei. În cele mai multe cazuri, Comisia a preferat să se bizuie în întregime pe poliția federală. Depoziția lui Delgado pare să pună sub semnul întrebării înțelepciunea acestei hotărîri, deoarece, dacă a spus adevărul, atunci agenții F.B.I.-ului nu au procedat ca instrumente de înregistrare ale Comisiei. Ei l-au „tot sîcîit" pe Delgado și „au stat ore întregi discutînd în contradictoriu" cu el, încercînd să-l determine să-și „schimbe" declarația. Ei și-au exprimat nemulțumirea față de depoziția lui ; „nu le-a plăcut" declarația lui privind incapacitatea lui Oswald de a trage bine cu pușca ; și apoi au întocmit și au prezentat rapoarte inexacte.

Unii agenți ai serviciului secret au fost acuzați de a fi dat dovadă de aceeași părtinire în obținerea mărturiilor. Un important martor ocular al asasinatului, doamna Jean Hill, a fost îndemnată de agenți ai serviciului secret să-și schimbe

depoziția în privința numărului de împușcături pe care le-a auzit, pentru a se conforma versiunii oficiale că au fost numai trei. Ea a declarat unor agenți ai serviciului secret — și mai tîrziu consilierului Comisiei — că auzise mai mult decît trei împușcături. Potrivit depoziției ei, un agent al serviciului secret i-a explicat că și el „auzise mai multe împușcături, dar întrucît avem trei răni și trei gloanțe, tot ce vrem să se spună acum este că s-au auzit trei împușcături".

Dean Adams Andrews, avocat din New Orleans, a povestit consilierului Comisiei ceea ce a pățit cu agenți ai F.B.I.-ului, pățanie care ar fi impresionat desigur un tribunal mai sensibil. Andrews a spus că Oswald îl consultase mai de mult în privința unei acțiuni prin care motivul lăsării sale la vatră din Corpul de infanterie marină să fie modificat într-un mod onorabil. Andrews a comunicat F.B.I.-ului la 23 noiembrie că un avocat, pe nume Clay Bertrand, l-a chemat la telefon pentru a-i cere să-l apere pe Oswald la Dallas. După toate aparențele, agenții au căutat să-l convingă pe Andrews că nu a existat niciodată un avocat cu numele de Clay Bertrand.

Întrebare : Dați-mi voie să vă întreb : cînd am fost aici [la New Orleans] în aprilie, înainte de a vorbi despre acest lucru, și cînd mă pregăteam să vă iau depoziția, dar nu fixasem încă ziua și ora, ați ajuns pînă la urmă în discuțiile dumneavoastră cu F.B.I. la concluzia că Clay Bertrand era un produs al imaginației dumneavoastră ?

Andrews : Este ceea ce au pretins cei de la F.B.I.

Andrews a spus consilierului Comisiei că Bertrand îi trimisese un număr oarecare de clienți și că-l văzuse efectiv pe Bertrand după interogatoriul luat de F.B.I. Cum ar fi putut atunci raporta F.B.I.-ul că Bertrand nu exista decît în imaginația lui ? Exasperat de insistența agenților, a explicat Andrews, el a încetat „nesfîrșitele discuții cu F.B.I.". El a declarat : „Ăștia sînt ca o lepră, ca un cancer, nu mai scapi de ei niciodată".

După cum a declarat el, se pare că a spus agenților F.B.I.-ului să scrie ce vor în raportul lor și să închidă dosarul lui. Agenții au închis, pare-se, dosarul lui, scriind că Andrews a

recunoscut că Bertrand nu există, în pofida faptului că Andrews declarase sub prestare de jurămînt că nu făcuse niciodată o asemenea declarație. El a adăugat că-l văzuse efectiv pe Bertrand cu șase săptămîni înainte de a compărea în fața consilierului.

Comisia a afirmat că Oswald plecase la Mexico City într-un autobuz care părăsise orașul Houston din Texas la 26 septembrie 1963 și că în această călătorie „șezuse lîngă un om identificat a fi Albert Osborne". Osborne, un preot mai în vîrstă, a negat însă că Oswald ar fi șezut lîngă el în autobuz. El a spus F.B.I.-ului că a stat lîngă „un om tînăr care părea să fie mexican sau portorican". F.B.I.-ul a făcut o anchetă aprofundată asupra trecutului și activității lui Osborne și a transmis Comisiei rezultatele. După ce a analizat această informație — piesa Comisiei nr. 2 195 —, Comisia a ajuns la următoarea concluzie :

> Răspunsurile date de Osborne anchetatorilor federali în chestiuni neavînd legătură cu Oswald s-au dovedit contradictorii și nedemne de crezare. De aceea, bizuindu-se pe mărturii contrare și pe faptul că nu se poate pune bază pe spusele lui Osborne, Comisia nu a dat crezare afirmației lui că Oswald nu s-ar fi aflat lîngă el în autobuz.

O examinare a piesei Comisiei nr. 2 195 ne arată că o bună parte din informația pe care o conține a fost obținută de persoane desemnate doar ca „informator confidențial Dallas T-3", „informator confidențial Dallas T-4", „Birmingham T-1", „Little Rock T-1" și alte denumiri similare. Pentru a dovedi că declarațiile lui Osborne în domenii legate de anchetă sînt lipsite de valoare, Comisia s-a bizuit deci pe rapoartele unor surse „confidențiale", fără nume, și privind domenii „fără legătură" cu ancheta.

Comisia l-a absolvit însă pe Osborne, bătrînul de 75 de ani, de orice complicitate la uciderea președintelui : „Investigarea trecutului și activității sale nu au oferit nici un temei pentru a-l suspecta de a fi fost amestecat în asasinat".

Dacă rapoartele F.B.I.-ului pe care s-a întemeiat Comisia sînt exacte, atunci Osborne nu a fost întru totul sincer cu

diferiţii agenţi care l-au interogat. La interogatoriul din 7 ianuarie 1964, Osborne a fost întrebat despre un oarecare John Howard Bowen. El a spus că Bowen era o cunoştinţă de-a sa, dar că nu ştie cum să intre în contact cu el. La 8 februarie şi apoi la 16 februarie 1964, agenţi ai F.B.I.-ului l-au supus pe Osborne unui nou interogatoriu, de astă dată în credinţa că-l interogau pe Bowen. În cursul acestor din urmă două interogatorii, Osborne a spus agenţilor că numele său e Bowen şi că Albert Osborne e o cunoştinţă de-a sa. Raportul F.B.I.-ului nu ne dezvăluie dacă acelaşi agent sau aceiaşi agenţi care l-au interogat pe Osborne sub numele său real l-au interogat şi sub numele de Bowen.

F.B.I.-ul a ajuns atunci, evident, la convingerea că agenţii săi fuseseră induşi în eroare. I s-a luat un nou interogatoriu lui Osborne, care a admis că e atît Osborne cît şi Bowen. Lucrul cel mai deconcertant este însă că agenţii federali obţinuseră anterior fotografii atît ale lui Osborne cît şi ale lui „Bowen", pentru a fi arătate martorilor. Aceştia au fost întrebaţi dacă cunosc pe cei din fotografie. Un document al F.B.I.-ului publicat de Comisie raportează, de exemplu, că unui martor i s-au arătat „fotografii ale lui Albert Osborne şi ale lui John Howard Bowen şi că el a spus că nu văzuse niciodată nici pe unul, nici pe celălalt".

Faptul că Osborne a reuşit atît de bine să-i încurce pe agenţii F.B.I.-ului nu-l discreditează atît pe dînsul, cît mai ales agenţia respectivă. Dacă agenţii federali n-au fost, după cît se pare, în stare să-şi dea seama că două fotografii înfăţişînd fiecare pe un om bătrîn erau de fapt două fotografii ale uneia şi aceleiaşi persoane, acesta este un motiv în plus pentru a ne îndoi de justeţea hotărîrii luate de Comisie de a delega agenţia F.B.I. să facă investigaţii.

O anchetă corectă reclamă anchetatori corecţi nu numai pe teren, dar şi la masa de audieri. Membrii Comisiei au avut puţin contact direct cu martorii. Majoritatea martorilor Comisiei au fost interogaţi de consilierii ei, şi cel puţin unul dintre aceştia pare să-şi fi depăşit atribuţiile, ameninţînd un martor şi cerîndu-i să-şi schimbe depoziţia. Această ameninţare a fost comisă „fără să fie consemnată" — adică în absenţa

stenografului —, iar dacă martorul n-ar fi cerut să facă o depoziție, incidentul nu ar fi ajuns poate la cunoștința membrilor Comisiei.

Martorul, Patrick T. Dean, sergent al poliției din Dallas, a fost interogat la Dallas de Burt W. Griffin, consilier al Comisiei, în ziua de 24 martie 1964. Nici un membru al Comisiei nu era de față. Dean cercetase garajul din subsolul poliției înainte ca Oswald să fi fost împușcat, și depoziția lui era, firește, de mare interes pentru Comisie. Audierea a decurs normal pînă în momentul cînd consilierul, fost procuror federal, l-a poftit afară pe stenograf și a avut cu Dean o conversație „neconsemnată".

Cînd Dean a depus din nou mărturie la Washington în ziua de 8 iunie 1964 erau de față președintele Curții Supreme Warren, Dulles și Rankin. După cît se pare, Rankin nu bănuia ce dorea Dean să spună.

Rankin : Ne-ați dat depoziția dumneavoastră. Nu-i așa, sergent ?

Dean : Da, domnule.

Rankin : Este ea exactă și corespunzătoare în privința lucrurilor pe care le știți ?

Dean : Da, domnule.

Rankin : Există vreo parte din ea pe care doriți s-o schimbați, s-o corectați, s-o modificați ?

Dean : Nu, domnule. Motivul principal pentru care am vrut să compar în fața Comisiei îl constituie cele douăzeci sau douăzeci și cinci de minute care nu au fost consemnate și pe care aș dori ca Comisia să le consemneze. Este vorba de o discuție între domnul Griffin și mine. El a fost acela care mi-a luat prima depoziție.

Rankin : Și vreți să ne-o relatați acum ? Mai întîi, există ceva în stenogramă ce nu corespunde cu ceea ce ați declarat ?

Dean : Nu, domnule.

Rankin : Și cu adevărul ?

Dean : Nu, domnule.

Sergentul Dean a început apoi să facă următoarea relatare despre audierea sa anterioară :

Ştiţi, domnul Griffin mă interogase circa două ore, sau poate ceva mai mult. Nu erau probleme, nu erau dificultăţi. După trecerea acestui interval, ceva peste două ore, domnul Griffin a dorit să discutăm fără a se consemna convorbirea noastră şi a spus stenografului că poate să se ducă să fumeze o ţigară sau să bea o coca-cola şi că o să-l anunţe cînd să vină înapoi.

După ce secretarul-stenograf a ieşit, domnul Griffin a început să-mi vorbească în aşa fel, încît să-mi cîştige încrederea, spunînd că mă va ajuta, deoarece crede că în viitor am să am nevoie de ajutor.

Nedîndu-mi seama unde voia să ajungă, i-am zis domnului Griffin să mă întrebe ce doreşte să mă întrebe. El a continuat să-mi spună că înainte de a-mi pune întrebări doreşte, în primul rînd, să ascult ceea ce are de zis. I-am spus încă o dată că n-are decît să mă întrebe orice doreşte şi, dacă ştiu, o să-i spun adevărul, iar dacă nu ştiu — o să-i spun că nu ştiu.

Domnul Griffin a scos rapoartele mele, unul datat din 18 februarie, al cărui subiect era o convorbire cu Jack Ruby şi unul datat din 26 noiembrie referitor la misiunea mea în subsol.

El a spus că aceste declaraţii cuprind unele lucruri neadevărate, asta a spus de fapt, că în ambele declaraţii anumite lucruri nu erau adevărate. L-am întrebat despre ce e vorba ; atunci mi-a zis pe un ton sentenţios : „Jack Ruby nu v-a spus că a intrat în subsol prin rampa de pe Main Street".

Am fost, firesc, scandalizat. Era într-adevăr ceea ce declarasem şi fusesem interogat în legătură cu această chestiune. Domnul Griffin a mai spus apoi : „Jack Ruby nu v-a spus că se gîndise sau că plănuise să-l ucidă pe Oswald cu două seri înainte".

Şi a mai zis : „Depoziţia dumneavoastră este falsă şi aceste rapoarte către şeful poliţiei sînt false".

Toate astea n-au fost, firește, consemnate. Vorbele domnului Griffin m-au revoltat, ceea ce i-am și spus; i-am spus că nu-mi pot da seama unde vrea să ajungă, sau de ce mă acuză de acest lucru, iar domnul Griffin mi-a răspuns că nu are voie să discute această problemă specială cu mine, că nu încearcă să-mi ia un interogatoriu paralel, dar că printr-un asemenea interogatoriu poate să demonstreze că depoziția mea este falsă — și atunci i-am răspuns domnului Griffin că acestea sînt faptele și că nu le pot schimba. Asta e ce știu despre ele.

Am redat cuvintele lui Ruby aproape textual și, întrucît nu mă crede, iar eu susțin că acesta este adevărul, putem foarte bine să încheiem convorbirea.

Domnul Griffin a trecut apoi din nou la consemnarea depoziției, dar înainte de a începe mi-a zis: „Știți, sergent Dean, vă respect ca martor, respect profesiunea dumneavoastră, dar v-am oferit ajutorul și asistența mea și aș vrea să vă ofer din nou asistența mea și nu cred că ați putea să vă pierdeți serviciul" — sau ceva de felul ăsta — „dacă o să vă hotărîți să-mi spuneți adevărul despre asta".

I-am spus încă o dată domnului Griffin că astea sînt faptele și nu le pot schimba — și cu aceasta am trecut din nou la consemnarea depoziției.

Cînd Dean și-a terminat relatarea, Rankin a încercat să-l pună pe martor în poziție de defensivă.

Rankin: Ați cerut domnului Griffin să includă această parte, neconsemnată, în stenograma depoziției dumneavoastră?

Dean: Nu, domnule, n-am cerut.

Rankin: De ce n-ați făcut-o?

Dean: Păi, în timpul discuției, i-am spus: „Domnule Griffin, am renunțat la dreptul de a fi asistat de un avocat și nu cred să am nevoie de vreunul". Nici acum nu cred să am nevoie.

Rankin l-a supus atunci pe Dean unui interogatoriu paralel extrem de sever, cum nu te-ai fi așteptat din partea lui cînd

citeşti cum îi trata pe martorii ale căror depoziţii erau pe placul său. Sergentul a explicat că singurul motiv care l-a determinat să răpească timpul Comisiei cu o relatare a procedeelor consilierului era faptul că acuzaţia de a fi făcut „declaraţii false" în faţa Comisiei „a fost publicată în ziare şi menţionată de cîteva ori la radio". El a precizat că dorea „să ştie de ce l-a acuzat domnul Griffin de sperjur". Preşedintele Curţii Supreme i-a explicat lui Dean atribuţiile unui consilier al Comisiei :

> În ce priveşte jurisdicţia acestei Comisii şi procedura ei, nici un membru al aparatului nostru nu are dreptul de a spune unui martor că minte sau că face o depoziţie falsă. Aceasta nu este treaba lui. Este treaba Comisiei să aprecieze depoziţiile tuturor martorilor, iar pînă în acest moment Comisia nu a apreciat depoziţia dumneavoastră şi nu a apreciat complet nici depoziţiile celorlalţi martori şi, în plus, mai vreau să vă spun că nici un membru al aparatului nostru nu are puterea de a ajuta pe un martor sau de a-i face vreun rău.

Dintre toţi martorii interogaţi de personalul juridic al Comisiei, numai lui Dean pare să i se fi vorbit despre puterile limitate ale consilierilor — şi aceasta după consumarea faptului.

Comisia a examinat depoziţiile a 552 de martori. Unele depoziţii erau — integral sau parţial — în contradicţie cu altele şi ar fi fost necesar ca Comisia să-şi fixeze un criteriu de apreciere a lor. Cred că a şi făcut-o : depoziţiile compatibile cu teoria că Oswald era singurul asasin au fost acceptate, chiar dacă nu erau plauzibile, în timp ce depoziţiile incompatibile cu această teorie, oricît ar fi fost ele de plauzibile, au fost respinse.

Criteriile Comisiei pot fi ilustrate prin felul cum a apreciat ea depoziţia lui Howard Brennan şi pe cea a lui Arnold Rowland. Brennan a spus că-l văzuse pe Oswald trăgînd cu puşca ; Rowland a spus că văzuse doi oameni la etajul şase. Comisia a invocat trei motive pentru care a respins depoziţia lui Rowland şi a acceptat-o pe cea a lui Brennan : 1) Row-

land „nu a comunicat povestea sa" despre cei doi oameni de la etajul șase „înainte de a se fi prezentat în fața Comisiei, deși fusese interogat de cîteva ori" ; 2) „lipsa unei coroborări probatorii" ; 3) „existența unor dubii serioase că i se poate acorda credit".

Criteriile Comisiei pentru aprecierea depozițiilor martorilor oculari au fost deci momentul relatării faptelor, coroborarea și măsura în care erau sau nu demne de crezare. Să le examinăm în ordine.

1. În depoziția sa, Rowland a declarat la 23 noiembrie că a spus unor agenți ai F.B.I.-ului că văzuse doi oameni la etajul șase, dar agenții i-au comunicat că nu-i interesa cel de-al doilea om. La 10 martie 1964, cînd a compărut în fața Comisiei, Rowland a rămas fidel relatării sale inițiale și i-a descris pe cei doi oameni dînd unele amănunte.

Brennan a spus Comisiei că a văzut un om trăgînd ultimul foc și că omul era Oswald. Prima ocazie de a comunica că omul pe care-l văzuse era Lee Harvey Oswald — dat fiind că nu-l văzuse niciodată înainte de 22 noiembrie — a fost atunci cînd la poliție a fost aliniat în fața lui, pentru identificarea lui Oswald, un grup de oameni, în cursul aceleiași zile. Cînd l-a văzut pe Oswald în acel grup de oameni, el a spus însă că „nu poate face o identificare certă". La 17 decembrie 1963, Brennan a declarat F.B.I.-ului că omul era Oswald, dar la 7 ianuarie 1964 a revenit la afirmația sa anterioară că nu-l poate identifica pe acest om. La patru luni după comiterea asasinatului, Brennan a compărut în fața Comisiei. El a pretins atunci că a fost în stare să-l identifice cu certitudine pe Oswald ca fiind omul cu pușca.

Potrivit primului criteriu al Comisiei, depoziția lui Rowland ar trebui considerată mai acceptabilă decît cea a lui Brennan, deoarece fusese făcută mai devreme.

2. Afirmația lui Rowland că văzuse cu cîteva minute înainte de asasinat la etajul șase doi oameni, dintre care unul ținea o pușcă, a fost confirmată parțial de un alt martor ocular aflat în Piața Dealey. Carolyn Walther a spus că văzuse și ea doi oameni la o fereastră de la un etaj de sus[1] și că unul

[1] Clădirea Depozitului de manuale școlare are șapte etaje.

dintre ei avea o pușcă. I-a zărit, a spus ea, cu cîteva clipe înainte de au răsunat împușcăturile. A mai declarat însă că era sigură că această fereastră era mai jos de etajul șase. Doamna Walther nu a fost chemată să depună mărturie în fața Comisiei, nici nu a fost interogată de un consilier, după cum nu i s-a cerut nici să prezinte o declarație scrisă sub prestare de jurămînt.

În timp ce depoziția lui Rowland a fost parțial confirmată de alți martori, nici un martor în afară de Brennan nu l-a recunoscut pe Oswald ca fiind omul de la fereastră.

3. Comisia a cerut să se cerceteze dacă Rowland este un om demn de crezare, iar F.B.I.-ul a raportat că în cîteva ocazii Rowland nu ar fi spus adevărul. Bizuindu-se pe acest raport al F.B.I.-ului, care nu i-a fost arătat niciodată lui Rowland, Raportul Comisiei l-a acuzat că a făcut declarații „false" în legătură cu notele obținute la școală, materiile studiate și alte chestiuni școlare. Ancheta n-a putut stabili nici un singur caz cînd Rowland ar fi făcut o declarație falsă într-o problemă importantă.

După cît se pare, Comisia a refuzat să ceară F.B.I.-ului o cercetare pentru a constata dacă Brennan e demn de crezare — sau, dacă a făcut vreuna, nu a publicat constatările ei. O asemenea cercetare a fost, fără îndoială, considerată de prisos : Brennan însuși recunoscuse că a făcut în mod deliberat o declarație falsă. Într-adevăr, el a spus că făcuse intenționat această declarație falsă atunci cînd a răspuns la cea mai importantă întrebare ce i-a fost pusă în timpul anchetei. Deși fusese în stare să-l identifice în mod cert pe Oswald ca fiind asasinul cînd a văzut la poliție grupul de oameni în ziua de 22 noiembrie, Brennan a spus că din motive de interes personal a refuzat să o facă. Acest neadevăr era cu mult mai grav decît oricare dintre cele imputate lui Rowland.

Potrivit celui de-al treilea criteriu al Comisiei — măsura în care martorii sînt demni de crezare —, depoziția lui Rowland ar fi trebuit acceptată, iar cea a lui Brennan respinsă.

S-ar putea pune întrebarea de ce am acceptat unele depoziții care contrazic versiunea Comisiei, în timp ce am respins altele sau parte din ele care sprijină această versiune.

M-am călăuzit în alegerea mea în mare parte după regula „admiterii împotriva interesului" — un concept juridic recunoscut, care permite aprecierea depoziției în contextul ei. Dacă un acuzat divulgă în mod voluntar informații care-l implică în comiterea unei crime și dacă nu există alt factor care să complice situația, este greu de conceput ce l-ar fi putut determina să o facă, în afară doar de dorința de a spune întregul adevăr. Declarația lui este convingătoare, deoarece este împotriva propriului său interes.

O apreciere critică a unei depoziții trebuie să includă și o interpretare corespunzătoare a împrejurărilor în care a fost făcută depoziția respectivă. De exemplu, poliția din Dallas a pretins că o pungă de hîrtie cafenie, care ar fi fost folosită de Oswald pentru a introduce pușca în depozit la 22 noiembrie, a fost găsită lîngă fereastra de la etajul șase. Mai mulți polițiști din Dallas, care cunoșteau această afirmație, au declarat că atunci cînd au fost la fereastră au privit în jurul lor și nu au văzut o asemenea pungă. Deși din spusele lor nu se poate deduce că declarațiile acestor polițiști au fost în mod necesar adevărate, este greu să le atribui alt motiv decît dorința de a spune adevărul.

Sir Edward Coke a scris : „Rațiunea este viața legii, mai mult, legea însăși nu este altceva decît rațiune". Atunci cînd principiile juridice și normele privitoare la administrarea dovezilor sînt date uitării sau nu mai sînt respectate cu strictețe, rațiunea trebuie să continue a fi predominantă. Comisia nu a ținut seama de aceste norme și principii fără a da explicații și fără a le înlocui prin altceva. A admis cu ușurință depoziții bazate pe lucruri aflate din auzite, în timp ce depozițiile cruciale ale unor martori oculari au fost înlăturate. Opinii subiective au fost solicitate și solemn publicate, în timp ce fapte importante au fost respinse, denaturate sau ignorate. Teste de o dubioasă valoare științifică au fost considerate ca probe ale unor lucruri pe care nici un test autentic nu le-ar putea dovedi. Martori favorabili versiunii adoptate de Comisie au făcut depoziții fără teamă de critică sau de un interogatoriu paralel ; ei au fost călăuziți de juriști care — așa cum arată documentele — i-au ajutat să-și pregătească dinainte depoziția și le-au pus întrebări care le sugerau răspunsul

dorit, iar cei, puțini la număr, care au contestat versiunea oficială au fost deseori hărțuiți și tratați la un moment dat ca acuzați. Martori importanți, deținînd informații de neprețuit, nu au fost chemați niciodată, iar secretul care a învăluit audierile a fost extins în privința multor amănunte importante pentru 75 de ani.

Dacă Comisia s-a acoperit de rușine, această rușine s-a răsfrînt și asupra guvernului federal. Faptul că concluziile ei au fost acceptate cu ușurință constituie, cred, un simptom de boală. Această acceptare necritică seamănă poate cu acea boală colectivă observată de antropologi la societățile tribale după moartea șefului. Acolo legea este de asemenea suspendată și încălcată. Dacă se iau din timp măsuri, boala poate fi oprită, deși lasă urme de neșters.

Nu există vreo lege naturală care să justifice răul. Domnia legii se bizuie pe acei care pretind că o admiră. Un gazetar marcant a scris: „În ceea ce privește moartea președintelui Kennedy, nici o problemă materială nu a rămas nerezolvată". Cît timp ne bizuim pentru informații pe oameni orbiți de frica a ceea ce ar putea vedea, precedentul creat de Raportul Comisiei Warren va continua să pună în pericol viața legii, să dezonoreze pe cei care l-au întocmit și, aproape în egală măsură, pe cei care îl laudă.

ANEXA I

LISTA MARTORILOR PREZENȚI LA ASASINAT

Lista de mai jos cuprinde numele a 266 de persoane prezente la locul crimei, despre care a avut cunoștință Comisia. Dintre acești martori, 255 sînt menționați în cele 26 de volume de *Audieri în fața Comisiei prezidențiale pentru anchetarea asasinării președintelui Kennedy*. Numele acestor persoane sînt urmate de o trimitere la volumul și pagina din *Audieri* (de exemplu : VI, 388) unde poate fi găsită fie depoziția martorului referitoare la asasinat, fie alte depoziții sau dovezi, indicînd prezența martorului la locul asasinatului.

Cel puțin alți 11 martori au fost menționați în informații de presă publicate în zilele de 22 și 23 noiembrie 1963. În aceste cazuri numele sînt urmate de o trimitere la ziarul care a publicat fie o declarație a martorului, fie vreo informație indicînd prezența lui la locul crimei în ziua de 22 noiembrie.

Adams, Victoria E. (VI, 388)
Allen, J. B. (XXII, 601)
Alonzo, Aurelia (XXIV, 520)
Altgens, James W. (VII, 517)
Alyea, Thomas P. (XXV, 875)
Arce, Danny G. (VI, 365)
Arnold, Carolyn (XXII, 635)
Ault, Cecil (XXIV, 534)

Baker, Marrion L. (III, 246)
Baker, Virgie (XXII, 635)
Barclay, Malcolm J. (XXVI, 552)
Barnett, Welcome E. (VII, 541)
Beckworth, Lindley (XVII, 616)
Bell, Jack („The New York Times", 23 noiembrie 1963)
Benavides, Robert (XIX, 512)
Bennett, Glen A. (XVIII, 760)
Berry, Jane (XXII, 637)
Betzner, Hugh W., Jr. (XIX, 467)
Bishop, Curtis F. (XXII, 834)
Boone, Eugene L. (III, 292)
Bothun, Richard O. („The Dallas Morning News", 23 noiembrie 1963)
Bowers, Lee E., Jr. (VI, 287)
Brehm, Charles F. (XXII, 837)
Brehm (copil de 5 ani) (XXII, 837)
Brennan, Howard L. (III, 143)
Brooks, Jack (XVII, 616)
Broseh, Jerry („The Dallas Morning News", 23 noiembrie 1963)
Brown, Earle V. (VI, 233)
Brown, Margaret (XXIV, 520)
Burney, Peggy („The Dallas

Times Herald", 22 noiembrie 1963)
Burns, Doris F. (VI, 399)

Cabell, Earle (VII, 478)
Cabell, d-na Earle (VII, 486)
Calvery, Gloria (XXII. 638)
Campbell, Ochus V. (XXII, 638)
Carter, Clifton C. (VII, 475)
Case, Edna (XXII, 639)
Chaney, James M. (III, 266)
Chism, John A. (XIX, 471)
Chism, Marvin F. (XIX, 472)
Chism (copil, 3 ani) (XIX, 471)
Clark, Robert („The New York Times", 23 noiembrie 1963)
Clark, Rose (XXIV, 533)
Clay, Billie P. (XXII, 641)
Connally, John B., Jr. (IV, 132)
Connally, d-na John B., Jr. (IV, 147)
Cormier, Frank (XXI, 423)
Couch, Malcolm O. (VI. 156)
Cowsert, Ewell W. (XXII, 836)
Craig, Roger D. (VI, 263)
Crawford, James N. (VI, 172)
Curry, Jesse E. (IV, 172)

Darnell, James (VI, 167)
Davis, Avery (XXII, 642)
Davis, George A. (XXII, 837)
Dean, Ruth (XXII, 643)
Decker, J. E. (XIX, 458)
Decker, d-na J. E. (VII, 545)
Denham, W. H. (XXII, 599)
Dickerson, Mary S. (XXII, 644)
Dillard, Tom C. (VI, 163)
Dodd, Richard C. (XXII, 835)
Donaldson, Anne (XXIV, 520)
Dorman, Elsie (XXII, 644)
Dougherty, Jack E. (VI, 379)
Downey, William T. (XXVI, 551)
Dragoo, Betty J. (XXII, 645)

Edwards, Robert E. (VI, 205)
Elerson, Sandra S. (XXII, 646)
Elkins, Harold E. (XIX, 540)
Euins, Amos L. (II, 204)

Faulkner. Jack W. (XIX, 511)
Fischer, Ronald B. (VI, 195)
Foster, Betty A. (XXII, 647)
Foster, J. W. (VI, 251)
Franzen, Jack (XXII, 840)
Franzen, d-na Jack (XXIV, 525)
Franzen (XXIV. 525)
Frazier, Buell W. (II, 234)

Gaddy, E. R. (XXIV, 536)
Garner, Dorothy A. (XXII. 648)
Givens, Charles D. (VI, 351)
Gonzales, Henry (XVII, 616)
Gramstaff (III. 291)
Greer, William R. (II, 117)

Hargis, Bobby W. (VI, 294)
Harkness. D. V. (VI, 309)
Hawkins, John (copil, 4 ani) (XXII. 641)
Hawkins, Peggy B. (XXII, 641)
Haygood. Clyde (VI, 297)
Henderson, Ruby (XXIV, 524)
Hendrix, Georgia R. (XXII, 649)
Hester, Beatrice (XXIV. 523)
Hester, Charles (XIX, 478)
Hickey, George W., Jr. (XVIII, 837)
Hicks, Karan (XXII, 650)
Hilburn. Robert („Fort Worth Star-Telegram", 23 noiembrie 1963)
Hill, Clinton J. (II, 138)
Hill, Jean L. (VI, 207)
Hine, Geneva L. (VI, 395)
Holland, S. M. (VI, 243)
Hollies, Mary M. (XXII, 652)
Holmes. Harry D. (VII, 291)
Holt, Gloria J. (XXII, 652)
Hooker, Jeannette E. (XXIV, 533)
Hopson, Yola D. (XXII, 653)
Hudson, Emmett J. (VII, 559)

Hughes, Carol (XXII, 654)
Hughes, Robert J. (XXV, 873)
Hutton, Bill (VII, 106)

Ingram, Hiram (III, 282)

Jacks, Hurchel D. (XVIII, 801)
Jackson, D. L. (XX, 489)
Jackson, Robert, H. (II, 158)
Jacob, Stella M. (XXII, 655)
Jarman, James E., Jr. (III, 204)
Johns, Thomas L. (XVIII, 773)
Johnson, Clemon E. (XXII, 836)
Johnson, Ed („Fort Worth Star-Telegram", 23 noiembrie (1963)
Johnson, Judy M. (XXII, 656)
Johnson, Lady Bird (V, 565)
Johnson, Lyndon B. (V, 562)
Johnson, Martha (III, 282)
Johnson, R. C. (XXI, 423)
Jones, Carl E. (XXII, 657)
Jones, C. M. (XIX, 512)

Kantor, Seth (XV, 74)
Kellerman, Roy H. (II, 73)
Kennedy, Jacqueline (V, 180)
Kilduff, Malcolm (XVII, 614)
King, W. K. (XXII, 601)
Kinney, Samuel A. (XVIII, 731)
Kivett, Jerry D. (XVIII, 778)
Kounas, Dolores A. (XXII, 659)

Landis, Paul E., Jr. (XVIII, 754)
Lawrence, Patricia A. (XXII, 660)
Lawson, Winston G. (IV, 352)
Lewis, Carlus E. (XXII, 602)
Lewis, C. L. (XIX, 526)
Lewis, Roy E. (XXII, 661)
Lomax, James A. (VI, 232)
Lovelady, Billy N. (VI, 338)

Mabra, W. W. (XIX, 541)
McCully, Judith L. (XXII, 663)
McCurley, A. D. (XIX, 514)
McIntyre, William T. (XVIII, 747)
McNeill, Robert („The New York Times", 23 noiembrie 1963)
McVey, O. S. (XIX, 517)
Mahon, George H. (VII, 461)
Martin, B. J. (VI, 290)
Miller, Austin L. (VI, 225)
Millican, A. J. (XIX, 486)
Mitchell, Mary Ann (VI, 176)
Molina, Joe R. (VI, 371)
Mooney, Luke (III, 282)
Mooneyham, Lillian (XXIV, 531)
Moore, T. E. (XXIV, 534)
Moorman, Mary Ann (XIX, 487)
Muchmore, Mary (V, 140)
Mudd, F. Lee (XXIV, 538)
Murphy, Joe E. (VI, 258)
Murphy, Thomas J. (XXII, 835)

Nelson, Ruth S. (XXII, 665)
Nelson, Sharon (XXII, 665)
Newman, Frances G. (XXII, 842)
Newman, Jean (XIX, 489)
Newman, William E., Jr. (XXII, 842)
Newman (copil, 4 ani) (XXII, 842)
Newman (copil, 2 ani) (XXII, 842)
Nix, Orville O. (XXIV, 539)
Norman, Harold D. (III, 191)

O'Brien, Lawrence F. (VII, 464)
O'Donnell, Kenneth P. (VII, 447)
Oxford, J. L. (XIX, 530)

Parker, Roberta (XXII, 667)
Paternostro, Samuel B. (XXIV, 536)
Patman, Wright (XVII, 616)
Piper, Eddie (VI, 385)
Player, Charles P. (XIX, 515)
Potter, Nolan H. (XXII, 834)
Powers, David F. (VII, 473)
Price, J. C. (XIX, 492)
Purcell, Graham (XVII, 616)

Rackley, George W., Sr. (VI, 275)
Ready, John D. (XVIII, 749)
Reed, Carol (XXII, 668)
Reed, Martha (XXII, 669)
Reese, Madie Belle (XXII. 669)
Reid, Robert A. (XXIV, 532)
Reid, d-na Robert A. (III, 273)
Reilly, Frank E. (VI, 230)
Rich, Joe H. (XVIII, 800)
Richardson, Barbara („Fort Worth Star-Telegram", 23 noiembrie 1963)
Richey, Bonnie (XXII, 671)
Roberts, Emory P. (XVIII, 734)
Roberts, Ray (VII, 486)
Rogers, Walter (VII, 461)
Romack, James E. (VI, 280)
Rowland, Arnold L. (II, 179)
Rowland, Barbara (VI, 184)

Sanders, Pauline (XXII, 672)
Shelley, William H. (VI. 329)
Shields, Edward (VII, 394)
Similas, Norman („The New York Times", 23 noiembrie 1963)
Simmons, James L. (XXII, 833)
Simpson, Ralph (XII, 444)
Sitzman, Marilyn (XIX. 535)
Skelton, Royce G. (VI. 237)
Slack, Garland G. (XIX, 495)
Smith, Alan („The New York Times", 23 noiembrie 1963)
Smith, Edgar L., Jr. (VII, 567)
Smith, Joe M. (VII, 535)
Smith, L. C. (XIX, 516)
Smith, Merriman (XXI. 423)
Smith, Orville (XIX. 541)
Solon, John J. (XXIV, 535)
Sorrels, Forrest V. (VII, 345)
Springer. Pearl (XXIV. 523)
Stansbery. Joyce M. (XXII, 674)
Stanton, Sarah D. (XXII, 675)
Styles, Sandra K. (XXII, 676)
Summers, Malcolm (XIX, 500)
Sweatt, Allan (XIX, 531)

Tague, James T. (VII, 553)
Taylor, Warren W. (XVIII, 782)
Teague, Olin E. (XVII. 616)
Thomas, Albert (XVII, 615)
Thornberry, Homer (VII, 461)
Thornton, Betty J. (XXII. 677)
Thornton, Ruth (XXIV, 537)
Todd, L. C. (XIX, 543)
Tracey, James (VII, 394)
Truly, Roy S. (III, 221)

Underwood, James R. (VI, 169)

Vachule, James (II, 43)
Viles, Lloyd R. (XXII, 678)

Walters, Ralph (XIX, 505)
Walther. Carolyn (XXIV. 522)
Walthers. Eddy R. (VII, 545)
Watson. Jack (XIX, 522)
Weatherford. Harry (XIX, 502)
Weitzman. Seymour (VII, 106)
West. Troy E. (VI. 361)
Westbrook, Karen (XXII. 679)
Whitaker, Lupe (XXII, 681)
White, J. C. (VI, 255)
Williams, Bonnie Ray, (III, 175)
Williams, Mary, L. (XXII, 682)
Williams, Otis N. (XXII, 683)
Willis, Linda K. (VII, 498)
Willis, Phillip L. (VII, 495)
Willis, d-na Phillip L. (VII. 495)
Willis, Rosemary (VII, 496)
Willmon. Jim (XV, 573)
Wilson, Steven F. (XXII, 685)
Winborn, Walter L. (XXII, 833)
Wiseman, John (XIX, 535)
Woodward, Mary E. (XXIV, 520)
Worrell, James R., Jr. (II 193)
Wright, James C., Jr. (XVII, 616)
Wright, Milton T. (XVIII, 802)

Yarborough, Ralph W. (VII, 440)
Yates (XXI, 423)
Young, John (XVII, 616)
Youngblood, Rufus W. (II, 149)

Zapruder, Abraham (VII, 571)

ANEXA II

CHESTIUNILE MEDICALE IPOTETICE

Următoarele întrebări ipotetice au fost puse doctorului Malcolm Perry de către consilierul Comisiei :

Întrebare : Aţi remarcat în raportul de autopsie referirea la prezenţa unei plăgi pe partea postero-superioară a toracelui, chiar deasupra marginii superioare a omoplatului, de formă ovală şi avînd dimensiunile de şapte pe patru milimetri, localizată la paisprezece centimetri de vîrful acromionului drept şi la paisprezece centimetri sub vîrful mastoidei drepte ?

Dr. Perry : Da, am văzut.

Întrebare : Admiţînd că era orificiul de intrare al unui glonţ — ceea ce, de altfel, era opinia celor trei chirurgi care au efectuat autopsia — şi admiţînd mai departe că glonţul care l-a lovit pe preşedinte în acel loc era un glonţ armat de 6,5 mm tras dintr-o puşcă de la o distanţă de 50—80 m, avînd o viteză de aproximativ 700 m pe secundă şi că după ce a intrat în corpul preşedintelui a trecut printre două fascicule musculare, printr-un canal format de fascie fără a perfora cavitatea pleurală, atingînd traheea, provocînd leziunea despre care aţi spus în depoziţia dumneavoastră că se afla în interiorul faringelului preşedintelui, şi a ieşit din faringele preşedintelui prin plaga pe care aţi descris-o, pe linia mediană a cefei sale — ar fi constatările şi observaţiile dumneavoastră privind natura rănii din gît în concordanţă cu faptele pe care vi le-am prezentat ?

Întrebarea cuprindea multe din elementele pe care se bizuie acuzaţia împotriva lui Lee Harvey Oswald, inclusiv folosirea puştii Mannlicher-Carcano, distanţa de la fereastra

etajului șase pînă la limuzina președintelui, glonțul tras din spate și chiar calibrul glonțului. Deși d-rul Perry a fost de acord că asasinatul putuse să se petreacă așa cum l-a descris consilierul, el a adăugat că nu poate confirma sau garanta „veracitatea factorilor" pe care i se ceruse să-i accepte drept premisă.

Un răspuns dat de cei trei chirurgi militari din Bethesda la o întrebare ipotetică a constituit baza pentru o altă întrebare ipotetică pe care consilierul a pus-o doctorului Kemp Clark :

Medicii, chirurgii care l-au examinat pe președinte la autopsie, și anume comandorul James J. Humes, comandorul J. Thornton Boswell și locotenent-colonelul Pierre A. Finck, au exprimat părerea comună că rana pe care v-am descris-o acum ca fiind de cincisprezece pe șase milimetri, situată la 2,5 cm spre dreapta și puțin deasupra protuberanței occipitale externe, era un orificiu de intrare a unui glonț în capul președintelui în momentul cînd capul președintelui era puțin aplecat înainte, cu bărbia în piept, cînd se afla într-o limuzină deschisă care mergea puțin la vale. Față de aceste fapte prezentate lor ca ipoteză, ei au conchis că glonțul ar fi luat o traiectorie mai mult sau mai puțin dreaptă, ieșind prin centrul craniului președintelui într-un punct care este indicat printr-un orificiu care se vede în trei porțiuni ale craniului reconstituit. Ar fi aceste constatări și concluzii în concordanță cu observațiile dumneavoastră dacă ați presupune faptele suplimentare pe care vi le-am descris în plus față de cele pe care le-ați remarcat dumneavoastră personal ?

ANEXA III

SCHIȚĂ ÎNTOCMITĂ DE COMANDORUL JAMES J. HUMES ARĂTÎND REZULTATELE AUTOPSIEI

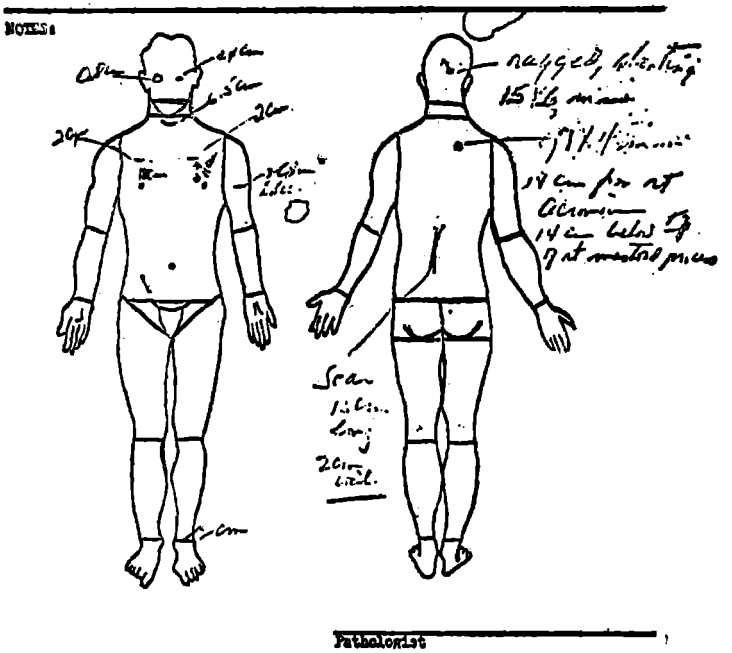

Piesa Comisiei nr. 397

ANEXA IV

EXTRAS DIN RAPORTUL F.B.I.-ULUI DIN 9 DECEMBRIE 1963

Cartușe trase din pușca lui Oswald

Trei tuburi-cartușe goale au fost găsite lîngă fereastra de la etajul șase al clădirii de unde au fost trase focurile. Aceste tuburi-cartușe au fost examinate de laboratorul F.B.I.-ului și s-a stabilit că toate trei fuseseră trase din pușca lui Oswald (piesa nr. 22).

Imediat după ce președintele Kennedy și guvernatorul Connally au fost aduși la Parkland Memorial Hospital s-a găsit un glonț pe una din tărgi. Examenul medical al corpului președintelui a arătat că unul dintre gloanțe a pătruns chiar dedesubtul umărului, la dreapta coloanei vertebrale, sub un unghi de 45—60° în jos, că nu exista un orificiu de ieșire și că glonțul nu se afla în corp. Examinarea acestui glonț de laboratorul F.B.I.-ului a stabilit că el a fost tras din pușca lui Oswald (piesa nr. 23).

Fragmente de glonț găsite în automobilul în care se afla președintele Kennedy au fost examinate în laboratorul F.B.I.-ului. După semnele aflate pe două din fragmente s-a stabilit cu certitudine că ele au fost trase din pușca lui Oswald (piesa nr. 24).

Amprenta palmară pe pușcă

Poliția din Dallas a scos o amprentă latentă aflată pe partea de dedesubt a țevii, în apropiere de capătul pușții găsite pe

ANEXA V

PERFORMANȚELE POSIBILE ALE PUȘTII

Temeinicia acuzației aduse de Comisie lui Oswald că ar fi fost asasinul președintelui depinde în mare măsură de constatarea că probele cu pușca Mannlicher-Carcano „au arătat că aceasta necesită minimum 2,3 secunde între un foc și următorul".

Raportul invocă două surse pentru a fundamenta această afirmație: depozițiile agenților F.B.I.-ului Lyndal L. Shaneyfelt și Roberf A. Frazier. Prima nu este decît o remarcă din auzite a unui expert fotograf care a declarat în depoziția sa că „i s-a comunicat că timpul minim pentru a trage cu pușca două gloanțe succesive bine ochite este de aproximativ două secunde și un sfert".

A doua sursă — depoziția expertului în arme de foc Frazier — a constituit, evident, principala sursă a Comisiei în privința acestei cifre. Frazier a declarat că încercase presupusa armă a crimei după ce vizorul telescopic de pe ea fusese „destul de bine fixat".

Frazier: Am tras trei focuri în 4,6 secunde la 20 m, cu o dispersiune de aproximativ 75/mm, ceea ce echivalează cu o dispersiune de 300/mm la 90 m și cred că ar putea fi redusă la 150 mm sau chiar la și mai puțin după repetate exerciții cu arma.

Întrebare: Într-un timp de 4,6 secunde?

Frazier: Da. Aș zice între 4,8 și 5 secunde — 4,6 secunde ar însemna să se tragă atît de repede cît poate fi mînuit încărcătorul, așa cred.

O pagină întreagă de depoziții a fost necesară pentru a enumera calitățile de expert în arme de foc ale lui Frazier, dar atunci cînd el a indicat trei intervale de timp pentru a

reîncărca pușca, Comisia a ales cifra cea mai mică și a presupus că Oswald poseda capacitatea de a-l egala pe Frazier. Dacă arma este dinainte încărcată, se cer două intervale de reîncărcare pentru a putea trage de trei ori — în acest fel a ajuns Comisia la cifra de 2,3 secunde.

Deoarece Frazier trăsese cu pușca Mannlicher-Carcano numai într-o țintă fixă, i s-a cerut să calculeze timpul necesar pentru o țintă mobilă :

Întrebare : Ați tras în ținte fixe la 90 m, — cum credeți că ar fi fost influențat timpul dacă ați fi tras într-o țintă mobilă ?

Frazier : S-ar fi încetinit frecvența împușcăturilor. Timpul s-ar fi prelungit pentru a permite fixarea crucii vizorului pe ținta mobilă.

Întrebare : Ne-ați putea indica o cifră ?

Frazier : Aproximativ o secundă.

Expertul în arme de foc al F.B.I.-ului a apreciat deci că atunci cînd se trage asupra unei ținte mobile la o distanță de 90 m, un trăgător care folosește pușca Mannlicher-Carcano are nevoie de aproximativ 6,6 pînă la 7 secunde pentru a trage trei gloanțe — un interval de 3,3 pînă la 3,5 secunde între focuri. Aceasta este depoziția din care Comisia a tras concluzia că Oswald avea nevoie de numai 2,3 secunde pentru a reîncărca, a ochi și a trage. În mod logic, Comisia ar fi trebuit să constate că este imposibil ca Oswald să fi fost singurul asasin — sau, dacă era singurul asasin, că n-a putut folosi o asemenea armă. La 22 noiembrie au fost probabil trase patru sau mai multe gloanțe ; depoziția lui Frazier arată clar că nici un trăgător de elită, folosind presupusa armă a crimei, nu ar fi fost în stare, în timpul calculat, să tragă cu pușca nici măcar trei gloanțe bine țintite într-un ocupant al limuzinei aflate în mișcare. Am acceptat cifra nerealistă de 2,3 secunde numai în scopul limitat de a analiza concluzia Comisiei în termenii stabiliți chiar de ea.

ANEXA VI

DEPOZIȚIA SCRISĂ A LUI SEYMOUR WEITZMAN DATĂ SUB PRESTARE DE JURĂMÎNT [1]

Statul Texas

Comitatul Dallas

În fața mea, Mary Rattan, notar public în și pentru susnumitul comitat, statul Texas, s-a prezentat astăzi în persoană Seymour Weitzman, domiciliat în Oates Drive 2802, DA 7 6624, Bus. Robie Love, RI 1 1483,

care, după depunerea jurămîntului legal, declară sub jurămînt și spune: Ieri 22 noiembrie 1963 mă aflam la colțul format de Main Street și Houston Street și după ce președintele a trecut și a cotit spre vest, spre Stemmons, m-am plimbat pe acolo. Colegul meu se afla în spatele meu și m-a întrebat ceva. M-am întors spre el și am auzit trei împușcături. Am alergat în direcția nord-vest și am sărit peste un gard de unde noi crezusem că fuseseră trase focurile. Apoi cineva a spus că, după cum se crede, focurile fuseseră trase din vechea clădire „Texas". Am alergat imediat la clădirea „Texas" și am intrat înăuntru. În acel moment a sosit căpitanul Fritz și a dispus ca întregul etaj șase să fie închis și cercetat. Eu lucram cu adjunctul de șerif S. Boone de la departamentul șerifului și participam la percheziție. Ne aflam în colțul de nord-vest al etajului șase, cînd locțiitorul Boone și cu mine am văzut aproape în același timp pușca. Această pușcă era un Mauser 7,65, cu închizător mobil, echipat cu un vizor de 4/18 și avea o bandulieră de piele groasă, cafeniu închis.

[1] O fotocopie a depoziției este publicată de către Comisie în volumul **XXIV** al *Audierilor*, p. 228.

Pușca se afla între niște lăzi lîngă scară. Ea a fost găsită la ora 1,22 p.m. Căpitanul Fritz a preluat pușca și a scos din ea un glonț. După aceea m-am înapoiat la birou.

(ss) Seymour Weitzman

Semnată sub prestare de jurămînt, în fața mea, azi 23 noiembrie 1963.

(ss) Mary Rattan, MARY RATTAN
Notar public, comitatul Dallas, Texas

ANEXA VII

SCRISOAREA FABRICII CU PRIVIRE
LA MUNIȚIA DE PUȘCĂ

WINCHESTER-WESTERN DIVISION Olin
EAST ALTON, ILLINOIS
July 14, 1965

Domnului Stewart Galanor
Greystone Avenue 3 900
Riverdale, New York (10 463)

Stimate domn,

Ca răspuns la întrebarea dv. privind cartușul Mannlicher-Carcano de 6,5 mm, vă comunicăm că în prezent nu este produs pentru piață de societatea noastră.

Producția anterioară a acestor cartușe a fost făcută în baza unor contracte cu statul, care s-au lichidat în 1944.

De aceea, orice muniție de acest fel aflată astăzi pe piață provine din stocurile supranumerare de muniție ale statului.

Sper că informația de mai sus răspunde la întrebările dv.

Cu toată stima,
OLIN MATHIESON CHEMICAL
CORPORATION
(ss) H. J. Gebelein
Director comercial adjunct
WINCHESTER-WESTERN Division

ANEXA VIII

SCRISOARE DIN PARTEA DEPARTAMENTULUI POȘTELOR S.U.A.

Departamentul poștelor
Biroul operații
Washington, D. C. 20 260
WT/sd
3 mai 1966
Domnului Stewart Galanor
Greystone Avenue 3 900
Riverdale, New York 10 463

Stimate domnule Galanor,

Ca răspuns la întrebarea dv. din 3 mai, următoarele reguli la care vă referiți erau în vigoare la toate oficiile poștale în martie 1963.

Paragraful 846.53 h al „Manualului poștal" prevede că partea a treia a cererilor pentru închirierea căsuțelor poștale, unde sînt indicate persoanele care, în afara titularului, sînt autorizate să primească poștă, trebuie păstrată timp de doi ani după închiderea căsuței.

Paragraful 355.111 b (4) prevede că poșta adresată la o căsuță poștală unei persoane care nu este autorizată să primească acolo poștă va primi mențiunea „destinatarul necunoscut" și va fi înapoiată expeditorului ori de cîte ori acest lucru este posibil.

Al dv. sincer,
(ss) Ralph R. Rea
Director
Secția serviciilor speciale

ANEXA IX
EXTRAS DIN DEPOZIȚIA DOAMNEI HELEN L. MARKHAM

Cînd doamna Markham a depus mărturie la Dallas în ziua de 23 iulie 1964, consilierul Comisiei a pus banda de magnetofon pe care era înregistrată convorbirea mea telefonică cu ea și ea a fost nevoită să admită că nu spusese adevărul atunci cînd a negat că vorbise cu mine.

„Spuneți-mi, o să dau de bucluc din cauza asta?" — a întrebat ea. Consilierul i-a răspuns: „Nu, nu cred, doamnă Markham. În locul dumneavoastră nu mi-aș face griji. Nu cred ca cineva să vă cauzeze vreo supărare din pricina aceasta".

Comisia era, evident, preocupată de faptul că consilierul garantase în fond imunitate unui martor care, deși plin de bunăvoință și, în plus, esențial, spusese totuși un neadevăr. În exercitarea prerogativei sale nelimitate de a modifica stenograma existentă, Comisia a adăugat un pasaj la stenogramă pentru a da impresia că consilierul se referea la o altă problemă — o telegramă pe care doamna Markham o menționase anterior în cursul aceleiași audieri —, pe cînd, de fapt, consilierul a căutat să dea asigurări martorului.

Comisia a pretins că „revederea textului înainte de tipar" s-a limitat la „schimbări minore, menite să îmbunătățească claritatea și precizia depoziției". Citite în contextul depoziției doamnei Markham, cuvintele adăugate nu fac însă altceva decît să-l lămurească și mai bine pe cititor în privința metodelor folosite de Comisie.

Textul de mai jos, inclusiv cuvintele dintre paranteze, este redat exact așa cum apare în stenograma publicată de Comisie.

Întrebare: Sînteți acum convinsă că, în măsura în care am ascultat banda de magnetofon, conținutul ei este expus corect în memoriu?

Markham : Da.

Întrebare : Este deci corect ?

Markham : Da, dar acest om greşeşte. De ce ar putea cineva să facă una ca asta ?

Întrebare : Vă rog să vă puneţi iniţialele pe acest memoriu.

Markham : Da, pot folosi tocul ?

Întrebare : Da.

Markham : N-am scris decît Markham, acolo jos.

Întrebare : În regulă, vă mulţumesc foarte mult doamnă Markham. Nu mai am pentru moment alte întrebări.

Markham : Păi, tocmai asta mă îngrijorează.

Întrebare : Va trebui să continuăm cercetările în această chestiune.

Markham : Pentru că el mi-a spus că era de la poliţie. Nu mi-aş fi închipuit niciodată. Ştiţi, eram grăbită să mă duc înapoi, fiindcă puteam să fiu concediată dacă nu mă duceam înapoi.

Întrebare : Vă mulţumesc foarte mult, doamnă Markham.

Markham : Spuneţi-mi, o să dau de bucluc din cauza asta ?

Întrebare : Nu, nu cred, doamnă Markham. În locul dumneavoastră nu mi-aş face griji. Nu cred ca cineva să vă cauzeze vreo supărare din pricina aceasta [referindu-se la telegramă].

Markham : A fost murdar din partea lui să procedeze astfel.

Întrebare : Poftim ?

Markham : A fost murdar din partea lui să procedeze astfel.

Întrebare : Cred că aveţi dreptate.

Markham : Nu-i nici el mai bun decît Oswald, asta e.

Întrebare : Mulţumesc foarte mult, doamnă Markham.

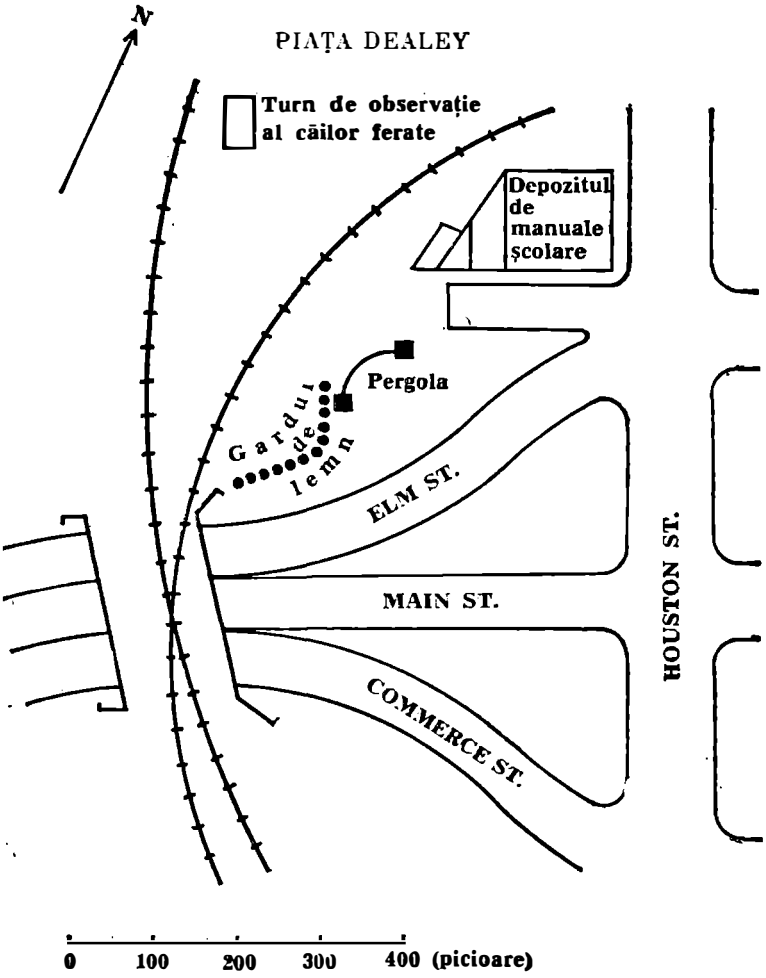
N
PIAȚA DEALEY
Turn de observație al căilor ferate
Depozitul de manuale școlare
Pergola
Gardul de lemn
ELM ST.
MAIN ST.
COMMERCE ST.
HOUSTON ST.
0
100
200
300
400 (picioare)

CARTIERUL ÎN CARE A FOST OMORÎT TIPPIT

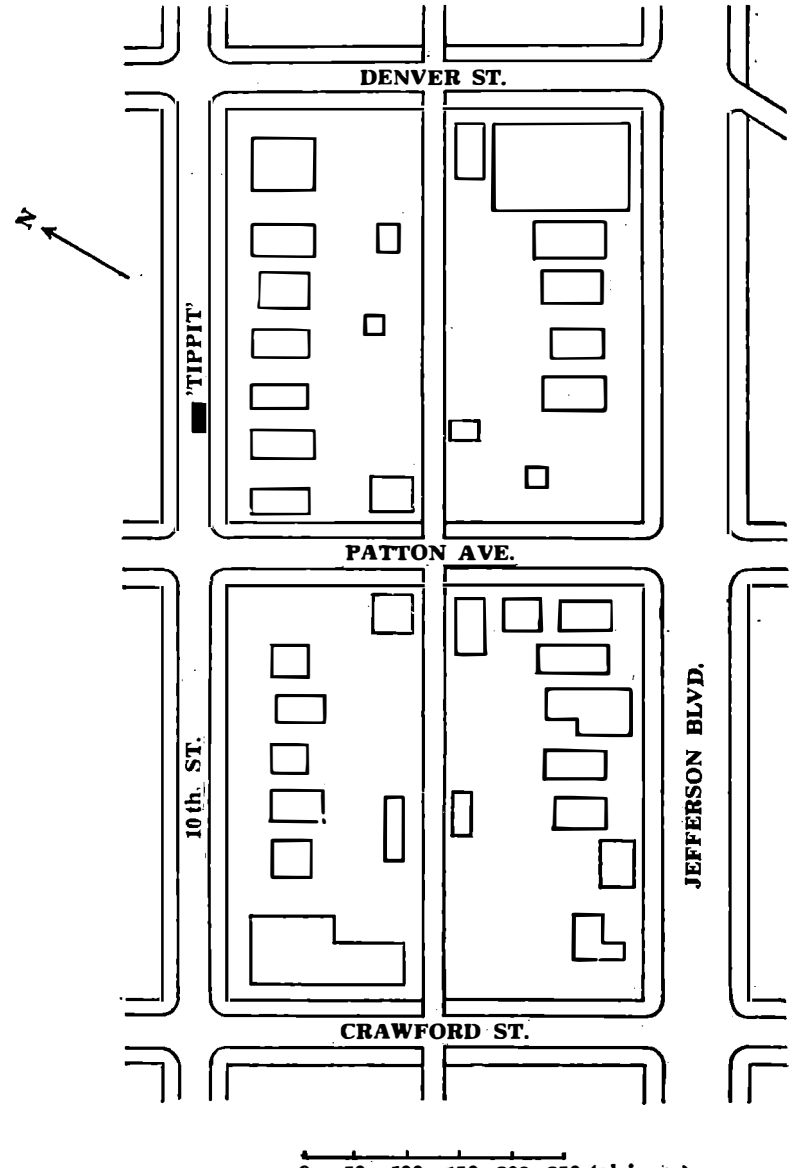

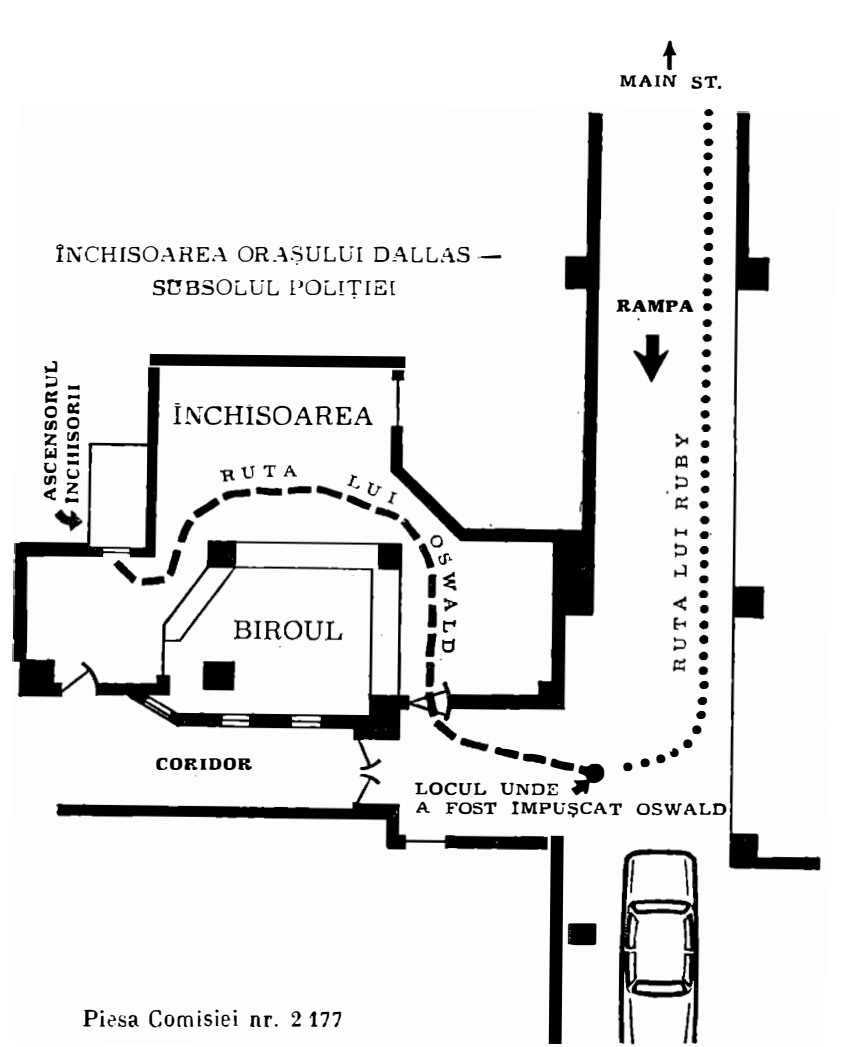

Piesa Comisiei nr. 2 177

CUPRINS

INTRODUCERE 7

COMISIA PREZIDENȚIALĂ PENTRU CERCETAREA CAZULUI ASASINĂRII PREȘEDINTELUI KENNEDY 23

MULȚUMIRI 25

Partea întîi : Trei asasinate

1. Prolog 29
2. De unde au fost trase focurile 37
3. Perdeaua de ceață 48
4. Glonțul fermecat 74
5. De ce era căutat Oswald ? 87
6. Cerul se prăbușește 109
7. Ceilalți martori 119
8. Arma crimei 124
9. Testul cu pușca 132
10. O persoană complet fictivă 142
11. Povestea vergelelor de perdele sau pachetul lung și voluminos 154
12. Proba cu parafină și amprenta latentă a palmei 161
13. Patruzeci și trei de minute ! 173
14. Asasinarea polițistului Tippit : martorii 192
15. Asasinarea polițistului Tippit : amplele dovezi 208
16. Asasinarea lui Lee Harvey Oswald 229

Partea a doua : Jack Ruby

17. Cum a pătruns Ruby în subsol 241
18. Un prieten al poliției din Dallas 251
19. Depoziția lui Ruby 265
20. Întîlnirea 272
21. Trei zile din viața lui Jack Ruby 286
22. La Dallas după evenimente 300
23. Depoziția doamnei Nancy Perrin Rich 316
24. Raportul preliminar 329

Partea a treia : Familia Oswald

25. Marina Oswald 339
26. Marguerite Oswald 349
27. Patru episoade 356
28. Cîteva fotografii misterioase 378

Partea a patra : Comisia și legea

29. Comisia 403
30. Legea 417

Anexe

I Lista martorilor prezenți la asasinat 443
II Chestiunile medicale ipotetice 447
III Schiță întocmită de comandorul James J. Humes arătînd rezultatele autopsiei 449
IV Extras din raportul F.B.I.-ului din 9 decembrie 1963 450
V Performanțele posibile ale puștii 451
VI Depoziția scrisă a lui Seymour Weitzman dată sub prestare de jurămînt 453
VII Scrisoarea fabricii cu privire la muniția de pușcă 455
VIII Scrisoare din partea Departamentului Poștelor S.U.A. 456
IX Extras din depoziția doamnei Helen L. Markham 457

Redactor de carte : IULIA GIROVEANU
Coperta : VALENTINA BOROȘ
Tehnoredactor : MARIANA RĂDULESCU

Dat la cules 26.04.1967. Bun de tipar 13.06.1967. Apărut 1967. Hîrtie tipar înalt B de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli editoriale 26,48. Coli de tipar 29. C.Z. pentru biblioteci 340.96 (73) = R.

Tiparul executat sub comanda nr. 6567/70 292 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

MARK LANE

TREBUIE • ASCULTAT • ȘI AVOCATUL
PĂRȚII ADVERSE • DOMNUL LANE •
• ABIA DUPĂ CE • AMBELE PĂRȚI •
VOR • FI FOST • ASCULTATE • ȘI NU
ÎNAINTE • VA PUTEA POSTERITATEA
• SĂ-ȘI ROSTEASCĂ • VERDICTUL •

Lei 13